శ్రీ హయగ్రీవాయనమః.

శ్రీమత్సమస్తకర్మానుష్ఠానంబులకు
కాలజ్ఞానం బత్యావశ్యకంబు గాననది దెలియుటకై
పురుషార్థచతుష్టయసాధనవేదత్రితయాంగంబైన
జ్యోతిశ్శాస్త్రంబతివిస్తరముగ
నిఖిలతంత్రస్వతంత్రులగు
ఋషీశ్వరులచే నేర్పరచబడియుండెను
అట్టిశాస్త్రంబతివిస్తరంబుగనుండుటచేత
సకలజనులకు దురవగాహంబని తలచి తత్సారాంశముగ
నిఖిలవేదవేదాంగపారగవిద్వజ్జనశిరోమణులగు
చింతలపాటి వేంకట సోమయాజులచే
కాలామృతనామాంకితగ్రంథంబును
తద్వ్యాఖ్యానంబును జేయబడియె
అట్టిజ్యోతిశ్శాస్త్రసారంబగు నీకాలామృతగ్రంథము-
వావిళ్ల॥ అనంతనారాయణశాస్త్రులచేతను
వావిళ్ల॥ రామస్వామిశాస్త్రులచేతను
సరస్వతి॥ తిరువేంగడాచార్యులచేతను.
నాయాశ్లోకముల యభిప్రాయము నాయామూల
వ్యాఖ్యానముల క్రింద తెనుగుచే దేటపరచబడి లేఖక
ప్రమాదాదిజనితదోషములు లేనటుల బరిష్కరింపబడి
సరస్వతీనిలయాఖ్యస్వకీయముద్రాక్షరశాల యందు
ముద్రింపబడి.

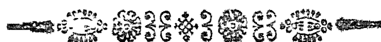
శాలివాహనశకసంవత్సరంబులు ౧౮౩౭
అగు నేటి రాక్షసనామసంవత్సరనిజాషాఢశుద్ధ
త్రయోదశీశుక్రవారంబున బ్రసిద్ధిజేయబడియె

ప్రథమబిందువు.

ద్వితీయబిందువు

తృతీయబిందువు;

విషయసూచిక.

శ్రీ హయగ్రీవపరబ్రహ్మణే నమః.

జ్ఞానానందమయం దేవం నిర్మలస్ఫటికాకృతిమ్ ।
ఆధారం సర్వవిద్యానాం హయగ్రీవముపాస్మహే ॥

కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - ప్రథమబిందు ప్రారంభః.

మూ ॥ శ్రీమద్వేంకటనాయకం కులగురుం నత్వా సదాభీష్టదం జ్యోతి
శ్శాస్త్రపయోనిధిం ప్రమథనాత్సారం సముద్ధృత్య తమ్ ।
విద్వద్విశ్వమనోహరం మృదుపదం సంక్షేపతస్సంస్ఫుటం
గర్భాధానముఖం పిపాసుసులభం కాలామృతం వచ్మ్యహమ్ ॥

వ్యాఖ్యానటీకా.

శ్లో ॥ శ్రీమచ్చింతలపాటివంశజలధేశ్శీతాంశునాథేన ధ్యాత్వాఽశేష నివారణాయ హృదయే శ్రీనకిణా స్వయంగురుమ్ । టీకాజ్యోతిషశాస్త్రతత్త్వమఖిలం సంగృహ్య సంభావ్యతే శ్రీమద్వేంకటయజ్వనా బుధముదే కాలామృతస్యోజ్జ్వలా ॥ శ్రీమచ్చింతలపాటివంశమహిత శ్రీవేంకటాఖ్యో మహాన్ శాంతశ్శంకరకింకరశ్చ సుషువే శ్రీచన్నమాంబా చ యమ్ । యస్యోదగ్రతపోధనాః శ్రుతివిదః శ్రీయల్లయజ్వాదయశ్చత్వారస్సహోదరాశ్చ విధిషు శ్రీమత్ప్రసంజాపకాః ॥ వేదం యాజుషమంగసంగతమథో పౌరాణికాన్ లీలయాఽన్యాన్యపి గద్యశాస్త్రనిచయేష్వేకాధిపత్యంగతః । జ్యోతిశ్శాస్త్రసుధారసంకలశయా ఛాత్రాదికే జాగరితోఽయం వేంకటయాజకో విజయతే శ్రీకుండినేపట్టణే ॥ కాలామృతస్యాయత్తత్త్వం హారికేళఫలోపమమ్ । విభజ్య తే పిబంత్వస్య సారం జ్యోతిషచుంచవః ॥ అథ - తత్రభవాన్ స్వచికీర్షితస్య గ్రంథస్య నిష్ప్రత్యూహపరిపూరణసంప్రదాయావిచ్ఛేదలక్షణఫలసాధనత్వాత్ - ఆశీర్నమస్క్రియావస్తుని

గ్రేశోవాపితస్మాభిమిస్మాభిరాద్యస్య తహస్యప్రబంధముఖలక్షణత్వాచ్ఛ
శిష్టేష్టదేవతానమస్కారలక్షణంమంగళమాదావాచరన్ చికీర్షితంప్ర
తిజానీతే..

వ్యాఖ్యానప్రారంభః.

శ్రీమదితి ॥ ఆదౌ శ్రీశబ్దప్రయోగాద్వర్ణగణాదిశుద్ధేరభ్యుదయః సముక్తం ॥ శ్లోకః ॥ దేవతావాచకాశ్శబ్దాయేచభద్రాదివాచకాః । తేసర్వే నైవనింద్యాస్స్యుర్లిపితోగణతోపి వేతి ॥ కులసురుంగ్రహాద్దైవం - ఇష్టదైవమిత్యర్థః - అత్ర కులశబ్దో గృహపర్యాయః - అతఏవ శ్రీమన్నారాయణే ఆయోధ్యాకాండే ఆఖ్యపద్యే ॥ శ్లో ॥ గచ్ఛతామాతులకులంభరతేనతదానఘః ప్రయోగః - అభీష్టం ఈప్సితార్థం దదాతీత్యభీష్టదం - శ్రీమద్వేంకటనాయకం శ్రీరస్యాస్తీతి శ్రీమాన్ (౨) కవస్యాస్త్యస్మిన్నితిమతుప్ - వేంపాపం కటతిదహతీతి వేంకటః - ~~వేమితిపాపానాం ఆధారం~~ - నచాసౌనాయకశ్చేతి - అథవా భీమోభీమసేన ఇతివత్ - నామైకదేశేనాగ్రహణమిత్యుక్తే వేంకటశబ్దేన వేంకటాచలార్థకః - తస్యనాయక ఇతి - అతఏవోక్తం బ్రహ్మాండపురాణే ॥ శ్లో ॥ సర్వపాపానివేంప్రాహుః కటస్తద్దాహ ఉచ్యతే । సర్వపాపదహోయస్మాద్వేంకటాచలఇత్యభూదితి - తాదృశం వేంకటనాయకం - సదాసర్వదా - గ్రంథస్యారంభేసమాప్తౌ చేత్యర్థః ॥ మంగళాదీనిమంగళమధ్యానిమంగళాంతానిశాస్త్రాణిప్రథంతఇతిభాష్యకారవచనప్రామాణ్యాత్ - నత్వానమస్కారంకృత్వా - జ్యోతిశ్శాస్త్రపయోనిధిప్రమథనాత్ - జ్యోతిషాంనక్షత్రాణాంగ్రహాణాంచ - శాస్త్రం తత్ప్రధానత్వాత్తద్వ్యపదేశః - తదేవపయోనిధిఃక్షీరాంబుధిః ॥ ని ॥ పయః క్షీరంపయోంబుచేత్యమరః - తస్యప్రమథనాత్ విలోడనాత్ సకృత్ప్రర్యాలోచనాదిత్యర్థః - సారఃస్థిరాంశః యస్సముత్పన్న ఇతిశేషః ॥ ని ॥ సారోబలేస్థిరాంశేచేత్యమరః - తంసారం - సముద్ధృత్యసంగృహ్య - విద్వజ్జనానోహారం విదుషాంవిద్వాంసప్రపంచః సమూహంఇతిగణాపవత్ - తేషాంమనోహారం - సహృదయహృదయాహ్లాదకమిత్యర్థః - ఇదంక్రియావిశేషణం అస్ఫుటవిశేషణమితివాబోధ్యం - మృదుమధురంమృదూని పేలవానిపదాని యస్యతత్తథోక్తం - నచాతిపరుషగాహమిత్యర్థః - గంభీరార్థానమధురం

ర్వ్యాఖ్యానశక్త్యైనతద్యోగ్యనక్షత్రాదిప్రతిపాదకగ్రంథోలభ్యతే - తదే
వముఖంఆదిర్యస్యతత్తథోక్తం - కించ - పిపాసుసులభం - పాతుమిచ్ఛుఃపి
పాసుః(*) పిబతేస్సన్నంతాదుప్రత్యయః - తస్యసులభం - కాలామృతమి
తివిశేష్యానురూపేణపిపాసుసులభమిత్యుక్తం - అన్యథాశ్రవణార్హస్య
గ్రంథస్యపానాయోగ్యత్వాత్ - కాలామృతంకాలామృతాఖ్యంగ్రంథం
సంక్షేపతఃఅల్పార్థతఃఅనతివిస్తరాదిత్యర్థః - సంస్ఫుటంఇతరగ్రంథాన
పేక్షంయథాతథా - అహంవచ్మికథయామి (*) వచపరిభాషణఇతిధాతో
ర్వర్తమానసామీప్యేవర్తమానవద్వేతిభవిష్యదర్థేలట్ - నతువర్తమా
నే - మంగళాన్సుభవప్రతిజ్ఞాబంధస్యాద్యశ్లోకస్యకాలామృతపదవాచ్యశ్లో
కానువ్యాఖ్యానేనాంతర్యాపాత్ - ప్రతిజ్ఞాతస్యచాద్యాప్య నారబ్ధస్థి
త్వాదితిదిక్ - సక్త్రాస్త్రగ్రంథేశార్దూలవిక్రీడితవృత్తం ॥ శ్లో ॥ సూ
ర్యాశ్వైర్యదిమస్సజాస్తతగాస్సగురవశ్శార్దూలవిక్రీడితమితిలక్షణాత్.***

అవతరణిక ॥ గ్రంథకర్తతానుజెప్పెడుగ్రంథమునిర్విఘ్నముగాసమాప్తి
నొందుటకొఅనుసిష్టదేవతాప్రార్థనాపూర్వకముగాగ్రంథవివరమునుదె
లియజేయుచున్నాఁడు॥ తా ॥ ఇష్టదైవంబును - ఇష్టములనిచ్చువాఁడును-సం
పదధిష్ఠానదేవతయగు నలమేలుమంగాసమేతుండును పాపనాశకరుండు
నునగు వేంకటేశ్వరస్వామికి నెల్లప్పుడునువందనంబు జేసిజ్యోతిశ్శాస్త్ర
మనేపాలసముద్రమునుంబరిశోధించుటవలన బుట్టినసారాంశమునుసంగ్ర
హించి - విద్వత్సమూహరమ్యంబగునట్లు- మృదుపదములుగలదియును- గ
ర్భాధానాదిషోడశకర్మయోగ్యంబులగుతిథివారనక్షత్రములదెలియజే
యునదియును శ్రోత్రములచే పానముజేయదలచినవారలకతిసులభముగా
దెలియునదియునునగు కాలామృతమను గ్రంథమునుసూక్ష్మముగానితర
గ్రంథాపేక్షలేనట్లునేదెలియజెప్పెదనని తాత్పర్యము.**.************

౨॥అ॥ అథగర్భాధానాద్యుపయోగిత్వేనతిథివారాధిపతీనాహ ॥ మూ॥
వహ్నిస్త్రష్టృహిమాద్రిజాగణపతిస్సర్పఃకుమారోరవిగౌరీశోవసునాగ
ధర్మహరయఃకామఃకలిందూపితా । ఏతేసర్వదినాధిపాస్స్యురథతేవారే
శ్వరాభాస్కరశ్చంద్రోభూమిజఇందుజోగురుభృగుర్మందోభవేయుః
క్రమాత్.*.. ......**.. .... *****************.*******

వ్యాఖ్యానము ॥ వహ్నీతి ॥ ఏతే వహ్న్యాదయః షోడశ సర్వదినాధిపాః ప్రతిపత్ప్రభృతి షోడశదినాధిపాః క్రమాత్స్యుః - తథాహి - వహ్నిరగ్నిః ప్రతిపదః - ప్రష్టా బ్రహ్మా ద్వితీయాయాః ॥ ని ॥ ప్రష్టా ప్రజాపతిర్వేధా ఇత్యమరః - హైమవతీ గిరిజా పార్వతీ తృతీయాయాః - గణపతిర్విఘ్నేశ్వరశ్చతుర్థ్యాః - సర్పః శేషః పంచమ్యాః - కుమారః కుమారస్వామీ షష్ఠ్యాః - రవిస్సూర్యస్సప్తమ్యాః - గౌరీశశ్శివోఽష్టమ్యాః - వసవః అష్టవసవో నవమ్యాః - నాగాదిగ్గజాః దశమ్యాః - ధర్మో యమః ఏకాదశ్యాః - హరిర్విష్ణుః ద్వాదశ్యాః కామో మన్మథః త్రయోదశ్యాః ॥ ని ॥ కామః పంచశరః స్మర ఇత్యమర - కలిః కలిపురుషః చతుర్దశ్యాః - ఇందుశ్చంద్రః పౌర్ణమాస్యాః - పితరోఽగ్నిష్వాత్తాః పితరః అమావాస్యాయాః - క్రమాదధిపాః - అథ తిథిపనిరూపణానంతరం - తే ప్రసిద్ధాః భాస్కరాదయః వారేశ్వరాః క్రమాద్భవేయుః - అత్ర తచ్ఛబ్దస్య ప్రసిద్ధార్థకత్వాన్నయచ్ఛబ్దాపేక్షా - భాస్కరః సూర్యః భానువారస్య చంద్రస్సోమవారస్య - భూమిజః అంగారకః కుజవారస్య - ఇందుజో బుధస్సౌమ్యవారస్య - గురుర్బృహస్పతిర్గురువారస్య - భృగుశ్శుక్రః శుక్రవారస్య - మందశ్శనిశ్శనివారస్య ॥ ని ॥ శనిమందౌపంగుకాలావిత్యమరః **********

అ॥ దినవారాధిపతుల జెప్పుచున్నాఁడు ॥ తా॥ పాడ్యమికి అగ్నియు - విదియకు బ్రహ్మయును - తదియకు పార్వతియును - చవితికి విఘ్నేశ్వరుండును - పంచమికి ఆదిశేషుండును - షష్ఠికి కుమారస్వామియు - సప్తమికి సూర్యుండును - అష్టమికి శివుఁడు - నవమికి అష్టవసువులు - దశమికి దిగ్గజములును - ఏకాదశికి యముఁడును - ద్వాదశికి విష్ణువును - త్రయోదశికి మన్మథుఁడును - చతుర్దశికి కలిపురుషుఁడును - పౌర్ణమికి చంద్రుఁడును - అమావాస్యకు పితృదేవతలును - వీరలీ క్రమంబున దినాధిపతులనంబడుదురు *మఱియు నాదివారమునకు సూర్యుఁడును - సోమవారమునకు చంద్రుఁడును - కుజవారమునకంగారకుఁడును - బుధవారమునకు బుధుఁడును - గురువారమునకు బృహస్పతియును - శుక్రవారమునకు శుక్రుఁడును - మందవారమునకు శనైశ్చరుండును - వీరలీక్రమమున వారాధిపతులనంబడుదురు. ***********************************

శ్లో ॥ అథ నక్షత్రాధిపతీనాహ ॥ మూ ॥ బుధ్యేశాఽథ దస్రకాలదహనాః బ్రహ్మేందురుద్రాదితీజ్యానాగాః పితరో భగార్యమరవిత్వష్ట్రాశుగా

ఖ్యాః క్రమాత్ । ఇంద్రాగ్నిఅపి మిత్రశక్రదనుజాస్తోయాఖ్యవిశ్వాత్మభూ
శ్రీశాఖ్యావసుతోయపాజచరణాహిర్బుధ్న్యపూషాహ్వయాః॥****
వ్యా॥ ఋక్షేశా ఇతి॥ అథ తిథివారాధిపతినిరూపణానంతరమేతత్క్రమాత్-
ఋక్షేశాః అశ్విన్యాదినక్షత్రాధిపతయః స్యుః-నాథాహి-దస్రకాలహు
తభుగ్బ్రహ్మేందురుద్రాదితీజ్యానాగాః అశ్విన్యాః దస్రౌ అశ్వినీదేవతే-
భరణ్యాః కాలోయమః - కృత్తికాయాః హుతభుక్ అగ్నిః-రోహిణ్యాః బ్ర
హ్మా- మృగశీర్షస్య ఇందుశ్చంద్రః-ఆర్ద్రాయాః రుద్రశ్శివః-పునర్వస్వోరది
తిః దేవమాతా - పుష్యస్య ఇజ్యః గురుః- ఆశ్లేషాయాః నాగాః సర్పాః - మ
ఘాయాః పితరః - పూర్వఫల్గున్యాః భగసూర్యవిశేషః-ఉత్తరఫల్గున్యాః అ
ర్యమా అయమపి ద్వాదశాదిత్యాన్యతమః హస్తస్య రవిః-చిత్రాయాః త్వ
ష్టా ఇంద్రః॥ చిత్రానక్షత్రమింద్రదేవతి శ్రుతేః-స్వాత్యాః అనిలః వాయుః
విశాఖాయాః ఇంద్రశ్చ అగ్నిశ్చ-ఇంద్రాగ్నీ(*) దేవతాద్వంద్వే చేత్యానజ్-
ఇంద్రాగ్నీ అపీత్యత్ర(*) ఈదూదేద్ద్వివచనం ప్రగృహ్యమితి ప్రగృహ్యత్వా
త్ప్రకృతిభావః - అనూరాధాయాః మిత్రః సూర్యవిశేషః - జ్యేష్ఠాయాః శ
క్రః ఇంద్రః-మూలస్య దనుజః రాక్షసః- పూర్వాషాఢాయాః తోయాఖ్యాః అ
ప్సంజ్ఞాః-ఉత్తరాషాఢాయాః విశ్వే విశ్వేదేవాః-అభిజితః ఆత్మభూః బ్రహ్మా
శ్రవణస్య శ్రీశః విష్ణుః-ధనిష్ఠాయాః వసవః శతతారాణాం తోయపో వ
రుణః - పూర్వాభాద్రాయాః అజచరణః అజైకపాత్-ఉత్తరాభాద్రా
యాః అహిర్బుధ్న్యః రుద్రమూర్తిభేదః - రేవత్యాః పూషాహ్వ
యః పూషాఖ్యసూర్యభేదః.******************************
అ॥ నక్షత్రాధిపతుల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అశ్వినికి నశ్వినీదేవతలును-భరణికి
యముండును కృత్తికకగ్నియు-రోహిణికి బ్రహ్మయు-మృగశిరకు చంద్రుండు
ను-ఆర్ద్రకు శివుండును-పునర్వసువుకదితి దేవియును-పుష్యమికి గురుండు
ను-ఆశ్లేషకు సర్పములును-మఖకు పితృదేవతలును-పుబ్బకు భగుడనే సూర్య
విశేషుండును-ఉత్తరకు అర్యముడనే సూర్య విశేషుండును - హస్తకు సూ
ర్యుండును - చిత్తకింద్రుండును - స్వాతికి వాయువును-విశాఖకింద్రాగ్ను
లును-అనూరాధకు మిత్రుడనే సూర్యవిశేషుండును-జ్యేష్ఠకు దేవేంద్రుండు
ను-మూలకు రాక్షసుడును- పూర్వాషాఢకు నుదకంబులును- ఉత్తరాషాఢ

కువిశ్వేదేవులును-అభిజిత్తునకుబ్రహ్మయు-శ్రవణమునకువిష్ణువును-ధనిష్ఠకు
అష్టవసువులును-శతతారకువరుణుడును-పూర్వాభాద్రకజచరణుండును-
ఉత్తరాభాద్రకుఅహిర్బుధ్న్యుండును- రేవతికిపూషాఖ్యసూర్యవిశేషుం
డును - వీరలీక్రమమునసక్షత్రాధిపతులనంబడుదురు)*(ఇందుజెప్పబడిన
సూర్యవిశేషులుద్వాదశాదిత్యులలోకొందరని తెలుసుకోవలయు.******

౮ ॥ అ ॥ అథనక్షత్రాణాం క్షిప్రదారుణమృదుస్థిరోగ్రసాధారణచ
రసంజ్ఞామాహ॥ శ్లో॥ క్షిప్రంసస్రరవీజ్యమూలసురశివజ్యేష్ఠోరగందారుణం
చిత్రాంత్యేందుభమైత్రభంమృదుభవేద్బ్రాహ్మ్యోత్తరాభంస్థిరమ్
ఉగ్రంకాలముఖాత్రిపూర్వమునలేంద్రాగ్నీసాధారణంస్వాత్యాదిత్య
హరిత్రయంచరమితంసద్వ్యోస్వసంజ్ఞాఫలమ్ ।*******.**********

వ్యా॥ క్షిప్రమితి॥ దస్రంచ - రవిశ్చ-ఇజ్యశ్చ - తేషాంసమాహారః-ద
స్రరవీజ్యం-అశ్లోకేనవ్యస్తసమాహారద్వంద్వోఽర్థః అశ్వినీహస్తపుష్య
త్రయం-క్షిప్రంక్షిప్రసంజ్ఞికం-~~అసురశివజ్యేష్ఠోరగంమూలార్ద్రాజ్యేష్ఠా~~శ్లే
షాచతుష్టయం-దారుణందారుణసంజ్ఞికం-చిత్రాంత్యేందుభమైత్రభంచి
త్రారేవతీమృగశీర్షానూరాధాచతుష్టయం-మృదుమృదుసంజ్ఞికం-బ్రా
హ్మ్యోత్తరాభంరోహిణ్యుత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రాచతుష్ట
యంస్థిరంస్థిరసంజ్ఞికం-యత్రయత్రసామాన్యేనోత్తరాగ్రహణంక్రియతే-
తత్రతత్రోత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రాణాంగ్రహణమిత్యేతచ్ఛాస్త్రసమ
యః-కాలముఖాత్రిపూర్వం - భరణీమఘాపూర్వఫల్గునీపూర్వాషాఢాపూ
ర్వాభాద్రాణాంపంచకం-ఉగ్రంఉగ్రసంజ్ఞికం - అనలేంద్రాగ్నీతుకృత్తికావి
శాఖాద్వయంతుసాధారణంసాధారణసంజ్ఞికం-తుశబ్దఃపాదపూరణార్థకః
॥౨॥ తుహిచస్మహవైపాదపూరణ ఇత్యమరః - స్వాత్యాదిత్య హరిత్రయం
స్వాతిపునర్వసూశ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజాంపంచకంచరంచరసంజ్ఞికంఏ
తానినక్షత్రాణిస్వస్వైకంస్వసంజ్ఞాఫలందద్యుః-యస్యయాదృశీసంజ్ఞాత
త్తాదృశఫలందదాతీత్యర్థః - క్షిప్రనక్షత్రంశీఘ్రఫలమిత్యాది*********

అ ॥ నక్షత్రములక్షిప్రదారుణమృదుస్థిరోగ్రసాధారణచరసంజ్ఞల
జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ అశ్వని-హస్త-పుష్యమియీ మూడున్నుక్షిప్రనక్షత్రము
లు - మూల-ఆర్ద్ర-జ్యేష్ఠ-ఆశ్లేష-యీనాలున్నుదారుణనక్షత్రములు - చిత్ర
రేవతి - మృగశిరస్సు-అనూరాధ ఈనాలున్నుమృదునక్షత్రములు - రోహిణి-ఉత్త

ర-ఉత్తరాషాఢ-ఉత్తరాభాద్ర - ఈ ౫న్ను - ఉగ్రనక్షత్రములు - కృ
త్తిక - విశాఖ - ఈ ౨న్ను - సాధారణనక్షత్రములు - స్వాతి -
పునర్వసు-శ్రవణము-ధనిష్ఠ-శతభిషక్కు- ఈ ౫న్ను చరనక్షత్రములు-యీచె
ప్పబడిననక్షత్రములు తమతమ సంజ్ఞలయొక్క ఫలములనిచ్చును- అనగా-క్షి
ప్రనక్షత్రములు శీఘ్రఫలమును - దారుణనక్షత్రములు భయఫలమును -
మృదునక్షత్రములు మృదుఫలమును - స్థిరనక్షత్రములు స్థిరఫలమును- ఉగ్ర
నక్షత్రములు ఉగ్రఫలమును-సాధారణనక్షత్రములు సామాన్యఫలమును- చ
రనక్షత్రములు చంచలఫలమును - యీచెప్పబడిన ప్రకారము వాటివాటి
ఫలములనిచ్చునని తాత్పర్యము.*****************************

౨౧ ॥ అ ॥ గ్రహాణాం క్రూరసౌమ్యపురుషస్త్రీనపుంసకసంజ్ఞాం జాతి
నిర్ణయంచదర్శయతి॥ మూ॥ క్రూరా భానుతమశ్శనిధ్వజకుజాశ్శుక్రార్య
సౌమ్యేందవస్సౌమ్యాస్తే పురుషాః కుజార్కగురవో రాహ్వేందుశుక్రాః స్త్రి
యః। తచ్ఛేషాస్తునపుంసకాగురుభృగూ విప్రౌ కుజార్కౌనృపౌ వైశ్యౌ
చంద్రబుధౌ తదన్యకులజో మందస్తువర్ణేశ్వరః ॥*******************

వ్యా॥ క్రూరా ఇతి ॥ భానుతమశ్శనిధ్వజకుజాస్సూర్యరాహుశనికే
త్వంగారకాః పంచైతే క్రూరాః పాపగ్రహాఇత్యర్థః-శుక్రార్యసౌమ్యేం
దవశ్శుక్రగురుబుధచంద్రాశ్చత్వారస్సౌమ్యాస్సౌమ్యగ్రహాశ్శుభగ్ర
హాఇత్యర్థః-అత్రాయం విశేషః-బుధఃపాపగ్రహయుక్తశ్చేత్పాపో భవతి-
చంద్రఃక్షీణదశాయాంపాపః-పూర్ణదశాయాంశుభ ఇతి-ఉక్తంచ-బాలబో
ధివ్యాం॥ శ్లో॥ బుధఃపాపయుతఃపాపఃక్షీణచంద్రస్తథైవచేతి-కుజార్కగు
రవఃపురుషాఃపురుషగ్రహాః- రాహ్వేందుశుక్రాః స్త్రియః స్త్రీగ్రహాః
తచ్ఛేషాస్తుఉక్తగ్రహావశిష్టాః-బుధశనైశ్చరకేతవః నపుంసకాః షండగ్ర
హాః- గురుభృగూవిప్రౌ బ్రాహ్మణగ్రహౌ- కుజార్కౌనృపౌ క్షత్రియగ్ర
హౌ -చంద్రబుధౌ వైశ్యౌ వైశ్యగ్రహౌ - మందస్తుశనైశ్చరస్తు-తదన్యకు
లజః- తేభ్యః బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యకులేభ్యః-అన్యస్మిన్ శూద్రకులేజాత ఇతి
తదర్థోక్తిః(*)సప్తమ్యాంజనేర్డ ఇతి డప్రత్యయః - వర్ణేశ్వరః-శూద్రవర్ణే
శ్వర ఇత్యర్థః- ననువర్ణేశ్వర ఇత్యనేన బ్రాహ్మణాదివర్ణేశ్వరత్వే
వలభ్యతేపతతః శూద్రకులాధిప ఇతిచేన్న-నీచవంశజాతస్యాధిపసంబోధి

పతిత్వాద్యోగాత్ ॥***

అ॥ నవగ్రహములకు శుభాశుభసంజ్ఞలను పురుషస్త్రీనపుం
సకసంజ్ఞలను - బ్రాహ్మణాదిజాతినిర్ణయమునుం దెలియజేయుచున్నా
డు॥ తా॥ సూర్యుడు - కుజుడు-శని-రాహువు-కేతువు-యీ౫న్ను పాపగ్ర
హములు - చంద్రుడు - బుధుడు- బృహస్పతి-శుక్రుడుయీ౪న్న శుభగ్ర
హములు - వీరిలో బుధుడు పాపగ్రహముతో గూడినట్లైతే పాపియగును -
చంద్రుడు క్షీణకళయందు పాపి యగును -పూర్ణకళయందు శుభకరుడగును
తాత్పర్యము - సూర్యుడు- అంగారకుడు - బృహస్పతియీ౩న్ను పురుషగ్ర
హములు - చంద్రుడు- శుక్రుడు - రాహువుయీ౩న్ను స్త్రీగ్రహములు -
బుధుడు-శని-కేతువుయీ౩న్ను నపుంసకగ్రహములు - బృహస్పతి - శుక్రు
డుయీ౨న్న బ్రాహ్మణగ్రహములు - సూర్యుడు- అంగారకుడు-యీ౨
న్ను క్షత్రియగ్రహములు - చంద్రుడు- బుధుడు- యీ౨ వైశ్యగ్రహములు-
శనైశ్చరుడు - శూద్రవ్య వహారి కానిపంచదశవర్ణములకధిపతిర్భోనశూ
ద్రుడు యీ క్రమమున గ్రహముల వర్ణనిర్ణయము దెలియదగినది.***

౬॥ అ॥ అథచంద్రస్య పూర్ణత్వం క్షీణత్వంచ దర్శయన్ తత్తత్ఫలా
న్యాహ॥ మూ॥ అష్టమ్యోరుభయోర్మధ్యగతశ్శుక్లాన్యయోర్వ్యత్య
యే పూర్ణః క్షీణ ఇతి క్రమాచ్ఛశధరః పూర్ణశ్శుభో మంగళే। కృష్ణాదౌదిన
పంచకం శుభకరం తన్మధ్యమం మధ్యమంత్వంత్యం త్వధమాధికం శశివ
శాచ్ఛుక్లేప్యుతద్వ్యత్యయమ్।*************************,**********

వ్యా॥ అష్టమ్యోరితి॥ ఉభయోః శుక్లకృష్ణయోరష్టమ్యోః మధ్యగతః
శశధరః చంద్రః పూర్ణః - శుక్లాన్యయోః శుక్లా చ అన్యా చ శుక్లాన్యయోః వ్య
త్యయే విపర్యాసే సతి ఉభయోర్మధ్యగతః చంద్రః క్షీణో భవతి- క్రమాత్పూ
ర్ణః మంగళే శుభకర్మణి - శుభః శుభకర ఇత్యర్థః- క్షీణస్త్వశుభకర ఇత్యర్థా
ల్లభ్యతే-అనేనైతదుక్తం భవతి - శుక్లాష్టమ్యుత్తరార్ధమారభ్య కృష్ణాష్టమీ
పూర్వార్ధపర్యంతం మధ్యమః - తత్రస్థితః శశీ పూర్ణః - కృష్ణాష్టమ్యుత్తరా
ర్ధమారభ్య శుక్లాష్టమీపూర్వార్ధపర్యంతం యోయం మధ్య కాలః - తత్రగ
తః క్షీణో భవతి- అత్రాయం విశేషః - కృష్ణాదౌ కృష్ణపక్షప్రథమభాగే య
ద్దినపంచకం తచ్ఛుభకరం - పూర్ణచంద్రత్వాదితి భావః- తన్మధ్యమంత

స్యకృష్ణపక్షస్యమధ్యమం - షష్ఠ్యాదిదశమీపర్యంతంద్వితీయపంచకం-
మధ్యమం - అల్పఫలదమిత్యర్థః - అనతిపూర్ణ చంద్రత్వాదితిభావః - తస్య
కృష్ణపక్షస్యాంత్యంఏకాదశీమారభ్యదర్శ పర్యంతంచరమపంచకం - అధ
మాభిధంఅధమసంజ్ఞకంఅశుభకరమిత్యర్థః - తత్రఅతిక్షీణచంద్రత్వా దితి
భావః - శశినఃపశాత్క్షీణత్వమధ్యత్వపూర్ణత్వవశాత్ శుక్లేశుక్లపక్షేతు - త
ద్వ్యత్యయండకనైపరీత్యం - తదాశుక్లప్రతిపదారభ్య తత్పంచమీప
ర్యంతంఅధమాభిధం - క్షీణచంద్రత్వాత్ శుక్లషష్ఠీమారభ్యతద్దశమీపర్యం
తంమధ్యమం - అనతిక్షీణచంద్రత్వాత్ శుక్లైకాదశీమారభ్యపూర్ణిమాప
ర్యంతంశుభకరంపూర్ణచంద్రత్వాదితి.*************************

అ॥ చంద్రునిపూర్ణత్వక్షీణత్వములనువీటిఫలములనువివరించుచున్నాడు॥

తా॥ చంద్రుడుశుక్లాష్టమిమొదలుకృష్ణాష్టమిపర్యంతముపూర్ణుడును -
కృష్ణశుక్లాష్టములకుమధ్యదినములయందుక్షీణుండును - పూర్ణచంద్రుడుశు
భకరుండునుక్షీణచంద్రుడశుభకరుడనితాత్పర్యము)*(మఱియు - శుక్లపక్షై
కాదశిమొదలుకృష్ణపక్షపంచమివరకుపూర్ణచంద్రుడౌటవలనశుభకర
మనియును - శుక్లపక్షషష్ఠిమొదలుదశమిపర్యంతము - కృష్ణపక్షషష్ఠిమొ
దలుకృష్ణదశమిపర్యంతము - మధ్యమచంద్రుడౌటవలనఅల్ప ఫలప్రదమని
యును - కృష్ణైకాదశిమొదలుశుద్ధపంచమివరకుమిక్కిలిక్షీణచంద్రుడౌట
వలనఅశుభకరమనియునుతాత్పర్యము*************************

౭॥ అ॥ అథగర్భాధానహేతుభూతస్య ప్రథమార్తవస్య శుభాశుభ
నక్షత్రవారాంశలగ్నస్యగ్రహసంపత్తించాహద్వయేతి॥ మూ॥ కన్యాయాః
ప్రథమార్తవేశుభకరాణ్యాద్యంతమూలోత్తరా బ్రాహ్మీజ్యేందుదినేశ
పంచకహరిశ్రోత్రేవనాన్యానితు। వారాశ్చేందుజజీవశుక్రశశినాంతేషాం
చవర్గాశ్శుభాః కేంద్రోపాంత్యధనత్రికోణసహితాశ్చాన్యేరిలాభత్రి
గాః॥ వ్యా॥ కన్యాయాఇతి॥ ఆద్యంతమూలోత్తరాఃఆదిఃఅశ్వినీ-అంత్యా
రేవతీ - మూలాప్రసిద్ధా - ఉత్తరాఃఉత్తరాత్రయంబ్రాహ్మీజ్యేందుదినేశ
పంచకహరిశ్రోత్రేబ్రాహ్మీరోహిణీ - ఇజ్యఃపుష్యః - ఇందుఃమృగశీర్షం - ది
నేశపంచకంహస్తచిత్రాస్వాతీవిశాఖానూరాధాః - హరిశ్రోత్రేశ్రవణాగ
ణిస్త్రౌశతభిషజఃఏతానిసప్తదశనక్షత్రాణ్యేవ - కన్యాయాఃప్రథమార్తవే

ప్రథమరజసి శుభకరాః రేవత్యశ్వినీమఖాహస్తాః పునర్వసూ జ్యేష్ఠా కృత్తికా
పూర్వఫల్గునీ పూర్వాషాఢా పూర్వాభాద్రా భరణ్యాశ్రేషా ద్వైశేతాని
నక్షత్రాణి న శుభకరాణి - ఇందుజ జీవ శుక్ర శశినాం సంబంధినో వాసరా
శ్చ శుభకరాః - తేషాం ఇందుజ జీవ శుక్ర శశినాం వర్గాశ్చ శుభా
శ్శుభకరాః - అత్ర ప్రస్నేశ్చైవ లగ్న హోరా ద్రేక్కాణ నవాంశ ద్వాదశాం
శత్రింశాంశాశ్చ వ్యంతే - కేంద్రోపాంత్య ధన త్రికోణ సహితాః - కేం
ద్రాణి లగ్న చతుర్థ సప్తమ దశమాని - ఉపాంత్యమేకాదశస్థానం ధనం ద్వితీ
యం - త్రికోణౌ పంచమ నవమౌ - ఆర్తవలగ్నస్య ఉక్తస్థానేషు స్థితాశ్శుభాః
శుభగ్రహాశ్శుభకరాః - అన్యే పాపగ్రహాః అరిలాభ త్రిగాః - షష్ఠైకాదశ
తృతీయస్థానగతాస్సంతః శుభకరా భవంతి ************..........

అ॥ తొలుత నక్షత్రవిషయమై శుభాశుభ నక్షత్రముల జెప్పుచున్నాడు॥

టీ॥ అశ్విని - రోహిణి - మృగశీర్షము - పుష్యమి ఉత్తర హస్త చిత్త స్వాతి - వి
శాఖ - అనూరాధ - మూల - ఉత్తరాషాఢ - శ్రవణం - ధనిష్ఠ - శతభిషక్ - ఉ
త్తరాభాద్ర - రేవతి - యీ - ౧౭ - నక్షత్రములయందు నష్టాదినట్లైతే శు
భకరములనియును - భరణి - కృత్తిక - ఆర్ద్ర - పునర్వసు - ఆశ్రేష - మఖ - పుబ్బ -
జ్యేష్ఠ - పూర్వాషాఢ పూర్వాభాద్ర - యీ ౧౦ నక్షత్రములయందు నష్ట
త్రాదినట్లైతే అశుభకరమనియును - సోమ - బుధ - గురు - శుక్ర - వా
రములయందు నష్టాదినట్లైనను శుభకరమనియును - వీలగ్నములన
గా - వృషభము - మిథునము - కర్కాటకము - కన్య - తుల ధనుస్సు - మీనము -
ఈలగ్నములును - చంద్ర హోరయును - యీలగ్నముల ద్రేక్కాణములును
నవాంశ - ద్వాదశాంశ - త్రింశాంశములును - శుభకరములయిన వనితా
త్పర్యము) (ఒకలగ్నమునకు హోరలు రెండు - అందు ప్రథమమగు బేసి ల
గ్నములయందు మొదటిభాగము సూర్య హోరయును - రెండవ భాగము
చంద్ర హోరయును - ద్వితీయాదిసరిలగ్నములయందు లగ్న ప్రథమభా
గము చంద్ర హోరయనియును - రెండవ భాగము సూర్య హోరయని
యును - ద్రేక్కాణమనగా లగ్న తృతీయ భాగమనియును తాత్పర్యము) (నా
తి యు శుభగ్రహములు రజస్వలయయినలగ్నమునందు లగ్నమునకు రెండ
వయింటను - నాలవ యింటను - అయిదవయింటను - ఏడవ యింటను - తొమ్మి
దవయింటను పదియింటను - పదునకొండవయింటనున్నట్లైతే శుభకరముల

నియుచు - పాపగ్రహములు- ౩-౬-౧౧-యీస్థానములయందున్నట్లైతే
నిశుభకరములని తాత్పర్యము.*****************************

౮ ॥ అ ॥ పూర్వోక్తసుఖాద్యగ్రసక్షత్రాణాం క్రూరవాసరాణాం
చఫలమాహ ॥ మూ ॥ దుఃఖీస్యాత్పితృరౌద్రయోరదితిభేసాబంధకీశక్రభే
వ్యగ్నౌనిస్వతరార్కిభౌమదినకృద్వారేషు రోగార్తికృత్ । వైధవ్యా
సుతనిర్ధనాశుభఫలంయామ్యత్రిపూర్వోరగేష్వేకద్విత్రిచతుష్పదాని
యువతేర్దద్యుఃక్రమాదార్తవే ॥ వ్యా ॥ దుఃఖీతి ॥ పితృరౌద్రయోఃమఘా
ర్ద్రయోః - యుస్యాఃకన్యాయాఃప్రథమరజోదృశ్యతే- సాదుఃఖీస్యాత్
అదితిభేపునర్వసునక్షత్రే చేత్ - సాబంధకీవ్యభిచారిణీస్యాత్ - శక్రభే
జ్యేష్ఠాయాం అగ్నౌకృత్తికాయామపిచేత్ - నిస్వతరాదరిద్రతమా - అ
ర్కిభౌమదినకృద్వారేషుశన్యంగారకరవివాసరేషుచేత్ -రోగార్తికృత్
రోగప్రయుక్తపీడాకృత్ - యామ్యత్రిపూర్వోరగేషుభరణీపూర్వఫల్గునీ
పూర్వాషాఢాపూర్వాభాద్రాశ్లేషాసుఏకద్విత్రిచతుష్పాదానిప్రథమ
ద్వితీయతృతీయచతుర్థపాదాఃయువతేఃకన్యాయాఃక్రమాత్వైధవ్యా
సుతనిర్ధనత్వంఅశుభఫలంచదద్యుః - భరణ్యాదిషూక్తనక్షత్రేషుప్రథ
మపాదాఃవైధవ్యం - ద్వితీయపాదాఃఅపుత్రత్వం - తృతీయపాదాఃదా
రిద్ర్యం- తురీయపాదాఃఅశుభఫలంచక్రమాద్దద్యురిత్యన్వయః******

అ ॥ ఈరజోవిషయమైముందుజెప్పబడినదుష్టనక్షత్రవారఫలంబులజె
ప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ మఘ- ఆర్ద్ర - యీనక్షత్రములయందు ప్రథమర
జస్వలయైనవనితదుఃఖియగును - పునర్వసుయందువ్యభిచారిణియగును -
జ్యేష్ఠ - కృత్తిక - యీయందుమిక్కిలిదరిద్రురాలగును-భరణి - పుబ్బ-
పూషా- పూభా-ఆశ్లేష - యీనక్షత్రములమొదటిపాదమునందువిధవ
యగును - రెండవపాదమునందుగొడ్డురాలగును - మూడవపాదమునందు
దరిద్రురాలగును - నాలవపాదమునందునశుభఫలములనుబొందును)*(నా
టియును-ఆదిత్య-మంగళ-శనివారములయందురజస్వలయైనరోగములచేపీ
డింపబడునని తాత్పర్యము.*********..............................

౯ ॥ అ ॥ రజోదుష్టకాలమాహ ॥ మూ ॥ సంధ్యోత్పన్నసపర్వ పాతభవతి
ఘూరిక్తాష్టమీద్వాదశీషష్ఠీష్విష్టివిషావమాదిదివసాదుష్టేషు-సంస్థారవిః । రం
ధ్రేందుస్త్విధనోడుభర్తుర్గసశుభావమోగానిశా వైధృతీపాపాక్రాంతభ

ష్టస్తపాపవసతిః కన్యార్తవే దోషకృత్ ॥వ్యా॥ సంధ్యేతి॥ సంధ్యా సూర్యోదయాస్తమయకాలః- ఉపప్లవః ఉపద్రవకాలః - గ్రహణకాలో వా - పర్వాణి అమావాస్యా పూర్ణిమా కృష్ణాష్టమీ కృష్ణచతుర్దశీ సంక్రాంతయః - పాతః వ్యతీపాతో మహాపాతశ్చ పరిఘాయోగవిశేషః - రిక్తాశ్చ తుర్థీ నవమీ చతుర్దశ్యః - అష్టమీ ద్వాదశీ షష్ఠ్యః - షడ్వ్యయగతాః విష్టిః భద్రకరణం - విషాదినాడ్యః - అవమః దినత్రయం - ఆదిశబ్దేన త్రిద్యుస్పృగాదయః ॥ శ్లో॥ దినత్రయం స్పృశత్యేకో వారస్స్యాదవమం హి తత్ । త్రివారస్పృక్తిథిర్యత్ర త్రిద్యుస్పృగితి నిందిత ఇత్యుక్తం - దుష్టక్షేసంస్థో దుష్టనక్షత్రాణి ఫూర్వోక్తకృత్తికాదీని తేషు స్థితో రవిః భర్తుః పత్న్యాః - రంధ్రే పః అష్టగ చంద్రః - నిధనో నైధనతారా చ - అశుభా యోగాః వజ్రవిష్కంభగండవ్యాఘాతశూలాతిగండాదయః - నిశా రాత్రిః వైధృతిః ప్రసిద్ధా పాపాక్రాంతభం పాపగ్రహాక్రాంతనక్షత్రం - రాశిర్వా అ సపాపవసతిః జన్మలగ్నాత్సప్తమే పాపగ్రహస్థితిశ్చ - కన్యాయాః ఆర్తవే ప్రథమార్తవే - దోషకృత్.

అ॥ సముగ్తకుదుష్టకాలములను చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సూర్యోదయకాలంబును సూర్యాస్తమయకాలంబును గ్రహణకాలంబును - అమావాస్యయును - పున్నమయును - కృష్ణాష్టమియును - కృష్ణచతుర్దశియును - మేషాదిసంక్రమణములును - వ్యతీపాతనామయోగమును - మహాపాతలనగా వ్యప్రవైప్రలును - పరిఘానామయోగమును - చవితియును - షష్ఠియును - అష్టమియును - నవమియును - ద్వాదశియును - చతుర్దశియును - భద్రకరణమును - త్యాజ్యఘుడియలును - అవమయనగా మూడుతిథులుగలసిన వారమును - త్రిద్యుస్పృక్ - అనగా మూడు వారములతో గూడిన తిథియును - క్రింద జెప్పబడిన కృత్తికాది దుష్టనక్షత్రములయందు సూర్యుడుండగాను - సమాగ్రాడినవనిత పెనిమిటి రాశికి - ఎనిమిదవయింట చంద్రుడుండగాను నైధనతారయనగా జన్మనక్షత్రమునకు ౭వ - నక్షత్రమును - వజ్రము - విష్కంభము - గండము - వ్యాఘాతము - శూల - అతిగండము - ఇవి మొదలుగునశుభ యోగములును - రాత్రి - వైధృతినామ యోగమును - పాపగ్రహంబులగు సూర్యాంగారకశనిరాహుకేతువులచే నాక్రమింపబడిన నక్షత్రములును - రజస్వలయైన లగ్నమునకు యేడవలగ్నమునందు సూర్యాది పాపగ్రహంబులుండగాను చెప్పబడిన కాలములు ప్రథమార్తవమునకు దోషకరంబులనుట,

౧౦ ॥ అ॥ పృచ్ఛకదిగ్వశాత్పుత్రబిందువస్త్రనిర్ణయమాహ॥ మూ॥
సప్తైకాష్టచతుష్షడష్టినవదిక్పుత్రాస్సంఖ్యాః క్రమాత్ప్రాగాద్యాసు వహ్న్యబ్ధీక
రాబ్ధిరామాశశభృచ్చంద్రా రజోబిందవః। జీర్ణంశ్యామలరక్తసుభ్రంమాలి
నం కాషాయవిచిత్రంచతద్వస్త్రంధాతుమయంచపృచ్ఛకవశాత్ప్రాచ్యా
దికాష్ఠాఫలమ్॥ వ్యా॥ సప్తేతి॥ పృచ్ఛకః దైవజ్ఞస్య ప్రాగాదిదిక్షుస్థిత్వా
యదిపృచ్ఛతి - తదా దైవజ్ఞః పుత్రసంఖ్యాం బిందుసంఖ్యాం వస్త్రలక్షణం
చ క్రమాద్వదేత్ - యథా ప్రాగ్భాగేస్థిత్వా యదిపృచ్ఛతి - తదా దైవ
జ్ఞః సప్తసప్తపుత్రాః ఆగ్నేయభాగేస్థిత్వా యదిపృచ్ఛతి - తదా ఏకః పుత్రః
దక్షిణదిగ్భాగే - అష్టపుత్రాః - నైఋతిదిగ్భాగేచత్వారః పుత్రాః - ప
శ్చిమేషట్ - వాయవ్యభాగే అష్టౌ - ఉదగ్భాగే నవపుత్రాః - ఈశా
న్యేదిక్ దశపుత్రా ఇతి - అథబిందునిర్ణయః - పృచ్ఛకః ప్రాచ్యాంస్థిత్వా
యదిపృచ్ఛతి - తదా రామాః త్రయోరజోబిందవః - ఆగ్నేయే అగ్నయస్త్రయోర
జోబిందవః - దక్షిణే అబ్ధయశ్చత్వారః - నైఋత్యాం కరౌ ద్వౌ బిందూ -
ప్రతీచ్యాం అబ్ధయశ్చత్వారః - వాయవ్యే రామాస్త్రయోరజోబిందవః - ఉ
దీచ్యాం శశభృదేకః - ఈశాన్యే చంద్రః ఏకః రజోబిందురితి - అథవస్త్రని
ర్ణయః - ప్రాచ్యాంస్థిత్వా యదిపృచ్ఛతి - తదా తద్వస్త్రంరజోదూషితంజీర్ణం
ఆగ్నేయ్యాంశ్యామలంశ్యామలవర్ణం - దక్షిణాయాంరక్తంరక్తవర్ణం - నైఋ
త్యాంశుభ్రంశ్వేతం - పశ్చిమే మలినం మాలిన్యయుక్తం - వాయవ్యేకాషా
యం - ఉదీచ్యాంచిత్రం - ఈశాన్యేధాతుమయం - వస్త్రమితి ప్రాచ్యాది
కాష్ఠాఫలం ప్రాగాదిదిక్ఫలంవక్తవ్యం ॥౧౦॥ దిశస్తుకకుభఃకాష్ఠా ఇత్యమరః.

అ॥ ప్రశ్నజేసినదిక్కునుపట్టిపుత్రబిందువస్త్రములనిర్ణయించెడిక్రమమును జె
ప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ అడుగవచ్చినవాడుజ్యోతిష్యుడైనతనకుతూర్పుదిసనుం
డియడిగిననేడుగురుకొమారులనియు ౩ రజోబిందువులనియు జీర్ణవస్త్ర
మనియుంజెప్పవలయు - ఆగ్నేయదిక్కునసుండియడిగిననొకకొమారుండ
నియు -౭- బిందువులనియు - కప్పువలువయనియు - దక్షిణదిసనుండియడిగి
ననెనమండ్రుకొమారులనియు - ౪ - బిందువులనియు - ఎఱ్ఱనివలువయని
యు - నిఋతిదిక్కునసుండియడిగిన - నలుగురుకొమారులనియు ౨ బిం

మవులనియు - వెల్లవలునయనియు - పశ్చిమదిశనుండి యడిగిన నాధ్యుస
కోణాగులనియు - ౭ - బిందువులనియు - మలినవస్త్రమనియు - వాయువ్య
దిశనుండియడిగిన నిసువునకొమారులనియు - ౩ - బిందువులనియు - చెంగావి
చీరయనియు - కుబేరదిక్కున నుండి యడిగిన - లోష్యాంద్రుకొమా
రులనియు - ౧ - బిందువనియు - పెస్సపచ్చలుగలవస్త్రమనియు - ఈశా
న్యదిశనుండి యడిగిన - పదుగురుకొమారులనియు - ౧ - బిందువనియు - గైరిక
ధాతువుచేనైనవస్త్రమనియు - నీక్రమంబున జ్యోతిశ్శాస్త్రవేత్త బిందు
వస్త్రనిర్ణయమును జెప్పవలయునని తాత్పర్యము, ****

౧౧ ॥ అ ॥ పూర్వోక్తవస్త్రనిర్ణయప్రశ్నబిందుసంఖ్యయాఫలమాహ ॥ మూ ॥ శ్యామం మృత్యుకరం స్యాద్ధ శుభకరం దిత్రం చ దారిద్ర్యకృ
ద్రక్తం వ్యాధికరం సితం సుతకరం వస్త్రం రజోదూషితమ్ । స్త్రీనాశం బిందు
సమత్వమాయుకరం కన్యాప్రదం [illegible] వసుత
కృద్భాగ్యప్రదం సర్వదా ॥ వ్యా ॥ శ్యా ॥ రజోదూషితం వస్త్రం శ్యా
మంచేత్ - మృత్యుకరం - నృక్షం అచ్ఛిద్రంచేచ్ఛుభకరం - చిత్రం దిద్ర
ణం చేద్దారిద్ర్యకృత్ - రక్తం చేద్వ్యాధికరం రోగప్రదం -
సితం శ్వేతం చేత్సుతకరం పుత్రప్రదమితి ప్రకర్తవ్యం - ఆర్ద్రవేప్రశ్నసురజసి
బిందుసమత్వం బిందూనాం రజోబిందూనాం సమత్వం యుగ్మత్వం స్త్రీనా
శాయుయకరం రోగప్రదం - కించకన్యాప్రదం స్త్రీసంతానకరంచ - విష
మత్వమేవ - ఆయుష్కత్వం సుతకృత్ - పురుషసంతానకరం - కించసర్వదా
భాగ్యప్రదమైశ్వర్యప్రదంచ. ****

అ ॥ ఈ చెప్పబడిన వస్త్రములకు బిందుసంఖ్యకును ఫలములను జె
ప్పుచున్నారు ॥ తా ॥ కప్పుచీరగట్టుకొనిరజస్వలయయిన నాశకరమనియు -
గట్టిచీరయయిన శుభకరమనియు - పెస్సపచ్చలు కలచీరయయిన - దారి
ద్ర్యమును జేసెదనియు - ఎఱ్ఱచీరయయిన - రోగప్రదమనియు - తెల్లచీర
యయిన - కొమారులుగలుగుదురనియును - సమబిందువులు స్త్రీలకు మొదటి
సమాప్తియును - ౨-౪-ఇట్టిసమబిందువులుగల్గిన - రోగకరమనియు స్త్రీ
సంతానకరమనియు - ౧-౩ - ఇట్టిబేసిబిందువులుగల్గిన - పురుషసంతానక

రజోనిదయు - ఎల్లప్పుడు సౌభాగ్యప్రదమనియును తాత్పర్యము. ....

౧౨ ॥ అ ॥ అథ కారణభూతస్యార్తవస్యోద్దేశానంతరం కార్యభూతస్య గర్భాధానస్య వర్జ్యకాలమాహ ॥ మూ ॥ గర్భాధానమరిష్టమష్టవిధౌ పాపగ్రహాక్రాంతభేద స్రాహిద్వయకాలమూలనిధనజ్యేష్ఠాంత్యజన్మోడుష్వు । షష్ఠీపిష్టివిషావమాసుపరిఘావ్యత్యద్ధదివావైధృతౌ సంధ్యాపర్వచతుర్దశీవ్రతపిత్ర్యశ్రాద్ధేష్వపాత్యేభ వేత్. ***************...***************

వ్యా ॥ గర్భాధానమితి ॥ అష్టమః శిరౌదంచ కోష్ఠమః చంద్రే - పాపగ్రహాక్రాంతభే పాపగ్రహాస్థితనక్షత్రే స్రాహిద్వయకాలమూలనిధనజ్యేష్ఠాంత్యజన్మోడుషు - పన్నః - అశ్విసీ - అహిద్వయం - ఆశ్లేషామఘే - కాలః - భరణీ - మూలాప్రసిద్ధా - నిధనం ద పత్యైనై ధనతారా - జ్యేష్ఠాప్రసిద్ధా - అంత్యా రేవతీ జన్మోడు దంపత్యోః జన్మనక్షత్రం తేషు వనక్షత్రేషు షష్ఠీపక్షన్యమునగ్యాపిష్టిః భద్రాకరణం - విషాః విషనాడికాః - అవమాదినత్రయం ప తాసు చ పరిఘావ్యత్యద్ధే పరిఘయోగః పూర్వార్ధే దివా ఇహ్నా వైధృతౌ వైధృతినామయోగే - సంధ్యయోః ఉభయసంధ్యయోః - పర్వసు పంచ - ర్వసు - చతుర్దశ్యాం శుక్లచతుర్దశ్యాం - కృష్ణచతుర్దశ్యోః పర్వాంతః చాత త్వేగతాస్థిత్వాత్ - వ్రతే ఆచరితవ్రతదినే పిత్ర్యశ్రాద్ధేషు శ్రాద్ధదివసేషు పాతే చ వ్యతీపాతే మహాపాతే చ ఉక్తేష్వేతేషు గర్భాధానం స్యాదశుభమిది - అరిష్టం అశుభం భవేత్ - ఇత్యర్థో లిజ్. ***************************************

అ ॥ గర్భాధానమునకుకూడ గాని కాలముల జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ భార్యాభర్తలరాశికెనిమిదవయింటచంద్రుండుండగాను - ముందుచెప్పబడిన సూర్యాది పాపగ్రహములుండిన నక్షత్రములయందును - అశ్వి - భరణి - ఆశ్లేష - మఘ - జ్యేష్ఠ - మూల - రేవతి - ఈనక్షత్రములయందును - భార్యాభర్తలజన్మనక్షత్రములకేడవనక్షత్రమునందును - పక్షద్వయగతషష్ఠులయందును పరిఘావాసయోగపూర్వభాగమునందును - పగటియందును - వైధృతినామయోగమందును - సూర్యోదయాస్తమయకాలంబులయందును - పంచపర్వములనగా కృష్ణాష్టమి - కృష్ణచతుర్దశి - పూర్ణిమ - అమావాస్య - సంక్రాంతులు - ఈదినములయందును - శుక్లచతుర్దశియందును - ఏకాదశి మొదలుగాగల వ్రతదినంబులయందును - శ్రాద్ధదినంబులయందును - వ్య

త్రీపాత నామయోగమునందుని జెప్పఁబడిన కాలములయందు గర్భాధాన
ము చేయఁగూడదని తాత్పర్యము.*** *****************************

౧౩॥ క॥ అథ ఋతుకాలనిర్ణయమాహ॥ మూ॥ స్త్రీణాం నార్తవదర్శనాదిది
నతస్స్యాత్షోడశర్తుర్నృణాం పుత్రార్థీ వరయేత్సమాసు సుభగాం తాస్వేవ
శుద్ధాం కృశామ్। పుంలగ్నే పురుషైరవేక్షితయుతే పుంవర్గసంస్థైర్గ్రహై
శ్శీతే వా లగ్నసుతాంకగేఽపి సుతస్తద్వ్యత్యయే పుత్రికా॥ వ్యా॥ స్త్రీణామితి॥
ఆర్తవదర్శనాదిదినతః ఋతౌ భవం ఆర్తవం (*) తత్ర భవ ఇత్యణ్ ప్రత్యయః - త
స్య దర్శనం తత్ప్రభృతి ప్రథమదివసః తస్మాత్ షోడశ ఋతుకాః
ఋతుకాలరాత్రయః స్యుః - రజోదర్శనాదినారభ్య షోడశదినపర్యన్త మృతు
కాలమిత్యర్థః - పుత్రార్థీ పుత్రసంతానాభిలాషీ - సమాస్వేవ తాసు
సమయుగ్మాసు సుభగాం అనుకూలవతీం - శుద్ధాం స్నానాదినా శుద్ధాం
కృశాం రజస్వలాం నియమేన కృశాంగీం - భార్యామితి శేషః - వరయేద్గచ్ఛే
త్ - అత్రాయం విశేషః - షోడశసు తిథ్యాద్యాశ్చతస్రో నింద్యాః - తస్మాత్తాః
పరిత్యాజ్యాః- శేషాసు వరయేదితి - తదుక్తం॥ శ్లో॥ ఋతుస్స్వాభావికః స్త్రీణాం
రాత్రయష్షోడశస్మృతాః। చతుర్భిరితరైస్సార్ధమహోభిస్సద్వి
గర్హితైః॥ తాసామాద్యాశ్చతస్రస్తు నింద్యా ఏకాదశీ చ యా। త్రయోదశీ
చ శేషాస్తు ప్రశస్తా దశ రాత్రయ ఇతి- న కేవలమేతావత్ పుంవర్గసంస్థైః గ్ర
శబ్దే షడ్వర్గ ఉచ్యతే- పురుషసంజ్ఞిక రాశివర్గః పుంవర్గః-యద్వా పురుషగ్ర
హాధిపతి రాశివర్గః-పుంవర్గః-తత్రస్థైః పురుషైః పుంగ్రహైః అవేక్షితే దృష్టే
యుతే వా - విశేషణసమాసః - పుంలగ్నే పురుషసంజ్ఞికలగ్నే, పుంలగ్నాని తు
మేషమిథునసింహతులాధనుఃకుంభాః - తేషామన్యతమే లగ్నే - శీతగు
రౌ లగ్నసుతాంకగే గర్భాధానలగ్నే తస్య పంచమనవమస్థితేఽపి -
సుతః పుత్రః జాయత ఇతి శేషః - తద్వ్యత్యయే ఉక్తలక్షణవ్యత్యయే - స్త్రీ
వర్గసంస్థైః స్త్రీగ్రహైః చంద్రశుక్రరాహుభిః-అవేక్షితే యుతే వా-స్త్రీ
లగ్నే వృషభకర్కటకన్యావృశ్చికమకరమీనానామన్యతమే వా - గురౌ
లగ్నపంచమనవమానామన్యతమస్థానే స్థితే వా యది పుత్రికేత్యర్థః ....

అ॥ ఋతుదివసముల నిర్ణయమును గర్భాధానకాలనిర్ణయము
ను జెప్పుచున్నాఁడు॥ తా॥ స్త్రీలకు రజోదర్శనదివసము మొదలుకొని పదు

నారు రాత్రులు ఋతురాత్రులనంబడు-పుత్రసంతానమును గోరినవా
నప్పుండీ పదునారు రాత్రులలోన నదివసంబుల ఋతుస్నానాదులచే బరి
శుద్ధురాలును-ఋతునియమాదులచేత కృశించిన దేహముగలదియును తన క
త్యంత ప్రియురాలునగు నిల్లాలును సంబోంధవలయు-మఱియును పురుష రా
సులగు మేష మిథున సింహ తులాధనుఃకుంభ షడ్వర్గు యందైనను-పురుష
గ్రహరాసులైన మేష సింహ వృశ్చిక ధనుర్మీనముల షడ్వర్గులయందైన
ను-ఈరాసులు పురుష గ్రహముల గూడియుండినప్పటికిని చూడబడియుండిన
ప్పటికిని బృహస్పతి లగ్న పంచమ నవమ స్థానములయందునుండగాను గర్భా
ధానము జేసినట్లైన బుత్రుండు గలుగునని యు - స్త్రీ రాసులైన వృష
భ కర్కాటక కన్యా వృశ్చిక మకర మీన రాసుల యందైనను స్త్రీ గ్ర
హ రాసులైన వృషభ కర్కాటక తులా రాసుల షడ్వర్గులయందైనను -
లగ్నము స్త్రీ గ్రహముల చే చూడఁబడియైనను స్త్రీ గ్రహములతో గూడియై
ననుండగాను లగ్న పంచమ నవమ స్థానంబులయందు బృహస్పతి లేకయుండ
గాను గర్భాధానము జేసినట్లైన కొమార్తె గలుగునని తాత్పర్యము (*)
యునియు నుంగాక-ఈ పదునారు దివసములలోన నాదిన నాలుగు రాత్రు
లును పదనకొండవ రాత్రియును పదమూడవ రాత్రియు నీయారు రాత్రు
లు నింద్యములనియును నితరములగు పది రాత్రులుత్తమంబులనియు గ్రం
థకర్త అభిప్రాయము-అయిదవ శ్లోకంబున స్త్రీపురుష గ్రహముల నిర్ణ
యంబును ఆఱువదియారవ శ్లోకము మొదలైన శ్లోకములయందు షడ్వర్గుల
అ॥ అథ పుంసవన కాలమాహ॥ [క్షణమును చెప్పబడియున్నది.

౧౪ ॥ మూ॥ కుర్యాత్పుంసవనం కరత్రయ విధి శ్రోణత్రయాంత్యోత్త
రామిత్రాంత్యాదితి మూలదస్రశశభృద్భిష్యాద్యగర్భే స్ఫుటే। లగ్నే
పుంగ్రహవాసరే రవిగృహం త్యక్త్వాలిసద్మాప్య నారిక్తాఛిద్రవివర్జితే
హ్న్యాయువతౌమాసే తృతీయేపతిః ॥

వ్యా॥ కుర్యాదితి॥ ఆద్యగర్భే ప్రథమగర్భే వ్యక్తే సతి- కరత్రయం హ
స్తచిత్రాస్వాతయః - విధి రోహిణీ- శ్రోణత్రయం శ్రవణధనిష్ఠాశతభి
షజః-ఆర్యః పుష్యః-ఉత్తరా ఉత్తరాత్రయం-మిత్రం అనూరాధా-అంత్యో
రేవతీ-అదితిః పునర్వసూ మూలా ప్రసిద్ధా దస్రః అశ్వినీ-శశభృత్ మృగ
శీర్షం-ఏతేషు భేషు నక్షత్రేషు॥ని॥ నక్షత్రమృక్షం భం తారా తేత్యమరః -లగ్నే
పుంలగ్నే పుంగ్రహవాసరే రవికుజగురూణామన్యతమే వాసరే రవిగృహంసి

స్యాం-అలినక్నాపివృశ్చికమపి-త్యక్త్వా- యద్యపి సింహః పుంలగ్నస్తథాపి
కిం తో క్త్యాగ నిషిద్ధత్వాత్త్యాజ్యః అమారిక్తాతిథినపవర్జితే అమాదర్శః రిక్తాః చ
తు[illegible] నవమీచ ॥ గర్భస్య-ఛిద్రాణీ వక్ష్యమాణ పక్షచ్ఛిద్రాణిపర్జైర్వివర్జితే నవ
మే-తృతీయే మాసే(*) పద్ధనోన్నమాసుహృదిని [illegible] కల్పిక త్వాన్నమాసాదేశః
పక్షచ్ఛిద్రాయువతో బాత్యాయాం - పుంసవనం పుంసవనాఖ్యం కర్మ కుర్యా
త్ తృతీయేమాస ఇతిగర్భవ్యక్తోపలక్షణార్థం - నతు నియమార్థం - పుంసవ
నం వ్యక్తేగర్భ ఇతి మాసనియమస్యాపస్తంబేనానుక్తత్వాత్ ....

అ॥ పుంసవనకాలనిర్ణయమును చెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ తొల్త గర్భము
కలిగినవనితకు మూడవమాసమునందును - అశ్విని - రోహిణి - మృగశీర్షా
ము - పునర్వసు - పుష్యమి - ఉత్తర - హస్త - చిత్త - స్వాతి - అనూరాధ -
మూల-ఉత్తరాషాఢ-శ్రవణం-ధనిష్ఠ-శతభిషక్కు-ఉత్తరాభాద్ర-రేవతి-ఈన
క్షత్రములయందును - వృశ్చికసింహరాసులకితరరాసులయందును - చవి
తి - నవమి - చతుర్దశి - అమావాస్య యీదినములబరిత్యజించి యితరము
లైనశుభదివసములయందును గర్భమునకు శుభముగలుగుటకయి - పెనిమి
టియయినపురుషుండు పుంసవనము నేడికర్మను జేయవలయునని తాత్పర్య
ము(*) నుజిము నాపస్తంబసూత్రమునందు స్త్రీలకుగర్భము స్పష్టముగా
నగుపడిన పిమ్మట పుంసవనము జేయవలసినదని చెప్పియున్నదిగాని మాసని
యమము చెప్పియుండలేదు గావున నిచ్చట నుమూడవమాసమని చెప్పుటగ
ర్భవ్యక్తోపలక్షణార్థమే యని తెలియవలయు,,,,,,,,,,********************

౧౫ ॥ అ॥ అథసీమంతకాలమాహ ॥ మూ॥ పూర్వం పుంసవనేయ
త్రైవకథితం మాసవ్యవస్థాం వినాసీమంతేపితత్రైవమాసవిషయే షష్ఠేచ
తుర్థేష్టమే । లగ్నాదంత్యసుతాష్టమేషురహితే పాపగ్రహైశ్చం
ద్రేలగ్నవివర్జితే చనవమేశుద్ధే సమంపుంసవే । వ్యా॥ పూర్వమితి॥ పూ
ర్వస్మిన్ శ్లోకే [illegible]త్రైవకథితం యన్నక్షత్రవాసరాదికముక్తం - మాసవ్య
వస్థాం మాసనియమం వినా -సీమంతేపి తత్రైవ-నతు తారాదికం - మాసవిష
యేషు - షష్ఠేచతుర్థే వష్టమేప తేసామన్యత్ర మేమాసిసీమంతం సీమంతో
న్నయనాఖ్యం కర్మ కుర్యాత్ - లగ్నాత్సీమంతలగ్నాదంత్యసుతాష్టమేషు
ద్వాదశపంచమాష్టమేష్వర్కాదిపాపగ్రహైః సూర్యాంగారకశనైశ్చ
రక్షీణచంద్రాదిభిః - రహితేషు వివర్జితేషు సత్సు చంద్రేలగ్నవివర్జి
తేచంద్రానాక్రాంతలగ్న ఇత్యర్థః -నవమేశుద్ధే సీమంతలగ్నాన్నవ

దులగ్నే గ్రహవర్జితే సతి - సీమంతం కార్యం - సమం పుంసవే ఉత్తరార్థోక్తం - సర్వం పుంసవనే చ సమం బోధ్యమ్...... ... .

అ॥ సీమంత కాలమును చెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ పూర్వశ్లోకంబున పుంసవన విషయమై చెప్పిన మాసక్రమము దప్ప తక్కిన దినవార నక్షత్రాదులు సీమంతమునకును గ్రాహ్యంబులు మాసవిషయమై - నాలవ మాసమునందు నాఱవ మాసమునందు నెనిమిదవ మాసమునందును - పంచమాష్టమ ద్వాదశముల యందు సూర్యాంగారక శని రాహు కేతు క్షీణచంద్రాది పాపగ్రహములు లేకయుండఁగాను చంద్రుడు లగ్నమునందు లేక యుండఁగాను నవమ శుద్ధిగల లగ్నమునందు సీమంతము జేయవలయునని తాత్పర్యము. ఉత్తరార్థమున జెప్పినదన్నియు పుంసవనమునందును సమానమేయని తెలియుదగినది

౧౮ ॥ అ ॥ అథ జాతకర్మ కాలమాహ ॥ మూ ॥ జాతే జాత దినాదిగా దశదినాత్ర జాతకర్మాత్మజేషు ర్యాద్రుద్రదినే థవా స్థిరచరక్షిప్రాఖ్యమైత్రోడుషు। రిక్తామారహితేప్యఖండదివసే లగ్నే శుభే వాసరే పూర్వాహ్ణే సురపూజితే సురగురౌ వ్యక్తే చ సౌమ్యాయనే ॥ వ్యా ॥ జాతే ఇతి ॥ ఆత్మజే పుమారే - జాతే సతి జాతదినాదిః జన్మదివసమారభ్య ఆదశదశదినపర్యంతం దశదినమధ్యే యస్మిన్ కస్మిన్ దివసే తజ్జాతకర్మ ఆత్మజే పుత్రే పితయే కుర్యాత్ - అథవా రుద్రదినే ఏకాదశేహ్ని వా కుర్యాత - ఏకాదశదినే అతీతే సతి స్థిరచరక్షిప్రాఖ్యమైత్రోడుషు స్థిరాణి రోహిణ్యుత్తరాత్రయం - చరాణి స్వాతీపునర్వసూ శ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజః - క్షిప్రాఖ్యాః అశ్వినీహస్తపుష్యాః మైత్రోడు అనూరాధా నక్షత్రం తేషు నక్షత్రేషు - రిక్తామారహితే రిక్తాః పూర్వోక్తాః - అమా దర్శః తాభ్యాం రహితే తద్భిన్న ఇత్యర్థః - అఖండదివసే అఖండమగ్రే వక్ష్యతి శుభే శుభగ్రహాధిపే లగ్నే తద్విధే వాసరే చ పూర్వాహ్ణే అహ్నః పూర్వభాగే - అసురపూజితే శుక్రే - సురగురౌ బృహస్పతౌ చ వ్యక్తే అనస్తంగతే సతీత్యర్థః - సౌమ్యాయనే ఉత్తరాయణే జాతకర్మ కుర్యాత్ ******.*************

అ॥ జాతకర్మ కాలమును చెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ పుత్రోత్పత్తి కాలమందైనను - పుత్రోత్పత్తి దినము మొదలు ౧౦ - దివసములవరకు నేదినమందైనను జాతకర్మము చేయవలసినది మఱియు - ౧౧ - వ - దివసమందైన జేయవలయు - నీ చెప్పబడిన దివసములలో జేయనట్లైతే - అశ్విని - రోహిణి - పునర్వసు - పుష్యమి ఉత్తర - హస్త - స్వాతి - అనూరాధ - ఉత్తరాషాఢ

శ్రవణము - ధనిష్ఠ - శతభిషక్కు - ఉత్తరాభాద్ర - ఈనక్షత్రములయం
దును - చవితి - నవమి - పున్నమ - అమావాస్య - ఇవిదప్పతక్కి - నతిథులయం
దును - ఉత్తరాయణముందును - గురుశుక్రమూఢములు లేని కాలములయం
దును - పూర్ణతిథియందును - సోమ - బుధ - బృహస్పతి - శుక్ర - వారముల
యందును - శుభగ్రహాధిపలగ్నములయందునీలక్షణయుక్తమయినశుభది
నపూర్వాహ్ణమందుజాతకర్మముజేయవలెనని తాత్పర్యము************

౧౭ ॥ అ ॥ అథనామకరణకాలమాహ॥ మూ ॥ జాతానంతరమేవనా
మకరణంత్వేకాదశేహ్నిస్ఫుటంపుత్రస్యైవసమాతృకంతుయువతేః కా
ర్యంతతోవ్యత్యయమ్ । శుద్ధిర్జాతకవచ్చనామ్నిసకలైస్తద్ద్వాదశే షోడశే
ద్వావింశేప్యథవింశకేహ్నిహితంజాతివ్యవస్థాంవినా॥ వ్యా ॥ జాతానం
తరమితి ॥ జాతానంతరమేవనామకరణం - రౌహిణఃమూర్ధన్యః ఇత్యాదిన
క్షత్రనామకరణంరహస్యంకర్తవ్యం - నక్షత్రనామచనిర్దిశతి - తద్రహ
స్యంభవతీత్యాపస్తంబేనోక్తత్వాత్ - ఏకాదశాహేఏకాదశదినేస్ఫుటం -
వ్యవహారనామవ్యక్తంకర్తవ్యమిత్యర్థఃపుత్రస్యైవసమాతృకం నామకర్త
వ్యంయథా - శివః - మహేశ్వరఇత్యాది - యువతేఃకన్యాయాస్తుతతఃపు
రుషాద్వ్యత్యయంవిషమాతృకంనామయథాపార్వతీభవానీత్యాదికార్యం
నామ్నినామకరణేశుద్ధిః - లగ్నాదిశుద్ధిః - జాతకర్మవత్ - సకలైఃచాతుర్వ
ర్ణ్యైః జాతివ్యవస్థాంవినాజాతిభేదంవినా - ద్వాదశేజన్మతఃద్వాదశే -
షోడశే - ద్వావింశే - అథవావింశకేహ్నిదివసేవాతన్నామకరణంవిహి
తమావశ్యకమిత్యర్థః - నను ॥ శ్లో ॥ దశాహంద్వాదశాహంచపక్షంమాసమ
ను క్రమాదిత్యాదినా బ్రాహ్మణాదీనాంవర్ణానామాశౌచభేదస్య దృష్ట
త్వాత్కథం - జాతివ్యవస్థాంవినేతి - సంగచ్ఛతఇతిచేత్ మైవం ॥ శ్లో ॥ సర్వే
షాందశరాత్రేణసూతకేశుద్ధిరిష్యతఇతిజాతాశౌచవిషయేవిశేషవచనే
నసామాన్యవచనస్యబాధితత్వాదితిదిక్***********

అ ॥ నామకరణకాలనిర్ణయమునుచెప్పుచున్నాడు॥ తా ॥ కొమారు
డుకలిగినక్షణంబుననక్షత్రనామమనగా రోహిణినక్షత్రమందుబుట్టిన
వానికిరౌహిణుడు ఈ మొదలగునక్షత్రనామకరణమునురహస్యముగా జే
సి - ౧౧ - వదివసమందు కుమారవిషయమైనసమానవర్ణములుగలపేరనగా
కృష్ణః - శివః - మహేశ్వరః - ఇట్టివ్యవహారనామములును - కూతురివిషయ
మైబేసియక్షరములుగలనామమనగా - జానకీ - పార్వతీ - భవానీ - ఇట్టినా

హములు నిశ్చయించవలెను - ఈనామకరణవిషయమై లగ్నాదిశుద్ధిపూ
ర్వశ్లోకమునందు జాతకర్మమునకు నిర్ణయించినప్రకారముగ తెలియవలయు
౧౧ - వదివసమందు చేయనిపక్షమునకు బ్రాహ్మణులు మొదలుగాగల
౪ - వర్ణములకు - ౧౨ - దివసముల పర్యంతము జాతాశౌచ సన్నివేశవచ
నములుండుటవలన జాః భే - ము లేక నాలుగువర్ణములవారు నుపుట్టిన
దినము మొదలు - ౧౨వదివసమందును - ౧౬వదివసమందును - ౨౨ వదివస
మందును - ౨౦వదివసమందును నామకరణముజేయవచ్చునని తాత్పర్యము

౧౮ ॥ అథాన్నప్రాశనకాలమాహ ॥ మూ ॥ అన్నప్రాశనమర్భక
స్య శుభదం మాసే వయుగ్మే శుభే। షష్ఠాదావథపంచమాదిషు మేసాసే
వధూనాం శుభే। నాకే సౌమ్యగృహే విశుద్ధదశమే నందాష్టమీద్వాదశీరిక్తా
మారహితే దినే చరస్థిరమృదుక్షిప్రధ్రువాఖ్యోడుషు ॥ వ్యా ॥ అన్నప్రాశన
మితి ॥ షష్ఠాదౌ ఆదిశబ్దేన అష్టమదశమద్వాదశా ఉచ్యంతే - తస్మిన్ యుగ్మే
మాసే ఏవ అన్నప్రాశనం అర్భకస్య శిశోః శుభదం శుభప్రదం - అథవధూ
నాం స్త్రీణాం పంచమాదివిషమేమాసే పంచమసప్తమనవమైకాదశే
షువిషమేషు శుభదం - శుభే శుభగ్రహదృష్టే వారే విశుద్ధదశమే శుద్ధే గ్ర
హరహితే దశమే యస్య సతథోక్తః - తస్మిన్ సౌమ్యగృహే వృషభకర్క
టకాదిసమరాశౌ నామాంశే సౌమ్యగ్రహాధిపతిలగ్నే వా - సమరాశీనాం
సౌమ్యరాశిత్వాత్ క్రూరసౌమ్యః - పుంస్త్రీ వనితేత్యాదినా వరాహమిహి
రేణోక్తత్వాత్ - నందాష్టమీద్వాదశీరిక్తామారహితే నందా ప్రతిపత్ష
ష్ఠ్యేకాదశ్యః - అష్టమీపక్షద్వయగతా ద్వాదశీపక్షద్వయగతా రిక్తాః రిక్త
తిథయః - అమావాస్యాః - ఏతైః రహితే - ఏతద్వ్యతిరిక్తదినే - చరస్థిరమృదుక్షి
ప్రధ్రువాఖ్యోడుషు - చరాః స్వాతీపునర్వసూశ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజః -
మృదూని చిత్రా రేవతీమృగశీర్షానూరాధాః - క్షిప్రా అశ్వినీహస్తపు
ష్యాః - ధ్రువాణి రోహిణ్యుత్తరాత్రయం - ఉడుషు తత్సంజ్ఞికనక్షత్రేషు
చ అన్నప్రాశనం శుభదమితియోజ్యమ్.**** . **********************

అ ॥ అన్నప్రాశనకాలనిర్ణయమును చెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ పురుషశి
శువిషయమై షష్ఠాదిసమమాసములనగా - ౬ - ౮ - ౧౦ - ఈనెలలయం
దును - స్త్రీశిశువిషయమై పంచమాదివిషమమాసములనగా - ౫ - ౭-
౯ - ఈనెలలయందును - సోమ - బుధ - గురు - శుక్రవాసరములయందు
ను - అన్నప్రాశనలగ్నమునకు - ౧౦ టగ్రహములులేకయుండగాను -

వృషభకర్కాటకమిథునకన్యాధనుర్మీనములనెడిశుభలగ్నములయందును
పాడ్యమి - చవితి - షష్ఠి - అష్టమి - నవమి - ఏకాదశి - ద్వాదశి - అమా
వాస్య - పున్నమ - ఈదినములనిషేధించియితరదినములయందును - అశ్వి
ని - రోహిణి - మృగశిరం - పునర్వసు - పుష్యమి - ఉత్తర - హస్త - చిత్త -
స్వాతి - అనూరాధ - ఉత్తరాషాఢ - శ్రవణం - ధనిష్ఠ - శతభిషక్ - ఉత్తరాభా
ద్ర - రేవతి - ఈనక్షత్రములందునున్నప్రాశనముజేయవలెనని తాత్పర్యము

౧౯ ॥ అ ॥ అన్నప్రాశనలగ్నగతగ్రహఫలమాహ ॥ మూ ॥ కుష్ఠీలగ్నగ
తేరసనాశనకేళీచంద్రే సదాభిక్షుకః పూర్ణేంద్రౌబహుసత్రదోవనిసుతేపి
త్తార్తితోజ్ఞాననాన్ । జ్ఞేజీవేబహుభోగవాన్భృగుసుతేదీర్ఘాయురత్రాత్మ
జేవాతాంగికమసితశ్చజేశ్చనసీబాలోన్నభోక్తాభవేత్ ॥ వ్యా ॥ కుష్ఠీతి ॥
రనాసూర్యేలగ్నగతేసతిబాలఃఅన్నభోక్తాయదికుష్ఠీకుష్ఠరోగవాన్భవేత్
లగ్నగతేఘనేన్యదీప్తిపదద్వయం సర్వత్రబోధ్యం తనుకేళీక్షీణచంద్రేసదా
భిక్షుకః - పూర్ణేంద్రౌపూర్ణచంద్రేబహుసత్రోబహ్వన్నదాతా - అవని
సుతేకుజేపిత్తార్తితః పైత్యరోగపీడితః జ్ఞేబుధేజ్ఞాననాన్ - జీవేగురౌబహు
భోగవాన్భృగుసుతేశుక్రేదీర్ఘాయు - అగ్నిశ్చజేశనైశ్చరేవాతాంగి
వాతరోగయుక్తశరీరః - తమసిరాహౌ ప్యాజేకేతౌచ - శనికభ్రోభవేత్

అ ॥ అన్నప్రాశనలగ్నగతదన్వ ఫలములజెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥
అన్నప్రాశనలగ్నమందుసూర్యుడుండినను - చిన్నవాడు కుష్ఠురోగముగల
వాడును క్షీణచంద్రుడుండినను - దరిద్రుండును - పూర్ణచంద్రుడుండినను -
అన్నదాతయును - అంగారకుండుండినను పైత్యరోగముచే పీడింపబడువా
డును - బుధుడుండినను - విశేషజ్ఞానవంతుండును - గురువుండినను మిక్కిలి
భోగవంతుండును - శుక్రుడుండిన దీర్ఘాయువుగలవాడును - శనైశ్చరుడుం
డినను వాతరోగముతో కూడినశరీరముగలవాడును - రాహుకేతువులుండి
ననుమిక్కిలి దరిద్రుండౌనని తాత్పర్యము,*************************

౨౦ ॥ అ ॥ శిరోః కేశఖండనమాసాదీనాహ ॥ మూ ॥ జన్మాద్వౌ సమమాసి
పుత్రపితరౌ స్త్రీణాంతు తద్వత్సరే యేకార్యంకాదిను కేశఖండనమిదం
పూర్వాహ్ణే సౌమ్యాయనే । ఆదిత్యాద్వయదగ్రపౌష్ణశశభృద్విష్ణుత్రయా
ర్కత్రమే పూర్వాహ్ణేశుభవాసరేజయదినే చాష్టమ్యమావర్జితే ॥ వ్యా ॥
జన్మాదావితి ॥ పుత్రపితరోజన్మాద్యౌజన్మప్రభృతిసమమాసే తృతీయ చ
తుర్థాదిమాసేషుస్త్రీణాంతుతద్వత్సరేయేఉక్తౌపరీత్యేవ తీయపంచ

మాదివిషమమాసేష్విత్యర్థః - పూర్వేష్ణి పూర్వాహ్ణే సౌమ్యాయనే ఉత్త
రాయణే - ఆదిత్యద్వయ సదస్ర పౌష్ణ శశభృద్విష్ణు త్రయానుక్రమే ణేలని తే
ర్రేవతాకమాదిత్యం (౧) దిత్యౌ - అదిత్యావనుష్య త్రయం సస్వాతిర్విశాఖా ప్రత్యయాః -
పునర్వసూ తదాదిత్యద్వయం పునర్వసూ పుష్యశ్చ యం - దస్రః అశ్వినీ పౌష్ణో
రేవతీ శశభృత్ మృగశీర్షం విష్ణుత్రయం అనుక్రమే యం సప్తాంశ్చ క్తే తేషు
నక్షత్రేషు పూర్వాహ్ణే పూర్ణతిథౌ శుభవాసరే శుభదినే జన్మని కాలే - అష్ట
మ్యమావాస్యా అష్టమీవర్జితే జయదినే అమావాస్యావర్జితే పూర్ణతిథావేతేషు మాస
నక్షత్రాదిషు - ఇతరమాదిషు కేశఖండనం కార్యం కర్తవ్యమిత్యర్థః.******

అ॥ బాలురకు కేశఖండనవిషయమై మాసములు కాలములను
చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పుత్రవిషయమై పుట్టిన మొదలు సరి నెలలగు న- ౨
౪ - ౬ - యీ నెలలయందును - స్త్రీవిషయమై బేసి నెలలగు ౩ - ౫ - ౭-
యీ నెలలయందును - ఉభయులకు నుత్తరాయణమందును - పూర్వోక్తయోగము
లందును - అశ్విని - మృగశీర్ష - పునర్వసు - పుష్యమి - హస్త - చిత్త - స్వాతి-
శ్రవణం - ధనిష్ఠ - శతభిషక్ - రేవతీనక్షత్రములయందును - సోమ - బుధ - గు
రు - శుక్ర వారములయందును - తదియ - పంచమి - త్రయోదశి - అమావాస్య
యీ దినములను విడచి - క్రింద జెప్పబడిన మాసనక్షత్రములతో గూడి - పూర్ణ
తిథియందు బాలురకు కేశఖండనము జేయవలయునని తాత్పర్యము,******

౨౧ ॥ అ॥ కర్ణవేధయోగ్యకాలమాహ॥ మూ॥ జాతాద్ద్వాదశ షోడశే
హ్ని దివసే సద్ధేష్టమే సప్తమే షష్ఠే మాసి శుభే చ వారభవనే కర్ణౌ సువేధ్యౌ
శిశోః। రిక్తా పర్వ నిశా దినాదిరహితే సంపూర్ణతిథ్యర్క్షయోః పౌష్ణాదిత్యకర
ద్వయోత్తరహర శ్రోణద్వయాద్యేంద్వషు.******

వ్యా॥ జాతాదితి॥ జాతాజ్జన్మతః ద్వాదశే షోడశే ద్వాదశే షోడశే
వా అహ్ని దివసే నిగ్నే అష్టమే లగ్నే శుభగ్రహవర్జితే సతి - అథ వా అష్టమే
సప్తమే షష్ఠే వా మాసి శుభే వా గభవనే శుభవాసరే శుభగ్రహాధిపతి లగ్నే
చ - రిక్తా పర్వ నిశా దినాది రహితే రిక్తాః పూర్వోక్తాః పర్వాణి పంచపర్వాణి
నిశా రాత్రిః - దినాదిః ప్రతిపత్ - ఏతైః రహితే సంపూర్ణాతిథౌ సంపూర్ణ
నక్షత్రే పితయోః పౌష్ణాదిత్యకరద్వయోత్తరహర శ్రోణద్వయాద్యేంద్వ
షు - రేవతీ పునర్వసూ హస్త చిత్తోత్తరాత్రయా శ్రావణ శ్రవణ ధనిష్ఠా పు
ష్య మృగశీర్షేషు ద్వాదశ నక్షత్రేషు శిశోర్బాలస్య కర్ణౌ సువేధ్యౌ - క
ర్ణవేధాఖ్యం కర్మ కర్తవ్యమిత్యర్థః॥******

అ॥ బాలునకు చెవులుకుట్టుటకు యోగ్యకాలములను చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ శిశువుపుట్టినది మొదలు పండ్రెండవదివసమందైనను - పదునాఱవదివసమందైనను - పదిటియందును కర్ణవేధలగ్నమున కెనిమిదవయింటను శుభగ్రహములులేకయుండగాను - చెవులుకుట్టవలసినది యీచెప్పంబడిన కాలముల నతిక్రమించినను - ౬ - ౭ - ౮ - యీ నెలలయందును - సోమ - బుధ - గురు - శుక్రవారములయందును - వృషభ - మిథున - కర్కాటక - కన్యా - ధనుర్మీనలగ్నములయందును - చవితి - నవమి - చతుర్దశి - పూర్ణిమ - అమావస - కృష్ణాష్టమి - కృష్ణచతుర్దశి - సంక్రమణములు - రవి శుక్లపాడ్యమి - వీట్లను వినా - పూర్వతిథులయందును - సంపూర్ణనక్షత్రములయందును - మృగశీర్ష ఆర్ద్ర - పునర్వసు - పుష్యమి - హస్త చిత్త - ఉత్తర - ఉత్తరాషాఢ - శ్రవణం - ధనిష్ఠ - ఉత్తరాభాద్ర - రేవతీనక్షత్రములయందు బాలునకు చెవులుకుట్టవలయునని తాత్పర్యము...*****

౨౨॥ శ్లో॥ అథచౌలకాలమాహ॥ మూ॥ మధ్యేషూత్తరవాయుమిత్రవరుణబ్రహ్మాభిధేషూత్తమేచిత్రాంత్యేందుపునర్వసూద్వయకరశ్రోణద్వయాద్యే దివా। బాలస్యత్రితయేథపంచమసమేమాసాదిరిక్తాష్టమీపర్వాన్యాసుశుభాంశవారభవనేచౌలంవిశుద్ధేష్టమే॥ వ్యా॥ మధ్యేష్వితి॥ ఉత్తరవాయుమిత్రవరుణబ్రహ్మాభిధేషూత్తరాత్రయస్వాత్యనూరాధాశతతారారోహిణ్యాఖ్యేషుమధ్యేషుమధ్యమనక్షత్రేషు చిత్రాంత్యేందుపునర్వసూద్వయకరశ్రోణద్వయాద్యేచిత్రారేవతీమృగశీర్షపునర్వసూపుష్యహస్తశ్రవణధనిష్ఠాశ్వినీప్రభృత్యుత్తమేశ్రేష్ఠనక్షత్రే దివాదివాభాగే బాలస్యత్రితయేసమేసంవత్సరే॥ హాయనోస్త్రీశరత్సమా ఇత్యమరః అథవాపంచమసమేపంచమవర్షేవా మాసాదిరిక్తాష్టమీపర్వాన్యాసు మాసాదిఃశుక్లప్రతిపత్ రిక్తాఃప్రాగుక్తాః అష్టమీచతుర్ద్వయగతాపర్వాణి పంచపర్వాణి ఏభ్యోన్యాసు తిథిష్వితిశేషః - శుభాంశవారేభవనే శుభగ్రహాణాం శుభలగ్నే చవిశుద్ధేష్టమేలగ్నాదష్టమస్థానే గ్రహరహితే సతిచౌలంచూడాకర్మకర్తవ్యమితిశేషః*****

అ॥ చౌలకాలనిర్ణయమును చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ కొమారుడుపుట్టినది మొదలు మూడవసంవత్సరమందును - ఐదవసంవత్సరమందును - శుక్లపాడ్యమి - చవితి-నవమి-చతుర్దశి-శుక్లకృష్ణాష్టములు - పౌర్ణమి- అమా

వాస్య - చతుర్దశీసంక్రమణములు - వీట్లనునిషేధించి - యితరములైన తిథులయందును - సోమ-బుధ-గురు-శుక్ర- యీశుభవారములయందును - వృషభ - మిథున - కర్కాటక-కన్యా-ధనుర్మీనము - యీశుభగ్రహముల లగ్నములందును - శుభగ్రహములయొక్క నవాంశలయందును - రోహిణి - ఉత్తర - స్వాతి - అనూరాధ - ఉత్తరాషాఢ-శతభిషక్-ఉత్తరాభాద్ర- యీనక్షత్రములు సాధ్యములగుటవలన - చౌలకర్మకు శ్రేష్ఠములు కావుగనుక-అశ్విని - మృగశీర్ష - పునర్వసు-పుష్యమి-హస్త-చిత్త-శ్రవణం-ధనిష్ఠ - యీయుత్తమనక్షత్రములయందు జేయననుకూలించనిపక్షమున - యీక్రిందనుదహరించబడిన సాధ్యనక్షత్రములయందైనను - అష్టమశుద్ధిగలలగ్నమందు చిన్నవానికి-చౌలకర్మ జేయుడము యుక్తంబని తాత్పర్యము.******

అత్రి ॥ అ ॥ అథాంకురార్పణకాలమాహ॥ మూ॥ కర్తవ్యోవిధితోంకురార్పణవిధిశ్చౌలాదికర్మాదితోరాత్రిష్వేవశరాగ్నిశైలగణనా స్వేతాసుసద్యోథవా। రిక్తాపర్వవిషప్రదోషరహితేవారేశుభానాంగ్రహే క్షిప్రస్వాతిమృదుధ్రువాసురమఖావిష్ణుత్రయాఖ్యేడుషు ॥ వ్యా ॥ కర్తవ్య ఇతి॥ అంకురార్పణమంకురోత్పత్త్యర్థంబీజావాపః - తస్యవిధిః - విధితః స్వగృహ్యోక్తప్రకారేణైవ (*) నాన్యథాభక్తికస్తసః - చౌలాదికర్మాదితః ఆదిశబ్దేనాన్నప్రాశనోపనయనవివాహసీమంతపుంసవనాదయోగృహ్యంతే - తేషాంకర్మాదితః కర్మణః పూర్వమేవ శరాగ్నిశైలగణనాసు పంచమతృతీయసప్తమాస్వేతాసురాత్రిష్వేవ - నతుదివేత్యేవకారార్థః - అథసద్యశ్శోభనదినాత్పూర్వరాత్రౌ వారిక్తాపర్వవిషప్రదోషరహితేరిక్తాః ప్రసిద్ధాః పర్వాణి పంచపర్వాణి - విషాః విషఘటికాః - ప్రదోషః చతుర్థీసప్తమీత్రయోదశీనాంప్రదోషః - సర్వతిథీనాంప్రదోషకాలోవా - ఏతైః రహితేదినే ఇతిశేషః - శుభానాంశుభగ్రహాణాంసంబంధివారే శుభగ్రహసంబంధిలగ్నే క్షిప్రాణి అశ్వినీహస్తపుష్యాః - స్వాతీప్రసిద్ధా మృదూనిచిత్రారేవతీమృగశీర్షానూరాధాః - ధ్రువాణిరోహిణ్యుత్తరాత్రయం - ఆసురః మూలా - మఖాప్రసిద్ధా - విష్ణుత్రయంశ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజః - ఏతేషునక్షత్రేషుకర్తవ్యః.**********************************

అ ॥ అంకురారోపణమునకు కాలనిర్ణయము జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ అంకురారోపణమును - గృహ్యసూత్రములలో జెప్పినప్రకారము - అన్నప్రాశన చౌల ఉపనయన - వివాహ - సీమంత - పుంసవన కర్మములకు

ఘాంశ్చ సుందనగా వీటి ముహూర్తదినానికి పూర్వరాత్రియందైనను - పశ్చ
న్నాడునందైనను - పరరాత్రియందైనను - ఇట్లుచేయనిపక్షమందున -
ముహూర్తదినానికి ౩వ రాత్రియందైనను ౫వ రాత్రియందైనను ౭వ రా
త్రియందైనను - చవితి - నవమి - చతుర్దశి - యీరెండు తిథులును - పూ
ర్ణిమ - అమావాస్య - కృష్ణాష్టమి - కృష్ణచతుర్దశి - సంక్రమణము లీప
ర్వములును - చవితి - సప్తమి - త్రయోదశి - ప్రదోషతిథులును - త్యాజ్య
ఘడియలును - నిషేధించి - సోమ - బుధ - బృహస్పతి - శుక్రవారములయం
దును - వృషభ - మిథున - కర్కాటక - కన్యా - ధనుర్మీనములైన శుభగ్రహముల
యొక్క లగ్నములయందును - అశ్విని - పుష్యమి హస్త స్వాతి - చిత్త - రేవ
తి - మృగశీర్ష. అనూరాధ - రోహిణి - ఉత్తర - ఉత్తరాషాఢ - ఉత్తరాభాద్ర -
మూల - మఖ - శ్రవణ ధనిష్ఠ - శతభిషనక్షత్రములయందును - అంకురారో
పణము జేయవలయునని శాస్త్రార్థము, ..*********************...*****

౨౮ ॥ అ ॥ గ్రహాణాముచ్చనీచమూలత్రికోణాన్యాహ ॥ మూ ॥
మేషోనక్రకన్యశశిగృహంమీనస్తులోచ్చాభిధా దిగ్గావోమనుయుక్తి
నంశరమితం తారాః క్రమాద్వింశతిః । స్వస్యోచ్చాత్సగృహం స్వనీచభవ
నం సూర్యాదితస్సింహగో శేషాస్తు తనుస్తులాశ్చ కలశో మూలత్రికోణా
భిధాః ॥ వ్యా ॥ మేష ఇతి ॥ మేషః ప్రసిద్ధః గౌః వృషభః - మకరః ప్రసిద్ధః - స
తీ కన్యా - శశిగృహం కర్కటకం - మీనః ప్రసిద్ధః తులా చ సప్తేన వదా శయః క్ర
మాత్ సూర్యాదీనాం సప్తానాం ఉచ్చాభిధాః ఉచ్చసంజ్ఞికస్థానాని - తథా
హి - సూర్యస్య మేషః - చంద్రస్య వృషభః - కుజస్య మకరః - బుధస్య కన్యా -
గురోః కర్కటకః - శుక్రస్య మీనః - శనేస్తు తులోచ్చమితి వివేకః - దిక్ మేషే ద
శమో భాగః - గావః వృషభే తృతీయో భాగః - మనుయుక్ మనుయుగ్మం మ
మానాం యుక్ మనుయుక్ అష్టావింశో భాగ ఇత్యర్థః - అత్ర తంత్రన్యాయేన
మనుశబ్దః పునః పఠ్యతే - తథాచ మనుశబ్దశ్చతుర్దశసంఖ్యావాచీ మనునా
యుక్త్తిమనుయుక్ - మకరే అష్టావింశో భాగ ఇతి ఫలతి - దినం కన్యాయాః
పంచదశో భాగః - శరమితం కర్కటకే పంచమో భాగః తారాః మీనే సప్త
వింశోంశః - వింశతిస్తులాయాం వింశో భాగః - ఏతే పరమోచ్చ భాగా ఇత్యు
చ్యంతే - స్వస్యోచ్చాత్సప్తగృహం స్వస్యాస్తమనః ఉచ్చాత్ అస్తగృహం సప్తమ
స్థానం - స నీచభవనం స్వస్య నీచస్థానం - యథా - సూర్యస్య తులా నీచః - త
ద్దశమో భాగః పరమనీచః - చంద్రస్య వృశ్చికో నీచః - తస్య తృతీయో భాగః

పరమనీచః - కుజస్య కర్కటకో నీచః - తస్యాష్టావింశో భాగః పరమనీచః - బుధస్య మీనో నీచః - తస్య పంచదశో భాగః పరమనీచః - గురోర్మకరో నీచః - తస్య పంచమో భాగః పరమనీచః - శుక్రస్య కన్యా నీచా - తస్యాః సప్తవింశో భాగః పరమనీచః - శనేర్మేషో నీచః - తస్య వింశో భాగః పరమనీచః - సూర్యాదీనాం సూర్యప్రభృతిసప్తగ్రహాణామిత్యర్థః)*(సార్వవిభక్తికస్తసిః - సింహగోమేషాఙ్గనాధనుస్తులాశ్చ కలశః - సూర్యస్య సింహః - చంద్రస్య వృషభః - కుజస్య మేషః - బుధస్య కన్యా - గురోర్ధనుః - శుక్రస్య తులా - శనేః కుంభః - మూలత్రికోణాభిధాః - ఏతే సప్తరాశయః - మూలత్రికోణసంజ్ఞకాః - నను సూర్యస్య సింహస్స్వక్షేత్రం మూలత్రికోణంచ - చంద్రస్య వృషభ ఉచ్చం మూలత్రికోణంచ - కుజస్య మేషః స్వక్షేత్రం మూలత్రికోణంచ - బుధస్య కన్యా స్వక్షేత్రం మూలత్రికోణముచ్చంచ - గురోర్ధనుస్స్వక్షేత్రం మూలత్రికోణంచ - శుక్రస్య తులా స్వక్షేత్రం మూలత్రికోణంచ శనేః కుంభస్స్వక్షేత్రం మూలత్రికోణంచ భవతి - ఏవంచ సతి స్వక్షేత్రం పరిత్యజ్య సూర్యస్య సింహో మూలత్రికోణమితి కథం వక్తుం శక్యత ఇతి చేదుచ్యతే - సింహే ఆద్యాః వింశతి భాగాః సూర్యస్య మూలత్రికోణం - అపరే భాగాః స్వక్షేత్రం - వృషభే ఆద్యా భాగత్రయం చంద్రస్యోచ్చం - అపరే సప్తవింశతి భాగాః మూలత్రికోణం - మేషే ద్వాదశ భాగా కుజస్య మూలత్రికోణం - అపరేష్టాదశ భాగాః స్వక్షేత్రం - కన్యాయాం పంచదశ భాగాః బుధస్యోచ్చః - అపరే పంచ భాగాః మూలత్రికోణం - తతో దశ భాగాః - స్వక్షేత్రం ధనుషి దశ భాగాః గురోర్మూలత్రికోణం - అన్యే వింశతి భాగాః స్వక్షేత్రం - తులాయాం పంచదశ భాగాః శుక్రస్య మూలత్రికోణం - అన్యే పంచదశ భాగాః స్వక్షేత్రం - కుంభే వింశతి భాగాః శనేర్మూలత్రికోణం అన్యే దశ భాగాః స్వక్షేత్రం - తథాచ సారావళ్యాం ॥ శ్లో ॥ వింశతిరంశాస్సింహే త్రికోణమపరే స్వభవనమర్కస్య - ఉచ్చం భాగత్రితయం వృష ఇందోస్స్యాత్త్రికోణమపరేంశాః - ద్వాదశ భాగా మేషే త్రికోణమపరే స్వభవనం భౌమస్య - ఉచ్చఫలం కన్యాయాం బుధస్య తిథ్యంశకైస్సదా చింత్యం - పరతస్త్రికోణజాతం పంచభిరంశైస్స్వరాశిజం పరతః - దశభిర్భాగైర్జీవస్య త్రికోణమపరే స్వభవనంచాపే - శుక్రస్యైవం త్రికోణం తిథయో జూకే పరే స్వరాశిశ్చ - కుంభే త్రికోణనిజభే రవిజస్య రవేర్యథా సింహ ఇతి ॥

అ॥ సూర్యాదిసప్తగ్రహములఉచ్చపరమోచ్చనీచపరమనీచస్వక్షే

త్రమూలత్రికోణములజెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ సూర్యునికి మేషరాశి యు
చ్చరాశి అందు౧౦దో భాగము పరమోచ్చము ఈ ఉచ్చరాశికేడవదగు తులా
రాశినీచరాశి - అందు౧౦దో భాగము పరమనీచము - ఈ గ్రహమునకు సిం
హరాశిలో మొదట ౨౦ భాగములు మూలత్రికోణమున్ను మిగత ౧౦ భాగ
ములు స్వక్షేత్రమున్ను - చంద్రగ్రహమునకు వృషభరాశియుచ్చరాశి -
అందు ౩వ భాగము పరమోచ్చము - ఈయుచ్చరాశికేడవదగు వృశ్చికరాశినీ
చరాశి - అందు ౩వ భాగము పరమనీచము - ఈ గ్రహమునకు వృషభరాశి
లో మొదట - ౩ - భాగములు ఉచ్చమున్ను మిగత ౨౭ భాగములు మూలత్రి
కోణమున్ను - అంగారకగ్రహమునకు మకరరాశియుచ్చరాశి - అందు ౨౮
వ భాగము పరమోచ్చము - ఈ మకరరాశికేడవదైన కర్కటకరాశినీచరా
శి - అందు ౨౮వ భాగము పరమనీచము - ఈ గ్రహమునకు మేషరాశిలో ౧౨
భాగములు మూలత్రికోణమున్ను - మిగత ౧౮ భాగములు స్వక్షేత్రము
న్ను - బుధగ్రహమునకు కన్యారాశియుచ్చరాశి - అందు ౧౫వ భాగము ప
రమోచ్చము - ఈ రాశికేడవదైన మీనరాశి నీచరాశి - అందు ౧౫ భాగము
పరమనీచము - ఈ గ్రహమునకే చెప్పబడిన కన్యారాశిలో ౧౫ భాగములు ఉ
చ్చమున్ను మిగత ౧౫ భాగములు మూలత్రికోణమున్ను - బృహస్పతికి కర్కట
కరాశి యుచ్చరాశి - అందు ౫వ భాగము పరమోచ్చము - ఈ రాశికేడవ
దైన మకరరాశినీచరాశి - అందు ౫వ భాగము పరమనీచము - ఈ గ్రహము
నకు ధనూ రాశిలో మొదట ౧౦ భాగములు మూలత్రికోణమున్ను - మిగత
౨౦ భాగములు స్వక్షేత్రమున్ను - శుక్రగ్రహమునకు మీనరాశియుచ్చ
రాశి - అందు ౨౭వ భాగము పరమోచ్చము - ఈ రాశికేడవదైన కన్యారా
శినీచరాశి - అందు ౨౭ వ భాగము పరమనీచము - ఈ గ్రహమునకు తులా
రాశిలో మొదట ౨౭ భాగములు మూలత్రికోణమున్ను - మిగత ౩ భాగ
ములు స్వక్షేత్రమున్ను - శనైశ్చర గ్రహమునకు తులారాశియుచ్చరాశి
అందు ౨౦వ భాగము పరమోచ్చము - ఈ యుచ్చరాశికేడవదైన మేషరా
శినీచరాశి - అందు ౨౦వ భాగము పరమనీచము - ఈ గ్రహమునకు కుంభరాశి
లో మొదట ౨౦ భాగములు మూలత్రికోణమున్ను ౧౦ భాగములు స్వక్షేత్ర
మున్ని వరుసన సప్తగ్రహములకుచ్చాద్యుచ్చనీచాదినిర్ణయములు తెలియవల
యు ॥ శ్లో ॥ యజ్వనా వేంకటాఖ్యేన రచితాయాం సతాం ముదే

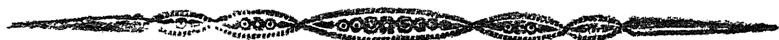
కాలామృతస్య టీకాయామాద్యో బిందుర్ధభూచ్ఛభః

ప్రథమబిందుస్సమాప్తః.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

ద్వితీయ ఖండ ప్రారంభః.

౨౫ ॥ అ॥ అథ బ్రహ్మక్షత్రవిశాముపనయనయోగ్యకాలమాహ ॥ మూ॥ బ్రహ్మక్షత్రవిశామథోపనయనం వత్స్యే వసంతే క్రమాద్గ్రీష్మర్తౌ శరదీహ వర్ణనియతేతత్రాపి సాధారణాః। మాసామాఘముఖాస్తు పంచ జననాద్వా గర్భతోష్టమేనిత్యే విప్ర శిశోః క్రమాన్నృప విశో రేకాదశే ద్వాదశే ॥ వ్యా ॥ బ్రహ్మేతి ॥ అథశబ్దోంకురార్పణానంతరమిత్యానంతర్యార్థకో మంగళార్థకోవా - బ్రహ్మక్షత్రవిశాముపనయనముపనయనాఖ్యం కర్మక్రమాత్ వత్స్యే కథయామి - వసంతే బ్రాహ్మణానాం -గ్రీష్మర్తౌ క్షత్రియాణాం - శరది వైశ్యానామితినియమాః-ఇహాస్మిన్ వర్ణనియతే బ్రాహ్మణాది వర్ణానామృతునియమేపి - తత్రాప్యుపనయనే - మాఘముఖాః మాఘాద్యాః పంచమాసాః సాధారణాః - బ్రహ్మక్షత్రవిశాం తుల్యాః-జననాజ్జననారంభ్య వా అథవా గర్భతః గర్భాదారభ్య వానిత్యే - గర్భాష్టమే బ్రాహ్మణముపనీతేత్యాదివిధి ప్రాప్తే అష్టమేవర్షే విప్రశిశోః బ్రాహ్మణకుమారస్య - నృపవిశోః క్షత్రియవైశ్యకుమారయోరేకాదశే వర్షే ద్వాదశే వర్షే చ - క్రమాత్ -ఉపనయనం కార్యమిత్యధ్యాహారః. ****************

అ॥ బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యులకుపనయన కాలమును క్రమముగా జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ బ్రాహ్మణులకు గర్భసంవత్సరము మొదలైనను - జననసంవత్సరము మొదలుగానైన నెనిమిదవ సంవత్సరమునందును - వసంతఋతువుయందును- క్షత్రియులకు ౧౧వ సంవత్సరమునందును గ్రీష్మర్తువుయందును - వైశ్యులకు ౧౨వ సంవత్సరమునందును శరదృతువుయందును - వాతీయునీవిధమున నిర్ణయింపబడిన ఋతువులయందును - మాఘమాసము మొదలు జ్యేష్ఠమాసము వరకు శ్రేష్ఠమాసములౌటవలన జాతిభేదనిమిత్తము లేక నీయైదుమాసములయందును -బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యులకుపనయనకర్మ జేయడము ముఖ్యమని తాత్పర్యము.****************************

౨౬ ॥ అ॥ ఉపనయనాబ్దవిషయే పక్షాంతరమాహ ॥ మూ॥ కామ్యార్థే త్వథ పంచమాదివిషమేష్వే చతుర్థే పరే వాంఛంత్యేవ హి మధ్యమే తు దశమే షష్ఠే వా చ్ఛకాలాత్యయే। కృష్ణాదౌ దినపంచకే శుభదినేప క్షేవళక్షే విన్యారి

క్తానధ్యయనానిమధ్యమతిథీనందేఅపిద్వాదశీ ॥ వ్యా ॥ కామ్యాబ్దఇతి॥ కా
మ్యాబ్దేతు - సప్తమేబ్రహ్మవర్చసకామమష్టమఆయుష్కామం నవమే తేజ
స్కామం - దశమేన్నాద్యకామం- ఏకాదశఇంద్రియకామం - ద్వాదశేపశు
కామం - ఇత్యాపస్తంబోక్తకామ్యవర్షే అథవాపంచమాదివిషమేఆదిశ
బ్దేనసప్తమనవమైకాదశానాంగ్రహణం - ఏషామన్యతమేవిషమేబ్దే- సమే
షుషష్ఠేఆపస్తంబేనగర్భాష్టమేషు బ్రాహ్మణముపనయీతేత్యత్రబహు
వచనస్యగర్భషష్ఠగర్భసప్తమగర్భాష్టమానాంస్వీకృతత్వాత్తన్మనసినిధా
య - షష్ఠఇత్యుక్తవాన్ - తస్యగర్భషష్ఠస్వీకారపక్షావలంబేనైవపంచ
మాబ్దగ్రహణసిద్ధిః - గర్భషష్ఠఃజన్మతఃపంచమోభవతి-అన్యథాపంచమా
బ్దగ్రహణేమానాభావాత్ - చతుర్థేచతుర్థవర్షే - పరేకేచనవాంఛంత్యుప
నయనమితిశేషః - పరేఇత్యనేనాయమస్మత్పక్షః - మానాభావాదిత్యస్వ
రసస్సూచ్యతే - హీతిప్రసిద్ధౌదైవాత్ విధివశాత్ కాలాత్యయేఉక్తసంవ
త్సరాతిక్రమణేసతి - మధ్యమేజఘన్యేదశమేబ్దేవా - కృష్ణాదౌకృష్ణపక్షా
దౌదినపంచకేపూర్ణచంద్రత్వాత్ - శుభదినేపంచాంగశుద్ధిదినేవళక్ష
పక్షే శుక్లపక్షే॥ ని ॥ వళక్షోధవళోర్జునఇత్యమరః - ఆద్యపంచకంవినా
విహాయేత్యర్థఃక్షీణచంద్రత్వాత్ - శుక్లపక్షే ఆదిపంచకమాత్రనిషేధేన
ద్వితీయతృతీయపంచకయోఃస్వీకారః - పూర్ణచంద్రత్వాత్ - రిక్తాఃప్రా
రోక్తాఃఅనధ్యయనానివర్జ్యమానానిమధ్యమతిథీనందేషష్ఠ్యేకాదశ్యౌ
ద్వాదశీప్రసిద్ధాఏతానివినావిహాయఉపనయనంకర్తవ్యమిత్యర్థః ॥****

అ ॥ ఉపనయనమునకుపక్షాంతరముచేసంవత్సరములనిర్ణయించుచు
న్నాడు॥ తా॥ బ్రాహ్మణాదిజాతిత్రయమునకుజననముమొదలు-౫-౬-౭
౮-౯ - ఈసంవత్సరములయందును- ఈచెప్పబడినకాలములయందుచేయు
టమునకుదైవవశమువల్లఅనుకూలించనిపక్షమునకు- ౧౦-౧౧ -ఈసంవత్స
రములయందును - కృష్ణపాడ్యమిమొదలైదుదినములయందును-శుక్లపాడ్య
మిమొదలు-౫ - దినములవర్జించిమిగతదినములయందును - శుభకరములైన
తిథివారనక్షత్రయోగకరణములతోఁగూడినదినములయందును - చవితి- న
వమి - మధ్యమములగుషష్ఠ్యేకాదసులుద్వాదశి-వీట్లనువిడిచి - ౩౯ - ౪౦ -
శ్లోకములయందుజెప్పబడినప్రకారముఅనధ్యయనదివసములనువర్జించి
క్రిందజెప్పబడిననిర్ణయకాలములందుఉపనయనముజేయవలెనని తాత్పర్య
ము (*) మఱియునాల్గవసంవత్సరమందునుఉపనయనకర్మజేయడముకొం

జరిక్షిప్తమైనప్పటికిగ్రంథకర్తకసమ్మతమాటవలనవిధింపబడలేదు.*******

౨౭ ॥ అ ॥ ఉపనయనస్య వారనక్షత్ర లగ్ననిర్ణయమాహ॥మూ॥ శుక్రా ర్కేందుజవాసరేకర్ణశశినోర్వారౌచమధ్యౌ తయోర్మిత్రాంత్యాదిమృగ స్థిరాదితిగురు శ్రోణత్రయాక్షత్రయే। స్వాంశాదన్యశుభాంశగేహిమక రే శ్రోణాదితిస్వాంశగేలగ్నేచ. ద్రవివర్జితేశుభదినేపూర్వేహ్ణిశుద్ధేష్ట మే ॥ వ్యా ॥ శుక్రేతి॥ శుక్రార్కేందుజవాసరేశుక్రగురుబుధవాసరే - తయోఃప్రసిద్ధయోఃఅర్కశశినోస్సూర్యచంద్రయోఃసంబంధినౌభానుసో మవాసరౌమధ్యౌశుక్రబుధావివఉపనయనేనముఖ్యౌ నాపికుజశనివా స రవజ్జఘన్యౌ - కింతుమధ్యమఫలదౌ- మిత్రాంత్యాదిమృగస్థిరాదితిగురుశ్రో ణత్రయాక్షత్రయే - అనూరాధారేవత్యశ్వినీమృగశీర్షరోహిణీఉత్త రాత్రయపునర్వసూపుష్యశ్రవణధనిష్ఠాశతభిషగ్ఘస్తచిత్రాస్వాతయుక్ తేషుషోడశనక్షత్రేషు - కించ - హిమకరేచంద్రేస్వాంశాత్ - కర్కట కాంశాత్ - అన్యశుభాంశగేబుధగురుశుక్రాణాంఅంశగేసతి - శ్రోణాది తిస్వాంశగేశ్రవణపునర్వస్వోస్స్వాంశగేశ్రవణచతుర్థపాదేపునర్వసూ చతుర్థపాదేవాస్థితేసతికించచంద్రవివర్జితేలగ్నే శుభదినే పంచాంగశుద్ధి దినేపూర్వేహ్ణిపూర్వాహ్ణేఅష్టమేఉపనయనలగ్నాదష్టమేశుద్ధేగ్రహవ ర్జితేసతిఉపనయనంముఖ్యమితిశేషః.*************************

అ ॥ ఉపనయనమునకు వారనక్షత్రలగ్ననిర్ణయముల జెప్పుచున్నాడు ॥

తా ॥ ఉపనయనవిషయమైబుధ-బృహస్పతి- శుక్రవారములుశ్రేష్ఠముల నియును - ఆదిత్యసోమవారములుమధ్యమములనియును - అనూరాధ - రే వతి-అశ్విని-మృగశిర - ఉత్తర - ఉత్తరాషాఢ- ఉత్తరాభాద్ర- పునర్వసు - పుష్యమి -శ్రవణం-ధనిష్ఠ-శతభిషక్-హస్త-చిత్త - స్వాతి - రోహిణిఈ౧౬ నక్షత్రములు శ్రేష్ఠములనియును - చంద్రుడుస్వకీయాంశమందుండగాను న్న - స్వాంశమయినకర్కాటకమునుంచి-బుధ-గురు-శుక్రులయొక్క-అం శమునుపొందియుండగానున్న - శ్రవణ - పునర్వసువుల నాలవ పాదమం దుండగానున్న - చంద్రుడులేనిలగ్నమందును-శుభదినపూర్వాహ్ణమందు ను - ఉపనయనలగ్నమునకెనిమిదవయింటయేగ్రహములులేకయుండగా నున్న - ఉపనయనమునకుయోగ్యకాలమనితాత్పర్యము.*************

౨౮ ॥ అ ॥ వటోర్వర్ణేశాదిబలమాహ॥మూ॥ వర్ణేశార్కకవీజ్యవేదప బలంచాబ్దేందుతారాబలంతత్రాచార్యకుమారయోర్గురుబలంతేభ్యో

హేషుముఖ్యంప్రశస్తే। తేషాంవార్ధకబాల్యమౌఢ్యరహితేమూలత్రికోణాల
యేష్వోచ్చస్వాలయమిత్రరాశిసహితేష్వేతేషుకార్యంవ్రతమ్ ॥ వ్యా॥
వర్ణేశేతి॥ వర్ణేశాఃకవీజ్యావేదపబలంవర్ణేశాఃవిప్రాణాంగురుఃక్ష
త్రియాణాంరవిఃవైశ్యానాంచంద్రఃతేషాంచఅర్కసూర్యాఃకవిశ్శుక్రఃఇ
జ్యోగురుః - వేదపఃస్వశాఖాధిపతిఃఏతేషాంచబలం - అబ్దేందుతారాబలం
అబ్దశబ్దేనఅబ్దాధిపతిర్గృహ్యతే - తస్యచబలంఇందోశ్చంద్రస్య తారాయా
శ్చబలంచతత్రోపనయనేవటోశ్చింతనీయమితిశేషః - తేభ్యఃవర్ణేశా
దిభ్యఃగురుబలంప్రతేఉపనయనేఆచార్యకుమారయోర్ముఖ్యమావశ్యకం -
హీతిప్రసిద్ధౌతేషాంచవర్ణేశాదీనాంవార్ధకబాల్యమౌఢ్యరహితేవృద్ధస్య
భావోవార్ధకంమూఢస్యభావోమౌఢ్యంబాలస్యభావోబాల్యం (*) గుణవ
చనేత్యాదినాష్యఞ్ - ఏతైఃరహితేసతిఏతేషువర్ణేశాదిగ్రహేషుమూల
త్రికోణానిపూర్వోక్తానిస్వోచ్చాన్యపిప్రాగుక్తానిమేషోగారీత్యాదీనిస్వా
లయాఃస్వక్షేత్రాణి - మిత్రరాశయః - మిత్రక్షేత్రాణిఏతైస్సహితేషు
సత్సువ్రతంఉపనయనంకార్యం. ********************************

అ॥ ఉపనయనవటువుకువర్ణేశుడుమొదలైనవారిబలములజెప్పుచు
న్నాడు॥ తా॥ వర్ణేశబలమనగాబ్రాహ్మణులకుబృహస్పతిబలమున్నుక్షత్రి
యులకుసూర్యబలమున్ను - వైశ్యులకుచంద్రబలమున్ను - అందరికినిసూ
ర్యశుక్రగురుబలములున్ను - తనతనవేదాధిపతులబలమున్ను - ఉపనయ
నముచేసేసంవత్సరాధిపతిగ్రహబలమున్ను - చంద్రతారాబలమున్ను - ఈ
వర్ణేశాదిబలములకింతెలుఆచార్యవటువులకుబృహస్పతిబలమున్ను - అవశ్య
ముచూడతగినది - ఈవర్ణేశాదులకుమూఢబాలవృద్ధత్వములేకయుండగా
నున్ను - ఈగ్రహములేతమతమమూలత్రికోణములయందున్నుఉచ్చస్థా
నములయందున్ను - స్వక్షేత్రమిత్రక్షేత్రములయందున్నువుండగానుప
నయనముజేయడమునకుముఖ్యమనితాత్పర్యము, ********************

౪౫ ॥ అ॥ అథవేదాధిపతీనాహ॥ మూ॥ ఋగ్వేదప్రభృతీశ్వరా
గురుభృగుక్ష్మాపుత్రసౌమ్యావ్రతేస్వేయంవేదపలగ్నవాసరంబలంశ్వేత
త్రయందుర్లభమ్। లగ్నేందుఃఖయరోగిణంచకురుతేస్వోచ్చస్థితోప్య
భకంలగ్నాద్ద్వాదశగంరవింయదికుజఃపశ్యేన్నరోనేత్రహ్యాత్ ॥ వ్యా॥
ఋగ్వేదేతి॥ గురుభృగుక్ష్మాపుత్రసౌమ్యాఃగురుశుక్రాంగారకబుధా
శ్చత్వారః - ఋగ్వేదప్రభృతీశ్వరాఃఋగ్యజుస్సామాథర్వణానామధి

పాంక్రమాత్సూర్యః వ్రతేఉపనయనేస్వ యంస్వకీయంస్వశబ్దాత్ సంబం
ధార్థేఃఛప్రత్యయః- వేదపలగ్న వాసరబలంస్వకీయోయోవేదః తస్యాధి
పతేస్స్వకీయంయజ్జన్మలగ్నంతదధిపతేశ్చ స్వకీయోయోజన్మవాసరః తద
ధిపతేశ్చబలంవటోశ్చింతనియ్యం - ఎతత్త్రయంవేదపలగ్న వాసరబల
త్రితయం - దుర్లభం ప్రాయశోనలభ్యత ఇత్యర్థః - లగ్నేందు ఉపనయన
లగ్నచంద్రః పోప్వ చ్ఛష్ఠలోపివృషభస్థితోపి - అస్ఫుకంవటుం క్షయరోగిణం
క్షయరోగవంతంకురుతే - నసులగ్నేచంద్రవివర్జితఇతిపూర్వమేవోక్తత్వా
త్పునరుక్తానీంలగ్నేందుః క్షయరోగిణంచకురుతఇతిలగ్నచంద్రనిషేధః - కి
మర్థంకర్తవ్యఇతిచేదుచ్యతే॥ శ్లో॥ చౌళేవ్రతేప్రయాణేచ ప్రవేశేరాజద
ర్శనే॥లగ్న చంద్రస్సుభ ప్రోక్తఃవివాహే పరివర్జయేత్ - ఇత్యస్మిన్ శ్లోకేవి
ద్యమానవ్రతశబ్దంఉపనయనపరంకృత్వా ఉపనయనేలగ్నచంద్రఃశుభక
రఇతి భ్రాంతిర్మాభూదితిపునరుక్తం - వ్రతశబ్దస్య వేదవ్రతచతుష్టయపర
త్వాత్ - తథాచ కాశ్యపవసిష్ఠౌ॥ శ్లో॥ స్వోచ్ఛసంస్థోపిశీతాంశుర్వ్రతినః
యదిలగ్నగః। తంకరోతిశిశుంనిస్వంసతతంక్షయరోగిణ మితికాశ్యపః॥ ప్రా
లేయరశ్మౌయదిలగ్న సంస్థేశత్రుపక్షేపిభవేత్సరోగీ। వ్రతీచసౌమ్యగ్ర
హవర్గగేపిఖలోపినిస్వశ్శ్రుతికర్మహీనఇతి వసిష్ఠః॥ కుజఃఅంగారకఃల
గ్నాద్ద్వాదశగఉపనయనలగ్నాద్ద్వాదశలగ్నస్థంరవింపశ్యన్ స్థితోయది
సుతోఃఉపనయనకర్తుఃనేత్రహృత్ నేత్రహర్తాభవతి॥

అ॥ వేదాధిపతులజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఋగ్వేదమునకుగురువును -
యజుర్వేదమునకుశుక్రుడును - సామవేదమునకుఅంగారకుడును - అథ
ర్వణవేదమునకుబుధుడును - వీరలీక్రమమున వేదాధిపతులనంబడుదురు -
ఉపనయనవిషయమైస్వకీయవేదాధిపతిబలమును - వటువుయొక్క జన్మల
గ్నాధిపతిబలమును - జన్మవాసరాధిపతిబలమును - యివిముఖ్యంగానుండ
వలెను - ఈచెప్పబడిన ౩ బలములునుయేకకాలమందుదొరకడముదుస్తర
ము - మరియుచంద్రుడుఉపనయనలగ్న మందున్న స్వకీయమైనఉచ్ఛరా
శియందున్ననువటువునుక్షయరోగవంతునిగాజేసును - ఉపనయనలగ్నము
నకు౧౨టనుండెడిసూర్యునికిఅంగారకవీక్షణముకలిగినట్లైననువటువుతం
డ్రిఅంధుండౌనని తాత్పర్యము. ********************************

౩౦॥ అ॥ వర్ణేశాదీనాంఫలవిచారంపర్వ్యన్ ఉపనయనలగ్ననిర్ణయ
మాహ॥ మూ॥ నీచస్థేషుపరాజితేష్వరిగృహస్థేష్వస్తగేష్వత్రతేవర్ణాధిపత

రీజ్యౌ వేదపతిషుస్యాదంత్యతుల్యోవటుః। అన్యైరప్యఖిలైకవింశతిమహాదో
షైర్వియుక్తేఖిలే కేంద్రే పాపవివర్జితేయదిశుభేలగ్నేచ కార్యంవ్రతమ్ ॥
వ్యా॥ నీచ స్థేష్వితి ॥ వ్రతే ఉపనయనే వర్ణాధీశకవీజ్య వేదపతిష్వవర్ణాధీ
శాఃపూర్వోక్తాః- కవిశ్శుక్రః ఇజ్యోగురుః - వేదపతయశ్చపూర్వోక్తాః-ఏ
తేషునీచస్థేషునీచరాశిగతేషు పరాజితేషు గ్రహాయుద్ధేశత్రుపరాజితే
షుఅరిగృహస్థేషుశత్రుక్షేత్రగతేషుఅస్తగేషుఅస్తమితేషుచ సత్సువటుః
ఉపనీతకుమారః - అంత్యతుల్యఃనికృష్టజాతిసమానస్స్యాత్ - అన్యైఃఉక్తా
తిరిక్తైఃఅఖిలైకవింశతిమహాదోషైశ్చ వియుక్తేరహితేలగ్నే - కించఅఖిలే
కేంద్రేలగ్నచతుర్థసప్తమదశమకేంద్రేపాపవివర్జితేపాపగ్రహరహితేస
తియది - ఉపనయనలగ్నాత్కేంద్రే శుభగ్రహాక్రాంతేయది వ్రతముపన
యనం కార్యం- అనేనకేంద్రేషుపాపగ్రహాక్రాంతేష్వపితేషుశుభగ్ర
హాయుతేషుసత్సునదోషఇతితాత్పర్యార్థః - తదుక్తందైవజ్ఞవిలాసే॥ శ్లో॥
లగ్నాదికేంద్రేష్వథవాత్రికోణేరేవేజ్యదైత్యార్చితసోమసౌమ్యాః। ఏకో
నిహంతిస్ఫుజితాదిదోషాన్ భానుర్యథాగాఢమివాంధకారమితి. ******

అ॥ వర్ణాధిపతులఫలమునువివరింపుచున్నవాడై ఉపనయనమునకుల
గ్ననిర్ణయమును చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వర్ణాధిపతులును- గురు- శుక్రులును -
వేదాధిపతులును- వీరలు-నీచగాసులయందుండగాను శత్రుగ్రహములతో
గూడియుండగాను - శత్రుక్షేత్రములయందుండగాను ఈగ్రహములెఅస్త
మయమయివుండగాను ఉపనయనముచేశినట్లైనవటువుచండాలునితోస
మానుడనిచెప్పవలెను - మఱియు(వశ్లోకము మొదలు చెప్పబొయ్యేడి౨౧
కముహాదోషములవర్జించికేంద్రములనగాలగ్న - చతుర్థ- సప్తమ - దశమ
స్థానములయందుపాపగ్రహములు లేకయుండగాను - శుభగ్రహములు
కేంద్రస్థానములయందుండగానుశుభలగ్నమునందుపనయనకర్మచేయదగ్గ
దనిభావము,

౩౧ ॥ అ॥ ఉపనయనలగ్నాత్కేంద్రేషుపాపగ్రహాక్రాంతేషు
సత్సుయేదోషాఃతేషాంసంజ్ఞాంనిదిశ్యతత్తద్దోషఫలమాహ ॥ మూ॥ ల
గ్నాత్కేంద్రగతేరవౌస్ఫుజితఇత్యాచార్యశిష్యౌవ్రతౌ।భౌమేమూజితనా
మకస్తుజనసింహంత్వేవమందేకులమ్। దోషోయంరుధిరాభిధస్తమసిచేదు
గ్రాభిధోబాలకంరక్షాఖ్యఃపితరంధ్వజేనగదశఖిత్యబ్ధికేంద్రాభిధమ్ ॥
వ్యా॥ లగ్నాదితి॥ వ్రతేలగ్నాదుపనయనలగ్నాత్రసౌసూర్యేకేంద్రగతె
చేత్ స్ఫుజితఃస్ఫుజితాఖ్యోదోషః- సత్వాచార్యశిష్యౌ పితృపుత్రౌహంతి -

భౌమేఽఙ్గారకే కేంద్రగతే చేత్ కూజితనామకో దోషః సతు జనకం వటో
ర్భ్రాతరం హంతి శనైశ్చరే కేంద్రగతే చేత్ అయం దోషో రుధిరాభిధః- కులం
కులోద్భవజనేష్వాపపద్యతే-తమసి రాహౌ కేంద్రగతే చేత్ - ఉగ్రాభిధో
దోషః- బాలకం వటుం హంతి - ధ్వజే కేతౌ కేంద్రగతే చేత్ -రంధ్రాఖ్యః స
దోషః పితరం వటుజనకం - హంతీతి సర్వత్ర యోజ్యం - నగదశషట్యేభ్యోఽపి ల
గ్నాత్ సప్తమదశమలగ్న చతుర్థస్థానాని కేంద్రాభిధం కేంద్రసంజ్ఞికాని

అ॥ ఉపనయనలగ్నమునకు కేంద్రస్థానములయందు పాపగ్రహాను
ుండగా కలిగెడి దోషనామములను ఆదోషఫలములను చెప్పుచున్నాడు॥

తా॥ కేంద్రస్థానములనగా లగ్నము- లగ్నమునకు ౪వస్థానము ౭వస్థానము
౧౦వస్థానము - ఈ కేంద్రస్థానములయందు సూర్యుడుండిన కూజితమనుదో
షము - ఆదోషము ఉపనీతునికిని సతనితండ్రికిని మారకంబనియును - అం
గారకుడుండ కూజితమనుదోషము - ఆదోషము తన తల్లికి మారకంబనియు
ను - శనియుండిన రుధిరమనుదోషము - ఆదోషము తనగోత్రజులకు మార
కంబనియును - రాహువుండిన ఉగ్రమనుదోషము - ఆదోషము ఉపనీతునికి మా
రకంబనియును - కేతువుండిన రంధ్రమనుదోషము-ఆదోషము సతనితండ్రి
కి మారకంబనియు తాత్పర్యము.*****........... ... ****************

౩౨॥ అ ॥ వటోర్గురుబలమాహ॥మూ॥ జీవః కర్కటచాపమీనగృహగ
స్తద్భాగసంస్థోఽపి వా జన్మద్వాదశరంధ్రగోయదివటోర్విద్యార్థదస్స్యాత్
ద్విజే। స్త్రీగోయుగ్మతులామృగాఖ్యగృహగస్తద్భాగసంస్థోఽపి వావి
ద్యాచారసుఖాయురర్థరహితం కుర్యాద్గురుస్తం శిశుమ్ ॥ వ్యా॥ జీవ ఇతి॥ జీ
వో బృహస్పతిః కర్కటచాపమీనగృహగః కర్కటధనుర్మీనరాశిషుస్థితస్సన్
ధనుర్మీనయోస్స్వక్షేత్రత్వాత్కర్కటస్యోచ్చత్వాచ్చేతి భావః - య
ద్వా తద్భాగసంస్థోఽపి వా తేషాం కర్కటమీనధనుషాం యే భాగాః అంశాః
తేషుస్థితోఽపి వా - జన్మద్వాదశరంధ్రగోఽపి వటోర్విద్యార్థదః సంపత్సారస్వ
తప్రదస్స్యాత్ వ్రతే ఉపనయనసమయే స్త్రీగోయుగ్మతులామృగాఖ్యగృహ
గః కన్యావృషభమిథునతులామకరసంజ్ఞికరాశిషుస్థితో వా తద్భాగసంస్థో
ఽపి వా తేషాం కన్యావృషభమిథునతులామకరాణాం భాగాః అంశాః ఏతేషు
స్థితోఽపివా అపిశబ్దార్థః యత్రకుత్రస్థితా అపి ఏతే అంశాః - అయోగ్యా ఇ
త్యర్థః - కన్యావృషభమిథునతులానాంశత్రుక్షేత్రత్వాత్ మకరస్యనీచ
త్వాదితి ఇతి భావః-గురుస్తం శిశుముపనీతకుమారం-విద్యాచారసుఖాయు

రథ్యారహితంకుర్యాత్. ******************************

అ॥ ఉపనయనవిషయమైగురుబలమునుచెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ కర్కాట
కధనుర్మీనరాసులయందైననీరాసులఅంశములయందైననుఉపనీతునిజన్మ
రాశియందైననులాటనైననుగురుబలమైననుబృహస్పతియుండగాఉపనయన
వటువుపంక్తిగ్రార్ణవిద్యావంతుండును భాగ్య వంతుడునగుననియును - వృష
భమిథునకన్యాతులామకరరాసులయందైనను - వీట్లఅంశములయందెచ్చ
టనైననుగురువుండగానుపనయనమైనవాడువిద్యాచారసుఖాయుర్ధనము
లలోనొకటియైనను లేనిర్భాగ్యుడగునని తాత్పర్యము,...... ....

౩౩॥ అ॥ అథసర్వగ్రహాంశగతచంద్రఫలమాహ॥ మూ॥ కుర్యాత్పా
తకినంవటుంశశధరస్సూర్యాంశగస్స్వాంశగోనిస్స్వంభూమిసుతాంశమా
యుధభృతంజ్ఞాంశంతువిద్యాయుతమ్। జీవాంశంక్రతుకారిణంభృగుసు
తస్యాంశంవివాహాన్వితంమందాంశంగతఆశుచోపనయనేచండాలసే
వాకరమ్॥ వ్యా॥ కుర్యాదితి॥ శశధరఃచంద్రః- సూర్యాంశగస్సింహాంశ
గతశ్చేద్వటుంపాతకినంపాపరతంకుర్యాత్ - స్వాంశగశ్చేత్ కర్కటాం
శగతశ్చేత్ నిస్స్వందరిద్రంకుర్యాదితివటుమితిసర్వత్రయోజ్యం - భూమి
సుతాంశగఃభూమిసుతోంగారకఃతస్యాంశౌమేషవృశ్చికౌతత్రగతశ్చేదా
యుధభృతంశస్త్రజీవినం - జ్ఞాంశంబుధస్యాంశంకన్యామిథునయోరన్య
తరాంశగతశ్చేద్విద్యాయుతంవిద్యావంతం - జీవాంశంబృహస్పతేరంశం
ధనుర్మీనయోరన్యతరాంశంగతశ్చేత్ క్రతుకారిణమాహితాగ్నిం - భృగు
సుతస్యాంశంభృగుసుతస్యశుక్రస్య అంశంతులావృషభయోరన్యతరాం
శంగతశ్చేదాశుశీఘ్రంవివాహాన్వితంపత్నీవంతముపనయనే ఉపనయన
కాలేమందాంశంమందస్య శనైశ్చరస్య అంశంమకరకుంభయోరన్యత
రాంశంగతశ్చేద్వటుంచండాలసేవాకరంకుర్యాత్ ***************

అ॥ చంద్రుడున్నరాశిఫలమునుచెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ చంద్రుడుసింహ
రాశియందుండగాఉపనయనమైనవాడుపాపవంతుండును - కర్కాటక
రాశియందున్నదరిద్రుండును - మేషవృశ్చికరాసులయందున్న ఆయుధధ
రుండును - కన్యామిథునరాసులయందున్నపండితుండును - ధనుర్మీనరాసు
లయందున్నసోమయాజియును-తులావృషభరాసులయందున్నశీఘ్రమున
భార్యావంతుండును - మకరకుంభరాసులయందున్నచండాలసేవకుండు
ను - యీరీతినచంద్రుడీరాసులయందుండగానుపనయనమైనవాడీఫ

ములగలవాడగుననితాత్పర్యము.**************************.**********

౩౮ ॥ అ ॥ అథఉపనయననిషేధకాలమాహ ॥ మూ ॥ పూర్వేద్యుశ్చపరే
హని వ్రతదినాత్తస్మాచ్చతుర్థేదినేనధ్యాయశ్చ రజస్వలాస్య జననీగర్భి
ణ్యతావాశిశోః । పిత్రోశ్చతుర్యవత్సరోయదిగురోస్సంధ్యాభిజిత్సద్మవా
బాలోవాయదికర్ణవేధరహితోనైతేషుకార్యంవ్రతమ్ ॥ వ్యా ॥ పూర్వేద్యు
రితి ॥ వ్రతదినాత్ ఉపనయనదినాత్పూర్వేద్యుః పూర్వదినేపరేహనిపరది
నేచతస్మాత్ వ్రతదినాచ్చతుర్థేదినేఅనధ్యాయోయది చశిశోర్వటోస్స్వ
జననీమాతారజస్వలావాయది వ్రతముపనయనంనకార్యం - నాందీముఖా
త్పూర్వంచేన్నిషేధః - తదనంతరంచేన్నదోషః - తథాచోక్తం ॥ శ్లో ॥ నాందీ
ముఖేకృతేపశ్చాన్మాతాయదిరజస్వలా । మౌంజీబంధంప్రకుర్వీతతత్రా
శ్చైనైనవకారయేదితి - గర్భిణ్యతావాశిశోర్జననీ అంతర్వత్నీయదిపంచ
మమాసాదూర్ధ్వంనిషేధః ప్రాక్చేన్నదోషః - తథాచోక్తం ॥ శ్లో ॥ గర్భిణీ
యదిపత్నీచేన్నకుర్యాదుపనాయనం । పంచమాసాదధఃకుర్యాదతఊర్ధ్వం
నకారయేదితి - కించ శిశోఃపిత్రోః మాతాచపితాచపితరౌ - పితామాత్రే
త్యేకశేషః - తయోఃతుర్యవత్సరఃవ్రతాబ్దశ్చగురోశ్చ ॥ ని ॥ గురుస్తుగీష్ప
తౌశ్రేష్ఠేగురౌపితరిదుర్భరఇతిశబ్దార్ణవః - పితుః - పిత్రోఃతుర్యవత్సరోయది
చ - సంధ్యాభిజిత్సద్మసంధ్యాసద్మఅభిజిత్సద్మేతిద్వంద్వాంతేశ్రూయమా
ణఃసద్మశబ్దః - ప్రత్యేకమభిసంబధ్యతే - సంధ్యాసద్మ సూర్యస్థితరాశిః - అ
భిజిత్సద్మసూర్యస్థితరాశేశ్చతుర్థరాశిః - ఏతయోశ్చబాలఃవటుః - కర్ణవే
ధరహితోయదిచవ్రతంనకార్యం - అత్రకృష్ణాదౌదినపంచకమితివాక్యేనకృ
ష్ణపక్షేఆదిపంచకస్యవ్రతయోగ్యత్వం - స్వీకృతంభవతి - శుక్లపక్షేద్వితీ
యతృతీయపంచకేపిస్వీకృతే - అత్రతువ్రతదినాత్పూర్వేద్యుఃపరేహనిచ
తుర్థేహనిచ - అనధ్యాయోయదిఉపనయననిషేధః కృతః - తథాచసతికృ
ష్ణాదౌదినపంచకఇతివాక్యంవైఫల్యంస్యాత్ - కృష్ణపక్షాద్యపంచకాంతః
పాతిద్వితీయపంచమ్యోర్నిషేధప్రతీతేఃద్వితీయాయాఃపూర్వేద్యుఃప్ర
తిపదఃపంచమ్యాశ్చతుర్థేదినేఅష్టమ్యాశ్చ సత్త్వాత్ తత్పక్షేతృతీయామా
త్రావశిష్టత్వేనపంచకస్వీకారోవ్యర్థః - ద్వితీయాపంచమ్యోఃగ్రంథాంత
రేవ్రతయోగ్యత్వేనస్వీకృతత్వాచ్చ - తథాహి ॥ శ్లో ॥ ద్వితీయాచతృతీయా
చపంచమీసప్తమీతథా । త్రయోదశీచదశమీప్రశస్తాస్తిథయోవ్రతఇతి
తస్మాద్వ్రతదినాత్పూర్వేద్యుఃపరేహనిచతుర్థదినేఅనాధ్యాయనిషేధః

చింతనీయఃతథాచదర్పణే ॥ శ్లో ॥ వ్రతబంధనపూర్వేద్యుః పరేద్యురితియ
ద్వచః - తదసన్మునిభిః ప్రోక్తంవచనానాంవిరోధతఇతి***************

ఆ ॥ ఉపనయనమునకుకొంఅగానికాలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఉపన
యనముహూర్తదినమునకుపూర్వదివసముపరదివసము రవదివసము వీట్లలో
నొకదివసముఅనధ్యాయదివసమైయుండగానున్న ఆబాలునితల్లినాందీ
కర్మముజేయకముందు రజస్వలయైనను - ౬ మాసములగర్భిణియైనను - కు
మారునితల్లిదండ్రులున్ను పితామహీపితామహులున్ను చనిపోయినసంవ
త్సరమందును - సూర్యుడున్న రాశియందును - యీరాశికి ౭ వ రాశియందు
ను బాలునికిచెవులుకుట్టకయుండగానున్ను ఉపనయనము జేయగూడద
నితాత్పర్యము ౨౬ వశ్లోకమందుకృష్ణపక్షములో మొదటిపంచకము శ్రేష్ఠ
మనిచెప్పియిశ్లోకమందు అనధ్యయనములులేకయుండగాచేయవలయు-
ననిచెప్పటవలన వ్యాఖ్యానశ్లోకార్థమునే గ్రహించవలెను*************

౩౭॥ అ॥ షడ్జన్మనక్షత్రస్వరూపందర్శయన్ తేషు సర్వకర్మనిషేధమా
హ॥ మూ॥ జన్మర్క్షం జనినోడుకర్మదశకం సాంఘాతికం షోడశం వైనాశాఖ్య
మథత్రివింశఋక్షంతత్పంచవింశంయది। ఋక్షంమానససంజ్ఞికంద్వినవ
మంతత్సాముదాయాభిధంత్యాజ్యంసప్తమభంతునైధనమిదంసర్వేషుక
ర్మస్వపి॥ వ్యా॥ జన్మర్క్షమితి॥ యస్మిన్నక్షత్రే జననంభవతి తన్నక్షత్రంజన
నోడుసంజ్ఞికందశమం జన్మనక్షత్రాత్ దశమర్క్షంకర్మ కర్మసంజ్ఞికం - షో
డశంజన్మనక్షత్రాత్ షోడశంభం సాంఘాతికం సాంఘాతికసంజ్ఞికంత్రి
వింశంజన్మనక్షత్రాత్ త్రయోవింశంభంనక్షత్రంవైనాశాఖ్యం - తత్పం
చవింశంతస్మాజ్జన్మర్క్షాత్పంచవింశం ఋక్షంయదిమానసంమానససంజ్ఞి
కం - తద్వినవమంజన్మర్క్షాదష్టాదశభంసాముదాయాభిధంసాముదాయి
కసంజ్ఞికం - సప్తమభంతుజన్మర్క్షాత్సప్తమనక్షత్రంతునైధనంనైధనసం
జ్ఞికంఇత్యుక్తనక్షత్రసప్తకంసర్వేషుశుభకర్మస్వపిఉపనయనాదిసకలశు
భకర్మసు త్యాజ్యమ్,*************************************

అ ॥ షడ్జన్మనక్షత్ర స్వరూపము దెలియజేయుచున్న వాడై వాట్ల
యందుసమస్త కార్యములకునిషేధమును చెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ ఏనక్షత్ర
మందుజన్మించినవానికిఆనక్షత్రము జన్మనక్షత్రమనియు - జన్మనక్షత్రము
నకు ౧౦ వనక్షత్రము కర్మనక్షత్రమునియు - ౧౬ వనక్షత్రము సాంఘాతికమ
నియు - ౨౩ వ నక్షత్రము వైనాశమనియు - ౧౮ వనక్షత్రము సాముదాయిక

గానియు - ౭వనక్షత్రమునైదవదగానియు - ౨౨వనక్షత్రమునూరవదగానియు ఈప్రకారముగా నీసంజ్ఞలుగలనక్షత్రములయందు ఉపనయనము మొదలయిన కార్యములేవియున్నిచేయకూడదని తాత్పర్యము. **********************

౩౮ ॥ అ ॥ జన్మర్క్షే కార్యాకార్యాణ్యాహ ॥ మూ ॥ జన్మర్క్షం శుభదం నిషేకముఖయోశ్చౌలాన్నభుక్త్యోః కృషౌమౌంజీబంధన పట్టబంధనమహీ ప్రాప్త్యక్షరావాప్తిషు । ఏభ్యోన్యేష్వశుభప్రదంచ సువనే సీమంతసంగ్రామయోర్గర్భాధానపితృక్రియాక్షౌరభిషగ్యాత్రా వివాహేష్వపి ॥ వ్యా ॥ జన్మర్క్షమితి ॥ జన్మర్క్షం జన్మనక్షత్రం - నిషేకముఖయోః నిషేకయాగయోః చౌలాన్నభుక్త్యోః చూడాకర్మాన్నప్రాశనయోః - కృషౌ హాలకర్మణి - మౌంజీబంధనముపనయనం - పట్టబంధనం పట్టాభిషేకః మహీప్రాప్తిః భూగ్రహణం అక్షరావాప్తిః అక్షరస్వీకారః - ఏతేషు శుభదం శుభప్రదం - ఏభ్యః నిషేకాదిభ్యః అన్యేషు వ్యతిరిక్తేషు సువనే పుంసవనే సంగ్రామసీమంతయోః యుద్ధసీమంతకర్మణోః గర్భాధానపితృక్రియాక్షౌరభిషగ్యాత్రా వివాహాదిషు గర్భాధానం - పితృక్రియా శ్రాద్ధకర్మ - క్షౌరం క్షౌరకర్మ - భిషక్ ఔషధసేవా - యాత్రా ప్రయాణం - వివాహః ప్రసిద్ధః - ఏతేషు జన్మర్క్షం అశుభదం భవతి - అయం నిషేధం పురుషపరః స్త్రీణాం తు వివాహే శుభదమేవ - తథా చ చ్యవనః ॥ శ్లో ॥ జన్మర్క్షం జన్మమాసశ్చ తథా జన్మదినం శుభం । స్త్రీణాం జన్మత్రయం శ్రేష్ఠం వివాహే సర్వసమ్మతమితి. ********

అ ॥ జన్మనక్షత్రమందు చేయతగిన కార్యములను - చేయకూడని కార్యములను చెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ జన్మనక్షత్రము - నిషేకమందును - యాగమందును - చౌళకర్మయందును - అన్నప్రాశనమందును - వ్యవసాయమందును - ఉపనయనమందును - పట్టాభిషేకమందును - భూసంపాదనయందును - అక్షరాభ్యాసకాలమందును - వీటియందు శుభకరమైనియు - ఈ చెప్పబడిన నిషేకాదులకంటె ఇతరకర్మలయందనగా - పుంసవనకర్మయందును - యుద్ధములయందును - సీమంతకర్మయందును - గర్భాధానమందును - శ్రాద్ధకర్మయందును - క్షౌరకర్మయందును - ఔషధసేవయందును - ప్రయాణమందును - వివాహమందును - వీట్లయందు అశుభప్రదమని తాత్పర్యము - స్త్రీలకు వివాహవిషయమై జన్మనక్షత్రము శ్రేష్ఠమని గ్రంథాంతరమందు చెప్పియుండుటవలన ఈ వివాహ నిషేధము పురుషవిషయమని తెలియదగు

౩౯ ॥ అ ॥ ఉపనయనలగ్నస్య దోషాపవాదమాహ ॥ మూ ॥ దోషాణాంశి

యుతంనిహంతిబలవాన్ లగ్నస్థితశ్చేందుజఃశుక్రస్తద్ద్విగుణంగురుర్దశ
గుణంలగ్నంచపంచేష్టికమ్। లగ్నస్యోపచయస్థితోగ్రహపతిః క్రూరోబలీ
చేద్వ్రతేలగ్నైకాదశగోరవిశ్చసకలాన్ దోషాన్నిహంత్యేవతాన్ వ్యాస్।
దోషాణామితి॥ ఇందుజోబుధఃబలవాన్ స్థానాదిషడ్బలయుక్తస్సన్ - లగ్న
స్థితశ్చేదుపనయనలగ్నస్థితోయదిదోషాణాంనియుతంశతసహస్రంనిహం
తినాశయతి-శుక్రఃలగ్నగతోయదితద్ద్విగుణంలక్షద్వయంనిహంతి బలవాన్
గురుఃలగ్నగతశ్చేత్ దశగుణందశలక్షదోషాన్ నిహంతి - పంచేష్టికంలగ్నం
దశగుణంపంచేష్టికబలయుక్తలగ్నమపిదశలక్షదోషాన్ నిహంతిపంచేష్టికం
చ॥ శ్లో॥ కాలాధిపోలగ్నపతిర్గురుశ్చ త్రయేష్టికంచంద్రబలంచతుర్థం।
పంచేష్టికంచేతిసహస్రరశ్మిర్నిరీక్షితంపంచబలేనశస్తం - కాలాధిపలగ్నా
ధిపగురుసూర్యచంద్రమోభిర్దృష్టంలగ్నంపంచేష్టికమిత్యభిధీయతే - కా
లాధిపతయః॥ శ్లో॥ ప్రాక్పూర్వరాత్రౌ బలవాన్ శశాంకః-శుక్రోర్ధరా
త్రౌచకుజోనిశాంతే - ప్రాతర్బుధోమధ్యదినేచసూర్యశ్శనిర్దినాంతేస
తతంబలీజ్యః। గృహపతిఃఉపనయనలగ్నాధిపతిః - లగ్నస్యఉపచయస్థితో
యదితృతీయషష్ఠైకాదశదశమాని ఉపచయస్థానాని తేషుస్థితోయదిద్విల
క్షదోషాన్ నిహంతి - క్రూరస్సూర్యాంగారకశనీనామన్యతమఃబలవాన్
సన్ ఉపచయస్థితశ్చేత్ లక్షద్వయదోషాన్ నిహంతివ్రతే ఉపనయనేరవిః
బలయుక్తస్సన్-లగ్నైకాదశగఃఉపనయనలగ్నైకాదశేస్థితశ్చేత్ తాన్
సకలాన్ దోషాన్ నిహంత్యేవనసంశయఇత్యేవకారార్థః***********

అ॥ ఉపనయనలగ్నమునకుదోషాపవాదములనుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥
బుధుడుస్థానాదిషడ్బలములతోగూడి ఉపనయనలగ్నమందుండినట్లైన లక్ష
దోషములనుపోగొట్టువాడును - శుక్రుడులగ్నమందుండినట్లైనను - రెండు
లక్షలదోషములనుహరింపజేయుచున్నాడనియును-బృహస్పతిలగ్నమందుం
డినను లగ్నముపంచేష్టికబలముగలదైనను ౧౦లక్షలదోషములనుపోగొట్టున
నియును పంచేష్టికమనగా కాలాధిప- లగ్నాధిప-గురు-సూర్యచంద్రులబలము
లగ్నాధిపతి - ఉపనయనలగ్నముయొక్క ఉపచయమందనగా - ౩వ
యింటను - ౬యింటను- ౧౧వయింటను-ఈస్థానములయందుండిన - ౨లక్ష
దోషములనుహరించుననియును - సూర్యాంగారకశనైశ్చరులలోబలయు
క్తమైయేగ్రహమైన - లగ్నతృతీయ-షష్ఠైకాదశస్థానములయందుండినను -

తిలకులదోషములనుహరించునని యును - ఉపనయనపమయమైనసూర్యుడు ఉపనయనలగ్నమునకుపదనకొండవస్థానమందుండినట్లైన - సర్వదోషము లనుహరించునని తాత్పర్యము.*********************************

౩౭ ॥ అ ॥ అథాక్షరస్వీకారయోగ్య కాలమాహ ॥ మూ॥ బాలానాంశుభవాసరేహ్నినిధనేశుద్ధేక్షరస్వీకృతిః కార్యా పంచమవత్సరే ప్రతిపదం రిక్తాష్టమీషష్ఠ్యమాః। హిత్వా పూష్ణి చ రేస్థిరే చరగృహే వ్యస్తే గురౌ భార్గవే మిత్రాంత్యాశ్వికరవిత్రయాదితిగురుశ్రోణాసు సౌమ్యాయనే ॥ వ్యా ॥ బాలానామితి ॥ శుభవాసరే శుభదినే అహ్నాదివాభాగే - నిధనేఅక్షరస్వీకారలగ్నాదష్టమస్థానే - శుద్ధే గ్రహరహితేసతి - పంచమవర్షేజన్మతః పంచమవర్షే ప్రతిపదంపక్షద్వయగత ప్రతిపత్తిం - రిక్తాష్టమీషష్ఠ్యమాః రిక్తాః పూర్వోక్తాః అష్టమీషష్ఠ్యౌ పక్షద్వయగతే అమా అమావాస్యా - ఏతాః పంచతిథీః హిత్వా విహాయ - పూష్ణి సూర్యే - చరే చరరాశౌ స్థిరే స్థిరరాశౌ వాస్థితేసతీతి శేషః - చరగృహే చరలగ్నే గురౌ భార్గవే శుక్రే చ వ్యస్తే సతి - అనస్తమితే సతీత్యర్థః - మిత్రాంత్యాశ్వికరవిత్రయాదితిగురుశ్రోణాసు - అనూరాధా రేవత్యశ్విని హస్త చిత్రా స్వాతీపునర్వసూపుష్య శ్రవణేషు నవనక్షత్రేషు సౌమ్యాయనే ఉత్తరాయణే బాలానాం అక్షరగ్రహణధారణపటూనామిత్యర్థః - నవస్తనంధయానామక్షరస్వీకృతిః కార్యా******

అ ॥ అక్షరాభ్యాసమునకుయోగ్యకాలమును చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ శుభవాసరములయందును - పగటియందును - అక్షరస్వీకారలగ్నమునకు - యెనిమిదవయింటయే గ్రహము లేకయుండగానున్న - జననాంభ్యము - ౫వ సంవత్సరమందును - శుక్ల - కృష్ణ - పాడ్యములను - రిక్తాతిథులను శుక్లకృష్ణాష్టములను - అమావాస్యను - యీతిథులనువిడచి - సూర్యుడు - చరరాసులయందునగ - మేష - కర్కాటక - తులా - మకరరాసులయందుండగానున్న - స్థిరరాసులనగావృషభసింహవృశ్చికకుంభరాసులయందుండగానున్న చరలగ్నములయందున - గురు - శుక్రులు - అస్తమయమునుపొందకయుండగానున్న - అనూరాధ - రేవతి - అశ్విని - హస్త చిత్త - స్వాతి - పునర్వసు - పుష్యమి - శ్రవణము - ఈతొమ్మిదినక్షత్రములయందును - ఉత్తరాయణమందును - బాలురకుఅక్షరాభ్యాసము చేయడము ముఖ్యమని తాత్పర్యము.*********

౩౮ ॥ అ ॥ అథవిద్యారంభయోగ్యాయోగ్యకాలమాహ ॥ మూ విద్యారంభవిధిస్తు నైవశుభదోనధ్యాయరిక్తావినాద్రార్కాత్రయసోమపంచక

హరిక్రవ్యాదపూర్వత్రయే। శాక్తేశార్యకవిజ్ఞసోమదినకృద్వారేషు లగ్నే
చరేచ విద్యాబుధసోమయోః పరమతం శస్త్రం తు జేర్కేభ్యసేత్॥ వ్యా॥
విద్యారంభేతి॥ విద్యారంభవిధిః విద్యోపక్రమణవిధానం ద్వివేదివా భాగప
వశుభదః - ఏవకారేణ నరాత్రావపీతి - అనధ్యాయరిక్తాః అనధ్యాయనానివ
ర్జ్యనాణానిరిక్తాః పూర్వోక్తాః - ఏతాః వినావిహాయ(*) పృథగ్వినానానాభి
స్తృతీయాన్యతరస్యామితి ద్వితీయా - దస్రార్కత్రయసోమపంచకహ
రిక్రవ్యాదపూర్వత్రయే - దస్రః అశ్వినీ అర్కత్రయం - హస్తచిత్రాస్వాత
యః - సోమపంచకం మృగశీర్షార్ద్రాపునర్వసూపుష్యాశ్లేషాః హరిః శ్రవ
ణం క్రవ్యాదో మూలా(*) అదభక్షణ ఇతి ధాతోః పక్వమాంసశబ్దేపపదే
క్విప్ ప్రత్యయః పృషోదరాదిత్వాము పపదస్య క్రవ్యాదేశః - క్రవ్యాదః రా
క్షసః॥ ని॥ క్రవ్యాదోస్రపఅశర ఇత్యమరః రాక్షసాధిదైవకత్వాత్ మూ
లేపౌపచారికః పూర్వత్రయం పూర్వఫల్గునీ పూర్వాషాఢా పూర్వాభా
ద్రాణాం త్రయం ఏతేషు చతుర్దశనక్షత్రేషు శాక్తేశార్యకవిజ్ఞసోమదినకృ
ద్వారేషు శాక్తః శుక్రః పూర్వోక్తః తస్యవారేగురుశుక్రబుధసోమరవివాసరే
షు చ చరే చ రాశి మేషకర్కాటకతులామకరరాశి తేషామన్యతమే లగ్నే శుభః
నోచేద్బుధసోమయోః వారయోః విద్యారంభః నశుభద ఇతి పరమతం కే
షాంచిన్మతః - శస్త్రం ధనుర్విద్యాకుజే భౌమవాసరే అర్కే. రవివాసరే చ
అభ్యసేత్ ఉపక్రమేత .... ***************

అ॥ విద్యారంభమునకు యోగ్యాయోగ్యకాలముల జెప్పుచున్నాడు॥

తా॥ ౪౦-౪౧-౪౨ వశ్లోకములయందు చెప్పబోయ్యెడి అనాధ్యాయములును-రిక్తతిథులును వీట్లను విడిచి-పవతియందును-అశ్విని హస్తచిత్త-స్వాతి-మృగశీర్ష-ఆర్ద్ర-పునర్వసు-పుష్యమి-ఆశ్లేష-శ్రవణం-మూల-పూర్వఫల్గుని-పూర్వాషాఢ-పూర్వాభాద్ర-ఈ౧౪నక్షత్రములయందును - గురు-శుక్ర-బుధ-సోమ-భానువారములయందును - చరలగ్నములయందును - విద్యాభ్యాసము చేయుడము ముఖ్యమనియును - అంగారక - భానువారములయందు- శస్త్రవిద్యాభ్యాసము చేయవలయుననియభిప్రాయము- సోమ-బుధవారములయందు - విద్యాభ్యాసము చేయడము కొందరికి అసమ్మతమైనప్పటికిని- గ్రంథకర్త్రుభిప్రాయానుసారముగా ఈ రెండు వారములు శ్రేష్ఠములే

౪౦॥ అథానధ్యాయనిర్ణయమాహ॥ మూ॥ అప్యర్కేచరరాశిగేశదయ
నేస్యాత్ప్రతిపత్తిథిశ్చాంత్యోపాంత్యసుమధ్యమాదితిథయః పక్షేషు చా

నధ్యయాః। ప్రాతఃపంచఘనాడికాః క్షయతిథౌవృద్ధౌ త్రయోత్రయష్ష
ట్సాయంక్రమశస్సమత్వముభయోర్నాడీచ షట్కం సదా॥ వ్యా॥ అపీతి॥
అన్యే-రవౌచరరాశిగే మేషకర్కటతులామకరరాశిగతే సతి- తదయనేచ
రరాశ్యయనగతే సతి- యాతిథిః సాతిథిః పక్షిణీ- అనధ్యాయస్స్యాత్ - పక్షిణీ
సాధ్యదివసః। ని॥ ఆగామివర్తమానాహర్యుక్తాయాంనిశిపక్షిణీత్యమరః- అం
త్యోంపాత్యసుమధ్యమాదితిథయః అంత్యే దర్శపౌర్ణమాస్యౌ ఉపాంత్యేఉ
భయచతుర్దశ్యౌ సుమధ్యమే అష్టమ్యౌ ఆదీ ప్రతిపదౌ ఏతాస్తిథయః పక్షయో
ముశ్శుక్లకృష్ణయోరిత్యర్థః- అనధ్యయా అధ్యయనానర్హాః- క్షయతి
థౌపంచఘటికాః వృద్ధౌతిథివృద్ధౌత్రయః త్రిసంఖ్యాః ఘటికాః-ప్రతిపదష్టమ్యోః
ఘటికాః- ప్రాతస్తు ప్రాతః కాలేతు వ్యాప్నువంతిచేత్ - తదా అనధ్యా
యః- అథ అనంతరం క్షయతిథౌ త్రయః వృద్ధౌ షడ్ఘటికాః - సాయం సాయం
కాలే క్రమశః క్రమాత్ సప్తమీ త్రయోదశ్యోః వ్యాప్నువంతిచేత్తదా అన
ధ్యాయః- సమత్వే వృద్ధిక్షయరహితే తిథినే ఉభయోః సాయంప్రాతఃకాల
యోర్నాడీచ షట్కంఅనధ్యాయతిథిఘటికాచతుష్టయం వ్యాప్నోతిచేత్
తదాఅనధ్యాయః సదేత్యనేన నిత్యానధ్యాయ ఏషవిధిః నతు నైమిత్తిక ఇ
తిగమ్యతే**

అ॥ నిత్యముగావచ్చెడిఅనధ్యయనముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ మేష
కర్కాటకతులామకరసంక్రాంతులయందును ఈ నాలుగుఅయనములయం
దును ఒకటిన్నరదివసనినియు- పాడ్యమి- అష్టమి- చతుర్దశి- పూర్ణిమ
మా- అమావాస్య- ఈతిథులును- క్షయకాలమందైనను- పాడ్యమి-
అష్టమీలు ౫ఘడియలువుండినను వృద్ధియందు ౩ ఘడియలును- వృద్ధిక్షయ
ములులేకయుండగా ౪ఘడియలును సాయంకాలమందు సప్తమీత్రయో
దసులలో క్షయవృద్ధిసామ్యముల యందుక్రమముగా - ౬-౩-౪ - ఘడియ
లు అష్టమీచతుర్దశులుకలిసియున్నతిథులును- ఈచెప్పబడినవన్ని నిత్యా
నధ్యయనములని తాత్పర్యము ****************************

౪౧॥ అ॥ శుక్లపక్షే నైమిత్తికానధ్యాయానాహ॥ మూ॥ చైత్రేమా
ధవపక్షయోరపిసదాశుక్లతృతీయా శుచౌషష్ఠీసాదశమీత్విషోర్జనవమీ
మాసేద్వితీయాత్వపే। ఊర్జేమాస్యథపంచమీతపసిచేత్సాసప్తమీద్వా
దశీమాఘేభాద్రపదాదిముత్రిముశుచౌపౌషసితైకాదశీ॥ వ్యా॥ చైత్రే
ఇతి॥ చైత్రేప్రసిద్ధేమాధవపక్షయోః మాధవః వైశాఖః పక్షో భాద్రపదః॥ని॥
వైశాఖేమాధవోరాధఇత్యమరః- తయోశ్శుక్లపక్షతృతీయా- శుచౌ

ఆషాఢేశుక్లషష్ఠీ - సాదశమీ - ఆషాఢశుక్లదశమీ · ఇషోర్జనవమీ ఆశ్వయు
జకార్తికయోశ్శుక్లనవమీ ॥ ని ॥ స్యాదాశ్వినఇషోప్యాశ్వయుజోపిస్యాత్తు
కార్తికే । బాహుళోర్జా కార్తికిక ఇత్యుభయ (త్రా) ప్యమరః - మాసేద్వి
తీయాత్విషేఇషేమాసేఆశ్వయుజమాసే శుక్లద్వితీయా - ఊర్జేమాసి
కార్తికమాసిశుక్లపంచమీ - తపసిచేత్ మాఘమాసేసప్తమీపునర్మాఘే
ద్వాదశీభాద్రపదాదిషు భాద్రపదాశ్వయుజకార్తికేషు త్రిషుమాసే
షుశుచౌఆషాఢే ॥ ని ॥ శుచిస్త్వయంఆషాఢఇత్యమరః-పౌషేమాసిశు క్లై
కాదశీచైత్రేవైశాఖేశుక్లతృతీయాఆషాఢేశుక్లషష్ఠీదశమ్యేకాదశ్యః -
భాద్రపదేతృతీయైకాదశ్యౌ ఆశ్వయుజేశుక్లైకాదశీకార్తికేశుక్లపంచ
మీనవమ్యేకాదశ్యః పౌషేశుక్లద్వితీయా దశమ్యేకాదశ్యః మాఘేశుక్లసప్త
మీద్వాదశ్యౌ సర్వస్మిన్నిత్యాం శుక్లపక్షేషు షోడశనైమిత్తికానధ్యాయా ఇ
తిఫలితం ॥ **

అ ॥ శుక్లపక్షమునందుండు నైమిత్తికానధ్యయనములను చెప్పుచున్నా
డు ॥ తా ॥ చైత్రశుద్ధద్వితీయ వైశాఖశుద్ధద్వితీయ- ఆషాఢశుద్ధషష్ఠి -దశ
మి - ఏకాదశి- భాద్రపదశుద్ధ-తృతీయ- ఏకాదశి- ఆశ్వయుజశుద్ధ - ఏకాదశి
కార్తికశుద్ధ - పంచమి - నవమి - ఏకాదశి - పుష్యశుద్ధ-విదియ - దశమి -
ఏకాదశి- మాఘశుద్ధ-సప్తమి-ద్వాదశి - ఈ - ౧౬ - న్ను శుక్లపక్షము నందు
నైమిత్తికానధ్యయనములని తాత్పర్యము ****************************

౪౨ ॥ అ ॥ అథకృష్ణపక్షేషునైమిత్తికానధ్యాయానాహ ॥ మూ ॥ త
చ్ఛేషాస్తుసితేతరాశ్చతిథయః షష్ఠీ త్రయోదశ్యథో యామ్యర్క్షంతుంచ తప
స్యకార్తికశుచిష్వేవద్వితీయాఇమాః । సంధ్యాగర్జితమన్యకాలపతితా
వృష్టిశ్చతి (ప్రో)క్తకాః కిక్తానధ్యయనేకృతోపనయనం స్యాత్కర్మహీనా ద్వి
కృత్ ॥ వ్యా ॥ తచ్ఛేషాఇతి ॥ తచ్ఛేషాఃఉక్తావశిష్టాస్సితేతరాః కృష్ణపక్షగ
తాఃతిథయఃషష్ఠీభాద్రపదేమాసిత్రయోదశీ అథోయామ్యర్క్షంచ భా
ద్రపదకృష్ణపక్షఏవత్రయోదశ్యాః పూర్వస్యాం యస్యాంతిథౌ భరణీనక్ష
త్రమాయాతి-సాతిథిశ్చతపస్యకార్తికశుచిషు తపస్యః ఫాల్గునః ॥ ని ॥ స్యా
త్తపస్యఃఫాల్గునికఇత్యమరః - కార్తికః ప్రసిద్ధః శుచిఃఆషాఢః ఏతేషు ద్వితీ
యా ఇమాః పంచకృష్ణపక్షేషునైమిత్తికానధ్యాయాః సంధ్యా ప్రాతస్సం
ధ్యాకాలః గర్జితం మేఘధ్వనిః ఉదయాత్పూర్వం యామముదయానంత
రంఘటికాద్వయంపతక్షా లగర్జితం - ఉక్తంచ ॥ శ్లో ॥ ఉదయాత్పూర్వయా

ష్టేతుశరేత్తుఘటికాద్వయమ్। తస్మిన్‌గర్జత్యనధ్యాయః పునస్సం
స్కారమర్హతీతి-అన్యకాల పతితా వృష్టిఃఅకాలవృష్టిఃఅకాలశ్చ ॥ శ్లో ॥
అనూరాధర్క్షమారభ్యషోడశర్క్షేదివాకరః। యావచ్చరతితత్కాలమ
కాలంమనురబ్రవీత్-తి ప్రోక్తకాః ॥ శ్లో ॥ మార్గశీర్షేచపౌషేచ మాఘే
ఫాల్గునఏవచ। కృష్ణాష్టమ్యశ్చతిస్రోష్టాఃపూర్వయాపరయాసహేతి।రిక్తాః
పూర్వోక్తాఃఅనధ్యాయాఃపూర్వోక్తాఃనైమిత్తికాశ్చఏతేషుకృతోపనయ
నోవటోఃకర్మహీనాతికృత్స్యాత్.****************************

అ॥ కృష్ణపక్షనైమిత్తికానధ్యయనములఁజెప్పుచున్నారు॥ తా॥ఆషా
ఢబహుళద్వితీయ - భాద్రపదబహుళత్రయోదశి- ఈబహుళత్రయోద
శికి - పూర్వముయేతిథియందు - భరణీనక్షత్రమువచ్చుచున్నదో-ఆతిథిన్ని
కార్తీకబహుళద్వితీయ - ఫాల్గున బహుళద్వితీయ - ఈ(న్ని - కృష్ణప
క్షనైమిత్తికానధ్యయనములు గానవీటియందును-ఉదయసాయం కాలముల
యందును-ఉరిమేకాలమందును - సూర్యుడుఅనూరాధ మొదలు-మృగశీర్ష
మువరకు- ఈ(నక్షత్రములయందునుండగావర్షింపుచుండెనేనిఅట్టి కాల
మందునతిప్రోక్తకలనగా-మార్గశీర్షబహుళ-సప్తమిఅష్టమి-నవమి-పు
ష్యబహుళ - సప్తమి - అష్టమి - నవమి - మాఘబహుళ - సప్తమి - అష్టమి-
నవమి - ఫాల్గునబహుళ - సప్తమి - అష్టమి - నవమి - వీట్లయందును-రిక్తతి
థులయందును - కిందటిశ్లోకమందుచెప్పబడిన శుక్లపక్షనైమిత్తికానధ్యయ
నములయందును-వీట్లయందుపనయనముచేసినట్లైన-చిన్నవాడుకర్మహీ
నుడగునని తాత్పర్యము.****************************,**********

౪౩ ॥ అ॥ ప్రసంగసంగత్యా ఉపనయనకర్తౄనాహ ॥మూ॥పుత్రాం
శ్చోపనయేత్పితైవహివటోస్తాతేఽతిదూరంగతేచేద్బాలస్య పితామహ స్స
చనచేద్భ్రాతాపితుస్సోపినో। కర్తాసోదరఏవసోపియదినోజ్ఞాతిశ్చకర్తా
తదానోచేత్సోపిచగోత్రజస్సకులజఃకర్తావ్రతేయంక్రమః ॥ వ్యా॥ పు
త్రానితి॥ పితాజనకఏవపుత్రాన్ కుమారానుపనయేత్ ఉపనయ
నసంస్కారవతఃకుర్యాత్ - ఏవకారేణతస్మిన్ స్థితేసతినాన్యఃకర్తాభ
వతీతిగమ్యతే - వటోస్తాతేపితరి॥ని॥ తాతస్తుజనకఃపితేత్యమరః - విదూ
రందూరదేశంగతేచేత్ - బాలస్యపితామహఃపితృపితా కర్తా - సచపి
తామహోపినోచేద్యదిపితుర్వటోర్జనకస్యభ్రాతాజ్యేష్ఠఃకనిష్ఠోవా
పితృవ్యఇత్యర్థః - సోపిపితృవ్యోపినోచేత్తదాసోదరఏవజ్యేష్ఠభ్రాతా-

సోప్యసోదరోపినోచేద్వృద్ధితదాజ్ఞాతిస్సపిండోవాకర్తా-సోపి సపిండోపినోచేద్యదిసగోత్రజఃసమాన గోత్రజాతః యఃకశ్చిత్కర్తా-సోపినోచేత్ సకులజఃసమానకులజాతఃకర్తా-అయముక్తప్రకారఃవ్రతేడుపనయనేక్రమః మర్యాదా***

అ॥ ఉపనీతుని తండ్రి మొదలుసగోత్రపర్యంతము కర్తలనుక్రమముగాజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ తండ్రికుమారునికిఉపనయనముచేయుడము ముఖ్యము - తండ్రి దేశాంతరమునందున్నపక్షమునకు కర్తయనగా - తండ్రితండ్రియును - అతడులేనిపక్షమునకు - పితృసహోదరులయిన- పెత్తండ్రిపినతండ్రులును-వారులేనిపక్షమునకు- జ్యేష్ఠుడైనసహోదరుడును - అతడులేనిపక్షమునకు - జ్ఞాతియును - వారులేనిపక్షమునకు - సగోత్రులుగువారులేనిపక్షమునకు - స్వకులజులును:- వీరలీక్రమమున - ఉపనయనముజేయవచ్చునని తాత్పర్యము. *****************************

౪౪ ॥ అ॥ అథవేదవ్రతగోదానయోఃకాలనిర్ణయమాహ॥మూ॥మౌంజీబంధనకర్మతోథవిహితంపూర్వంచ గోదానతఃకర్తవ్యంక్రమశశ్చతుష్టయమిదంవేదవ్రతానామపి।చౌలేయత్కథితంతదత్రకథితంవర్షవ్యవస్థాంవినా ప్రాప్తేషోడశవత్సరేతువిహితంగోదానకర్మైవతత్॥వ్యా॥మౌంజీతి॥ మౌంజీబంధనకర్మతఃఉపనయనకర్మణః)*(సార్వవిభక్తికస్తసిః-అథఅనంతరం గోదానతః గోదాన కర్మణః పూర్వం వేదవ్రతానాం ఆగ్నేయప్రాజాపత్యసౌమ్యవైశ్వదేవాఖ్యవ్రతానాంవిహితంస్వగృహ్యోక్తంఇదంచతుష్టయంక్రమశః- ఉక్తక్రమాత్ కర్తవ్యం-వర్షవ్యవస్థాంవినా సంవత్సరనియమంవినావాచౌలేచూడాకర్మణియత్కథితం- యాగృహ్యజ్ఞక్షత్రలగ్నవారాదికముక్తంఅత్రాపివ్రతచతుష్టయేపితదేవతాదృశ్యష్టత్రాదికమేవకథితం ఉక్తం - షోడశవత్సరేప్రాప్తేసతియత్కర్మవిహితం - తదేవకర్మగోదానమిత్యుచ్యతే - అనేనషోడశవర్షేగోదానాఖ్యంకర్మకర్తవ్యమిత్యభిప్రాయః,**************************************

అ॥ వేదవ్రతములకును గోదాన కర్మమునకు కాలనిర్ణయములను చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వేదవ్రతములనగా- ఆగ్నేయ- ప్రాజాపత్య- సౌమ్య- వైశ్వదేవ -వ్రతములను - ఉపనయనానంతరమందును-గోదానవ్రతమునకు ముందుగాను సంవత్సరనియమము లేకనే యేసంవత్సరమందైనను - చౌళకర్మకు చెప్పబడిననక్షత్రలగ్నాదులయందు - వేదవ్రతములు చేయవలయు

ననియు-పదియాఱవసంవత్సరమందు గోదానమనెడికర్మము జేయవలయు ననియు తాత్పర్యము***

౪౫ ॥ అ ॥ అథసమావర్తనకాలమాహ ॥ మూ ॥ నానావేదసమూహమంగసహితంచాధీత్యలబ్ధ్వాగురో రాజ్ఞాంయజ్ఞసుతార్థినస్సుప్రథమైః కార్యం సమావర్తనమ్ । పూర్వాహ్ణేశుభవాసరేచరగృహంత్యక్త్వాచనందాష్టమీరిక్తాపర్వదినత్రయాణిచమృదుక్షిప్రస్థిరర్క్షేష్వపి ॥ వ్యా ॥ నానేతి ॥ అంగైఃఛ దఃకల్పవ్యాకరణజ్యోతిషనిరుక్తశిక్షాభిస్సహితంయుక్తంనానా వేదసమూహంచాతుర్వేదసముచ్చయంఅధీత్యఅభ్యస్యగురోరాచార్యస్య ఆజ్ఞాంలబ్ధ్వాసంప్రాప్యగురుణాఅనుజ్ఞాతఇత్యర్థః - యేయజ్ఞకర్మసుతార్థినఃమాంగపుత్రాభిలాషిణఃతైస్సమావర్తనంసమావర్తనాఖ్యంకర్మపూర్వాహ్ణేఅహ్నఃపూర్వభాగేశుభవాసరేచరగృహంపూర్వోక్తచరరాశీన్నందాఃపూర్వోక్తాఃఅష్టమీపక్షద్వయగతారిక్తాశ్చపూర్వోక్తాఃపర్వాణిపంచపర్వాణిదినత్రయంఅవమః ఏతానిచత్యక్త్వావిహాయ - మృదుక్షిప్రస్థిరర్క్షేషుమృదూనిచిత్రానూరాధారేవతీమృగశీర్షాణిక్షిప్రాణిఅశ్వినీహస్తపుష్యాః - స్థిరాణిరోహిణ్యుత్తరాత్రయం ఏతేష్వేకాదశనక్షత్రేషుకార్యమ్.***

అ ॥ సమావర్తనమునకు కాలనిర్ణయమును చెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ యాగకర్మానుంగుమారులనుం గోరెడివారు నాలుగువేదములను-వేదాంగములనగా - శిక్షావ్యాకరణము మొదలగుషడంగములను జదివిగురువునన్నుజ్ఞవడసిసమావర్తనంబను నామంబుగలకర్మను - చరరాసులనగా - మేష-కర్కాట-తులామకరరాసులను - పాడ్యమి - షష్ఠిశుక్లకృష్ణాష్టములనుపంచపర్వములనుదినత్రయమనగామూడు దినములతో గూడినవారములను - అమావాస్యనుపీటినివిడిచి - పగటిపూర్వయామమందును - శుభవారములందును - చిత్త-అనూరాధ-రేవతి-మృగశీర్షము-అశ్విని-పుష్యమి - హస్త - రోహిణి-ఉత్తర-ఉత్తరాషాఢ-ఉత్తరాభాద్ర-ఈ౧౧నక్షత్రములయందుసమావర్తనకర్మచేయవలెనని తాత్పర్యము.*****************************

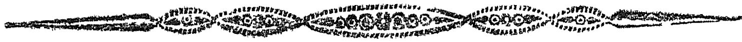
శ్లో ॥ యజ్వనా వేంకటాఖ్యేన రచితాయాం సతాం ముదే
కాలామృతస్య టీకాయాం ద్వితీయో బిందురప్యభూత్

ద్వితీయబిందుస్సమాప్తః.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

తృతీయబింముప్రారంభః.

౭౬. ॥ అ ॥ అథవివాహప్రకరణమాహ॥మూ॥ ఆదౌ స్వేప్సితదేవతాం గ్రహగణంసంపూజ్యకర్తుస్తదా తారాచంద్రబలాన్వితేశుభదినేలగ్నేశుభేవాసరే।జ్యోతిశ్శాస్త్రవిదంప్రశాంతమనసన్నత్వా యథాస్వంగురుం తాంబూలాదిసమర్ప్యతత్సుతవదేద్వధ్వావరస్యాపిభమ్॥వ్యా॥ ఆదావితి॥ఆదౌప్రథమతః స్వేప్సితదేవతాం స్వేష్టదేవతాంగ్రహగణంసూర్యాదిగ్రహబృందంచసంపూజ్యసమ్యగభ్యర్చ్యతదాతస్మిన్కాలేకర్తుఃవివాహకర్తుఃవరస్యపితుఃకన్యాదాతుర్వేత్యర్థః- తారాచంద్రబలాన్వితేశుభదినే పంచాంగశుద్ధిదివసేశుభవాసరేప్రశాంతమన సంనిష్కాపాంతః కరణం జ్యోతిశ్శాస్త్రవిదంజ్యోతిషతత్వజ్ఞంగురుంయథాస్వంగురుమివనత్వానమస్కృత్యతాంబూలాది ఆదిశబ్దేనగంధమాల్యవస్త్రాభరణానిసమర్ప్యదత్వావధ్వాఃకన్యాయాఃవరస్యచభంజన్మనక్షత్రంవదేత్ విజ్ఞాపయేత్ - జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞాయేతి శేషః- కన్యాదాతాస్వదుహితృనక్షత్రంవరజనకఃస్వపుత్రనక్షత్రంజ్యోతిశ్శాస్త్రవిదుషేవిజ్ఞాప్య - మదాగమనలగ్నవశాచ్ఛుభాశుభఫలంవక్తవ్యమితి ప్రార్థయేదిత్యర్థః.****************

అ॥ వివాహప్రశంసను చెప్పుచున్నాడు॥తా॥వివాహకర్తయగువరునితండ్రివివాహప్రయత్నారంభమునందుయిష్టదైవమునున్ను సూర్యాదినవగ్రహములనున్నుభక్తియుక్తుడై పూజచేసితనకుతారాచంద్రబలములుచక్కగావున్నదివసమందును - శుభదినశుభలగ్న శుభవారములయందుశాంతచిత్తుడగుజ్యోతిశ్శాస్త్రవేత్తనుగురుభావముతో నమస్కరించితాంబూలదక్షిణాదులచేసంతుష్టుంజేసియాజ్యోతిష్కునికికన్యా వరులనక్షత్రములదెలిపి మేమువచ్చినలగ్నమునుబట్టిశుభాశుభఫలములనుచెప్పవలయుననివివాహకర్తప్రార్థించవలెనని తాత్పర్యము.*********************.*****

౭౭ ॥ అ॥ అథద్వాభ్యాంశ్లోకాభ్యాంపృచ్ఛకలగ్నవశాత్ఫలాఫతేదర్శయతి ॥ మూ॥ పాపఃపంచమగోవినష్టతనయాం షష్ఠ్యాత్సజామిత్రగః

న్యాంలగ్నగతోవరంని ధనగో హన్యాచ్చ కన్యావరౌ । చంద్రోప్యష్టమ
గోథవారిపు గతఃప్రష్టుర్విలగ్నాత్ప్రబలీయస్స్యాదష్టమవర్గతశ్చపుంతస్సౌమ్యై
ర్నయుక్తేక్షితః ॥ వ్యా ॥ పాపఇతి ॥ పాపఃపాపగ్రహః ప్రష్టుఃపృచ్ఛకస్యల
గ్నా త్పంచమగోయదికన్యాంవినష్టతనయాం వినష్టాః తనయాః యస్యా
స్తాంతథోక్తాంకృశప్రజామిత్యర్థః కుర్యాత్ - సపాపగ్రహఃజామిత్ర
గఃపృచ్ఛకలగ్నాత్సప్తమలగ్నగతోయదికన్యాంహన్యాత్ నాశయేత్ - స
ఏవలగ్నగతఃపృచ్ఛకలగ్న స్థోయదివరంహన్యాత్ - సఏవనిధనగఃఅష్టమ
స్థానగతోయదికన్యా వరౌహన్యాత్ చంద్రోపిబలీయాన్ అష్టమగతస్సే
దథవారిపు గతో వాఽష్టస్థానగతో వాయది సౌమ్యైఃశుభగ్రహైః - యు
క్తో వా ఈక్షితో వాన చేత్ప్యదివివాహాత్ అనంతరం అష్టమవర్గతః అష్టమవర్షా
త్పూర్వతఃపూర్వ మేవకన్యావరౌహన్యాత్ ఏవంసర్వత్రప్రశ్నేషు ద్రష్టవ్యం

అ॥ రెండుశ్లోకములచేత-అడిగినలగ్నమునుబట్టిఫలాఫలములజెప్పుచు
న్నాడు॥ తా ॥ అడిగినలగ్నమునకు-౫వయింటపాపగ్రహముండినట్లైనవివా
హకన్యనుమృతపుత్రులనుగలదానిగాజేసును - ౭టనున్న పక్షమునందు
కన్యకనునశింపజేసును - పృచ్ఛకలగ్నమందున్నట్లైనవరునినశింపజేసు
ను - ౮టనున్నట్లైనకన్యావరులనునశింపజేసును - మఱియు-చంద్రుడుపృ
చ్ఛకలగ్నమునకు౮టను౬టనువుండిశుభగ్రహములతో గూడినను చూడబ
డినను కన్యావరులనువివాహానంతరము ౮ సంవత్సరములకుముందు-గా నేన
శింపజేసునని తాత్పర్యము.******************************

౪౮ ॥ మూ॥ లగ్నాత్పంచమసంస్థితౌగురుబుధౌవధ్వాస్సుపుత్రప్రదౌ
శుక్రఃపూర్ణనిశాకరశ్చబలినౌతస్యాశ్చ కన్యాప్రదౌ । ఏతేలగ్నగతావర
స్యసుఖదాః స్త్రీరత్నలాభప్రదాజామిత్రే యదిసంస్థితాస్తుయువతేఃపుంర
త్నలాభప్రదాః ॥ వ్యా ॥ లగ్నాదితి ॥ గురుబుధౌలగ్నాత్పృచ్ఛకలగ్నా
త్పంచమసంస్థితౌపంచమస్థానగతౌయదివధ్వాఃకన్యాయాఃసుపుత్రప్ర
దౌభవతఇతిశేషః శుక్రఃపూర్ణనిశాకరశ్చ శుక్రపూర్ణచంద్రౌబలినౌ
సంతౌపంచమస్థానగతౌయదితస్యాఃకన్యాయాఃకన్యాప్రదౌ స్త్రీసంతా
నప్రదౌఏతేగురుబుధశుక్రపూర్ణచంద్రాః ఏతేషామన్యే కో వాలగ్నగత
శ్చేత్ వరస్యసుఖప్రదాఃకించ స్త్రీరత్నలాభప్రదాశ్చభవంతి-సకలలక్షణ
లక్షితకన్యాప్రదాశ్చభవంతి జామిత్రే పృచ్ఛకలగ్నాత్సప్తమలగ్నే స్థిత

స్త్రైభ్యశ్చవ తేఽవధ్యాః పుంరత్నలాభప్రదాః రూపయౌవనవిద్యావినయసంపన్నవరప్రదా భవంతి.******************************

అ॥ శుభఫలములను చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అడిగినలగ్నమునకు ౧౧టగురుబుధులుండినన్నైనకన్యకను సుపుత్రవంతురాలునిజేతురనియును - శుక్రపూర్ణచంద్రులుబలవంతులై ౧౧టనున్నపక్షమందుకన్యకను స్త్రీసంతానముగలదాన్నిగా జేతురనియును - మఱియునిచెప్పబడినబుధ-గురు - శుక్రచంద్రులలోనొకరైననులగ్నమందున్నపక్షమునకువరునికిమిక్కిలీసుఖమునున్ను సకలలక్షణసంపన్నురాలగు స్త్రీనిన్ని యిత్తురనియును - పృచ్ఛకలగ్నమునకు ౧౧టనున్నను ఈకన్యకకురూపయౌవనవిద్యావినయసంపన్నుడయినవరునినిత్తురనియర్థము.......... *****

౪౯ ॥ అ॥ కన్యావరణప్రకారమాహ॥ మూ॥ ఏవంలసత్సమయంవిచార్య మనసా శ్రీవేంకటేశంస్మరన్ కన్యాదాతృగృహంప్రవిశ్యసహతైస్సంభాష్యకత్రైవతామ్। కన్యాంశీలగుణాన్వితాంస్వకులజాంనక్షత్రరాశ్యాదిభిస్సర్వైస్తైరనుకూలినీంచవరయేత్స్వర్ణాదినాలంకృతామ్॥ వ్యా॥ ఏవమితి॥ ఏవముక్తరీత్యాసత్సమయంశుభలగ్నంవిచార్య మనసాశ్రీవేంకటేశం వేంకటేశమిత్యుపలక్షణంఇష్టదైవమిత్యర్థః - స్మరన్ కన్యాదాతృగృహం ప్రవిశ్యతైఃకన్యాదాతృజనైస్సహసంభాష్య శీలగుణాన్వితాం శీలంసదాచారఃగుణాస్సాముద్రికలక్షణోక్తాఃతైరన్వితాం యుక్తాంస్వకులజాంస్వకీయకులోద్భవాం తైఃపూర్వోక్తైఃసర్వైఃనక్షత్రరాశ్యాదిభిఃఆదిశబ్దేన గ్రహమైత్రీగణకూటాదయఃతైరనకూలినీం అనుకూలవతీం స్వర్ణాదినా సువర్ణముక్తావిద్రుమచిత్రవస్త్రాదినాఅలంకృతాంభూషితాంతాంతాంకన్యాం కత్రైవవరయేత్ - వివాహకత్రైవనిశ్చయేత్.******************

అ॥ కన్యకనువివాహమునకునిశ్చయించెడిక్రమమును చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఈక్రిందచెప్పబడినప్రకారముశుభలగ్నమునువిచారించిమనసున నిష్టదైవంబునుస్మరింపుచుకన్యకనిచ్చువానిగృహమును బ్రవేశించి వాండ్లతోసంభాషించిసదాచారవతియై - సాముద్రికశాస్త్రమందుచెప్పబడిన లక్షణములతోగూడినదైతనకులమందుబుట్టినదై - నక్షత్ర రాశి గ్రహమైత్ర్యాదులచేతననుకూలవతియై - బంగారు - ముత్యములు - పొగడములు - యివి మొదలయినవాట్లచేనలంకరింప బడినదైయున్న కన్యకనువరునికితండ్రిని

శ్చ్యయింపవలెనని తాత్పర్యము. ******************************

౨౦ ॥ అ ॥ వివాహసంవత్సరనియమమాహ॥ మూ॥ జాతాత్స ప్తదశాబ్ద తోథవిష మేష్వ ష్టేషుపుంసాంశుభో గోదానాహ్వయకర్మలోపకరణే చేత్పంచమాబ్దాదిషు। కన్యానాంసమవత్సరేషు విహితః పాణిగ్రహః పుత్రకృజ్జాతాద్ద్వాదశవత్సరాత్తు నియమో నేయం వ్యవస్థాపరే॥ వ్యా ॥ జాతాదితి॥ జాతాత్ జన్మతః సప్తదశాబ్దతః సప్తదశవర్షాత్ -అథఅనంతరం విషమేష్వబ్దేషు అయుగ్మసంవత్సరేషు ఏకోనవింశత్యేకవింశత్యాదిషు పుంసాం పాణిగ్రహో వివాహః శుభదః గోదానాహ్వయకర్మలోపకరణే చేత్ గోదానాఖ్యకర్మలోపో యది పంచమాబ్దాదిషు పంచమాది విషమేషు శుభ ఇతి ఏతచ్చింత్యం మానాభావాత్ కన్యానాం స్త్రీణాంతు సమవత్సరేషు విహితః - పాణిగ్రహః వివాహః పుత్రకృత్ పురుషసంతానప్రదః జాతాత్ జన్మతః దశవర్షాద్వా జన్మప్రభృతి దశమవర్షపర్యంతం అయంనియమః ప రే దశవర్షాదూర్ధ్వే ఇయం వ్యవస్థా మర్యాదా నాస్తి దశవర్షాదూర్ధ్వం రజోదర్శనసమయత్వాదితి భావః. ******************************

అ ॥ వివాహము జేయదగిన సంవత్సరముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా ॥ పుట్టిన ౧౭ వ సంవత్సరము మొదలుకొని బేసిసంవత్సరములయందును - గోదానవ్రతము చేయనిపక్షమందు ౫ వ సంవత్సరము మొదలు బేససంవత్సరములయందు పురుషులకు వివాహయోగ్యంబనియును స్త్రీలకు సరిసంవత్సరములయందు వివాహము పుత్రప్రదమనియును ౧౦ సంవత్సరములపైన రజోదర్శనసమయమగుటవలన బేసిసంవత్సరములయందును జేయవచ్చుననుట.

౨౧ ॥ అ॥ ద్వితీయవివాహయోగ్యాయోగ్యకాలమాహ॥ మూ॥ ఉద్వాహాత్సమనంతరం యది పునః పాణిగ్రహేచ్ఛుర్భవేత్తద్వర్షాద్యసమాబ్ద ఏవ శుభదస్తస్యాన్యపాణిగ్రహః। స్యాత్పత్నీ మృతవత్సరాదివిష మేవ పేక్ష వివాహశ్శుభోయుగ్మాబ్దే త్వశుభప్రదోపి విష మేమాసేతి కేషాంమతమ్॥ వ్యా ॥ ఉద్వాహాదితి॥ ఉద్వాహాద్వివాహాత్సమనంతరమేవ యః పుమాన్ పునః పాణిగ్రహేచ్ఛుః వివాహకాంక్షావాన్ భవేద్యది తద్వర్షాద్యసమాబ్ద ఏవ పూర్వవివాహవత్సరాదివిషమాబ్ద ఏవ తస్య పుంసః అన్యపాణిగ్రహః అన్యస్త్రీవివాహః శుభదస్స్యాత్ ఏవం బహువివాహేష్వపి బోధ్యం - పత్నీమృతవత్సరాదివిష మేపత్నీ యస్మిన్వత్సరే మృతా తద్వత్సరప్రభృతి విష మేవ పేక్ష వివాహశ్శుభః యుగ్మాబ్దే సమసంవత్సరే తు అశుభప్రదోపి

నిషమేమాసిశుభప్రదఇతికేషాంచిన్మతంఅత్రాయంవిశేషః ॥ శ్లో ॥ అపుత్రిణీగృహాభార్యా తస్యాభర్తుర్వివాహకమ్ । యుగ్మాబ్దేయుగ్మమాసేవాకుర్యాచ్ఛే చ్ఛుభదోమతః । ప్రజావత్యాంచభార్యాయాంమృతాయాం ప్రాహ్యణస్యతు । విషమాబ్దేషుకర్తవ్యోవివాహశ్శుభకృచ్ఛ్వేత్

అ ॥ ద్వితీయవివాహమునకుయోగ్యకాలముల జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ వివాహమైనతర్వాత భార్యజీవవతిగానే యుండగా మరలవివాహమునుగోరినవాడు ప్రథమవివాహసంవత్సరము మొదలు జేసిసంవత్సరములయందును- భార్యమృతి నొందినవెనుకచనిపోయినదిమొదలుకొనిజేసిసంవత్సరములయందును కొందరిమతానుసారముగా సరిసంవత్సరములలో జేసినెలలయందును - ద్వితీయాదివివాహము చేయదగినదని తాత్పర్యము(*) ఇచ్చట భార్యపుత్రహీనురాలై మృతినొందినసమవర్షములందు సమమాసములయందైన జేయదగుననియును - పుత్రవతియైమృతినొందినబేసి వర్షములయందు జేయవలయుననికొందరియుభిప్రాయము *

౨౭ ॥ అ ॥ అథవివాహయోగ్యమాసనిర్ణయమాహ ॥ ము ॥ కుంభాజోక్షనృయుగ్మతౌళిసదనేష్వర్కేస్థితేఫాల్గునేమాఘేమాధవశుక్రయోశ్చశుభదస్స్యాగ్రహాయేష్యమః । చైత్రేమీనగతేధనుష్యగగతేపౌషేచయుగ్మాన్వితేప్యాషాఢేనశుభోథనుర్ఘటయుతేప్యగ్రేవివాహశ్శుభః ॥ వ్యా ॥ కుంభేతి ॥ అర్కేసూర్యేకుంభాజోక్షనృయుగ్మతౌళిసదనేషుకుంభమేషవృషభమిథునతులారాశిషుస్థితేసతిఫాల్గునే మాఘే చమాధవశుక్రయోఃవైశాఖజ్యేష్ఠమాసయోః ॥ ని ॥ వైశాఖేమాధవోరాధోజ్యేష్ఠశుక్రఇత్యభయత్రామాన్యకారః - వివాహశ్శుభదః-ఊర్ద్వయేకార్తికమార్గశీర్షమాసద్వయే ॥ ని ॥ బాహులోర్జోకార్తికః ఇత్యమరః - మధ్యమఃఅనుత్తమః-అర్కేమీనగతేసతిచైత్రమాసిధనుర్వృగగతేధనుర్గతేమకరగతేవాయదిపౌషేమాసి,యుగ్మాన్వితేమిథునగతేసతిచఆషాఢేమాసి - అపిశబ్దాత్కర్కటగతేఆషాఢేపినశుభదః అశుభప్రదః-తథాచాపస్తంబేన-ఉత్తమంచనైదాఘమిత్యాషాఢత్రయస్యాపినిషిద్ధత్వాత్ - ధనుర్ఘటయుతేపౌషాదిరిక్తేమాసిఅర్కే-ధనుర్గతేకరగతేసతివివాహశ్శుభః చైత్రేమీనగతేఇత్యనేమీనచైత్రనిషేధః-వింధ్యస్యోత్తరం దేశానామేవ-నతుతద్దక్షిణదేశానాంపింధ్యస్యోత్తరదేశానాంమధ్యేపి - కళింగవంగసింధూనామేవకృత్స్నమీనచైత్రనిషేధః- శేషేషుమేషాయనప్రవేశాదారభ్యనని షేధః-తదాహదక్షః ॥ శ్లో ॥ మేషాయనప్రవేశేతుతదారభ్యప్రయత్నతః । వివాహంశుభమిచ్ఛం

తిగణకశ్యపదేవతాః। మీనచైత్రే న హాదోషః కళింగవంగసింధుషు। వివా
హంవర్జయేత్తత్ర చాన్యేషు తు శుభప్రదః॥ పరాశరసంహితాయాంచ॥ శ్లో॥
వింధ్యస్య దక్షిణే దేశే మీనచైత్రశ్శుభావహః। తస్యస్యాత్తౌ సమ్య భాగేతు
మేషచైత్రశ్శుభావహః। వివాహే మీనచైత్రేషు యావన్మేషం విశేద్రవిః।
తావద్వైవాహకం కర్మ కుర్యాద్వింధ్యస్య దక్షిణ ఇత్యుక్తత్వాత్.......

అ॥ వివాహవిషయమై శుభాశుభమాసముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ మే
షవృషభమిథునతులాకుంభరాసులయందు సూర్యుడుండగానున్న - సూ
ర్యుడు పుష్యమాసమునకంటె ఇతరమాసములయందు ధనుర్మకరములపొంది
యుండగానున్ను - వైశాఖజ్యేష్ఠమాఘఫాల్గున మాసములయందున్ను - వి
వాహము చేయుట మంగళకరమనియు - కార్తీకమార్గశీర్షమాసములయందు
జేయుట అల్పఫలదంబనియు - సూర్యుడు పుష్యమాసమందు ధనుర్మకరరాసు
లయందుండగానున్ను - ఆషాఢమాసమందు మిథునకర్కాటకరాసులయం
దుండగానున్ను - వివాహము చేయుట అమంగళకరమనియును - సూర్యుడు
చైత్రమాసమునందు మీనరాశియందుండగా కలిగెడిదోషము వింధ్యపర్వ
తోత్తరదేశమునకే గాని దక్షిణదేశమునకు లేదు గాన దక్షిణదేశస్థులు మీన
చైత్రమందు మేషాయనప్రవేశమైనను వివాహము చేయుదగునని భావము॥

౫౩ ॥ అ॥ వివాహే నిషిద్ధతిథీ చాహ॥ మూ॥ మాసాంతే దినపంచకే పిత్రు
తిథౌ రిక్తాష్టమీద్వాదశీషష్ఠీష్వాదినోత్తరదళే సాయంతనే హర్క్షే
మాసాదావవమార్ధరాత్రదినకృన్నాశప్రదోషేషు వామన్వాదౌ చ యు
గాదివర్జదివసే పాణిగ్రహో నిందితః॥ వ్యా॥ మాసాంత ఇతి॥ మాసాంతే దిన
పంచకే కృష్ణైకాదశీప్రభృతిదినపంచకే పితృతిథౌ సాంవత్సరికాదిపితృదినే
రిక్తాష్టమీద్వాదశీషష్ఠీషు రిక్తాః పూర్వోక్తాః - అష్టమీ పక్షద్వయగతా
ద్వాదశీ శుక్లపక్షగతా - మాసాంతే దినపంచక ఇత్యనేనైవ కృష్ణద్వాద
శ్యాః సంగ్రహేణ పాణిత్వేన గతార్థత్వాత్ - షష్ఠీ చ పక్షద్వయగతా విష్టిర్గ్ర
ప్రకరణాం ఏతేషు వాశబ్దస్సముచ్చయార్థకః ॥ ని ॥ వాస్యాద్వికల్పోప
మయోరేవార్థే చ సముచ్చయ ఇత్యమరః - దినోత్తరదళే దినస్యోత్తరార్ధే
సాయంతనే దినస్య పంచనాడ్యః పర అస్తాదితః దినస్యోత్తరార్ధమా
త్రస్య నిషేధః - వస్తుతస్తు సాయంతనమాత్రస్యాయం నిషేధః నతూత్తరా
ర్ధమాత్రస్యేతి వ్యాఖ్యేయం అన్యథా ఉత్తరదళనిషేధేనైవ తదంతఃపాతి
నః సాయంతనస్య గతార్థత్వాత్ పృథక్సాయంతనగ్రహణస్య వైఫల్యప్ర

సంగాపత్తేః - అహ్నస్సు షోడశః కాలే॥ ని॥ ప్రత్యూషోహ్నస్సు ఖంకల్యమిత్యమ
రః- మాసాదౌ శుక్లప్రతిపది అవమః దినత్రయమర్ధరాత్రం మహానిశీథం ద్వితీ
య యామమ చరమ ఘటి కాత్ర తియయామాగ ప్రథమా ఘటి కా చ నిశీథ
సంజ్ఞా-దినకృత్స్న స్తమయా కాలః త్రయోదశీతయోః ప్రదోషః- ఏతేషు మన్వా
దౌ చ చతుర్దశ మన్వాదిష్విత్యర్థః - జాతావేకవచనం - యుగాదివర్జ్యది
వసే యుగాదయశ్చత్వారః ప్రసిద్ధాః - ఏతేషు వర్జ్యదివసేషు పూర్వోక్తేషు
సర్వేషు వర్జ్యదివసేషు పాణిగ్రహో నిందితః కర్మణికర్తృః-ఋషిభిరితి శేషః

అ॥ వివాహ నిషిద్ధకాలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ కృష్ణైకాదశి మొద
లు అమావాస్యవరకును - పితృతిథులయందును రిక్తతిథుల యందును - అష్ట
మి - ద్వాదశి-షష్ఠీయందును - భద్రకరణమునందును-దినోత్తర భాగమున
గా ౩ వర్షామునందును- సాయంకాలమనగా ౨౽ ఘడియ మొదలు ౨ ఘడి
యలును - ప్రభాత సమయమందును - శుద్ధపాడ్యమి యందును - మూడుతిథు
లు కూడిన దివసమందును - సగము రాత్రి వేళయందును - సప్తమీత్రయోద
శీ ప్రదోషములయందును - ౧౪ మన్వాదులయందును - ౪ యుగాదులయం
దును- ముందు చెప్పబడిన వర్జ్యదివసములయందు వివాహము చేయకూడదనుట

౫౪॥ శ్లో॥ వివాహ వార నక్షత్ర నియమానాహ॥ మూ॥ శుక్రార్క్యేందుజ
వాసరేషు శుభదో మందార్కయోర్మధ్యమశ్శోద్వాహః కుజ వాసరే నిధన
దస్సోమే సపత్నీప్రదః। రేవత్యుత్తరరోహిణీకరపితృస్వాతీమృగమిత్రాసు
శేషాపాన్వితపాపవేధరహితే పాణిగ్రహశ్శోభనః॥ వ్యా॥ శుక్రేతి॥
ఉద్వాహః వివాహః శుక్రార్క్యేందుజవాసరేషు శుక్రగురుబుధ వాసరేషు
శుభదః మందార్కయోః శనిభాను వాసరయోః మధ్యమః - కుజవాసరే ని
ధనదః మృత్యుప్రదః సోమే సోమవాసరే - సపత్నీప్రదః ద్వితీయ వివాహప్ర
ద ఇత్యర్థః - రేవత్యుత్తర రోహిణీకర పితృస్వాతీ మృగమిత్రాసు రేవత్యుత్త
రత్రయ రోహిణీ హస్తమఘా స్వాతీ మృగశిరానూరాధా మూలాని ఏతేషా
మన్యతమే పాపాన్వితే పాపవేధరహితే పాపగ్రహ వేధరహితే చ నక్ష
త్రే పాణిగ్రహశ్శోభనః, ********************************

అ॥ వివాహమునకు యోగ్యాయోగ్య వారనక్షత్రముల జెప్పుచున్నా
డు॥ తా॥ బుధగురుశుక్ర వారములు శ్రేష్ఠంబులును - ఆదిత్యశని వారములు
మధ్యమంబులును - భౌమ వారము మరణప్రదంబును-సోమ వారము పునర్వి
వాహప్రదమును - రేవతియు-రోహిణి-మృగశీర్ష-మఘ-ఉత్తర - హస్త-

స్వాతి - అనూరాధ - మూల - ఉత్తరాషాఢ - ఉత్తరాభాద్ర - రేవతి - వీటిలో
పాపగ్రహము లేనినక్షత్రములందు వివాహ చేయుడమును యుక్తమని భావము

౫౫ ॥ అ ॥ అథ అన్యానపి నిషేధానాహ ॥ మూ ॥ ఆర్ద్రాదావనిలాంత
ఋక్షదశకే సూర్యస్థితే వాగురౌ సింహస్థేప్యథ వాతదంశకగతే పూర్వే
దళే పారిఘే । ఉద్వాహో న శుభః స్వజన్మనిధనే మాసే చ రాశౌ గృహే దం
పత్యోరపి జన్మకర్మనిధనాఖ్యర్క్షేషు నష్టస్వపి ॥ వ్యా ॥ ఆర్ద్రాదావితి ॥ సూ
ర్యే ఆర్ద్రాదావనిలాంతఋక్షదశకే ఆర్ద్రాప్రభృతిస్వాత్యంతనక్షత్ర
దశకే స్థితే సతి ॥ శ్లో ॥ జ్యేష్ఠమాసే యదా సూర్యే రుద్రర్క్షే చార్థభోగభా
క్ । వివాహాదిశుభం కార్యం కేచిదాహుస్త్రయోంశకాః ఇతి విస్మృతానత్వా
త్ ఆర్ద్రాదావిత్యస్య ఆర్ద్రాయాశ్చతుర్థపాదమారభ్య స్వాత్యంతమిత్య
ర్థః గురౌ సింహస్థే సింహరాశౌ స్థితే సతి అథ వాతదంశకగతే మఘాంశగతే
వా పరిఘాయాః పూర్వదళే పారిఘం) *(తస్యేదమిత్యణ్ప్రత్యయః తస్మిన్ పూర్వద
ళే పూర్వార్ధే ఉద్వాహో వివాహో న శుభః స్వజన్మనిధనే స్వజన్మమాసాదష్టమే
మాసి - జన్మమాసస్తు ॥ శ్లో ॥ జన్మనో దినమారభ్య త్రింశద్దివసతః పరమ్ । జ
న్మమాసమితి ప్రాహుః స్మృతయస్తత్త్వవాదినః ఇత్యుక్తత్వాత్ - స్వజన్మమా
సస్తస్య వేదితవ్యః - రాశౌ జన్మరాశేరష్టమరాశౌ గృహే స్వజన్మలగ్నాదష్ట
మే లగ్నే దంపత్యోర్జన్మకర్మనిధనాఖ్యర్క్షేషు జన్మకర్మసాంఘాతికవైనా
శికమానసికసాముదాయికనైధనేషు నక్షత్రేషు న శుభః అత్ర సిం
హగురునిషేధః వింధ్యస్యోత్తరదేశానామేవ న తు తద్దక్షిణదేశానాం - త
థా చ గోబిలః ॥ శ్లో ॥ వింధ్యస్యోత్తరదిగ్భాగే సింహయుక్తే బృహస్పతౌ । వివా
హం నైవ కుర్వీత నాయం దోషోస్తి దక్షిణే **************************

అ ॥ మఱికొన్ని వివాహనిషేధకాలముల జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ సూ
ర్యుడార్ద్రా నాలవ పాదము మొదలు స్వాతి నాలవ పాదము వరకునుండిన
ను బృహస్పతి సింహరాశియందైనను - యీ రాశ్యంశయందైననుండగాను
ను పరిఘానామయోగపూర్వార్ధమందును - జన్మమాసమనగా జన్మించిన ది
నము మొదలు ౩౦ దినములందును - జన్మమాసమునకు ౮వ మాసమందును - జన్మరా
శికి ౮వ రాశియందును - జన్మలగ్నమునకు ౮వ లగ్నమందును ౩౨వ శ్లోకమందు
జెప్పబడిన జన్మకర్మాదినక్షత్రములయందును వివాహము జేయుదగదని తా
త్పర్యము - బృహస్పతి సింహరాశియందుండగా వింధ్యోత్తరదేశస్థులకే వివా
హనిషేధము దక్షిణదేశస్థులకు నిషేధము లేదు ********************

౬౮ ॥ అ ॥ గురుశుక్రశశినాం ఫలం వక్తుమిచ్ఛః త్రయాణాం వృద్ధ
బాలత్వే దర్శయతి ॥ మూ ॥ శుక్రశ్శక్రదిగుద్గతస్త్రిదివసే బాలో దశాహే పర
శే పశ్చే వృద్ధ ఇతి క్రమాద్దశదినే పంచాహమేవాథవా । పశ్చే చోభయతో
గురుః పరమతం శుక్రేజ్యయోస్తద్వయే పంచాహం తు దినత్రయేర్ధదివసే వృ
ద్ధశ్శిశుస్స్యాచ్ఛశీ ॥ వ్యా ॥ శుక్ర ఇతి ॥ శుక్రశ్శక్రదిగుద్గతః శక్ర ఇంద్రః
తస్య దిక్ ప్రాచీ తస్యాముదితస్సన్ త్రిదివసే త్రయాణాం దివసానాం స
మాహారః త్రిదివసం తస్మిన్ బాలో భవతి - పరే పశ్చిమదిశ్యుదితస్సన్ దశా
హే దశదివసేషు బాల ఇతి క్రమాదుక్తప్రాక్పశ్చిమక్రమాత్ పశ్చే పంచ
దశదివసేషు వృద్ధః ప్రాచ్యాం దశదివసేషు వృద్ధః ప్రతీచ్యాం - అథవా పంచా
హం పంచదివసేషు వా ప్రతీచ్యాం వృద్ధో భవతి గురుః ఉభయతః ఉదయే అస్త
మయే చ పశ్చే పంచదశదివసేషు బాలో వృద్ధశ్చ శుక్రేజ్యయోః గురుశుక్ర
యోః తద్వయే ఉదయాస్తమయద్వయే పంచాహం పంచదినానీతి పరమతం కే
షాంచిత్పక్షః శశీ చంద్రః దినత్రయే వృద్ధః అర్ధదివసే ఉదయానంతరం త్రింశ
ద్ఘటికాః శిశుర్భవతి ॥ శ్లో ॥ చతుర్దశ్యంతగశ్చంద్రస్సకృదస్తమయం వ్రజేత్
అమావాస్యాంతగౌ సూర్యచంద్రౌ రాశ్యాదిభిస్సమౌ। అంతే ప్రతిపదస్సూ
ర్యాన్నిర్గతశ్చోదయం గత ఇత్యుక్తత్వాత్ । చతుర్దశ్యంతఘటికాః ప్ర
భృతి ప్రతిపదః అంత్యఘటికాపర్యంతం దినద్వయమస్తంగతః ప్రతిపదశ్చర
మఘటికామారభ్య ద్వితీయాయాః త్రింశద్ఘటికాపర్యంతం బాలః - ద్వాద
శ్యాః ప్రథమఘటికామారభ్య చతుర్దశ్యాః చరమఘటికాపర్యంతం దిన
త్రయం వృద్ధో భవతీత్యర్థః ॥ ******************************

అ ॥ గురుశుక్రచంద్రుల వృద్ధబాల్యముల జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ శు
క్రుడు తూర్పుదెసనుదయించిన ఉదయానంతరం ౩ దివసములు బాలుడును
పశ్చిమంబున నుదయించిన ౧౦ దివసములు బాలుడును - తూర్పున నస్తమించి
న అస్తమయమునకు ముందు ౧౫ దివములు వృద్ధుడును పశ్చిమంబున నస్తమిం
చిన ౧౦ దివసములు వృద్ధుడును - నొకపక్షమున పశ్చిమంబున ౫ దివసములు వృ
ద్ధుడును - బృహస్పతి యుదయించిన ౧౫ దివసములు బాలుడును- అస్తమించి
న ౧౫ దివసములు వృద్ధుడును - కొందరి యభిప్రాయము గురుశుక్రులకు భయ
లకును దయించిన నస్తమించిన ౫ దివసములు బాలవృద్ధత్వములనియును -
చంద్రుడు కృష్ణద్వాదశి మొదటిఘడియ మొదలు చతుర్దశ్యంత్య గడియవర
కు వృద్ధుడును - శుద్ధపాడ్యమి తుదగడియ మొదలు విదియ ౩౦ గడియలవరకు

బాలుడని తాత్పర్యము.

౫౭ ॥ మూ ॥ శుక్రార్కేందుషు చాస్తగేషు నిధనం ప్రాప్నోతి శీఘ్రం వరో బాలేషు వ్యభిచారిణీ చ యువతిర్వృద్ధేషు సత్సు త్రిషు । కన్యా వృత్యుగతా వివాహసమయే వ్రాత్యో వ్రతే వా భవేత్సీమంతం సవనం విసైవన శుభం సర్వేషు కర్మస్వపి॥ వ్యా ॥ శుక్రేతి॥ వివాహసమయే శుక్రార్కేందుషు శుక్రగురుచంద్రేషు త్రిష్వస్తగేషు సత్సు వరః శీఘ్రం మృత్యుం ప్రాప్నోతి - ఏతేష్వేవ బాలేషు సత్సు యువతిః స్త్రీ వ్యభిచారిణీ స్యాత్ - వృద్ధేషు సత్సు కన్యా మృత్యుగతా భవేత్ - వ్రతే ఉపనయనసమయే ఏతేష్వేవంవిధేషు సత్సు వ్రాత్యః కర్మహీనో భవేత్ - వటురితి శేషః॥ ని ॥ వ్రాత్యస్సంస్కారహీనస్స్యాదిత్యమరః - సీమంతం ప్రసిద్ధం సువనం పుంసవనం ఏనాఅ ఖ్యాం వినా తయోర్నామ సహితయమత్వాన్న మూఢాదిదోష ఇత్యర్థః - అన్నప్రాశనస్యాప్యేవం బోధ్యం సర్వేషు కర్మసు శుభకర్మసు న శుభం - అత్ర గురుశుక్రయోర్వృద్ధబాలయోర్దేశభేదేన వ్యవస్థా కర్తవ్యా తథాహి॥ శ్లో ॥ వింధ్యస్య దక్షిణే దేశే వృద్ధబాల్యే సితేజ్యయోః । త్రిదినం వర్జయిత్వా తు తతః కర్యాత్తు శోభనమితి.

అ ॥ వీర్ల ఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ చంద్రగురుశుక్రమూఢముల యందు వివాహమైన వరుడు శీఘ్రము నమృతినొందుననియు - వీర్లు బాలురైయున్న వివాహమైన కన్యక రంకులాడియగుననియు - వృద్ధులైయున్న కన్యక మృతి బొందుననియు - యీ మూడు యీ ప్రకారముండగా ఉపనయనమైన వాడు వ్రాత్యుడౌననియు - మాసనియమము గల సీమంతాదులవిడి చిత్ర స్యాములైన సర్వకర్మలకు నిషేధమని తాత్పర్యము - వింధ్యపర్వతదక్షిణ దేశస్థులకు గురుశుక్ర వృద్ధబాలత్వములలో నున్న 3 దివసముల పరిత్యజించి మిగిలిన దివసములలో జేయవచ్చునని కొందరియభిప్రాయము.

౫౮॥అ॥ అథ త్రిజ్యేష్ఠస్వరూపం జ్ఞాపయన్ తత్ర వివాహనిషేధమాహ॥ మూ॥ జ్యేష్ఠమాసికరగ్రహో న శుభకృజ్జ్యేష్ఠాంగనాపుత్రయోః జ్యేష్ఠమాస్యపి జాతయోశ్చ యది వా జ్యేష్ఠోడుసంభూతయోః । దంపత్యోర్యదియేనకేన విధినా జ్యేష్ఠాత్రయం చాస్తి చేత్ త్రిజ్యేష్ఠాహ్వయదోషదో హి సతతం నో పాస్యాద్యగర్భద్వయే ॥ వ్యా ॥ జ్యేష్ఠ ఇతి॥ జ్యేష్ఠమాసి జ్యేష్ఠాంగనాపుత్రయోః జ్యేష్ఠపుత్రీజ్యేష్ఠపుత్రయోః కరగ్రహో వివాహో న శుభకృత్ - కించ జ్యేష్ఠమాసజాతయోరపి జ్యేష్ఠోడుసంభూతయోః జ్యేష్ఠానక్ష

త్ర జాతయోశ్చ జ్యేష్ఠమాసినశుభకృత్ - యేనకేనవిధినాదంపత్యోర్జ్యేష్ఠా
త్రయస్థితేఽపి తదాత్రిజ్యేష్ఠాహ్వయదోషోభవతీతిప్రసిద్ధా -
త్రిజ్యేష్ఠేనశుభకరఇత్యర్థః నాప్యాద్యగర్భస్యయత్రిజ్యేష్ఠత్వాభావేపిత
ద్యగర్భద్వయేపి నశుభకృదిత్యర్థః-ఆద్యగర్భద్వయేవిశేషః॥ శ్లో॥ ఆద్యగర్భ
ద్వయోర్యత్రవివాహాలంకారయేన్నది। మాసాధిపతిమిత్రత్వవశాదత్ర
శుభావహాః॥ మనుః॥ శ్లో॥ వివాహాయదికర్తవ్యస్స్యాదాద్యగర్భద్వయో
రపి। అన్యోన్యరాశిమిత్రత్వేశుభంప్రాహుర్మునిర్మనురితి,.......... ......

తా॥ ఏపిధమురనైనాకన్యావరులకుమూడుజ్యేష్ఠశబ్దములుగూడనేని త్రి
జ్యేష్ఠమనుదోషముగుచున్నదిగానవివాహాదరులలోజ్యేష్ఠస్త్రీపురుషు
లకుజ్యేష్ఠమాసమందువివాహముచేయగూడదనియు - జ్యేష్ఠమాసమందై
నను - జ్యేష్ఠానక్షత్రమందైననుపుట్టినకన్యావరులకును జ్యేష్ఠమాసమందు
చేయగూడదనియు - త్రిజ్యేష్ఠలుగూడకపోయినప్పటికినికన్యావరులిద్దరు
నీమంతపుత్రులైనావివాహమునపనిమెధమనితాత్పర్యము)॥(జ్యేష్ఠక
న్యావరులైనదంపతులకు రాశిమిత్రత్వముగానిమాసాధిపులమిత్రత్వ
ముగానికలిగియుండెనేనిశుభకరమనిమన్వాదులయభిప్రాయము,.......

౨౯॥ అ॥ అథవివాహేగురుఫలమాహ॥మూ॥ వధ్వాద్వాదశరంధ్ర
జన్మసుగురుర్వైధవ్యదస్స్యాత్త్రి పట్సంస్థస్త్రీశుభకృచ్చతుర్థదశమస్థా
నస్థితోమధ్యకృత్। ఆవశ్యంబలమార్యసూర్యశశినాం భానాంవివాహేద్వ
యోర్మార్గస్థానగతా అమీతువిహితాస్తేషాంచపూజాదినా॥ వ్యా॥ వ
ధ్వాఇతి॥ వధ్వాఃకన్యాయాఃగురుఃద్వాదశరంధ్రజన్మసువధూజన్మలగ్నా
జ్జన్మకాలచంద్రలగ్నాద్ద్వాదశాష్టమజన్మలగ్నేషు - స్థితస్సన్వైధవ్యద
స్స్యాత్ - త్రిషట్సంస్థపరస్యతృతీయషష్ఠస్థానగతోగురుః స్త్రీశుభకృత్
పత్నీనాశకృద్భవతి - చతుర్థస్థానదశమస్థానయోఃస్థితశ్చేత్ ఉభయోర్గురుః
శుభకృత్ ఉక్తవ్యతిరిక్తస్థానేష్వస్థితశ్చేత్ శుభకరోభవతీత్యర్థాల్లభ్యతే -
వివాహేద్వయోర్దంపత్యోఃఆర్యసూర్యశశినాంగురుసూర్యచంద్రాణాం
భానాంతారాణాంచబలంఆవశ్యకం॥ ఉక్తంచ॥శ్లో॥ చంద్రతారాబలంవీ
క్ష్యదంపత్యోర్గురుసూర్యయోః। మాసేశుభేశుభదినేకార్యోవైమంగళంముఖే -
అమీగురుసూర్యచంద్రాఃమష్టస్థానగతా అపిపూజాదినాజపహోమా
దానాదినావిహితాఃవశీకృతాస్సంతః - తేషాందంపత్యోరిత్యర్థః పూజా
సంబంధవచనం - శుభానాభవంతీత్యర్థః-***********************

అ॥ వివాహమునకుబృహస్పతిఫలములఁ జెప్పుచున్నాఁడు॥ తా॥ బృహస్ప
తికన్యకజన్మలగ్నమున్నకైనను - జన్మచంద్రలగ్నమునకైనను- ౮ - ౧౨ - ల
గ్నము - ఈస్థానములందున్నకన్యక విధవయగుననియును - వరునిజన్మలగ్న
మునకు - ౩ - ౬ - ఈస్థానములయందున్న మృతభార్యావంతుఁడగుననియును
౮ - ౧౦ - ఈస్థానములయందున్న దంపతులు దుఃఖవంతులగుదురనియు- ౨-
౫-౭-౯-౧౧- ఈస్థానములనున్న శుభకరుఁడని తాత్పర్యము - ఇదియునుం
గాక దంపతులకు రవిచంద్ర బృహస్పతి తారాబలములు అవశ్యముగా చూడ
తగినని- ఈసూర్యచంద్రబృహస్పతులు అనిష్టస్థానమందుండెనేని జప హోమ
ముదానాదులచేసంతుష్టులనుగాఁ జేసిన శుభప్రదులగుదురని తాత్పర్యము

౬౦ ॥ అ॥ అథ ద్వాభ్యాం శ్లో॥ కాభ్యాం ఏకోదరాణాం వివాహని షేధమా
హ॥ మూ॥ ఏకస్యాపిసుతాద్వయం నహితం వా న్యైకజన్యద్వయోరేకస్మి
న్నుదయే ద్వయోశ్చ వరయోర్దద్యాన్న పుత్రీద్వయం। పుత్రీపుత్రశుభ
ద్వయం న యుగపత్కార్యం న పుత్రద్వయోరుద్వాహవ్రతయుగ్మమేకభవ
నే నాప్యన్యయోస్తద్ద్వయమ్॥ వ్యా॥ ఏకస్యేతి॥ ఏకస్యపుంసఃసుతాద్వయం
ఏకోదరకన్యాద్వయం నహితం న యోగ్యం న దేయమితి యావత్ - ఏకజ
న్యద్వయోః ఏకోదరయోః - ద్వయోః వరయోరపి సుతాద్వయం పుత్రికా
ద్వయం అపి న హితం ఏకస్మిన్నుదయే ఏకలగ్నే ద్వయోః భిన్నోదరయోః వర
యోః పుత్రీద్వయం న దద్యాత్ - పుత్రీపుత్రశుభద్వయం ఏకోదరయోః పు
త్రీపుత్రయోః వివాహద్వయం యుగపత్ ఏకలగ్నే న కార్యం - పుత్రయోః
ఉద్వాహవ్రతయుగ్మం వివాహయుగ్మం ఉపనయనయుగ్మం వా యుగపన్న
కార్యం - కించ ఉద్వాహశ్చ వ్రతంచ ఉద్వాహవ్రతే తయోః యుగ్మం ఏకల
గ్నే ఏకగృహే చ అన్యయోః భిన్నోదరయోరపి తద్ద్వయం వివాహద్వయం
ఉపనయనద్వయం వా ఏకలగ్నే న కార్యం అవన్తివిషయే విశేషః॥ శ్లో॥ ఏ
కోదరోత్థ వసుతాసుతయోర్వివాహం మాసాంతరే మనువసిష్ఠపరాశ
రాద్యాః॥ ఇచ్ఛంతి మంగళవిధౌ శుభదం తిగర్గాః కేచిత్తు దైవదివసే ప్రళయే
ప్రభేదే - అపరోవిశేషః॥ శ్లో॥ ఏకలగ్నే పిభిన్నానాం శివసిష్ఠాత్రిపరాశరాః।
తయోర్వివాహమిచ్ఛంతి పృథగ్గా చేద్ధమంటపే। శుభకృత్పుత్రికోద్వా
హోత్స వేషు పుత్రకరగ్రహః। ఏకతిథ్యామపి ప్రాహ భార్గవో భిన్నవేశ
యోః॥ బార్హస్పత్యే॥ శ్లో॥ ఏకస్మిన్ దివసే త్వేకలగ్నే భిన్నాంశకే తయోః
ఏకగర్భోదరయోస్తత్ర వివాహస్తు కృతో భవేత్ - యమళ విషయే తు - ఏక

స్మిన్వత్సరే చైకవాసరే మంటపేపిచ - కర్తవ్యంమంగళంస్వస్రోర్భ్రా
త్రోర్యమళజాతయోః- గణశఃక్రియమాణానాంయుగపన్మాతృపూజనం।
నాందీముఖంభవేదేకం హోమాద్యంతత్పృథక్పృథక్ **************

ఆ॥ రెండుశ్లోకములచేత సోదరులకేక కాలవివాహమును నిషేధించుచున్నాడు ॥ తా ॥ ఒకవరునికియిరువురు సోదరకన్యలనివ్వకూడదనియు - అన్నదమ్ములకుఅక్కచెల్లెళ్లనివ్వకూడదనియు - ఒకలగ్నమందు భిన్నోదరవరులకైనను కన్యకాద్వయమునివ్వకూడదనియు - ఒకలగ్నమందు పుత్రీపుత్రులకువివాహము చేయగూడదనియు - సోదరులకురెండువివాహములుగాని ఉపనయనములుగాని చేయగూడదనియు - ఒకనికి ఉపనయనము ఒకనికివివాహము ఒకగృహమందు ఒకలగ్నమందు చేయగూడదనియు భిన్నోదరులకైనా ఒకలగ్నమందొక వేదికయందు చేయగూడదని తాత్పర్యము(*) ఆపత్కాలవిషయమైన వాక్యములు కొందరు మాసాంతరమందు చేయవచ్చుననియు - కొందరు లగ్నాంతరమందు చేయవచ్చుననియు - కొందరు ఒకలగ్నమందే అంశాంతరమందు అన్యగ్రామమందు చేయవచ్చుననియును - కొందరుపుత్రికావివాహానంతరమందు పుత్రవివాహము చేయవచ్చుననియును అనుడలవిషయమై పకాలమందె చేయవలయునని చెప్పియున్నారు॥

౬౧ ॥ మూ॥ పుత్రీపాణిపీడనాచ్చపరతస్సూనోర్వివాహశ్శుభో నాన్యత్పుత్రకరగ్రహోత్తునకిముపుత్ర్యుద్వాహఏవ వ్రతాత్ । నాన్యత్పూర్వస్సాతుత్రయాత్స్వశరదిహ్యేకోదరాణామయంప్రత్యుద్వాహవిధిస్తయోర్నశుభకృచ్ఛ్లోకేత్ర పూర్వత్ర చ ॥ వ్యా॥ పుత్రీతి॥ పుత్రీపాణిపీడనాత్ దుహితృవివాహాత్ పరతః అనంతరం సూనోః పుత్రస్య వివాహశ్శుభః పుత్రకరగ్రహాత్ పుత్రవివాహానంతరం అన్యత్పుత్రికావివాహపుత్రోపనయనాదికంనశుభకృత్ వ్రతాత్ పుత్రోపనయనానంతరం ఉద్వాహఏవశుభః నకిముపిపునరుపనయనాదికంనశుభమిత్యర్థః స్వశరది వివాహసంవత్సరే ॥ ని ॥ సంవత్సరోవత్సరోబ్దోహాయనోస్త్రీశరత్సమాఇత్యమరః- ఋతుత్రయాత్ పశ్చాత్సాత్పూర్వమేకోదరాణామన్యత్ ఉపనయనం నశుభం అయంప్రత్యుద్వాహవిధిరపి వాహవిధిస్తయోర్నశుభకృదితిఅత్రశ్లోకేపూర్వత్రచపూర్వశ్లోకేచోక్తః - అత్రస్వశరదీత్యనేనఅబ్దభేదేతుశుభకృదితి గమ్యతే-ఉక్తంచ ॥ శ్లో॥ ఫాల్గునేచైత్రమాసేతుపుత్రోద్వాహోపనాయనే-అబ్దభేదాత్ప్రకుర్వీతనర్తుత్రయవిలంబనమితి.**.......... ****

తా॥ ఏకకాలమందు పుత్రపుత్రికావివాహములలో పుత్రికావివాహానంతరము పుత్రవివాహము ముఖ్యమనియును - పుత్రవివాహానంతరమందు పుత్రికావివాహమైనా పుత్రోపనయనమైనా చేయకూడదనియును - పుత్రోపనయనానంతరమందు పుత్రికావివాహము శుభకరమనియు పుత్రవివాహము చేసినసంవత్సరమందు ఆరు నెలలపర్యంత మేకోదరులకు ఉపనయనాదులశుభకరములనియు (*) మఱియు నీవివాహవిధియాక్రమమున ఆ సంవత్సరమందు ౬ నెలలు చేయగూడదని చెప్పబడినప్పటికిని సంవత్సరభేదమైనపక్షమందు ఈ చెప్పబడిన పరిమితిలేకనే వివాహాదులు చేయడము యుక్తముగాన ఫాల్గున మాసమందు వివాహము చేసి చైత్ర మాసమందు మరల యే ప్రయోజనమైనా చేయవచ్చునని తాత్పర్యము.*** ... **********************

౬౨ ॥ అ ॥ అథ వివాహయోగ్యాయోగ్యసంబంధమాహ॥ మూ॥ చాతుర్థీం చ వధూం చతుర్థపురుషస్తాం పరిచమీం చోద్వహేన్నో షష్ఠీం తు సముద్వహేత్తు యువతీం నో పంచమీం పంచమః । తార్తీయాం తు వధూం తృతీయపురుషస్తాం ముద్వహేన్నోద్వహేదిత్యన్యే ప్రవదంతి సప్తమజనాదూర్ధ్వం పరేషామిహ॥ వ్యా॥ చాతుర్థీమితి ॥ చతుర్థపురుషః కూటస్థాత్ చతుర్థపురుషః చాతుర్థీం వధూం స్త్రియం ఉద్వహేత్ కించ చతుర్థ ఏవ పంచమీం కూటస్థాత్ పంచమీం తాం వధూం చ - ఉద్వహేత్ - కింతు చతుర్థః షష్ఠీం యువతీం తు నో సముద్వహేత్ పంచమః పంచమపురుషః - పంచమీం యువతీం నో సముద్వహేత్ తృతీయపురుషః తార్తీయాం తృతీయవధూం చ ఉద్వహేత్ - నోద్వహేదిత్యన్యే తృతీయం తార్తీయాం నోద్వహేదితి కేచిత్ ప్రవదంతీత్యర్థః ఇయం వ్యవస్థా సప్తమజనాత్ సప్తమపురుషపర్యంతం సప్తమజనాదూర్ధ్వం తు పరేషామివ సపిండానామివ సంబంధః నో పంచమీం పంచమ ఇత్యత్ర విశేషో ద్రష్టవ్యః ॥ శ్లో ॥ పంచమః పంచమీం కన్యాం నోద్వహేదితి యద్వచః ॥ పితృపక్షే నిషేధోయం మాతృపక్షే న తద్భవేదితి.**********************

అ ॥ వివాహమునకు యోగ్యాయోగ్య సంబంధములఁ జెప్పుచున్నాఁడు॥ తా॥ కూటస్థపురుషుడు మొదలు ౪ వ పురుషుడు నాల్గవ స్త్రీనిన్ని ౫ వ స్త్రీనిన్ని వివాహము చేయవచ్చుననియు - చతుర్థపురుషుడు షష్ఠ స్త్రీని వివాహము చేసుకోకూడదనియు - పంచమపురుషునికి పంచమ స్త్రీని వివాహము చేయకూడదనియు - తృతీయపురుషునికి తృతీయ స్త్రీని వివాహము చేయ

వచ్చును కూడదనికొందరిమతము ఈచెప్పబడిననియమమునస్త్రీపురుషవి
ర్యంతమేగాన - అనంతరముసామాన్యబంధుసంబంధమువలెనెవివాహము
చేయవచ్చునని తాత్పర్యము (*) ఈపంచమ స్త్రీ పంచమపురుషవివాహ
ముతండ్రివరుసనగూడదనియు- తల్లివరుసనుత్తనుంబనికొందరిమతము,*

౬౩ ॥ అ॥ అథగండర్క్షజాతకన్యాఫలమాహ॥ మూ॥ మూలాహిప్రభవా
వధూశ్శ్వశురతత్పత్న్యౌనిహంతిక్రమాదంత్యాద్యంఘ్రిసముద్భవాచ్య
థభవేజ్యేష్ఠర్క్షజా జ్యేష్ఠజమ్ । ఇంద్రాగ్నిప్రభవావివాహసమయే హం
త్యేవసా దేవరంత్రిష్వేతేష్వపి భేషుజాతపురుషో హంతీతికేచిజ్జగుః॥ వ్యా॥
మూలేతి ॥ మూలాహిప్రభవామూలాశ్లేషానక్షత్రజాతావధూః క్ర
మాత్ శ్వశురతత్పత్న్యౌమూలజాశ్వశురంభర్తృజనకంఆశ్లేషజాతత్ప
త్నీంశ్వశ్రూం - మూలాహిప్రభవేతికృత్స్న మూలాశ్లేషయోఃనిషేధే
ప్రాప్తే - పాదభేదేనవ్యవస్థాపయతి - అంత్యాద్యంఘ్రిసముద్భవామూ
లాంత్యపాదే ఆశ్లేషాద్యపాదే- సముద్భవా - వధూః-శ్వశురతత్పత్న్యౌ
నిహంతి - అథజ్యేష్ఠర్క్షజా జ్యేష్ఠజంభర్తృజ్యేష్ఠం నిహంతి- ఇంద్రాగ్నిప్ర
భవావిశాఖానక్షత్రజాతావధూఃవివాహసమయఏవదేవరంస్వభర్తృక
నిష్ఠంహంతిఏతేషుత్రిషుభేషుమూలాశ్లేషాజ్యేష్ఠానక్షత్రేషుజాతపురు
షోపిపూర్వోక్తాన్హంతీతికేచిత్ జగుఃఉచుః(*)గైశబ్దఇతిధాతోర్వ్యాత్తేలిట్ -
క్రిష్విత్యుపలక్షణంవిశాఖజోపిదోషకృత్ అయంనసమీచీనఃపక్షఇత్యస్వర
ససూచనాయకేచిదిత్యుక్తం॥ శ్లో॥ మూలాసార్పవిశాఖాసుజ్యేష్ఠభేచోద్భ
వఃపుమాన్ - నదోషకృద్వివాహేషు స్త్రీయస్సర్వత్రవర్జయేత్ - ఇతివిద్య
మానత్వాత్. **

అ॥ గండనక్షత్రమునందుబుట్టినవారలకుఫలములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥
మూలానక్షత్రమందుబుట్టిన స్త్రీ మామకుకూడదనియు - ఆశ్లేషయం
దుబుట్టిన స్త్రీ అత్తకుకూడదనియు - ఈమూలాశ్లేషములయందుకూడద
నిసామాన్యముగాజెప్పినప్పటికిని మూలానక్షత్ర నాలుగవపాదమందుబు
ట్టినవమామకుమారకురాలనియు - ఆశ్లేషమొదటిపాదమందుబుట్టినయ
త్తకుమారకురాలనినదివిశేషంబనియు - జ్యేష్ఠానక్షత్రమందుబుట్టినస్త్రీ
పతిజ్యేష్ఠభ్రాతృనాశకారిణిఅగునని యు-విశాఖానక్షత్రమునందుబుట్టిన
స్త్రీవివాహకాలమందె మఱదికిమారకురాలగుననియు ఈమూలాశ్లే

షాజ్యేష్ఠావిశాఖానక్షత్రములయందుబుట్టినపురుషుడుక్రిందజెప్పినవారికి
మారకుడనికొందరుచెప్పినప్పటికిని స్త్రీలకేగానిపురుషులకుదోషములేద
నితాత్పర్యము.**

౬౭ ॥ అ ॥ అథశ్లోకద్వయేనైకవింశతిమహాదోషనామాన్యాహ ॥ మూ ॥ యః
పంచాంగవిశుద్ధిహీనదినకృత్స్నం క్రాంత్యహః పాపినాంషడ్వర్గః కునవాం
శకోష్టమకుజష్షట్కంభృగోఃకర్తరీ। లగ్నాదష్టమపాష్టమేందురుభయోశ్చం
ద్రోష్టరిప్ఫారిగశ్చంద్రస్యగ్రహపవారజనితస్స్యాద్దుష్టమహూర్తాభిధః
౬౮ ॥ మూ ॥ ఖార్జూరిస్థసమాంఘ్రిభం గ్రహణభంచోత్పాతభం క్రూరయుగ్ధి
ష్ణ్యంచాశుభవిద్ధభంవిషయుతంలగ్నాస్తదోషస్తథా। గండాంతోవ్యతిపా
తవైధృతిమహాయోగాఇతిస్యాఃదాలగ్నస్యాప్యభిరైకవింశతిమహాదోషా
స్స్యవత్యైకథతాః ॥ వ్యా ॥ యఇతి ॥ ఖార్జూరిస్థేతిచ ॥ యఃపంచాంగశుద్ధిహీనఇ
త్యేకః దినకృత్స్నంక్రాంత్యహఇత్యేకః- పాపినాంషడ్వర్గఇత్యేకః కునవాంశఇ
త్యేకః అష్టమకుజఇత్యేకః- భృగోష్షట్కమిత్యేకః- కర్తరీత్యేకః - లగ్నాదష్ట
మమిత్యేకః ఉభయోశ్చంపత్యోరష్టమేందురిత్యేకః చంద్రోష్టరిప్ఫారిగఃష
డష్టరిప్ఫచంద్రదోషఇత్యేకః- చంద్రస్యగ్రహఇత్యేకః- వారజనితదుముః
హూర్తాభిధఇత్యేకః - ఖార్జూరిస్థసమాంఘ్రిభమిత్యేకః గ్రహణభమిత్యే
కః-ఉత్పాతభమిత్యేకః క్రూరయుగ్ధిష్ణ్యమిత్యేకః - అశుభవిద్ధభమిత్యేకః-
విషయుతంవిషయుతలగ్నమిత్యేకః - లగ్నాస్తదోషఇత్యేకఃగండాంత
ఇత్యేకవ్యతిపాతవైధృతిమహాయోగఇత్యేకఏవదోషఇత్యవశ్యమంగీకా
ర్యః నతుభిన్నకాలికయోస్తయోరేకదినేయోగసంభవాదిత్యశంకనీయమి
తిసర్వమనవద్యం - ఏతేసర్వేమిళిత్వాఏకవింశతిదోషాభవంతి - తాన్ శ్లో
కద్వయేనోక్తానభిరైకవింశతిమహాదోషాన్ లగ్నస్యవత్యైకథయామి**

అ ॥ రెండుశ్లోకములచేనిరువదియొకమహాదోషనామములజెప్పుచున్నా
డు ॥ తా ॥ పంచాంగశుద్ధిహీనమనియు - సంక్రాంత్యహస్సనియు - పాపషడ్వ
ర్గమనియు - కునవాంశమనియు - అష్టమకుజుడనియు-భృగుషట్కమనియు
కర్తరియనియు - లగ్నాష్టమదోషమనియు- అష్టమచంద్రుడనియు - ష
డష్టరిఫచంద్రదోషమనియు - చంద్రసగ్రహదోషమనియు- వారజనితము
ర్తమహూర్తమనియు(*) ఖార్జూరిస్థసమాంఘ్రిభంబనియు - గ్రహణభమ
నియు - ఉత్పాతభమనియు - క్రూరయుగ్ధిష్ణ్యమనియు-అశుభవిద్ధమనియు

విషయుతలగ్నమనియు - లగ్నాస్తదోషమనియు - గండాంతమనియు - వ్యతీపాతవైధృతిమహాయోగమనియు - ఈయిరువదియొకమహాదోషములవివరమును పైన దెలియజేయుచున్నాడు. ****************************

౬౬॥ అ॥ శ్లోకద్వయనిర్దిష్టానామేకవింశతిమహాదోషాణాంస్వరూపం నిర్వక్తుంప్రథమోపదిష్టయోః పంచాంగశుద్ధిహీనదినకృత్స్నం క్రాంతిదోషయోర్లక్షణందర్శయతి॥ మూ॥ దుష్టాశ్చేత్కరణర్క్షవారతిథయోయోగశ్చ తన్మేళనంనాడ్యష్షోడశషోడశేత్యుభయతోవర్జ్యా రవేస్సంక్రమాత్ । రాశిష్వేవచరేషుచైకదివసస్త్యాజ్యోయనే రాశివత్త్రాశింగతపవతత్తదయనం ప్రాప్నోతియదా భాస్కరః॥ వ్యా॥ దుష్టా ఇతి॥ యేదుష్టాః కరణర్క్షవారతిథయః యోగశ్చ యః తన్మేళనం తేషాంతిథివారనక్షత్రయోగకరణానాంపంచానాం మేళనంచేత్ కరణేషుభద్రః ఋక్షేష్వనుక్తానిపుష్యాదీని - వారేషు కుజః యోగేషు పరిఘవ్యాఘాతాదయోవక్ష్యమాణాః తిథిషుమాసాంతే దినపంచక ఇతిశ్లోకోక్తాః - ఏతేదుష్టాః ఏతైర్యథాసంభవంయుక్తమేవపంచాంగస్యదుష్టత్వం - ఏవంపంచాంగశుద్ధిహీనోదోష ఇత్యుచ్యతే - రవేస్సూర్యస్య సంక్రమాదుభయతః పూర్వంషోడశ నాడ్యః పశ్చాచ్చ షోడశనాడ్యశ్చవర్జ్యాః శుభకర్మసుత్యాజ్యాః చరేషు చరరాశిష్వేవ మేషకర్కటతులామకరేషు - రవిసంక్రమణేషు ఏకదివసః పూర్వం - త్రింశద్ఘటికాః పరేచ త్రింశద్ఘటికాః త్యాజ్యా ఇత్యర్థః శుభకర్మస్వితి శేషః అయనే రాశివత్ యత్సంక్రమణే యావద్ఘటికాః తదయనేపి తావద్ఘటికాః త్యాజ్యా ఇత్యర్థః - భాస్కరస్సూర్యః యదా యస్మిన్కాలే యదయనంప్రాప్నోతి తద్దైవత్రాశింగతపవనసంజ్ఞేహా ఇత్యేవకారార్థః - ఏవః దినకృత్స్నం క్రాంతిదోషః ********

అ॥ క్రిందరెండుశ్లోకములయందు చెప్పబడిన ఏకవింశతిమహాదోషస్వరూపములను దెలియజేయుచున్నవాడై ముందు పంచాంగశుద్ధిహీనదోషలక్షణమున్ను సంక్రాంతిదోషలక్షణమున్ను దెలియజేయుచున్నాడు॥

తా॥ అశుభకరములైన తిథివారనక్షత్రయోగకరణములు కూడిననది పంచాంగశుద్ధిహీనదోషమనియు - శుభకర్మలవిషయమై సూర్యసంక్రమణప్రవేశమునకు ముందు వెనుక - ౧౬ - ఘటియలు వర్జించవలయుననియు - సూర్యుడు - మేష - కర్కట - తులా - మకరరాసులయందు ప్రవేశించుచుండగా ప్రవేశమునకుముందు - ౩౦ - ఘడియలనున్ను అనంతరమందు ౩౦ ఘడియలనున్ను నిషేధించవలయుననియును - అయనములకున్ను నిషేధవిధియాప్రకారమే

యనియును-ఇదే దినకృత్స్నం క్రాంతిదోషమని తాత్పర్యము.

౬౭ ॥ అ॥ అథపంచభిః శ్లోకైః షడ్వర్గస్వరూపం ప్రపంచయితుం ఆదౌ తావత్తమప యోగి రాశ్యధిపతీనాహ ॥ మూ ॥ మేషో గౌర్మిథునంకుళీరకహరీ కన్యాతులావృశ్చికాశ్చాపాఖ్యో మకరో ఘటో ఝష ఇతి హ్యేతే గృహాఖ్యాః క్రమాత్ । భౌమశ్శుక్రబుధేందుసూర్యశశిజాభృగ్వారజీవాసితాముందో జీవ ఇతి క్రమేణ గృహపాపతేహిపషడ్వర్గపాః ॥ వ్యా ॥ మేష ఇతి ॥ మేషః ప్రసిద్ధః గౌః వృషభః మిథునంప్రసిద్ధం కుళీరః కటకః హరిః సింహః - కన్యాతులావృశ్చికాః ప్రసిద్ధాః చాపాఖ్యో ధనుః - మకరః ప్రసిద్ధః - ఘటః కుంభః - ఝషో మీనః ఇత్యేతే ద్వాదశ రాశయః క్రమాత్ గృహాఖ్యాః రాశిసంజ్ఞాః ॥ ని ॥ ఆఖ్యాహ్వాఅభిధానంచ నామధేయంచ నామచేత్యమరః - భౌమశ్శుక్రబుధేందుసూర్యాః ప్రసిద్ధాః శశిజో బుధః (*) పంచమ్యా షాజీతిజనేడ - ప్రత్యయః - భృగుశ్శుక్రః - ఆరోంగారకః - జీవో గురుః - అసితశ్శనిః - మందశ్శనిః - పునర్జీవో గురుః - ఏతే ద్వాదశ - క్రమేణ భౌమాది క్రమేణ గృహపాః రాశ్యధీపాః ఏతేరాశ్యధిపతయ ఏవ షడ్వర్గపాః షడ్వర్గాధిపతయశ్చ భవంతి - కిం ప్రసిద్ధో అయమర్థః మేషవృశ్చికయోర్భౌమః - వృషభతులయోశ్శుక్రః - మిథునకన్యయోర్బుధః - కర్కటస్యచంద్రః - సింహస్య సూర్యః - ధనుర్మీనయోర్గురుః - మకరకుంభయోశ్శనిరితి

అ ॥ అయిదుశ్లోకములచే షడ్వర్గస్వరూపముల దెలియజేయుటకై షడ్వర్గోపయోగుల గు రాశ్యధిపతుల జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ మేషము - వృషభము - మిథునము - కర్కటకము - సింహము - కన్య - తుల - వృశ్చికము - ధనుస్సు - మకరము - కుంభము - మీనము ఈ౧౨ అన్నురాసులనియును - మేషవృశ్చికములకు అంగారకుడును - వృషభతులలకు శుక్రుడును - మిథునకన్యలకు బుధుడును - కర్కటకమునకు చంద్రుడును - సింహమునకు సూర్యుడును - ధనుర్మీనములకు గురువును - మకరకుంభములకు శనైశ్చరుడును - వీరలీక్రమమున రాశ్యధిపతులనియు వీరలే షడ్వర్గాధిపతులని తాత్పర్యము.

౬౮ ॥ మూ ॥ సౌమ్యానామపి రాశయశ్శుభగృహాః క్రూరగృహాః పాపినాంసర్వేషాం క్రమశశ్చరస్థిర ఇతి స్యాద్ద్విస్వభావో ఝథాః । త్రింశద్భాగము యుంచలగ్నమథశల్లగ్నేద్వయోర్హోరా గయోర్కర్కేంకూవిమ మేష మేశశిర వీహోరాతేశ్వరౌ తౌ క్రమాత్ ॥ వ్యా ॥ సౌమ్యానామితి ॥ సౌమ్యానాం శుభగ్రహాణాం సంబంధినో రాశయః శుభగృహాః శుభరాశయ ఇత్యుచ్యంతే పాపి

సాం క్రూరగ్రహాణాం సంబంధినో రాశయః క్రూరగృహాః క్రూరరాశయః సర్వే
షాం ద్వాదశరాశీనాం క్రమశః క్రమాత్ చరస్థిరద్విస్వభావా ఇత్యభిధాః

చరస్థిరద్విస్వభావసంజ్ఞాః స్యుః తద్యథా - మేషశ్చరః - వృషభః స్థిరః - మిథు
నం ద్విస్వభావః - ద్విస్వభావః చరస్థిరస్వభావౌ యస్య స తథోక్తః పూర్వార్ధస్య స్థిర
రాశిసమీపవర్తిత్వాత్ స్థిరత్వం ఉత్తరార్ధస్య చరరాశిసమీపవర్తిత్వాచ్చ చరత్వం
పునః కర్కటశ్చరః - ఏవం ద్వాదశరాశీనాం క్రమాత్ చరస్థిరద్విస్వభావ
త్వం యోజనీయం - త్రింశద్భాగమయం త్రింశద్భాగాత్మకం లగ్నమిత్యుచ్య
తే - అథ తల్లగ్నే త్రింశద్భాగాత్మకే లగ్నేఽస్య యో భాగయోః పూర్వా
ర్ధోత్తరార్ధయోః విషమే మేషమిథునసింహధనుఃకుంభానాం పూర్వా
ర్ధస్య అర్కః సూర్యః హోరాధిపతిః - ఉత్తరార్ధస్య ఇందుశ్చంద్రః - స
మే - వృషభకర్కటకన్యావృశ్చికమకరమీనానాం పూర్వార్ధస్య చంద్రో
హోరాధిపః ఉత్తరార్ధస్య రవిః క్రమాత్ హోరేశ్వరౌ అధిపతీ ఇత్య
వగంతవ్యమ్ ************************************

తా॥ సౌమ్యగ్రహసంబంధిరాసులు శుభరాసులనియు - పాపగ్రహ
సంబంధిరాసులు - క్రూరరాసులనియు - ఈ౧౨ డు రాసులలో మేషముచ
రమనియు - వృషభము స్థిరమనియు - మిథునము ద్విస్వభావమనియు - ఈ క్ర
మముగా ౧౨ రాసులకు చూడవలెను - లగ్నము ౩౦ భాగములు కలదని
యును - లగ్నము రెండు భాగములు చేసిన హోరలవును - అందులో
మేషాది విషమరాసులయందు ప్రథమభాగము సూర్యహోర - ద్వితీయ
భాగము చంద్రహోర - వృషభాది సమరాసులయందు ప్రథమ భాగము
చంద్రహోర - ద్వితీయము సూర్యహోర - ఈ రెండు గ్రహములు
హోరాధిపతులని తాత్పర్యము ******************************

౨౫॥ అథ ద్రేక్కాణాధిపతీనాహ॥ మూ॥ తల్లగ్నేశసుతేశధర్మపతయో
ద్రేక్కాణపాస్స్యుః త్రయస్సర్వం తోత్యపాంత్యగృహేశ్వరా ఇతి జగుః ద్రేక్
కాణపానాశ్చపరే। కేచిత్స్వాత్మజధర్మపా ఇతి జగుః ద్రేక్కాణపాస్స్యు
శ్చ యే ధర్మస్యాత్మజపాః స్థిరేసుతనవస్వేశాద్విరూపే గృహే॥ వ్యా॥ తల్లగ్నే
శా॥ తల్లగ్నేశసుతేశధర్మపతయః క్రమాత్ ద్రేక్కాణపాస్స్యుః త్రింశద్భా
గాత్మకస్య లగ్నస్య ప్రతియో భాగః ద్రేక్కాణశబ్దార్థః - అయుజాశయాః - యస్య
లగ్నస్య యో ధిపః స ఏవ ప్రథమద్రేక్కాణాధిపః సుతేశః లగ్నాత్పంచమల

గ్నాధిపో యః స ఏవ ద్వితీయద్రేక్కాణాధిపః - ధర్మపతిః లగ్నాన్నవమల
గ్నాధిపతిర్యస్స ఏవ తృతీయద్రేక్కాణాధిపతిః స్యాంత్యో పాంత్యగ్రహో
శ్చరాశిస్స్యాల్లగ్నం అంత్యో ద్వాదశః ఉపాంత్యః ఏకాదశః - ఏతేషామధిపాః
ఏతే త్రయః ద్రేక్కాణాధిపా ఇత్యపరే జగుః ఊచుః (*) గైశబ్ద ఇతి ధాతోర్వ్యా
త్థార్థేలిట్ - కేచిత్తు చరే చరలగ్నే ప్రిపేత్యర్థః - స్వాత్మజధర్మా లగ్నపంచ
మనవమాః పాంతి రక్షంతీతి తథోక్తాః స్థిరే స్థిరలగ్నే మధర్మస్వాత్మజపాః
నవమప్రథమపంచమాధిపాః ద్రేక్కాణాధిపతయః - ద్విగూపే ద్విస్వ
భావలగ్నే సుతనవస్వేశాః పంచమనవమ ప్రథమలగ్నాధిపతయః ద్రే
క్కాణాధిపతయస్స్యురితి జగుః.******************************

అ॥ ద్రేక్కాణాధిపతుల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ లగ్నమును మూడుభాగ
ములు చేస్తే ద్రేక్కాణములగును - అందు లగ్నాధిపతి ప్రథమ ద్రేక్కాణా
ధిపతియు - పంచమాధిపతి ద్వితీయ ద్రేక్కాణాధిపతియు - నవమాధిపతి తృ
తీయ ద్రేక్కాణాధిపతియు యిట్లు కొందరియభిప్రాయము - లగ్నాధిపతి - ద్వా
దశాధిపతి - ఏకాదశాధిపతులు క్రమముగ ద్రేక్కాణాధిపతులని కొం
దరియభిప్రాయము లగ్నాధిపపంచమాధిపనవమాధిపతులు చరలగ్న ద్రే
క్కాణాధిపతులనియు - నవమాధిప - లగ్నాధిప పంచమాధిపతులు స్థిరలగ్న
ద్రేక్కాణాధిపతులనియు - పంచమాధిపనవమాధిపలగ్నాధిపతులు ద్విస్వ
భావలగ్న ద్రేక్కాణాధిపతులనియు తాత్పర్యము.****************

౭౦ ॥ అ॥ నవాంశ ద్వాదశాంశ స్వరూపం దర్శయతి॥ మూ॥ మేషః కర్క
టకస్తులా చ మకరస్స్యాత్స్వాదయో రాశయస్స్యుస్స్వాత్మజధర్మయోశ్చ
నవతద్భాగా నవాంశాః క్రమాత్ । యల్లగ్నం చ తదాది సర్వ నిలయాస్స
ద్వాదశాంశాః క్రమాత్తత్ర దాశ్యధిపాస్తదంశపతయస్స్యుర్ద్వాదశాం
శాభిధాః॥ వ్యా॥ మేష ఇతి॥ మేషః కర్కటకస్తులా చ మకరః ఏతే చత్వారో
రాశయస్స్వాద్యస్య స్వాస్య [illegible] అంశా ఏవ ఆదయో యేషాం
తే తథోక్తాః - న కేవలమేతావత్ - స్వాత్మజధర్మయోశ్చ లగ్నాత్పంచమ
నవమయోశ్చ స్వస్య సంబంధినో అంశా ఏవ ఆదయో నవనవసంఖ్యాకాస్త
ద్భాగాః క్రమాత్ నవాంశా భవంతీత్యుక్తం భవతి - మేషసింహధనుషాం
మేషాంశ ఆదిః కర్కటవృశ్చికమీనానాం కర్కటకాంశ ఆదిః తులాకుంభమిథు
నానాం తులాంశ ఆదిః మకరవృషభకన్యానాం మకరాంశ ఆదిః లగ్నం [illegible]

స్తత్ర తేత ్రాదిసర్వనిలయాః తదాది ద్వాదశ రాశయః ప్రసిద్ధాః ద్వాదశాం శాః తత్ర రాశ్యధిపాస్తదంశపతయః తేషాం రాశీనాం యే అధిపాః తేషాం ద్వాదశానాం పితపవాధిపాః ద్వాదశాంశాభిధానస్స్యుః ***************

అ॥ నవాంశ ద్వాదశాంశస్వరూపములను జెప్పుచున్నాడు॥ తా ॥ లగ్న ఘుడియలను - ౯ - భాగములు చేస్తేనవాంశలనియు - మేషసింహధనూరాసులకు మేషము మొదలుకొనిన వాంశగుణింపవలయుననియు - కర్కటవృశ్చికమీనములకు - కర్కటకాంశ మొదలనియు - మకరవృషభకన్యలకు మకరాంశము మొదలనియు తులాకుంభమిథునములకు తులాంశము మొదలనియు లగ్నాధిపతేనవాంశాధిపతియనియు - ఇదినవాంశక్రమంబని దెలియవలెను - మఱియు ద్వాదశాంశలనగా లగ్నఘుడియలను - ౧౨ - భాగములు చేయడమే ద్వాదశాంశలనియు - ఆయారాశ్యధిపతులే ద్వాదశాంశాధిపతులనుట. *****

౬౧॥ అ ॥ త్రింశాంశాధిపతీనాహ॥ మూ॥ త్రింశాంశేష్వధిపాః కుజార్కిగురువిట్శుక్రాస్త్వయుగ్మేక్రమాద్బాణేష్వష్టమునీషవస్స్యుగ్మేహి త్రింశాంశపావ్యత్యయాత్ । షడ్వర్గాస్త్వయమేవ సోపిశుభకృత్సౌమ్యగ్రహాణాం భవేత్తద్వర్గోయ దిపాపిఖాం నిధనకృత్స్వేష్టుకవ ర్గాస్వపి ॥

వ్యా ॥ త్రింశాంశేష్వితి ॥ అయుగ్మే విషమరాశౌ విషయే - కుజార్కిగురువిట్శుక్రాః కుజశనిగురుబుధశుక్రాః - క్రమాత్ త్రింశాంశేషు బాణేష్వష్టమునీషవః బాణేష్వష్టమునీషూణాం త్ర్యర్క్షః ఏతదంశానామధిపతయః కుజః పంచాంశానాం - శనైశ్చరశ్చపంచాంశానాం - గురురష్టాంశానాం - బుధస్సప్తాంశానాం - శుక్రః పంచాంశానామధిపా ఇత్యర్థః - యుగ్మే సమరాశిషు త త్రింశాంశపాః - వ్యత్యయాత్ విలోమేన - జ్ఞేయా ఇతి శేషః - తథాహి - శుక్రః పంచాంశానాం బుధస్సప్తాంశానాం - గురురష్టాంశానాం - శనిః పంచాంశానాం - కుజశ్చపంచాంశానాం - త్రింశాంశానామధిపా ఇత్యర్థః అయమేవ శ్లోకచతుష్టయప్రతిపాదితలగ్నహోరాద్రేక్కాణనవాంశద్వాదశాంశత్రింశాంశసమాహార షడ్వర్గ ఇత్యుచ్యతే - సోపిషడ్వర్గోపి సౌమ్యగ్రహాణాం సంబంధీ చేచ్ఛుభకృద్భవేత్ - పాపినాం క్రూరగ్రహాణాం షడ్వర్గోయదిస్వేష్టుకర్మసు శుభకర్మసు నిధనకృత్ ****

అ॥ త్రింశాంశాధిపతుల జెప్పుచున్నాడు। తా॥ లగ్నము - ౩౦ - భాగములు చేస్తే త్రింశాంశలనియు - అంగారకుడు ౫ అంశలకున్ను శనైశ్చరుడు - ౫ అంశలకున్ను గురువు - ౮ అంశలకున్ను బుధుడు - ౭ అంశలకున్ను శుక్రు

డు-౫అంశలకున్నవీరలీక్రమముగమేషానిబేసిరాసులకధిపతులనియును
[*]వృషభాదిసమరాసులకులగ్నము౩౦అంశములలోశుక్రుడు-౫అంశము
లకున్నబుధుడు-౭అంశములకున్నగురువు-౮అంశములకున్నశనైశ్చరు
డు-౫అంశములకున్న అంగారకుడు-౫అంశములకున్నవీరలుత్రింశాం
శాధిపతులనియును(*)మఱియునీపైనజెప్పినలగ్న-హోర-ద్రేక్కాణ-
నవాంశ-ద్వాదశాంశ-త్రింశాంశలనెడిషడ్వర్గముసకలకార్యములకు
శుభగ్రహషడ్వర్గముశుభప్రదమనియు-పాపగ్రహషడ్వర్గముమృ
త్యుప్రదమనియుతాత్పర్యము.******************************

౨౨॥ అ॥ షడ్వర్గవిభాగక్రమమాహ॥ మూ॥ త్రింశద్భాగమయంచ
లగ్నమితిసాహోరాతదర్థంచత ద్రేక్కాణస్తుతృతీయఏవనవమోభా
గోనవాంశః క్రమాత్ । తస్యద్వాదశభాగఏవతుతతస్తద్ద్వాదశాంశస్త
తస్త్రింశాంశస్త్రిదశాంశఏవతుభవేత్షడ్వర్గఏవంక్రమః॥ వ్యా॥ త్రింశ
ద్భాగమయమితి॥ త్రింశద్భాగమయంత్రింశద్భాగాత్మకంలగ్నమిత్యుచ్య
తే-తదర్థంలగ్నస్యార్థంపంచదశభాగాత్మకంసాహోరాపూర్వో
క్తహోరేత్యుచ్యతే-తద్రేక్కాణస్తుతృతీయఏవ దశభాగాత్మకః-న
వమోభాగఃవింశతిలిప్తాధికత్రిభాగాత్మకఃనవాంశః-క్రమాద్భవతి-తస్య
లగ్నస్యద్వాదశభాగఏవసఃద్వాదశాంశఃత్రింశల్లిప్తాధికద్విభాగాత్మకః
తతస్త్రిదశాంశఏవత్రిరావృత్తాఃదశత్రిదశ-త్రిదశాఇతియావత్-తా
వంతోంశాఏవత్రింశాంశశ్చభవేత్-షడ్వర్గేఏవంఉక్తరీత్యాక్రమః
మర్యాదాబోధ్యఇతిశేషః,*****************************

అ॥ షడ్వర్గవిభాగక్రమమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ లగ్నము-౩౦భా
గములుగలదనియు-లగ్నార్థముహోరయనియు-లగ్నత్రిభాగముద్రే
క్కాణమనియు-లగ్ననవాంశమునవాంశమనియు-లగ్నద్వాదశాంశము
ద్వాదశాంశమనియును-లగ్నత్రింశాంశముత్రింశాంశమనియును-ఇదెష
డ్వర్గవిభాగక్రమంబనితాత్పర్యము.************************ ****

౨౩॥ అ॥ పుష్కరాంశవర్గోత్తమాంశానాహ॥ మూ॥ భూనేత్రేద్విధా
జలాత్యుగమితేమేషాదితఃపుష్కరస్సింహాదేర్థనురాదికస్యచతథామీ
నాంతతస్స్వత్రికాత్ ।షడ్వర్గేయదిపంచవర్గఇతివావర్గోత్తమాం
శస్త్వయంప్రాజ్ఞధ్యశ్చరముశ్చరాదిషునవాంశేషూత్తమాద్వా శుభా॥

భూనేత్రేతి ॥ భూరేకా- నేత్రేద్వే - వామాంక ప్రత్యేపేణ ఏకవింశతిర్భవ
తి - నక్షత్ర సంఖ్యా ప్రసంగే వామాంక ప్రత్యేపో బోధ్యః- అబ్ధివిధూ అబ్ధయ
శ్చత్వారః - విధురేకః చతుర్దశో భాగ ఇతియావత్ - జలాక్షీ జలంచత్వారః
అక్షిణీద్వే చతుర్వింశో భాగః అగమితః సప్తపరిమితః - సప్తమో భాగ ఇతి
యావత్ - మేషాదితః మేషవృషభమిథునకర్కాటకానాం క్రమేణ పుష్క
రః - మేషస్యైకవింశో భాగః- వృషభస్య చతుర్దశో భాగః - మిథునస్య చతు
ర్వింశో భాగః - కర్కటస్య సప్తమో భాగ ఇతి వివేకః - సింహాదేః - సింహాక
న్యాతులావృశ్చికానాం చతుర్ణాం క్రమాత్పూర్వవద్బోధ్యం - మీనాంత
తః మీనావధికస్యేత్యర్థః(*) సార్వవిభక్తికస్తసిః - ధనురాదికస్య ధనుర్మకర
కుంభమీనానామపి తథా పూర్వోక్త భాగ ఏవ క్రమాత్పుష్కరస్స్యాత్
షడ్వర్గోయది - పుష్కరకాలే శుభగ్రహసంబంధి షడ్వర్గో భవతి- కదా
చిచ్ఛుభగ్రహసంబంధి పంచవర్గో వా భవతి - చరాదిషు చరస్థిరద్విస్వభా
వేషు రాశిషు - ప్రాజ్మధ్యశ్చరమశ్చ - వర్గోత్తమాంశాః- చరేషు ప్రథమాం
శః - స్థిరేషు పంచమాంశః- ద్విస్వభావేషు నవమాంశః - వర్గోత్తమాంశో
ఇత్యర్థః నవాంశే షుద్వౌ వృషభకర్కటకాంశౌ కునవాంశత్వేనాపి స్థావ
పిఉత్తమౌ వర్గోత్తమాంశౌ చేచ్ఛుభాశుభప్రదౌ - వృషభకటకయోశ్శు
భగ్రహాధిపతిత్వాదితి భావః - మీనాంశస్య శుభగ్రహాధిపతిత్వేఽపి వర్గోత్త
మాంశోఽపినశుభదః ఝుషమేషయోరతిగండాంతత్వేన వత్స్యమాణత్వాత్

అ॥ పుష్కరాంశవర్గోత్తమాంశలను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ మేషరా
శిలో - ౨౧వ-అంశమున్ను వృషభములో-౧౪వ-అంశమున్ను మిథునములో
౨౪వ - అంశమున్ను కటకములో-౭వ - అంశమున్ను సింహములో - ౨౧వ-
అంశమున్ను కన్యలో - ౧౪వ-అంశమున్ను తులలో - ౨౪వ- అంశమున్ను వృ
శ్చికములో - ౭వ-అంశమున్ను ధనూరాశికి - ౨౧వ-అంశమున్ను మకరరా
శికి-౧౪వ-అంశమున్ను కుంభరాశికి - ౨౪వ-అంశమున్ను మీనమునకు- ౭వ-
అంశమున్ను - పుష్కరాంశములనబడును - మఱియు పుష్కరకాలమందు
యీ చెప్పబడిన షడ్వర్గము శుభగ్రహసంబంధియైన శుభప్రదమైనయును
శుభగ్రహసంబంధియైన పంచవర్గమైనను శుభప్రదమనియు వర్గోత్తమాం
శలనగా చరలగ్నములయందు ప్రథమాంశలున్ను - స్థిరలగ్నములందు - పం
చమాంశములున్ను - ద్విస్వభావలగ్నములయందు - నవమాంశములున్ను-
యిదివర్గోత్తమాంశలని తాత్పర్యము - నవాంశములందు-వృషభ- కర్కట

కాంశములు శునవాంశములౌటవలన నిషిద్ధములైనప్పటికిన్ని - రాసులకు శుభగ్రహాధిపతిత్వ ముండుటవలన శుభప్రదములనియు - మీనాంశమునకు శుభగ్రహాధిపతిత్వముండివర్గోత్తమాంశ మయినప్పటికిని అతిగండాంతమౌట చేతనిషేధింపబడియుండుటవలన అశుభప్రదమనియు తాత్పర్యము.

౨౪ ॥ అ ॥ వృషభకర్కాటకాంశయోర్వర్గోత్తమాంశత్వేన శుభప్రదత్వం నిరూప్య ఇదానీమవశిష్టానాంచతుర్ణాం పుష్కరాంశత్వేన శుభదత్వం నిరూపయన్నన్యేషాం శునవాంశత్వం దర్శయతి ॥ మూ ॥ కన్యాయుగ్మతులాంశకాఅపిధనుః ప్రాగర్ధభాగస్సౌభాగ్య సుతార్థదానచరమావర్గోత్తమాంశం వినా । నైవాష్టమరాశిభాగఉభయోర్న ద్వాదశాంశస్తథా తేభ్యోన్యే శునవాంశకాఅపి శుభం ప్రాహుర్వృషాంశం పరే ॥ ౨౪ ॥

వ్యా ॥ కన్యేతి ॥ కన్యాయుగ్మతులాంశకాః ధనుః ప్రాగర్ధభాగోపి పూర్వార్ధభాగశ్చాపి తే శుభాః చత్వారంశాః భాగ్యసుతార్థదాః సౌభాగ్యపుత్రసంపత్కరాః చరమాః పరేవ అంశాః రాశ్యంతగతాశ్చేన్న యోగ్యాః వర్గోత్తమాంశం వినా వర్గోత్తమాంశస్తు రాశ్యంతగతోపి శుభ ఏవ ఉభయోర్దంపత్యోః అష్టమరాశిభాగోపి న శుభదః - తథా తయోః ద్వాదశాంశోపి న యోగ్యః - తేభ్యోన్యే కన్యాయుగ్మతులాధనుః పూర్వార్ధేభ్యః అన్యే నవాంశాః శునవాంశాః అశుభనవాంశా ఇతి యావత్ వృషాంశం వృషభాంశమపి శుభమితి పరే ప్రాహుః.

అ ॥ వర్గోత్తమాంశములౌటవలన వృషభకర్కాటకాంశలకు శుభప్రదత్వమును నిరూపణచేసి మిగిలిన కన్యా - మిథున - తులాం - ధనుస్సులు పుష్కరాంశలౌటచేత వీటికిన్ని శుభప్రదత్వమును నిరూపణచేస్తూ ఇతరాంశలకు శునవాంశత్వమును తెలియజేయుచున్నాడు ॥ కన్యా-మిథున-తులాంశలును ధనుః పూర్వభాగమును సౌభాగ్యపుత్రసంపత్ప్రదములనియును ఈ రాసుల చరమాంశలు శుభప్రదములు కావనియును వర్గోత్తమాంశము రాశ్యంతగతమయినను శుభప్రదమనియు - దంపతులకు అష్టమరాశిభాగమున్ను - ద్వాదశాంశమున్ను శుభప్రదములు కావనియును కన్యామిథునతులాధనుః పూర్వభాగములకంటె నితరములయిన అంశలు శునవాంశలనియు - కొందరియభిప్రాయమున వృషభాంశము శుభమనియును తాత్పర్యము.

౨౫ ॥ అ ॥ శ్లోకద్వయేన నవాంశప్రత్యేకఫలమాహ ॥ మూ ॥ మేషాంశే చవిభర్తృకా పశుగణాకన్యా వృషాంశేభవేద్యుగ్మాంశేధనపుత్రిణీ చ ము

టాస్యాత్కర్కటాంశేఖలా । సింహాంశే పితృసద్మగా కసుగుణా విత్తార్జి
తాచ స్త్రియాస్సుపుత్రా చతులాంశకే చ సుగుణా స్యాంశకే చాళినః॥
వ్యా ॥ మేషాంశ ఇతి ॥ మేషాంశే కృతపరిణయా కన్యా-విభర్తృకా విధవా
భవేత్ - వృషాంశే వృషభాంశే పరిణతా చేత్ప శుగణా పశు సంపన్నాస్యా
త్ యుగ్మాంశే ధనపుత్రిణీ ధనవతీ పుత్రవతీ చ కర్కటాంశే కులటా వ్యభిచా
రిణీ ॥ ని ॥ కులటా పాంసులా చ స్యాదిత్యమరః- ఖలా దుష్టా చ స్యాత్ - సిం
హాంశే పితృసద్మగా విధవా భవేత్ -అథ స్త్రియాః కన్యాయాః- అంశే సు
గుణా సౌశీల్యాది గుణవతీ విత్తార్జితా చ - తులాంశే సత్పుత్రా సుగుణా చ
భవతి-అళినః అంశే వృశ్చికాంశే నిస్స్వ దరిద్రా స్యాత్.

అ॥ రెండుశ్లోకముల చేత నవాంశలకు ప్రత్యేక ఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥
తా ॥ మేషాంశమందు వివాహమైన కన్య కవిధవయగుననియు - వృషభాం
శమందైన కన్యక పశుసమృద్ధిగలదగుననియు - మిథునాంశమందైన స్త్రీ ధ
నవతిన్ని పుత్రవతిన్ని అగుననియు - కర్కటాంశమందైన స్త్రీ వ్యభిచారిణి
యగుననియు - సింహాంశమందు విధవయు కన్యాంశమందైన స్త్రీ సుగుణవ
తిన్ని ధనవతిన్ని అగుననియు - తులాంశమందు సుపుత్రులు గలదగుననియు-
వృశ్చికాంశమందు దరిద్రురాలగుననియును తాత్పర్యము,

౭౬ ॥ మూ ॥ చాపాంశాదిమభాగప శ్చధనినీ భాగేన్యసక్తాపరే దుశ్శీలా
చ మృగాంశకే గతధవా కుంభాంశకే రుగ్మిణీ । మీనాంశే పతిపుత్ర భాగ్యవి
యుతా లగ్నాన్నవాంశో బలీ షడ్వర్గస్థనవాంశకే చ గదితం యద్వత్త్రగత్రా
పి చ ॥ వ్యా ॥ చాపాంశేతి॥ చాపాంశాదిమభాగే ధనురంశాద్య భాగే పవ ధ
నినీ ధనవతీ అపరే భాగే ఉత్తరార్థే అన్యసక్తా పరాధీనా వ్యభిచారిణీ నియా
వత్ - కించ దుశ్శీలా దురాచారవతీ స్యాత్ - మృగాంశే మకరాంశే గతధ
వా విధవా - కుంభాంశే రుగ్మిణీ రోగవతీ - మీనాంశే పతిపుత్ర భాగ్యైః యు
తా విధవా సంతానహీనా దరిద్రా చ స్యాత్ లగ్నాన్నవాంశః లగ్నాపేక్ష
యా నవాంశ ఏవ బలీ శ్రేష్ఠః షడ్వర్గస్థనవాంశకే యత్ఫలం గదితం ఉక్తం అ
త్రాపి శుభషడ్వర్గస్థనవాంశకేపి తద్వత్ తాదృక్ఫలమేవ అనేన శుభన
వాంశమాత్రస్య యోగ్యత్వం గమ్యతే లగ్నాన్నవాంశో బలీత్యుక్తత్వాత్ ॥

తా ॥ ధనురంశపూర్వభాగమందైన స్త్రీ ధనవంతురాలగున
నియును అపరార్థాంశమందైన స్త్రీ వ్యభిచారిన్ని దురాచారవతిన్ని యగునని

యూ - మకరాంశమందైన స్త్రీ విధవయగుననియు - కుంభాంశమందు రోగవతియగుననియు మీనాంశమందైన స్త్రీ విధవయున్ను - అపుత్రవతిన్ని - దరిద్రురాలున్నగుననియు లగ్నమునకంటెన వాంశము బలవత్తరమని చెప్పుట వలననశుభనవాంశమయోగ్యమని తాత్పర్యము.

౭౭ ॥ అ॥ కుజాష్టమభృగుషట్కదోషావాహ॥ మూ॥ లగ్నాదష్టమగః కుజో నిధనకృద్భౌమాష్టమాఖ్యో హ్యయం యద్యేవం భృగుషట్కదోష ఇతి తల్లగ్నాద్భృగుష్షష్ఠగః । యుద్ధే శత్రుజితౌ రిపోర్గృహగతౌ నీచస్థితౌ చాస్తగౌ తౌ ద్వౌ దుర్బలినౌ వదంతి చ పరే దోషస్తు నాస్తీత్యహో ॥ వ్యా॥ లగ్నాదితి॥ కుజోంగారకః లగ్నాదష్టమగతః అష్టమస్థానగతో యది నిధనకృత్ మృత్యుప్రదః అయమేవ భౌమాష్టమాఖ్యః కుజాష్టమదోష ఇత్యుచ్యతే ఏవమేవ తల్లగ్నాత్ ప్రకృతశుభలగ్నాత్ భృగుశ్శుక్రః షష్ఠగో యది భృగుషట్కదోష ఇత్యుచ్యతే ఫలంతు పూర్వోక్తమేవ - తౌ ద్వౌ కుజశుక్రౌ యుద్ధే గ్రహయుద్ధే శత్రుజితౌ శత్రుతిరస్కృతౌ వా- రిపోర్గృహగతౌ శత్రుక్షేత్రగతౌ వా నీచస్థితౌ నీచక్షేత్రగతౌ వా అస్తగౌ సూర్యసహితకిరణౌ వా యది దుర్బలినౌ బలహీనౌ భవతః దోషస్తు భృగుషట్కాదిదోషస్తు నాస్తీతి పరే వదంతి అహో ఇత్యాశ్చర్యే.

అ ॥ కుజాష్టమభృగుషట్కదోషముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అంగారకుడు వివాహలగ్నమునకు - ౮ట నుండిన మృత్యుప్రదుడనియు - యిదే కుజాష్టమదోషంబనియు - లగ్నమునకు - ౬ట - శుక్రుడుండిన భృగుషట్కదోషమనియు - దీనికిన్ని పైన జెప్పిన ఫలమనియు - కుజశుక్రులు గ్రహయుద్ధమందు శత్రువుచేత జయింపబడి తిరస్కరింపబడినను - శత్రుక్షేత్రములను పొందినను నీచక్షేత్రములను పొందినను అస్తమానమును పొందియుండినను బలరహితులవుటవలన దోషము లేదని కొందరియభిప్రాయమువున్నప్పటికిన్ని ఆయభిప్రాయము గ్రంథకర్తకునత్యాశ్చర్యమని తాత్పర్యము.

౭౮ ॥ అ॥ కర్తరిదోషమాహ॥ మూ॥ లగ్నాద్ద్వాదశగో భవేదృజుగతిర్వక్రీ ద్వితీయస్థితః పాపౌ ద్వౌ యది మధ్యలగ్నముభయోర్మృత్యుప్రదా కర్తరీ । చంద్రో వా యది మధ్యగస్తదుభయోరన్యే జగుః కర్తరీ తౌ ద్వౌ హానచకర్తరీ హ్యృజుగతీ తద్వ్యత్యయావక్రిణౌ ॥ వ్యా॥ లగ్నాదితి॥ ద్వౌ ద్విత్వసంఖ్యావచ్ఛిన్నౌ పాపౌ పాపగ్రహౌ తిష్ఠతః తదుభయోః పాపగ్రహయోః

ఏకః లగ్నాత్ ద్వాదశగస్సన్ ఋజుగతిః అన్యో వక్రీసన్ ద్వితీయస్థితః లగ్నా ద్ద్వితీయస్థానగతో భవేద్యది ఉభయోః ద్వాదశద్వితీయయోః మధ్యలగ్నం యత్ తస్య తదా లగ్నస్య కర్తరీ కర్తరీ నామ దోషః సా కర్తరీ మృత్యుప్రదా - చంద్రః తత్ శుభయోః పాపగ్రహయోః మధ్యగో వా యది కర్తరీత్యన్యే జగుః ఊచుః తచ్చింత్యం - చిం॥ బీజం ౹ చంద్రః సపాదదినద్వయమేకస్మిన్ రాశౌ తిష్ఠతి తావచ్ఛుభకర్మప్రసంగే నిషేధస్స్యాదితి - తౌ ద్వౌ పాపగ్రహౌ ఋజుగతీ వా ద్వావపి వక్రిణౌ వా - వ్యత్యయాద్ద్వాదశగో వక్రీ ద్వితీయగో ఋజుగతిర్వా యది తదా కర్తరిదోషో నాస్తి,

అ॥ కర్తరి అనే దోషమును చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ రెండు పాపగ్రహములలోనొక పాపగ్రహము లగ్నమునకు - ౧౨ట వక్రించక యుండి మరియొక పాపగ్రహము లగ్నమునకు - ౨ట వక్రించియున్నట్టాయెనా యీ రెంటి మధ్యమున వున్న లగ్నమునకు కర్తరియనే దోషము వచ్చును ఈదోషము మృత్యుప్రదమైనదియగును - యీదోషము రెండు పాపగ్రహముల నడుమ చంద్రుడున్నట్టైతే అది కర్తరిదోషమని కొందరు చెప్పుచున్నారు గనుక యీ చెప్పబడిన పాపగ్రహములు రెండున్ను వక్రించియున్నను వక్రవర్జితులైయున్నను లగ్నద్వాదశమందు వక్రించియుండి లగ్నద్వితీయమందు వక్రరహితులైయున్నను యీ చెప్పబడిన కర్తరి అను దోషము లేదని తాత్పర్యము॥

౭౯ ॥ అ॥ అష్టమలగ్నదోషమాహ॥ మూ॥ త్యాజ్యం చాష్టమలగ్నమేవ జననాల్లగ్నాచ్చ రాశేస్తయోర్దంపత్యోరపి మృత్యుకృత్తదధిపో లగ్నస్థితో వా తయోః। చంద్రో ప్యష్టమరాశిగ స్తమభయోర్నిత్యం దరిద్రప్రదస్త్యాజ్యం ద్వాదశలగ్నమప్యశుభకృత్తజ్జన్మలగ్నం గృహమ్॥ వ్యా॥ త్యాజ్యమితి॥ జననాల్లగ్నాత్ జన్మలగ్నాత్ రాశేః జన్మకాలచంద్రరాశేశ్చ అష్టమలగ్నం యత్తత్ తయోర్దంపత్యోర్మృత్యుకృత్ అతోష్టమలగ్నం- త్యాజ్యమేవ దంపత్యోరితి ప్రకరణబలాదుపన్యస్తం సర్వేషామప్యష్టమలగ్నం త్యాజ్యమిత్యవధేయం త్యాజ్య మిత్యేవకారేణ గుణయుక్తమపి త్యాజ్యమితి గమ్యతే॥ శ్లో॥ అష్టమం తు నకర్తవ్యం యది సర్వగుణాన్వితమితి దైవజ్ఞవిలాసాదిగ్రంథేషు జాగరూకత్వాత్ - తదధిపః అష్టమలగ్నాధిపః- లగ్నగతో వా యది - తయోర్దంపత్యోర్మృత్యుకృద్భవతి-కించ చంద్రోష్టమరాశిగః జన్మరాశేరష్టమరాశిగతో యది తమభయోర్నిత్యం దరిద్రప్రదః ద్వాదశలగ్నమపి - జన్మలగ్నజన్మరాశ్యోః ద్వాదశలగ్నమపి త్యాజ్యం తజ్జన్మలగ్నం త

యోర్దంపత్యోర్జన్మకాలలగ్నమప్యశుభకృత్ - కించగృహంగ యోజన్మ రాశిరప్యశుభకృత్ - అత్రాయం విశేషః యస్మిన్ గృహే యస్య జన్మ తత్తస్య జన్మ గృహం తద్వివాహాది వేదికానాం నయోగ్యమితి.

అ॥ అష్టమలగ్నదోషమును చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ జన్మలగ్నమనగను జననకాలచంద్రరాశికి నిరావలగ్నము మృత్యుప్రదమాటవలన ఆలగ్నముగు ణయుక్తమైనదైనాని షేధించవలయుననియును అష్టమలగ్నాధిపతి వివాహాదిలగ్నములను పొందినట్లాయెనా దంపతులకు మృత్యుప్రదమనియును చంద్రుడు జన్మరాశికి ౮వ రాశిని బొందియున్న దంపతులకు నిత్యదారిద్ర్యప్రదమనియును జన్మద్వాదశలగ్నమున్ను స్వజన్మలగ్నమున్ను అశుభకరమని యును మరియు జన్మగృహమనగా యే యింట్లో పుట్టినవాని కాయిల్లు జన్మగృహమనియును ఆజన్మగృహము వివాహాదులకు యోగ్యము గాదనుట,

౮౦॥ అ॥ షష్ఠాష్టరిష్ఫచంద్రసగ్రహదోషావాహ॥ మూ॥ లగ్నాద్ద్వాదశగేథవారి పుగతేచంద్రేష్టమస్థేతదారిష్ఫాష్టారిగచంద్రనామకమహాదోషస్తయోర్మృత్యుకృత్ - దోషస్సగ్రహనామకో నిధనకృచ్చంద్రే గ్రహేణాన్వితేదోషో నేతిపరేజగుశ్శశధరే సౌమ్యగ్రహేణాన్వితే॥ వ్యా॥ లగ్నాదితి॥ చంద్రే లగ్నాత్ ద్వాదశగే ద్వాదశరాశౌస్థితేసతి - అథవారి పుగతేలగ్నాత్ షష్ఠస్థానగతేవా - అష్టమస్థేవాయదితదా - రిష్ఫాష్టారిగ చంద్రనామకమహాదోషోభవతి - సదోషస్తయోర్దంపత్యోః మృత్యుకృత్ - చంద్రే గ్రహేణాన్వితే శుభగ్రహేణ పాపగ్రహేణ వాయుక్తేసతి తదా సగ్రహనామకో దోషః - దంపత్యోర్నిధనకృత్ :- శశధరేచంద్రే సౌమ్యగ్రహేణాన్వితేసతిదోషోనాస్తీతిపరేజగుః.

అ॥ షష్ఠాష్టరిష్ఫచంద్రసగ్రహదోషములను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ చంద్రుడు వివాహాదిలగ్నమునకు ౬ - ౮ - ౧౨ - టనుండినప్పుడు రిష్ఫాష్టారిగ చంద్రనామకదోషమనియును ఆదోషము దంపతులకు మృత్యుప్రదమనియును చంద్రుడు శుభగ్రహములతోగాని పాపగ్రహములతోగాని కూడియుండెడ డమే సగ్రహనామకదోషమనియును - ఆదోషముదంపతులకు నిధనప్రదమనియును - మరియు - చంద్రుడు శుభగ్రహముతో గూడియున్నప్పుడుయీ దోషము లేదనికొందరియభిప్రాయమనియును తాత్పర్యము,

౮౧॥ అ॥ సూర్యాదియుక్తచంద్రసగ్రహస్యప్రత్యేకఫలాన్యాహ॥ మూ॥ దారిద్ర్యం మరణం త్వసత్యరహితం దౌర్భాగ్యమేవం స్త్రియాస్సా

పత్న్యంయతిభావమేవకలహందుఃఖంచకుర్యాత్క్రమాత్ ।ఉద్వాహాది
షుచంద్రఏకభవనేసూర్యాదిఖేటైర్యుతోనక్షత్రాంతరగశ్శుభోయదిశశీ
త్యన్యేజగుర్నేతరే ॥ వ్యా॥దారిద్ర్యమితి ॥ చంద్రఃఉద్వాహాదిషువివా
హాదిషుసూర్యాదిఖేటైః సూర్యాదిగ్రహైఃయుతఃసహితస్సన్ - ఏకభవ
నేఏకరాశౌస్థితశ్చేత్ -క్రమాదిదంఫలంకుర్యాత్ - యథా- చంద్రస్సూ
ర్యయుక్తశ్చేత్ - స్త్రియాఃకన్యాయాః-దారిద్ర్యంకుర్యాత్ - అంగార
కయుక్తశ్చేన్మరణం - బుధయుక్తశ్చేదపత్యరహితంసంతానాభావం - గు
రుయుక్తశ్చేద్దౌర్భాగ్యం - భృగుయుక్తశ్చేత్సాపత్న్యంసపత్నీత్వం - శని
యుక్తశ్చేద్యతిభావంరాహుయుక్తశ్చేత్కలహం కేతుయుక్తశ్చే దుఃఖం
కుర్యాత్ - శశీచంద్రఃఏకరాశిగతోపి - నక్షత్రాంతరగోభిన్ననక్షత్రగో
యది - శుభశ్శుభప్రదఇత్యన్యే - జగుః - అపరే-నేతిభిన్ననక్షత్రగతోపిన
శుభదఇత్యూచుః,

అ ॥ సూర్యాదియుక్తచంద్రగ్రహమునకు ప్రత్యేకఫలములజెప్పుచు
న్నాడు ॥ తా ॥ చంద్రుడువివాహాదివిషయమైయేకరాశియందుసూర్యుని
తోగూడియుండినవివాహమైనస్త్రీకిదారిద్ర్యప్రదుడనియును-అంగార
కునితోగూడియున్నట్లాయెనామరణమునుపొందించుననియు - బుధునితో
గూడినను స్త్రీనిపుత్రహీనురాలుగాజేయుననియు - బృహస్పతితోగూడి
ననుదౌర్భాగ్యప్రదుడనియు - శుక్రునితోగూడినను స్త్రీకిసపత్నీప్రదుడ
నియు - శనైశ్చరునితోగూడినఐశ్వర్యాభావప్రదుడనియు- రాహువుతో
గూడినకలహప్రదుడనియు - కేతువుతోగూడినదుఃఖప్రదుడనియును- మరి
యువివాహాదివిషయమైచంద్రుడుఒకరాశియందు - సూర్యాదిగ్రహము
లతోగూడినప్పటికినినక్షత్రభేదమునుపొందియున్నట్లాయెనాశుభకరుడని
కొందరియభిప్రాయమనియు - నక్షత్రాంతరగతుడైనప్పటికిన్ని అశుభక
రుడనిమరికొందరియిష్టమనియుతాత్పర్యము.

౮౨ ॥ అ ॥ అథశ్లోకద్వయేనవారజనితదుర్ముహూర్తందోషమాహ ॥
మూ ॥ రుద్రాఖ్యోరగమిత్రపిత్ర్యవసవోవారాఖ్యవిశ్వేవిధిబ్రహ్మేం
ద్రేంద్రహుతాశదైత్యవరుణాఅర్యమాఖ్యోభగః। ఏతేషంచదశక్రా
మాత్తుదివసేశ్లేష్మాణాముహూర్తాభగశ్చేంద్రాగ్నీ అహిదైత్యరౌద్రపిత

రస్త్వాజ్యాస్తు శేషాశ్శుభాః॥ వ్యా॥ రుద్రేతి॥ రుద్రాఖ్య ఏకః - ఉరగా
ఖ్యో ద్వితీయః - మిత్రాఖ్యస్తృతీయః - పిత్ర్య ఇతి చతుర్థః - వ
స్వాఖ్యః పంచమః - వారాఖ్యః షష్ఠః - విశ్వేదేవాఖ్యస్సప్తమః విధ్యాఖ్యో
ష్టమః బ్రహ్మాఖ్యో నవమః - ఇంద్రాఖ్యో దశమః - ఇంద్రహుతాశనాఖ్యో
ద్వైదైనత్యఏకాదశః - దైత్యాఖ్యో ద్వాదశః - వరుణాఖ్యస్త్రయోదశః
అర్యమాఖ్యశ్చతుర్దశః - భగ ఇతి పంచదశః - ఏతే పంచదశ ముహూర్తాః - క్ర
మాద్దివసే ప్రతిదివసే - జ్ఞేయాః జ్ఞాతవ్యాః - తేషాం ప్రయోజనమాహ - భ
గః పంచదశః ఇంద్రాగ్నీ ఏకాదశః - అహిః ఉరగాఖ్యో ద్వితీయః - దైత్యో
ద్వాదశః - రౌద్రః ప్రథమః - పిత్ర్యాఖ్యశ్చతుర్థశ్చ - ఏతే షణ్ముహూర్తాః - ఉ
గ్రదైవత్యాః - త్యాజ్యాః - శుభకర్మస్వితి శేషః - శేషానవముహూర్తాః శుభాః

అ॥ రెండుశ్లోకములచేత వాని జనితదుర్ముహూర్తదోషమును చెప్పుచు
న్నాడు॥ తా॥ మొదటిది రుద్రముహూర్తమనియు రెండవది ఉరగముహూ
ర్తమనియు - మూడవది మిత్రమనియు - నాలవది పిత్ర్యమనియు - ఐదవది
వసువనియు - ఆరవది వారమనియు - ఏడవది విశ్వేదేవమనియు - ఎనిమిదవ
దివిధియనియు - తొమ్మిదవది బ్రహ్మాయనియు - పదవది ఇంద్రముహూర్తమ
నియు - పదనొకొండవది ఇంద్రహుతాశనమనియు - పన్నెండవది దైత్యమని
యు - పదమూడవది వరుణమనియు - పదునాలవది అర్యమమనియు - పదునై
దవది భగముహూర్తమనియు - ఈ చెప్పిన పంచదశ ముహూర్తములు
ప్రతిదివసమందు ఈ క్రమమున దెలియవలయుననియు - అందు - భగ - ఇం
ద్రహుతాశన - ఉరగ - దైత్య - రౌద్ర - పిత్ర్యముహూర్తములు ఉన్న - ఉ
గ్రదైవత్యములవుటవలన శుభకర్మములవిషయమై నిషిద్ధములనియు మిగిలిన
తొమ్మిది ముహూర్తములున్ను శుభప్రదములని తాత్పర్యము,**********

౨౩॥ రాత్రౌ పంచదశేశ్వరా అజచరణాహిర్బుధ్న్యపూషాభిధానా
సత్యాంతకవహ్నిధాతృశశినశ్చాదిత్యజీవాచ్యుతాః। అర్కత్వష్టృసమీ
రణాశ్శుభవిధౌ చ త్యాజ్యా ఏవాశుభా రాత్రౌ జాంఘ్రియమాగ్నయో యదు
డుపో యస్మింస్తు తే యత్ఫలమ్॥ వ్యా॥ రాత్రావితి॥ ఈశ్వరః - అజచరణః - అ
హిర్బుధ్న్యః - పూషా - నాసత్యః - అంతకః - వహ్నిః - ధాతా - శశీ - ఆదిత్యః - జీవః
అచ్యుతః - అర్కః - త్వష్టా - సమీరణః - ఇత్యేతత్సంజ్ఞాః పంచదశ ముహూ
ర్తాః - రాత్రౌ జ్ఞేయాః - పంచదశముహూర్తానాం మధ్యే రాత్రౌ జాం

ఘ్రియమాగ్న్యయ ఇత్యేతే చత్వార ఏవ ముహూర్తాః - శుభః అధౌ శుభకర్మ
ణి - అశుభాః - శేషాస్తుశుభా ఏవ - యదుడుఃసోయస్మిన్ క్షణేయత్ఫలం
యాదృశఫలం దదాతి - తద్వత్తన్ముహూర్తాధిపాః స్వస్వనురూపం ఫ
లం దదతి - యథా రుద్రాఖ్యస్య రుద్రోధిపః రౌద్రఫలం దదాతి - ఏవమన్య
త్రాప్యూహ్యం - యద్వా యస్మిన్నక్షత్రే యత్కర్మోక్తం తద్దైవత్యము
హూర్తేపి తత్కార్యమిత్యర్థః - యథా-అనూరాధాయాం వివాహ ఉక్తః - త
స్యాః మిత్రదేవతాకత్వాత్ మిత్రముహూర్తే వివాహః కార్య ఇతి - ఏవమ
న్యత్రాప్యూహ్యం - తథా చ రత్నమాలాయాం ॥ శ్లో ॥ యస్మిన్ ధిష్ణ్యే య
చ్చ కర్మోపదిష్టం తద్దైవత్యే తన్ముహూర్తేపి కార్యమితి - తస్మాదుగ్రదైవ
త్యాస్త్యాజ్యా ఇత్యర్థః.**********************************

తా ॥ ప్రతిరాత్రియందున్న పంచదశ ముహూర్తములలో మొదట
ఈశ్వరముహూర్తమనియు - రెండవది అజచరణమనియు - మూడవది అ
హిర్బుధ్న్యమనియు - నాలవది పూషయనియు - ఐదవది నాసత్యమనియు -
ఆరవది అంతకమనియు - ఏడవది వహ్నియనియు - యెనిమిదవది ధాత
అనియు - తొమ్మిదవది శశియనియు - పదవది ఆదిత్యమనియు - పదనకొండవ
దిజీవమనియు - పన్రెండవది అచ్యుతమనియు - పదమూడవది అర్కమని
యు - పదునాలవది త్వష్టయనియు - పదునైదవది సమీరణముహూర్తమని
యు - యీపంచదశముహూర్తములలో రుద్ర - అజాంఘ్రి - యమ - అగ్ని -
యీ రముహూర్తములున్ను శుభకర్మల విషయమై ఉగ్రములౌటవలన నిషే
ధించవలయుననియు - యేనక్షత్రాధిపతి యేయే క్షణమందు యెంతమాత్ర
ముఫలమునుయిచ్చుచున్నాడో ఆప్రకారము ఈముహూర్తాధిపతులున్ను
తమతమస్వరూపమునకుతగిన ఫలమునుయిచ్చుచున్నారనియు - యేనక్ష
త్రమందు యేకర్మ చేయడము శ్రేష్ఠమని చెప్పియున్నదో ఆనక్షత్రాధిదేవ
తముహూర్తమందున్న శుభకర్మ చేయడము ముఖ్యమని తాత్పర్యము.***

౮౨ ॥ మూ ॥ ఆదిత్యేర్యమనామకశ్శశిదినే బ్రహ్మాసురాఖ్యౌ కుజే పి
త్రాఖ్యానలసంజ్ఞితౌ బుధదినే స్యాచ్చేన్ముహూర్తోభిజిత్ । దైత్యాహ్వా గు
రువాసరే భృగుదినే బ్రాహ్మ్యే ఖ్యపిత్ర్యే శనౌ రౌద్రాహీత్వథ తే శుభే
నిధనదాస్తే ముహూర్తాః క్రమాత్ ॥ వ్యా ॥ ఆదిత్య ఇతి ॥ ఆదిత్యే ఆదిత్య
వాసరే - అర్యమనామకశ్చతుర్దశో ముహూర్తః - శశిదినే సోమవాసరే బ్ర

ష్టో నవమః - ఆసురో ద్వాదశో ముహూర్తః కుజవాసరేపిత్ర్యాఖ్యశ్చతు
ర్థః అనలసంజ్ఞికః రాత్రౌ సప్తమశ్చన్ద్వా - బుధదినే అభిజిత్ అష్టమోము
హూర్తః - గురువాసరే దైత్యాహ్వయో ద్వాదశః అహఃవారాఖ్యష్ష
ష్ఠశ్చ భృగుదినే బ్రాహ్మ్యాఖ్యపిత్ర్యౌ నవమచతుర్థౌ - శనౌ శనివాసరే రౌ
ద్రాహీ ప్రథమద్వితీయౌ ముహూర్తౌ - ఏతే ద్వాదశముహూర్తాః క్రమా
న్నిధనదాః అతః అఖిలేషు భేషు అఖిలశుభకర్మసు త్యాజ్యా ఇత్యర్థః..........

తా॥ ఆదివారమందు అర్యమ మనెడి నామముగల పదునాలవ ముహూ
ర్తమును సోమవారమందు బ్రహ్మమను తొమ్మిదవ ముహూర్తమును
న్ను ఆసురమనెడి పన్నెండవ ముహూర్తమును కుజవారమునందు పగ
లు పిత్ర్యమనే నాలవ ముహూర్తమును రాత్రి పదవదగు అనల ముహూ
ర్తమును బుధవారమందు అభిజిత్తు అనెడి యెనిమిదవ ముహూర్తమును
గురువారమందు పన్నెండవదగు దైత్యమును వారమనే పేరుగల ఆర
వ ముహూర్తమును శుక్రవారమంద బ్రహ్మమనే తొమ్మిదవ ముహూర్త
మును పిత్ర్యమనే నాలవ ముహూర్తమును శనివారమందు రుద్ర - ఆహి
అనె ప్రథమద్వితీయముహూర్తములున్ను ఈ చెప్పిన - ౧౨ ముహూర్తము
లున్ను ఉగ్రము గాటవలన శుభకర్మలయందు నిషేధించవలయుననుట......

౭౫॥ ఆ॥ కాలహోరాకామాహ॥ మూ॥ యద్వారే చ యదిష్టకాలఘటి
కాద్విఘ్నా శ్శరాప్తా గతాః పూర్వాంశా అథవర్తమానసమయస్స్యాద్ధో
లహోరాక్రమాత్। వారేశాదిరవిర్భృగుర్బుధవిధూమందోగురుర్మం
గళశ్చేత్యాప్తగ్రహకాలపానిధనదాస్త్యాజ్యా వివాహాదిషు॥ వ్యా॥ యఇతి॥
యద్వారేచ యస్మిన్వాసరే యదిష్టకాలఘటికాః తాః ద్విఘ్నాః ద్వాభ్యాం
గుణితాః - తాపవశరాప్తాః పంచభిర్విభక్తాస్సన్త్యః ఆగతాః లబ్ధాః శరాప్తే
భ్య ఆగతా ఇత్యర్థః - పూర్వాంశాః గతహోరాః - అథవర్తమానసమ
యః యదిష్టం తద్వర్తమానహోరాక్రమాత్ కాలహోరాస్స్యాత్
వారేశాదియస్య వారస్య యోధిపః తదాది - రవిర్భృగుబుధోవిధుర్మందో
గురుః మంగళోంగారకశ్చ ఏతే ఉదయాదారభ్యక్రమేణ పునఃపునః
హోరాధిపా భవంతి - కేచిత్తు అర్ధరాత్రమారభ్య హోరాగణనాక
ర్తవ్యేత్యాహుః - అత్రాయం విశేషః సార్ధఘటికాద్వయాత్మికాయాః
హోరాయాః పంచార్ధనాడికా భవంతి - తాసామర్ధనాడికానాం క్రమే
ణరవిశశికుజబుధగురవోధిపాః తతః శుక్రహోరాంతే తస్యాః పంచార వా

డికానాం క్రమేణ బుధగురుశుక్రశనిసూర్యా అధిపా భవంతి - ఏవం సర్వా
సాం యోజనీయాః అతః హోరాధిపతేః షష్ఠగ్రహః తదనంతర హోరా
రాధిపో భవతి ఏతాః హోరాః పాపగ్రహకాలజాతాశ్చేన్ని ధనదాః అ
తో వివాహాదిషు త్యాజ్యాః భూరేఖాధ్వయోజనేషు తచ్చతుర్థభాగం త్య
క్త్వా భూరేఖాయాః ప్రాగ్దేశస్థితేషు పునః పంచదశఘటికాశ్శోధ్యాః రే
ఖాయాః ప్రత్యగ్దేశస్థితేషు పునః పంచదశఘటికా యోజ్యా యది తేషు పం
చదశఘటికా నశోధ్యాః పంచదశఘటికాస్స్వవత్తాశ్శోధ్యాః తాసు ది
నార్ధేశోధితాసు సతీషు యావానవశిష్టో భవతి సూర్యోగగనోపరి తావద్ఘటి
కామారభ్య వారప్రవృత్తిర్యదిదినార్ధేనశోధ్యాః - తదా ది
నార్ధాద్యావదతిరిచ్యతే తత ఆరభ్య సూర్యోదయాత్పూర్వం వా
రప్రవృత్తిః - ఉక్తం చ రత్నమాలాయాం ॥ శ్లో ॥ వారప్రవృత్తిం మునయో వ
దంతి సూర్యోదయాద్రావణరాజధాన్యామ్ । ఊర్ధ్వం తథాధోప్య పర
త్ర తస్మాచ్చరార్ధదేశాంతరనాడికాభిః ****************

అ॥ కాలహోరక్రమమును చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఏ వారమందైన
ను హోరనిర్ణయించవలెను ఉదయము మొదలు అయిన ఘటికలను రె
ట్టింపు చేసి - ఐదు భాగించగా మిగిలినది తత్కాల హోరయనియు - యే వారమం
దు హోర చూచిన ఆ వారాధిపతి మొదటి హోరాధిపతియనియు - మొద
టి హోరాధిపతికి ఆరవ గ్రహము వెంబడి హోరాధిపతి అనియు - దినంబుకు
౨౪ హోరలకు అధిపతులనియు - ఇందుకు ఉదాహరణము - ఆది వారమం
దు హోర చూచినప్పుడు సూర్యుడు మొదటి హోరనియు - భృగు - బు
ధ - చంద్ర - శని - గురు - అంగారకుల క్రమమున ఉదయం మొదలు పలుమారు
హోరాధిపతులని దెలియవలెను - కొందరు గ్రంథకర్తలు అర్ధరాత్రి మొద
లు హోర చూడవలెనని చెప్పిరనియు - ఈ చెప్పిన హోర ౭౪ - ఘడియ అ
నియు - ౨౪కి - ౨½ - అర్ధఘడియలు యీ అర్ధఘడియలకు సూర్య హోరలో ర
వి - శశి - కుజ - బుధ - గురువు - లధిపతులనియు - శుక్ర హోరలో శుక్ర - శ
ని - రవి - చంద్ర - అంగారకులధిపతులనియు ఈ క్రమమున అన్ని హోరలను
చూడవలెననియు - ఈ హోరలు పాపగ్రహ కాలజనితములైయున్నావి వి వా
హాది శుభకర్మలయందు నిషేధించవలయుననియు - వారములకు అనేకవిధ
ములైన నిర్ణయములు జెప్పినప్పటికిని యీ గ్రంథకర్తమతము కొందరి

గ్రంథకర్తలనున్న యిష్టము-పునయుం మొదలువుదయపర్యంతం వారమని తాత్పర్యము,**

౮౭ ॥ అ ॥ శ్లోకద్వయేన ఖార్జూరచక్రలక్షణం నిరూపయన్ తద్దోషమాహ ॥ మూ ॥ ఖార్జూరాకృతిమూర్ధ్వగాం వ్యలిఖేద్రేఖాం చ రేఖాం తతస్తిర్యక్ప్రాగగ్రకాః స్త్రయోదశ తథా ఖార్జూరచక్రం స్మృతమ్ । విష్కంభాదిషు నస్యభావిశిరసస్థౌ హ్యేకరేఖాంగతౌ స్యాతాం శీతగుభాస్కరౌ యది తయోర్దృష్టిర్మిథో మృత్యుకృత్ ॥ వ్యా ॥ ఖార్జూరేతి ॥ ఏకాం రేఖామూర్ధ్వగాం - ఖార్జూరాకృతిం ఖార్జూరపత్రసదృశాం ఋజుమవక్రం యథా తథా లిఖేత్ - తతః తదనంతరం తస్యాం తిర్యక్ప్రాగగ్రకాః స్త్రయోదశ రేఖాః తథా లిఖితాశ్చేత్ - ఇదం సప్తవింశతిరేఖాత్మకం ఖార్జూరచక్రం భవతి శిరసి చక్రమూర్ధ్ని విష్కంభాదిషు యోగేషు దగ్ధభాది అశ్విన్యాదినక్షత్రం అభిజిద్వర్జం స్థాప్య విలిఖ్య గణనాయాం క్రియమాణాయాం సత్యాం శీతగుభాస్కరౌ శీతాః గావః కిరణాః యస్య సః చంద్రః - భాస్కరస్సూర్యశ్చ - తావేకరేఖాంగతౌ స్యాతాం యది - తదా తయోశ్చంద్రసూర్యయోర్మిథః అన్యోన్యం దృష్టిర్నతిసామ్యం మృత్యుకృత్ - అతశ్శుభకర్మసు త్యాజ్యేత్యర్థః - అత్రాయం విశేషః న కేవలమేకరేఖాగతయోరేవ దృష్టిపాతః కింతు చతుర్థపాదాద్యపాదగతయోర్ద్వితీయతృతీయపాదగతయోశ్చ అన్యోన్యదృష్టిపాతః న చతుర్థద్వితీయపాదగతయోర్వా చతుర్థతృతీయపాదగతయోర్వా ప్రథమద్వితీయపాదగతయోర్వా ప్రథమతృతీయపాదగతయోర్వా - తదుక్తం దైవజ్ఞవిలాసే ॥ శ్లో ॥ చతుర్థగస్త్వాద్యపాదమాద్యగస్తు చతుర్థగమ్ । ద్వితీయగస్తృతీయస్థం తృతీయస్థో ద్వితీయగమ్ । సమాంఘ్రిర్నేత్థం సర్వత్ర ఈక్షేయుర్ధిష్ణ్యమండలమితి,**

అ ॥ రెండు శ్లోకములచే ఖార్జూరచక్రలక్షణమును దెలియజేయుచున్నవాడై ఆదోషమును చెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ ఖార్జూరపత్రమువలె నూర్ధ్వరేఖ నొకటి వ్రాసి ఆరేఖమీదను 13 - అడ్డగీతలు గీచినట్లైతే సప్తవింశతిరేఖాత్మకమగునని ఖార్జూరచక్రమనియు - ఈచక్రశిరస్సునందు అశ్వినీనక్షత్రమునున్ను విష్కంభనామయోగమునున్ను లిఖించి లెక్కించుచుండగా సవ్యముగా లెక్కించుచుండగా సూర్యచంద్రులు ఒకరేఖయందున్న నక్షత్రములయందుండి ఒకరినొకరు చూచినట్లైతే అది మృత్యుప్రదము గనుక వివాహాది శుభక

త్రములయందు నిషేధించవలయునని తాత్పర్యము - ఇప్పట సూర్యచంద్రులకు ఏకరేఖాగతనక్షత్రములయందున్న మాత్రముచేతనే పరస్పరవీక్షణముగలుగను - మరియేమన్నను వీరిలో నాలవపాదమున నొకగ్రహమును మొదటి పాదమున నొకగ్రహముండగానున్ను - రెండవపాదమున నొకగ్రహమును - మూడవపాదమున నొకగ్రహముండగానున్ను పరస్పరవీక్షణముగలుగునని తెలియవలయు ****************************

౮౭॥ మూ॥ విష్కంభవ్యతిపాతశూలపరిఘగండాతిగండాశనివ్యాఘాతా అపి వైధృతిస్సంఘనదా యోగా వివాహాదిషు। దస్రాహీందుమఘాఖ్యాస్తథాదితిసుతానూరాధపుష్యాదితిత్వాష్ట్రాఖ్యాః క్రమశః ప్రదక్షిణపథా జ్ఞేయాశ్శిరస్థోడుతః॥ వ్యా॥ విష్కంభేతి॥ విష్కంభః-వ్యతీపాతః-శూలః- పరిఘః గండః అతిగండః అశనిః వజ్రః - వ్యాఘాతః- వైధృతిః ఏతే నవయోగాః వివాహాదిషు శుభకర్మసు నిధనదాః దస్రాహీందుమఘాఖ్యాః అశ్విన్యాశ్లేషామృగశీర్షమఘాఖ్యాః తథా దితిసుతానూరాధపుష్యాదితిత్వాష్ట్రాఖ్యాః మూలానూరాధాపుష్యపునర్వసూచిత్రాశ్చేతి నవనక్షత్రాణి శిరస్థోడుతశ్శిరోనక్షత్రాత్ క్రమశః ప్రదక్షిణవిధౌ ప్రదక్షిణక్రమేణ జ్ఞేయాః యస్య యోగస్య యన్నక్షత్రముక్తం తచ్ఛిరసి విలిఖ్య తదాదిగణయేదిత్యర్థః - తద్యథా విష్కంభస్యాశ్విని వ్యతీపాతస్యాశ్లేషా శూలస్య మృగశీర్షం పరిఘస్య మఘా గండస్య మూలా- అతిగండస్యానూరాధా వజ్రస్య పుష్యః వ్యాఘాతస్య పునర్వసూ వైధృతేశ్చిత్రా.*******************************

తా॥ విష్కంభము-వ్యతీపాతము-శూల-పరిఘ-గండము-అతిగండము వజ్రము - వ్యాఘాతము- వైధృతి ఈయోగములు - వివాహాదిశుభకర్మలకయోగ్యములనియు - అశ్విని-ఆశ్లేష-మృగశిర-మఖ- మూల- అనూరాధ పుష్య- పునర్వసు - చిత్త- ఈనక్షత్రములలో నేయోగమునకు యేనక్షత్రము చెప్పియున్నదో అవి మొదలు చేసి ప్రదక్షిణక్రమముగా లిఖింపవలయు ననగా విష్కంభమునకు అశ్విని - వ్యతీపాతమున కాశ్లేష ఈక్రమము నలిఖింపవలయునని తాత్పర్యము.*******************************

౮౮॥ అ॥ గ్రహాణోత్పాతదోషమాహ॥ మూ॥ ఉత్పాతగ్రహణేభ్య ఏవ పరతస్సప్తాహమేవం త్యజేద్ధిష్ణ్యం తత్త్రితయేఽఖిలశుభే నేష్టం చ ధృత్యుత్థ్రసమ్। గ్రస్తేస్తేపురతోర్ధమేవ పరతో గ్రస్తోదయే హ్యంత్రయాంసం

ధ్యాయామపిసప్తసప్తదివసానిశ్శుభవర్జయేత్ ॥ వ్యా॥ ఉత్పాతేతి॥ ఉ
త్పాతాః భూకంపధూమకేత్వాదయః గ్రహణానిసూర్యాచంద్రమసోః స
ర్వగ్రాసగ్రహణాని తేభ్యః పరం పరతః సప్తాహం వర్జయేత్ - శు
భకర్మణీతి శేషః - యన్నక్షత్రే ఉత్పాతగ్రహణాదయః సముత్పద్యంతే తత్
తద్ధిష్ణ్యంతన్నక్షత్రంఋతుత్రయంషణ్మాసేషు అఖిలేషు శుభేషు కృత్యేషు ప్ర
దంఅతోనేష్టం -గ్రస్తాస్తమయాదేర్విశేషమాహ -గ్రస్తేస్తమితే -గ్రస్తే
గ్రస్తాస్తమయఖండగ్రహణవిషయేపురతఃపూర్వంఅర్ధమేవసప్తాహేన.
సార్ధదినత్రయమేవత్యాజ్యం -గ్రస్తోదయేగ్రస్తోదయఖండగ్రహణేఉప
రతఃగ్రహణాదూర్ధ్వంఅహ్నాంత్రయందినత్రయంత్యాజ్యంసంధ్యాయా
మపినిశ్శేషేసర్వగ్రాసగ్రస్తాస్తమయగ్రస్తోదయగ్రహణేపిసప్తసప్తదివ
సాన్త్యజేత్ సర్వగ్రాసగ్రస్తాస్తమయేపూర్వంసప్తాహంసర్వగ్రాసగ్ర
స్తోదయేఊర్ధ్వంసప్తాహం అన్యత్రఖండగ్రహణేష్వనుపాతేనయోజనీ
యంపవంమాసవిషయేపి - తదుక్తం॥ శ్లో॥ సర్వగ్రాసేషుషణ్మాసంఅర్ధ
గ్రాసేతదర్ధకం - తదంశరేనుపాతేనత్యజేత్స్వంగ్రహణాహతమితి॥

అ॥ గ్రహణోత్పాతదోషమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఉత్పాతములన
గా భూకంపనము- ధూమకేతువు మొదలగుఉత్పాతములున్ను - సూర్యచం
ద్రగ్రహణములున్నుకలిగినట్లాయెనా - అనంతరమందు - ౭ వాసరముల
పర్యంతము - శుభకర్మలు చేయగూడదనియు - యేనక్షత్రమందుయీచెప్పి
నభూకంపనాద్యుత్పాతములుగలుగుచున్నవో ఆనక్షత్రముఋత్వుప్రద
మాటవలనఆరునెలలపర్యంతమువివాహాదిశుభకర్మలవిషయమై అయో
గ్యమనియు - అర్ధగ్రహణమైగ్రస్తాస్తమయమయినపక్షమునకుముందు ౩౹
దినముకూడదనియు - అర్ధగ్రహణగ్రస్తోదయవిషయమైఅనంతరముమూడు
దివసములుకూడదనియు - సాయంకాలమునగ్రస్తాస్తమయమయినసర్వగ్ర
స్తగ్రహణమందుముందు - ౭ దివసములున్ను గ్రస్తోదయసర్వగ్రస్తగ్రహ
ణమందుఅనంతరమందు- ౭ దివసములునుకూడదనియు - మరియు గ్రహణ
విద్ధనక్షత్రముపూర్ణగ్రహణమునందు-౬ మాసములవరకునుఅర్ధగ్రహణ
మునందు ౩ మాసములవరకునుయీరీతిగాశుభకర్మలవిషయమైయోగ్యము
గాదనియును తాత్పర్యము,*****************************

౮౯ ॥ అ॥ క్రూరయుక్తధిష్ణ్యదోషమాహ॥ మూ॥ తద్ధిష్ణ్యంజ్వలితంచ

పాపసహితంమృత్యుప్రదంపృష్ఠభంభస్మాఖ్యంత్వథధూమితంచపురతో
ధిష్ణ్యంవివాహాదిషు। రాశిః క్రూరయుతస్తదాఖ్యఫలదశ్చాన్యేచతౌతా
దృశౌపృష్ఠాగ్రౌ శుభసంయుతౌయదిశుభౌస్యాతాంతురాశీతుతౌ॥ వ్యా॥
తద్ధిష్ణ్యమితి॥ పాపసహితంపాపగ్రహాయుక్తంతద్ధిష్ణ్యంతన్నక్షత్రంజ్వ
లితంజ్వలితసంజ్ఞంపృష్ఠభంపాపగ్రహముక్తనక్షత్రంతుభస్మాఖ్యంభస్మసం
జ్ఞికంఅతఃపురతోధిష్ణ్యంపాపగ్రహస్యఅగ్రగతంనక్షత్రంతుధూమితం
ధూమితసంజ్ఞికం - ఏతన్నక్షత్రత్రయంమృత్యుప్రదం అతోవివాహాదిషు
త్యాజ్యంక్రూరయుతఃపాపగ్రహాక్రాంతరాశిశ్చతదాఖ్యఫలదఃతదాఖ్యః
జ్వలితసంజ్ఞఃతత్ఫలదః - పూర్వవన్మృత్యుప్రదఃఅన్యౌతౌపాపగ్రహపృష్ఠా
గ్రగతౌరాశీభస్మితధూమితాఖ్యౌ - అత్రవిశేషమాహ - పృష్ఠాగ్రౌరాశీ
శుభసంయుతౌయదితదాశుభౌస్యాతాంశుభప్రదౌభవేతాం.*********

అ॥ క్రూరయుక్తధిష్ణ్యమునుదోషమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పాపగ్ర
హముతోగూడిననక్షత్రముజ్వలితసంజ్ఞికమనియు - పాపగ్రహమునకువెం
బడియున్ననక్షత్రముభస్మసంజ్ఞికమనియు - పాపగ్రహమునకుముందున్నన
క్షత్రముధూమితసంజ్ఞికమనియు- ఈమూడునక్షత్రములుమృత్యుప్రదము
లౌటవలనవివాహాదివిషయమైనిషేధించవలయుననియు - పాపగ్రహయు
క్తమయినరాశిన్నిజ్వలితసంజ్ఞికమేగనుకముందుచెప్పినఫలప్రదమనియు-
మిగిలినపృష్ఠాగ్రగతరాసులుభస్మితధూమితసంజ్ఞికములైనప్పటికిని శుభ
గ్రహాయుక్తములైనట్టాయెనాశుభప్రదములనితాత్పర్యము**********

౯౦॥ అ॥ అథపంచశలాకచక్రముద్ధృత్యపాపగ్రహవిద్ధదోషమాహ॥
మూ॥ తిర్యక్పంచతథోర్ధ్వగాశ్చరమితాద్వేద్వేచకోణద్వయేచక్రే
త్రైపదలిఖ్యశంభుపదిశిద్వైతీయరేఖాదితః। అష్టావింశతిభానిచజ్వలన
భాదీన్యేనరేఖాగ్రతస్థాని స్యుర్గ్రహవేధవర్జితముడు గ్రాహ్యంవివా
హేబుధైః॥ వ్యా॥ తిర్యగితి॥ పంచరేఖాస్తిర్యగ్లిఖిత్వాతథాశరమితాఃపం
చరేఖాఊర్ధ్వగావిలిఖేత్ పునఃకోణద్వయేఈశాన్యనైఋతికోణద్వ
యేఆగ్నేయవాయవ్యకోణద్వయేచద్వేద్వేరేఖేవిలిఖేత్ అత్రైవచక్రే
పంచశలాకచక్రేఏవశంభుదిశిఈశాన్యదిశివిద్యమానాయాద్వితీయైవ
ద్వైతీయాతస్యారేఖాతదాదితః ఈశాన్యకోణస్థద్వితీయరేఖామారభ్యేత్యర్థః
రేఖాగ్రేషుజ్వలనభాదీనికృత్తికాదీని అష్టావింశతిభానినక్షత్రాణిస్థా

ప్యాని లేఖనీయాని గ్రహవేధవర్జితం గ్రహవేధశ్చ యద్రేఖాగతనక్షత్ర
స్య యద్రేఖాగతనక్షత్రస్థితగ్రహేణ వేధః - తద్వర్జితం-యథా కృత్తికా
యాం స్థితపాపగ్రహేణ విశాఖాయాః వేధః - ఏవమన్యత్రాప్యూహ్యం ఏ
తాదృశ వేధహీనం శుభనక్షత్రం ॥ ని ॥ నక్షత్రమృక్షం భం తారా తారకా
ప్యుడు వా స్త్రియామిత్యమరః - వివాహేబుధైర్ద్విజన్మైః గ్రాహ్యం వి
వాహమిత్యుపలక్షణం సకలశుభకర్మస్వితి భావః. *******************

అ॥ పంచశలాకచక్రమును దెలియజేయువాడై పాపగ్రహాక్రాంతదో
షమును చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ౫ అడ్డగీతలు వ్రాసి దానిమీద - ౫ నిడుపుగీత
లు వ్రాసి యీచక్రకోణములయందు రెండేసిగీతలు వ్రాసి యీచక్రమం
దు యీశాన్యకోణమందు వ్రాయబడిన రెండవ రేఖ మొదలుకొని అన్నిరే
ఖాగ్రములయందున్న క్రమముగా కృత్తికాది - అభినక్షత్రములను వ్రా
సి పరిశోధించి పాపగ్రహవేధలేని నక్షత్రమునందు వివాహాది శుభకర్మల జే
యడము పండితసమ్మతమని తాత్పర్యము. ************************

౯౧ ॥ అ॥ విషనాడీదోషమాహ॥ మూ॥ నైశం వీరనలం నభో భయకరం
నీలం నగం ఫాలనాగో నీరం హాయకారనీరభయభూపో నేకభేకం శరః । వా
రం నీరనకం నయం హాయతపో వారం నగం దస్రతస్స్యుర్ధ్వం విషనాడి
కా హ్యుదధయో లగ్నస్పృశో మృత్యుదాః ॥ వ్యా॥ నైశమితి॥ దస్రతః అ
శ్విన్యాదేః - నైశాదిసంఖ్యోర్ధ్వం విషనాడికాశ్చతస్రః యథా - నైశం అ
శ్విన్యాః పంచాశత్ - భరణ్యాః వీరం చతుర్వింశతిః - కృత్తికాయాః నలం త్రిం
శత్ - రోహిణ్యాః నభశ్చత్వారింశత్ - మృగశీర్షస్య భయం చతుర్దశ - ఆ
ర్ద్రాయాః కరం ఏకవింశతిః - పునర్వస్వోః నీలం త్రింశత్ - పుష్యస్య నరం
వింశతిః - ఆశ్లేషాయాః ఫాలం ద్వాత్రింశత్ - మఘాయాః నాగః త్రింశత్ ।
పూర్వఫల్గున్యాః నీరం వింశతిః ఉత్తరఫల్గున్యాః హాయః అష్టాదశ - హస్తస్య
కారః ఏకవింశతిః - చిత్రాయాః నగం వింశతిః - స్వాత్యాః భయం చతుర్దశ -
విశాఖాయాః భూపశ్చతుర్దశ - అనూరాధాయాః నేకం దశ - జ్యేష్ఠాయాః
భేకం చతుర్దశ - మూలస్య శరః షట్పంచాశత్ - పూర్వాషాఢాయాః వా
రం చతుర్వింశతిః - ఉత్తరాషాఢాయాః నీరం వింశతిః - శ్రవణస్య నకం దశ -
ధనిష్ఠాయాః నయం దశ - శతభిషజః హాయః అష్టాదశ - పూర్వాభాద్రా
యాః తపః షోడశ - ఉత్తరాభాద్రాయాః వారం చతుర్వింశతిః - రేవత్యాః
నగం త్రింశత్ - ఏవముక్తరసంఖ్యయా అశ్విన్యామారభ్య రేవత్యంతానాం బు

త్రాణాం - ఉక్తఘటికానంతరం విషనాడికాః - వర్జ్యఘటికాః ఉదయశ్చ
తత్రైః జ్ఞేయాః - తాపకాశ్చతే స్రోఘటికా లగ్నశ్చ స్ఫుటశ్చేన్న స్ఫుర్యుద్గాః॥

అ ॥ విషఘటికానిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ౫౦ - ౨౪ - ౩౦ - ౪౦
౧౪ - ౨౧ - ౩౦ - ౨౦ - ౩౨ - ౩౦ - ౨౦ - ౧౮ - ౨౧ - ౨౦ - ౧౪ - ౧౪ - ౧౦ - ౧౪ -
౫౬ - ౨౪ - ౨౦ - ౧౦ - ౧౦ - ౧౮ - ౧౬ - ౨౪ - ౩౦ - అశ్విన్యాదులగు - ౨౭ నక్ష
త్రములకు క్రమంబుగాపై వ్రాయబడినయిరువదియేడు విధములసంఖ్యగల
గడియలకు పైన నాలుగేసిగడియలు విషఘటికలు గావుననివి వివాహాదిలగ్న
మునుస్పృశించినన్మృత్యుప్రదంబులగును. ************************

౯౨॥ అ॥ లగ్నాస్తదోషమాహ॥ మూ॥ లగ్నాంశేభ్యుదితే తదంశపతి
నాదృష్టేయుతే వాశుభైర్మిత్రేణాపికరగ్రహస్తుశుభదో నో చేద్వరస్యాం
తకృత్ । అస్తాంశేపితథైవతత్పతియుతేదృష్టేశుభైర్వాగ్రహైః కన్యా
యాశ్శుభదో న చేన్నిధనదః పాణిగ్రహో లగ్నతః ॥ వ్యా॥ లగ్నాంశ ఇతి॥
లగ్నాంశే లగ్నస్యనవాంశే అభ్యుదితేసతి - తదంశపతినా తన్నవాంశాధిప
తినా - తల్లగ్నే దృష్టే యుతే వా శుభగ్రహైః దృష్టేయుతే వా - మిత్రేణన
వాంశాధిపతేర్యోమిత్రగ్రహస్స క్రూరశ్శుభో వా తేనదృష్టేయుతే వాయ
ది-కరగ్రహః వివాహః శుభదః - నచేల్లగ్నే శుభగ్రహైః తదంశపతినావా
తన్మిత్రేణవాఅయుతే అదృష్టేవాయది - తదా వరస్యాంతకృత్ మృత్యు
ప్రదః - లగ్నతః అస్తాంశేపితథైవ - యల్లగ్నేయత్సంఖ్యాకోనవాంశోభ్యుది
తః తస్మాత్ సప్తమలగ్నే తత్సంఖ్యాకోనవాంశోస్తాంశః - తస్మిన్ తత్పతియుతే త
దంశపతినాయుక్తే దృష్టేవాసతి - అథవా శుభగ్రహైర్యుతే దృష్టేవా యది
పాణిగ్రహః కన్యాయాః శుభదః - నచేత్ ఉక్తార్థాభావే నిధనదో భవేత్ ॥

అ॥ లగ్నాస్తదోషమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వివాహలగ్నమునకు
నవాంశమును నిర్ణయించినపిమ్మట లగ్నము ఆనవాంశాధిపతిచేతనైనను - శు
భగ్రహములచేతనైనను - నవాంశాధిపమిత్రగ్రహముచేతనైనను-చూ
డబడుచున్నను - లేక వీట్లతోగూడియున్నను-అట్టిలగ్నమున జేయబడినవివా
హము వరునికి శుభకరంబగును - అట్లుగాకున్న హానికరంబగును- ఏలగ్నము
నందెన్నవయంశము నవాంశమగునో - ఆలగ్నమునకేడవలగ్నమునందన్న
వయంశము స్తాంశమగును - అట్టియస్తాంశమా నవాంశాధిపతిచేతనైనను -
శుభగ్రహములచేతనైనను జూడబడుచునైనను-లేక వీటితోగూడియైననుం
డినేనియిట్టిసమయమున నొనర్చిన వివాహము కన్యకు శుభప్రదంబగును

అట్లుగానున్న స్మృత్యర్థ ప్రసంబ మని తాత్పర్యము**********************

౮౩ ॥ అ ॥ గండాంత దోషమాహ ॥ మూ ॥ గండాంతస్తుయదంతరాళము భయోర్నక్షత్రయోరశ్వినీ రేవత్యోః పిత్ర్యసార్పయోః స్తుఘటికాఅష్టౌచ మృత్యుప్రదాః । చాపాళ్యోర్ఘష మేషయోశ్చ మృగరాట్టౌళీరయోర్మధ్యమే । నాడ్యేకైవ మృతిప్రదైవ యది సావర్గోత్తమాంశాన్వితా ॥ వ్యా ॥ గండాంత ఇతి ॥ ఉభయోర్నక్షత్రయోః రాశ్యోశ్చ యదంతరాళం తత్ గండాంత ఇత్యుచ్యతే - తదేవవిశదయతి - ఉభయోర్నక్షత్రయోః మూలజ్యేష్ఠయోః - అశ్వినీ రేవత్యోశ్చ - పిత్రసార్పయోర్మఘాశ్లేషయోశ్చ - మధ్యమే - అష్టౌఘటికాః మృత్యుప్రదాః - జ్యేష్ఠాయాఅంత్యఘటికాశ్చతస్రః మూలస్య ఆద్యఘటికాశ్చతస్రః మిలిత్వా అష్టఘటికా భవంతీతి వివేకః - ఏవముత్తరత్రాప్యనుసంధేయం - చాపాళ్యోః ధనుర్వృశ్చికయోః ఝషమేషయోః మీనమేషయోః మృగరాట్టౌళీరయోః సింహకర్కటయోశ్చ - ఏతయోర్మధ్యే - నాడ్యేకా ఏకఘటికైవ మృతిప్రదా - సా రాశ్యోర్గంతరాళఘటికా వర్గోత్తమాంశాన్వితా సిమృత్యుప్రదైవ**********************

అ ॥ గండాంత దోషమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ జ్యేష్ఠామూలలు - అశ్వినీ రేవతులు - మఘా శ్లేషలు - ఈనక్షత్రముల మధ్యకాలమున - రాదేసిగడియలు గండాంతమగుననగా - జ్యేష్ఠ - రేవతి - ఆశ్లేష - ఈనక్షత్రముల తుద యందు - రఘడియలును మూల - అశ్విని - మఘ - ఈనక్షత్రముల యాదియందు - రఘడియలును - నక్షత్ర గండాంతములు గానని దియును - వృశ్చిక - మీన - కర్కాటక రాసులతుదయందరగడియయు - ధనుర్మేష సింహ - రాసుల యాదియందరగడియయు - రాశిగండాంతముగుటవలన నిదివర్గోత్తమాంశయుక్తమైయున్న నిదియును - వివాహాది శుభకర్మల విషయమై మృత్యుప్రదంబని తాత్పర్యము.**********************************

౮౪ ॥ అ ॥ తిథిగండాంతమాహ ॥ మూ ॥ మాసాదేః ప్రపంచ పంచ తిథయో నందాచ భద్రా జయారిక్తా పూర్ణాచ్చ పునః పునస్తదభిధాః పూర్ణాక్రమాత్పంచమీ । నందాద్యో ఘటికాద్వయం నిధనకృత్పూర్ణాంత్య నాడీద్వయం గండాంతా స్త్రివిధాస్సదా నిధనదాస్త్యాజ్యాపి వాహాదిషు ॥ వ్యా ॥ మాసాదేరితి ॥ మాసాదేః శుక్ల ప్రతిపదారభ్య అథ అనంతరం పంచ పంచ తిథయః - క్రమాత్ - నందాభద్రా జయారిక్తాపంచమీ పూర్ణా ఇతి - పునః పునస్తదభిధాః తత్సంజ్ఞికా భవంతి - తత్ప్రయోజనమాహ - నందాద్యాః ప్రతిపత్షష్ఠ్యేకాదశ్యో

నాంఆద్యౌఘటికాద్వయంనిధనకృత్-పూర్ణాంత్యనాడీద్వయం పూర్ణతిథ్యం తేఘటికాద్వయం చ నిధనకృత్ - త్రివిధాఃనక్షత్రగాశ్చతిథిసంజ్ఞయా త్రివిధాః - గండాంతాఃఅపి వాహాదిషుసదానిధనదాఃఅతస్త్యాజ్యాః,*****

అ॥ నందభద్రాదితిథిసిర్ణయపూర్వకంబుగతిథిగండాంతమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ శుద్ధపాడ్యమి మొదలైన యీతిథులు క్రమంబుగ - నంద-భద్ర జయ - రిక్త-పూర్ణ-యనుసంజ్ఞలుగలవై యుండును- అందునందతిథులయాది యందు - రెండుగడియలును - పూర్ణతిథులయంత్యమందు - రెండుగడియలును - తిథి గండాంతములనంబడును గాన నివి వివాహాదివిషయమై మృత్యుప్రదములగు

౯౫ ॥ అ॥ వ్యతీపాతవైధృతిదోషావాహ॥ మూ॥ త్యాజ్యౌశౌ వ్యతిపాతవైధృతిమహాదోషౌ వివాహాదికే వ్యానీతౌ గణితానుసారిత ఇమౌ యోగౌ చ మృత్యుప్రదౌ। దోషాణామపి సర్వతశ్చ సతతం సర్వేషు కర్మస్వపి ప్రోక్తాస్త్వేకవింశతిమహాదోషాస్తు మృత్యుప్రదాః॥ వ్యా॥ త్యాజ్యావితి॥ గణితానుసారతః గణితశాస్త్రానుసారేణ(*)సార్వావిభక్తికస్తసిః - ఆనీతౌ ఇమౌ ప్రసిద్ధౌ యోగౌ వ్యతీపాతవైధృతిమహాదోషౌ - వివాహాదికే వివాహప్రభృతి శుభకర్మణి - దోషాణామపిఏకవింశతిమహాదోషాణాం మధ్యే- సర్వతఃసర్వప్రయత్నేన - సతతంనిత్యంయథాతథా - మృత్యుప్రదౌ అత స్త్యాజ్యౌ - ప్రోక్తాఃఉక్తరీత్యాప్రతిపాదితాః- తేఅఖిలైకవింశతిమహాదోషాస్తుసర్వేషుకర్మసుమృత్యుప్రదాః*************************

అ॥ వ్యతీపాతవైధృతిమహాదోషముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ గణితశాస్త్రానుసారముచేత దోషతరములు, గా నేర్ప రచబడినవ్యతీపాతవైధృతి యోగంబులనెడిదోషంబులును - ముందు జెప్పబడియున్న యేకవింశతిమహాదోషములును-వివాహాదివిషయమై మృత్యుప్రదంబులని యెరుంగవలయు**

౯౬ ॥ అ॥ దోషప్రతిపాదనంనిగమయతి॥ మూ॥ తల్లగ్నంచశుభైస్త్రిభిర్యుతమపిస్వోచ్చస్థితైస్స్వాలయస్వాంశస్థైర్యదిమిత్రగైర్గుణశతైర్లగ్నంచపంచేష్టికమ్। క్రూరేష్వత్రిభవారిగేషు యదివావర్గోత్తమాంశాన్వితంలగ్నందోషవిదూషితంయదితదామృత్యుప్రదంస్యాత్త్రియోః॥ వ్యా॥ తల్లగ్నమితి॥ స్వోచ్చస్థితైఃస్వకీయోచ్చస్థానగతైఃస్వాలయస్వాంశస్థైః స్వక్షేత్రగతైర్వా యత్రకుత్రరాశౌస్వాంశగతైర్వా- మిత్రగైర్మిత్రక్షేత్రగతైర్మిత్రనవాంశగతైర్వా - త్రిభిశ్శుభగ్రహైర్యుతమపితల్లగ్నం

వివాహాదిలగ్నం - గుణశతైర్యుక్తమపి - పంచేష్టికంపంచేష్టికబలయుక్తమపి - క్రూరేషుపాపగ్రహేషు-త్రిభవారిగేషుతృతీయైకాదశషష్ఠేషుస్థితేషుసత్సు వా యది - లగ్నంవర్గోత్తమాంశాన్వితమపి - దోషవిదూషితంఏకైకవింశతిమహాదోషాణామన్యతమేనదూషితంచేత్తదాలగ్నంతదెవోర్ధ్వంఫత్వోః సమృత్యుప్రదంస్యాత్ ********************************

అ॥ ఏకవింశతిమహాదోషములెన్నియుగుణములతోఁగూడియున్నప్పటికి నిమిగులనింద్యంబులనివచింపుచున్నాడు॥ తా॥ వివాహాదిలగ్నము-స్వకీయోచ్చస్థాన - స్వక్షేత్ర- స్వాంశ-మిత్రక్షేత్ర మిత్రనవాంశములయందున్న మూఁడుశుభగ్రహములతోఁగూడి - పంచేష్టికబలయుక్తమై-౩-౬-౧౧-ఈ స్థానములయందుపాపగ్రహములుగలదై - వర్గోత్తమాంశ సహితమై - అత్యంతాధికబలముగలదైయున్నను - పూర్వముచెప్పబడియున్నయేకవింశతిమహాదోషములలోనొకదోషముచేతదూషితంబాయెనేని - శుభకర్మల విషయమై మృత్యుప్రదంబగునని తాత్పర్యము.

౯౭ ॥ అ॥ ఇత్థమేకవింశతిమహాదోషానుక్త్వా ఇదానీం వివాహాదిలగ్నస్య గ్రహసంపత్తిమాహ॥ మూ॥ కేంద్రోపాంత్యధనత్రికోణసహితాస్సౌమ్యాస్తుషట్కాస్తథాపాపాస్తుత్రిభవారిగాశ్శుభఫలాస్సర్వేవివాహాదిషు॥ శుక్రష్షష్ఠగతోన చేదవనిజో మృత్యుస్థితోవాన చేజ్జామిత్రేగ్రహవర్జితేహిమకరోలగ్నాత్ త్రరిప్ఫారిగః॥ వ్యా॥ కేంద్రేతి॥ సర్వేసౌమ్యాశ్శుభగ్రహాః కేంద్రోపాంత్యధనత్రికోణసహితాః కేంద్రాణిసప్తమాభిరిక్తలగ్నచతుర్థదశమాని - సప్తమస్య తు-అనుపదమేవజామిత్రేత్యనేనగ్రహణవిషయత్వాత్ -ఉపాంత్యంఏకాదశం - ధనంద్వితీయం - త్రికోణేనవమపంచమేఏతైస్సహితాఃయుక్తాస్సంతఃవివాహాదిషు - శుభఫలాఃశోభనప్రదాః క్రియాస్సువిశేషః- షట్ఆకారే అటంతిగచ్ఛంతీతిషట్కాఃగ్రహాః (*) తత్పురుషేకృతిబహుళమితిసప్తమ్యా అలుక్ - పాపగ్రహాస్తు - త్రిభవారిగాఃలగ్నాత్ తృతీయైకాదశషష్ఠస్థానగతాస్సంతఃశుభఫలదాభవంతి - నకేవలమేతావత్ - శుక్రష్షష్ఠగతః - అవనిజోంగారకః - మృత్యుస్థితఃలగ్నాదష్టమస్థానగతో వాన చేద్యది - కించజామిత్రేలగ్నాత్సప్తమేగ్రహవర్జితే క్రూరసౌమ్యగ్రహరహితేసతిచ-హిమకరశ్చంద్రఃలగ్నాత్ త్రరిప్ఫారిగఃలగ్నాదష్టమేద్వాదశేషష్ఠేవాస్థితోన చేద్యది- పూర్వోక్తకేంద్రలాభధననవమపంచమస్థా

వ॥ తాః శుభగ్రహాః తృతీయైకాదశషష్ఠస్థానగాః పాపగ్రహాః ఫలదా భవంతి

అ॥ వివాహాదిలగ్నమునకు గ్రహసంపత్తిని జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ లగ్నమునకు - శుక్రుడారింటను-కుజుడు - ౮టను- సకలగ్రహంబులు - ౭టను - చంద్రుడు - ౬టను - ౮టను-౧౨టను-లేకయుండిన - ౧ - ౨-౪-౫-౬-౧౦-౧౧ - ఈస్థానములయందున్న శుభగ్రహంబులును - ౩-౬-౧౧-ఈస్థానములయందున్న పాపగ్రహములును శుభప్రదంబులగును.

౬౫॥ అ॥ అథైకవింశతిదోషాతిరిక్తజామిత్రదోషమాహ॥ మూ॥ జామిత్రే చ కరగ్రహేస్థిత ఇనో వైధవ్యమిందుః స్త్రియాస్సాపత్న్యం మరణం కుజస్సుతహృతిం సౌమ్యో వినాశం గురుః। శుక్రో వ్యాధిమథార్కజస్తు కురుతే మృత్యుం తమోబంధనం శుక్లేందుశ్చ శుభగ్రహాశ్శుభఫలాంశ్చై వ గ్రహాః కన్యే బుధాః॥ వ్యా॥ జామిత్ర ఇతి॥ కరగ్రహే వివాహసమయే-జామిత్రే సప్తమస్థానే- స్థితః ఇనస్సూర్యః స్త్రియాః-వైధవ్యం కురుతే ఇందుశ్చంద్రః సాపత్న్యం సపత్నీసంపాదనం - కుజో మరణం - సౌమ్యో బుధస్సుతహృతిం పుత్రనాశనం - గురుర్వినాశం-శుక్రో వ్యాధించ - స్త్రియాః కురుత ఇతిసర్వత్రయోజ్యం - అథార్కజస్తు శనైశ్చరస్తు- .. శబ్దః ..ర్వస్మైన మృత్యుం ద్యోతయతి - తయోర్దంపత్యోః మృతిం-తమో రాహుః బంధనంచ కురుతే - అస్యాః బాధాః కేచిదాచార్యాస్తు శుక్లేందుశ్శుక్లపక్షచంద్రః - శుభగ్రహాః బుధగురుశుక్రాశ్చ-జామిత్రగా అపి శుభఫలం భవంతీత్యాహుః. . . ..

అ॥ జామిత్రదోషమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వివాహలగ్నమునకు ౭ట- సూర్యుడున్న వైధవ్యమును-చంద్రుడున్న - సపత్నియు-కుజుండుండిన - మృతి-బుధుండుండిన పుత్రహాని - గురుడుండిన-నాశము-శుక్రుడుండిన - రోగంబును- స్త్రీకిగలుగును - శనియుండిన మరణమును- రాహువుండినబంధనమును దంపతులకుగలుగును - శుక్లపక్షచంద్రుండును - శుభగ్రహంబులును - ౭టనుండినప్పటికిని శుభకరంబులని కొందరియభిప్రాయము ....

౬౬॥ అ॥ అబ్దాదిసంధిషు త్యాజ్యకాలపరిమాణమాహ॥ మూ॥ అబ్దేష్వయనవత్సరేషు శుభకృత్ప్రోక్తసంధౌ తథా పంచాహాని ఋతుమాసయోర్ద్వివసయోర్నక్షత్రయోః కోగయోః। యామార్ధం ఘటికాద్వయం కరణయోర్లగ్నయోర్గ్నాడికాసంధ్యాయాం ఘటికాత్రయంద్విఘటికే త్యాజ్యాస్తు సంధౌ సదా॥ వ్యా॥ అబ్దేష్వితి॥ అబ్దేషు ప్రభవాదిసంవత్సరేష్వయనసం

వత్సరః న శుభకృత్ - శుభకర్మస్వితి శేషః - అబ్దసంధౌ సంవత్సరయోస్సం
ధౌ - పక్షః పంచదశ దినాని - మాసయోస్సంధౌ పంచాహాని - కృష్ణపక్షచతుర్దశ్యా
శ్చామావాస్యాయాః పర్యంతం దినపంచకం - దివసయోర్నక్షత్ర
యోర్యోగయోశ్చ సంధౌ - యామార్ధం ఘటికాచతుష్కం - కరణయోస్సం
ధౌ ఘటికాద్వయం - లగ్నయోస్సంధౌ చేత్ - నాడికా ఏకఘటికా - సంధ్యా
యాం సూర్యోదయసూర్యాస్తమయకాలేషు - ఘటికాత్రయం - నిశి రా
త్రౌ ద్వితీయయామాంతిమఘటికా తృతీయయామాదిమఘటికా చేతి - ద్వే
ఘటికే నిశీథసంజ్ఞికే భవతః తత్ర ఘటికాద్వయం చ - వ్యాఖ్యాతౄణి సర్వత్రా
నుసంధేయం - న శుభకృదితి సర్వత్ర హేతుత్వే నావగంతవ్యం - అబ్దే షట్పక్ష
య వత్సర ఇత్యత్ర దేశభేదనవ్యవస్థా ద్రష్టవ్యా - తథాచ భాసురిః॥ శ్లో॥ విం
ధ్యస్యోత్తరదిగ్భాగే షట్పక్షం తం వత్సరం త్యజేత్ । తస్య దక్షిణదేశే తు త్రి
మాసం వర్జయేత్సదా । అంగవంగకళింగేషు మాసషట్కం వివర్జయేత్ । ప్రభ
వాదౌ తు మాసస్స్యాత్సర్వకర్మసు గర్హితః ఇతి । పక్షోబ్దసంధావిత్య(త్ర)
పి వ్యవస్థా - యదా ఫాల్గునమీనౌ యుగపత్స్యాతాం తదా తత్ర పక్షస్త్యాజ్యః -
తదుక్తం॥ శ్లో॥ యదా ఫాల్గునమీనౌ ద్వౌ యుగపద్విరతిం గతౌ । తదైవ పక్షో
వర్జ్యాంతే హేయో నాన్యత్ర కుత్రచిదితి - కించ - దశ చాంద్రే తు వర్జ్యాంతే
సౌరాబ్దే తు హి వాసరం । తథా ద్విరాత్రం జైవాంతే వర్జయేచ్ఛుభకర్మస్వితి॥

అ॥ అబ్దాదిసంధికాలములయందు శుభకర్మలవిషయమై వర్జింపదగిన కా
లపరిమాణమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సంవత్సరములలోనతుయుసంవత్సరం
బును - ప్రతిసంవత్సరసంధికాలములయందు - ౧౫దినంబులు - మాసములసం
ధియందు - ౫దినంబులు - దినసంధియందును - నక్షత్రసంధియందును - యో
గసంధియందును - అర్ధయామకాలంబు - కరణసంధియందు - రెండుగడియలు -
లగ్నసంధియందొకగడియయు - ప్రాతస్సాయంకాలములయందు మూడే
సిగడియలు - రాత్రియందు నిశీథకాలము - ఇవిశుభకార్యంబులకయోగ్యం
బులు - మరియు నీవిషయమై వ్యాఖ్య యందు దేశభేదమువలన దెలియజేసి
యున్న గ్రంథాంతరశ్లోకముల యభిప్రాయము గ్రాహ్యంబు,..............

౧౦౨ ॥ అ॥ స్వల్పదోషానాహ॥ మూ॥ వృష్టిర్భ్రూభ్రమణాభ్రఘోష
పరిధిబ్రధ్నేందువర్ణాన్వితా విద్యుచ్చాపహిమప్రశీందురవిదిగ్దాహాదయః
కాలజాః । దుర్యోగా బహవశ్చ దుష్టశకునం దుస్స్వప్నదుష్క్షుతేమృత్యా
కృశ్రవణం చ దుష్టమరుతో దుఃఖప్రదాస్సంగళే॥ వ్యా॥ వృష్టిర్భ్రేతి॥

వృష్ట్యభ్రభ్రమణాభ్రఘోషపరిధిబ్రధ్నేందువర్ణాన్వితాః - వృష్టిర్వ
ర్షం - అభ్రభ్రమణం మేఘాడంబరః - అభ్రఘోషః మేఘగర్జితం - పరిధిస్సూ
ర్యాచంద్రమసోః పరివేషః ॥ వి ॥ పరివేషస్తుపరిధిరిత్యమరః - బ్రధ్నస్సూర్యః
ఇందువర్ణాన్వితః చంద్రవచ్ఛుక్లవర్ణసహిత ఇత్యర్థః ॥ ని ॥ భాస్కరాహస్క
రబ్రధ్నప్రభాకరవిభాకరా ఇత్యమరః - కాలజాః - విద్యుత్తటిత్ - చాపః ఇం
ద్రధనుః - హిమస్తుషారః - ప్రతీందుః ప్రతిచంద్రః ప్రతిరవిః ప్రతిసూర్యశ్చ - ది
గ్ధూమాదయశ్చ బహూదుర్యోగాః అన్యే ధూమకేత్వాదయో దుష్టయో
గాః - దుష్టశకునం సర్పశశకాదిదర్శనం - దుస్స్వప్నంచ - దుర్వీక్షణం దుష్టవస్తు
దర్శనం - దుర్వాక్యశ్రవణమమంగళవాక్యశ్రవణం - దుష్టమరుతః మహా
వాయవశ్చ మంగళే శుభకర్మణి - దుఃఖప్రదా భవంతి. ***************

అ॥ స్వల్పదోషములఁ జెప్పుచున్నాఁడు॥ తా॥ వర్షము - మేఘాడంబరము -
మేఘగర్జితము - సూర్యచంద్రులపరివేషము - సూర్యుఁడు చంద్రునివలె తెల్ల
వన్నె గలిగియుండుట - మెఱుపులు - ఇంద్రధనుస్సు - మంచు - ప్రతిచంద్రుఁడు
ప్రతిసూర్యుఁడు - దిగ్ధూమము - ధూమకేతువు - పెనుగాలి - ఇవి మొదలగు దు
ష్టయోగంబులును - దుశ్శకున - దుస్స్వప్న - దుష్టవస్తుదర్శన దుర్వాక్య
శ్రవణంబులును - శుభకర్మలవిషయమై దుఃఖప్రదంబులు. ************

౧౦౧ ॥ అ॥ అన్యానపి స్వల్పదోషానాహ॥ మూ॥ ఋక్షోల్కాశనిపాత
నానిగురుభృగ్వోర్న్యస్తస్థితిర్దిగ్దాహో యమకంటకశ్చ గుళికాద్యర్ధ
ప్రహరస్తతః। లత్తోపగ్రహసౌమ్యవిద్ధఖచరా శూన్యాఖ్యతిథ్యాదయో
దగ్ధాఖ్యా అపి పంగుకాణబధిరాఖ్యాంధాఖ్యలగ్నాదయః॥ వ్యా॥ ఋక్షేతి॥
ఋక్షోల్కాశనిపాతనాని - ద్వంద్వాంతే శ్రూయమాణః పాతనశబ్దః ప్ర
త్యేకమభిసంబధ్యతే నక్షత్రపాతనోల్కాపాతనాశనిపాతనాని - గురు
భృగ్వోర్న్యస్తస్థితిః గురుశుక్రయోః పరస్పరం సప్తమస్థానస్థితిః - దిగ్దా
హః - యమకంటకగుళికార్ధప్రహరాః వారజనితాః ప్రసిద్ధాః లత్తాః ప్రసి
ద్ధాః - ఉపగ్రహాస్సర్వతోభద్రచక్రోక్తా అష్టావుపగ్రహాః - తేచ విస్తరభ
యాన్నేహాభిఖ్యంతే - సౌమ్యవిద్ధః పంచశలాకోక్తసౌమ్యగ్రహవేధః - ఖ
చరః ఖచరయోగః - శూన్యాఖ్యతిథ్యాదయః శూన్యసంజ్ఞికతిథివారనక్ష
త్రాణి - కించ - దగ్ధాఖ్యా అపి దగ్ధసంజ్ఞికతిథివారనక్షత్రాణి - పంగుకాణబ
ధిరాంధసంజ్ఞికాః లగ్నాదయశ్చ - ఆదిశబ్దేన తిథివారనక్షత్రాణి - ఏతేపి వా

హాదిషు నయోగ్యా ఇత్యర్థః ॥ హరః,*****************************

అ ॥ మరికొన్ని స్వల్పదోషముల జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ నక్షత్రములు - కొరువులు - పిడుగు - ఇత్యాదులాకసమునుండి క్రిందబడుట - గురుశుక్రులొకరికొకరు - ఎట - నుండుట - దిగ్దాహము - యక్షకంటకము - గుళిక - అర్ధప్రహరము - లత్తలు - ఉపగ్రహములు - శుభగ్రహవేధ - ఖచరయోగము - శూన్యతిథి వారనక్షత్రములు - దగ్ధతిథి వారనక్షత్రములు - పంగు - కాణ - బధిరాంధముల నెడిలగ్నతిథి వారనక్షత్రంబులు - ఇవివివాహాదులకయోగ్యంబులని తాత్పర్యము.*****************************

౧౦౨ ॥ అ ॥ అథస్వల్పదోషాణాం దేశవ్యవస్థామాహ ॥ మూ ॥ ప్రోక్తాతిరిక్త స్త్వరభీతితశ్చ కతిచిత్స్వల్పకదోషా మయా సౌరాష్ట్రాంగకళింగవంగమగధావంతీషు కాశ్మీరకే । గౌడద్రావిడసాల్వమధ్యమకురుమ్లేచ్ఛేషు దేశేషు తే బాహ్లీకాదిషు మంగళేనిధనదాశ్శేషేషు దేశేషు శుభాః ॥ వ్యా ॥ ప్రోక్తా ఇతి ॥ యద్యపి ఉక్తాతిరిక్తాఃదోషాబహవస్సంతితథాపివిస్తరభీతితఃవిస్తరభయాత్ కతిచిదేవస్వల్పాదోషాఃమయాప్రోక్తాఃకథితాః తేపిస్వల్ప దోషా అపిసౌరాష్ట్రాంగకళింగవంగమగధావంతికాశ్మీరగౌడద్రావిడసాల్వమధ్యమకురుమ్లేచ్ఛేషు బాహ్లీకాదిషుచ దేశేషుప తేషు దేశేష్వేవనిధనదాః శేషేదేశేతు మంగళేశుభకర్మణిశుభాః*****************************

అ ॥ స్వల్పదోషములకు దేశవ్యవస్థను జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ ఈ చెప్పబడినదోషములు గాకయనేక స్వల్పదోషములుగలవు - అయినను - గ్రంథవిస్తరభయముచేత సంగ్రహముగ జెప్పబడినవి - ఈ స్వల్పదోషములును - సౌరాష్ట్రాంగకళింగవంగమగధావంతికాశ్మీరగౌడద్రావిడసాల్వమధ్యమకురుమ్లేచ్ఛబాహ్లీకాది దేశములకుదక్కదక్కిన దేశములయందుబనిలేదు***

౧౦౩ ॥ అ ॥ శ్లోకద్వయేనస్వల్పదోషాపవాదమాహ ॥ మూ ॥ స్వోచ్చస్థానగతోవివాహసమయేమూలత్రికోణస్థితః స్వక్షేత్రేయదిసంస్థితశ్చ బలవాన్మిత్రాలయస్థోపి వా । సౌమ్యో వాక్యంచ విసృజ్య కేంద్రమితరత్కేంద్రత్రికోణస్థితస్సౌమ్యో వా గురురేవ వా సురగురుహన్త్యేవదోషాన్బహూన్ ॥ వ్యా ॥ స్వోచ్చేతి ॥ సౌమ్యఃబుధోగురుర్వా - అసురగురుశ్శుక్రో వా - వివాహసమయేవివాహలగ్నకాలే స్వోచ్చస్థానగతో వా - పూర్వోక్తమూలత్రికోణస్థితో వా - మిత్రాలయస్థోపిమిత్రక్షేత్రగతో వా - బలవాన్ బలయుక్తః

క్తస్సన్స్వక్షేత్రే స్థితో వా యది - కించద్యూనాఖ్యంసప్తమంకేంద్రం - వి
సృజ్య విహాయ - పూర్వోక్తజామిత్ర దోషాక్రాంతత్వాదితి భావః - ఇతర
త్రైంద్రత్రికోణస్థితోయది - దోషార్బుదంఅర్బుదసంఖ్యాకదోషాన్ - హం
త్యేవఏవకారేణనసంశయఇత్యర్థోలభ్యతే************************

అ॥ రెండుశ్లోకములచేస్వల్పదోషభంగమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥
బుధగురుశుక్రులలోనొకరువివాహసమయంబునస్వోచ్చ - మూలత్రికో
ణ - మిత్రక్షేత్ర- స్వక్షేత్రములయందైనను - లగ్నమందైనను- ౪-౭-౯-
౧౦ - ఈస్థానములయందైననుండెనేనిఅర్బుదసంఖ్యాకంబులగుదోషము
లబోగొట్టుననుటకుసందియంబులేదనితాత్పర్యము****** *********

౧౦౪॥ క్రూరష్షష్ఠభవత్రిగోయదిబలీహంత్యాశుదోషాన్యుతంలగ్నే
శశ్చబలీయథోక్తగృహగోలగ్నంచపంచేష్టికమ్ । రాత్రావేవనిశాకరో
యదిబలీచైకాదశస్థోపివాలగ్నైకాదశగోరవిస్తుసకలాన్ దోషాన్నిహం
తిస్ఫుటమ్॥ వ్యా॥ క్రూరఇతి॥ బలీఉచ్చాదిక్షేత్రగతఃక్రూరస్సూర్యాం
గారకశనీనామన్యతమః - షష్ఠభవత్రిగఃలగ్నాత్ షష్ఠే-ఏకాదశేతృతీయే
వాస్థితోయది - ఆశుశీఘ్రమేవదోషాయుతందోషాణామయుతందశసహ
స్రదోషానిత్యర్థః - హంతివినాశయతి - లగ్నేశశ్చవివాహలగ్నాధిపః- బలీ
సన్ యథోక్తగృహగః కేంద్రే త్రికోణేఏకాదశేవాస్థితోయది - సోపిదోషా
యుతంనిహంతి - పంచేష్టికంపూర్వోక్తపంచేష్టికగుణయుక్తం లగ్నంచ
పూర్వవత్ - బలీనిశాకరశ్చంద్రశ్చఏకాదశస్థోయది-రాత్రావేవరాత్రిం
గతలగ్నాయుతదోషాన్నిహంతి - ఏవకారేణనదివాభాగలగ్నగతదోషాని
త్యర్థస్సిద్ధ్యేకార్యః-రవిస్తులగ్నైకాదశగోయది- సకలాన్ దోషాన్ - స్ఫుటం
యథాతథానిహంతి - తుశబ్దః - దివాభాగగతదోషానితిపూర్వస్మాద్భేదా
ర్థంద్యోతయతి॥ ని॥ తుల్యార్థే దేవధారణఇత్యమరః-సూర్యస్యదివాభాగ
ఏవబలవత్త్వాదితితత్త్వం॥ శ్లో॥ నక్తంబలాఃభౌమశశాంకమందాగుర్వర్క-
శుక్రాదివిశక్తయశ్చేతి శ్రీపతికారవచనప్రామాణ్యాత్***********

తా॥ బలయుక్తమగుపాపగ్రహము - ౩-౬-౧౧ - ఈస్థానములయం
దున్నను - బలవంతుండైనలగ్నాధిపతిలగ్నముననున్నను - ౪-౭-౯-౧౦-౧౧
ఈస్థానములయందున్ననులగ్నముపంచేష్టికబలయుక్తమైయున్నను- పదివే
లదోషములునాశమునొందును - ౧౧టి - నున్నబలయుక్తుడగుచంద్రుడురా

త్రిలగ్నము నొందియున్నపదివేలకోషములనుల్లగా నేకాదశగతుండగు సూర్యుడు పవటిలగ్నమునొందియున్న సకలదోషములను హతంబులుగావించునని తాత్పర్యము.*****

౧౦౫॥ అ॥ దోషప్రస్తావముపసంహరతి॥మూ॥ ఉద్వాహాదిషు చైకవింశతిమహాదోషాన్ విసృజ్య తరాన్ స్వల్పాన్ దోషగణాన్ గుణాంశ్చ గణితాన్నిశ్చిత్య శాస్త్రాత్ స్ఫుటమ్ । లగ్నం యత్ర గుణాధికం చ సకలైర్గ్రాహ్యం న దోషాధికం బ్రహ్మా వా పరిహర్తుమత్ర సకలాన్ దోషాన్ సమర్థో న హి ॥ వ్యా॥ ఉద్వాహాదిష్వితి॥ఏకవింశతిమహాదోషాన్ విసృజ్య-ఇతరాన్ మహాదోషాతిరిక్తాన్ - స్వల్పాన్ దోషగణాన్ దోషసంఘాన్ - గుణాంశ్చ గణితాచ్ఛాస్త్రాత్ - జ్యోతిశ్శాస్త్రాత్ -స్ఫుటంనిశ్చిత్య - యత్ర యస్మిన్ లగ్నే - గుణాధికం దృశ్యతే తల్లగ్నం-ఉద్వాహాదిషు-సకలైర్విద్వద్భిః-గ్రాహ్యం - దోషాధికం లగ్నంతు - న గ్రాహ్యం - అనేన స్వల్పదోషయుక్తలగ్నం గ్రాహ్యమిత్యర్థోలభ్యతే - స్వల్పదోషైరప్యయుక్తం లగ్నం మృగ్యమిత్యాహ - అత్ర వివాహాదిలగ్నే - సకలాన్ దోషాన్ అధికానల్పానపిదోషాన్ - పరిహర్తుం -బ్రహ్మా వా సమర్థో నహి-కిముత మనుష్య ఇతి భావః.********

అ॥ దోషప్రసంగమునుపసంహారముజేయుచున్నాడు॥ తా॥ఏకవింశతి మహాదోషములుగాక తక్కినస్వల్పదోషములనుసుగుణములను జ్యోతిశ్శాస్త్రమువలననిర్ణయించి - యేలగ్నంబునదోషములకంటె గుణములధికముగనుండునో - ఆలగ్నమునువివాహాదిశుభకార్యములవిషయమై గ్రహింపవలయుగాక - యధికదోషములుగలలగ్నమునగ్రహింపవలదు- స్వల్పదోషములైనగలియకయుండెడిలగ్నమునునిర్ణయించుట బ్రహ్మకైనశక్యంబుగాదుగావున స్వల్పదోషయుక్తలగ్నముగ్రాహ్యమనితాత్పర్యము**********

౧౦౬॥ అ॥ అథవింశతివర్గవిచారమాహ॥మూ॥ నాడీరాశితదీశయోనివనితాదీర్ఘాగణశ్చాత్ర షడ్వర్గాముఖ్యతరా వివాహసమయే శేషాస్తుమధ్యాస్తతః। మాహేంద్రో గణితాయవశ్యదివసా వర్ణోడువిర్ఘాండజారజ్జుగోత్రీగినలింగభూతశశియుగ్గోత్రా హ్యయా వింశతిః ॥ వ్యా॥ నాడీతి॥ నాడీరాశితదీశయోనివనితాదీర్ఘాః నాడీకూటః రాశివర్గః తదీశః గ్రహమైత్రవర్గః - యోనిః యోనివర్గః - వనితాదీర్ఘః స్త్రీదీర్ఘవర్గః - గణశ్చ గణవర్గశ్చైత్యేతే షడ్వర్గాః - వివాహసమయే-ముఖ్యతరాః అత్యంతముఖ్యాః - తతశ్శేషాశ్చ

త్వగ్రశవర్గాః - మధ్యా అనుత్తమాఇత్యర్థః - మాహేంద్రః మాహేంద్రవర్గః గణితః - ఆయః-వశ్యః-దివసఃదినకూటశ్చ ఏతేతథోక్తాః - వర్ణో జాతికూటః-ఉడువిద్ధః వేధాకూటః - అండజః పక్షికూటః-రజ్జుః రజ్జుకూటః- యోగినిలింగభూతనశీయుగ్గో త్రాహ్వయాః - యోగినీవర్గః-లింగవర్గః- భూతవర్గః-చంద్రయోగవర్గః - గోత్రవర్గః- ఇతి-ఆహ్వయాయేషాం తేతథోక్తాః - సర్వేమిళిత్వావింశతిర్వర్గాః కూటాః భవంతి.*******************************

అ ॥ వింశతివర్గనామముల దెలుపుచున్నాడు॥ తా॥ నాడీకూటము రాశిర్గు -గ్రహమైత్రవర్గు - యోనివర్గు- స్త్రీదీర్ఘవర్గు-గణకూటము ఈఐనుమిగులముఖ్యములు - మాహేంద్రవర్గు-గణితవర్గు-ఆయవర్గు - వశ్యవర్గు-దినకూటము - జాతికూటము - వేధాకూటము పక్షికూటము-రజ్జుకూటము-యోగినీవర్గు - లింగవర్గు-భూతవర్గు-చంద్రయోగకూటము - గోత్రవర్గు- ఈ౧౫రను-మధ్యమంబులు-అన్నియుంజేరి - ౨౦వర్గులు.

౧౦౭ ॥ అ ॥ అథచతుర్భిః శ్లోకైః ప్రథమోద్దిష్టం నాడీకూటమాహ ॥

మూ ॥ యాతస్యాస్తుకరగ్రహేయదిచతుస్త్రిద్వ్యంఘ్రిధిష్ణ్యేత్థితాదస్రత్రిషువహ్నిభాద్యదిచతుర్ష్వేందుభాత్పంచసు। నాడీపర్వసుతత్క్రమాచ్చ గణనాభిన్నాంగుళిస్థాశుభా నాడీశుద్ధిరిహైవభాగ్యజననీ మాంగల్యసూత్రంతుసా ॥ వ్యా॥యేతి॥యానారీచతుస్త్రిద్వ్యంఘ్రిధిష్ణ్యేత్థితా- చతుష్పాత్త్రిపాద్ద్విపాన్నక్షత్రేషుజనితేత్యంఘ్రిశబ్దస్యప్రత్యేకమన్వయః -త్రిపాన్నక్షత్రాణికృత్తికాపునర్వసూత్తరఫల్గునీవిశాఖోత్తరాషాఢాపూర్వాభాద్రాఖ్యానిషట్ - ద్విపాన్నక్షత్రాణిచమృగశీర్షచిత్రాధనిష్ఠాఖ్యానిత్రీణి - శేషాణ్యష్టాదశచతుష్పాన్నక్షత్రాణి - చతుష్పాన్నక్షత్రాణాందస్రర్క్షాత్ అశ్వినీప్రభృతి -త్రిష్వంగుళీపర్వసు-త్రిపాన్నక్షత్రాణాంవహ్నిభాత్ కృత్తికానక్షత్రమారభ్యచతుర్ష్వంగుళీపర్వసు ద్విపాన్నక్షత్రాణాంఇందుభాత్ మృగశీర్షనక్షత్రాత్ప్రభృతిపంచసుఅంగుష్ఠప్రభృతి-నాడీపర్వసుఅంగుళీపర్వసు-ఏవంక్రమాత ఉక్తక్రమాత్ -యాగణనాక్రియతే - నాగణనా-వరనక్షత్రస్థానీయాంగుళిభిన్నాంగుళిస్థాయది - శుభాశుభదా - ఇయంనాడీశుద్ధిఃఇహైవాస్మిన్ జన్మని - భాగ్యజననీసౌభాగ్యవర్ధినీ - కించ - తస్యాస్తుస్త్రియఃకరగ్రహేవివాహే -మాంగల్యసూ

స్త్రీంమంగళసూత్రవచ్ఛుభదాభవతి******************************

అ॥ నాలుగుశ్లోకములచేత నాడీకూటమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ చతుష్పాదనక్షత్రములయందుబుట్టిన స్త్రీకి-అశ్విని మొదలుకొని మూడువ్రేళ్లయందును - కృ - పున-ఉత్తర-వి-ఉషా-పూభా- ఈ త్రిపాన్నక్షత్రముల యందుబుట్టిన స్త్రీకి - కృత్తిక మొదలునాలుగు వ్రేళ్లయందును-మృ-చి-ధ- ఈద్విపాన్న క్షత్రములయందుబుట్టిన స్త్రీకి - మృగశిరమొదలైదువ్రేళ్లయందును - లెక్కింపగాకన్నియజన్మనక్షత్రము-వరునిజన్మనక్షత్రమున్న వ్రేలియందు లేక - మఱియొక వ్రేలియందున్న - శుభకరంబగుటయేగాక స్త్రీకిమంగళసూత్రముంబోలె మిక్కిలిసౌభాగ్యప్రదంబగుననుట,... .....

౧౦౮ ॥ అ॥ పఞ్చాన్తరేనాడీకూటమాహ॥మూ॥ త్రీణిత్రీణ్యథదస్రభాదిగణయేద్భాని క్రమాద్వ్యుత్క్రమాద్దంపత్యోరపిజన్మభే శుభఫలే భిన్నాంగులిస్థేయది। పార్శ్వైకాంగులిసంస్థితంయదివధూంహంత్యేవధిష్ణ్యద్వయంతన్మధ్యాంగులిసంస్థితంయదిపతింహంత్యేవపాణిగ్రహే ॥ వ్యా॥ త్రీణీతి॥ త్రీణిత్రీణిభానినక్షత్రాణి-దస్రభాత్ అశ్వినీప్రభృతిక్రమాత్ వ్యుత్క్రమాచ్చగణయేత్ - దంపత్యోఃజన్మభేజన్మనక్షత్రే భిన్నాంగులిస్థేయదితదాశుభఫలేశుభఫలప్రదేఇత్యర్థః - ధిష్ణ్యద్వయందంపత్యోర్జన్మనక్షత్రద్వయంపార్శ్వైకాంగులిసంస్థితంపార్శ్వయోరేకాంగుళ్యాంసంస్థితంయది - తదాపాణిగ్రహేవధూంహంతి - తత్ ధిష్ణ్యద్వయంమధ్యాంగులిసంస్థితంయదితదాపతింవరంహంతి.

అ॥ నాడీకూటమును మఱియొకవిధంబున జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ అశ్విని మొదలుమూడేసినక్షత్రముల మూడువ్రేళ్లయందు క్రమవ్యుత్క్రమముల చేగణనజేయుగా - వధూవరులనక్షత్రములొక వ్రేలియందుండక వేరువడియున్న శుభకరంబులగుననియు- ఇరువురినక్షత్రములొక వ్రేలియందున్న మిక్కిలియాపత్కరంబగుననియుముఖ్యాభిప్రాయము.

౧౦౯ ॥ అ॥ పార్శ్వైకాంగులిదోషాపవాదమాహ॥మూ॥ పర్యాయైస్త్రితయైర్యదివ్యవహితంస్త్రీభంచపుంభంద్వయంపార్శ్వైకాంగులిసంస్థితంయదితదాతత్రాశికూటేశుభే। సద్రజ్జ్వోపరయోర్నిరయోగసము యేప్యేకాధిపత్యేద్వయోర్మైత్రేకేచితథైకనాడిజనితోదోషస్తునేత్యూచి

రే॥ వ్యా॥ పర్యాయయోరితి॥ స్త్రీభం స్త్రీజన్మర్క్షం-పుంభం పుంజన్మర్క్షం చేతి ద్వయం - వధూవరజన్మనక్షత్రద్వయం - త్రితయైః పర్యాయైః త్రిభిరావృత్తిభిః - వ్యవహితమంతరితం సత్ - పాశ్వైకాంగులిసంస్థితం వా - అథవా తదాపివాహసమయే - తద్రాశికూటే దంపత్యోః రాశికూటే - శుభే వా యది - అథవా నియోగసమయే వివాహకాలే - వరా చ వరశ్చ వరౌ (*) పుమాన్ స్త్రియేత్యేకశేషః - తయోస్సద్రజ్జూరజ్జుకూటే శుభే వా యదీత్యర్థః - ద్వయోః దంపతిజన్మరాశ్యోరేకాధిపత్యే - ద్వయోరేకఏవాధిపతిశ్చేదిత్యర్థః - అథవా - ద్వయోర్మైత్రే దంపతిరాశ్యధిపత్యోర్మిత్రత్వే చ యది - తదా - ఏకనాడీజనితదోషః ఏకాంగులిజన్యదోషః - నాస్తీతి కేచిదాచార్యాః - ఊచిరే జగుః - వచేలిట్

అ॥ దంపతులజన్మనక్షత్రములొక వ్రేలికి వచ్చినప్పటికిని దోషము లేక యుండెడివిధమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పూర్వశ్లోకమున జెప్పబడిన క్రమంబున - దంపతులజన్మ నక్షత్రములు-అశ్విని మొదలు ముమ్మారు గణన జేయునపుడొక వ్రేలిని బొందక యుండియాపిమ్మట నొక వ్రేలిని బొందియున్నను - దంపతుల రాశికూట రజ్జుకూటములు శుభకరంబులై యున్నను-ఉభయుల జన్మరాసులకొక గ్రహమధిపతియైయున్నను - జన్మరాశ్యధిపతులు పరస్పరమిత్రత్వముగలవారై యున్నను-అట్టిసమయమున-ఏకాంగులిసితనక్షత్ర దోషముబని లేదని కొందరియభిప్రాయము.

౧౧౦ ॥అ॥ నాడీకూటముక్త్వా దానీమవస్థాభేదేన తద్భంగమాహ॥మూ॥ ఇంద్రాగ్నీవసుమిత్రపూషసవితృస్వాతీశివాజైకపాద్భేష్వాప్తసు దంపతీజననభేష్వేకధిష్ణ్యే శుభే। అంత్యేపాంత్య విధిద్విదైవగిరిశశ్రీశార్యపిత్ర్యేషు నానా నాపాదజయోర్వ్యమేంమవరుణబ్రధ్నాన్యసార్పేషు వా ॥ వ్యా॥ఇంద్రాగ్నీతి॥ ఇంద్రాగ్నీవసుమిత్రపూషసవితృస్వాతీశివాజైకపాదః విశాఖాధనిష్ఠానూరాధారేవతీహస్తస్వాత్యార్ద్రాపూర్వాభాద్రాః ఏతేషు భేషు - అష్టసునక్షత్రేషు వా - ఏకనాడీదోషో నాస్తి - అథవా - ఏతేష్వష్టస్వేవ నక్షత్రేషు - ద్వే దంపతీజననభే దంపతీజన్మనక్షత్రే - ఏకధిష్ణ్యే - సమానపాదగతే వా - శుభే శుభకరే భవతః - కుతస్సల్లక్ష్యత ఇతి చేత్ - నానాపాదజయోరిత్యత్ర ర్థేవక్ష్యమాణత్వాత్ -

అత్రేదంప్రతిభాతి - ధనిష్ఠానూరాధే ద్వ్యంగుళిస్థితే అపిశుభే - అన్యాని
పార్శ్వైకాంగుళిసంస్థితానిశుభానీతి - కించ-అంత్యోపాంత్యవిధిస్త్వదైవ
గిరిశర్క్షే శార్యపి త్ర్యేష్ఠరేవత్యుత్తరాభాద్రారోహిణీవిశాఖార్ద్రా
శ్రవణపుష్యమఘాసు - యమేందువరుణబ్రధ్నాప్యసార్పేషు - భరణీమృ
గశీర్షశతభిషగ్ఘస్తపూర్వాషాఢాశ్లేషాస్తుషట్సుచ - నానాపాదజ
యోఃభిన్నపాదసంభూతయోర్వా- ఏకనాడీదోషోనాస్తి-ఉత్తరాభాద్రా
పుష్యభరణీమృగశీర్షపూర్వాషాఢాపంచకంమధ్యనాడీస్థితమపిభిన్న
పాదగతంచేచ్ఛుభావహం - అన్యాని - నవ - పార్శ్వస్థితానిభిన్న పాదగ
తానిశుభాని-ఉక్తాతిరిక్తాశ్వినీపునర్వసూపూర్వఫల్గున్యుత్తరఫల్గునీచిత్రా
జ్యేష్ఠామూలోత్తరాషాఢానామధ్యే-మధ్యైకనాడీస్థితే-చిత్రాఫల్గున్యౌ
అన్యానిపార్శ్వస్థితానిచ - సర్వదానింద్యాని - అత్ర రేవతీవిశాఖార్ద్రా
హస్తానాంపునర్గ్రహణంభిన్నపాదవివక్షార్థం*******************

అ॥-ఏకాంగుళిస్థితనక్షత్రజన్యదోషమునకువిధ్యంతరములచేతపరి
హారమునుచెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ దంపతులు - ధ-అనూ-స్వా-పూ భా-యీ
నక్షత్రములయందైనను - ఈనక్షత్రములలోనొకనక్షత్రంబుననొకపా
దమునందైనను - ఉభా-రో -శ్ర - పుష్య-మ-భ-మృ-శ-పూ షా-ఆశ్లే యీ
నక్షత్రములభిన్నపాదములయందైనను - రే - వి - ఆర్ద్ర - హ-యీనక్ష
త్రములయందైనను - యీనక్షత్రములభిన్న సమానపాద ములయందైన
ను - జన్మించియుండిరేని-యేకాంగుళిస్థితనక్షత్రదోషములేదు*** *****

౧౧౧ ॥ అ ॥ అథత్రిభిఃశ్లోకైః రాశికూటమాహ॥ మూ॥ జ్ఞేయాన్యంఘ్రి
చతుష్టయానిసకలాన్యృక్షాణిదస్రాదితో మేషాద్యేకైకస్యనవాంఘ్రికంప్ర
తిగృహంజ్ఞేయంచ మేషాదితః। రాశ్యంతంగణయేద్వరస్యతుసదా స్త్రీ జన్మ
రాశ్యాదితః ప్రోక్తాదోషనిరూపణేప్రథమతో మేషాదిరాశీశ్వరాః॥ వ్యా
జ్ఞేయానీతి॥ దస్రాదితఃఅశ్విన్యాదీని- సకలానిఋక్షాణి - అంఘ్రిచతు
ష్టయానిపాదచతుష్టయయుక్తానీతిజ్ఞేయాని॥ ని॥ పాదఃపదంఘ్రిశ్చరణో
స్త్రియామిత్యమరః - మేషాదితఃమేషాదిద్వాదశరాశీనామేకైకస్యరా
శేః-ప్రతిగృహంనవాంఘ్రికంనవపాదాత్మకం- జ్ఞేయంజ్ఞాతవ్యం - తత్ర
సదాసర్వదా స్త్రీజన్మరాశ్యాదితఃవధూరాశిమారభ్యవరస్యరాశ్యంతం
గణయేత్ - దోషనిరూపణేఏకవింశతిమహాదోషనిరూపణసమయే -ప్రథమ

తపవ - మేషాదిరాశీశ్వరాః ప్రోక్తాః భౌమశ్శుక్ర ఇత్యాదినాఉక్తాః - కిమ
ర్థమేతన్నిరూప్యత ఇతి చేత్ - వక్ష్యమాణశ్లోకేమిత్రత్వే గ్రహయోరిమా
వితి రాశ్యధిపతిత్వస్యాకాంక్షితత్వాత్ ************************

అ॥ మూడుశ్లోకముల చేత రాశికూటమును చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఒక్కొ
కనక్షత్రమునకు - నాలుగు పాదములు - అట్టిపాదములు తొమ్మిది జేరిన నొక
రాశియగును - రాశికూటాదివిచారము జేయునపుడు కన్నియజన్మరాశి
మొదలు వరునిజన్మరాశివరకు లెక్కింపవలయునని తాత్పర్యము*******

౧౧-౨॥ అ॥ గణనాయాఃఫలమాహ॥ మూ॥ దంపత్యోస్సమసప్తమాచ
సుతదౌ త్వేకరాశి స్తయోస్సఖ్యాతౌ త్రిభవౌచతుర్దశమౌతద్వ్యత్య
యౌవాశుభౌ। ఉద్వాహేనవపంచమౌత్వశుభదౌతద్వ్యత్యయౌవాశు
భౌమిత్రత్వేగ్రహయోరిమావపిశుభావేకాధిపత్యేపివా॥ వ్యా॥ దంపత్యో
రితి॥ దంపత్యోఃజాయాచపతిశ్చ దంపతీతయోర్వధూవరయోః - రాశీ-స
మసప్తమౌచేతి సుతదౌపుత్రప్రదౌ- స్త్రీరాశిమారభ్యపురుషరాశిప
ర్యంతంగణనాయాంక్రియమాణాయాం - రాశీనాంసప్తసంఖ్యాచేత్సమస
ప్తకంభవతి - తయోర్దంపత్యోఃరాశీఏకరాశిశ్చేత్తావపిముఖ్యౌఉక్తమా-
కించత్రిభవౌ స్త్రీరాశిమారభ్యపురుషరాశిపర్యంతం - పునఃపురుషరాశి
మారభ్య స్త్రీరాశిపర్యంతంచగణనాయాంసత్యాం - తృతీయైకాదశౌ - త
ద్వత్ - చతుర్దశమౌచ - తద్వ్యత్యయాత్ ఏకాదశతృతీయాదశమచతు
ర్థౌచేత్ - శుభౌఅన్యథాఅశుభౌ - ఉద్వాహసమయేనవపంచమౌతుఅశు
భౌ - తద్వ్యత్యయాపంచమనవమౌచేత్ -శుభౌగ్రహయోర్వధూవరరా
శ్యధిపత్యోఃమిత్రత్వేసతివా - ఏకాధిపత్యేసతి వా-ఉభయోఃజన్మరాశ్యోః
ఏకఏవాధిపతిశ్చేత్ - ద్వావిమావపినవపంచమావపిశుభౌ**********

అ॥ కన్యకజన్మరాశి మొదలుగణనజేసినందునగలిగెడిఫలమును జెప్పు
చున్నాడు॥ తా॥ కన్యజన్మరాశిమొదలువరజన్మరాశి వరకు గణనజేయ
గా - వరునిజన్మరాశి - ౭వదియైయున్నపుత్రప్రదంబగును - దంపతులజన్మ
రాసులొకటియైయున్ననుత్తమంబగును - స్త్రీజన్మరాశికి-పురుషజన్మరా
శి - ౩-౪-౫-౧౦-౧౧-ఈసంఖ్యగలదై యున్నను - పురుషరాశికి స్త్రీరాశి-
౩ - ౪-౯-౧౦-౧౧ - ఈసంఖ్యగలదైయున్నను - శుభకరంబగును- దంపతుల
జన్మరాశ్యధిపులుపరస్పరమిత్రత్వముగలవారైయున్నను - దంపతీజన్మరా

సులకొక గ్రహాధిపతిగ్నైయున్నపుడు - స్త్రీ జన్మ రాశికి - ౯వదిగ్నైయు
న్నపురుష రాశియు - పురుష రాశికి - ౫వదిగ్నైయున్న స్త్రీ రాశియు-శుభ
కరంబగును - ఉక్తవ్యతిరిక్తంబుగనున్న పక్షమునఁ నశుభకరంబగుననుట.***

౧౧౩ ॥ స్వాద్ద్విర్ద్వాదశ ఆర్తిదః కలహదః షష్ఠాష్టమస్తు క్రమాత్సర్వ
త్రాపి సమాలయాదిరథవా ద్విర్ద్వాదశోప్యుత్తమః । దంపత్యోర్విషమాల
యాదిరథవా షష్ఠాష్టమశ్శోభనో వర్గాయద్యపరే శుభా అథశుభాస్తద్వ్య
త్యయాన్మధ్యమా ॥ వ్యా ॥ స్యాదితి ॥ ద్విర్ద్వాదశః ఆర్తిదః వ్యథాకరః ద్వా
దశద్వికం తు శుభమిత్యర్థః ల్లభతే - షష్ఠాష్టకః - స్తు కలహదః దంపత్యోః కల
హప్రదః - అష్టమషష్ఠౌ తు శుభౌ - సర్వత్ర పక్షే - సమాలయాదిస్సమరా
శిరాదిర్యస్య స ఉత్తమః - అథవా ద్విర్ద్వాదశోపి సమాలయాదిర్యది శుభః-అ
నేన స్త్రీ రాశిస్సమరాశిశ్చేచ్ఛుభః షష్ఠాష్టమస్తు విషమాలయాదిశ్చేద్దంప
త్యోః శోభనః - వర్గాశ్శుభవద్వర్గాయది శుభాః - అశుభాశ్చేదశుభాః - త
ద్వ్యత్యయాత్ తయోః ద్విర్ద్వాదశ షష్ఠాష్టమయోః వ్యత్యయాన్మధ్యమా-మ
ధ్యమ ఫలదావనుత్తమావితియావత్ ****************** *********

తా ॥ స్త్రీ జన్మ రాశి మొదలు పురుష జన్మ రాశివరకు గణన జేయగా
స్త్రీ రాశికి పురుష రాశి - ౨వది గానుండి-పురుష రాశికి స్త్రీ రాశి - ౧౨వ
దిగానున్న దుఃఖకరంబగును - పురుష రాశి - ౬వదిగానుండి స్త్రీ రాశి-౮-
వదిగానున్న కలహకరంబగును - పురుష రాశి - ౧౨వదిగానైన - ౬వదిగా
నైననుండి స్త్రీ రాశి - ౨వదిగానైన-౮వదిగానైననున్న మధ్యమంబైయుం
డును - ఇదియునుంగాక స్త్రీ రాశి వృషభాది సమ రాసులలోనొకటిగనుం
డెనేనియపుడు - ౨వదిగానున్న పురుష రాశియు-౧౨వదిగానున్న స్త్రీ రా
శియు శుభకరంబగును- స్త్రీ రాశి మేషాది విషమ రాసులలో నొకటిగనున్న
నపుడు - ౬వదిగానున్న పురుష రాశియు - ౮వదిగానున్న స్త్రీ రాశియు శు
భకరంబగును - షడ్వర్గులు శుభ సంబంధులై యున్న శుభకరంబులగును-అశు
భ సంబంధులై యున్న నశుభకరంబులగును,************************

౧౧౪ ॥ అ ॥ అథ ద్వాభ్యాం గ్రహమిత్రత్వమాహ ॥ మూ ॥ సూర్యస్యా
ర్యకుజేందవశ్చ సుహృదశ్శత్రూ సితార్కీ విధోః సూర్యజ్ఞౌ సుహృదౌ న శత్రు
రవనీపుత్రస్య మిత్రాణి తే । అర్గార్యేందవ ఇందుజోప్య హితకృద్జ్ఞస్యా

ర్కశుక్రౌ హితౌ చంద్రోరిః సుహృదో గురోః కుజశశిబ్రధ్నాస్సితజ్ఞౌ రిపూ॥
వ్యా॥ సూర్యస్యేతి॥ సూర్యస్య ఆర్యకుజేందవః గుర్వంగారకచంద్రాః - సుహృదః మిత్రాణి - సితార్కీ సితశ్శుక్రః - అర్కిః శనైశ్చరః ఏతౌ శత్రూ - అవశిష్టో బుధః సమ ఇతి పారిశేష్యాదవగంతవ్యం - విధోశ్చంద్రస్య సూర్యజ్ఞౌ సూర్యబుధౌ సుహృదౌ - న శత్రుః - అస్య శత్రుః కోపి నాస్తి - కుజగురుశుక్రశనైశ్చరాస్సమా ఇత్యర్థః - అవనీపుత్రస్యాంగారకస్య తే ప్రసిద్ధాః అర్కార్యేందవః - సూర్యగురుచంద్రాః - మిత్రాణి - ఇందుజో బుధః అహితకృత్ శత్రురిత్యర్థః - శశిశుక్రౌ సమౌ - జ్ఞస్య బుధస్య అర్కశుక్రౌ హితౌ సుహృదౌ చంద్రస్తు అరిః శత్రుః - కుజశనిగురవస్సమాః గురోః కుజశశిబ్రధ్నాః అంగారకశశిసూర్యాః సుహృదః - సితజ్ఞౌ శుక్రబుధౌ - రిపూ శత్రూ - శనిస్సమః॥

౧౧౫॥ మూ॥ సౌమ్యార్కీ సుహృదౌ భృగోశ్శశిరవీ శత్రూ భృగుజ్ఞౌ హితౌ। మందస్యారరవీందవశ్చ రిపవోనుక్తాః క్రమాన్మధ్యమాః॥ దంపత్యోర్యదిజన్మ రాశ్యధిపయోరేకాధిపత్యే శుభో మైత్రే వా సమయోస్సమస్త్వహితయోర్వర్గస్తయోర్మృత్యుకృత్॥ వ్యా॥ సౌమ్యేతి॥ భృగోశ్శుక్రస్య సౌమ్యార్కీ బుధశనీ - సుహృదౌ - శశిరవీ చంద్రసూర్యౌ శత్రూ - ఇతరౌ కుజగురూ సమావిత్యర్థాల్లభ్యతే - ఏవం సర్వత్ర బోధ్యం - మందస్య శనైశ్చరస్య భృగుజ్ఞౌ శుక్రబుధౌ హితౌ సుహృదౌ - ఆరరవీందవః ఆరో అంగారకః - రవీందూ సూర్యాచంద్రమసౌ ఏతే త్రయః రిపవశ్శత్రవః - అనుక్తాః ఉక్తేతరిక్తాః క్రమాత్ మధ్యమాస్సమా ఇత్యర్థః - యథా - సూర్యస్య ఆర్యకుజేందవస్సుహృదః - శుక్రశనీ శత్రూ ఇత్యేతే ఉక్తాః - అన్యో బుధః అనుక్తః - సః సమః ఏవమన్యేషామపి క్రమాత్సమత్వమవగంతవ్యమిత్యాశయః - గ్రహమిత్రతాయాః ప్రయోజనమాహ॥ దంపత్యోరితి॥ దంపత్యోః జన్మరాశ్యధిపయోః మైత్రే మిత్రత్వే సతి - ఏకాధిపత్యే వా యది శుభః - సమయోః దంపతీరాశ్యధిపత్యోః - సమయోస్సతోః - సమస్సమఫలప్రద ఇత్యర్థః - అహితయోస్తయోరేవ శత్రోస్సతోః - తయోర్దంపత్యోర్వర్గః రాశివర్గః మృత్యుకృత్ - అత్ర కించిల్లిఖ్యతే ఇమే చ శత్రుమిత్రత్వే నైసర్గికే - తాత్కాలిక శత్రుమిత్రత్వే తు - గ్రహస్య తత్కాలే ద్వితీయతృతీయచతుర్థదశమైకాదశద్వాదశేషు స్థితో మిత్రః - ప్రథమపంచమషష్ఠసప్తమాష్టమనవమేషు స్థితశ్శత్రుర్భవతి - ఇమే తాత్కాలికశత్రుమిత్రత్వే - తథా చ - నైసర్గికమిత్రం తాత్కాలి

కమిత్రంయదిఅధిమిత్రంభవతి - నైసర్గికశత్రుస్తాత్కాలికశత్రుశ్చేదధి
శత్రుర్భవతి - నైసర్గికమిత్రంతాత్కాలికశత్రుశ్చేత్సమోభవతి-నైసర్గి
కశత్రుస్తాత్కాలికమిత్రంచేత్సోపిసమోభవతినైసర్గికసమస్తాత్కాలిక
శత్రుశ్చేత్సోపిశత్రురేవ - తాత్కాలికసమత్వాభావాత్ -తథాచోక్తం
బృహజ్జాతకే॥ శ్లో ॥ అన్యోన్యస్యధనవ్యయాయసహజవ్యాపారబంధుస్థి
తాస్తత్కాలేసుహృదస్స్వతుంగభవనేప్యేతేరయస్త్వన్యథా। ద్వ్యేక
కానుక్తభవాంత్సుహృత్సమరిపూంత్సంచింత్యనైసర్గికాంస్తత్కాలేచపు
నస్తానధిసుహృన్మిత్రాదికీకల్పయేదితి**************************

అ॥ రెండుశ్లోకములచేత గ్రహమైత్రవర్గమువక్కాణించుచున్నాడు॥
తా॥ సూర్యునికి - కుజగురుచంద్రులుమిత్రులు-శనిశుక్రులుశత్రువులు -
బుధుడుసముడు - శత్రుశూన్యుండైనచంద్రునికి - రవిబుధులుమిత్రులు-కు
జగురుశుక్రశనులుసములు - కుజునికి - రవిగురుచంద్రులుమిత్రులు-బుధు
డుశత్రువు - శనిశుక్రులుసములు-బుధునికి-రవిశుక్రులుమిత్రులుచంద్రు
డుశత్రువు-కుజశనిగురువులుసములు-గురువునకు-కుజచంద్రసూర్యులుమి
త్రులు - బుధశుక్రులుశత్రువులు - శనిసముడు - శుక్రునకుశనిబుధులుమి
త్రులు - సూర్యచంద్రులుశత్రువులు-గుర్వంగారకులుసములు - శనైశ్చ
రునకు - బుధశుక్రులుమిత్రులు-కుజరవిసోములుశత్రువులు - గురుడుస
ముడు-ఈచెప్పబడినశత్రుమిత్రత్వములుస్వభావసిద్ధంబులు-ఇదియునుంగా
క- ఆయాకాలములయందుసంభవించుశత్రుమిత్రత్వములెవ్వియనిన-గ్ర
హమునకు-౨-౩-౪-౧౦-౧౧-౧౨-ఈస్థానములయందున్న గ్రహములుతా
త్కాలికమిత్రములు-౧-౫-౬-౭-౮-౯ - ఈస్థానములయందున్న గ్రహములు
తాత్కాలికశత్రువులు - నైసర్గికమిత్రగ్రహముతాత్కాలికమిత్రమైయున్న
నధిమిత్రమగును - నైసర్గికశత్రువుతాత్కాలికశత్రువైననధిశత్రువగు
ను - నైసర్గికశత్రువుతాత్కాలికమిత్రుండైనసముండగును - నైసర్గికమి
త్రుడుతాత్కాలికశత్రునైనసముండగు - నైసర్గికసముడుతాత్కా
లికశత్రువైననతండుశత్రుండగుననినిర్ణయింపవలయు-
ఈశత్రుమిత్రనిర్ణయమునకుప్రయోజనంబేమియనినవధూవరులజ
న్మరాశ్యధిపతులకుమిత్రత్వముగలిగియున్నను - ఏకాధిపత్యముగలిగియు
న్నను - శుభకరంబగును-సమత్వముగలిగియున్నసామాన్యఫలంబులుగలు
గును - శత్రుత్వముగలిగియున్నదంపతులకుమృత్యుకరంబులగుననుట.****

౧౧౬ ॥ ౧౧౭ ॥ ౮ ॥ అథద్వాభ్యాంయోనికూటమాహ॥మూ॥ భానాం యోనిరియం తుదస్రవరుణావశ్వ్యౌయమాంత్యౌ గజౌపుష్యాగ్నీ సదజావహీవిధివిధూశ్వానౌతుమూలేశ్వరౌ । మార్జాలావురగాదితీపితృభగావాఖూపశూచార్యమాహిర్బుధ్న్యేమరుదర్కభేతుమహిషా విం ద్రాగ్నిచిత్రాఖ్యభే॥ వ్యాఘ్రౌశక్రభమైత్రభేతుహరిణౌతోయాచ్యుతౌమర్కటౌ సింహౌఖ్యావజపాద్వసూఫణిరిపూవిశ్వాభిజిద్భేక్రమాత్ । శ్వైణంబభ్రుసరీసృపంహరిగజంశాఖామృగాజంభవేద్దంపత్యోరపివైరమశ్వమహిషం గోవ్యాఘ్రమోత్వాఖుచ ॥ వ్యా॥ భానామితి॥ వ్యాఘ్రావితిచ ॥ దస్రవరుణావశ్విన్యౌశతభిషజౌ - అశ్వౌతురగౌ-యమాంత్యౌభరణీరేవత్యౌ-గజౌ-పుష్యాగ్నీపుష్యకృత్తికే- సదజౌఛాగౌ - విధివిధూరోహిణీమృగశీర్షే-అహీసర్పౌ- మూలేశ్వరౌ - మూలార్ద్రే-శ్వానౌశునకౌ - ఉరగాదితీ- ఆశ్లేషాపునర్వసూ - మార్జాలౌ - పితృభగౌమఘాపూర్వఫల్గున్యౌ - ఆఖూమూషకౌ - అర్యమాహిర్బుధ్న్యే - ఉత్తరఫల్గున్యుత్తరాభాద్రే-పశూగావౌ మరుదర్కభేస్వాతీహస్తౌతు - మహిషౌ- ఇంద్రాగ్నిచిత్రాఖ్యభే - విశాఖాచిత్రానక్షత్రే- వ్యాఘ్రౌ శార్దూలౌ-శక్రభమైత్రభేతుజ్యేష్ఠానూరాధేతు - హరిణౌమృగౌ - తోయాచ్యుతౌపూర్వాషాఢాశ్రవణే-మర్కటౌకపీ - అజపాద్వసూపూర్వాభాద్రాధనిష్ఠే-సింహౌఖ్యౌ-విశ్వాభిజిద్భేఉత్తరాషాఢాభిజిన్నక్షత్రే- ఫణిరిపూఫణినాంసర్పాణాంరిపూశత్రూబభ్రూ క్రమాదుక్తక్రమాత్ - బోధ్యౌ॥ తేషాంవైరయోనిమాహ ॥ శ్వైణమితి॥ శ్వైణం- శ్వాశునకఃఏణః కృష్ణమృగః-తయోస్సమాహారః- శ్వైణం- ఏషాంచవిరోధశ్శాశ్వతికఇత్యేకవద్భావస్సర్వత్రనపుంసకమితి నపుంసకత్వం - బభ్రుసరీసృపం - బభ్రుర్నకులః-సరీసృపస్సర్పశ్చ తయోస్సమాహారః - బభ్రుసరీసృపం-హరిగజంసింహగజం-శాఖామృగాజంమర్కటచ్ఛాగం అశ్వమహిషం - గోవ్యాఘ్రం-ఓత్వాఖుమార్జాలమూషకం॥ ని॥ఓతుర్బిడాలోమార్జాలఇత్యమరః-ఏతేషాంయథావైరం-తథాతత్సంజ్ఞికనక్షత్రజాతయోర్దంపత్యోరపివైరంభవేత్ - మూలానక్షత్రేయోజాతస్సశ్వా- అనూరాధాయాంయాజాతాసాఏణీభవతి - ఉభయోర్వైరంవిరోధః - ఏవమన్యేషామపిద్రష్టవ్యం - ఇయమేవ- భానాంయోనిః - యోనికూటమిత్యుచ్యతే-ఉక్తరీత్యాయయోర్నక్షత్రయోర్నవిరోధః-తన్నక్షత్రజాతయో

రేవదాంపత్యంయుక్తమిత్యాశ్రయః.**** ....

అ॥ రెండుశ్లోకములచేతయోనికూటమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అశ్వినీశతభిషఙ్నక్షత్రములు - గుఱ్ఱములనుసంజ్ఞగలవి - భరణీ రేవతులు లేనుంగులు - పుష్యకృత్తికలజములు - రోహిణీ-మృగశీర్షములు - సర్పములు - మూల-ఆర్ద్ర-కుక్కలు - ఆశ్రే-పున-పిల్లులు-మఖ-పుబ్బ-కొక్కులు-ఉత్తర - ఉభా-గోవులు - స్వాతి-హస్త-ఎనుబోతులు-విశాఖ - చిత్త - పులులు - జ్యేష్ఠ-అనూరాధ-మృగములు-పూషా - శ్రవ-కోతులు-పూభా-ధని - సింహములు - ఉషా-అభిజి-ముంగిసలు-ఈరీతిననక్షత్రములకుసంజ్ఞలనెరుంగవలయు - ఇందుపరస్పరవైరముగలజంతువు లెవ్వియనిన - శునకహరిణంబులు - పాముముంగిసలు - సింహగజములు-కపిచ్ఛాగంబులు- అశ్వమహిషములు - గోవ్యాఘ్రములు-ఇవిచిరకాలవైరముగలవైయుండుగావుననీపరస్పరవిరోధిజంతుసంజ్ఞగలనక్షత్రములయందుబుట్టిన స్త్రీపురుషులకుదాంపత్యముఘటించినమిక్కిలికలహాకరంబగును - నీచెప్పబడినక్రమంబునపరస్పరవిరోధములులేకయుండెడినక్షత్రములయందుబుట్టిన స్త్రీపురుషులకుదాంపత్యముయోగ్యంబగునని తాత్పర్యము.*******************

౧౧౮॥ అ॥ అథయోనికూటస్యఫలమాహ॥ మూ॥ యుగ్మాద్యంపురుషస్యభంచయువతేర్ధిష్ణ్యంతుయుగ్మాంత్యభమ్। పుంధిష్ణ్యప్రభవశ్శుభశ్చపురుషః స్త్రీధిష్ణ్యజా స్త్రీ శుభా। స్త్రీధిష్ణ్యప్రభవావుభావపిశుభౌ పాణిగ్రహేద్వేషదౌతౌద్వావాపురుషక్షజౌతు యదివాస్వవ్యత్యయగ్రోద్భవౌ॥ వ్యా॥ యుగ్మాద్యమితి॥ యుగ్మాద్యంయుగ్మే- పూర్వోక్తదస్రవరుణాదిత్యాదినక్షత్రద్వయే - ఆద్యంప్రథమం - భంనక్షత్రంపురుషస్యపురుషసంబంధినక్షత్రం - యువతేర్ధిష్ణ్యం స్త్రీనక్షత్రంతు - యుగ్మాంత్యభంయుగ్మే అంత్యనక్షత్రమితివేదితవ్యం - యథా అశ్వినీశతభిషగ్యుగ్మే ఆద్యమశ్వినీనక్షత్రంపురుషసంబంధి - యుగ్మాంత్యభంశతభిషక్ - స్త్రీనక్షత్రం-ఏవంసర్వత్రయోజ్యం-ఏతస్యఫలందర్శయతి-పుంధిష్ణ్యప్రభవఃపురుషనక్షత్రజాతఃపురుషశ్శుభః స్త్రీధిష్ణ్యజా స్త్రీనక్షత్రజాతా- స్త్రీశుభా అథవా - ఉభావపి స్త్రీపురుషావపి - స్త్రీధిష్ణ్యప్రభవౌ స్త్రీధిష్ణ్యజాతౌయది - పాణిగ్రహేవివాహవిషయే-శుభాశుభప్రదౌ - తౌద్వౌ స్త్రీపురుషౌ - పురుషక్షజౌయది- అథవా-స్వవ్యత్యయగ్రోద్భవౌ - పురుషక్ష

త్రజా స్త్రీ - స్త్రీనక్షత్రజః పుమాంశ్చేద్వా యది - స్త్వేష వౌకలహప్రదౌ॥

తా॥ భానాంయోనిరియంతు - అనుశ్లోకమున జెప్పబడియున్న అశ్వినీ శతతారలు మొదలగునక్షత్రములజంటలలో మొదటినక్షత్రము పురుషనక్షత్రమనియు - రెండవనక్షత్రము స్త్రీనక్షత్రమనియు సంజ్ఞలు- అందు పురుషనక్షత్రమున బుట్టినవరుండును - స్త్రీనక్షత్రమున బుట్టినకన్నెయు వివాహవిషయమై శుభకరులగుదురు - స్త్రీనక్షత్రమున బుట్టినదంపతులును శుభకరులగుదురు - ఉభయులు పురుషనక్షత్రమున బుట్టినవారైయున్నను కన్నియ పురుషనక్షత్రమున బుట్టినదై యుండి పురుషుడు స్త్రీనక్షత్రమున బుట్టినవాడై యున్నను - నిత్యకలహములుగలుగుచుండును*************

౧౧౯ ॥ అ॥ క్రమప్రాప్తం స్త్రీదూరకూటమాహ॥ మూ॥ స్త్రీభాద్యం వరభాంతమేవగణయేత్ స్త్రీదూరమాద్యే యది ద్వేషం మధ్యఫలం ద్వితీయనవకే దద్యాత్తృతీయే సుఖమ్। స్త్రీధిష్ణ్యస్య యదా త్రయోదశపరం పుంజన్మధిష్ణ్యం భవేదేవం వా బహుపుత్రకృత్పరిణయే నో చేత్తయో ర్వైరకృత్॥ వ్యా॥ స్త్రీభాద్యమితి॥ స్త్రీభాద్యం స్త్రీనక్షత్రమారభ్య - వరభాంతం పురుషనక్షత్రపర్యంతమేవ గణయేత్ - ఏవకారేణ నక్షత్రాక్రైపరిత్యేనేత్యర్థః - ఏవంగణనాయాం క్రియమాణాయాం ఆద్యే ప్రథమనవకే పుంనక్షత్రం విద్యతే యది - తదా స్త్రీదూరం స్త్రీదూరకూటం- ద్వేషం దంపత్యోః కలహం దద్యాత్ - ద్వితీయనవకే యది మధ్యమఫలం దద్యాత్ - తృతీయే తృతీయనవకే యది- సుఖం దద్యాదిత్యేకః పక్షః పక్షాంతరమాహ॥ స్త్రీధిష్ణ్యస్య స్త్రీజన్మనక్షత్రస్య పుంజన్మధిష్ణ్యం పురుషజన్మనక్షత్రం- త్రయోదశపరం -త్రయోదశనక్షత్రాత్పరం-యదా భవతి- తదా స్త్రీదూరకూటం బహుపుత్రకృద్భవేత్ - నో చేత్ - త్రయోదశనక్షత్రాత్పూర్వం పుంభం యది - తదా తద్యోగం దంపత్యోః వైరకృద్భవేత్ -ఉత్తరోత్తరమారస్య శుభకరత్వాదితి భావః*****************************

అ॥ స్త్రీదీర్ఘమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ కన్యకనక్షత్రము మొదలుకొని లెక్కచేసిననక్షత్రములవరుసన - ౨౭ నక్షత్రములను మూడునవకములుగా విభజింపగ - వరనక్షత్రము మొదటినవకమునందున్న కలహకరంబును - రెండవ నవకమునందున్న మధ్యమఫలంబును - ౩వ- నవకమునందున్న సుఖకరంబున

గును - మఱియొకపక్షంబున - కన్యానక్షత్రమునకు ౧౩ నక్షత్రముల
పైనవరనక్షత్రమున్న శుభకరంబును- అంతకులోపలనున్న నశుభకరంబు
నగునని తాత్పర్యము***********************************

౧౨౦ ॥ అ॥ అథగణకూటమాహ॥ మూ॥ మిత్రార్క్యాద్యదితీందుపౌష్ణ
పవనశ్రోణార్క-తారాస్సురాః మర్త్యాఖ్యా నవచోత్తరాత్రయహరబ్రహ్మత్రిపూర్వాంతకాః। ఇంద్రాగ్నీవసుమూలపిత్ర్యవరుణజ్యేష్ఠాగ్ని
హిత్వాష్ట్రభాన్యేతాన్యసురసంజ్ఞకానినవతద్వ్యోగణానాంఫలం॥ వ్యా॥
మిత్రేతి॥ మిత్రార్క్యాద్యదితీందుపౌష్ణపవనశ్రోణార్క- తారాఃఅనూరా
ధాపుష్యాశ్వినీపునర్వసూమృగశీర్ష-రేవతీస్వాతీశ్రవణహస్తాః- ఏతానవ
తారాః - సురాఃదేవగణాః - ఉత్తరాత్రయహరబ్రహ్మత్రిపూర్వాంత
కాః-ఉత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రా -రోహిణీపూర్వఫల్గునీపూ
ర్వాషాఢాపూర్వాభాద్రాభరణ్యః - ఏతాఃనవతారాః - మర్త్యాఃమను
ష్యగణాః - ఇంద్రాగ్నీవసుమూలపిత్ర్యవరుణజ్యేష్ఠాగ్నిహిత్వాష్ట్ర
భాని - విశాఖాధనిష్ఠామూలమఘాశతభిషగ్జ్యేష్ఠాకృత్తికాశ్లేషాచిత్రా
ఇతినవనక్షత్రాణి - అసురసంజ్ఞకానిరాక్షసగణాఇత్యర్థః- గణానాందేవ
రాక్షసమనుష్యగణానాంఫలంవక్ష్యేఅగ్రిమశ్లోక ఇతిశేషః.**********

అ॥ గణకూటమునువచించుచున్నాడు॥ తా॥అశ్వి-పున-పుష్య-హ-స్వా-
మృ - అనూ -శ్ర-రే-ఈనక్షత్రములు దేవగణములు- ఉత్తర-ఉషా-ఉభా-
ఆర్ద్ర - రో-పూఫ-పూషా-పూభా - భ - ఈనక్షత్రములుమనుష్యగణ
ములు - విశా-ధని-మూ మ-శత-జ్యే-కృ-ఆశ్లే- చి - ఈనక్షత్రములురా
క్షసగణములు - ఇత్తెఱంగుననీనక్షత్రములకుగణసంజ్ఞజేయుటవలన మువ
క్ష్యమాణశ్లోకమందు జెప్పబడునని తాత్పర్యము.*******************

౧౨౧ ॥ అ॥పూర్వోక్తగణానాంఫలమాహ॥మూ॥దంపత్యోఃస్వగణస్సు
భఃపరిణయేమర్త్యామరాణాంగణోమధ్యశ్చామరరక్షసామశుభకృన్మ
ర్త్యాసురాణాంమృతిః। హిత్వాదైత్యగణేనమానుషగణంహిత్వామరా
ణాంగణంచాన్యంశోభనమాహుసంతిమునయఃకేచిత్తుపాణిగ్రహే॥ వ్యా॥
దంపత్యోరితి॥ పరిణయేవివాహవిషయే- దంపత్యోః-స్వగణస్స్వకీయగణః
ఉభయోరేకగణఇత్యర్థః - శుభః - మర్త్యామరాణాంమనుష్యదేవానాం
గణః - ఏకస్యమనుష్యగణఃఅన్యస్యదేవగణశ్చేత్ - మధ్యమః- అమరరక్ష
సాంగణః-ఏకస్యదేవగణః-అన్యస్యరాక్షసగణశ్చేత్ - అశుభకృత్ - మ

ర్త్యాసురాణాంగణః - ఏకస్యమనుష్యగణః - అన్యస్యరాక్షసగణశ్చేత్ -
మృతిస్సగణంభవేత్ - దైత్యగణేనసహమనుష్యగణంహిత్వా విహాయరా
క్షసగణేనఅమరగణంచ - హిత్వా-అన్యంమనుష్యదేవగణంప్రాణిగ్రహేవి
వాహవిషయేశుభకరమితికేచిన్మునయఃఆహునంతివదంతి - హిత్వాదైత్య
గణేనమానుషగణంహిత్వామరాణాంగణమిత్యత్రవిశేషః కేవలదేవాసుర
గణస్యమనుష్యగణస్య వానని షేధః - కింతు - స్త్రియారాక్షసగణః - పురు
షస్యదేవగణో వామానుషగణో వాయదిదోషప్రదః - అన్యధాపురుషస్య
రాక్షసగణఃస్త్రియాః దేవగణోమనుష్య గణో వాయదిశుభప్రదః ॥ శ్లో ॥
స్త్రీ రాక్షసంనకర్తవ్యంకర్తవ్యంనరరాక్షసమ్ । స్త్రీ రాక్షసంభవేన్మృ
త్యుస్సద్యఏవనసంశయఇత్యుక్తత్వాత్. ****************************

అ॥ పూర్వశ్లోకమునజెప్పఁబడినగణములకుఫలమునుజెప్పుచున్నాఁడు
తా ॥ దంపతులగణమొకటియైయున్నశుభకరంబగును - మనుష్యదేవగణ
ములుమధ్యమంబులగును - కొందరిపక్షంబుననివియుశుభకరంబులగును-
దేవరాక్షస గణము లు - అశుభకరంబులగును - మనుష్యరాక్షసగణము
లుమృత్యుప్రదంబులగును - వ్యాఖ్యానమున వ్రాయబడియున్న గ్రంధాం
తరవచనమువలన-పురుషునిది రాక్షసగణమైయున్ననుయోగ్యంబగుననుట

౧౨౨ ॥ అ ॥ అథమాహేంద్రవర్గమాహ॥మూ॥ స్త్రీ భాద్యంవరభాం
తమేవగణయేన్మాహేంద్రవర్గాస్త్వమీవేదస్సప్తమదిక్త్రయోదశరస
క్షోణీనిధిక్షోణయః । దృక్పౌత్రేశదశాలోచనేపరిణయేహ్యష్టాసుపుత్రప్ర
దాదంపత్యోరితరేసదాకలహదావర్గేషుముఖ్యాస్త్వయమ్ ॥ వ్యా ॥ స్త్రీ
భాద్యమితి ॥ స్త్రీభాద్యంవధూనక్షత్రమారభ్య - వరభాంతంవరనక్షత్ర
పర్యంతమేవగణయేత్ ఏవ కారఃవరనక్షత్రమారభ్యవిధూనక్షత్ర । గ్రాంతగ
ణనాయోగ్యవ్యవచ్ఛేదార్థః - ఏవంగణనాయాం క్రియమాణాయాంస
త్యాం - వేదఃచతుర్థనక్షత్రం - సప్తమదిక్త్రయోదశరసక్షోణీనిధిక్షోణ
యః - సప్తమనక్షత్రం-దిగ్దశమనక్షత్రం-త్రయోదశనక్షత్రం-రసష్షట్
క్షోణీరేకః వామాంకప్రవృత్త్యేణమిళిత్వాషోడశ - వామాంకప్రవృత్తేస్స
ర్వోత్తరత్రసంఖ్యాగ్రహణంకార్యం - నిధనయోనవ-క్షోణిరేకఃమిళిత్వా
ఏకోనవింశతిః - దృక్పౌత్రేద్వావింశతిః శరలోచనేపంచవింశతిః - అష్టా
ష్టౌచవర్గామాహేంద్రవర్గాః - దంపత్యోస్సుపుత్రప్రదాః - ఇతరేదుక్తాతి

త్తావగాఃకలహప్రదాః - అయంవర్గః- పరిణయేవివాహవిషయేవర్గేషు ముఖ్యః శ్రేష్ఠః.************************************ *********

అ॥ మాహేంద్రవర్గును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వఘానక్షత్రము మొదలు - ౪ ౭-౧౦-౧౩-౧౬ - ౧౯ - ౨౨- ౨౫-యీనక్షత్రములుమాహేంద్ర వర్గములనంబడుంగాననీనక్షత్రములలోనొకటివరనక్షత్రమైయున్నవివాహవిషయమైయుత్తమంబగునీమాంహేంద్రవర్గుశుభకరంబగును-అట్లుగాకున్నకలహకరంబగునని తాత్పర్యము

౧౨౩ ॥ అ॥గణితాగతాయుష్యవర్గమాహ॥ మూ॥ స్త్రీభాదేర్వరధిష్ణ్యయుక్తగణానాంసంగుణ్యతాంసప్తభిహృత్యాష్టావింశతిసంఖ్య యాపరిణయేభక్త్వైవపుంభాద్యది। తద్వత్తాంగణానాంచ భాగకరణంచాయుష్యవర్గస్త్వయంయచ్ఛేషేనధికేపురైవమరణంతస్యైవమధ్యేతయోః॥ వ్యా॥ స్త్రీభాదేరితి ॥ పరిణయేవివాహవిషయే - స్త్రీభాదేః స్త్రీనక్షత్రప్రభృతి-వరధిష్ణ్యయుక్తగణానావరనక్షత్రాంతేనాభిజిత్స హితేనయుక్తగణనాయా - తాంగణానాం - సప్తభిస్సప్తసంఖ్యయా-సంగుణ్యఅష్టావింశతిసంఖ్యయా-భక్త్వావిభజ్య - శేషమేవనిక్షిపేత్ - లబ్ధేనప్రయోజనాభావాత్-పుంభాద్యపి - పునఃపుంనక్షత్రమారభ్య స్త్రీనక్షత్రాంతంయుక్తగణనాయా - తాంచగణనాం - భాగకరణంవిభాగక్రియాచ- తద్వత్ - పూర్వవత్సప్తభిస్సంగుణ్య అష్టావింశతిసంఖ్యయావిభజ్య శేషంనిక్షిపేత్-ఏవంసతి - యచ్ఛేషే - యస్యపురుషస్యసంబంధిని శేషే - అనధికేస్త్రీశేషాన్న్యూనేసతి - తయోర్దంపత్యోర్మధ్యేతస్యైవపురాప్రథమతఃమరణం - స్త్రీశేషేఅనధికేసతి - స్త్రియాఃప్రథమతోమరణమితి వేదితవ్యం-అయమేవాయుష్యవర్గఇత్యుచ్యతే-ఉభయోశ్శేషసమతాయదిదంపత్యోర్మరణం-యుగపదిత్యర్థాల్లభ్యతే.****

అ॥ గణితాగతాయుష్యవర్గును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ కన్యజన్మనక్షత్రము మొదలువరజన్మనక్షత్రమువరకుగణన జేసి - యాసంఖ్యను - ౭టిచే గుణించి - ౨౮ చేత భాగింపగా శేషించినసంఖ్యనట్లుంచి - వరలవరనక్షత్రము మొదలుకన్యానక్షత్ర మువరకుగణన జేసియాసంఖ్య నుంబూర్వమువలె గుణించిభాగింపగా శేషించినసంఖ్య - ముందు శేషించియున్నసంఖ్యకంటె నధికముగనుండెనేనిపురుషునికంటెముందువనితకాలము సేయును-కొదవయైయుండెనేనిపురుషుడుముందు కాలము సేయును-సంఖ్యాద్వయముసమంబుగ శేషించియుండెనేని - ఉభయులకు సమకాలమునమరణము సిద్ధించు

నని తాత్పర్యము,**********************************

౧౨౮ ॥ అ ॥ ఆయవర్గమాహ ॥ మూ ॥ ఆయాస్స్యుర్ధ్వజధూమసింహశునకా ఉక్షా ఖరాఖ్యో గజః కాకోష్టావితి చైకమేకముడుతత్ప్రాగాదిద ప్రాప్స్యపి । శిష్టం భత్రితయం భవేత్పరిణయే స్వస్యాయధిష్ణ్యాదితస్తత్త్వంచ స్వభంతయోః కలహకృత్స్యాదాయవర్గస్త్వయమ్ ॥ వ్యా ॥ ఆయా ఇతి ॥ ధ్వజధూమసింహశునకాః-ఉక్షా - ఖరాఖ్యః - గజః- కాకః- ఇత్యష్టౌ ప్రాగాద్యాయాస్స్యుః - దస్రాది అశ్విన్యాది - ఏకైకముడు నక్షత్రం-తత్ప్రాగాది తేషాం ధ్వజాద్యాయానాం ప్రాగాది - పునః పునస్త్రివారం గణయేత్ తథాచ త్రిరావృత్త్యా - చతుర్వింశతి నక్షత్రాణి భవంతి శిష్టం త్రిరావృత్త్యా శిష్టం- భత్రితయం నక్షత్రత్రితయం స్వస్యాయధిష్ణ్యాదితః ధ్వజధూమసింహాయస్థిత నక్షత్రాదితః పునర్భజేత్ - అయమర్థః- ప్రాచ్యాం ధ్వజాయే అశ్విన్యాశ్లేషానూరాధా పూర్వాభాద్రాః- ఆగ్నేయ్యాం ధూమాయే భరణీ మఘా జ్యేష్ఠోత్తరాభాద్రాః - దక్షిణస్యాం సింహాయే కృత్తికా పూర్వఫల్గునీ మూలా రేవత్యః - నైరృత్యాం శునకాయే రోహిణ్యుత్తరఫల్గునీ పూర్వాషాఢాః - ప్రతీచ్యాం వృషభాయే మృగశీర్ష హస్తోత్తరాషాఢాః వాయవ్యాం ఖరాయే ఆర్ద్రా చిత్రా శ్రవణాని - ఉదీచ్యాం గజాయే పునర్వసు స్వాతీ ధనిష్ఠాః - ఈశాన్యాం కాకాయే పుష్య విశాఖా శతభిషజః - భవంతి - పరిణయే వివాహే- తత్త్వంచ స్వభం యస్మిన్నాయే పున్నక్షత్రం తత్త్వంచ స్వాయే స్త్రీనక్షత్రం విద్యతే చేత్ - తయోర్దంపత్యోః కలహకృద్భవేత్ - ధ్వజాయే అశ్విని పురుషభం - తత్త్వంచ మే వృషభాయే తత్త్వంచ స్వం స్త్రీనక్షత్రం మృగశీర్షం యది తయోః పరస్పరం పంచమవర్గో భవతి తయోః పరస్పరవిరుద్ధత్వాద్దంపత్యోః కలహకృదితి భావః - విరోధవిచారస్తు వాస్తుప్రకరణే వక్ష్యమాణత్వాత్ - ఇహ విస్తరభయాన్న లిఖ్యతే - అయమేవాయవర్గ ఇత్యుచ్యతే**

అ ॥ ఆయవర్గను జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ తూర్పు మొదలు - ౮- దిక్కులయందును క్రమంబున - ధ్వజ - ధూమ-సింహ-శునక-వృషభ-ఖర- గజ - కాకాయములను చున్నవి - అట్టి ఆయములలో ధ్వజాయము మొదలు - ౮- ఆయములయందును - అశ్విన్యాదికముగ - ౨౪-నక్షత్రములముమ్మారు గణన జేయగా శేషించిన మూడు నక్షత్రములు ధ్వజాద్యాయత్రయమున గణన జేయవలయు- [illegible] గణన జేయగా - వరుసనీనక్షత్రములున్న ఆయమునకు- ౫వ- ఆయ

మున- వరసత్రమునకు - ౨వ - దగుకన్నియానక్షత్రముండెనేనికలహాక
రంబగునని తాత్పర్యము*****************************

౧౨౫॥ అ॥అథవశ్యవర్గమాహ॥మూ॥కన్యాకుంభతులాధనుర్ధరయు
జాంత్యక్త్వా వృగం కర్కటం సింహం చైవ ఝషం వివాహసమయే వశ్యాశ్చ
శేషాగ్రహాః। త్యక్త్వా వృశ్చిక మేవ సర్వనిలయాస్సింహస్య వశ్యాస్తథాజ్ఞా
తవ్యా అపితౌళికాస్సుభకరా వశ్యాఖ్యయోగాస్త్వమీ॥ వ్యా॥ కన్యేతి॥
కన్యాకుంభతులాధనుర్ధరయుజాం శద్వ్యాస్త్రియః ప్రసిద్ధాః - ధనుర్ధర
యుక్ ధనుష్యపరార్ధ ఇత్యర్థః - ధనుషః పూర్వార్ధః అశ్వాకారః ఉత్త
రార్ధో నరాకార ఇతి ప్రసిద్ధేః- తేషాంచ తుర్ణాం క్రమేణ వృగం - కర్కటం
సింహం ఝషంచ వివాహసమయే - త్యక్త్వా - శేషాః గ్రహాః రాశయః- సర్వే
షాం వశ్యాః ఏవం సర్వత్రాప్యూహ్యం సింహస్య వృశ్చిక మేవ వృశ్చికమాత్రం
త్యక్త్వా సర్వనిలయాః సర్వరాశయః వశ్యా ఇతి జ్ఞాతవ్యాః - అమీ వశ్యాఖ్య
యోగాః - శుభకరాః - తౌళికా యోగా అపి శుభకరాః - తౌళికా యోగ పిచా
రస్తు దైవజ్ఞవిలాసే స్పష్టః విస్తరభయాన్నేహ లిఖ్యతే.

అ॥ వశ్యవర్గము జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వివాహకాలమునందు - కన్యా
రాశికి మకర రాశిని - కుంభ రాశికి కర్కటరాశిని - తులా రాశికి సింహరాశిని
ధనురుత్తరార్ధమునకు మీనరాశిని - సింహమునకు వృశ్చిక రాశినిం బరిత్య
జించి తక్కిన సకల రాసులు - సకల రాసులకును వశ్యంబులనంబడుం గాన
నీ వశ్య యోగంబులును - దైవజ్ఞవిలాసమను గ్రంథమున - విశదంబుగ జెప్పబడి
యున్న తౌళికా యోగంబులును వివాహవిషయమై శుభకరంబులగుననుట॥

౧౨౬ ॥ అ ॥ అథ దినకూటమాహ॥మూ॥ పర్యాయత్రితయేన వ్యోడుషు
వధూధిష్ణ్యాదితస్తత్ఫలం మృత్యుః ప్రీతివిపత్సుఖార్తిపశుకృద్రోగప్రజామి
త్రకృత్ । పుంభాంతం గణయేత్తయోః పరిణయే వర్గో దినాఖ్యస్త్వయం పుం
భాదీతి జగుః పరే త్వథ ఫలం పూర్వోక్తమత్రాపిచ॥ వ్యా॥ పర్యాయేతి॥ వ
ధూధిష్ణ్యాదితః వధూనక్షత్రమారభ్య పుంభాంతం పురుషనక్షత్రాంతం గణ
యేత్ - ఏవం గణనాయాం సత్యాం పర్యాయత్రితయే - త్రిషు పర్యాయేషు
నవోడుషు - నవనక్షత్రేషు నవనక్షత్రాణామిత్యర్థః - క్రమాత్ మృత్యుః
ప్రీతిః - విపత్ సుఖం - ఆర్తిః పశుకృత్ రోగకృత్ - ప్రజాకృత్ - అమిత్రకృ
త్ శత్రుకృత్ ఇత్యేతత్ఫలం తయోర్దంపత్యోర్భవతి - పరిణయే వివాహ
సమయే - అయమేవ దినాఖ్యవర్గః దినకూటః - పరేతు పుంభాత్ పురుషనక్ష

క్రమారభ్య వధూనక్షత్రాంతంగణయేత్ - ఫలంతు - అత్రాపి అస్మిన్నప్యేషి పూర్వోక్తమేవేతి జగుః.

అ ॥ దినకూటమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ వధూనక్షత్రము మొదలు వరనక్షత్రము వరకు నెన్నగా వరనక్షత్రము మొదటిదైయున్న మృత్యువు - ౨వదైన-ముదము - ౩వదైన- బెడద-౪వ-దైన-సుఖము - ౫వ- దైనమనఃపీడ ౬వ - దైనపశులాభము - ౭వ-దైనరోగము-౮వ-దైనసంతానము-౯వ-దైనశాత్రవ ప్రాప్తియుంగలుగును - మరల-౧౦వ దైనమృత్యువు - ౧౧వ-దైనముదము- ఈరీతినతొమ్మిదేసినక్షత్రములకుమున్నారునీతొమ్మిదిఫలంబులనిర్ణయింపవలయు-కొందరు-వరనక్షత్రాదిగనెన్నవలయుననియు - ఫలనిర్ణయముమున్నుజెప్పియున్నతీరంగుననియునుడివిరి,*********

౧౨౬ ॥ అ ॥ అథద్వాభ్యాంశ్లోకాభ్యాం జాతివర్గమాహ ॥ మూ ॥ విప్రా మీనకుళీరవృశ్చికగృహాస్సింహాజచాపానృపావైశ్యాగోమృగకన్యకా ఘటతులాయుగ్మాలయాశ్శూద్రజాః। దంపత్యోశ్శుభదైకజాతిరశుభా శ్రేష్ఠాఖ్యజాతిస్త్రియాహీనా చేదథమధ్యమా పరిణయే పుంజాతిరాశేస్తయోః ॥

వ్యా ॥ విప్రా ఇతి ॥ మీనకుళీరవృశ్చికగృహాః త్రయోరాశయో విప్రావిప్రజాతయః - సింహాజచాపాస్సింహమేషధనూంషి త్రయోనృపాః క్షత్రియజాతయః - గోమృగకన్యకాః వృషభమకరకన్యాః వైశ్యాః వైశ్యజాతయః తేషాంఫలమాహ-దంపత్యోఃఏకజాతిశ్చేచ్ఛుభదా పుంజాతిరాశేః పురుషరాశ్యపేక్షయా - స్త్రియాజాతిః శ్రేష్ఠా చేదశుభా హీనా చేత్ స్త్రీజాతిః పుంజాతేన్యూనా చేన్మధ్యమా తయోర్దంపత్యోః మధ్యమఫలదా స్త్రీరాశిః బ్రాహ్మణజాతిః పుంరాశిః క్షత్రియాదిజాతిశ్చేదశుభా - పుంరాశిర్బ్రాహ్మణజాతిః స్త్రీరాశిః క్షత్రియాదిజాతిశ్చేన్మధ్యమేతిఫలితోర్థః.*******

అ ॥ రెండుశ్లోకముల చేత జాతివర్గను జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ మీనకర్కాటవృశ్చికరాసులు బ్రాహ్మణవర్ణములు- సింహమేషధనువులు క్షత్రియవర్ణములు-వృషభమకరకన్యలు వైశ్యవర్ణములు - కుంభతులామిథునములు శూద్రవర్ణములు-ఇందుకుఫలంబేమియనిన-దంపతులరాసులొకవర్ణముగలవైయున్న శుభకరంబులగును-వధూరాశి-వరరాశికంటెనుత్తమవర్ణముగలదైయున్నయశుభకరంబగును-హీనవర్ణముగలదైయున్నమధ్యమఫలదంబగునని తాత్పర్యము

౧౨౭ ॥ విప్రక్షత్రవిశశ్చతుర్థకులజాయేపంచమాస్సంకరాష్షష్ఠ

ద్విధవర్ణజా భువి జనా విప్రాదిక స్రాదితః। శిష్టం భత్రితయం త్వజాంఘ్రిభ
ముఖం త్రైవర్ణికానాం భవేన్నృణామపి రాశిజాతిఫలవద్వర్ణాఖ్యవర్గస్త్వ
యమ్॥ వ్యా॥ విప్రేతి॥ విప్రక్షత్రవిశః బ్రాహ్మణక్షత్రవైశ్యాః - చతుర్థవ
కులజాశ్శూద్రాశ్చ - పంచమాశ్చ - సంకరాష్షష్ఠాశ్చ యే జనాః - తే షడ్విధవ
ర్ణాః భువి భూలోకే - ప్రసిద్ధాః - దస్రాదితః అశ్విన్యాద్యార్ద్రాంతా
నాం షణ్ణాం క్రమేణ - విప్రాది బ్రాహ్మణాదివర్ణా భవంతి - ఏవం పునః పునర్గ
ణయేత్ - ఏవం చతురావృత్త్యా చతుర్వింశతి నక్షత్రాణి భవంతి - అజాంఘ్రి
భముఖం - పూర్వాభాద్రాదికం - శిష్టం భత్రితయం నక్షత్రత్రయం - త్రైవ
ర్ణికానాం బ్రహ్మక్షత్రవిశాం క్రమేణ భవేత్ - ఏతదుక్తం భవతి - అశ్వినీపు
నర్వసూహస్తమూలాపూర్వాభాద్రాణాం బ్రాహ్మణవర్ణః - భరణీపుష్య
చిత్రాపూర్వాషాఢోత్తరాభాద్రాణాం క్షత్రియవర్ణః - కృత్తికాశ్లేషా
స్వాత్యుత్తరాషాఢారేవతీనాం వైశ్యవర్ణః రోహిణీమఘావిశాఖాశ్రవ
ణానాం శూద్రజాతిః - మృగశీర్షపూర్వఫల్గున్యనూరాధాధనిష్ఠానాం పం
చమజాతిః - ఆర్ద్రోత్తరాజ్యేష్ఠాశతభిషజాం సంకరజాతిరితి - ఋక్షాణాం
జాతేః ఫలం - రాశిజాతిఫలవత్ ద్రష్టవ్యం - దంపత్యోర్నక్షత్రజాతిరేకా చే
చ్ఛుభకరా - శ్రేష్ఠా స్త్రీ చేదశుభా - న్యూనా చేన్మధ్యమా అయమేవ వర్ణా
ఖ్యవర్గ ఇత్యుచ్యతే*******************************

అ॥ నక్షత్రజాతివర్గమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పుడమియందు బ్రాహ్మణ
క్షత్రియ వైశ్య శూద్ర పంచమ సంకరంబులను నారు వర్ణములు గలవు - ఆయా
రు వర్ణములలో బ్రాహ్మణాదివర్ణములమీద క్రమంబున నశ్విన్యాది నక్ష
త్రముల బలుమారు నెన్నగా శేషించిన మూడు నక్షత్రముల బ్రాహ్మణాదివ
ర్ణత్రయములయందు నెన్నవలయు - నిట్లు గణింపగా దంపతుల నక్షత్రము
లొక వర్ణము గలవై యున్న శుభకరంబులగును - వధూనక్షత్రము వరనక్షత్ర
మునకంటె నుత్తమవర్ణము గలదై యున్న నశుభకరంబగును - హీనవర్ణము గల
దై యున్న మధ్యమంబగునని తాత్పర్యము,

౧౭ ॥ అ॥ అథ వేధావర్గమాహ॥ మూ॥ దస్రాదీని శివాదిభాని పిత్ర్య
ఖాదీని క్రమాద్విష్ణుత్ర్యర్యమాజ్యేష్ఠాదిశ్రవణాది రేవతిముఖం చత్వారి చ
త్వారి చ। దంపత్యోశ్చ గణద్వయే జననభే త్వేకైకభం వైరకృచ్చిత్రా చం
ద్రవసూడునాం పరిణయే వేధాఖ్యవర్గస్త్వయమ్॥ వ్యా॥ దస్రాదీనీతి॥
దస్రాదీని అశ్విన్యాదీని చత్వారి - శివాదిభాని ఆర్ద్రాదిభాని చత్వారి - పిత్ర్య

ఖాషాఢామూలానిచత్వారినక్షత్రాణి - క్రమాద్గణసంఘ జ్యేష్ఠాదిపుష్యక్ర- మాత్ - అశ్విన్యాదిచతుర్ణాం జ్యేష్ఠానూరాధావిశాఖాస్వాతీభిః వైరకృతో భవంతి-శ్రవణాదిపుష్యక్రమాత్-ఆర్ద్రాదీనాంచతుర్ణాంశ్రవణోత్తరాషా ఢాపూర్వాషాఢామూలాః వైరకృతః-రేవతిముఖం మఘాదీనాంచతుర్ణాం రే వత్యాదిపుష్యక్రమాత్-రేవత్యుత్తరాభాద్రాపూర్వాభాద్రాశతభిషజః వైరకృతో భవంతి-దంపత్యోః జనన భే జన్మనక్షత్రే గణద్వయోపక్తైః భం వై రకృత్ - అశ్వినీజ్యేష్ఠయోః-భరణ్యనూరాధయోః-కృత్తికావిశాఖయోః రోహిణీస్వాత్యోః-ఆర్ద్రా శ్రవణయోః-పునర్వసూత్తరాషాఢయోః- పుష్యపూర్వాషాఢయోః - ఆశ్లేషామూలయోః-మఘారేవత్యోః పూర్వ ఫల్గున్యుత్తరాభాద్రయోః - ఉత్తరఫల్గునీపూర్వాభాద్రయోః-హస్తశత భిషజోః - అన్యోన్యం వైరమిత్యర్థః-చిత్రా చంద్రవసూడునాంచిత్రా మృగశీర్షధనిష్ఠానాంపరస్పరం వైరకృత్ - త్రయాణాంద్విపాన్నక్షత్ర త్వాదితి భావః- కించ చతుష్పాన్నక్షత్రాణామేవాన్యోన్యం వైరం తథైవ త్రిపాన్నక్షత్రాణామన్యోన్యం వైరమితి భావః-అయమేవ వేధాఖ్యోవర్గః॥

అ॥ వేధావర్గమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అశ్వినీజ్యేష్ఠలకు- భరణ్యనూ రాధలకు-కృత్తికావిశాఖలకు - రోహిణీస్వాతులకు- ఆర్ద్రా శ్రవణముల కు-పునర్వసూత్తరాషాఢలకు - పుష్యపూర్వాషాఢలకు- ఆశ్లేషామూ లలకు - మఘారేవతులకు - పూర్వఫల్గున్యుత్తరాభాద్రలకు- ఉత్తరఫల్గునీ పూర్వాభాద్రలకు-హస్తశతతారలకునుపరస్పర వేధ గలిగియుండును గా న నీనక్షత్రములజంటలలో నొకజంట దంపతులజన్మనక్షత్రద్వయమై యుం డెనేని దంపతులకు కలహకరంబగును-ద్విపాన్నక్షత్రములగు చిత్రా మృగ శీర్షధనిష్ఠలునుపరస్పర వైరముగలవైయుండునని తాత్పర్యము॥ *********

అ॥ పక్షివర్గమాహ॥ మూ॥ తార్క్ష్యః పింగళ కాక కుక్కుట ఖగా బర్హీ చ పంచ క్రమాత్తేషాం బాణరసర్తుమార్గణశరా దస్రాదితార్క్ష్యాదయః పీ దంపత్యోరపి జన్మభే పరిణయో యద్యేకపక్షిస్థితే ప్రీతిస్స్యాత్కలహః ఖగ ద్వంద్వే గతే చేత్పక్షివర్గస్త్వయం॥ వ్యా॥ తార్క్ష్య ఇతి॥ తార్క్ష్యో గరుడః॥ ని॥ గరుత్మాన్గరుడ స్తార్క్ష్య ఇత్యమరః-పింగళః పక్షివిశేషః-కాకోవాయసః కుక్కుటః ప్రసిద్ధః బర్హీ మయూరః ।ని। మయూరో బర్హిణో బర్హీత్య మరః-ఇత్యేతే పంచ ఖగాః పక్షిణో జ్ఞేయాః తేషాం పంచ ఖగానాం సంబంధి దస్రాదీనాం పంచఖగాధిపత్యా యిత్యర్థః బాణాః అశ్విన్యాది పంచకస్య

తార్క్ష్యః-రసః-ఆర్ద్రాదిషట్కస్య పింగళః-ఋతుః-ఉత్తరాదిషట్కస్య కా
కః - మార్గణః- జ్యేష్ఠాదిపంచకస్య కుక్కుటః శరః-ధనిష్ఠాది పంచకస్య బ
ర్హీ-అధిపతిః-ఏవం చ సతి దంపత్యోః-జననభే జన్మనక్షత్రే - ఏకపక్షిస్థితే యా
ది ప్రీతిః దంపత్యోరన్యోన్యం ప్రీతిస్స్యాత్ - ఖగద్వయగతే పక్షిద్వయగతే
యది కలహస్స్యాత్ అయమేవ పక్షివర్గ ఇత్యుచ్యతే. ****************

అ॥ పక్షివర్గమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అశ్విని మొదలు - ౫ నక్షత్ర
ములకు గరుడపక్షియు- ఆర్ద్ర మొదలు - ౬ నక్షత్రములకు-పింగళమనుప
క్షియు-ఉత్తర మొదలు - ౬ నక్షత్రములకు కాకము - జ్యేష్ఠాదిపంచకమున
కు కోడియు-ధనిష్ఠ మొదలు - ౫ నక్షత్రములకు నెమలియు నధిపతు లగుటవల
న-నీయాధిపత్యములలో వివాహవిషయమైన వధూవరుల జన్మనక్షత్రములకొక
పక్షియే పతియైయున్న -దంపతులకొకరియందొకరికి ప్రీతిగలిగియుండును॥

౧౩౧ ॥ అ॥ అథ రజ్జువర్గమాహ ॥ మూ॥ లింగాని త్రితయాని తాని విలి
ఖేద్రేఖాశ్చ తస్రో గతాస్తిర్యక్చ త్రిహి లింగ రజ్జురితి తద్వాయవ్యకోణాది
తః। దస్రాదిక్రమశః ప్రదక్షిణవిధౌ తిర్యగ్గిరేఖాంగతే దంపత్యోర్యదిజన్మ
భే పరిణయే స్యాతాం సువైరప్రదే ॥ వ్యా॥ లింగానీతి॥ త్రితయాని లింగాని
త్రీణి లింగాకారాణి - తాని ప్రసిద్ధాని విలిఖేత్ తత్ర లింగాకార రేఖాత్రితయే
మె-తిర్యగ్గతాశ్చ తస్రో రేఖా విలిఖేత్ తతస్తద్వాయవ్యకోణాదితః-వాయ
వ్యకోణమారభ్యేతియావత్ -ప్రదక్షిణవిధౌ ప్రదక్షిణక్రమేణేత్యర్థః ద
స్రాదిక్రమశః అశ్విన్యాదిక్రమాత్ -సప్తవింశతినక్షత్రాణి చ విలిఖేత్ -
ఏవం విలిఖితే సతి దంపత్యోర్జన్మభే జన్మనక్షత్రే కతృణీ-తిర్యగ్గి రేఖాంగ
తే ఏకాం తిర్యగ్రేఖాం ప్రాప్తే యది సువైరప్రదే దంపత్యోః పరస్పరం అ
త్యంతకలహప్రదే స్యాతాం-పరిణయే అయమేవ లింగరజ్జురిత్యుచ్యతే॥***

అ॥ రజ్జువర్గమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ నిడుపుగ మూడు లింగాకార
రేఖలు వ్రాసి యా రేఖలమీద నాలుగడ్డగీట్లు గీచి యందు వాయవ్యకోణము
మొదలు ప్రదక్షిణక్రమముగ నశ్విని మొదలు - ౨౭ - నక్షత్రముల నుంచు
నపుడు వధూవరుల జన్మనక్షత్రముల నొక్కడగీట్లలో నొక రేఖయందున్న
నపుడు దంపతులకు కలహప్రదము బగునని తాత్పర్యము॥****************

౧౩౨ ॥ అ॥ అథశ్లోకద్వయేన యోగినీవర్గమాహ ॥మూ॥ బ్రహ్మాణీ చ
కుమారశక్తిరథ సా వారాహశక్తిః క్రమాత్సా స్థానా పృథవైష్ణవీ శచనుసా
మాహేంద్రశక్తిస్తతః। చాముండీ చ మహేశ్వరీ తత ఇనుసా త్రిశృచ్ఛపటకస్తే

క్తయోహ్యుత్పత్తిస్థితినాశనే చగదితాః స్యుర్హేతుభూతా ఇతి ॥
వ్యా ॥ బ్రహ్మాణీతి ॥ క్రమాత్ బ్రహ్మాణీ ప్రాచ్యాంఅథఆగ్నేయ్యాంకుమారశ
క్తిః దక్షిణస్యాం సా వారాహశక్తిః- అథనైఋత్యాంసిద్ధాశక్తిః - అథ
ప్రతీచ్యాంసా వైష్ణవీశక్తిః-తదనుతదనంతరంవాయవ్యాంమాహేంద్ర శ
క్తిః-తతఃఅనంతరం-ఉదీచ్యాందిశి- చాముండీ-చాముండశక్తిః- తదను-ఈశా
న్యాంసా ప్రసిద్ధా- శ్రీఃఅనాద్యాచింత్యమాయారూపా మాహేశ్వరీ శక్తి
శ్చేత్యష్టదిక్షు శక్తయః - దిక్షుశక్తయః-ఉత్పత్తిస్థితినాశనేచసమాహారద్వం
ద్వమేతత్ - ఉత్పత్తౌరక్షణేనాశనేచ హేతుభూతాః-కారణభూతాఃస్యు
రితిగదితాఉక్తాఃశాస్త్రజ్ఞైరితి శేషః**************************

అ ॥ యోగినీవర్గము జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ బ్రహ్మాణి-కౌమారి-వా
రాహి-సిద్ధ-వైష్ణవి-మాహేంద్రి - చాముండి - శ్రీమాహేశ్వరి - అనునివి క్ర
మంబున ప్రాగాద్యష్టదిక్షు స్థలనంబడుటయగాక యుత్పత్తిస్థితినాశముల
కు కారణభూతంబులునగునని తాత్పర్యము.**********************

౧౩౩ ॥ అ ॥ అథశక్తీనాం ప్రయోజనమాహ ॥ మూ ॥ బ్రాహ్మ్యాద్యష్ట
సు యోగినీష్వపి భవేద్యైకైకభం దస్రతశ్శిష్టం భత్రితయం సజాతిరివత త్ప్రా
గాదిసంస్థాస్వపి । దంపత్యోరపి జన్మభే పరిణయే యద్యేకవర్గంగతే ప్రీతిః
స్యాత్కలహోఽన్యథా తదుభయోస్సాస్యచ్ఛక్తివర్గస్త్వయమ్ ॥ వ్యా ॥
బ్రాహ్మ్యాదీతి ॥ బ్రాహ్మ్యాద్యష్టసుయోగినీషుపూర్వోక్తాసు - ప్రాగా
ద్యష్టశక్తిషు - దస్రతఃఅశ్విన్యాదితః- ఏకైకభం ఏకైకస్యాందిశి ఏకైకనక్ష
త్రం క్రమేణనిక్షిపేదితి శేషః - పర్యాయత్రయేణనిక్షిప్తే సతిచతుర్వింశతి
నక్షత్రాణిభవంతి - ఏవంచశిష్టంభత్రితయంపూర్వాభాద్రాదినక్షత్రత్రి
తయంప్రాగాదిసంస్థాసుబ్రహ్మాణీకుమారీవారాహీష్వపిసజాతిరివని
క్షిపేత్ - ఏవంనిక్షిప్తేపరిణయేదంపత్యోఃజన్మనక్షత్రేఏకస్మిన్ - ఏకవర్గం
ఏకశక్తినక్షత్రవర్గంగతేస్యాతాంయదిదంపత్యోఃప్రీతిస్స్యాత్ - అన్య
థాఉక్తవైపరీత్యేభిన్నవర్గంగతేచేత్ - తన్నక్షత్రద్వయంఉభయోర్దం
పత్యోః - కలహఃకలహప్రదస్స్యాత్ - అయమేవశక్తివర్గఇత్యుచ్యతేఇతి
యమాశయః ప్రాచ్యామశ్విన్యాశ్లేషానూరాధాపూర్వాభాద్రాశ్చేత
స్రః ఆగ్నేయ్యాంభరణీమఘాజ్యేష్ఠోత్తరాభాద్రాశ్చేతస్రః- దక్షిణస్యాం
కృత్తికాపూర్వఫల్గునీమూలారేవత్యశ్చేతస్రః నైరృత్యాంరోహిణ్యు

త్తరఫల్గునీపూర్వాషాఢాస్త్రిస్రః-ప్రతీచ్యాంమృగశీర్షహస్తోత్తరాషా
ఢాః-వాయవ్యాంఆర్ద్రాచిత్రాశ్రవణాని-ఉదీచ్యాంపునర్వసూస్వా
తీధనిష్ఠాః-ఈశాన్యాంపుష్యవిశాఖాశతభిషజోబోధ్యాః,**************

అ॥ పూర్వశ్లోకమందు జెప్పంబడినయష్టశక్తులకు ప్రయోజనమును జె
ప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ తూర్పుదిక్కు మొదలష్టదిక్కులకును అశ్వినిమొదలొ
క్కొకదిక్కునకొక్కొకనక్షత్రమువరుసనక్రమముగ ౨౭ నక్షత్రములు
సంపూర్ణమగువరకునువిభజించగా వధూవరుల జన్మనక్షత్రములొకశక్తి
సంబంధులైయున్నపరస్పరమైత్రికరంబగును అట్లుగాకున్నకలహకరమగు
నని తాత్పర్యము**********************************

౧౩౪ ॥ అ ॥ అథలింగవర్గమాహ ॥ మూ॥ విశ్వాశ్రేషచతుష్టయోద
కవసుస్థాణ్వంత్యశక్రాంతకత్వష్ట్రాదిత్రితయాభిధాః పరిణయేస్త్రీలిం
గతాశాస్త్రీమాః॥ తారాస్యుశ్చనపుంసకాశ్శతభిషజ్మూలేందవశ్చాపరాః
పుంతారాస్తవశుభాన్యలింగజనితాప్రీతిఃస్వలింగర్క్షజా॥ వ్యా॥ విశ్వేతి॥
విశ్వేఉత్తరాషాఢా ఆశ్రేషచతుష్టయంఆశ్రేషామఘాపూర్వఫల్గున్యు
త్తరఫల్గున్యః- ఉదకంపూర్వాషాఢావసుఃధనిష్ఠాస్థాణుఃఆర్ద్రాఅంత్యో
రేవతీ-శక్రఃజ్యేష్ఠా-అంతకోభరణీత్వష్ట్రాదిత్రితయంచిత్రాస్వాతివిశా
ఖాః - ఇమాశ్చతుర్దశస్త్రీలింగతారాఃశతభిషజ్మూలేందవఃశతభిషఙ్మూల
మృగశీర్షాణినపుంసకతారాఃస్యుఃఅపరాఉక్తావశిష్టాఃఅశ్వినీకృత్తికారో
హిణీపునర్వసూపుష్యహస్తానూరాధాశ్రవణపూర్వాభాద్రోత్తరాభా
ద్రాఃపుంలింగతారాఃస్యుః-అన్యలింగజనితాతారాత్రశుభా-స్వలింగ
ర్క్షజాప్రీతిస్శుభకరేత్యర్థః-దంపత్యోర్నక్షత్రద్వయం ఏకలింగంచే
చ్ఛుభంభిన్నలింగంచేదశుభమితివేద్యం.****************************

అ॥ లింగవర్గమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఉషా-ఆశ్రే-మ-పుబ్బ-ఉత్తర-
పూషాఢ-ఆర్ద్ర-రే-జ్యే-భ-చి-స్వా-వి-ఈ౧౪-నక్షత్రములుస్త్రీలింగ
ములు - శ-మూ-మృ-ఈ౩-నక్షత్రములునపుంసకలింగములు-తక్కిననక్ష
త్రములుపుంలింగములు-ఈలింగనిర్ణయమునకుఫలమేమనినదంపతులజన్మ
నక్షత్రములొకలింగముగలవైయున్నపరస్పరప్రీతికరంబగును - అట్లుగా
కున్నకలహకరంబులగునని తాత్పర్యము************************

౧౩౫ ॥ అ॥ అథభూతవర్గమాహ॥ మూ॥ భూవార్యగ్నిమరున్నభాంసిచ
మహాభూతానిపంచక్రమాత్తేషాంబాణరసర్తుమార్గణశరాదస్రాదిభూ

ష్యాప్యపి। ఏకస్యోడుః జలేభవేదపరభంవహ్నిభవేచ్చేత్తయోర్మృత్యుః
స్స్యాన్నపరేశుభాః పరిణయే భూతాఖ్యవర్గస్త్వయమ్॥ వ్యా॥ భూవారీతి॥
భూః పృథివీ - వారి జలం - అగ్నిః తేజః - మరుత్ వాయుః - నభః ఆకాశః ఏతాని
పంచమహాభూతాని భవంతి - భూమ్యాది పృథివ్యాది - పృథివ్యాదీనాం దస్రా
ది అశ్వినీ ప్రభృతి క్రమాత్ - బాణరసర్తుమార్గణశరాః - అయమర్థః పృథి
వ్యాః బాణాః అశ్విన్యాదిపంచకం - జలస్య రసాః ఆర్ద్రాదిషట్కం - అగ్నేః
ఋతవః ఉత్తరఫల్గున్యాదిషట్కం - మరుతః మార్గణాః జ్యేష్ఠాదిపంచకం
ఆకాశస్య శరాః ధనిష్ఠాదిపంచకం - ఏవంచ సతి ఏకస్య దంపత్యో రన్యతరస్య -
ఉడు నక్షత్రం జలే ఆర్ద్రాదిషట్కే భవేత్ అపరభం అపరస్య ఉభయోర
న్యతరస్య నక్షత్రం వహ్నౌ ఉత్తరఫల్గున్యాదిషట్కే భవేచ్చేత్ తయోర్దం
పత్యోః మృత్యుః స్యాత్ - పరిణయే వివాహవిషయే - అపరే ఉక్తాతిరిక్తాశ్శు
భాః - అయం భూతాఖ్యో వర్గః ******************************

అ॥ భూతవర్గము చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రసిద్ధంబులగు పృథివ్యప్తేజో వాయ్వా
కాశముల నెడి పంచభూతముల కశ్విని మొదలు - ౨౭ - నక్షత్రములలో క్ర
మంబున - పృథివికి - ౫ నక్షత్రములు - జలమునకు - ౬ నక్షత్రములు - తేజ
స్సుకు - ౬ నక్షత్రములు - వాయువునకు - ౫ నక్షత్రములు - ఆకాశమునకు -
౫ నక్షత్రములు - ఈరీతి విభజింపగా దంపతుల జన్మనక్షత్రములలో నొక
నక్షత్రము తేజోనక్షత్రముగనుండి మరియొక నక్షత్రము జలభూతనక్షత్ర
ముగనుండెనేని మృత్యుప్రదంబగును - అట్లుగాకున్న శుభకరంబగుననుట***

౧౩౬॥ అ॥ అథ ద్వాభ్యాం శ్లోకాభ్యాం చంద్రయోగవర్గమాహ॥ మూ॥
ఇంద్రాగ్నీ యమ ఆసురశ్చ వరుణో వాయుః కుబేరశ్శివః ప్రాగాది ప్రభ
వో దినాదితిథయోప్యేకైకశష్షోడశ। నాసత్యాదికమేకమేకముడు తద్ధి
ష్ణ్యత్రయం పూర్వవద్బ్రాహ్ముస్యష్టఖగాశ్చ కేతుగహితాః ప్రాగాదిషు స్థా
పితాః॥ వ్యా॥ ఇంద్రాగ్నీ ఇతి॥ ఇంద్రశ్చ అగ్నిశ్చ ఇంద్రాగ్నీ - యమః ప్ర
సిద్ధః ఆసురో నిరృతిః - వరుణః - వాయుః - కుబేరః - శివః - ఇత్యష్టావేతే ప్రా
గాది ప్రభవః ప్రాగాద్యష్టదిశాధిపతయః ఏవం దినాదితిథయః దినాదిః ప్ర
తిపత్ - సైవాదిర్యేషాం తే తథోక్తాః తథా దయః షోడశతిథయః తేష్వేకైక
శః ఏకైకదినం ఏకైకస్యాం ప్రాచ్యాదిదిశి క్రమేణ బద్ధ్వా రావృత్త్యా స్థాప్యం
ఏవం నాసత్యాదికం నాసత్యావశ్వినీ - సైవ ఆదిర్యస్య తత్తథోక్తం॥ ని॥ నాస
త్యావశ్వినావ దస్రావాశ్వినేయౌ చ తావుభావిత్యమరః - ఏకైకముడు నక్ష

త్రించ ప్రాగాద్యష్టదిక్షు క్రమేణ త్రిగావృత్త్యా స్థాప్యం తదా చతుర్వింశతి ర్భవతి తచ్ఛిష్టత్రయం తేషాం నక్షత్రాణాం శిష్టత్రితయం పూర్వవత్ప్రాగ్వాదియథా తథా స్థాప్యం కేతురహితాః కేతుభిన్నా అష్టఖగాం అష్టగ్రహాః ప్రాగాదిదిక్షు స్థాపితాః స్థాపనీయా ఇత్యర్థః,*************************

౧౩౨ ॥ మూ॥ దంపత్యోరపి జన్మధిష్ణ్యవశతో జ్ఞాత్వా చ తాం తాం దిశం తత్రస్థోడుపతిగ్రహేంద్రతిథిదిజ్ఞాధారిసామ్యేష్టతామ్ । తేషాం మైత్రవశాచ్చ మైత్రముభయోస్సామ్యే సమత్వం తథా శత్రుత్వే యది శత్రుతైవ శశభృద్యోగాఖ్యవర్గస్త్వయమ్॥ వ్యా॥ దంపత్యోరితి॥ దంపత్యోః జన్మధిష్ణ్యవశతః జన్మనక్షత్రవశాత్ తాం తాం పురుషనక్షత్రాధిష్ఠితాం దిశం స్త్రీనక్షత్రాధిష్ఠితాం దిశం చ జ్ఞాత్వా తత్రస్థోడుపతిగ్రహేంద్రతిథిదిజ్ఞాధారిసామ్యేష్టతాం తత్రస్థోడుపతేః తద్దిక్స్థనక్షత్రాధిపతేః గ్రహేంద్రస్య చ తిథిదిజ్ఞాథయోః తిథినాథో దిజ్ఞాథశ్చ తయోశ్చ తేషాం చతుర్ణాం అరిసామ్యేష్టతాం - శత్రుత్వం సమత్వం మిత్రత్వం చ జ్ఞాత్వా తేషాం చతుర్ణాం మైత్రవశాత్ మిత్రత్వే సతీత్యర్థః ఉభయోర్దంపత్యోరపి మైత్రం మిత్రతా - తేషాం సామ్యే దంపత్యోరపి సమత్వం - తథా తేషాం శత్రుత్వే యది దంపత్యోరపి శత్రుతైవ - అయమర్థస్సంపన్నః - పున్నక్షత్రాధిష్ఠితదిశి విద్యమానానాం నక్షత్రగ్రహతిథిదిక్పతీనాం చ స్త్రీనక్షత్రాధిష్ఠితదిశి విద్యమానానాం నక్షత్రగ్రహతిథిదిక్పతీనాం చ పరస్పరం మిత్రత్వే దంపత్యోరపి మిత్రత్వం శత్రుత్వే శత్రుత్వం సమత్వే సమత్వమితి అయమేవ శశభృద్యోగాఖ్యః చంద్రయోగవర్గ ఇత్యుచ్యతే.*****************************

అ॥ రెండు శ్లోకముల చేత చంద్రయోగవర్గును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఇంద్రాద్యధిపతులు గల ప్రాగాద్యష్టదిక్కులయందును - ప్రతిపత్తు మొదలు ౧౫ - తిథుల నొక్కొక్కటిగ రెండుమార్లును - అశ్విన్యాదినక్షత్రములనొక్కొక్కటిగ - ౨౭ - నక్షత్రములు పూర్తివరకును - సూర్యాద్యష్టగ్రహంబులనొక్కొక్కటిగను క్రమంబున స్థాపింపగా - వరనక్షత్రమున్న దిక్కుయందేర్పడిన నక్షత్రాధిపదిశానాథగ్రహాధిపతిథ్యధిపతులను - వధూనక్షత్రమున్న దిక్కుయందేర్పడిన నక్షత్రాద్యధిపతులను - మిత్రత్వము గలిగియున్న దంపతులకు మిత్రత్వము గలుగును - సమత్వము గలిగియున్న వీరలకు సమత్వము గలుగును - శత్రుత్వము గలిగియున్న వీరికి శత్రుత్వము గలుగును********

౧౩౮ ॥ అ ॥ అథగోత్రవర్గమాహ ॥ మూ ॥ గోత్రేశాః క్రమశోమరీచిభ
గవానత్రిర్వసిష్ఠోంగిరాః పౌలస్త్యః పులహః క్రతుః పరిణయేచత్వా గిచ
త్వారిచ । దస్రాదీన్యపిసాభిజింతికలహస్స్యాదేకగోత్రంగతేదంపత్యో
ర్యదిజన్మభేచసతతంగోత్రాఖ్యవర్గస్త్వయమ్ ॥ వ్యా ॥ గోత్రేశా ఇతి ॥ మ
రీచిర్భగవానత్రిర్వసిష్ఠః అంగిరాః పౌలస్త్యః పులహః క్రతుః ఇత్యేతే సప్తఋ
షయః - అశ్విన్యాదీనాం క్రమేణగోత్రేశా భవంతి - సాభిజింతి అభిజిత్సహి
తానిదస్రాదీనిచత్వారిచత్వారినక్షత్రాణి - ఏకగోత్రాణిభవంతీతి శేషః -
అశ్వినీభరణీకృత్తికారోహిణ్యః మరీచిగోత్రా భవంతి ఏవంమృగశీర్షాదీ
నాంచతుర్ణాంక్రమేణబోధ్యం ॥ తత్ప్రయోజనమాహ ॥ దంపత్యోః జన్మభేజ
నక్షత్రే ఏకగోత్రంగతే యది దంపత్యోస్సతతంకలహస్స్యాత్ - భిన్నగో
త్రంగతేయదిశుభమిత్యర్థోలభ్యతే - పరిణయేవివాహవిషయే - అయం
గోత్రాఖ్యవర్గః ********************************

అ ॥ గోత్రవర్గును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ గోత్రాధిపులగు మరీచ్యత్రివ
సిష్ఠాంగిరః పౌలస్త్యపులహక్రతువుల నెడి సప్తఋషులయందును క్రమంబు
న నభిజిత్సహితాశ్విన్యాదినక్షత్రములనాలుగేసినక్షత్రములవరుసనన
న్న గా వధూవరులజన్మనక్షత్రములొకగోత్రము నొందియున్న కలహాకరం
బగునని తాత్పర్యము.

౧౩౯ ॥ అ ॥ ఇత్థం వింశతివర్గాన్ప్రపంచయిత్వేదానీం తేషువిప్రాదీ
నాంనియతవర్గానాహ ॥ మూ ॥ వర్గాణామపివింశతిః పరిణయే జ్ఞేయాస్స్ఫు
టంభూసురైర్విప్రాణాంగ్రహమిత్రతైవనియతారాజ్ఞాంప్రధానంగణః
స్త్రీదూరంతువిశాంప్రధానమపరోయోన్యాఖ్యవర్గోమహానన్యేషాంశుభ
దోభవేత్ స్ఫుటమిదంశాస్త్రంవిచింత్యంబుధైః ॥ వ్యా ॥ వర్గాణామితి ॥ భూసు
రైర్జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞైర్విజ్ఞైః పరిణయేవివాహవిషయేవర్గాణాముక్తవర్గా
ణాంవింశతిః స్ఫుటంయథాతథాజ్ఞేయాః విచారణీయాః - ఇయాంస్తువిశేషః
విప్రాణాంగ్రహమిత్రతైవనియతా ఆవశ్యకా - రాజ్ఞాంతుక్షత్రియాణాం
గణః గణవర్గః ప్రధానంముఖ్యం - విశాంవైశ్యానాంస్త్రీదూరమేవప్రధానం
అన్యేషాంశూద్రాదీనాంఅపరోమహానధికః - యోన్యాఖ్యవర్గశ్శుభదోభ
వేత్ - ఇదంశాస్త్రంబుధైః పండితైః స్ఫుటంసమ్యక్ విచింత్యంవిచారణీయం
నన్వేవంచతుర్వర్ణానాంచతుర్వర్గాశ్శుభదా ఇత్యుక్తేతరవర్గోపన్యాస

స్యవైఫల్యంస్యాత్ - తేషాంతు గ్రాహ్యత్వయోగాభావాదితిచేన్నైవం -
దేశభేదేన తేషామపి గ్రంథాంతరేషూపయోగసద్భావదర్శనాత్ - తథాహి
శ్లో ॥ మాహేంద్రం మాగధే గౌడే పాంచాలేపంచనాడికా । యామ్యేనాడీ
రాశికూటం గ్రహమైత్రంతథైవచ ॥ చోళేవిదేహే లింగంస్యాద్వశ్యం కా
శ్మీరమండలే । వేధా సౌరాష్ట్రవిషయే మాళవే రజ్జుసంజ్ఞికం ॥ సర్వేరాశిగణౌ
యోనిగ్రహమైత్రంచ శోభనమితి॥

తా ॥ జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞులగు విప్రులకావశ్యకముగ జూడదగిన యీ ౨౦ -
వర్గములలో బ్రాహ్మణులకు గ్రహమైత్రవర్గను - రాజులకు గణవర్గమును - వై
శ్యులకు స్త్రీదీర్ఘము - వశ్యము - తక్కిన శూద్రాదులకు యోనివర్గము - ముఖ్యంబు
లు - శేషించిన ౧౬ - వర్గములును దేశభేదముచే వ్యాఖ్యయందు చెప్పియున్న
తెరంగున నాయాదేశములయందుపయోగింపబడునని తాత్పర్యము.

౧౨౦ ॥ అ॥ అథోక్తవర్గవిచారణాహ - జన్మనామనక్షత్రవివేకమాహ॥
మూ॥ జన్మర్క్షేణవరస్యయోజ్యమనిశంస్త్రీజన్మధిష్ణ్యంబుధైర్జన్మర్క్షేణ
పురుషస్యయోజ్యమనిశంస్త్రీనామభేనాథవా । పున్నామ్నానకదాచనా
పియువతేర్జన్మర్క్షయోగః పునర్దాంపత్యోర్యదినామధిష్ణ్యయుగళంయ
ద్వాశుభంస్యాత్తయోః ॥ వ్యా ॥ జన్మర్క్షేణేతి॥ బుధైర్జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞైః
ద్విజైర్వరస్యజన్మర్క్షేణ స్త్రీజన్మధిష్ణ్యం స్త్రీజన్మనక్షత్రం - అనిశం సర్వ
దాయోజ్యం - అథవా స్త్రీనామభేన స్త్రీనామనక్షత్రేణసహ పురుషస్యజన్మ
నక్షత్రంవాయోజ్యం - పున్నామ్నాపురుషనామనక్షత్రేణ యువతేః స్త్రి
యాః - జన్మధిష్ణ్యయోగః నకదాచన - నయోగ్య ఇత్యర్థః ॥ యద్వా దంప
త్యోర్నామధిష్ణ్యయుగళం పునః నామనక్షత్రద్వయంతు తయోర్దంపత్యో
శ్శుభంస్యాత్.

అ॥ ఈ చెప్పబడిన వింశతివర్గములను విచారించుటకు జన్మనామనక్షత్రముల
యోగ్యాయోగ్యత్వములను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వరునిజన్మనక్షత్రముతో
స్త్రీజన్మనక్షత్రమును జేర్చుటముఖ్యము - అట్లుకాకున్న స్త్రీనామనక్షత్ర
ముతో వరునిజన్మనక్షత్రమును జేర్చవలయు - నదియునుంగానిపక్షంబున
నుభయులనామనక్షత్రముల జేర్చిచూడవలయు గాక వరనామనక్షత్రము
తో వధూజన్మనక్షత్రమునొకప్పుడుం జేర్చవలదని తాత్పర్యము********

౧౨౧ ॥ అ ॥ సందిగ్ధరాశినక్షత్రస్వగ్రహసంపర్కయత్తత్ఫలమాహ॥

మూ॥ జాతాయాఃపదమేకమేవయువతేజాతస్యపాదత్రయంపుంసశ్చే త్విషమాంఘ్రిభేపరిణయేసందిగ్ధరాశిర్భవేత్ । పూర్వార్ధంపురుషస్యభేస మపదేజాతస్యవధ్వాఃపునర్జాతాయా అపరార్ధమాద్యముభయోస్సంది గ్ధమృతుంత్విదమ్॥ వ్యా॥ జాతాయాఇతి॥ విషమాంఘ్రిభేత్రిపాన్నక్షత్రే జాతాయాః - యువతేఃస్త్రియాః - ఏకపదమేవ - విషమాంఘ్రిభేజాత స్యపుంసఃపాదత్రయంచేత్పరిణయెశుభంభవేత్ - అయమేవసందిగ్ధరాశి రిత్యుచ్యతే - ఏవంసమపదేభేద్విపాన్నక్షత్రే - పునశ్శబ్దస్త్వర్థకః- జాత స్యపురుషస్యపూర్వార్ధం - సమపదేభేజాతాయాః-వధ్వాః-అపరార్ధము త్తరార్ధంచేదుభయోర్దంపత్యోః - ఆద్యంశుభకరమిత్యర్థః - ఇదమేవ సందిగ్ధమృతుమిత్యుచ్యతే - పదమేకమేవేత్యేవకారేణవ్యత్యయె అశుభ కరమితిగమ్యతే.

అ॥ సందిగ్ధరాశినక్షత్రములస్వరూపమునుదెలుపుచున్నాడు॥ తా॥ త్రి పాన్నక్షత్రములయందుబుట్టినవనితరాశి- ఆనక్షత్రమందొకపాదముతో జేరియుండినను - త్రిపాన్నక్షత్రజుడగువరునిరాశి- ఆనక్షత్రమందుమూ డుపాదములతోజేరియున్నశుభకరంబగుననునిదిసందిగ్ధరాశియనంబడు ను - ద్విపాన్నక్షత్రపూర్వార్ధమునబుట్టినవరుండును - ద్విపాన్నక్షత్రో త్తరార్ధమందుబుట్టినకన్యయు - శుభకరులగుదురనునిది-సందిగ్ధనక్షత్రమ నంబడును- ఉక్తవ్యతిరిక్తముగనున్నశుభకరంబగునని తాత్పర్యము.......

౧౨౨॥ అ॥ అభిజిద్గోధూళ్యోషఃకాలనిర్ణయమాహ॥మూ॥సూర్యస్థాలయత శ్చతుర్థమభిజిద్యద్వాముహూర్తోష్టమస్సైవత్వస్య పిసంగవేషుశు భకృద్గోధూళికంసప్తమమ్। ప్రాక్సూర్యోదయతోముహూర్తఉష ఇత్యం తద్వయంతూత్తమం వేశ్యాదేఃకరపీడనేనకుపరస్యాన్యత్రతత్పూర్వవత్॥ వ్యా॥సూర్యేతి॥ సూర్యస్థాలయతః సూర్యస్థితరాశేశ్చతుర్థం-లగ్నమితిశే షః అభిజిదభిజిత్సంజ్ఞికంస్యాత్॥పక్షాంతరమాహ॥యద్వేతి॥అథవాఅష్ట మస్సూర్యోదయాదష్టమోముహూర్తోవాభిజిత్స్యాత్తత్స్వేపసప్తపి సంగేషుశుభకర్మసుశుభకృత్ - సప్తమంసూర్యస్థితరాశేస్సప్తమల గ్నంగోధూళికంగోధూళిసంజ్ఞికంస్యాత్సూర్యోదయాత్సూర్యోదయాత్ - ప్రాక్పూర్వం - ముహూర్తః-ఉషః-ఉషఃకాలఇత్యుచ్యతే-అనయోఃస లంతుపూర్వవదోష్ఠ్యమ్ - అంతద్వయంగోధూళ్యుషసోర్ద్వయం - వేశ్యా దేస్సంకరాణామిత్యర్థః - కరపీడనేవివాహే-ఉత్తమంముఖ్యం - పరస్యబ్రా

హ్మణాదివర్ణస్య స్యుః - గోధూళ్యుషసోర్ద్వయం సశుభకృత్ - తద్విష్ణు త్రే
షాంకీదృశం లగ్నం యోగ్యమిత్యత ఆహ- వేశ్యాదేరన్యత్ర త్రైవర్ణికవిష
యేతత్ అభిజిన్ముహూర్తః పూర్వవత్ పూర్వోక్తగుణయుక్తోపి వేశ్యాదేః॥

అ॥ అభిజిద్గోధూళ్యుషఃకాలనిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ సూ
ర్యోదయలగ్నమునకు ౧౦ - వ-లగ్నము గాని లేక -౧౦- వ ముహూర్తము గాని
యభిజిన్ముహూర్తమనియు -౭- వలగ్నము గోధూళికమనియు-ఉదయమున
నకుపూర్వముహూర్తముఉషఃకాలమనియు వీటిలో (బ్రా) హ్మణాదివర్ణ
త్రయమునకభిజిన్ముహూర్తము ముఖ్యమనియు- తక్కినవియశుభకరంబు
లనియు వైశ్యాదిసంకరులకు ౩-కాలములు ముఖ్యములగునని యుననుట,.....

౧౨౩ ॥ అ॥ అథలగ్నప్రశంసాం నిగమయతి ॥ మూ॥ యావత్స్పందతి
లోచనం సుఖకరం తత్కోటిభాగో భవేత్తల్లగ్నే శుభకాలపన్నగతిం బ్ర
హ్మాపి నజానాతి తం। అన్యే కింపునరేవ కర్తురథ తత్కాలశ్శుభో వాశుభః పూ
ర్వాదృష్టవశాద్భవేన్నయవిత్తత్సాక్షిమాత్రం సదా ॥ వ్యా॥ యావదితి ॥
లోచనం నేత్రం- సుఖకరం యథాతథా- యావద్యావత్కాలం స్పందతి చల
తి- తత్కోటిభాగస్తస్య నిమిష కాలస్య కోటిభాగో యస్సఏవ లగ్నే శుభకాల
స్సన్ భవేత్ -తం తాదృక్సూక్ష్మకాలం బ్రహ్మాపి న జానాతి- అతిసూక్ష్మ
త్వాదితి భావః- అన్యే మనుష్యాః- కింపునః లగ్నశుభకాలం జానంతీతి కిమువ
క్తవ్యం- నజానంత్యేవేత్యర్థః- కింతు కర్తుః శుభాశుభకర్తుః పూర్వాదృ
ష్టవశాజ్జన్మాంతరీయ పుణ్యపాప కర్మవశాత్తత్కాలో లగ్నకాలః శుభః అ
శుభో వాభవేత్ -పూర్వాదృష్టం శుభం చేచ్ఛుభం- అశుభం చేదశుభం భవ
తి సకలకార్యస్యాదృష్టజన్యత్వాదితి భావః- తత్ర జ్యోతిశ్శాస్త్రవిదం ప్రశాం
తమనసమిత్యాదినా దైవజ్ఞః కిమర్థం ప్రార్థనీయ ఇత్యాశంక్యాహ- న
యవిత్ జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞః తత్సాక్షిమాత్రం తస్య లగ్నస్య సాక్షిమాత్రం
సాక్ష్యేవ- సతు శుభలగ్నప్రదాతా, ...

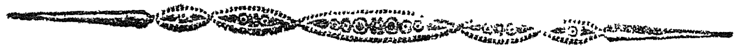
అ॥ లగ్నప్రశంసను జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ సుఖకరముగునట్లు చలింప
బడిన కనురెప్పపాటికోటియంశపరిమాణకాలము లగ్నాంశము శుభకాల
మగును- చిత్రవిచిత్రనిర్మాణచతురుండగు విధాతయుంగూడ దెలిసికొనుటకు
సాధ్యంబుగాని యట్టికాలమును మనుష్యులెఱుంగజాలరు గాన నరులకు జ
న్మాంతరకృతపుణ్యపాపకర్మానుసరణముగ లగ్నము సంప్రాప్తంబగును స
కలమైనవాటికి జ్యోతిశ్శాస్త్రాభిజ్ఞుడు సాక్షిమాత్రుడే గాక లగ్నప్రదాతగా

దనితాత్పర్యము.***

౧౭౭ ॥ అథముద్రికారంభకాలమాహ ॥ మూ ॥ ముద్రారంభవిధౌత్ర యోవసవసుశ్రోణాత్రిపూర్వోత్తరాబ్రహ్మాదిత్యకృశానుశక్రపవనాఃపు త్రార్థదాస్తారకాః। వారాజీవకవిజ్ఞమందశశినాంశ్రేష్ఠా అథాశోభనా రిక్తామాదివసాదివిష్టితిథయః పాతోవమావైధృతిః ॥ వ్యా ॥ ముద్రేతి॥ముద్రా రంభవిధౌ ముద్రాప్రదానకరణే- వసుశ్రోణా త్రిపూర్వోత్తరా బ్రహ్మాది త్యకృశానుశక్రపవనాః - ధనిష్ఠా శ్రవణపూర్వఫల్గునీపూర్వాషాఢాపూ ర్వాభాద్రా ఉత్తరఫల్గున్యుత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రా రోహిణీపునర్వసు కృత్తికాజ్యేష్ఠాస్వాత్యఇతిత్రయోదశ- తారకాః నక్షత్రాణి ॥ ని ॥ నక్ష త్రమృక్షంభంతారా తారకాప్యుడువాస్త్రియామిత్యమరః-పుత్రార్థదాః పుత్రసంపత్కరాః జీవకవిజ్ఞమందశశినాం గురుశుక్రబుధశనిసోమసంబంధినో వారాః చశ్రేష్ఠాః ముఖ్యాః-అశోభనాస్తు రిక్తామాదివసాదివిష్టితిథయః రి క్తాః పూర్వోక్తాః అమా అమావాస్యా - దివసాదిః ప్రతిపత్ విష్టితిథిః భద్రక రణతిథిః తద్దివసోయస్సోపి-పాతో వ్యతీపాతః - అవమాదినత్రయం వైధృ తిః వైధృతియోగః ఏతే అశోభనా భవంతీతిసర్వత్రావధాతవ్యం.****.******

అ ॥ ముద్రికారంభమునకు కాలనిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా ॥ముద్రి కారంభ విషయమై-ధ-శ్ర-పూఫ-పూషా-పూభా-ఉఫ-ఉషా-ఉభా-రో-పున కృ-జ్యే-స్వా-ఈ౧౩ నక్షత్రములును-గురు- శుక్ర-బుధ-శని- సోమ -వార ములును శుభకరంబులగును రిక్తతిథులును అమవస- ప్రతిపత్తు-భద్రకరణతి థి-వ్యతీపాత మహాపాతలు-అవమతిథి-వైధృతినామయోగము నివియశుభ కరంబులగుననియెఱుంగవలయు.******** ***********************

యజ్వనా వేంకటాఖ్యేన రచితాయాంస తాంముదే ।
కాలామృతస్యటీకాయాంతృతీయోబిందురప్యభూత్ ॥
వినాహప్రకరణంసమాప్తం

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

కాలామృతే-సవ్యాఖ్యానే-చతుర్థ-బిందుప్రారంభః.

౧౭౮॥అ॥థ వ్యాఖ్యాంశ్లోకాభ్యాం శ్రావణకాలమాహ। మూ॥ శ్రావణ్యాంగురుశుక్రయోర్విమలయోఃకుర్యాదుపాకర్మ తత్కుర్యాద్వా

ఖిలబహ్వృచః శ్రవణభే సింహాంగతే భాస్కరే। మాసే కర్కటకేపి మాధ్యరహి
తే శాఖేశ్వరాణాం రవేస్సంక్రాంతౌ గ్రహణేన కార్యమథవా తత్ ప్రోష్ఠప
ద్యాం చరేత్ ॥ వ్యా॥ శ్రావణ్యామితి॥ గురుశుక్రయోః విమలయోః అనస్తం
గతయోస్సతోః శ్రావణ్యాం శ్రవణనక్షత్రయుక్తాపౌర్ణమాసీ శ్రావ
ణీ తస్యాం శ్రావణశుక్లపౌర్ణమాస్యాం తత్ ప్రసిద్ధం ఉపాకర్మ కుర్యాత్ - వి
ధ్యర్థే లిఙ్ - యాజుష ఇతి శేషః అఖిలబహ్వృచః సకలఋక్శాఖాప్రవర్త
కాః శ్రవః భే - శ్రావణే మాసే యస్మిన్ కస్మింశ్చిత్ శ్రవణనక్షత్రయుక్తది
వసే ఉపాకర్మ కుర్యుః సర్వేషాం భాస్కరే సింహాంగతే సతి మాసే శ్రావణ
మాసే కర్కటకే రవౌ కర్కటస్థే సతి వా కార్యం సింహాంగతే భాస్కర ఇతి వచ
నం నర్మదోత్తర దేశవిషయం తదుక్తం నిర్ణయసింధౌ॥ శ్లో॥ కుళీరే రవిసం
యుక్తే ఉపాకుర్యాత్తు దక్షిణే। నర్మదోత్తరదేశే తు కర్తవ్యం సింహగే రవా
వితి ॥ కించ శాఖేశ్వరాణాం సామవేదాధిపో భౌమః అథర్వణవేదాధిపో బు
ధః తయోః మాధ్యరహితే సతి కార్యం - గుణవచనబ్రాహ్మణాదిభ్య ఇతి ష్య
ఞ్ - సామాథర్వణవేదినాం విషయమిదం - ఋగ్యజుర్వేదినాం తు - గురుశుక్ర
యోర్విమలయోరిత్యనేనైవ గతార్థత్వాత్ గురుశుక్రయోరేవ ఋగ్యజు
ర్వేదాధిపతిత్వాదితి భావః అతఏవ శాఖేశ్వరాణామితి బహువచనస్య ద్వి
వచనపరత్వేన వ్యాఖ్యానం సంగచ్ఛతే - రవేస్సంక్రాంతౌ ఉపాకర్మదివసే
సూర్యసంక్రాంతిర్యది - గ్రహణే చంద్రగ్రహణే వా యది చ - న కార్యం - తర్హి
కదా కార్యమిత్యాశంక్యాహ॥ అథవేతి॥ తదుపాకర్మ ప్రోష్ఠపద్యాం ప్రోష్ఠప
దానక్షత్రయుక్తాపౌర్ణమాసీ ప్రోష్ఠపదీ - తస్యాం భాద్రపదపౌర్ణమా
స్యాం - చరేత్ కుర్యాత్.

అ॥ రెండుశ్లోకములచేత శ్రావణహోమకాలమును జెప్పుచున్నా
డు॥ తా॥ యజుర్వేదులు గురుశుక్రులస్తంగతులుగాకయుండగా శ్రావణశు
ద్ధ౧౫ యందున్ను - సమస్తఋగ్వేదులున్ను శ్రావణమాసమందేదినమం
దు శ్రవణనక్షత్రము సంభవించునో యాదినమందున్ను - శాఖాత్రయప్ర
వర్తకులున్ను సూర్యుడు సింహరాశియందైనను కటకరాశియందైననుండ
గా తమతమ వేదాధిపులనస్తంగతులై యుండగానుపాకర్మ జేయవలయున
నియు - ఆదినంబున గ్రహణసంక్రాంతులు సంభవించెనేని భాద్రపదశుద్ధ౧౫
యందు జేయవలయునని యు తాత్పర్యము (సూర్యుడు సింహరాశియందుండ
గా నర్మదోత్తరదేశమందున్ను - కటకరాశియందుండగా దక్షిణదేశమం

దున్న జేయవలయునని - గ్రంథాంతరమందు జెప్పబడియున్నది)*******

౧౪౬॥ మూ॥ దోషోయంసమఏవ చేదనధికోనల్పశ్చమాసద్వయేతత్ర
శ్రావణమాసఏవవిధివత్కుర్యాదుపాకర్మతత్। కర్మోత్సర్జననామకంతదపి
వాపూర్వౌషధీనాంతదా ప్రాకట్యంయదినాస్తిచేదథచరేన్మాసేనభస్యే
తదా॥ వ్యా॥ దోషఇతి॥ అయందోషః పూర్వోక్తమూఢాదిదోషః మాసద్వ
యే శ్రావణభాద్రపదమాసద్వయే - అనధికోనల్పశ్చసమశ్చేదిత్యర్థః - త
త్ర శ్రావణమాసఏవ - తదుపాకర్మ-విధివచ్ఛాస్త్రోక్తంయథాతథా-కుర్యా
త్ - స్వకాలస్యబలవత్త్వాదితిభావః - ప్రసంగసంగత్యాఉత్సర్జనకాలమాహ॥
కర్మేతి॥ ఉత్సర్జననామకంకర్మ - పౌషశుక్లపౌర్ణమాస్యాంవిధేయం హోమామ
కర్మ యత్తదపివా-పౌషమాసోదోషయుక్తశ్చేన్మాఘే కార్యం-ఉభయత్రా
పిదోషఃసమశ్చేత్పౌషమాసఏవకార్యమిత్యర్థః - శ్రావణ్యాంపౌర్ణమాస్యా
మధ్యాయముపాకృత్య మాసంప్రదోషేణాధీయీత - తైష్యాంపౌర్ణమా
స్యాంరోహిణ్యాంవావిరమేదిత్యుత్సర్జనకాలస్యాపస్తంబేనోక్తత్వాత్ -
పూర్వౌషధీనాంప్రాకట్యం - పూర్వసస్యప్రాదుర్భావఇత్యర్థః - శ్రావణే
నాస్తియదితదానభస్యేమాసే భాద్రపదేమాసే॥ ని॥ స్యుర్నభస్యః ప్రోష్ఠ
పదభాద్రభాద్రపదాస్సమాఇత్యమరః - ఉపాకర్మచరేత్కుర్యాత్ గురుశు
క్రయోర్విమలయోరితిప్రథమోపాకర్మవిషయః-తథాచకాశ్యపః॥ శ్లో॥ గు
రుభార్గవయోర్మౌఢ్యే బాల్యే వా వార్ధకేపిచ। తథాధిమాసేసంసర్పేమ
లమాసేషుచద్విజః॥ నకుర్యాదాద్యపాకర్మకృతంకర్మ చనిష్ఫలమితి॥

తా॥ పూర్వశ్లోకోక్తములైనమూఢాదిదోషములు శ్రావణభాద్ర
పదమాసములయందు సమానములుగానుండెనేని స్వకాలముబలవత్తరమై
నందువలన శ్రావణమాసమునందే ఉపాకర్మ జేయవలయుననియు-పుష్యశు
ద్ధ ౧౫ యందు జేయదగిన యుత్సర్జనమను హోమామకర్మ-ఆకాలము మూ
ఢాదిదోషయుక్తమై యుండెనేని-మాఘశుద్ధ ౧౫ యందు జేయదగినదనియు
పుష్యమాఘమాసములయందు దోషముసమానముగానుండెనేని పుష్యమా
సమందె చేయతగినదనియు - శ్రావణమాసమందు మొదటిపయిర్లయు
త్పత్తిలేకయుండెనేని-ఉపాకర్మ భాద్రపదమాసమందు చేయదగినదనియు
తాత్పర్యము (పూర్వశ్లోకోక్తమైన గురుశుక్రమూఢనిషేధము ప్రథమో
పాకర్మ విషయమని కాశ్యపవచనమువలన దెలియవచ్చుచున్నది.

౧౪౭॥ అ॥ అథద్వాభ్యాంశ్లోకాభ్యాంక్షౌరకాలమాహ॥ మూ॥ నందాప

ర్వసురిక్తపైతృకనిశాసంధ్యాష్టమీషు వ్రతే భుక్త్వా ప్రేమిత్రమఘోత్తరా
గ్నిదముజప్రాజేశజన్మోడుషు । పాతేకర్కటకన్యకాఘటధనుర్గాసే
షుమృత్యుప్రదంక్షౌరంభానుజభౌమభానుదివసేపత్న్యాయదాగర్భిణీ॥ వ్యా॥
నందేతి॥ నందాఃనందతిథయః - పర్వసుఅమావాస్యాదిపర్వసు - రిక్తాఃపూ
ర్వోక్తాః - పైతృకాఃపితృతిథయః - నిశారాత్రిః - సంధ్యాసూర్యోదయకాల
సూర్యాస్తమయకాలశ్చ - అష్టమీపక్షద్వయగతా - ఏతేషుదివసేషు - వ్రతే
వ్రతదివసే - భుక్త్వాభోజనంకృత్వామిత్రమఘోత్తరాగ్నిదముజప్రాజేశజ
న్మోడుషు - మిత్రమనూరాధా - మఘాప్రసిద్ధా - ఉత్తరాఃఉత్తరాత్రయం
అగ్నిఃకృత్తికాదముజంమూలం - ప్రాజేశోరోహిణీ - జన్మోడుజన్మనక్షత్రం
ఏతేషునక్షత్రేషుచ - పాతేవ్యతీపాతమహాపాతయోరనుకరణం - కించక
ర్కటకన్యకాఘటధనుర్గాసేషు - భానుజభౌమభానుదివసేషుశన్యంగా
రకార్కవాసరేషుచ - పత్న్యాయదాగర్భిణీ [*] అతఇనిఠనావితిమత్వర్థేఇనిః
ఋన్నేభ్యఇతిఙీప్ - రషాభ్యామితిణత్వంషణ్మాసాదూర్ధ్వంఏతేషుపర్వే
షు - క్షౌరంక్షురకర్మమృత్యుప్రదం - అయోగ్యమితియావత్. ....

అ॥ రెండుశ్లోకములచేతక్షౌరకాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ౯౨వ -
శ్లోకమందు జెప్పబడిననందరిక్తతిథులు - పంచపర్వంబులు - పితృతిథులుఉభ
యాష్టములు - ఈతిథులయందున్న - రాత్రియందున్నసూర్యోదయసూ
ర్యాస్తమయకాలములయందున్న - వ్రతదినములయందున్న - భోజనానం
తరమందున్న - అనూరాధ - మఘ - ఉత్తర - ఉత్తరాషాఢఉత్తరాభాద్ర - కృ
త్తిక - మూల - రోహిణి - జన్మనక్షత్రము - వీటియందున్న - వ్యతీపాతమహాపా
తలయందున్న - కటకకన్యాకుంభధనుర్మాసములయందున్న - ఆదిత్యాంగా
రకశనివారములయందున్న - భార్యగర్భిణియైయుండగానారవనెలమొద
లు ప్రసూతికాలమువరకున్న - క్షౌరంబశుభకరంబని తాత్పర్యము*****

౧౨౮॥ అ॥ తర్హియోగ్యకాలమాహ॥ మూ॥ శస్తాహస్తచతుష్టయా
దితిగురుశ్రీశత్రయాశ్వ్యైందవోజ్యేష్ఠాంత్యోడుచసద్యమంచశుభకృచ్చం
ద్రజ్ఞవారాన్వితే । రోగాంతేమృతకర్మసుక్రతువిధౌపుణ్యస్థలేశోభనేకా
రాగారవిమోచనేశుభకరంక్షౌరంతువర్జ్యేష్వపి॥ వ్యా॥ శస్తాఇతి॥ హ
స్తచతుష్టయంహస్తచిత్రాస్వాతీవిశాఖాః - అదితిఃపునర్వసూ - గురుఃపు
ష్యః - శ్రీశత్రయంశ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజః - ఆద్యః - అశ్వినీ - ఇందుఃమృగశీ
ర్షం - ఏతాఏకాదశతారాః - శస్తాఃప్రశస్తాః - జ్యేష్ఠాంత్యోడుచ - జ్యేష్ఠా

డుఃఅంత్యోడుచేతిపాఠః క్వాచిత్ ప్రాయేణఉడ్విత్యేకవచనం- జ్యేష్ఠారేవ
తిద్వయంచ-మధ్యమంఅనుత్తమమిత్యర్థః- చంద్రజ్ఞవారాన్వితేసోమబుధ
వారయుతేదినేక్షౌరంశుభకృత్ - రోగాంతేవ్యాధినివృత్తికాలే- మృతక
ర్మసు - క్రతువిధౌక్రత్వారంభే- పుణ్యస్థలేకాశ్యాదిపుణ్యక్షేత్రే- శోభ
నేవివాహాత్పూర్వదినఇత్యర్థః- కారాగారవిమోచనేబంధనగృహనివృ
త్తౌఏతాసు-వర్జ్యాస్వపిఅయోగ్యతిథ్యాదిష్వపిక్షౌరంశుభకరం******

అ॥ క్షౌరమునకుయోగ్యకాలమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అశ్విని - మృ
గశీర్షము-పునర్వసు-పుష్యమి-హస్త-చిత్త-స్వాతి-విశాఖ - శ్రవణం- ధని
ష్ఠ-శతభిషము-ఈ ౧౧ నక్షత్రంబులును-సోమబుధవారంబులును -ప్రశ
స్తంబులనియు- జ్యేష్ఠ-రేవతిఈ ౨ న్నుమధ్యమంబులనియు- ఆరోగ్యస్నా
న-మృతకర్మయాగారంభకాలములయందును-కాశ్యాదిపుణ్యక్షేత్రప్రవే
శకాలములయందును-వివాహదినమునకుబూర్వదినంబునందును- కారాగృ
హవిముక్తికాలంబునందును- ఈకాలములయందుక్షౌరనిషేధతిథ్యాదులు
న్నుశుభకరంబులనితాత్పర్యము*******************************

౧౪౯॥ అ॥ అథరాజకుమారాణాంఛ్ఛురికాబంధనకాలమాహ॥

మూ॥బధ్నీయాచ్ఛురికాంచరాజపురుషః ప్రాగేవపాణిగ్రహాన్మౌంజీబం
ధనభేసురాన్పితృగణంసంపూజ్యతత్సద్మచ। కట్యాంవామతఏవలక్షణయు
తాంశేషంవివాహోక్తవత్తారాచంద్రబలాన్వితఃకుజగురుబ్రధ్నాఖ్య
వారేష్వపి॥ వ్యా॥ బధ్నీయాదితి॥ రాజపురుషఃరాజాచాసౌపురుషశ్చే
తిసమానాధికరణసమాసః- తారాచంద్రబలాన్వితస్సన్పాణిగ్రహాత్
వివాహాత్ ప్రాగేవపూర్వమేవ - మౌంజీబంధనభేఉపనయనయోగ్యన
క్షత్రే- సురాన్గృహదేవతాః- పితృగణంమాతాపిత్రోర్గురూణాంచగ
ణం - సంపూజ్యగంధమాల్యాదిభిరభ్యర్చ్య - తత్సద్మచఆయుధగృహంచ-
తోరణపతాకాదిభిరలంకృత్య- కుజగురుబ్రధ్నాఖ్యవారేషుకుజగురుసూ
ర్యవారేషు- లక్షణయుతాంశస్త్రశాస్త్రోక్తలక్షణసంపన్నాంఛ్ఛురికాం
అసిపుత్రికాం॥ ని॥ స్యాచ్ఛస్త్రీచాసిపుత్రీచచ్ఛురికాచాసిధేనుకేత్యమ
రః- కట్యాంవామతఃసవ్యకట్యాం॥ ని॥ వామంశరీరేసవ్యంస్యాదపస
వ్యంతుదక్షిణమిత్యమరః॥బధ్నీయాత్ధారయేత్ శేషంవారనక్షత్రాతి
రిక్తంలగ్నాదికంవివాహోక్తవత్ వివాహేయాగ్రహసంపత్తిః యల్ల

గ్నంచతత్సర్వశస్త్రా ప్ర్యాప్యం,************************

అ॥ రాజకుమారులు కత్తినిధరించుటకు కాలమును జెప్పుచున్నాడు॥

తా॥ రాజకుమారునకువివాహమునకుమున్నే - ఉపనయనయోగ్యనక్షత్రముతోనున్న - భాన్వంగారకగురువారములలోనొకవారముతోనున్న వివాహయోగ్యమైనలగ్నాదులతోనున్నతారాచంద్రబలములతోనున్న గూడియున్నయొకశుభదినంబున - ఇష్టదేవతలందఱిదండ్రులంగురువులం బూజించి ఆయుధగృహంబునలంకరించిశస్త్రశాస్త్రోక్తంబులగులక్షణములుగలకత్తినికటిప్రదేశమునకుడిపక్కధరించవలయునని తాత్పర్యము*****

౧౨౦॥ అ॥ శ్లోకపాదత్రయేణనూతనవధూప్రవేశకాలమాహ॥

మూ॥షష్ఠాదౌసమవాసరేనవవధూసద్మప్రవేశశ్శుభఃస్యాదాషోడశవాసరాత్పరిణయాత్పంచాంగశుద్ధింవినా। ఉద్వాహోద్య సమాబ్దపఞ్చనియమస్త్వా పంచమాబ్దాత్తులాకన్యాకర్కటచాపగోఝషన్మియుక్కుంభానిషేకేశుభాః॥ వ్యా॥ షష్ఠాదావితి॥పరిణయాత్ వివాహానంతరం- షష్ఠాదౌషష్ఠదినప్రభృతి-సమవాసరేసముదినే-పంచాంగశుద్ధింవినాపి- ఆషోడశవాసరాత్ షోడశదినపర్యంతం-నవవధూసద్మప్రవేశః-నూతనవధూగృహప్రవేశః - శుభఃస్యాత్ - షోడశదినాతిక్రమణేఽగతిమాహ - ఉద్వాహోదివివాహప్రభృతిఅసమాబ్దేవిషమసంవత్సరేయస్మిన్కస్మిన్ శుభదినేశుభః - అయంనియమఃవిషమసంవత్సరనియమః ఆపంచమాబ్దాత్ పంచమసంవత్సరపర్యంతమేవ - ఇతఃపరంసపాదశ్లోకత్రయేణనిషేకకాలమాహ॥తులేత్యాదినా॥తులాకన్యాకర్కటచాపగోఝషన్మియుక్కుంభాః-ఆద్యాస్త్రయఃప్రసిద్ధాఃచాపోధనుఃగౌఃవృషభః-ఝషోమీనఃన్మియుక్ మిథునంకుంభఃప్రసిద్ధః ఏతాన్యష్టలగ్నానినిషేకేమిథునకర్మణిశుభాః.************************

అ॥ ఈశ్లోకంబున3పాదములచేనూతనవధూగృహప్రవేశకాలంబును నాలవపాదముచేనిషేకయోగ్యలగ్నంబులంజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వివాహమైనఆఱవ- దినముమొదలుగఁబదాఱవ - దినమువరకుసమదినములయందు తిథివారనక్షత్రయోగకరణములనైనంజూడకనూతనవధూగృహప్రవేశము జేయవచ్చుననియు - ౧౬దినముల వెనుక ౫ సంవత్సరములవరకువిషమ సంవత్సరములయందొకశుభదినంబున జేయవలయుననియు- ౫సంవత్సరములకు వెనుకవిషమవత్సరనియమముబనిలేదనియు - వృషభమిథునకర్కటకన్యాతులాధనుఃకుంభమీనములునిషేకయోగ్యంబులనియు తాత్పర్యము*

౧౫౧॥ అ ॥ అథనిషేకేనక్షత్రవాసరానాహ॥ మూ॥ దస్రాగ్న్యానిలమిత్రమూలవరుణబ్రాహ్మ్యుత్తరాంత్యాచ్యుతాః పూజ్యాః పుష్యపునర్వసూవసుశశిత్వష్ట్రాహ్వయామధ్యమాః । మధ్యే వాత్ర తు పుష్యఏవవిఫలాస్తారా నిషేకే పరా మధ్యో భానుజవాసరశ్చ భృగుజజ్ఞార్కేందువారాశ్శుభాః॥ వ్యా॥ దస్రేతి॥ దస్రాగ్న్యానిలమిత్రమూలవరుణబ్రాహ్మ్యుత్తరాంత్యాచ్యుతాః - అశ్వినీహస్తస్వాత్యనూరాధామూలశతభిషగ్రోహిణ్యుత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రారేవతీశ్రవణాః పూజ్యాః శ్రేష్ఠాః పుష్యపునర్వసూవసుశశిత్వష్ట్రాహ్వయాః పుష్యపునర్వసూధనిష్ఠామృగశీర్షచిత్రాభిధాః మధ్యమాః అనుత్తమా ఇత్యర్థః - అత్ర తు మధ్యమనక్షత్రాణాం మధ్యే పరిగణితః పుష్యః విఫల ఇత్యేవకారార్థః - అపరాశ్శేషాస్తారాః భరణీకృత్తికార్ద్రాశ్లేషామఘాపూర్వఫల్గునీవిశాఖాజ్యేష్ఠాపూర్వాషాఢాపూర్వాభాద్రాః విఫలాః త్యాజ్యా ఇతి యావత్ - భానుజవాసరశ్శనివాసరశ్చ మధ్యమః - భృగుజజ్ఞార్కేందువారాః శుక్రబుధగురుసోమవారాః శుభాశ్శుభకరాః అన్యేత్వశుభా ఇత్యర్థాల్లభ్యతే**********

అ॥ నిషేకవిషయమైననక్షత్రవారముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అశ్విని - రోహిణి-ఉత్తర-హస్త-స్వాతి-అనూరాధ-మూల-ఉత్తరాషాఢ -శ్రవణము శతభిషము ఉత్తరాభాద్ర- రేవతి-ఈనక్షత్రంబులును- సోమబుధగురుశుక్రవారంబులును-నిషేకమునకుముఖ్యంబులనియు-మృగశీర్షము-పునర్వసు చిత్త-ధనిష్ఠ-ఈనక్షత్రంబులును-శనివారంబును- మధ్యమంబులనియు- పుష్యనక్షత్ర మత్యంతమధ్యమంబనియు - తక్కిననక్షత్రవారములునిషిద్ధంబులనియునభిప్రాయము.

౧౫౨॥ మూ॥ షష్ఠీపర్వచతుర్దశీపితృతిథీరిక్తార్ధరాత్రాష్టమీహిత్వావిష్ట్యవమాదినాదిదినక్షీణాన్ప్రదోషానపి । మాఘాదిష్వపి పంచసూదితమహాదోషాన్పరిత్యజ్య తాన్ శ్రావణ్యామపి కార్తికే సహసి వా మాసే నిషేకశ్శుభః॥ వ్యా॥ షష్ఠీతి॥ షష్ఠీపక్షద్వయగతా పర్వాణి అమావాస్యాపూర్ణిమాదీని - చతుర్దశీపక్షద్వయగతా పితృతిథయః శ్రాద్ధదినాని రిక్తాః పూర్వోక్తాః అర్ధరాత్రః నిశీథః - అష్టమీపక్షద్వయగతా కించ విష్ట్యవమా - విష్టిర్భద్రకరణం - అవమః దినత్రయం దినాదిదినక్షీణాన్ ప్రదోషానపి - దినాని ప్రతిపత్ - దినక్షీణామాస సప్తమీత్రయోదశ్యోః తయోః ప్రదోషాన్ ఏతాన్ సర్వానపి హిత్వా త్యక్త్వా - తాన్ ప్రసిద్ధాన్ ఉదితమహాదోషాన్

మూఢాదిమహాదోషాన్ పరిత్యజ్య-మాఘాదిషుమాఘప్రభృతిషుపంచసు మాసేషుశ్రావణ్యాంకార్తికేఽథవాసహసిమార్గశీర్షేమాసేవా॥సః॥ మార్గశీర్షే-సహామార్గ-ఇత్యమరః-నిషేకశ్శుభః॥... ....

అ॥ నిషేకకాలమును జెప్పుచున్నాడు॥తా॥ మాఘ,ఫాల్గున చైత్ర వైశాఖజ్యేష్ఠశ్రావణకార్తికమార్గశీర్షమాసములయందు-పక్షద్వయగతములగుషష్ఠ్యష్టమీచతుర్దశీప్రతిపత్తులును- పర్వతిథులును-శ్రాద్ధదినంబులునురిక్తతిథులుచుత్రయోదశీసప్తములప్రదోషంబులును-అర్ధరాత్రంబును-మూఢాదిమహాదోషంబులును - వీనింబరిత్యజించితక్కినదినంబులయందునిషేకముశుభావహమనియు - ముందు జెప్పబడిన మాసములు గాక యితరమాసములయందేదినంబునం జేయవలదనితాత్పర్యము.

౧౫౩॥మూ॥ రేవత్యాదిషుషట్సుభేషుయువతిః పత్యుర్నిషేకేప్రియా దంపత్యోశ్చపరస్పరంప్రియమపిస్యాద్ద్వాదశస్వీశభాత్। జ్యేష్ఠాద్యాదినవోడుషుప్రియతమోవధ్వాస్సితార్కౌశుభౌస్యాతాంభర్తృగృహప్రవేశసమయేనైద్వావనుగౌపృష్ఠగౌ॥ వ్యా॥ రేవత్యాదిష్వితి॥ రేవత్యాదిషుషట్సుభేషురేవతీప్రభృతిషుమృగశీర్షాంత్యేషుషణ్ణక్షత్రేషు - నిషేకే కృతే యది - యువతిర్వధూఃపత్యుఃపురుషస్యప్రియాప్రియకరాస్యాత్ - ఈశభాత్ ఆర్ద్రానక్షత్రమారభ్యద్వాదశసుఆర్ద్రాద్యనూరాధాంతేషునిషేకేకృతేదంపత్యోఃపరస్పరంప్రియంస్యాత్ - జ్యేష్ఠాద్యాదినవోడుషుజేష్ఠాద్యుత్తరాభాద్రాంతేషునవనక్షత్రేషునిషేకేకృతే-వరఃపధ్వాః స్త్రియాఃప్రియతమఃప్రీత్యతిశయవాన్స్యాత్ (అతిశాయనేతమబిష్ఠనామిత్యతిశయార్థేతమప్రత్యయః-భర్తృగృహప్రవేశసమయేనూతనసంగమాయక్రీడాగృహప్రవేశసమయేసితార్కౌశుక్రసూర్యౌ ద్వావధ్వాఃపృష్ఠగౌవామగౌవాయది శుభౌస్యాతాం,

అ॥దంపతులకన్యోన్యప్రీతికరంబులగునక్షత్రముల జెప్పుచున్నాడు తా॥ రేవతిమొదలగునక్షత్రములయందునిషేకముజేయ వనితపురుషునకిష్టురాలగుననియుఆర్ద్రమొదలగు౧౨నక్షత్రములయందు నిషేకముజేయదంపతులకన్యోన్యప్రీతిగలుగుననియు- జ్యేష్ఠమొదలగు - ౯నక్షత్రములయందునిషేకముజేయస్త్రీకిపురుషుండత్యంతప్రియుండగుననియు - వనితనూతనసంగమమునకై భర్తృగృహమును బ్రవేశించునపుడురవిశుక్రులు స్త్రీకి వెనుకనైన నెడమప్రక్కనైననుండిరేని శుభకరులనియునభిప్రాయము

౧౫౮ ॥ అ॥ అథనూతనవస్త్రభూషణధారణకాలమాహ॥మూ॥కుర్యా
న్నూతనవస్త్రభూషణధృతింవిష్ణుత్రయార్క-త్రయబ్రహ్మాదిత్య గురూత్త
రాద్యశశభృన్మిత్రాంత్య మూలేష్వపి। వారావారదినేశయోఃప్రతిప
దంరిక్తాపమావష్టమీనందావై ధృతివిష్టిపాతపరిఘాన్ హిత్వాథమందేథ
వా॥ వ్యా॥కుర్యాదితి॥విష్ణుత్రయంశ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజః-అర్క-త్రయం
హస్తచిత్రాస్వాత్యః-బ్రహ్మారోహిణీ ఆదిత్యఃపునర్వసూగురుః పుష్యః
ఉత్తరాఃఉత్తరాత్రయం-ఆద్యఃఅశ్వినీ-శశభృత్ - మృగశీర్షంమిత్రమనూ
రాధాఅంత్యో రేవతీ- మూలంప్రసిద్ధం-ఏతేషుసప్తదశనక్షత్రేషునూతనవ
స్త్రభూషణానాంధృతింధారణంకుర్యాత్ -ఆరదినేశయోఃఆరోంగారకః-
దినేశస్సూర్యః-తయోఃవారౌభౌమార్క-వాసరౌ॥ ని॥ ఆరోవక్రోమహీజ
శ్చసుఖారోరక్తఏవచేతినిఘంటుః- ప్రతిపదంపక్షద్వయగతాంరిక్తాఃపూర్వో
క్తాః అవమః-దినత్రయం-అష్టమీపక్షద్వయగతా - నందాఃపూర్వోక్తాః వై
ధృతివైధృతియోగఃవిష్టిర్భద్రకరణంపాతౌవ్యతీపాతమహాపాతౌపరి
ఘఃపరిఘయోగః-తాన్ హిత్వాపరిత్యజ్యధారయేదితిపూర్వేణాన్వయః
ఆరదినేశయోర్వారావిత్యనేన శేషాణాంయోగ్యత్వేప్రాప్తేఃమందవారా
యోగ్యత్వమాహ-అథవామందేమందవాసరేపిఅశుభమిత్యధ్యాహారః॥

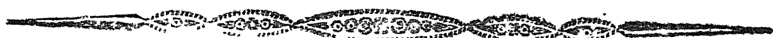
అ॥నూతనవస్త్రాభరణములధరించుటకుకాలమునుజెప్పుచున్నాడు॥

తా॥ఆదిత్యాంగారకశనివారంబులును-ఉభయాష్టమీప్రతిపత్తులును - నవ
మ-శ్లోకమందుజెప్పబడినసందరిక్తతిథులును- తిథిత్రయముతోజేరినదినంబు
ను-పరిఘవైధృతినామయోగంబులును-భద్రకరణమును-వ్యతీపాతమహా
పాతంబులును-వీనింబరిత్యజించి-తక్కినదినంబులయందున్న-అశ్విని- రోహి
ణిమృగశీర్షము- పునర్వసు- పుష్యము- ఉత్తర- హస్త-చిత్త- స్వాతి- అనూ
రాధ - మూల - ఉత్తరాషాఢ - శ్రవణము- ధనిష్ఠ- శతభిషము - ఉత్తరా
భాద్ర- రేవతి-ఈనక్షత్రములయందున్ననూతనవస్త్రాభరణములధరిం
చినశుభములుగలుగునని తాత్పర్యము.

౧౫౯॥అ॥ అథద్వాదశలగ్నానాంఘటికాప్రమాణమాహ॥మూ॥ మే
షేమీనగృహేచతస్రఉభయోస్సార్ధంచతస్రోవృషేకుంభేపాదయుతా
శ్చపంచమకరస్త్రీయుగ్మతౌలీషుచ। సార్ధంపంచకులీరకేసరిధనుఃకీటేషు
చేన్నాడికాలగ్నానాంఘటికాప్రమాణగణనాజ్ఞేయాక్రమాద్భాసురైః॥
వ్యా॥ మేషఇతి॥ మేషమీనగృహేచేత్యుభయోర్లగ్నయోశ్చతస్రో

ఘటికాః వృషకుంభౌ సార్ధంయథాక్రమాచ్చతస్రో ఘటికాః-మకరస్త్రీయు గ్మతౌళి ఘటకరకన్యామిథునతులాసు - పాదయుతాస్సపాదాః పంచఘటికాః ... కేసరిధనుఃకీటేషు కర్కటసింహధనుర్వృశ్చికేషు- సార్ధంపంచఘటికాః పరలగ్నానాంద్వాదశలగ్నానాం - ఘటికాప్రమాణగణనాక్రమాత్ - ...సు స్సైఃఖ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞైఃజ్ఞేయా......................... •

అ॥ మేషాదిద్వాదశలగ్నములఘటికాప్రమాణముజెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ మేషమీనములకుగడియలు౪ వృషభకుంభములకుగడియలు౪¼మకరకన్యామిథునతులలకుగడియలు౫¼ కటకసింహధనుర్వృశ్చికములకుగడియలు౫½ ఈరీతినలగ్నములఘటికాప్రమాణమునుదెలియవలయు *****

యజ్వనా వేంకటాఖ్యేనరచితాయాంసతాంముదే।
కాలామృతస్యటీకాయాంతుర్యోబిందురభూదయమ్॥
చతుర్థబిందుస్సమాప్తః.

కాలామృతేసవ్యాఖ్యానే - పంచమబిందుప్రారంభః,
ప్రణమ్యదక్షిణామూర్తింసచ్చిదానందరూపిణమ్।
వ్యాఖ్యాయతేఘనాసమ్యగ్యాత్రాప్రకరణంమయా

౧౫౬ ॥ మూ ॥ ప్రష్టుర్జాతకమీక్ష్యైతస్యగమనంచాయుష్మతస్సంవదేత్ ప్రష్టాపివిస్మృతజాతకోయదిభవేత్తస్యాపికృచ్ఛ్రాన్వదేత్ । తల్లగ్నేగ్రహదృష్టిచారుశకునైరన్యైర్నిమిత్తైశ్శుభైస్తారాచంద్రబలాన్వితోగ్రహముఖంకృత్వాశుభేహ్ని వ్రజేత్ ॥ వ్యా ॥ ప్రష్టురితి ॥ ప్రష్టుఃప్రయాణలగ్నప్రశ్నకర్తుఃజాతకంజన్మకాలగ్రహసంపత్తింవీక్ష్యసమ్యగ్విచార్యఆయుష్మతఃయస్యదీర్ఘాయురస్తితస్యపుంసఃగమనంయాత్రాంసంవదేత్ దైవజ్ఞఇతిశేషః-ప్రష్టాపివిస్మృతజాతకఃఅజ్ఞాతజన్మకాలగ్రహసంపత్తిర్భవేద్యది - తదాతస్యాపివిస్మృతజాతకస్యాపికృచ్ఛ్రాత్నష్టజాతకాదివిచారక్లేశాత్వదేత్ ॥ ని॥ స్యాత్కష్టంకృచ్ఛ్రమాభీలమిత్యమరః - తతఃప్రయాణకర్తాతారాచంద్రబలాన్వితస్సన్ -గ్రహముఖంనవగ్రహపూజాముంకృత్వాతాన్సంపూజ్య - గ్రహదృష్టిచారుశకునైః-యాత్రాలగ్నస్యగ్రహదృష్టివశాత్ యానిచారుశకునానిరమ్యశకునానితైశ్చ-అన్యైశ్శుభైః

ఖైర్నిమిత్తైఃమంగళగీత వాద్యాదిధ్వనిభిశ్చ సహ-శుభేహ్ని పంచాంగశుద్ధిది వసే-తల్లగ్నే దైవజ్ఞోక్తశుభలగ్నే-ప్రజేత్-గచ్ఛేత్-విద్యర్థేఽః జ్ ****

అ॥ యాత్రాప్రకరణమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ యాత్రయందభిలాషగలనరుడుజ్యోతిష్కునిశుభలగ్న ప్రశ్న జేయ గా నాజ్యోతిష్కుడుప్రయాణకర్తజాతకమునుజక్కగానాలోచించియతడుదీర్ఘాయుష్మంతుడుగానుండెనేనిప్రయాణలగ్నముజెప్పవలయుననియు- ఆప్రయాణకర్తజాతకముదెలియనివాడై యున్నపక్షమందుకష్టముచేతనైననష్టజాతకాదివిచారముజేసియతనియాయుఃప్రమాణమునుదెలుసుకొనిప్రయాణమునకులగ్నమునుజెప్పవలయుననియు - అటుపిమ్మటప్రయాణకర్తజ్యోతిష్కునిచే జెప్పబడినతారాచంద్రబలయుక్తలగ్నమందునవగ్రహపూజాదులంజేసిశుభశకునములగుచునుండగామంగళవాద్యధ్వనులతోగూడ బోవలయునని తాత్పర్యము******************************

౧౫౭॥ అ॥ అథశ్లోకత్రయేణయాత్రాప్రశ్నఫలమాహ॥మూ॥షష్ఠాష్టవ్యయగశ్శశీశుభఖగైర్నప్రేక్షితోభంగకృత్ క్రూరోలగ్నగతోష్టగో వ్యశుభకృత్తత్రప్రశ్నలగ్నాద్బలీ। ఏకోలగ్నగతశ్శుభస్తు ధనదోద్వౌ లగ్నగౌచేచ్ఛుభౌరత్న స్త్రీపశుభూమియానసుఖదౌ యాతుర్బలిష్ఠౌయది॥

వ్యా॥ షష్ఠేతి॥ షష్ఠాష్టవ్యయగః ప్రశ్నలగ్నాత్ షష్ఠాష్టమద్వాదశానామన్యతమేస్థితః- శశీచంద్రః-శుభఖగైశ్శుభగ్రహైః - నప్రేక్షితోయదిన దృష్టోయది - భంగకృత్ విఘ్నకారీస్యాత్ -బలీఉచ్చమిత్రాదిక్షేత్రగతః క్రూరఃపాపఃతత్రప్రశ్నలగ్నాత్ - అష్టగఃఅష్టమలగ్నగతోవాలగ్నగతోవాతత్రప్రశ్నలగ్నగతోవాయది - అశుభకృత్స్యాత్ ఏకశ్శుభగ్రహః - లగ్నగతశ్చేత్ - యాతుః ప్రయాణినః-ధనదఃఅర్థదోభవతి- బలిష్ఠావత్యంతబలవంతౌద్వౌశుభౌశుభగ్రహౌ- లగ్నగౌలగ్నస్థౌయది - యాతుః - రత్నస్త్రీపశుభూమియానసుఖదౌ స్యాతామితి-ప్రష్టారంప్రతిదైవజ్ఞోవదేదిత్యధ్యాహారః.

అ॥ ౩శ్లోకముల చేయాత్రాప్రశ్నఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ చంద్రుండుశుభగ్రహములచేజూడబడక ప్రశ్నలగ్నమునకు౬ట-నైన౮ట-నైన౧౨ట - నైననుండెనేనిప్రయాణమునకువిఘ్నముగలుగుననియుఉచ్చమిత్రక్షేత్రాదియుక్తమైనపాపగ్రహముప్రశ్నలగ్నమందైనను - ౮ట- నైననుండెనేనియశుభకర్మంబనియు-ఒకశుభగ్రహ ము ప్రశ్నలగ్నమునుబొంది

యున్న ప్రయాణకర్తకు ధనలాభము గలుగుననియు అత్యంతబలయుక్తము
లైన రెండు శుభగ్రహములు ప్రశ్నలగ్నమందుండెనేని రత్నవనితాపశుభూ
లాభంబులును - ప్రయాణమందత్యంత సౌఖ్యంబును గలుగుననిజ్యోతిష్కు
డు ప్రయాణకర్తకు జెప్పవలయునని తాత్పర్యము,

౧౫౮ ॥ మూ॥ యాత్రాప్రశ్నగృహస్య సప్తమగతా మార్గేర్థదా ద్విత్రి
గాః కన్యాబంధుసహాయదాస్సుతగతాస్తు మిత్రార్థదాః । బంధు
స్థాశ్శుభదాశ్శుభా గగనగాస్సత్కర్మదా ధర్మగాః క్షేమాయుష్య పశుప్ర
దాశ్చ సకలాశ్ఛిద్రేతు పూర్ణార్థదాః॥ వ్యా॥ యాత్రేతి॥ సకలాస్సమస్తాః
శుభాశ్శుభగ్రహాః - యాత్రాప్రశ్నగృహస్య యాత్రాప్రశ్నలగ్నస్య - స
ప్తమగతాస్సప్తమలగ్నగతాశ్చేత్ - మార్గే మార్గమధ్య ఏవ - అర్థదాః లాభ
ప్రదాః - ద్విత్రిగాః ద్వితీయతృతీయస్థానగతాశ్చేత్ కన్యాబంధుసహాయ
దాః - సుతగతాః పంచమస్థానగతాశ్చేత్ మిత్రార్థదాః - బంధుస్థాశ్చతు
ర్థస్థానగతాశ్చేత్ శుభదాః గగనగాః దశమస్థానగతాశ్చేత్ సత్కర్మదాః -
ధర్మగాః నవమస్థానగతాశ్చేత్ క్షేమాయుష్యపశుప్రదాః - ఛిద్రేతు ఏకా
దశస్థానేస్థితాశ్చేత్ - పూర్ణార్థదాః ఇష్టపదార్థదాః భవంతి******

తా॥ శుభగ్రహములు యాత్రాప్రశ్నలగ్నమునకు ౨టనైనను - ౩ట
నైననుండిరేని స్వజనసహాయకన్యాలాభంబులును - ౪టనుండిరేని శుభఫలం
బులును - ౫టనుండిరేని సుహృల్లాభ ధనలాభంబులును - ౭టనుండిరేని ప్ర
యాణమై పోవునపుడు మార్గమధ్యంబుననే ధనలాభంబును - ౯టనుండిరేని
దీర్ఘాయుష్య క్షేమ పశులాభంబులును - ౧౦టనుండిరేని యుత్తమకర్మంబులు
ను - ౧౧టనుండిరేని సర్వాభీష్టసిద్ధులును - నీరీతిన - ప్రయాణకర్తకీ ఫలములు
గలుగునని తాత్పర్యము.

౧౫౯ ॥ మూ॥ యాత్రాప్రశ్నగృహం చరం శుభగతిస్స్యాత్ర ప్రశ్నల
గ్నం స్థిరం నాస్త్యేవాస్య గతిర్ద్విమిశ్రఫలదం చేద్ద్విస్వభావం గృహం। వక్రీల
గ్నగతోగ్రహో న హి గతిర్వ్యస్తోపి లగ్నగో హ్యాసఃస్యా దథవాస్తగోప్య
శుభకృత్తత్ప్రశ్నలగ్నేశ్వరః॥ వ్యా॥ యాత్రేతి॥ యాత్రాప్రశ్నగృహం యా
త్రాప్రశ్నలగ్నం చరం చేత్ శుభగతిస్సుఖప్రయాణం స్యాత్ తత్ప్రశ్నలగ్నం
ప్రయాణపృచ్ఛాలగ్నం స్థిరం చేత్ - అస్య జిగమిషోః - గతిః ప్రయాణం నాస్త్యే
వ గృహం ప్రశ్నలగ్నం - ద్విస్వభావం చేన్మిశ్రఫలదం - పూర్వార్ధం చేన్న గతిః

స్థిరసమీపత్వాత్ - ఉత్తరార్ధంచేచ్ఛుభగతిః చరసమీపత్వాత్ - గ్రహాణాం యఃకశ్చనగ్రహో వక్రీ స్వలగ్నగతశ్చేద్గతిర్న భవతి - అస్తపః ప్రశ్నలగ్నాత్సప్తమరాశ్యధిపః - లగ్నగః ప్రశ్నలగ్నగతో యది హానిః స్యాత్ - యాతురితి శేషః అథవా తత్ప్రశ్నలగ్నేశ్వరః అస్తగతో లగ్నాత్సప్తమస్థానగతశ్చేదశుభకృత్.

తా॥ ప్రయాణప్రశ్నకాలలగ్నము - స్థిరలగ్నమైయుండినను - ద్విస్వభావలగ్నములో పూర్వార్ధమైయుండినను ప్రయాణమున భంగము కలుగుననియు చరలగ్నమై యుండినను ద్విస్వభావలగ్నములోనుత్తరార్ధమైయుండినను సుఖప్రయాణము కలుగుననియు - ఏగ్రహంబైనను వక్రించి ప్రశ్నలగ్నమందుండిన ప్రయాణమునకు విఘ్నము కలుగుననియు - ప్రశ్నలగ్నసప్తమస్థానాధిపతి యాలగ్నమందుండిన ప్రయాణకర్తకు హాని కలుగుననియు - ప్రశ్నలగ్నాధిపతి సప్తమస్థానమందుండిన నశుభకరుడనియు తాత్పర్యము.

౧౬౦॥ శ్లో॥ యాత్రాయాం తిథివారనక్షత్రనిర్ణయమాహ॥ ము॥ రిక్తాపర్వదినాదివిష్టితిథయష్షష్ఠ్యష్టమీద్వాదశీవర్జ్యా భూమిజభానుపుత్రదినకృద్వారాశ్చ యాత్రాక్షణే। హస్తాదిత్యహరిద్వయాంత్యశశభృద్ధస్రార్యమిత్రాహ్వయాశ్శస్తా మధ్యమతారకాశ్శతభిషజ్జ్యేష్ఠాప్రజేశోత్తరాః॥ వ్యా॥ రిక్తేతి॥ రిక్తాః పూర్వోక్తాః పర్వాణి పంచపర్వాణి దినాదిః ప్రతిపత్ విష్టితిథయః భద్రకరణదివసాః - కించ - షష్ఠ్యష్టమీద్వాదశీపక్షద్వయగతాః - యాత్రాక్షణే ప్రయాణకాలే వర్జ్యాః ప్రయాణస్యాయోగ్యా ఇత్యర్థః - భూమిజభానుపుత్రదినకృద్వారాః భౌమశన్యర్కవాసరాశ్చ వర్జ్యాః - హస్తాదిత్యహరిద్వయాంత్యశశభృద్ధస్రార్యమిత్రాహ్వయాః హస్తపునర్వసూశ్రవణధనిష్ఠారేవతీమృగశీర్షాశ్వినీపుష్యానూరాధా ఇతి నవతారాః - శస్తాః ముఖ్యాః - యాత్రాయామితి శేషః - శతభిషజ్జ్యేష్ఠాప్రజేశోత్తరాః శతభిషజ్జ్యేష్ఠారోహిణ్యుత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రాః మధ్యమతారకాః అనుత్తమతారా ఇత్యర్థః - శేషాస్త్యాజ్యాః*************

అ॥ ప్రయాణమునకు తిథివారనక్షత్రంబుల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ రిక్తతిథులును - పంచపర్వంబులును - ప్రతిపత్తును - భద్రకరణయుక్తదినంబును - పక్షద్వయగతంబులగు ద్వాదశిషష్ఠ్యష్టములును - భాన్వంగారకశనివారంబులును - ఇవి ప్రయాణమునకయోగ్యంబులనియు తక్కిన తిథివారములున్ను - అశ్విని - మృగశీర్షము - పునర్వసు పుష్యము - హస్త - అనూరాధ -

శ్రవణము - ధనిష్ఠ-రేవతి- ఈనక్షత్రములున్న ప్రయాణమునకు ప్రశస్తంబులనియు - రోహిణి-ఉత్తర-మూల-ఉత్తరాషాఢ - శతభిషము - ఉత్తరాభాద్ర- ఈనక్షత్రంబులు మధ్యమంబులనియు- తక్కిననక్షత్రములయోగ్యములనియును తాత్పర్యము.

౧౬౧ ॥ అ॥ అథ వారనక్షత్రాణాం దిగ్భేదేన శూలన్నిర్ణయమాహ॥ ము॥ శూలాఖ్యేష్వథ వారభేషుగమనం యాతుర్భవేద్రోగకృచ్చంద్రార్కాత్మజవారయోస్సురపభే ప్రాచీంనగచ్ఛేద్దిశం।జీవేజాంఘ్రిభపేవచాంతకదిశం శుక్రార్కయోః ప్రష్ఠ్యభే పశ్చాదర్యమభే కుజజ్ఞదినయోరార్యమ్ణే చ సౌమ్యాం దిశం॥ శూలాఖ్యేష్విష్టి॥ యాత్రా ప్రయాణకర్తా-చంద్రార్కాత్మజవారయోస్సోమశనివారయోః సురపభే జ్యేష్ఠానక్షత్రే చ - ప్రాచీందిశం- జీవే గురువాసరే అజాంఘ్రిభే పూర్వాభాద్రానక్షత్రే చ-అంతకదిశం అంతకో యమః తస్య దిక్ తాం దక్షిణాం దిశమిత్యర్థః- శుక్రార్కయోః సుక్రరవివారయోః ప్రష్ఠ్యభే రోహిణీనక్షత్రే చ పశ్చాత్ ప్రతీచీందిశమిత్యర్థః కుజజ్ఞదినయోః బౌమబుధవాసరయోః అర్యమభే పూర్వఫల్గున్యాం చ సౌమ్యాం ఉదీచీందిశం-నగచ్ఛేదితి సర్వత్ర యోజ్యం। ఏతేషు వారనక్షత్రేషు ఏతాసు దిక్షు గచ్ఛతి చేత్ రోగ ఇత్యత ఆహ-।శూలాఖ్యేషు శూలనామధేయేషు - వారభేషు ఉక్తవారనక్షత్రేషు-గమనం- యాతుః ప్రయాతుః-రోగకృద్భవేత్...

అ॥ దిగ్భేదముచేత వారశూల నక్షత్రశూలల జెప్పుచున్నాడు॥

తా॥ తూర్పుదిక్కునకు సోమశనివారంబులును జ్యేష్ఠానక్షత్రంబును- దక్షిణమునకు గురువారంబును పూర్వాభాద్ర నక్షత్రంబును - పశ్చిమమునకు భానుశుక్రవారంబులును రోహిణీనక్షత్రంబును ఉత్తరమునకు మంగళబుధ వారంబులు పూర్వఫల్గునీనక్షత్రంబును - ఈరీతిననీదిక్కులకీ వారనక్షత్రములుశూల సంజ్ఞగలవిగావున నట్టివారశూల నక్షత్రశూలల యందు పైనముబోయిన వానికి వ్యాధిగలుగునని తాత్పర్యము..**************

౧౬౨॥ అ॥ పరిఘాదండచక్రస్వరూపం నిరూపయతి ॥ ము॥ ఆగ్నేయానిలకోణయోశ్చపిలిఖేదేకాంచ రేఖాం తతః సప్తోర్ధ్వాః ప్రాగ్లిఖేత్ప్రసిద్ధపరిఘాదండాఖ్యచక్రే శుభే। తత్రాగ్న్యాదిషు సప్తసప్తగమనే వహ్న్యాదితారాలిఖేదష్టావింశతిసంఖ్యయైవ పరిఘాదండోనలంఘ్యో ధ్రువైః॥ వ్యా॥ ఆగ్నేయేతి॥ ఆగ్నేయానిలకోణయోః ఏకాం రేఖాం విలిఖేత్ -ఏవమీశాన్యనైరృత్యభిఖ్యకోణయోశ్చ ఏకాం రేఖాం విలిఖేదితి శేషః-ఏవం లిఖితే పరిఘాదండచక్రం భవతి

తతః ప్రాగ్లిఖితే చతుష్కోణే స్వక్షేత్రప్రసిద్ధపరిఘాదండాఖ్యచక్రే వాయవ్యాదితో
ఽగ్నికృత్తికాద్య కోణే - అష్టావింశతిసంఖ్యయా తత్ప్రాగాదిషు తస్య చక్ర
స్య ప్రాగాదిషు చతుర్దిక్షు సప్తసప్త లిఖేత్ యథా ప్రాచ్యాం కృత్తికాద్యా
శ్లేషాంతాని సప్త - దక్షిణస్యాం మఘాదివిశాఖాంతాని ప్రతీచ్యాం మనూరా
ధాదిశ్రవణాంతాని - ఉదీచ్యాం ధనిష్ఠాదిభరణ్యంతాని సప్తనక్షత్రాణి అయం
పరిఘాదండః - అధ్వగైః ప్రయాణాభిలాషిభిః గమనే గమనవిషయే నలం
ఘ్యః నాతిక్రమణీయః - కృత్తికాదిసప్తసు ప్రాచీం- మఘాదిసప్తసు దక్షి
ణాం అనూరాధాదిసప్తసు ప్రతీచీం ధనిష్ఠాదిసప్తసు ఉదీచీం న గచ్ఛేదితి భావః

అ॥ పరిఘాదండచక్రస్వరూపమును దెలియజేయుచున్నాడు ॥ తా॥
వాయవ్యకోణము మొదలుకొని ఆగ్నేయకోణము వరకు నొకరేఖయును -
నైరృతికోణము మొదలుకొని ఈశాన్యకోణము వరకు నొకరేఖయును
వ్రాసిన యీ పరిఘాదండచక్రమగును - ఆచక్రమందు పూర్వదిక్కున కృ
త్తిక మొదలగు ౭ నక్షత్రంబులును - దక్షిణంబున మఖ మొదలగు - ౭ - నక్ష
త్రంబులును - పశ్చిమంబున - అనూరాధ మొదలుకొని అభిజిత్తుతోగూడ ౭ న
క్షత్రంబులును - ఉత్తరంబున ధనిష్ఠ మొదలగు ౭ నక్షత్రంబులును - ఈరీతిన
వ్రాయగా - ఏనక్షత్రములు ఏదిక్కునకు వచ్చునో ఆనక్షత్రములయందు ఆది
క్కునకు బోగూడదని తాత్పర్యము.

౧౬౩ ॥ అ॥ అథ నక్షత్రరాశీనాం దిగ్ద్వారనిర్ణయమాహ ॥ మూ॥ య
త్ర స్థితాని భానియాని గమనే ద్వారాణి తస్యా దిశః ప్రోక్తే విహితస్య
పుష్యాదినక్షత్రన్నిత్రాగ్యతారాః స్సదా। సర్వద్వారశుభాః స్సుఖార్థపశుదాః
ప్రాగాదిషే షాంపిరౌదిద్వారాఖ్యగృహే ప్రదక్షిణవిధావైకైకశో నర్థ
దాః॥ వ్యా॥ యత్ర॥ యత్ర స్థితాని భాని యస్యాం కాష్ఠాయాం దిశి ॥ ని॥ దిశ
స్తుకకుభః కాష్ఠా ఆశాశ్చ హరితశ్చ తా ఇత్యమరః - స్థితాని భాని నక్షత్రాణి
యాని తాని సప్త తస్యాః దిశః ద్వారాణి - చక్రే పరిఘాదండచక్రే - ప్రా
క్పూర్వశ్లోకే విహితస్య గమననిషిద్ధత్వేనోక్తనక్షత్రసప్తకస్య మధ్యే - పు
ష్యాదినక్షత్రాన్నిత్రాగ్య తారాః పుష్యహస్తానూరాధాశ్విన్య ఇతి చతస్రస్తా
రకాః - సదా సర్వగా సర్వద్వారశుభాః సర్వద్వారేషు శుభకరాః - యథా
ప్రాచ్యాం పుష్యః దక్షిణస్యాం హస్తః - ప్రతీచ్యామనూరాధా - ఉదీచ్యామ
శ్వినీ - కించ ఏతాస్సుఖార్థపశుదాశ్చ భవంతి - మేషాదయః ప్రాగాదిది
గ్ద్వారాఖ్యగృహేఽగ్నిద్వారసంజ్ఞికరాశయః - ప్రదక్షిణవిధావేకైకశో నర్థ

దాఃపత్తను క్తంభవతి - ప్రాచ్యాం మేషః దక్షిణస్యాం వృషభః ప్రతీచ్యాం మి
థునం ఉదీచ్యాం కర్కటకః - పునఃపునః ప్రాచ్యాం సింహ ఇత్యాది-ఏవం త్రి
రావృత్త్యాసగ్వాసాం దిశాం సర్వరాశయో యోజ్యాః తేషు రాశిషు తత్త
ద్దిశో నగంతవ్యః.

అ॥ నక్షత్రరాసులకు దిగ్ద్వారనిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥
పూర్వశ్లోకమందు జెప్పబడిన క్రమంబున - ఏదిక్కునందుండెడి నక్షత్రం
బులు - ఆదిక్కునకు ద్వారనక్షత్రంబులనియు - పూర్వశ్లోకోక్తసవిహపంచ
చక్రమునందుగనున విషయమైదిగ్ద్వారంబునని షేధింపబడిన నక్షత్రముల
లో - పుష్యహస్తానూరాధాశ్వినీనక్షత్రములు సకలదిక్కులయందు
న్నశుభసుఖార్థప్రదంబులనియు - తూర్పుదిక్కునకు మేషసింహధ
నూరాసులును - దక్షిణమునకు వృషభకన్యామకరరాసులును - పశ్చిమం
బునకు మిథునతులాకుంభరాసులును - ఉత్తరంబునకు కటకవృశ్చికమీన
రాసులు నసీరీతిన నీరాసులీదిక్కులకు ద్వారరాసులుగావున నిట్టిద్వారరా
శిలగ్నములయందా యాదిక్కులకు బోవలెనని తాత్పర్యము **********

౧౬౪॥ అ॥ ద్వాదశలగ్నానాంగమనే ఫలమాహ॥ మూ॥ మేషే భ్ర
మవాప్నుయాద్వృషసుఖం యుగ్మే మృతిం కర్కటే లాభం శోకభయం హరౌ
జ్వరభయం కన్యాగృహే ర్థం ధటే। కీటే విగ్రహమేవ చాపనిలయే ఖేదం మృ
గే స్త్రీధనం కాటిల్యం కలశే తు భోజనసుఖం మీనే ప్రయాణే ధ్వగః॥ వ్యా॥
మేష ఇతి॥ మేషే మేషలగ్నే అధ్వగః ప్రయాతా భ్రమం గచ్ఛతి వృష
భే సుఖం-యుగ్మే మిథునే మృతిం - కర్కటే లాభం వ్యాధిలాభం-హరౌ
సింహే శోకభయం-కన్యాగృహే కన్యాలగ్నే జ్వరభయం-ధటే తులాయాం
అర్థం ధనలాభం - కీటే వృశ్చికే విగ్రహమేవ యేనకేనచిద్విరోధం-చాపని
లయే ధనుర్లగ్నే ఖేదం మృగే మకరే స్త్రీధనం స్త్రీరూపధనం-కలశే కుంభే తు కా
టిల్యం వక్రగమనం - మీనే భోజనసుఖం ప్రయాణే అవాప్నుయాత్ ॥*****

అ॥ ప్రయాణవిషయమైన లగ్నముల ఫలంబుల వివరించుచున్నాడు॥ తా॥
మేషలగ్నమందు పైనము బోయిన వారలకు శుభంబులును-వృషభమందు సౌ
ఖ్యంబును మిథునమునందు మరణంబును - కటకమందు భోజనాదిలాభం
బులును - సింహమునందు వ్యసనంబును - కన్యాలగ్నమందు జ్వరభయంబు
ను - తులయందు ధనలాభంబును - వృశ్చికమందు కలహంబును - ధనుస్సు
యందు ఖేదంబును - మకరమందు స్త్రీలాభంబును-కుంభమందు వక్రగమ

నంబును - మీనమందుభోజనసుఖంబునుగలుగును.******************

౧౬౫ ॥ అ ॥ ప్రతిశుక్రభౌమబుధదోషమాహ ॥ మూ ॥ యాత్రాయాం ప్రతిభార్గవం ప్రతికుజం ప్రత్యబ్జజం చాతిరుక్కృచ్ఛ్రో దక్షిణతఃస్థితోప్యశుభకృత్స్యాచ్ఛుక్రః ప్రవేశేపి వా । మార్గేయద్యుదితోగ్రతశ్శశిసుతస్తత్రైవగంతా న చేత్సౌమ్యస్యాస్తమవాప్తతశ్చపరతోయాతాధ్వశేషంవ్రజేత్ ॥.....
వ్యా ॥ యాత్రాయామితి ॥ యాత్రాయాంప్రవేశేపునఃప్రవేశకాలేచ ప్రతిభార్గవాభ్యాగౌరపత్యంపుమాన్ భార్గవఃశుక్రఃతస్యాభిముఖం - ప్రతికుజంకుజాభిముఖం - కించప్రత్యబ్జజంఅప్సుజాతఇత్యబ్జఃచంద్రఃతస్మాజ్జాయతఇత్యబ్జజోబుధః (౧) పంచమ్యాంజాతావితిజనేర్డఃతస్యాభిముఖం యాతురాత్రికృత్ప్రీతాకరంఅన్యోవిశేషఃశుక్రః దక్షిణతోయాతుర్దక్షిణభాగేస్థితోయదిచాశుభకృత్ అత్రేదంప్రతీయతే-శుక్రేప్రాచ్యాంస్థితేప్రాగీశానోదగ్వాయవ్యేష్వేవ పతిచ్యాంస్థితే నైరృతిదక్షిణాగ్నేయేషునగంతవ్యమితి-ఉక్తంచ బాలబోధిన్యాం ॥ శ్లో ॥ పూర్వాదివాయవ్యవిలోమకోష్ఠాత్స్వో భృగౌతిష్ఠతిచేన్నయాయాత్ । పశ్చాదిసప్తాంబరవిలోమకోణే పశ్చాద్భృగౌతిష్ఠతిచేన్నయాయాత్ । బుధస్యవిశేషమాహ ॥ శశిసుతోబుధః-అగ్రతఃయాతుఃపురోభాగే-మార్గేమధ్యమార్గఏవ - ఉదితోయదిగంతాగమనకర్తాతత్రైవమార్గమధ్యఏవవసేత్ । యావత్కాలమిత్యర్థఆహ । సౌమ్యస్యబుధస్యఅస్తమవాప్తతఃఅస్తంగతస్య సతఃపరతః ఉదయానంతరంఅధ్వశేషంమార్గశేషంవ్రజేత్ప్రయాయాత్

అ॥ ప్రతిశుక్రభౌమబుధదోషములను జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ పైనముబోవునపుడు సుమరలగృహంబునకువచ్చునపుడును శుక్రాంగారకబుధులభిముఖులయియుండిరేని పీడాకరులగుమరనియును - శుక్రుడుప్రయాణకర్తకు దక్షిణభాగమందుండినశుభకరుడుగాన తూర్పుదిక్కుననుండునపుడు ఈశాన్యోత్తరవాయవ్యదిక్కులకును - పశ్చిమంబునయుండునపుడు నైరృతిదక్షిణాగ్నేయదిక్కులకును పైనముబోగూడదనియును. బుధుడు పైనముబోవుచుండ మధ్యమార్గమందెదుటనుదయించెనేనిమరలనస్తంగతుడై ఉదయమగువరకు ప్రయాణకర్త పైనముబోగూడదనియును తాత్పర్యము. ....

౧౬౬ ॥ అ॥ ఉక్తప్రతిశుక్రాదిదోషస్య గోత్రభేదేనప్రతిప్రసవమాహ॥ మూ॥ భారద్వాజవసిష్ఠవాత్స్యభృగవోప్యత్రాంగిరసాకాశ్యపోగార్గ్యో గౌతమనామకశ్చమునయస్తద్గోత్రిణాంపథికానాం। ఏకగ్రామవివాహరా

ష్ట్రవికలత్వయుత్పీడితజ్ఞానినాంచార్తానాంప్రతిభాగేవప్రతికూజప్రత్యార
దోషానహి ॥ వ్యా ॥ భారద్వాజేతి ॥ భారద్వాజవసిష్ఠవాత్స్యభృగవఃఅ
త్ర్యాంగిరసౌఅత్రిశ్చాంగిరసశ్చాత్ర్యాంగిరసౌ - కాశ్యపః - గార్గ్యః-గౌ
తమనామకశ్చయేమునయః - తద్గోత్రిణాంద్విజానాంఅర్థినాంయాచకా
నాం - కించ ఏకగ్రామవివాహరాష్ట్రవికలత్వయుత్పీడితజ్ఞానినాంఏకగ్రా
మేగృహాంతరగతానాంవివాహార్థంయాయినాంరాష్ట్రవికలేదేశోపద్రవ
పలాయితానాంయుత్పీడితానాంజ్ఞానినాం విరక్తానాం ఆర్తానాంరోగేణ
రాజోపద్రవేణవా ఆర్తానామేతేషాంప్రతిభాగేవ ప్రతికుప్రత్యారదోషా
నహి-నసంతి.

అ॥ పూర్వశ్లోకోక్తప్రతిశుక్రాదిదోషములకుగోత్రభేదముచేపరిహా
రమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ భారద్వాజ-వసిష్ఠ-వాత్స్య-భృగు-అత్రి- ఆం
గీరస-కాశ్యప-గార్గ్య-గౌతమగోత్రజులకును-యాచకులకునొకగ్రామ
మందునొకగృహముందుండిమరియొకగృహమునకుబోవువారలకును-వివా
హమునకుబోవువారలకును- దేశోపద్రవంబుచే పరుగుబాఱెడివారలకు
ను-అన్నార్తులై వెళ్లెడివారలకును-మహారోగులకును- ఆర్తులగువారల
కునుసీక్రిందజెప్పబడియున్న ప్రతిశుక్రభానుబుధదోషములు లేవనుట.....

౧౬౭ ॥ అ॥ యాత్రాఫణిచక్రసప్తతిమాహ॥ మూ॥ త్రీణిత్రీణిశశిస్థ
భాంతగణనాకార్యాగ్రసంస్థోడుతఃపంచస్యుర్విషమాణిరోగభయదాన్య
న్యానిచత్వారితు। యుగ్మాన్యేవసదిష్టదానితదిదంయాత్రాఫణేర్యత్ఫలం
కించక్రేణఫణిస్వరూపమశుభంత్యాజ్యంశుభేకర్మణి ॥ వ్యా ॥ త్రీణీతి॥ అ
ర్కాస్థోడుతఃసూర్యస్థితనక్షత్రమారభ్యత్రీణిత్రీణినక్షత్రాణి-శశిస్థభాం
తంచంద్రస్థితనక్షత్రపర్యంతం - గణనాసంఖ్యా-కార్యాకర్తవ్యా - గంతు
మిచ్ఛతేతి శేషః - ఏవంగణనాయాంక్రియమాణాయాంసప్తవింశతినక్ష
త్రాణాంనవత్రికాణిభవంతి - తత్ర విషమాణిపంచత్రికాణి రోగభయ
దానిభవంతి - అన్యానిచత్వారియుగ్మానిత్రికాణిశుసదిష్టదానిసమ్యగిష్ట
ఫలదానిస్యుః - యాతురితి శేషః - యాత్రాఫణేఃయాత్రాఫణిచక్రస్య య
త్ఫలముక్తంతత్ఫలం ఇదమేతదేవ - అతశ్చక్రేణఫణిచక్రేణకింప్రయోజ
నంఅప్రయోజనమిత్యర్థః - అనేనైవచరితార్థత్వాదితి భావః-ఫలితమాహ
ఫణిస్వరూపంయన్యత్రికంఫణేరవయవం - తత్రదశుభంఅతశ్శుభేశుభక
ర్మాణిత్యాజ్యం,.. .... ****************

అ॥ యాత్రాఫణిచక్రమునకు సమానఫలమును జెప్పుచున్నాడు ॥
తా॥ పైనసుబోధ్యుచాను సూర్యస్థితనక్షత్రము మొదలు చంద్రస్థితనక్షత్రమువరకును మూడేసి నక్షత్రములను గణన చేయవలయుననియును - నీక్రమంబున గణన చేయుగా నిరువదియేడు నక్షత్రములు - ౯ - త్రికంబులగును అట్టి త్రికంబులలోపల బేసిత్రికంబులగు - ౧ - ౩ - ౫ - ౭ - ౯ - ఈ త్రిక ప్రతిపాదక నక్షత్రములలో పైనముబోయిన రోగభయంబులుగలుగుననియు - మిగత సరిత్రికంబుల ౨-౪-౬-౮ ఈ త్రిక ప్రతిపాదకనక్షత్రములు ఇష్టఫలప్రదములనియు - గ్రంథాంతరమందు జెప్పబడియున్న యాత్రాఫణిచక్రార్థంబిదియు గాననీచక్రము వ్యర్థంబనియు నితాత్పర్యము.

౧౬౮ ॥ అ॥ చంద్రగర్భసప్తతిమాహ॥ మూ॥ ఆగ్నేయతః సంఘానురాధవసుభేష్వేకైకభాత్సాభిజిన్నక్షత్రాణిచాష్టసప్తగసు నేదమృత్యుః ప్రయాణశుభఫలం। మృత్యుర్వ్యాధిభయార్థరాశివసుధాభీత్యామయాఖ్యం క్రమాత్కించ క్రేణతు చంద్రగర్భఫణితం త్వేతన్మయానిశ్చితమ్। వ్యా॥ ఆగ్నేయతఇతి॥ ఆగ్నేయతః మఘానురాధవసుభేష్వితికృత్తికామఘానురాధధనిష్ఠానక్షత్రేషుచతుర్షుసాభిజిన్నక్షత్రాణి అభిజిత్సహితాన్యష్టావింశతినక్షత్రాణిస్థాప్యాన్యేకైకభాదేకైకనక్షత్రాత్సప్తసప్తనక్షత్రాణియాత్రాణమృత్యుర్వ్యాధిభయార్థరాశివసుధాభీత్యామయాఖ్యం ఫలం క్రమాద్దద్యుః - యథాకృత్తికామృత్యుం - రోహిణీవ్యాధిం - మృగశిరోభయం - ఆర్ద్రార్థరాశిం - పునర్వసూర్వసుధాం భూమిం - పుష్యోభీతిం - ఆశ్లేషాఆమయం రోగం - పునర్మఘానూరాధధనిష్ఠాదీనామపి ప్రయోజ్యం - చంద్రగర్భఫణితం చంద్రగర్భచక్రజన్యఫలం - మయానిశ్చితం - అతశ్చక్రేణకిం చంద్రగర్భచక్రనిర్మాణప్రయాసేనకిం ఫలం - పశుమక్షరీత్యాచరితార్థత్వాత్ - అత్రాయం విశేషః - అయంకృత్తికాదినియమోయాత్రాయామేవ - రోగేషుకుజస్థిత నక్షత్రాదిః అన్యేషుశుభకర్మసు సూర్యస్థితనక్షత్రాచ్చంద్రస్థితనక్షత్రపర్యంతంగణయేత్ - ఫలంతుపూర్వవత్ - ఉక్తంచ॥ శ్లో॥ రోగేకుజస్థనక్షత్రాద్వ్యేస్థేషుపునర్గ్రహః। యాత్రాయాంకృత్తికాదిస్యాద్గర్భస్థాచ్ఛభకర్మణి॥

అ॥ చంద్రగర్భచక్రమునకు సమానఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ కృత్తిక మొదలు ఆశ్లేషవరకును - మఘ మొదలు విశాఖవరకును - అనూరాధ మొదలు అభిజిత్తుతో గూడ శ్రవణమువరకును - ధనిష్ఠ మొదలు భరణివరకును క్రమంబుగ నేడేసి నక్షత్రములే డేసి ఫలంబులగలుగజేసుననియు నిడయో

ద్వివిధంబనిన - కృత్తికనక్షత్రము-రోహిణీవ్యాధిని-మృగశిరభయమును-ఆ
ర్ద్ర-అర్థనాశిని - పునర్వసుభూమిని-పుష్యమిశ్రీలని - ఆశ్లేషకలహమును -
మఘ కలహము కష్టప్రసవ - పుబ్బవ్యాధిని - ఉత్తరాంబునదమున్నత్రిన
నక్షత్రములున్నవిశేషఫలంబులను ప్రయాణవిషయమైగలుగజేసునని యిం
చంద్రగర్భచక్రనిర్మాణముచేతగలిగెడుఫలమును నేనుస్పష్టముగావివరిం
చితిగాన నాచక్రమువలన వేరెఫలంబు లేదని తాత్పర్యము.

౧౭౯ ॥ అ ॥ అడలస్వరూపమాహ॥ మూ॥ చంద్రాధిష్ఠితభాంతమేవగ
ణయేదర్కస్థితాద్భాదితో నక్షత్రాణ్యపి సప్త సప్త గణనే దద్యుః ఫలం సాభి
జిత్ । క్షేమం తాడనమప్యరిష్టమాయురభయం దేశభ్రమం తాడనం యాత్రాసు
ప్రోచ్యడలదోషఎవసకలేకార్యేచ చింత్యోఽథవా ॥ వ్యా॥ చంద్రేతి॥ అర్కస్థి
తత్ ఇతః సూర్యస్థితనక్షత్రప్రభృతిసాభిజిత్ - అభిజిత్సహితం యథాతథా
సప్తసప్తనక్షత్రాణి - చంద్రాధిష్ఠితభాంతంచంద్రస్థితనక్షత్రపర్యంత
మేవగణయేత్ - తాని తానిసప్తసప్తనక్షత్రాణిగమనే గణనే [illegible]
తుః క్షేమం - తాడనం అరిష్టం-ఆయుః-అభయం - దేశభ్రమం- తాడనంచేతి
ఫలంక్రమాద్దద్యుః - విశేషమాహ-యాత్రాసుప్రోచ్యడలదోషఎవచింత్యః-నచేత
రత్ర కార్యార్థః-అథవాసకలేకార్యేచ అడలదోషోవిచింత్యః.

అ॥ అడలస్వరూపమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా ॥ సూర్యుడున్ననక్షత్రము మొదలుకొని
అభిజిన్నక్షత్రముతో గూడునటుల చంద్రుడుండెడినక్షత్రము వరకు నేడే
సినక్షత్రములగుణింపవలయుననియు నిట్లుగుణింపబడిన యేడేసినక్షత్రములేడే
సిఫలంబులగలుగజేసును ఎవ్విధంబనిన ప్రథమనక్షత్రము క్షేమమును రెండ
వది ప్రహారమును-మూడవది పునఃపీడను-నాలవది ఆయువును-అయిదవది భ
యరహితమును- ఆరవది దేశసంచారమును-ఏడవది తాడనమును-నీక్రమం
బున సప్తనక్షత్రములు సప్తవిధఫలంబులగలుగజేసునని యును -ఏవకారా
ర్థమున ప్రయాణవిషయమై ఈచెప్పినఅడలదోషవిచారము అవశ్యముగా
జూడదగినదనియు- లేక నారియొక్కపక్షంబున-సమస్తశుభకార్యములయందు
న్నఅడలదోషము జూడదగినదేనని తాత్పర్యము

౧౮౦॥ అ॥ త్రైరాశికస్వరూపంనిరూపయన్ యాత్రాసుతత్ఫలమాహ,

మూ॥ యాత్రా వారభవాసరాంశ్చమిళితాన్ స్వస్వాదితస్థానక్ర
మాత్ త్రైరాశ్యాన్ ద్వి త్రి చతుర్గుణాన్ ప్రవిభజేత్సప్తాష్టషడ్భిః క్రమాత్ । శూ
న్యేషు త్రిషు రోగభీతిమరణాన్యాశు ప్రయాతుః క్రమాచ్ఛేషేషు త్రిషు

రాజ్యరత్నపృథివీర్దద్యాత్తుర్యాంశకస్త్రయమ్॥ వ్యా॥ యాత్రేతి॥ యాత్రా
వారభవాసరాః యాత్రా ప్రయాణం యో వారః యస్మిన్ యస్మిన్ నక్షత్రం యస్మిం
స్తిథిః తాః - స్వస్వాదితః స్వస్వాదితః - యథా వాసరస్యార్కాదితః న
క్షత్రస్యాశ్విన్యాదితః దివసస్య శుక్లప్రతిపదాదితః - మిళితాః త్రేధా నిత్రే
వృద్ధిత్రిచతుర్గుణాః కృత్వా వారనక్షత్రదివససమూహం త్రేధా పరి
కల్ప్య - యథాక్రమం ద్వాభ్యాం త్రిభిః కృతీయంచ చతుర్భిర్గుణితే
త్యర్థః - తతః క్రమాత్ సప్తాష్టషడ్భిః ప్రవిభజేత పరంవిభజ్య మానేన స్థా
త్రిష్వపచ్ఛేషు శూన్యేషు శేషాభావేషు సత్సు ప్రయాణస్య కర్తుః రోగభీతిమరణాని
నిఘ్నానిక్రమాద్దద్యుః త్రిషు శేషేషు సత్సు రాజ్యరత్నపృథ్వీః అగ్రశేషే
రాజ్యం ద్వితీయశేషే రత్నాని తృతీయశేషే పృథ్వీం దద్యాదిత్యేవగంత
వ్యం-లబ్ధే ప్రయోజనంనాస్తి అయమేవత్ర్యంక ఇత్యుచ్యతే,

అ॥ త్ర్యంకస్వరూపమును దెలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రయాణక
ర్త పైసముబోవు సమయమున తిథి వార నక్షత్రముల మొదటనుండి లెక్క-
పెట్టియున గాశుక్లపాడ్యమి మొదలు ప్రయాణదినమువరకును భానువార
ము మొదలు ప్రయాణవారమువరకును - అశ్వినీనక్షత్రము మొదలు ప్రయా
ణనక్షత్రమువరకును గణన జేసి అయిన గుణకమును నొకరాశిగా జేర్చి యా
రాశిని మూడు భాగములుగా జేసియందు ప్రథమభాగమును రెంటను-ద్వితీయ
భాగమును మూటను తృతీయభాగమును రట్టను ఎచ్చగుణించి యా త్రివిధ
రాసులనీక్రమముగ ప్రథమభాగమును ౭-ట్టను ద్వితీయభాగమును ౮-ట్ట
ను తృతీయభాగమును ౬-ట్టను భాగహరించగా నా త్రివిధరాశియందుగను
న శేషముండనేని ప్రయాణకర్తకు రోగభీతిమరణములును - మూడురాసు
లుశూన్యములై యుండెనేని రాజ్యరత్నభూలాభములు సుక్రమంబుగ
గలుగుననియును ఇదియ త్ర్యంబకస్వరూపముగాన గ్రంథాంతరమందు జె
ప్పబడియున్న లబ్ధమువలన వేరే ప్రయోజనము లేదనియును తాత్పర్యము...

౧౭౧॥ అ॥ శ్లోకద్వయేన యాత్రా పంచకశుద్ధిస్వరూపమాహ॥ మూ॥
యాత్రా వారవిలగ్నధిష్ణ్యదివసాః స్వస్వాదితస్సంగతా రాశీకృత్య దినా
గ్నిదిగ్విసుజలేష్వేకైకసంఖ్యాం క్రమాత్। క్షిప్త్వా ప్రాగ్వతమేవతం
ప్రవిభజేదంకైశ్చ నగ్వంధ్రువం శేషః ప్రోక్తనపంచకే బహుధనం శూన్యే
ఫలంపఠ్యతే॥ వ్యా॥ యాత్రేతి॥ యాత్రా వారవిలగ్నధిష్ణ్యదివసాః
ప్రయాణసమయే యో వారలగ్ననక్షత్రదివసాః తాః స్వస్వాదితః స్వస్వా

మాదితః - సర్వాణ్యఃసర్వాణి రాశీకృత్వ తామేకైకసంఖ్యాం. దినార్క దిగ్వసుజలేషు పంచదశ ఏకాదశ దశాష్టచతస్రః. ఆసుసంఖ్యాసుక్రమాత్ క్షిప్త్వా వసిష్ఠస్య. ప్రాగ్ధృతంప్రైకైకసంఖ్యాయుతంసర్వంపంచవిధం- ధ్రువంతమంకైర్నవభిః ప్రవిభజేత్ - ఏవంవిభజ్యమానేసతి ప్రాక్తనపంచకే శేషశ్చేత్ బహుధనస్యపంచసంఖ్యానిగిత్వా శేషశ్చేత్ శత్రుఘ్నః శిపంచశేషస్య శూన్యఫలత్వాత్ ఉక్తంచదర్పణే॥ శ్లో॥ తిథ్యాసుదినలగ్నంమిశ్రితంపంచధా కృత్తిరవిదశనాగైర్వేదసంఖ్యాయుతంయత్। నవహృతశేషంశోభనేవిజానీయాంగనలవ్రశ్చరాణ్యస్తాసాంమితంతదిశూన్యేసంచశేషేఫలంవక్ష్యేతుశ్లోకేనేతిశేషః, ***************************

అ॥ రెండుశ్లోకములచేయాత్రాపంచకశుద్ధిస్వరూపమునుదెలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రయాణవాగలగ్నసక్షత్రదినములనుపూర్వశ్లోకమందుజెప్పబడియున్నక్రమమున మొదటనుండి గణనజేసిఅయినసర్వాగుణకమునొకరాశిజేసియారాశినిఐదుభాగములుగా జేసియందుప్రథమభాగముతోబదియయినదియునున్నరెండవభాగముతోపదునైదియున్నమూడవభాగముతోనెనిమిదినైదవభాగముతోనాలుగునున్నశేచి- ఒక్కొక్కభాగమునువేర్వేరుగనతొమ్మిదింటభాగహరించగాప్రథమభాగమందైదుమిగిలెనేనిరోగపంచకమనియు- రెండవభాగమందైదుమిగిలెనేనియగ్నిపంచకమనియును- మూడవభాగమునఐదుమిగిలెనేనిరాజపంచకమనియును- నాలవభాగమునఐదుమిగిలెనేనిమృత్యుపంచకమనియునుసిద్ధాంతంబుగానీపంచకలగ్నములయందుప్రయాణము మొదలగు శుభకార్యములజేయగూడదనియును తాత్పర్యము.

౧౪౭॥ అ॥ అంగీకారార్థమాహ ॥మూ॥ వ్యాధ్యగ్నిక్షితిపాలచోరమృతితోభీతిశ్చశూన్యేక్రమాదెతత్పంచదశాదియోజితఫలంస్యాత్స్యాభయంసర్వదా। చోరవ్యాధిభయంనిశాసుదివసేభూపాగ్నిభీర్వేదా యాత్రాపంచకశుద్ధిరేవగదునేసంజీవనీయాఖిలు॥ వ్యా॥ వ్యాధీతి॥ వ్యాధ్యగ్నిక్షితిపాలచోరమృతితః భీతిశ్చక్రమాత్ - శూన్యేపంచశేషే సతిఆద్యాయాం పంచశేషశ్చేత్ వ్యాధితః- ద్వితీయాయాం పంక్తౌపంచశేషశ్చేత్ అగ్నితః తృతీయాయాం క్షితిపాలతః - తురీయాయాం చోరతః చోరాత్ - పంచమ్యాంపంక్తౌమృతితఃభీతిర్భయంభవేత్ - ఏతత్ పంచదశాదియోజితఫలంగమునవిషయేచింత్యం- మృత్యోర్భయం - క్షిప్రాగ్రాంభయహేతురిత్య

పాదానత్వం సప్తదా త్వాజ్య మాత్ర ... సాంగాలభేదేవాంగీకారా
త్ అంగీకారం పి పంచాంచోర వ్యాధిభయం ... దినాఖా గే
క్షహా పాగ్నిభీతిస్త్వదివ సేదివా భాగి ... తా
యూం- ఇయం పంచకశోధ్నిసంజీవనీ యూ లుగివ్యాధప్రతి ప్రాణసంరక్షణ
నోయూఖలు- అతో నిచారణీ నుఖ్య ఫలః॥

అ॥ అంగీకారాధ్రః మును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ ప్రథమపంచకయం
దైన అంగీకారపేని వ్యాధిభయమును - ద్వితీయపంచకయందగ్నిభయమును తృ
తీయపంచకయందు రాజభయమును - చతుర్థ పంచకయందు చోరభయము
ను పంచమ పంచకయందు మృత్యుభయమును గలుగును గాన నీపంచదశాది
రాజాజితఫలము గనుక విషయమై అవశ్యముగా నాలోచింపదగినవనియూ
నుమితకాలభేదములచేతనగు కారణమనియును- అంగీకారప్రకరణంబైనని -
వ్యాధిబంధము సర్వదా ... నియును - చోరవ్యాధిభయములు రా
త్రులందును- భూపాగ్నిభయములు పగటియందు ... గాన నాకా
లములయందవశ్యముగ నాలోచించదగినవనియును - ఈపంచకశోధ్నిసంజీవి
నియనుపేరుగల విశేషమువలె ప్రాణసంరక్షకమైనది గాన ప్రయాణవిష
యమై అవశ్యము విచారించదగినదనియును తాత్పర్యము

౧౭౩॥ అ॥ యాత్రాచంద్రకంటకనిర్ణయం ... ॥ మూ॥ జీవేష్వ
ర్యాది చంద్రకంటకగృహే ... సింహాస్య ... ధనుష్కో
... దిశమ్। ... యుగ్మ ...
లా ... దిశం తుకర్కటగృహే ... ॥
... ॥ జీవేష్వరితి॥ ... జీవేష్వ ...
... చంద్రకంటకగృహే
... - తథాహి - మేష సింహ ధనుస్సు ... ప్రతీచీందిశం - మకర వృ
షభయు ... కన్యా ... మిథున తుల కుంభము ప్రాచీందిశం -
కర్కట మీన వృశ్చికేషు ... దక్షిణాం దిశం ... జేనిట సర్వ త్రా ను
... ॥

అ॥ యాత్రాచంద్రకంటకనిర్ణయమును దెలియజేయుచున్నాడు...
తా॥ మేష సింహ ధనూరాసులు పశ్చిమదిక్కునకును - మకర వృషభ కన్య
లుదగ్దిక్కునకును- మిథున తులా కుంభములు తూర్పుదిక్కునకును - కటక మీన
వృశ్చికములు దక్షిణపుదిక్కునకును చంద్రకంటక రాసులు గాన జీవితాశ గం

ప్రయాణగ కాలేషు చెప్పబడిన చంద్రకంటక రాసులలో నా యాదిష్కలన
పై నముబో నూడవలయు నతాత్పర్యము. ………………………………

౧౭౪ ॥ అ ॥ యాత్రాలలాటమాహ ॥

మూ॥ ప్రాచ్యాదిప్రభవోర్కశుక్రకుజరాహ్వార్కి చంద్రవిత్ సూరిగణో
యస్మిన్గ్రాజితస్థిన్స్తగృహే గతాం తాం దిశం న వ్రజేత్ । ప్రాగాదిక్రమశో
ప్రదక్షిణవిధౌ భానుప్రవిష్టాలయాద్ద్యేకం ద్విత్రయం పిదిశో విశృతిస్ప్రగాళ
త్రా లలాటం త్విదం ॥ వ్యా॥ ప్రాచ్యాదీతి ॥ అర్కశుక్రకుజరాహవః ప్రసి
ద్ధాః అర్కస్యాపత్యం పుమాన్ అర్కిః - (శ) - అతఇఞ్ శద్ధితేష్వ చాపా
దేరితిన్యక్తిః శనైశ్చరః ఇందుశ్చంద్రః విద్బుధః సూరిర్గురుః ఏతే తేఅష్టౌగ్ర
హాః ప్రాగాదిప్రభవః ప్రాగాదీనాం దిశాం క్రమాత్ప్రభవం అధిపత యోభ
వంతి - యస్మిన్ గ్రాజియస్యాదిశోయోరాట్ తస్మిన్ రాజితద్దిస్తగృహే
తస్యాదిశోయత్గృహం రాశిః తత్ర స్థితేసతి - త ద్రాశౌ తాం తాం దిశం న
వ్రజేద్ధి - భానుప్రవిష్టాలయాత్ సూర్యాధిష్ఠిత రాశిమారభ్య ప్రదక్షిణ
విధౌ క్రమశః ప్రాగాదియథాతథాదియుపకైకం విదిక్కుద్విత్రయం రాశిత్రయ
యం - నిక్షిపేదితి శేషః- అత్రాయమాశయః సూర్యాధిష్ఠిత రాశిం ప్రా
చ్యాంనిక్షిపేత్ సూర్యస్య ప్రాగ్దిశికత్వాత్ తద్రాశౌ ప్రాచీం దిశం న వ్ర
జేత్ - సూర్యస్థితరాశేర్ద్వితీయతృతీయ రాశిద్వయమీశాన్యాం నిక్షిపే
త్ తద్దిశో గుర్వధిపతిత్వాత్ తద్రాశిద్వయే గురౌ స్థితేసతి తల్లగ్నే ఈశా
న్యాం న వ్రజేత్ - సూర్య రాశేశ్చ తుర్థ రాశిముదీచ్యాం నిక్షిపేత్ తద్ది
శో బుధాధిపతిత్వాత్ తద్రాశౌ బుధే స్థితే సతి తల్లగ్నే ఉదీచీం న వ్రజేత్ -
సూర్యస్థిత రాశేః పంచమషష్ఠ రాశిద్వయం వాయవ్యాం నిక్షిపేత్ తద్దిశ
శ్చంద్రాధిపతిత్వాత్ తద్రాశిద్వయే చంద్రే స్థితే సతి తల్లగ్నద్వయే వాయ
వ్యాం న వ్రజేత్ - సూర్య స్థిత రాశేస్సప్తమ రాశిం వారుణ్యాం నిక్షిపేత్ త
ద్దిశః శనైశ్చ రాధిపతిత్వాత్ తద్రాశౌ శనైశ్చరే స్థితే సతి వారుణీం దిశం
న వ్రజేత్ - సూర్యస్థితరాశేః అష్టమనవమ రాశిద్వయం నైరృత్యాం ని
క్షిపేత్ - తద్దిశో రాహ్వధిపతిత్వాత్ తద్రాశిద్వయే రాహౌ స్థితే సతి తల్ల
గ్నద్వయే నైరృతీం దిశం న వ్రజేత్ సూర్యరాశేర్దశమ రాశిం దక్షి
ణస్యాం నిక్షిపేత్ తద్దిశః కుజాధిపతిత్వాత్ - తద్రాశౌ కుజే స్థితే సతి తల్ల
గ్నే దక్షిణాం దిశం న వ్రజేత్ - సూర్యస్థిత రాశేరేకాదశ ద్వాదశ రాశిద్వ
యమాగ్నేయ్యాంనిక్షిపేత్ తద్దిశశ్శుక్రాధిపతిత్వాత్ తద్రాశిద్వయే శుక్రే

స్థితేసతి తల్లగ్నద్వయె ఆగ్నేయ్యాంది దిశంసవ్రజేదితి సూక్ష్మస్యశావగం త
త్వంత్రిపరిలయాత్రా లలాటంవ్యృతిక్పృత్ అతస్సర్వదా త్యాజ్యమి త్యాశయః,

అ॥ యాత్రాలలాటస్వరూపమును జెప్పుచున్నాడు॥ తూర్పుదిక్కు
మొదలప్రదక్షిణక్రమంబున సూర్యుడు - గురువు - బుధుడు - చంద్రుడు -
శని - రాహువు - అంగారకుడు - శుక్రుడువీర లెనమండ్రు నెనిమి దిదిక్కు
లకు ప్రభువులు గాన సూర్యుడున్నరాశిని తూర్పునసునిచియా రాశి మొద
లుతక్కినరాసులనప్రదక్షిణక్రమమున నే సమదిక్కులయిందొక్కొకటి
నిమూలలయందు రెండేసిగ నుండెడు రాసులనుంచ గానేరాశి యేది
క్కుకు వచ్చుచున్నదో ఆరాశి యందాదిక్కుకు ప్రభువైనగ్రహముండ
గానాదిక్కుకు పయనము బోవవ్యతికరంబని తాత్పర్యము****** ******

౧౭౫॥ అ॥ యుద్ధగమనే రాహుఫలమాహ॥ మూ॥ రాహుక్రాంతభత
త్రయో దశముఖం భాన్యగ్రతః పృష్ఠతః పుచ్ఛం కేతురితిత్రయోదశగవిస్థాన
యాచయాయాశశీ। యస్మిన్నాస్యగతేగ్రహే పరిభవస్తస్యైవపుచ్ఛం
గతేయస్మిం తస్యజయోగతౌయుధి చతావేకత్రతత్ర్యేవేత్॥ వ్యా॥
రాహ్వితి॥ రాహుక్రాంతభతః రాహుస్థితనక్షత్రాదగ్రతః త్రయో
దశభానిముఖంరాహుముఖం - పృష్ఠతో రాహుక్రాంతనక్షత్రాత్ -
పృష్ఠతః త్రయోదశనక్షత్రాణిపుచ్ఛం శేషః పుచ్ఛరూపకేతుర్భవతి ఏవం
చసతి రవిః స్థాయీశశీయాయీ - ఏవంచోభయోర్మధ్యే - యస్మిన్గ్రహే
ఆస్యగతేముఖగతేసతి - తస్యైవ పరిభవః ఇరస్కారః పలాయన మిత్యా
వత్ స్థాయినిసూర్యేముఖేస్థితే - స్థాయినోభంగః యాయినిచంద్రే ఆస్యగ
తేసతి - యాయినోభంగః - స్థాయినోజయ ఇత్యాశయః - యస్మిన్గ్రహే
పుచ్ఛంగతేస్థాయినిసూర్యేపుచ్ఛంగతేతస్యస్థాయినోజయః-యాయినిచం
ద్రే పుచ్ఛంగతేయది- యాయినోజయః-తౌసూర్యాచంద్రమసౌఏకత్రగ
తౌముఖేపుచ్ఛేవాగతౌయది- యుధియుద్ధేతత్ర్యేవేత్ ఉభావాస్యగతౌచే
దుభయోర్భంగః-పుచ్ఛగతౌచేదుభయోర్జయఃసమత్వంభవేదిత్యర్థః.****

అ॥ యుద్ధమునకుబోవునపుడు రాహుఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥
రాహుస్థితనక్షత్రము మొదలుముందుపదమూడునక్షత్రములుముఖమున్ను
వెనకపదమూడునక్షత్రములు తోకయున్ను గాన సూర్యుడుముఖస్థానమం
దున్ననక్షత్రములయందుండగా రాజువను జేయ్య కొనియుద్ధమునకు వెళ్లే
రాజుకుజయమునిందు - చంద్రుడుముఖస్థానస్థనక్షత్రములయందుండగా

యుద్ధమునకుబోవు రాజునకు పజయమనియు-నాసూర్య చంద్రులిరువురును ముఖస్థానమునందునుండి రేని రాణువతో వెడలి వెళ్లే రాజుకున్ను తనపురము లోనున్న రాజుకున్ను భయులకున్న పజయమనియు - నాయిరువురున్ను పృచ్ఛస్థానననక్షత్రములయందుండి రేని యిరుపురికి సమజయమనియు ననుట.*

౧౭౬ ॥ అ ॥ అథగమనేవర్జ్యకాలమాహ॥మూ॥ దగ్ధేస్వస్యగృహేకళత్ర కలహేయస్యార్తవేశోభనే మధ్యే వాయదిజాతకేచమృతకేమాసేష్టమేజన్మతః। పిత్రోర్వాక్షయవత్సరేయదిపితృశ్రాద్ధక్రియానంతరేజీవాధీర్యదినవ్రజేత్స్వయువతౌగర్భాన్వితాయామపి॥ వ్యా ॥ దగ్ధఇతి॥స్వస్యగృహేదగ్ధేసతి - కళత్రకలహే కళత్రేణకలహంకృత్వేత్యర్థః - యస్యార్తవేయస్యకళత్రస్యార్తవేరజసి-శోభనేమధ్యేశోభనమధ్యేవా- జాతకేజాతకాశౌచమధ్యే-మృతకేమృతాశౌచమధ్యేచ - జన్మతః జన్మమాసాదష్టమేమాసివా - పిత్రోఃపితాచమాతాచపితరౌతయోఃపిత్రోః - పితామాత్రేత్యేకశేషః - క్షయవత్సరే- పితృశ్రాద్ధక్రియానంతరేమాతాపిత్రోస్సాంవత్సరికాత్పరదినేస్వయువతౌస్వభార్యాయాంగర్భాన్వితాయామపి ఇదంసార్ధమాసాదూర్ధ్వంబోధ్యం - ఏతేషుసరే ష్వప్రయాతాజీవితార్థీఆయుష్కామోయదినవ్రజేత్ నగచ్ఛేత్-విద్యార్థిరేగిజ్

అ॥ ప్రయాణవిషయమైన నిషేధ కాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ జీవితాశగలపురుషుడు తనగృహమగ్నిదగ్ధమగునపుడును - భార్యతో కలహముచేసినసమయంబునను - భార్యరజస్వలయై యుండునపుడును - శుభమధ్యకాలంబునను - జాతాశౌచమృతాశౌచమధ్యకాలమందును-స్వజన్మమాసమున కెనిమిదవమాసమందును- తల్లిదండ్రులుమృతిబొందినసంవత్సరమందును - తల్లిదండ్రుల శ్రాద్ధదివసమునకు మరుదినమందును తనభార్యఆరునెలలకుపైగర్భముగలదై యుండునపుడును- ప్రయాణముబోయే నేని శ్రేయమును బొందడనియును తాత్పర్యము,******************************

౧౭౭ ॥ అ ॥ అభిజిద్ధనిష్ఠాపంచకేగమననిషేధమాహ.............. మూ ॥ ప్రాగ్వాంగోభిజిదాహ్వయేచనిలయోధిష్ణ్యేముహూర్తేతథారోగస్యాదథసుభస్యచోత్తరదళాద్యృక్షేషు పంచస్వపి। దుఃఖందక్షిణదిక్ప్రయాతురథవానాన్యత్రయాతుస్త్వయంనో నేచేదథసర్వదిక్షుగమనంయాతుశ్చవక్రంభవేత్ ,,,.....*****************************

వ్యా॥ ప్రాగిత్యాది॥అ, జిదాహ్వయేనిలయోఅభిజిన్నక్షత్రే - ధిష్ణ్యేముహూర్తే అభిజిన్ముహూర్తే అ

జిన్నక్షత్రే అభిజిన్ముహూర్తేచ - ప్రయాతుః భంగః స్యాత్ వసుభస్యధ
నిష్ఠానక్షత్రస్య - ఉత్తరదళాద్దారభ్య రేవత్యంతేషు పంచసు ఋక్షే
ష్వపియాతుఃరోగఃస్యాత్ -యాతురితి సామాన్యనిర్దేశేనసకలదిక్షుప్ర
యాతురపిగమన నిషేధఉక్తోభవతీత్యాశంకాయామిదానీంపక్షాంతర
మాహ॥అథ వేతి ॥అథవాదక్షిణదిక్ప్రయాతుఃపూర్వోక్తేషుగమనందుఃఖం
దుఃఖకరమిత్యర్థఃఅన్యత్ర యాతుఃఅన్యదిక్ప్రయాతుః అయంధనిష్ఠాపంచ
కేగమననిషేధస్తునభవతి - మీనేచంద్రేస్థితేసతితుసర్వదిక్షుగమనంయా
తుర్వక్రంభవేత్ ప్రయాణసిద్ధిర్నభవేదిత్యర్థః.

అ॥అభిజిద్ధనిష్ఠాపంచకమందుగమననిషేధమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥
అభిజిల్లగ్నమందును - అభిజిన్నక్షత్రమందును - అభిజిన్ముహూర్తమందు
ను - పైనముబోవువారలకశుభకరంబనియును - ధనిష్ఠానక్షత్రోత్తరసగ
ము మొదలు రేవతివరకుధనిష్ఠాపంచకముగాననీపంచకమందుదక్షిణదిక్కు
కు పైనముబోవువారలకురోగకరంబనియును ఇతరదిక్కులకుబోవువారల
కుశుభకరంబనియు - మఱియునుమీనరాశియందుచంద్రుడుండగానేదిక్కు
కుపైనముబోయినప్రయాణకర్తకునిష్టసిద్ధిగలుగదని యును తాత్పర్యము.

౧౭౭ ॥ అ॥ నానాయాత్రాసులగ్ననిర్ణయమాహ॥మూ॥ స్త్రీయాత్రా
సుఖదావృషేచయువతౌయుగ్మేప్రయాతుర్ఘటేగోయాత్రాపశులాభ
దైవవృషభే మేషేహరౌవామృగే। కుంభేకర్కటకేఝషేచమకరేయా
తుర్జనస్యార్థదాశ్వాగ్యాయుష్యధనప్రదాగవిహరౌయుద్ధేతుచాపేహ్యజే॥
వ్యా॥స్త్రీయాత్రేతి॥ వృషేయువతౌకన్యాయాం-యుగ్మేమిథునేచ -స్త్రీ
యాత్రా స్త్రీణాంయాత్రా సుఖదా - ఘటేతులాయాంవృషభే-మేషే -
హరౌసింహే - మృగేమకరేచ-యాతుఃగోయాత్రాపశులాభదా-కుంభే
కర్కటకే - ఝషేమీనే-మకరేచయాతుః-జనస్యపురుషస్యయాత్రాఅర్థ
దా-యుద్ధేతుగవివృషభే-హరౌసింహే-చాపేధనుషి - అజేమేషేచ - శౌ
ర్యాయుష్యధనప్రదాభవతి.

అ॥సర్వయాత్రావిషయమైలగ్ననిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥వృ
షభ-కన్యామిథునరాసులయందుస్త్రీయాత్రసుఖప్రదమనియు-తులా-వృ
షభ-మేష-సింహ- మకరరాసులయందుగోయాత్రబోవువారలకుపశులా
భప్రదమనియు-కుంభ-కర్కటక- మీనమకరరాసులయందుద్రవ్యార్థియై
వెళ్లెడివానికిధనప్రదమనియు-వృషభసింహధనుర్మేషరాసులయందు యు

ద్ధమునకుబోవువానికిశౌర్యాయుష్యధనప్రదములనియును తాత్పర్యము***

౧౪౯॥ అ॥ యుద్ధగమనకాలే రాహుస్థితిఫలమాహ॥ మూ॥ వారేర్కస్యగురోర్దినేసురపతేస్తత్కాలహోరాసు వాయుద్ధే వా భృగుచంద్రయోర్యమదిశం భౌమేదినే వారుణీం। సౌమ్యాం భానుజసౌమ్యయోస్తు కలహస్స్యాత్కాలరాహుస్త్వయం స్యాతాం లాభజయౌ ప్రయాతురథవా చేద్వామగః పృష్ఠగః॥ వ్యా॥ వార ఇతి॥ అర్కస్యవారే భానువారే గురోర్దినే గురువారే చ - తత్కాలహోరాసు - అత్ర బహువచనేన భాన్వాదిసకలవారేషు తత్తద్వారాధిపతిహోరాస్విత్యర్థోలభ్యతే రవిగురుహోరయోశ్చ సురపతేరింద్రస్య దిశం ప్రాగ్దిశం ప్రతి యుద్ధే ప్రయాతుః - యుద్ధస్య ప్రయాతురిత్యర్థః కలహస్స్యాత్ అతస్తద్వారయోః ప్రాచీం దిశం న వ్రజేత్ తద్వారయోః తత్రదిశి రాహోస్సత్వాదితి భావః - భృగుచంద్రయోశ్శుక్రసోమవారయోః తద్ధోరయోశ్చ యమదిశం దక్షిణాం దిశం న వ్రజేత్ - తత్ర కాలరాహోస్సత్వాదితి హేతుస్సర్వత్రయోజ్యః - భౌమేదినే తద్ధోరాయాం వారుణీం ప్రతీచీం దిశం న వ్రజేత్ - భానుజసౌమ్యయోస్తు శనిబుధవారయోః తద్ధోరయోశ్చ సౌమ్యాముదీచీం దిశం న గచ్ఛేత్ - అయం కాలరాహుః యుద్ధే ప్రయాతుః వామగః పార్శ్వగతో వా పృష్ఠగతో వా యది - లాభజయౌ స్యాతామ్.

అ॥ యుద్ధమునకుబోవునపుడు రాహుస్థితికి ఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ భానుగురువారములయందును భానుగురుహోరలయందును రాహువు పూర్వదిక్కుననుండును గాన నీవారహోరలయందా దిక్కునకును శుక్రసోమవారములయందును వారిహోరలయందును రాహువు దక్షిణమందుండును గాన నీవారహోరలయందా దక్షిణదిక్కునకును అంగారకవారమందును వానిహోరయందును రాహువు పశ్చిమంబుననుండును గాన - నావారహోరలయందు పశ్చిమదిక్కునకును - శనిబుధవారములయందును వారిహోరలయందును రాహువుత్తరంబుననుండును గాన నీవారహోరలయందీదిక్కునకును యుద్ధయాత్రబోవువారలకు మిక్కిలికలహంబుగలుగుననియును - కాలరాహువుయుద్ధమునకువెళ్లునపుడు ప్రయాణకర్తకునిరుపార్శ్వములయందుండినను వెనకనుండినను లాభజయకరుడగునని తాత్పర్యము.

౧౫౦॥ అ॥ అథద్వాభ్యాం స్థిరచరయోగిన్యోః ఫలమాహ॥

మూ॥ పఞ్చాదిర్నవమీచదుఃఖభయదే ప్రాచీంప్రయాతుస్తయోరానన్త ర్యేతథిసుబేరకకుభం త్వాగ్నేయకాష్ఠాంతయోః। అనన్తర్యదనేతయోఃపర దినంరుద్రాదిశంపంచమీ రాకావాయుదిశంచతుర్దశదినంషష్ఠీదిశంవారుణీం॥ ౧౮౧॥ మూ॥ యామ్యా మామయకృత్త్రయోదశదినం స్యాత్సప్తమీత్వష్ట మీదర్శశ్చ్శదిశం ప్రయాణసమయే హ్యేషాస్థిరా యోగినీ। పాదోనంఘటి కాచతుష్టయమిహ ఆం ప్రాగాదిషష్ఠాంతగాం స్యాదేషాచరయోగినీస్యధన కృద్భానూదయాన్నిత్యశః॥ వ్యా॥ పఞ్చాదిరితి॥ యామ్యామితిచ॥ పఞ్చాదః ప్రతిపత్-నవమీ చేత్యేతే- ప్రాచీంప్రయాతుఃదుఃఖభయదే భవతః-ఏవం చతయోః ప్రతిపన్నవమ్యోః అనన్తర్యతిథీ క్రమాత్ ద్వితీయదశమ్యౌ కుబే రకకుభం కుబేరస్యకకుభముదీచీందిశమిత్యర్థః॥ని॥దిశ సుకపుభఃకాష్ఠా ఇత్య మరః। ప్రయాతుఃపూర్వవద్దుఃఖభయదే తయోర్ద్వితీయదశమ్యోరానం తర్యదినే తృతీయైకాదశ్యౌ ఆగ్నేయకాష్ఠాం ఆగ్నేయదిశం ప్రయాతుః పూ ర్వవద్దుఃఖభయదే తృతీయైకాదశ్యోఃపరదినే చతుర్థీ ద్వాదశ్యౌ రుద్రాది శం నైరృతిదిశం ప్రయాతుః పూర్వవద్దుఃఖభయదే - పంచమీప్రసిద్ధా- రాకా పౌర్ణమాసీచేత్యేతేదినే వాయుదిశం వాయవ్యాం ప్రయాతుఃపూ ర్వవద్దుఃఖభయదే - చతుర్దశదినం చతుర్దశీషష్ఠీదినం చేత్యేతే వారు ణీంవరుణస్యేమాం దిశం॥ వ్యా॥ తస్యేదమిత్యణ్ టిడ్ఢాణఞిత్యాదినా ఙీప్ ప్రతీచీందిశంయాతుర్దుఃఖభయదే స్యాతామిత్యసంగానుషంగః - త్ర యోదశదినం త్రయోదశీ సప్తమీచ యామ్యాం దక్షిణదిక్ప్రయాతుః ఆమయ కృత్ రోగకృత్స్యాత్ - అష్టమీదర్శశ్చ ఈశదిశం ఈశాన్యాందిశంయాతుః ఆమకృద్రోగకృత్స్యాత్ - ప్రయాణసమయే ఏషైవస్థిరాయోగినీ॥ అథ చరయోగినీమాహ॥ నిత్యశః ప్రతిదినం భానూదయాత్ సూర్యోదయాదా రభ్య చరయోగినీ పాదోనంఘటికాచతుష్టయమితా-సతీ ప్రాగాదిషష్ఠాం తగా - అయమాశయః సూర్యోదయానన్తరం పాదోనంఘటికాచతుష్ట యం ప్రాచ్యాం - తతస్తావత్కాలమేవ తస్యాః షష్ఠ్యాం వాయవ్యాం- తతస్త స్యాః షష్ఠ్యాం దక్షిణస్యాం - తతః తస్యాః షష్ఠ్యామైశాన్యాం- తతః తస్యాః షష్ఠ్యాం ప్రతీచ్యాం తతస్తస్యాః షష్ఠ్యాం ఆగ్నేయ్యాం తతస్తస్యాః షష్ఠ్యా ముదీచ్యాం - తతః తస్యాః షష్ఠ్యాం నైరృత్యాం ఏషా చరయోగినీ సంచ రతీ సతీ - అశుభముఖం యాతుః నిధనకృద్భవతీతి సర్వత్రానుసంధాతవ్యం.

అ॥ రెండుశ్లోకములచే స్థిరచరయోగినుల ఫలములజెప్పుచున్నాడు॥

తా॥ పాడ్యమి-నవమి ఈ రెండుదివసములు తూర్పుదిక్కునను-విదియ-దశమి-ఈ రెండుదివసములు ఉత్తరమునను - తదియ- ఏకాదశి ఈ రెండుదివసములు ఆగ్నేయదిక్కునను-చతుర్థి - ద్వాదశి ఈ రెండుదివసములు నైరృతిదిక్కునను-పంచమి-పున్నమ ఈ రెండుదివసములు వాయవ్యదిక్కునను - చతుర్దశి-షష్ఠీలు పశ్చిమదిక్కునను-త్రయోదశీ-సప్తమీలు దక్షిణంబునను-అమావాస్యాష్టమీలు ఈశాన్యదిక్కునను - స్థిరయోగినియుండుగాన నీదివసములయందీదిక్కులకు పైనము బోవువారలకు దుఃఖభయంబులుగలుగునని యీసుచరయోగినీ సంచారఫల మెద్దియనిన - చరయోగిని ప్రతిదినమందును సూర్యోదయప్రభృతిసూర్యాస్తమయపర్యంతము తూర్పున ౩౻ గడియలును నాతూర్పున కారవదియగు వాయవ్యమున ౩౻ గడియలును - నా వాయవ్యమున కారవదియగు దక్షిణంబున ౩౻గడియలును నాదక్షిణమున కారవదియగు నీశాన్యంబున ౩౻ గడియలును నీదిక్కున కారవదియగు పశ్చిమంబునను నాపశ్చిమమున కారవగు నాగ్నేయంబునను నాగ్నేయమున కారవదియగు నుత్తరంబునను నావుత్తరమున కారవదియగు నైరృతిదిక్కునందును చరయోగిని ఈక్రమంబున సంచరించుచుండుగాన నీయోగినికభిముఖముగ పైనము బోయిరేని మరణమును బొందుదురని యీను తాత్పర్యము.****

౧౮౨॥ అ॥ పక్షచ్ఛిద్రేషు వర్జ్యకాలమాహ॥ మూ॥ విఘ్నశ్చ చతుర్దశీ చ నవమీ షష్ఠ్యష్టమీ ద్వాదశీ నాగాస్తత్త్వచతుర్దశాంకమనుదిగ్ద్వాద్యాః క్రమాద్దోగదాః। సంఖ్యార్ధా ఘటికాస్సుభాశ్చ తిథయః పక్షచ్ఛిద్రాభిధాః మాసాద్యంతదినద్వయం తు సకృత్ కృత్స్నేష్వశుభకర్మస్వపి॥ వ్యా॥ విఘ్నశ్చేతి॥ విఘ్నశ్చతుర్థీ-చతుర్దశీ చ-నవమీ షష్ఠ్యష్టమీ-ద్వాదశీ చ-ఏతాః పక్షచ్ఛిద్రాః ఏతాసు నాగాస్తత్త్వచతుర్దశాంకమనుదిగ్ద్వాద్యాః క్రమాద్దోగదాః చతుర్థ్యాం నాగాః అష్టౌ - చతుర్దశ్యాం తత్త్వం పంచవింశతిః-నవమ్యాం చతుర్దశ - షష్ఠ్యాం అంకః నవ-అష్టమ్యాం మనుశ్చతుర్దశ - ద్వాదశ్యాం దిక్ దశ - ఏతత్సంఖ్యాకా నాడ్యః ఘటికాస్త్యాజ్యా ఇత్యాశయః-సంఖ్యార్ధా ఉక్తసంఖ్యార్ధా ఘటికాః శుభాః ఉత్తీర్ణాః విఘ్నాదితిథయః పక్షరంధ్రాభిధాః పక్షచ్ఛిద్రసంజ్ఞికాః పక్షే పక్షే చ జ్ఞేయాః మాసాద్యంతదినద్వయం మాసాదః శుక్లప్రతిపత్ అంత్యదినం అమావాస్యా తయోర్ద్వయం సర్వేష్వశుభకర్మసు శుభకర్మసు త్యాజ్యమితి కృత్.

౧౮౨॥ అ॥ పక్షచ్ఛిద్రములయందు వర్జ్యకాలమును జెప్పుచున్నాడు॥

తా॥ చతుర్థియందు మొదటి౮గడియలును - చతుర్దశియందు౫ గడియలును - నవమియందు ౧౮ గడియలును-షష్ఠియందు౯గడియలును - అష్టమియందు ౧౮ గడియలును - ద్వాదశియందు౧౦ ఘడియలును అశుభకరములు గాన శుభకార్యములవిషయమై ఈదినములయందీగడియలు నిషేధించదగినవనియును ఈ దివసములయందు మిగతగడియలు శుభకరంబులనియును ఈ చెప్పబడినపక్షశాదితిథులె ప్రతిపక్షమునందును పక్షచ్ఛిద్ర సంజ్ఞనుగలవనియును - శుక్లపాడ్యమి - అమావాస్య - ఈ రెండుదివసములు సర్వశుభకర్మలవిషయమై మృత్యుప్రదములుగాన సర్వదా నింద్యములనియు నభిప్రాయము.

౧౮౩ ॥ అ॥ అథగమననిషిద్ధనక్షత్రేషు వర్జ్యకాలమాహ॥ మూ॥ శాక్రే సప్తసు వేశ్వరే దశ యమే పూర్వాత్రయే షోడశ త్వాష్ట్రే పంచదశానలే నవదశ ద్వావింశతిః పైత్రృభే। స్వాతౌ ద్వాదశ సార్పభే నవదశాప్యైంద్రాగ్నిభే తారకాస్త్వేతా యాత్రభయార్తిదా అథశుభాస్సంఖ్యోత్తరానాడికాః॥ వ్యా॥ శాక్ర ఇతి॥ శాక్రే జ్యేష్ఠాయాం సప్త - ఈశ్వరే ఆర్ద్రాయాం నవ - యమే భరణ్యాం దశ - పూర్వాత్రయే పూర్వఫల్గునీపూర్వాషాఢాపూర్వాభాద్రాసు షోడశ - త్వాష్ట్రే చిత్రాయాం పంచదశ అనలే కృత్తికాయాం నవదశ ఏకోనవింశతిః - పైత్రృభే మఘాయాం ద్వావింశతిః స్వాతౌ ద్వాదశ - సార్పభే ఆశ్లేషాయాం నవదశ ఏకోనవింశతిః - ఐంద్రాగ్నిభే విశాఖాయాం తారకాః సప్తవింశతిః - ఏతాః నాడికాః ఘటికాః యాత్ర భయార్తిదాః అథ సంఖ్యోత్తరానాడికాః నిషిద్ధనక్షత్రేషూక్తసంఖ్యాతిరిక్తఘటికాస్తు శుభప్రదాః, **

అ॥ గమననిషిద్ధనక్షత్రములయందు వర్జ్యకాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ జ్యేష్ఠానక్షత్రమునందు ౭ గడియలును- ఆర్ద్రయందు౯ గడియలును- భరణియందు ౧౦ గడియలును- పూర్వఫల్గుని పూర్వాషాఢ పూర్వాభాద్రలయందు ౧౬ గడియలును - చిత్తయందు-౧౫-గడియలును-కృత్తికయందు- ౧౯ - గడియలును-మఘయందు-౨౨-గడియలును-స్వాతియందు-౧౨- గడియలును- ఆశ్లేషయందు-౧౯-గడియలును-విశాఖయందు-౨౭-గడియలును- ఈ చెప్పబడిన క్రమంబున నీనక్షత్రములయందీగడియలు ప్రయాణవిషయమై దుఃఖభయప్రదములనియును ఉక్తసంఖ్యాతిరిక్తఘటికలు శ్రేష్ఠతమములనియు నభిప్రాయము

౧౯౪ ॥ అ॥ దినభుక్తి వారభుక్తిస్వరూపమాహ॥ మూ॥ దధ్యాజ్యాన్నయవాంబుమాషచణకక్షౌద్రేక్షుపిష్టార్ద్రకక్షీరవ్యంజనముద్గపాయసతిలా భుక్తిర్దినాద్యావితః। తక్రంపాయసకాంచికేదధిపయోదుగ్ధంతిలాన్నంక్రమాద్వారాద్యంశుమతః ప్రయాతిసుఖకృత్సా వారభుక్తిర్భవేత్॥ వ్యా॥ దధీతి॥ దినాద్యావితః ప్రతిపత్ప్రభృతిపూర్ణిమాసహితదర్శాంతషోడశదినేషుదధ్యాజ్యాన్నయవాంబుమాషచణకక్షౌద్రేక్షుపిష్టార్ద్రకక్షీరవ్యంజనముద్గపాయసతిలాః యేపదార్థాః తేషాం క్రమాత్ భుక్తిర్భోజనందినభుక్తిరిత్యుచ్యతే - అంశుమతో వారాదిభానువాసర ప్రభృతిసప్తవారేషుక్రమాత్ తక్రంపాయసకాంచికే పాయసంచ కాంచికంచ పాయసం ప్రసిద్ధం కాంచికం ధాన్యామ్లం ఆంధ్రభాషాయాంకలీత్యుచ్యతే॥ ని॥ అవంతిసోమధాన్యామ్లకుంజలానిచ కాంచిక ఇత్యమరః - దధి పయః-దుగ్ధం-తిలాన్నం - ఏతేషాంయాభుక్తిః సా వారభుక్తిః ప్రయాతుస్సుఖకృద్భవేత్ - భానువారేతక్రంపీత్వాగమ్యతే చేత్ యాత్రా సుఖకృత్సా స్యాదితిగమ్యతే - ఏవందినభుక్తిస్థలేప్యూహ్యం ఇయమేవ వారభుక్తిరిత్యుచ్యతే - నన్వేవం వారభుక్త్యైవచరితార్థత్వాద్దినభుక్త్యుపన్యాసోనిరర్థక ఇతిచేన్నదినోక్తవారోక్తపదార్థద్వయంభుక్త్వాగంతవ్య మిత్యాశయాత్ ఏవమేవభుక్తిర్వక్ష్యమాణనక్షత్రభుక్తిస్థలేప్యూహ్యం**************************

అ॥ దినభుక్తి వారభుక్తులస్వరూపమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పైనముబోవువారలు పాడ్యమి మొదలు పున్నమ అమావాస్యతోగూడ ౧౬ దివసములయందును - పెరుగు - నెయ్యి - అన్నము - గోధుమలు - ఉదకము - మినుములు - సెనగలు - క్షౌద్రము - చెరుకు - పిష్టము - ఆర్ద్రకము - పాలు - వ్యంజనము - పెసలు - పాయసము - నువ్వులు ఈ ౧౬ పదార్థములను క్రమంబుగా నొక్కొక్క దివసమునం దొక్కొక్క పదార్థమును భుజించి పైనముబోవలయుననియును తక్రము - పాయసము - కలి - పెరుగు - పాలు - క్షీరము - తిలాన్నము ఈ సప్తవిధపదార్థములను భానువార ప్రభృతిస్థిరవారమువరకు నొక్కొక్క వారమం దొక్కొక్క పదార్థమును భుజించవలయుననియును - దినభుక్తినిన్ని వారభుక్తినిన్ని చెప్పుటవలన దినవారభుక్తిప్రతిపాదకపదార్థద్వయమును భుజించి పైనముబోయిరేని సుఖవంతులగుదురనియును తాత్పర్యము**********************

౧౯౫ ॥ అ॥ శ్లోకద్వయేననక్షత్రభుక్తిందిగ్భుక్తించదర్శయతి॥ మూ॥ కుల్మాషాస్తిలతండులాదధిఘృతందుగ్ధంచమార్గామిషంతత్సారంఘృతపా

యసంచ పృథుకామాంసం మృగేణ్యాస్సధు। శాకం ప్రైష్టికమోదనం బహు
విధం ధాత్రీఫలం మంటపం పిష్టాన్నం కదలీఫలం శశశిరోమాంసం కులుత్థోదనం

౧౭౯॥ నైవారం కృసరౌదనం ఝషయుతం చాన్నం సముద్గౌదనం శాల్య
న్నం చ యవాన్నమిష్టమశనం దప్రాదిభుక్తిక్రమాత్ । సాజ్యాన్నం కృస
రాన్నమాదినివసే త్ప్రాగాదిభుక్త్వావ్రజే న్మత్స్యాన్నం ఘృతపాయసం చ
గమనే దిక్భుక్తిరేషా క్రమాత్ ॥ వ్యా॥ కుల్మాషా ఇతి॥ నైవారమితి చ॥ కుల్మా
షాశ్చణకాః ॥ ని॥ స్యాద్యావకస్తు కుల్మాషశ్చణకో హరిమంథక ఇత్యమరః -
తిలాః- తండులాః- దధి- ఘృతం- ఆజ్యం - దుగ్ధం- క్షీరం- మార్గామిషం మృ
గసంబంధి మార్గం తచ్చ యత్ ఆమిషం మృగమాంసం తత్సారం మృగ
మాంససారం - ఘృతపాయసం ఘృతసహితక్షీరాన్నం - పృథుకాః - మృగే
ణ్యాః ఏణీమృగస్య- రాజదంతాదిషు పరమితి మృగశబ్దస్య పూర్వనిపాతః త
స్య మాంసం- మధు- శాకంచ ప్రసిద్ధం ప్రైష్టికం- మద్యవిశేషః- ఓదనం- బ
హువిధం కృసరాన్నమిశ్రయావత్ ధాత్రీఫలం ఆమలకం॥ ని ॥ ధాత్రీ స్యా
దుపమాతాపి క్షితిరప్యామలక్యపీత్యమరః మంటపం భక్ష్యవిశేషః పిష్టాన్నం
కదలీఫలం- శశశిరోమాంసం- కులుత్థోదనం- నైవారం నీవారాన్నం- కృ
సరౌదనం - ఝషయుతం మత్స్యసహితమన్నం - సముద్గౌదనం ముద్గసహి
తాన్నం - శాల్యన్నం శాలయో వ్రీహివిశేషాః తేషామన్నం - యవాన్నమి
తి ఇష్టమశనం ప్రాదిభుక్తిః అశ్వినీప్రభృతి అభిజిత్సహితానాం అష్టావింశతి
నక్షత్రాణాం భుక్తిక్రమాత్ జ్ఞేయా అశ్విన్యాం గంతుమిచ్ఛుః కుల్మా
షాన్ భుక్త్వా గచ్ఛతి చేదిష్టసిద్ధిర్భవేత్ ఏవమష్టావింశతినక్షత్రాణాముక్త
రీత్యావగంతవ్యం॥ అథదిక్భుక్తిమాహ ॥ సాజ్యాన్నం ఘృతప్లుతాన్నం - కృ
సరాన్నం చిత్రాన్నమితి ప్రసిద్ధం - మత్స్యాన్నం మత్స్యసహితాన్నం- ఘృ
తపాయసాన్నం ఘృతసంయుక్తక్షీరాన్నం - ఆదిదివసే ప్రయాణే ప్రథమ
దివసే భుక్త్వా వ్రజేత్ ప్రాగ్దిగ్గమనవేళాయాం సాజ్యాన్నం - దక్షిణే కృస
రాన్నం - పశ్చిమే మత్స్యాన్నం ఉదగ్గమనే ఘృతపాయసాన్నం భుక్త్వా
వ్రజేదిత్యాశయః-గమనే ప్రయాణవిషయే ఏషా భుక్తిరాదరణీయా*****

అ॥ రెండుశ్లోకముల చేత నక్షత్రభుక్తి దిక్భుక్తులను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥
సెనగలు-నువ్వులు-బియ్యము-పెరుగు-నెయ్యి-పాలు-మృగమాంసము-మృ
గమాంససారము - ఘృతసహితక్షీరాన్నము-అటుకులు - లేడిమాంసము -
శాకము - పైష్టికమను మద్యవిశేషము-అన్నము-చిత్రాన్నము-ఉసిరిగపండ్లు

అరిటిపండ్లు-పుంజేటియొక్క-శిరోమాంసము- ఉలవలతోఁగలిపినయన్నము-
నీవారాన్నము - కృశరాన్నము-మాంససహితాన్నము-పెసలపప్పుతోయన్న
ము - పిండిబియ్యపుపరమాన్నము - యవాన్నము- ఈరూపదార్థములను అశ్వి
న్యాదిఅగు నక్షత్రములయందొక్కొక నక్షత్రమునందొక్కొక్క పదార్థ
మును భుజించి పైనముపోయిరేని ఇష్టసిద్ధిగలుగును [illegible] దిక్కునకుపై
నముపోయెడివారు-ఆజ్యసహితాన్నము - దక్షిణమునకు వెళ్లెడిసమయ
మునకృశరాన్నము - పశ్చిమమునకు వెళ్లెడిసమయమున పాయసాన్నము
ను ఉత్తరదిక్కునకుసమయమున నువ్వులసహిత క్షీరాన్నమును-ప్రయాణదివసము
న సభార్యాదినమందు భోజనము చేసివెళ్లవలయుననియును- ప్రయాణకా
యమైన నక్షత్రము [illegible] మిక్కిలి యాపత్కరమనియును నెరుట

౧౫౭ ॥ అ॥ అథచంద్రస్య దశావస్థా ప్రకారద్వయమాహ ॥ మూ॥ షష్టి
ఘ్నం గతధిష్ణ్యమిందుఘటికాస్వం యుజ్య రాశింపునస్త్వేదఘ్నం శరసాగరా
ప్తమితతో భజ్ఞాద్ఫలబ్ధాగ్రకస్తాత్ । మేషాద్యాగ్రహాగ్రహేశ శభృతో జ్ఞే
యాం అవస్థాద్విః షడ్ప్రోషితప్రవాసమృతి ఘటికా శైకాదశైకాదశ ॥ వ్యా
షష్టిఘ్నమిత్యాదిగతధిష్ణ్యం అశ్విన్యాదిప్రకృతనక్షత్రం గతానిగతధిష్ణ్యానితే
షాంసంఖ్యాం ధిష్ణ్యం షష్టిఘ్నం షష్ట్యా సంగుణితంకృత్వా తత్ర ఇందుఘటి
కాః వర్తమాననక్షత్రఘటికాః సంయుజ్య రాశిః కార్యః - తం రాశింపునస్త్వేద
ఘ్నం చతుర్గుణితంకృత్వా శరసాగరాప్తం పంచచత్వారింశద్విభక్తం యస్మా
త్ - అథానంతరంపి భాగతః యల్లభ్యతే - తల్లబ్ధంపునః ఇనతః ద్వాదశభిః భ
జ్యాప్తిభజ్యస్తల్లబ్ధం - మేషాద్యాగ్రహాగ్రహేశ ప్రభృతిప్రతిరాశిక్రమాదా
త - శశిభృతః చంద్రస్యద్వాదశసంఖ్యకా అవస్థాః జ్ఞాతవ్యాః త్వే
కః పక్షః । పక్షాంతరమాహ ॥ అథ ప్రోషితప్రవాసాద్యా దిష్టుపఘ్నకా అవస్థా
యాః [illegible] ఘటికాః సమానఘటికాః ఏకాదశైకాదశేతిస్థూలప్రకా
రోక్తః - [illegible] ప్రభృతి - చంద్రో యదా రాశింప్రవిష్టో భవతితదార
భ్య ప్రోషితాద్యవస్థా [illegible] ప్రత్యేకం [illegible] జ్ఞాతవ్యాః ఇతిసుల భాగరః
అశ్విన్యాదిగతనక్షత్రాణి షష్ట్యాసంగుణ్య [illegible] ఘటికాః సం
యుజ్య పంచత్రింశద్భిః [illegible] తేనభజ్యతే చేత్ శేషం [illegible] ఘటి
కాః [illegible] జ్ఞాతవ్యాః ఇతిసుల [illegible]
అ॥ గ్రంథకర్త గ్రంథమునందు చంద్రస్య దశావస్థలయొక్క నిర్ణయము
చెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ జనులుతాము ప్రయాణము వెళ్లిననక్షత్రమువరకున

శ్విన్యాదిగతనక్షత్రములను - ౬౦ టచే హెచ్చగుణించి దీనికి వర్తమాననక్ష
నక్షత్ర యాతఘటికలను కలిపి యీగడియలను పదిచే గుణించి
కరాశి చేసి - దాని ౪ టిచే గుణించి - ౨౭ - చే భాగించగా వచ్చిన లబ్ధము
గడియలను చంద్రోదయరాశి మొదలుగాని పన్నెండు భాగములుచేసి ఆ భాగములో
ద్వాదశావస్థలకు నొక్కొక్కటికి యైదేసి - ౧౧-గడియలు చొప్పున భాగహరించి
చిన యెన్ని అవస్థలకు సంఖ్య వచ్చునో ఆ అవస్థానుసారమగు ఫలమును జూ
చుకొనవలయునని కొందరు పూర్వాచార్యులయభిప్రాయము,

౧౮౮ ॥ అ॥ అథచంద్రద్వాదశావస్థానాం నామానిరూపణం ద్వాదశావ
స్థానాఫలమాహ॥ మూ॥ సూక్ష్మం స్థూలమితిద్వయోః ప్రవసనం నాశం మృతా
ఖ్యంజయం హాస్యం క్రీడితనామకం ప్రియరతిం సుప్తిం తథాభుక్తిం జ్వరమ్ ।
కంపం సుస్థిరనామకం తదనుసంజ్ఞం చేద్దశావస్థం యాత్రామృత్యువి
వాహవాస్తుజననక్షేత్రప్రవేశాదిషు। వ్యా॥ సూక్ష్మమితి॥ సూక్ష్మం స్థూ
లమితిద్వయోరనయోః ప్రవసన - నాశ - మృతాఖ్య - జయ - హాస్య - క్రీ
డిత - ప్రియరతి - సుప్తి - భుక్తి - జ్వర - కంప - సుస్థిరనామ ఇతిచంద్రస్యద్వాదశా
వస్థానాం నామానిభవంతి - స్వనామానుసారం తత్తన్నామానురూపమిందో
శ్చంద్రస్య - అవస్థానాం ఫలం యాత్రాయుద్ధవివాహవాస్తుజననక్షేత్రప్ర
వేశాదిషు - యాత్రాప్రయాణం - యుద్ధం రణం - ... - వా
స్తుగృహనిర్మాణాని - వివాహః ప్రసిద్ధః జననం పుత్రజన్మ క్షేత్రం కృషికర్మ
ప్రవేశః నూతనగృహప్రవేశః - ఏతేషు ద్రష్టవ్యమితిశేషః ***************
అ॥ చంద్రద్వాదశావస్థలకు నామనిరూపణజేసి నామానుసారఫలములఁజె
ప్పుచున్నాడు॥ తా॥ స్థూలము - సూక్ష్మము నెడు రెండువిధములగు ద్వాదశా
వస్థలకు - ప్రవసనము - నాశము - మృతాఖ్యము - జయము - హాస్యము - క్రీడి
తము - ప్రియరతి - సుప్తి - భుక్తి - జ్వరము - కంపము - సుస్థిరము నెడు ద్వాదశ
విధనామంబులనియును - చంద్రద్వాదశావస్థలయొక్క నామానుసారఫ
లంబనియును - ప్రయాణ - యుద్ధ - వివాహ - గృహనిర్మాణ - పుత్రజన్మ - కృషి
కర్మ - నూతనగృహప్రవేశాదులయందీద్వాదశావస్థానురూపఫలవిచారక
మావశ్యకమనినియును తాత్పర్యము.

౧౮౯ ॥ అ॥ అథచంద్రయోగఫలమాహ॥ మూ॥ అర్కాచ్చంద్రోంశభాక్ ...
తీయనవమేచాక్షగర్భం సంచమంచైవోద్గణిష్ఠ చవుర్జ... యంతేషు చంద్రేనామ్నా
భవేత్తత్ఫలమ్ । ...

వ్యాంకతపీఠ నీచగను నీకర్మాత్రి ప్రయోగ ఫక్వ్వదహా॥ వ్యా॥ [అర్కో-వి॥ అర్కా క్రాంతభతఃకూర్మాధిష్ఠి నక్షత్రాత్ తృతీయనవమే- హాహస్తభంచయుక్ష నక్షత్రం - పంచకూంపంచ ఘనక్షత్రం చేటిచతుష్టయం - ఖదగోనాహాఖిచ రాఖ్యో మెరోగోభవేత్ - అయంఖచగ సోంగః పంచతేప్రస్థే-సుప నేపుం సువనే-ప్రతేఉపవనునేచ - శిశుహారంశిశుహారణాహుబంతత్ ఫలం - కృ పోహలకరణి - నిస్తంశులత్వంశా న్యాభావం-కరిపిజ నేపివా హేనైథవ్యం గను నేప్రయాణే ప్రయాణకవధంచత్రి మూతుర్కా ద్యదద్యదితిసర్వ ప్రా ఖ్యాహాః.

అ॥ ఇవ ... లా॥ సూర్యస్థితనక్షత్రమునకు మూడవనక్షత్రము - నాలవనక్షత్రము-అయిదవనక్షత్రము తొమ్మిదవన క్షత్రము - ఈ రనక్షత్రములునిచరాఖ్యయోగనియోగ - ఈ నిచయోగముపుంసవన - సీమంత- ఉపనయన ములకిషయమై శిశు ... ఫలము ను - వ్యవసాయమునిప మై ... విహాహమందు వైదవ్య మును ... ప్రయాణవిషయమైనను ... దానికి ... మును -ఈక్రమంబుగగలుగజేయుననియు ... ,

౧౯౦॥అ॥ ... కర్మణిఫలమహా॥మూ॥సూర్యాధిష్ఠిత తారకాదిగణయే ద్వా తుర్థభంఘాతదంస్యాదేకాదశభంప్రభంగిమి కంచాష్టాదశంవ్యృత్యుదమ్। కర్తుస్యాద్ధఫపంచవింశే ... పిభంహానిప్రదంకర్మణినాన్మైతద్వచ ... ష్టయం తుగమానే ... ప్రహోదివ్యపి॥ వ్యా॥ సూర్యేః॥ సూగా ధిష్ఠిత తారకాది సూర్యస్థిత నక్షత్ర ... భ్య - గణనేత్ చంద్రస్థితనక్షత్రపర్యంతమితి శే షః ఏవంగణనా ... భంసూర్య స్థితనక్ష త్రాచ్చతుర్థనక్షత్రం ... - ఏకాదశభంసూర్యస్థితనక్ష త్రానే కాదశనక్షత్రం - ప్రభంగిదం- అష్టాదశంసూర్యస్థితనక్షత్రాదష్టాదశనక్ష త్రంమృత్యుదం - ప చవింశేంభం ... పిసూర్యస్థితనక్షత్రాత్పంచవింశం నక్ష త్రంచ - హానిదం-ప ... కర్మణి ... చతుష్టయండుక్తనక్ష త్రచతుష్టయం ... నే ... హానివిశుభకర్మాసుచ తత్తత్ఫలంస్యాత్ సూర్యస్థితనక్షత్రాచ్చతుర్థై కాదశాష్టాదశపంచవిం శనక్షత్రేషు శుభకర్మాసుగ్యాది ... యః

అ॥ కర్మణిఫలమును చెప్పుచున్నారు॥ లా॥ సూర్యుడుండే నక్షత్రము మొదలు చంద్రుడుండే నక్షత్రము వరకు గణన చేయగా సూర్యస్థితనక్షత్ర

మునకునాలవనక్షత్రము మృతదమనియును - పదునకొండవనక్షత్రము భం
గదమనియును పదునెనిమిదవనక్షత్రము నష్టప్రదమనియును యిరువై
యొకటవనక్షత్రము హానిదమనియును - ఈచెప్పబడిననాలుగునక్షత్రము
లు కర్మాదియను సంజ్ఞగలవనియును ఇవి ప్రయాణాది నానాశుభకర్మలవి
షయమై త్యాజ్యంబులను క్రమంబుగనిచ్చునగాన నీనక్షత్రచతుష్టయమం
దు నేశుభకార్యములును జేయగూడదనియును తాత్పర్యము,...... ....

౧౯౧ ॥ అ॥ స్వరచక్రే బాలాదిస్వరవివేకమాహ ॥మూ॥ యున్నా
వా- ప్రథమాక్షరస్వరముఖాద్ జ్ఞేయా అకారాదయో బాలో యౌవన రాజ్య
వృద్ధమృతయస్స్వస్వాదిపంచాభిధాః। క్లిష్టాదృష్టిరికారదివగదితో ద్వైత ప్రోక్త
కారోభవేత్ప్రౌఢాఖ్యాదిసకారపవముభయోరేకారఓకారకే। మా॥ యు
దితి॥ యస్య నామ్నః ప్రథమాక్షరే యః స్వరః తస్మాత్ బాలాదిత.- అకారా
దయః అకారఇకారఉకారఏకారఓకారాః జ్ఞేయాః। తత్ర- ఏతే పంచస్వ
రాః స్వస్వాదిబాల్యయౌవన రాజ్య వృద్ధమృత్యుపేత - పంచాభిధాః పంచ
సంజ్ఞాభవంతి- యథా -అకారాదినామ్నః పుంసః అకారో బాలస్వరః ఇకా
రః కుమారస్వరః -ఉకారో రాజ్యస్వరః -ఏకారో వృద్ధస్వరః - ఓకారో మృ
తిస్వరః-ఇకారాదినామ్నః పుంసః ఇకారో బాలః ఉకారో యువా ఏకారో
రాజ్యః ఓకారో వృద్ధః అకారో మృతిః- ఉకారాదినామ్నః పుంసః ఉకారో
బాలః ఏకారో యువా ఓకారో రాజ్యః అకారో వృద్ధః ఇకారో మృతిః.. ఏకా
రాదినామ్నః పుంసః ఏకారో బాలః ఓకారో యువా అకారో రాజ్యః- ఇ
కారః వృద్ధః - ఉకారో మృతిః - ఓకారాదినామ్నః పుంస ఓకారో బాలః -అ
కారో యువా ఇకారో రాజ్యః - ఉకారో వృద్ధః ఏకారో మృతిః - అకార ఏవ
దృష్టిః బాలాఖ్యా- క్లిష్టాసిద్ధా- ఇకారో ద్వైతః యౌవనాఖ్యో గదితః ఉక్తః- ఉ
కారః ప్రౌఢాఖ్యో భవేత్ ఏకారే ఓకారే చ ఉభయోః వృద్ధమృత్యోః ప్రౌ
ఢాఖ్యైవ భవేతామితి సూక్ష్మదృశావగంతవ్యం స్వస్వస్వరాదయః ప్రత్య
క్షతరభయాన్నేహోక్ష్యతే**********************

అ॥ స్వరచక్రమందు జెప్పబడియున్న బాలాదిస్వరవివేకమును జెప్పు
చున్నాడు ॥ తా॥ అకార-ఇకార-ఉకార-ఏకార-ఓకారములను నైదుస్వర
ములలో నేస్వరము నామధేయప్రథమాక్షరమందుండునో యాస్వరము
మొదలైనస్వరములకు బాల్య-యౌవన-రాజ్య - వృద్ధ-మృతులనుపంచ
విధనామంబులనియును - ఎట్లనగా- అకారాదినామముగలపురుషునికి-అ

కారము బాలస్వరము - ఇకారము కుమారస్వరము - ఉకారము రాజ్య స్వర
ము-ఏకారము వృద్ధస్వరము - ఓకారము మృత్యుస్వరము - ఇకారాదినామంబు
[illegible]లఘుపదములకు ఇకారము బాలస్వరము - ఉకారము యౌవన స్వరము-ఇత్తెరం
గున మిగిలిన స్వరంబులను స్వస్వాదిగా బాలాదిస్వరములని చెప్పబడు [illegible] ఉంగవల
యునని యు- అకారాది పంచస్వరములకు స్వస్వాదిగా-కృత్తి-రైవతి-శ్రా
ద్ధ-శ్రా ద్ధ-షా ఢలను పంచవిధానక్షత్రములనియును-గ్రంథవిస్తార భీతిచే గ్రంథ
కారుడు సూక్ష్మముగ జెప్పబడియున్నది గాన స్పష్టముగ దెలియుకోనిచ్ఛగలుం
చెనేని స్వరోదయ గ్రంథము వలన దెలిసుకోవచ్చునని ******

౧౯౨॥ శ్లో॥ స్వరగకాదిధిదార కాలాదీ - బాలాదిస్వరరూపకా
హా॥ టీకా॥ అల్పాద్యా ధిలాభహానిలాగణ కుత్స్యస్వ స్వబాలాదయస్సం
చక్వ్యస్తు పంచపంచకగణాన్ స్రా దిసంజ్ఞ గ్యపి। వారతిథుంచధాః
స్వరగ్రహకుజయోశ్చంద్రజ్ఞయో [illegible] స్పతేస్య క్రస్యార్కసుతస్య పంచస
మయాన్న సః ప్రాతరాద్యాస్సస్వరాః॥ వ్యా॥ అల్పేతి॥ బాలాదయః
స్వరాః - క్రమాత్ అల్పాధా ధికలాభహాని [illegible] - యథా
బాలస్వరః అల్పస్వల్పలాభం - యౌవనస్వర [illegible] - [illegible] నత్యధి
కం అధికార్థలాభమితియావత్ - రాజ్యస్వర [illegible] శ్రా [illegible] వృద్ధ
స్వరో హానిం - మృతిస్వరో మరణం [illegible] ర్యాదిత్యాశయః - పంచ
ఋతవః [illegible] - [illegible] పంచ-పం [illegible] పంచబగణాస్తేన
తు గణాన్ స్రా దిఅశ్విన్యాదిః బాలాదయో [illegible] - [illegible] అశ్వి న్యా
ది పంచకం అకారస్య బాలస్వరం-ఆర్ద్రాది [illegible] యౌవనాఖ్యం-ఉత్తరాది
షట్కం రాజ్యం- జ్యేష్ఠాదిపంచకం వృద్ధాఖ్యం- ధనిష్ఠాదిపంచకం మృత్యాఖ్యం-
ఇకారస్య ఆర్ద్రా దిషట్కం బాలాఖ్యం - ఉత్తరాది షట్కం యౌవనా
ఖ్యం - జ్యేష్ఠాదిపంచకం రాజ్యాఖ్యం - ధనిష్ఠాది పంచకం వృద్ధాఖ్యం- అశ్వి
న్యాది పంచకం మృత్యాఖ్యం - ఉకారస్య ఉత్తరాది షట్కం బాలాఖ్యం- ఏవ
మన్యత్రక్రమాదూహ్యం - నందాద్యపి నందాది పంచతిథయః అకారాదీనాం
క్రమాద్బాలాదయో భవంతి - అకారస్య నందతిథిః బాలాఖ్యాః భద్రా యౌ
వనాఖ్యాః - జయా రాజ్యాఖ్యాః - రిక్తాతిథిః వృద్ధాఖ్యాః - పూర్ణా తిథిః మృత్యా
ఖ్యాః - ఇకారస్య భద్రాది పంచతిథయో బాలాదయో భవంతి - ఉకారస్య జ
యాది పంచతిథయః బాలాదయో భవంతి - ఏకారస్య రిక్తాదిపంచతిథయః -
ఓకారస్య పూర్ణాది పంచతిథయః క్రమేణ బాలాదయో భవంతి - వారాః

పంచవిధాస్స్యుః - యథా అర్క కుజయో రేకవిధః - చంద్రజ్ఞయో రేకవి
ధః - వాక్పతే గుర్వో రేకవిధః - శుక్రస్యైకవిధః - అర్కసుతస్య శనే రే
కవిధః - ఇత్యేత మర్థంభవతి - అకారస్య ఆదిత్యభౌమవాసరౌ బాలాఖ్యౌ సో
మబుధవాసరౌ యౌవనాఖ్యౌ - గురువాసరో రాజ్యాఖ్యః - శుక్రవాస
రో వృద్ధాఖ్యః - శనివాసరో మృత్యాఖ్యః - ఇకారస్య సోమబుధవాసరౌ బా
లాఖ్యౌ - గురుర్యౌవనాఖ్యః - శుక్రో రాజ్యాఖ్యః - శనిః వృద్ధాఖ్యః - ఆదిత్య
భౌమౌ మృత్యాఖ్యౌ ఏవముత్తరత్ర ఊహ్యాహ్యం - ప్రాతరాద్యాః పంచ స
మయాః కాలాః బాలాదయో భవంతి - యథా అకారస్య ప్రాతః కాలో
బాలాఖ్యః సంగమో యౌవనాఖ్యః - మధ్యాహ్నో రాజ్యాఖ్యః - అపరా
హ్ణో వృద్ధాఖ్యః - సాయంతన కాలో మృత్యాఖ్యః - ఇకారస్య సంగమాద
యో భవంతి - ఉకారస్య మధ్యాహ్నాది పంచ కాలాః బాలాదయః - ఏకార
స్య అపరాహ్ణాదయః - ఓకారస్య సాయంతన ప్రాతస్సంగమ మధ్యాహ్నాపరా
హ్ణాః బాలాదయో భవంతి ఏతేషాం ఫలాని పూర్వోక్తానీతి దిక్ ....

అ॥ పూర్వశ్లోకమందు జెప్పబడియున్న బాలాదినామములకు ఫలంబుల
ను తిథివారనక్షత్ర కాలములకు బాలాదిస్వరూపమును జెప్పుచున్నాడు॥

తా॥ బాలాదిపంచస్వరములలో బాలస్వరము స్వల్పలాభమునున్ను - యౌ
వనస్వరము ధనమునున్ను - రాజ్యస్వరము ఫలప్రాప్తినిన్ని - వృద్ధస్వరము
హానినిన్ని - మృతిస్వరము మరణమునున్ను - నీక్రమంబున గలుగజేసునని
యు - అకారమునకు నశ్విన్యాది పంచకము బాలస్వరమనియు - ఆర్ద్రాది
షట్కము యౌవనస్వరమనియు - ఉత్తరాది షట్కము రాజ్యస్వరమనియు -
జ్యేష్ఠాదిపంచకము వృద్ధస్వరమనియు - ధనిష్ఠాదిపంచకము మృతిస్వరమని
యు - ఇకారమునకు ఆర్ద్రాది షట్కము బాలస్వరమనియు - ఉత్తరాషట్కము
యౌవనస్వరమనియు - శేషంబిట్లే గ్రహింపనెఱుంగవలయుననియును - అకా
రమునకు నందాది పంచతిథులు బాలస్వరమనియు - భద్రాదిపంచతిథులు
యౌవనస్వరమనియు - జయాదిపంచతిథులు రాజ్యస్వరమనియు - నీక్రమం
బుననే శేషంబు నెఱుంగవలయుననియు - అకారమునకు భానువంగారక వా
రములు బాలస్వరమనియు - సోమ-బుధ వారములు యౌవనస్వరమనియు -
గురువారము రాజ్యస్వరమనియు - శుక్ర వారము వృద్ధస్వరమనియు - శని
వారము మృతిస్వరమనియు - ఇకారమునకు సోమ బుధ వారములు బాలస్వ
రమనియు - ఉక్తశేషంబిట్లే యూహ్యంబులనియును - అకారమునకు

ప్రాతఃకాలము బాలస్వరమనియు- సంగమకాలము యౌవనస్వరమనియు - మధ్యాహ్నకాలము రాజ్యస్వరమనియు - అపరాహ్ణకాలము వృద్ధస్వరమని యు - సాయంకాలము మృతస్వరమనియు-ఇకా మునకు సంగమకాలము బాలస్వరమనియు- శేషంబిత్తెఱంగున నూహ్యంబనియును తాత్పర్యము, *****

౧౯౩॥అ॥అథపంచభిశ్లోకైఃపంథా రాహుచక్రవివక్షుయాంధర్మార్థకామమోక్షనక్షత్రనిర్ణయమాహ॥ మూ॥ వస్వాఖ్యాద్వివిశాఖమిత్రవరుణాహ్వాఖ్యాశ్చధర్మాభిధాః అర్థాఖ్యాస్త్వదితీంద్రకాలపితృభశ్రీశాజపాద్యాయవః। కామాఖ్యా అభిజిద్గాగ్నిదనుజాహిర్బుధ్న్యవిత్రేశ్వరావిశ్వాంత్యకగార్యమేంద్రవిధయోమోక్షాభిధాస్తారకాః॥ వ్యా॥ వస్వితి॥ వస్వాద్యార్యపిశాఖమిత్రవరుణాహ్వాఖ్యాఃధనిష్ఠాశ్వినీపుష్యవిశాఖానూరాధాశతభిషగాశ్లేషా ఇతిసప్తనక్షత్రాణిధర్మాభిధాఃధర్మనామధేయాఃఅదితీంద్రకాలపితృభశ్రీశాజపాద్యాయవఃపునర్వసూజ్యేష్ఠాభరణీమఘాశ్రవణపూర్వాభాద్రాస్వాత్య ఇతిసప్తతారకాఃఅర్థాఖ్యాఃఅర్థనామధేయాః - అభిజిద్భగాగ్నిదనుజాహిర్బుధ్న్యవిత్రేశ్వరాఃఅభిజిత్పూర్వఫల్గునీకృత్తికామూలోత్తరాభాద్రాచిత్రాద్రా ఇతిసప్తతారకాఃకామాఖ్యాఃకామనామధేయాఃవిశ్వాప్యాంత్యకరార్యమేంద్రవిధయఃఉత్తరాషాఢాపూర్వాషాఢారేవతీహస్తోత్తరఫల్గునీమృగశీర్షరోహిణ్య ఇతిసప్తతారకాఃమోక్షాభిధాఃమోక్షాఖ్యాః॥ని॥ ఆఖ్యాహ్వాఅభిధానంచనామధేయంచనామచేత్యమరః

అ॥ అయిదుశ్లోకములచేపంథారాహుచక్రవివక్షుధర్మార్థకామమోక్షనక్షత్రనిర్ణయమును జెప్పుచున్నాఁడు॥తా॥ అశ్విని - ధనిష్ఠ - పుష్యమి - విశాఖ-అనూరాధ-శతభిషము - ఆశ్లేష-ఈ౭నక్షత్రములుధర్మనక్షత్రములనియును - పునర్వసు-జ్యేష్ఠ-భరణి - మఘ - శ్రవణము - పూర్వాభాద్ర- స్వాతి ఈ౭న్ను అర్థనక్షత్రములనియును - అభిజిత్తు - పూర్వఫల్గుని - కృత్తిక-మూల-ఉత్తరాభాద్ర- చిత్త-ఆర్ద్ర- ఈ౭న్ను కామనక్షత్రములనియును - ఉత్తరాషాఢ - పూర్వాషాఢ-రేవతి-హస్త- ఉత్తరఫల్గుని-మృగశిర-రోహిణి ఈ౭న్ను మోక్షనక్షత్రములనియును తాత్పర్యము

౧౯౪ ॥ మూ ॥ మూర్ధ్నిధర్మేగతేతథాహిమకరేధర్మాదిసంస్థేగ్రహాద్యాయాభంగమవాప్నుయాదథజయంక్రోధాదనర్థంజయం। స్థాయీయాయీద్విజయంసభంగవికలంతద్వద్గ్రహంసంగరంభృత్యాజాండజసంగరే

చగతే సర్వత్ర రాజ్ఞాం యుద్ధే ॥ వ్యా॥ సూర్యే ధనుర్గతే పూర్వోక్తేన
నక్షత్రాదిచతుష్టయ సప్తకే తస్మింతథాహిమకరే చంద్రే తత్రాదిసంస్థితే ధర్మార్థ
కామమోక్షత్రిక్షు తేషు చ - యాయీ - క్రమాత్ భంగం - జయం -
క్రోధానాం జయం - అవాప్నుయాత్ - స్థాయీతు - విజయం - సభంగ
వికలం - విగ్రహం - సంగరం - ఇత్యాది - తేనా యథాక్రమం సంపన్నః -
సూర్యే ధనుర్గతే - చంద్రే పిధనుర్గతే సతి - యాయినో భంగః - చంద్రే
అర్థగతే ... జయః - చంద్రే కామాఖ్యగతే సత్యపజయః - చంద్రే మో
క్షాఖ్యగతే సతి ... సర్వత్ర మంగళః - సూర్యే ధనుర్గతే
చంద్రే పధర్మాఖ్యనక్షత్రగతే సతి - స్థాయినో విజయః - చంద్రే అర్థగతే
భంగః - చంద్రే కామాఖ్యగతే పరాజయః - చంద్రే మోక్షగతే స్థాయినో
యుద్ధం చేత్ - భృత్యా ... భృత్యయోః భటయోః - అజయోః మే
షయోః - ... ద్వయోః సంగరే యుద్ధే రాజ్ఞాం యుద్ధే చ - గ
మనే ప్రయాణే చ - సర్వత్ర సర్వదా - ఇదం విచారణీయమితి శేషః.........

తా॥ సూర్యచంద్రులిరువురు పూర్వశ్లోకోక్త ధనుర్నక్షత్రములందుం
డుండుటనప్పుడు రాజు దండెత్తిపోయి యుద్ధమున వెళ్లెడి రాజునకు భంగమనియు
చంద్రుడు అర్థాఖ్య నక్షత్రములందుండినప్పుడు జయమనియు - కామా
ఖ్యనక్షత్రగతుడై యుండినప్పుడు పజయమనియు - మోక్షాఖ్యనక్షత్రగతు
డై యుండగా పజయమనియు - ఈ సూర్యచంద్రులు ధనుర్గతులై యుం
డుసమయమందు తన పట్టణములో నే యుండి యుద్ధము చేసెడి రాజునకు విజయ
మనియు - చంద్రుడర్థగతుడై యుండగా భంగమనియు కామగతుడై యుండ
గా పరాజయమనియు - మోక్షగతుడై యుండగా విశేష యుద్ధమగునని యు
ను - భటులు - పొట్టేళ్లు - కోళ్లు - పిట్టకిపిట్టలు - ప్రమదములకలహములు జేయించేసమయ
మునను - రాజులు యుద్ధమునకు వెళ్లుసమయమునను ఈవిచారమావశ్యక
మనియును తాత్పర్యము, ***** *** ** ***** ***** ****** *** ***

౧౫౫॥ ఆదిత్యే ధర్మగతే తథాహిమకరే ప్యర్థాదిసంస్థే క్రమాద్బంధు
ద్వేషమియాజ్జయంచ వసుధాం యాయీచ సర్వాశుభం । లక్ష్మీంభంగ
మథాశుభంచ విజయం స్థాయీతు సంప్రాప్నుయాద్యాత్రా చ క్రఫలంను
యై పరచితేచ సన్యక్ప్రకారాంతరం॥ వ్యా॥ ఆదిత్య ఇతి॥ ఆదిత్యే సూర్యే - అ
ర్థగతే పూర్వోక్తార్థాఖ్యనక్షత్రగతే సతి - తథా హిమకరే చంద్రే అర్థా
దిసంస్థే సతి యాయీ బంధుద్వేషం - జయం - వసుధాం శత్రురాజ్యం - సర్వా

శుభంచ - క్రమాదియాత్ - ప్రాప్నుయాత్ అథస్థాయీనాతు - లక్ష్మీః - భం
గం-అశుభం విజయంచసంప్రాప్నుయాత్-అయమాశయః - సూర్యేస్థగతే
చ - చంద్రేపృష్ఠగతేసతియాయినోబంధుద్వేషః-స్థాయినోలక్ష్మీః-చంద్రేకామ
గతేయాయినోజయః - స్థాయినోభంగః - చంద్రే మోక్షగతేయాయినో
భూలాభః - స్థాయినఃఅశుభం - చంద్రేధర్మగతేయాయినఃఅశుభంస్థా
యినోదీర్ఘ - ద్వేషః - ప్రాచీనైఃపూర్వోక్తశ్లోకప్రకారమేవ తత్తత్ర
ప్రతిపాదితః-చక్రఫలంపంథారాహుచక్రఫలం-సమ్యక్ జ్ఞాత్వావిచార్య
ప్రకారాంతరమస్యప్రకారః-సంయోజితమితికాలామృతకారోక్తిః****

తా ॥ సూర్యచంద్రులధర్మక్షనక్షత్రగతులైయుండునప్పుడుయు
ద్ధమునకువెడలినరాజుకుబంధుద్వేషము - తనపట్టణములోనేయుండి
యుద్ధముజేసెడిరాజునకు ఐశ్వర్యంబును - చంద్రుడుకామగతుడై
యుండగా యుద్ధమునకు వెళ్లినవానికిజయము - స్వస్థానమందునుండి
యుద్ధముజేసెడివానికిభంగము-చంద్రుడుమోక్షగతుడైయుండగా యా
యికిభూలాభము- స్థాయికిఅశుభము-చంద్రుడుధర్మగతుడైయుండగా
యాయికిఅశుభము-స్థాయికిదీర్ఘద్వేషమునుగలుగుననియును-పూర్వు
లచేపూర్వశ్లోకమందుజెప్పబడియున్నక్రమముననేతలుచుగాప్రతిపాదిం
పబడియున్నను పంథారాహుచక్రమును తెస్సగాశోధించిన కాలామృత
కారుచేతక్తార్థము ప్రకారాంతరముగనీశ్లోకమందుజెప్పబడియున్నదని
యును తాత్పర్యము॥**

౧౯౬॥మూ॥అర్కే కామగతే తథామృతకరే కామాదిసంస్థే క్రమా
ద్యాయీ యుద్ధమవాప్నుయాద్ధనిధనం సర్వాపదం మంగళం। యుద్ధంచద్విజ
జయంధనంశుభకరంస్థాయీతుభంగంసదా విద్వద్భిఃక్రమశః ప్రయాణ
సమయే జ్ఞేయంచతుర్ధాఫలం॥ వ్యా॥అర్క ఇతి॥ అర్కే కామగతే కామా
క్షనక్షత్రగతేసతి-అమృతకరేచంద్రేపి- కామాదిసంస్థే- యాయీ- క్ర
మాత్ యుద్ధంఅర్థనం-సర్వాపదం-మంగళమితిఫలానిఅవాప్నుయాత్ -
స్థాయీతు- యుద్ధంచ ద్విజయమిష ద్విజయం-ధనం-శుభకరం-భంగంచేతిఫ
లానిక్రమాత్-అవాప్నుయాదిత్యనుషంగః అయమభిప్రాయః సూర్యే
కామాక్షనక్షత్రగతే - చంద్రేచతన్నక్షత్రగతే - యాయీయుద్ధం- స్థా
యీతుయుద్ధంచద్విజయంచ చంద్రే మోక్షగతే-యాయీఅతిధనం - స్థాయీ
తుధనం - చంద్రే ధర్మగతే-యాయీసర్వాపదం - స్థాయీశుభకరం- చం

ద్రే గ్ధగతే యాయీ మంగళం - స్థాయీ భంగం - అవాప్నుయాదితి - విద్వద్భిః ప్రయాణసమయే - చతుర్ణాం ఫలం - సూర్యే కామగతే చంద్రస్య కామమోక్షధర్మార్థగావస్థానాం ఫలం క్రమశోపి జ్ఞేయం సమ్యగ్విచారణీయమిత్యర్థః ॥

తా ॥ సూర్యుడు కామాఖ్య నక్షత్రగతుడై యుండు నప్పుడును - చంద్రుడు కామ మోక్ష ధర్మార్థ నక్షత్రగతుడై యుండు నప్పుడును - పట్టణము వెడలి యుద్ధమునకు బోయిన రాజు యుద్ధము అతిధనము - సర్వాపద - మంగళము నుచతుర్విధ ఫలములను - తన పురమున నే యుండి యుద్ధము జేసే రాజు - కించిద్విజయము - ధనము - శుభము - భంగము నుచతుర్విధ ఫలంబులను బొందు నని యును - విద్వాంసుల చేత నీ చతుర్విధ ఫల విచారము వశ్యముగ జూడ వలెనని యును తాత్పర్యము.

౧౯౭ ॥ సూ ॥ భానౌ మోక్షగతే తథాప్యుడుపతౌ మోక్షాదిసంస్థే క్రమాత్ భంగం విజయం శ్రియం చ సమియాద్యాయీ చ సంధిం సదా। స్థాయీ చాపజయం మహీం చ మహతీం భంగం మహద్విగ్రహం పంథా రాహుగతం ఫలం చ లిఖితం ధర్మాదిచక్రం త్విదమ్ ॥ వ్యా ॥ భానావితి॥ భానౌ సూర్యే మోక్షగతే మోక్షాఖ్యనక్షత్రగతే - ఉడుపతౌ ఉడూనాం నక్షత్రాణాం పతిశ్చంద్రస్తస్మిన్నపి మోక్షాదిసంస్థే - క్రమాద్యాయీ - భంగం సర్వజయం శ్రియం - సంధిం సామోపాయం సమియాత్ - స్థాయీ తు జయం మహతీం విపులాం - మహీం పృథివీం - భంగం - మహద్విగ్రహం చాతుర్విధ్యం సమియాత్ - అయం భావః సూర్యే మోక్షనక్షత్రగతే చంద్రే తద్గతే సతి - యాయీ భంగం - స్థాయీ అధిక జయం - చంద్రే ధర్మనక్షత్రగతే - యాయీ జయం - స్థాయీ తు భూలాభం - చంద్రే అర్థగతే యాయీ శ్రియం - స్థాయీ భంగం చ - చంద్రే కామనక్షత్రగతే యాయీ సంధిం యా - స్థాయీ కలహం సమియాత్ - ప్రాప్నుయాత్ ఇదం పంథా రాహు చక్రగతం ఫలం లిఖితం ఇదం శ్లోక చతుష్టయోక్తం ధర్మాదిచక్రమిత్యుచ్యతే.

తా ॥ చంద్రసూర్యులిరువురు మోక్షాఖ్య నక్షత్రగతులై యుండు నప్పుడును సూర్యుడు మోక్షగతుడై యుండగా చంద్రుడు ధర్మార్థకామ నక్షత్రగతుడై యుండె నేని అట్టి సమయంబున రాజు పను జేర్చుకొని యుద్ధమునకు వెడలిన ప్రభువు భంగమును సర్వజయమును సంపదను సామోపాయమును నీ చతుర్విధ ఫలములను క్రమముగా బొందునని యును చంద్రసూర్యులు త్రిక్రమంబున నుండగా తన పురంబున నే యుండి యుద్ధము జేసెడి రాజు జయమును - శ

త్రురాజ్యమును-భంగమును-పశేవకలహమును - నీఫలంబుల గ్రహింబుగ బొందుననియునుపంధారాహుచక్రఫలంబది.యగానశ్లోక చతుష్టయమం దుప్రతిపాదింపబడినయర్థ- మేధగ్మాదిచక్రంబన వ్యవహరింపబడుచున్న దనియును తాత్పర్యము **

౧౯౮॥ అ॥ అథ సూర్యచంద్రనాడీవివేకమాహ॥ మూ॥ నాసాదక్షిణభాగజాతపవనస్సూర్యాఖ్యనాడీశుభాసంగ్రామవ్యవహారమైథునభయస్నానాన్నభంగార్తిషు। నాడ్యన్యాశశినస్శుభైవగమనాలంకారపాణిగ్రహక్షేత్రాద్యేషుయదంశే వాయుచలనేతత్పాదపూర్వం వ్రజేత్ ॥ వ్యా॥ నాసేతి॥ నాసాదక్షిణభాగజాతపవనః నాసాయాః నాసికాయాః దక్షిణభాగః తత్రజాతోయః పవనో వాయుః సపవనసూర్యాఖ్యనాడీత్యుచ్యతే - సానాడీ - సంగ్రామవ్యవహారమైథునభయస్నానాన్నభంగార్తిషు సంగ్రామోయుద్ధం - వ్యవహారః క్రయవిక్రయాదివ్యాపారః- మైథునంమిథునకర్మ -భయం రాజభీతిః - స్నానంమంగళస్నానం-అన్నం-అన్నశబ్దే. భోజనకాలోలక్ష్యతేభంగఃపరాజయః - ఆర్తిఃపీడాపతాసుశుభాశుభ ప్రదా- అన్యానాడీ- నాసావామభాగజాతవాయుఃశశినఃచంద్రసంబంధినీ నాడీత్యుచ్యతే సా చంద్రనాడీ - గమనాలంకారపాణిగ్రహక్షేత్రాద్యేషుప్రయాణభూషణవివాహకృషికర్మసుశుభా - యదంశే వాయుచలనంయద్భాగవాయుచలనంభవతి - తత్పాదపూర్వంతద్భాగచరణపూర్వం వ్రజేత్ -సంగ్రామాదిషు దక్షిణపాదపూర్వం ప్రయాణాదిషు వామపాదపూర్వం వ్రజేదితిభావః

అ॥ చంద్రసూర్యనాడీవివేకముసు జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ నాసికమున కుకుడిపక్కనున్న రంధ్రమునందు సంచరించుచున్న వాయువుసూర్యనాడి యనియు - ఈసూర్యనాడి-యుద్ధము -క్రయవిక్రయాదివ్యాపారము-మైథునము - రాజభయము - మంగళస్నానము- భోజనకాలము-పరాజయము మనఃపీడ - ఇవిమొదలగుకార్యములవిషయమై శుభకరంబని యును - నాసికమునకు యెడమపక్కనున్నరంధ్రమందు సంచరించే వాయువుచంద్రనాడియనియు- ఆనాడి - భూషణధారణము-వివాహము-వ్యవసాయము- మొదలగుకార్యములవిషయమైశుభకరంబనియు- నాసికమునకు యేభాగమునందు వాయువుసంచరించుచుండునో - ఆభాగపాదసంచారముముందుగా జేయవలయునని యునభిప్రాయము.

౧౯౯॥ అ॥ సర్వదిగ్గమననిర్ణయమాహ॥ మూ॥ కౌబేరీముదయేకతే

స్సురపతేర్దేశం మధ్యందినే సాయం వారుణదేశ మంతకదిశం యామార్ధ
రాత్రే వ్రజేత్ । గోధూళావభిజిత్యుషస్యపిగతస్సర్వాసు నిత్యం గ్రహాణాం
సామోహాషపికింపునశ్శుగమనే లగ్నాదిశుద్ధిం వినా ॥ వ్యా ॥ కౌబేరీమితి॥ ర
వేరుదయే సూర్యోదయ కాలే - కౌబేరీము దీచీం దిశం - మధ్యందినే మధ్యా
హ్నే - సురపతేర్దేశం ప్రాగ్దిశం - సాయంకాలే వారుణ దేశం పశ్చిమదిశం
అర్ధరాత్రే అంతకదిశం దక్షిణదిశం - యాత్రాం వ్రజేత్ - గోధూళౌ - అభి
జితి - ఉషసి చ - సర్వాసు దిక్షు చతుర్దిక్షు అథ- దా - గోధూళ్యభిజిదుష
స్సంస్వరూపం ప్రాగేవోపపాదితత్వాన్నేహ లిఖ్యతే - సంగా మోహాష
సిశనివాసరోషః కాలే - లగ్నాదిశుద్ధింవినాపి గమనే ప్రయాణేఽర్ధదేతకిం
పునః కిమువక్తవ్యం - శన్యుషసః శుక్రబుధచంద్రహోరాక్రాంతత్వాదితి
భావః - మందాహోరాషసి స్యాచ్ఛుక్రవారస్య చరమయామ ఇత్యర్థః......

అ ॥ సర్వదిగ్గమననిర్ణయము జెప్పుచున్నాడు॥ తా ॥ ప్రయాణకర్త
సూర్యోదయ కాలమునందు నుత్తరమునకును - మధ్యాహ్న కాలమునందు
తూర్పునకును - సాయంకాలమునందు పశ్చిమంబునకును - అర్ధరాత్రి యం
దు దక్షిణంబునకును - పైనముబోయెనేని ఇష్టసిద్ధిగలుగుననియును - గోధూ
ళి-అభిజిత్ - ఉషఃకాలములందు యమనేదిక్కునకు ప్రయాణము వెళ్లి నాధనలా
భము గలుగుననియును - శన్యుషఃకాలమునందు శుక్రవారచరమయామ
మనుట ఈ కాలము శుక్ర - బుధ - చంద్రహోరాక్రాంతమైయుండుట గా
నలగ్నాదియే విచారమున్ను జేయక ఉక్తకాలమందు ప్రయాణము వెళ్లినవా
రికి సర్వాభీష్టసిద్ధిగలుగుననియు నభిప్రాయము,

౨౦॥అ॥ ప్రస్థానే ముఖ్యతమ నక్షత్రాణి తత్సమ్మితి కాలంచ దర్శయతి
॥ మూ॥ పాణిస్థాధ్వని కార్యసిద్ధిరనిశం మైత్రే ప్రయాతస్య తు జ్యేష్ఠాయాము
షితస్య తత్ర హి పునర్మూలే ప్రయాతస్య తు । మాండవ్యస్య మనోజయో
హ్యుషసి చేద్గార్గస్య యానం మతం స్యాత్పష్యేక్షుకునః బృహస్పతిమతం
తత్రాపి యాత్రార్థదా ॥ వ్యా ॥ పాణిస్థేతి॥ మైత్రే అనూరాధానక్ష
త్రే - ప్రయాతస్య పుంసః అధ్వని మార్గ ఏవ అనిశ సర్వదా - కార్యసిద్ధిః పా
ణిస్థా హస్తగతా - అవిఫలేత్యర్థః- జ్యేష్ఠాయాముషితస్య ప్రయాతస్య ఏవం
పునః మూలే మూలానక్షత్రే ప్రయాతస్య చ - తత్ర మార్గ ఏవ కార్యసిద్ధిః
పాణిస్థా - మాండవ్యస్య ఋషేః మనోజయః - ఇదానీం కార్యమవశ్యం భ
వతీతి నిస్సంశయచిత్తం మతమిష్టం - గార్గ్యస్య తూషసి చేద్యానం ప్రయా-

౨౦ ॥ శుభకరమితి-మతమిష్టం - బృహస్పతిమతంతుసమ్యక్శకునంశుభశ
కునంస్యాద్యదితత్రాపితదానీమేవయాత్రార్థదేశగమనంశకునస్వరూపంతు
అగ్రేతత్పృత్యయద్యపిజ్యేష్ఠానక్షత్రముత్తమేష్వహస్సాదిషువామధ్యేవా
శతభిషగాదిషువానోక్తంతత్రాప్యత్రోక్తగాత్వేనస్వీకృతత్వాదవగేయం

అ ॥ ప్రయాణవిషయమైనయుక్తాగతనక్షత్రములనున్ను - ఆయామా
సంబంధనిష్టంబులగుకాలములనున్ను జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ అనూరా
ధానక్షత్రమందును-జ్యేష్ఠయందును-మూలయందునుప్రయాణముకెడలిన
వారికిగార్యసిద్ధికరస్థితమైయుండునది నసగానిషిద్ధములైనవిసిద్ధికలుగును
నటు-చిత్తానందేసంశయమునునుంచకనిపుడిష్టసిద్ధికలుగునదైనములసె
లైతివారికిసర్వలాభంబులుచేకూరుననిమాండవ్యమహాఋషిమతంబనియు
గార్గ్యమహర్షియొక్కమతము- ఉషఃకాలమందుపైనముల్లోఁ వార
లకిష్టసిద్ధికలుగుననియు - బృహస్పతిమతమువొ ప్పుడుశుభశకునములగు
చున్నచో అప్పుడుప్రయాణమువెళ్లవచ్చులాభకరమనియు - శకునస్వరూప
మముందుజెప్పబడుచున్నదనియు- జ్యేష్ఠానక్షత్రముకే [illegible] నక్ష
త్రములలోగ్రహింపబడకపోయినప్పటికినిచ్చట [illegible] ఉత్త
మంబనియునుతాత్పర్యము ....

౨౨౧ ॥ శ్లో॥ ప్రయాణలగ్నాదిద్వాదశభావస్థితగ్రహఫలమాహ॥
మూ॥ ఆయుర్ద్రవ్యజయాన్నమిత్రకలహస్త్రీవ్యాధిభాగ్యోత్సవప్రా
ప్త్యప్రాప్తికరాఃక్రమాచ్ఛుభఖగాయాత్రాదిసంస్థాః॥ క్రూరాస్తు
మయభీతభూపణరిపుభ్రాంత్యర్థపీడావ్యయక్రోధానర్థధనవ్యయం
వ్యయకరాస్స్యుర్యాతురేతాధ్వని॥ వ్యా॥ ఆయురితి॥ యాత్రాగృహా
దిస్థితాః ప్రయాణలగ్నప్రభృతిషుద్వాదశలగ్నేషుస్థితాః-శుభఖగాఃగురు
శుక్రపాపాయుతబుధాక్షీణచంద్రాశ్చేతిశుభగ్రహాః - యాతురాయు
ర్ద్రవ్యాదికరాభవంతి - ప్రయాణలగ్నేయుక్తగుర్వాదిశుభగ్రహాఃస్థితా
శ్చేత్ యాతురాయుః ఆయుర్వృద్ధిః ప్రయాణలగ్నాత్ ద్వితీయగతాశ్చేద్ద్ర
వ్యంలగ్నాత్తృతీయేజయం-చతుర్థేన్నం-పంచమేమిత్రంబంధులాభం-షష్ఠే
కలహం-సప్తమేస్త్రీలాభం-అష్టమేవ్యాధిం-నవమేభాగ్యం దశమేఉత్సవం
ఏకాదశేప్రాప్తిం-ద్వాదశేఅప్రాప్తింవస్తుప్రాప్తించ-క్రమాద్దద్యుః
క్రూరాస్సూర్యాదిపాపగ్రహాస్తుప్రయాణలగ్నాదిద్వాదశభావేషుస్థి
తాస్సంతఃక్రమాదామయభీత్యాదికరాస్స్యుః-యథాపాపాలగ్నగతాశ్చే

మయంరోగం-ద్వితీయే భీతించోరాదిభ్యోభయంతృతీయే భూషణంచతుర్థే రిపుంశత్రుదర్శనంపంచమే భ్రాంతించిత్తవైకల్యం-షష్ఠే ధనం-సప్తమే పీడాం శరీరజాడ్యం-అష్టమే మృతింమరణం-నవమే క్రోధం-దశమే అనర్థంఏకా దశే వసుంధరాంభూలాభం-ద్వాదశే వ్యయంపదార్థక్షయం చేతిక్రమాత్-అధ్వనియాతుర్దద్యుః॥**********************************

అ॥ ప్రయాణలగ్నాదిద్వాదశ భావములయందు సూర్యాదిగ్రహస్థితికి ప్రత్యేక ఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ శుభగ్రహంబులగు గురు-శుక్ర బుధ-పూర్ణచంద్రులలో నెవ్వరు ప్రయాణలగ్నము నందుండినను నాయుర్వృద్ధిని-లగ్నద్వితీయస్థానగతులై యుండునపుడు-ద్రవ్యమును-తృతీయస్థానగతులై యుండిరేని-జయమును-చతుర్థస్థానగతులై యుండిరేనియన్నమును-పంచమస్థానగతులై యుండిరేని బంధులాభమును-షష్ఠస్థానగతులై యుండిరేని కలహమును-సప్తమస్థానగతులైరేని స్త్రీలాభమును-అష్టమస్థానగతులైరేని వ్యాధిని-నవమస్థానగతులైరేని భోగమును-దశమస్థానగతులైరేని యుత్సవమును-ఏకాదశస్థానగతులైరేని ఫలప్రాప్తిని-ద్వాదశగతులైరేని వస్త్రభావమును నీక్రమంబున ఫలంబుల నిత్తురనియును సూర్యాదిపాపగ్రహంబులు ప్రయాణలగ్నాదిద్వాదశలగ్నములయందుండిరేని-రోగము-భయము-భూషణలాభము-శత్రుదర్శనము-చిత్తవైకల్యము-ధనము-శరీరజాడ్యము-మరణము-కలహము-అనర్థము-భూలాభము-పదార్థక్షయములనెడి ద్వాదశవిధఫలంబులనీక్రమంబున ప్రయాణకర్తకు మార్గమందుగలుగ జేతురనియును తాత్పర్యము॥*******************

౨౦౩॥ అథయాత్రాయోగానాహ॥**************************

మూ॥ యాత్రాలగ్నగతశ్శుభోఽర్థసుఖదో యోగాఖ్య ఇందుంవినా లగ్నస్థో మణిభూమిదౌ శుభఖగౌ మార్గేఽధియోగస్త్వయం। లగ్నస్థాస్త్రిశుభా యదీంద్రసుఖదా యోగాధియోగస్త్వయం సౌమ్యాః కేంద్రగతాస్త్వభీష్టఫలదాః స్స్యాద్రాజయోగస్త్వయం॥ వ్యా॥ యాత్రేతి॥ ఇందుంవినా చంద్రం విహాయ-శుభః ఏకశ్శుభగ్రహః-యాత్రాలగ్నగతశ్చేత్ అర్థసుఖప్రదశ్చ-భవేత్ అయంయోగాఖ్యోయోగః-శుభఖగౌ ద్వౌ శుభగ్రహౌ లగ్నస్థౌ యది-మార్గే ఏవ మణిభూమిదౌ భవతః అయమధియోగాఖ్యో యోగః త్రిశుభాః త్రయశ్శుభగ్రహాః లగ్నస్థా యది-ఇంద్రసుఖదాః స్వర్గసుఖ

దా ఇత్యర్థః అయం యోగాధియోగః సౌమ్యాః శుభగ్రహాః- కేంద్రగతాః లగ్నచతుర్థసప్తమదశమస్థాయది - అభీష్టఫలదాః ఈప్సితఫలప్రదాతారః స్యుః-చంద్రంవిహాయేతి సర్వత్రానుషంగః అయం రాజయోగస్స్యాత్

అ॥ ప్రయాణవిషయమై యోగనిర్ణయము జేయుచున్నాడు

తా॥ చంద్రుడు వినాగా నే శుభగ్రహమైనను ప్రయాణలగ్నమందుండెనేని యర్థసుఖకరుడగునని యు-ఇదియయోగాఖ్యయోగమనియు-రెండుశుభగ్రహములు ప్రయాణలగ్నగతులై యుండిరేని ప్రయాణకర్తకు మార్గమధ్యమందు రత్నలాభభూలాభకరులగుదురనియు - ఇది యధియోగాఖ్యయోగమనియు - మూడుశుభగ్రహములులగ్నగతులైయుండిరేనిస్వర్గసుఖముతో సమానంబగుసుఖంబును గలుగజేతురనియు - ఇదియ యోగాధియోగమనియు - నాల్గియు - శుభగ్రహములులగ్నచతుర్థ-సప్తమ-దశమస్థానములయందుండిరేనిసర్వాభీష్టప్రదులగుదురనియును ఇదియరాజయోగమనియుచంద్రుడువినావుగాననేయభిప్రాయము ఈచెప్పబడిన యోగములన్నిటియందునునూహింపవలయుననియును తాత్పర్యము ***

౨౦౩ ॥ అ ॥ అథ తారాబలమాహ॥ మూ॥ జన్మర్క్షాదిపునః పునర్నవనవ స్యుస్తారకాశ్చంద్రయుగ్ధిష్ణ్యాంతం గణయేత్సమాశ్శుభఫలాస్సంత్యాస్సదానేతరాః। తాసు త్ర్యాద్యచతుర్ద్వితీయచరణాస్త్యాజ్యాశ్చ శాకం గుడం దానం స్యాల్లవణంచ హేమసతిలం తచ్ఛేషపాదాశ్శుభాః ॥ వ్యా॥ జన్మర్క్షాదీతి ॥ జన్మర్క్షాది జన్మనక్షత్రమారభ్య చంద్రయుగ్ధిష్ణ్యాంతం చంద్రస్థిత నక్షత్రపర్యంతం నవనవసంఖ్యాః క్రమేణపునఃపునర్గణయేత్ స్యాదితారకాః తారాస్స్యుః-సాంత్యాః-అంత్యేనపరమమైత్రేణసహితాః సమాస్సమతాదాః శుభఫలదాస్సత్ఫలదా భవంతి ఇతరాః నవమాతిరిక్తా విషమతారాః న శుభఫలదాః-విషమాస్వపి కేషాంచిత్పాదానాం శుభఫలదత్వమస్తీత్యాహ ॥ తాస్వితి ॥ తాసు జన్మవిపత్ప్రత్యక్ నైధనాని విషమతారాసు క్రమాత్ త్ర్యాద్యచతుర్థద్వితీయపాదాస్త్యాజ్యాః అయంభావః- జన్మతారాయాం తృతీయపాదః - విపత్తారాయామాద్యపాదః - ప్రత్యక్తారాయాం చతుర్థపాదః - నైధనతారాయాం ద్వితీయపాదస్త్యాజ్యః - జన్మతారాయాం శాకం - విపత్తారాయాం గుడం - ప్రత్యక్తారాయాం లవణం - నైధనతారాయాం సతిలం తిలసహితం హేమసువర్ణం - దానం దానవిషయం స్యాదేవం చేత్తచ్ఛేషపాదాశ్శుభాస్స్యుః.

అ ॥ తారాబలనిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ జన్మనక్షత్రము
మొదలుచంద్రుండుండేనక్షత్రమువరకులెక్కించి తొమ్మిదేసి నక్షత్రము
లనుగణనచేయవలయుననియు - నిట్లుగణనచేయగానవితారలగును - అట్టితా
రలలోపల తొమ్మిదిగానగా తొమ్మిదవ రతోగూడనను తారలు శుభఫలద
ములనియు - మిగిలిన జన్మ - విపత్ - ప్రత్యక్ - నైధనములనెడి నవ మాలిగిక్కని
షిద్ధతారలు నిషేధవిషయములనియు - ఇట్లు నిషేధింపబడిన జన్మాదినై
ధనాంతవిషమతారలలో జన్మతారయందు తృతీయపాదము - విపత్తారయం
దాద్యపాదము ప్రత్యక్తారయందు నాలవపాదము - నైధనతారయందు రెం
డవపాదమున్ను అశుభకరములుగాన నీపాదములను నిషేధించగా శేషిం
చినపాదములుగాక పూర్వ - కముగ త్రోపాదేయములనియు - ఇదిగొ
ట్లని జన్మతారకు శాకదానమును విపత్తారకు గుడమును - ప్రత్యక్తారకు లవ
ణమును - నైధనతారకు నువ్వులతోగూడిన సువర్ణమును దానముచేసి
రేని నిషిద్ధ పాదములు శుభకరములగుననియును తాత్పర్యము,....

౨౦౮ ॥ అ ॥ అథచంద్రబలమాహ ॥ షష్ఠైకాదశసప్తమాద్యదశమే
ష్వింద్వస్తృతీయేషు బలాగాచంద్రబలంత్వితం విగణయ్యజన్మాదిచంద్రాంత
తః । గోచారాదిష్వధపంచమే నవమే పక్షేవళీష్టేశ కృష్ణేష్వంత్యేచ
తుర్థరంధ్రసదనేష్వర్కాష్టచాంద్రశ్శుభః ॥ వ్యా ॥ షష్ఠేతి. ఇమస్యార్థః
షష్ఠైకాదశసప్తమాద్యదశమేష్వింద్వస్తృతీయేషుచస్థితశ్చేత్ శుభః శుభకరోభ
వతి ఇతి శ్లోకస్యయోజ్యం తారాబలచంద్రబలం - జన్మాది - జన్మనక్షత్రం జన్మ
రాశిమారభ్య చంద్రాంతతః చంద్రనక్షత్రచంద్రరాశిపర్యంతం విగణయ్య తా
రా తారాబలే జన్మనక్షత్రమారభ్య చంద్రనక్షత్రపర్యంతం చంద్రబలే జన్మరా
శిమారభ్య చంద్రరాశిపర్యంతమితి వివేకః ॥ గోచారాదిష్వంతరమాహ ॥ పక్షేతి ॥ వళీష్టే
పక్షే శుక్లపక్షే - పంచమే - ద్వినవమే - ద్వితీయనవమగో - శ్చన్యస్మితోపియో
యోగాదిషు ఆదిశబ్దేన సకలశుభకర్మస్వపి శుభః - కృష్ణేకృష్ణపక్షే అంత్యే
చతుర్థరంధ్రసదనేషు ద్వాదశచతుర్థాష్టమేషు శుభ ఇత్యన్వయః ॥

అ ॥ చంద్రబలమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ జన్మరాశిమొదలు చంద్రు
డుండేరాశివరకుగణనచేయగా చంద్రుడు జన్మరాశియందును - జన్మరాశి
కి - తృతీయ - షష్ఠైకాదశ - సప్తమ - దశమరాసులయందునుండెనేని శుభ
కరుడనియును - తారాబలవిషయమునైజన్మనక్షత్రము మొదలు చంద్రస్థిత

నక్షత్రమునరకును - చంద్రబలవిషయమై జన్మరాశి మొదలు చంద్రస్థిత రాశిపర్యంతముగణనజేయువలయుననియు -గ్రంథకర్తయభిప్రాయము - మతాంతరంబెట్లనిన - శుక్లపక్షమునందు-పంచమ-ద్వితీయ-నవమస్థానములయందున్న - కృష్ణపక్షమునందు ద్వాదశ - చతుర్థ - అష్టమస్థానములయందున్నన్నచంద్రుడుసకలశుభకర్మలవిషయమైశుభకరుడనియు గ్రంథాంతరాభిప్రాయము.***************************************

౨౦౫ ॥ అ ॥ అథనిర్గమనలక్షణమాహ॥ శ్లో॥ తల్లగ్నే గమనంచేన రపతిఃఖడ్గాదిసంచాలయేన్మిత్రైర్మిత్రగృహంపితృగ్రహసుర్గాన్ సంపూజ్యతద్దిక్పతిమ్ । ఏతన్నిర్గమనంత్రిరాత్రమవధిః పశ్చాద్వ్రజేన్మంగళైర్విప్రాదిర్వసుతండులాద్యపినయేత్పాన్యత్పంచరాత్రావధిః॥ వ్యా॥ తల్లగ్నే ఇతి ॥ తల్లగ్నే బలయుక్తలగ్నే - గమనంచేత్ నసంభవతియది-తదా-నరపతిః రాజా - పితృగ్రహసుర్గాన్ పితరఃప్రసిద్ధాః - గ్రహాఃసూర్యాదయః- సురాఃగృహదేవతాః తాన్ - కించతద్దిక్పతింయాందిశంగమిష్యతితద్దిగధిపతించసంపూజ్య - ఖడ్గాదిఆదిశబ్దేనఛత్రచామరాదిరాజచిహ్నంగృహ్యతే - మిత్రైస్సహమిత్రగృహంబంధుగృహంప్రతి-సంచాలయేత్ బంధుగృహేస్థాపయేదితి యావత్ పితౄన్ సంపూజ్యేత్యనేనఅభ్యుదయికంశ్రాద్ధంకర్తవ్యమితిగమ్యతేఏతన్నిర్గమనమిత్యుచ్యతేఏతస్యత్రిరాత్రమవధిః పశ్చాత్త్రిరాత్రానంతరంమంగళైస్తూర్యాదిభిఃసహ - వ్రజేదితిరాజ్ఞాగంతవ్యంవిధిః - విప్రాదిఃఆదిశబ్దేనవైశ్యశూద్రయోర్గ్రహణం- వసుతండులాది - విప్రాణాంవసుహిరణ్యం - వైశ్యానాంతండులంశూద్రాణాంపక్వాదికమిత్యాదిశబ్దార్థఃనయేత్ ఏతేషాంనిర్గమనస్య పంచరాత్రావధిః పంచరాత్రంఅవధిర్యస్యతత్ శేషంసమానమ్.

అ ॥ నిర్గమనమునకులక్షణమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పూర్వోక్త నక్షత్రంబుగబలయుక్తముగులగ్నమందుపైనముబోవుటకనుకూలించనిపక్షమందట్టిసమయంబునక్షత్రియుడభ్యుదయకశ్రాద్ధమునుజేసిసూర్యాదినవగ్రహంబులను - ఇష్టదేవతలను - యేదిక్కునుగూర్చిపైనముబోవదలచియున్నాడో ఆదిగధిపతినిన్ని - భక్తితోడపూజనంబొనర్చి రాజచిహ్నంబులగుఛత్రచామరములను గైకొనిబంధుసమూహంబుతో వెడలియాచ్ఛత్రచామరంబులనుబంధుగృహంబునను నిచి యనంతరంబు పైనముబోవచ్చునని యును-ఇదియునిర్గమనంబనియును-దీనికిమూడురాత్రులవధియనియును-వి

ప్రలు క్షక్రసుంబున సిద్ధమానము చేయు నెడల స్వర్గ సునుస్వ్న - చైత్రాలుని యార్తమునున్న -శూద్రులవస్త్రములు మొదలయిః వాటినిన్ని బంధుగృహం బుననునిచి పంచరా త్రపర్యంతము తుత్రియులు దప్ప బ్రాహ్మణులు మొద లగువారు సైనముబోవచ్చు ననియును తాత్పర్యము.

౨౦౬ ॥ అ॥ అథఃశుభ యాత్రా యాంశుభశకునం న్యాహ॥ మూ॥ భారద్వా జకయూరచాషనకులా ముఖ్యా స్త్వముఖ్యాఃఖగా స్తేషాంచోర్ధ్వగతిః ప్రదక్షిణగతిః సవ్యాక్సమీపస్థితిః। ఏక స్యైవగతి శ్శుభా థయుగపద్యై వశుభ యో శ్చేద్గతిస్తార్క్ష్యకేకీనృగాలకుక్కుటశునాం వామాగతిస్సవ్యగా॥ వ్యా॥ భారద్వాజేతి॥ ముఖ్యాః ప్రసిద్ధాః భారద్వాజమయూరచాషనకు లాః అముఖ్యాఃకాకాదయశ్చ యే ఖగాఃపక్షిణః తేషాంచోర్ధ్వగతిః ప్రదక్షిణ గతిస్సవ్యక్ అస్థల నేన సమీపే అనతిదూరే స్థితిశ్చ శుభా ఏకస్యైవ భారద్వా జాదీనామన్యతమస్య ఏకస్యైవగతిః ప్రదక్షిణాదిగతిశ్శుభా-అథయుగపదే వశుభయోః ఏకజాతియయోః పక్షిణోర్గతి శ్చేద్వైవశుభదా- తార్క్ష్యకేకీ రన్సృగాలకుక్కుటశునాం తార్క్ష్యగరుడః॥ ని॥ గరుత్మాన్ గరుడస్తార్క్ష్య ఇ త్యమరః న్సృగాలోజంబుకః-కుక్కుటః ప్రసిద్ధః - శ్వాశునకః ఏ తేషాంతు వా మాగతిః సవ్యగతిః అర్థాద్ప్రయాతురితి శేషః.

అ॥ ప్రయాణవిషయమైనశుభశకునములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రసి ద్ధంబులగు భారద్వాజము - నెమలి - జెముడుకాకి-ముంగిస- ఇవి మొదలయి న వాటియొక్కయు అముఖ్యములగు కాకాదులయొక్కయు ప్రదక్షిణ మున ము - నూర్ధ్వగమనము-సమీపస్థితియు - శుభకరంబనియును - ఉక్త భార ద్వాజాదిపక్షులలో నొకటొకటిగా వెళ్లినేని శుభకరంబనియు - రెండేసి గాజేరి వెళ్లినేని శుభకరంబనియును - గరుడపక్షి-పాలపక్షి- నక్క-కో డి-కుక్క-వీటియొక్క వామగమనము శ్రేష్ఠము గాకుడిప్రక్కనుండి యెడమప్రక్కకు వెళ్లినేని ప్రయాణకర్త కు శుభప్రదమనియును తాత్పర్యము.

౨౦౭ ॥ అ॥ అథలగ్నాదిగతపాపగ్రహవశాద్విఘ్నాదవిశేషనాన్యా హ॥ మూ॥ భౌమే చోష్టక రే ప్రయాణసదనాత్కేంద్రే త్రికోణాష్టగే రక్తో గ్రాయుధఘోరవాక్యజటిలప్రవ్రాజకాదీక్షణమ్। కృష్ణాంగాస్సమీ తుణంరవిసుతేకేతౌకబంధేక్షణంస్వర్భానావురగేక్షణం ప్రథమగతేమూర్ఖే ప్రయాతుర్భవేత్॥ వ్యా॥ భౌమ ఇతి॥ భౌమేఅంగారకే ఉష్ణకరే సూర్యే చ -ప్రయాణసదనాత్ యాత్రాలగ్నాత్ - కేంద్రత్రికోణాష్టగే కేంద్రా

శిలగ్నచతుర్థ-సప్తమదశమాని - త్రికోణే పంచమనవమే అష్టమం లగ్నాద
ష్టమస్థానం ఏప తేషాం అన్యతమస్థానస్థే శేసతి - రక్తోగ్రాయుధఘోరవా
క్యజటిలప్రవ్రాజకాదీనాం దర్శనం ఉగ్రం భయంకరం తచ్చ తదాయుధం
లగ్ననాగశస్త్రాయుధ - ఉగ్రాయుధంచ - ఘోరవాక్యం - జటిలో జటాధారీ - ప్ర
వ్రాజకో యతిః - ఆదిశబ్దేన పాషండాదయః - ఏతేషామన్యతమస్య - ఈక్ష
ణం దర్శనం - రవిసుతే శనౌ - కేంద్రత్రికోణాష్టగే సతి - కృష్ణాంగారసమీక్ష
ణం నీలాంగారదర్శనం - కేతౌ స్థితే సతి బంధేక్షణం - కబంధః శిరోరహిత
జంతుః తస్య ఈక్షణం దర్శనం స్యాత్ - స్వర్భానౌ రాహౌ స్థితే యది - ఉరగేక్షణం సర్ప
దర్శనం - ప్రయాణే జనస్య - ప్రథమతో నానాశేషఫలానితి పద్యస్యత్ర ప్రబోధ్యం॥

అ॥ ప్రయాణలగ్నమునుబట్టి పాపగ్రహవశమువలనగలుగబో
వునట్టి దుశ్శకునములను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సూర్యుడు - అంగారకుడు వీరి
లో నొకడు ప్రయాణలగ్నమునకు - ౪ - ట్టగాని - ౭ - ట్టగాని - ౯ - ట్టగాని - ౧౦ - ట్టగా
ని - ౫ - ట్టగాని యుండినయెడల రక్తశస్త్రాయుధము - ఉగ్రాయుధము - కఠినవాక్యము - ప్రవ
జకుడు - జటాధారి - యోగ్యులు - పాషండులు మొదలయిన వారియొక్క
దర్శనము - శనైశ్చరుడు - లగ్న - పంచమ - నవమ - స్థానగతుడై యుండెనేని
నల్లబొగ్గుదర్శనము - ఈచెప్పబడిన స్థానములయందు రాహువుండెనేని స
ర్పదర్శనము - కేతువుండెనేని కబంధదర్శనమున్ను జైనముగా యాత్రజనునికి
ప్రయాణముందుముందుగా నగునని తాత్పర్యము**********************

౨౦౭॥ అ॥ లగ్నాదిగతశుభగ్రహవశాద్వివిధశుభశకునాన్యాహ॥

శ్లో॥ శుక్రే పూర్ణనిశాకరే చ శశిజే కేంద్రత్రికోణాన్వితే పుణ్యస్త్రీ ఖ
గపూర్ణకుంభయుగళం జీవే తు విప్రద్వయమ్। భానౌ భూమిసుతే ప్రయాణ
సదనాల్లాభత్రిషష్ఠాన్వితే తేజస్వ్యుత్పలతేక్షణం రవిసుతే మార్గేణ చాయోరే
క్షణమ్॥ వ్యా॥ శుక్రఇతి॥ శుక్రే పూర్ణనిశాకరే పూర్ణచంద్రే చంద్ర
స్య శుక్లత్వసిద్ధ్యర్థం పూర్ణగ్రహణం - శశిసుతే బుధే చ - కేంద్రత్రికో
ణాన్వితే - పుణ్యస్త్రీ ఖగపూర్ణకుంభయుగళం పుణ్యస్త్రీ జీవితభర్తృ
కా - ఖగాః గరుడాదయః - పూర్ణకుంభయుగళం పూర్ణకలశద్వయం జీవే
గురౌ కేంద్రాదిగతే యది - విప్రద్వయం - భానౌ సూర్యే భూమిసుతే అం
గారకే వా - ప్రయాణసదనాత్ యాత్రాలగ్నాత్ - లాభత్రిషష్ఠాన్వితే
ఏకాదశత్రిషష్ఠాన్వితే యది - తేజః దీప్యమానాగ్నిః - చాషః కాకవిశేషః॥ని॥
ఉత్పాతశకునికిరిత్యూర్ధ్వఫలానిచూతాదీని - తేషామీక్షణం - రవిసుతే శనౌ

లాభత్రిషష్ఠాన్వితేయది - మార్గేమార్గమధ్యేనయూరేతుణింహయూరద శ్శనం - ప్రయాణకుర్వ్యేదితి శేషః, ******************************

అ॥ లగ్నాదిస్థానములనుబొందియున్న శుభగ్రహావశమువలనగలుగ బోవ్యోడశుభశకునముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ శుక్రుడు - పూర్ణచంద్రుడు - బుధుడు - వీరలు-లగ్న-చతుర్థ-పంచమ-సప్తమ-నవమ-దశమస్థానగతులై యుండిరేని-ముత్తైదువ - గరుడాదులు- జలాదులచేత పూర్ణమై యుండేకుంభయుగళముపీటియొక్క దర్శనము - బ్రాహ్మణుడు - ఉత్తిల గ్నదిస్థానగతుడై యుండెనేని ఇద్దరు బ్రాహ్మణులయొక్క దర్శనము - సూర్యాంగారకులు ప్రయాణలగ్న తృతీయషష్ఠికాదశస్థానగతులై యుండిరేని ప్రజ్వలింపుచున్న యగ్నియు- జెముడుకాకి - మామిడిపండ్లు న వాటి దర్శనము - శనైశ్చరుడు-లాభ-తృతీయ-షష్ఠగతుడై యుండెనేని మాంగళ్యము యొక్క దర్శనము ములగునని తాత్పర్యము.

౨౦౯ ॥ అ॥ క్షుతక్రోష్టురుతయోఃఫలమాహ॥ మూ॥ ప్రాగ్ నివాసరాదిగదితాస్సూర్యాదయోష్టౌగ్రహాఃనాగానాగనగాన్నిధినిశినభో బాణసనాడికాః। హానిప్రీతిమరుక్తిబంధుకనకప్నిగ్ధాన్నతాపార్తిదా క్షేష్ఠిష్ఠః క్రోష్టుయిలేక్షుతేఫలమిదంస్యాత్ స్యాదాగాక్షుతమ్॥ వ్యా॥ ప్రాగాదాపితి॥ సూర్యాదయః సూర్యప్రభృతిరాహ్వంతా అష్టౌగ్రహాః నివాసరాది ప్రాగాదౌ ప్రాగాద్యష్టదిక్షు- నాగానాగన గాదిఘటికాసంఖ్యాభేదేనసంచరంతీతిగదితాః ప్రాచీనైర్గుక్తాః - తాదృశాస్సూర్యాదయః - క్షుతేక్రోష్టుషుతేచక్రమాత్ హానిప్రీత్యాదిఫలదాభవంతి - అనేనైతదుక్తంభవతి- సూర్యస్య నివాసరే ప్రాచ్యాం నాగాష్టౌ ఘటికాస్సంతిష్ఠతే - తత్రాత్రౌ చంద్రః ఆగ్నేయ్యాం నాగా ష్టౌ ఘటికాః భౌమః ఆదిత్యవాసరేదక్షిణస్యాందిశినగాః త్రింశద్ఘటికాః - బుధః నైరృత్యాం నిధీ - ఆదిత్యవాసరే రాత్రౌ త్రింశద్ఘటికాః సోమవాసరేదివా రాత్రౌ షష్టిఘటికాః మిళిత్వా నవతిఘటికాః - గురుః పశ్చిమే భౌమవాసరే దివా రాత్రౌ చ - నిశిపంచాశద్ఘటికాః - శుక్రో భౌమవాసరే రాత్రౌ శిష్టాః దశఘటికాః - బుధవాసరే దివా త్రింశద్ఘటికాః మిళిత్వా వాయవ్యాం నభః చత్వారింశద్ఘటికాః - శనిరుదీచ్యాం నందః బుధవాసరే రాత్రౌ త్రింశత్ గురువాసరే పంచాశత్ మిళిత్వా అశీతిఘటికాః - రాహుః ఈశాన్యాం దిశిసః గురువాసరేదశ - శుక్రవాసరే షష్టిఘటికాః మిళిత్వా సప్త

రిష్టుటికాః - సంచరంతీతి శేషః సర్వత్ర సూర్యే ప్రాచ్యాం స్థితే సతి క్రోష్టు
రుతే నాః శ్రుతే వాయుది శ్రోతుః హానిః - చంద్రే స్థితే వాయుది ప్రీతిః - భౌమే
మనః క్లిః - మర్త్వార్తా - బుధే బంధుః బంధులాభః గురౌ కనకం సువర్ణలాభః
శుక్రే స్వర్ణాన్నం - సౌఖ్యాన్నభోజనం - శనౌ తాపః రాహౌ వార్తిః పీడా
ప్రాదమంతీతి తథోక్తాః - గోతుమతంతు శ్రోతుస్సదా మృత్యుః మరణప్రదం
భవతి - ఫలమితి విస్తరేణ

అ॥ ప్రయాణవిషయమైదిగ్భేదము చేత తుమ్ము కును నక్కకూతకు
శుభాశుభముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సూర్యుడు - చంద్రుడు - అంగారకుడు
బుధుడు - బృహస్పతి - శనైశ్చరుడు - రాహువు - వీరలెనమండ్రులు శనివార
ము మొదలు శుక్రవారము వరకు - దివారాత్రులు తూర్పు మొదలు - ఈశా
న్యదిక్కువరకు - గడియలు - ౩౦-౩౨-౩౮-౫౦-౧౪ ౪౦-౭౦-౬౨ - ఈసం
ఖ్యాక్రమంబుగ నొక్కొక్క గ్రహము నొక్కొక్క దిక్కుయందు సంచరిం
చుచుండును గాన నీసూర్యాది గ్రహంబులాయాదిక్కులయందుండునపు
డు తుమ్ము గాని నక్కకూత గాని వినబడెనేని ప్రయాణాదులకు వెళ్లువారికి -
హాని - ప్రీతి - మర్త్వార్తాశ్రవణము - బంధులాభము - స్వర్ణలాభము - సౌ
ఖ్యాన్నభోజనము - తాపము - మనఃపీడయు నీఫలంబులు క్రమంబుగ గలుగు
ననియును తాత్పర్యము.

౨౧౦॥ అ॥ గౌళీ వాక్పతనయోః ఫలమాహ॥ మూ॥ భాగ్యశ్రీజయయుద్ధ
లాభగమనక్షేమార్తిపీడార్థకృత్ప్రాగాదిష్వధరోర్ధ్వయోరపి సదా శ్రో
తుః క్రమాద్గౌళివాక్। లక్ష్మీం మూర్ధ్ని గళే చ మిత్రముదరే పుత్రం చ పా
ర్శ్వే ముదం కట్యాం వాహనమర్థమేష్యతి పదే గౌళీప్రపాతే ఫలమ్॥ వ్యా॥
భాగ్యేతి॥ గౌళీవాక్ గౌళీ గృహగోధికా - తస్యాః వాక్ ప్రాగాదిషు ప్రా
గాద్యష్టదిక్షు అధరోర్ధ్వయోరపి శ్రోతుః క్రమాద్భాగ్యాదిఫలకృద్భవే
దితి యోజనా - అయమర్థః గౌళీవాక్ ప్రాచ్యాం చేత్ - శ్రోతుః భాగ్యకృ
త్ - ఆగ్నేయ్యాం శ్రీకృత్ - దక్షిణస్యాం జయకృత్ - నైఋత్యాం యుద్ధకృ
త్ - ప్రతీచ్యాం లాభకృత్ - వాయవ్యాం గమనకృత్ - ఉదీచ్యాం క్షేమకృత్
ఈశాన్యామార్తికృత్ - భూమౌ పీడాకృత్ - స్వస్యోర్ధ్వభాగే చేత్ -
అర్థకృత్ - శ్రోతురితి సర్వత్రాన్వయః - అథ పతనఫలమాహ - గౌళీప్రపా
తే మూర్ధ్ని శిరసి చేత్ లక్ష్మీం - గళే కంఠే - మిత్రం బంధులాభం - ఉదరే పు
త్రం పుత్రలాభం - పార్శ్వే ముదం సంతోషం - కట్యాం వాహనం - పదే పా

ఛేత్రస్థం చేష్టతీతి ఫలం నావగంతవ్యం. ******************************

అ॥ బల్లిపాటునకు స్పర్శములకును ఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ తూర్పుదిక్కు మొదలు ఈశాన్యము వరకు నెనిమిదిదిక్కులయందును - ఊర్ధ్వాధః ప్రదేశములయందును బల్లి పలుకుచుండగా నట్టిసమయంబున ప్రయాణములు వెళ్లెడివారికి భాగ్యము - సంపద - జయము - యుద్ధము - లాభము - గమనము - క్షేమము దుఃఖము - పీడయును గమనము - నీచశవిఘ్నములు క్రమముగ నొక్కొక్క స్థానమునకు నొక్కొక్క ఫలముచొప్పున గలుగును నిశ్చయము - పతనమునకు ఫలం బెట్లనిన - శిరస్సునందు పడెనేని ఐశ్వర్యమును - కంఠమునందు పడెనేని బంధులాభమును - ఉదరమందు పుత్రలాభమును - పార్శ్వమందు సంతోషము - కటిస్థానమందు వాహనమును - కాళ్లయందు పడెనేని ధనమును - నీ ఫలంబులబొందుదురు నిశ్చయము నభిప్రాయము

౨౧౧॥ అ॥ కాకిపలుకు స్వరఫలమాహ॥ మూ॥ ఆదిత్యస్థితకాలసిద్ధనియమాః ప్రాగాదిదిక్షు క్రమాత్ప్రోద్ఘుష్టికా చ సుష్టు యది రావః తాం తాం వదంత్యాగతం। లాభారాతివినాశనప్రియజనప్రాప్తిస్తథా ప్రాప్త్యహో వ్రాతాంధ్యాల్పభయం తు కాకమిథునం రోగార్తికృచ్ఛశ్వతామ్॥ వ్యా॥ ఆదిత్యేతి॥ ఆదిత్యేనస్థితాయాః కాలః తేన సిద్ధో నిశ్చితః నియమో వస్థా ఏషాం తేత థోక్తాః ప్రాదోషం యథా గ్రహఘుష్టికా చ సుష్టు యది రావః - తాః తాః ప్రాగాదిదిక్షు ప్రాగాద్యష్టదిక్షు క్రమాత్ లాభారాత్యాద్యాగతం భవిష్యత్ఫలం వదంతి - ఏతదుక్తం భవతి - అయం భావః కాకాః ప్రాచ్యాంస్థితాస్సంతః లాభం - ఆగ్నేయ్యాం శత్రువినాశనం శత్రునాశనం - దక్షిణస్యాం ప్రియజనప్రాప్తిం - బంధులాభం నైరృత్యాం ధనాగమం - పశ్చిమే వృష్టిం వాయవ్యాం మహాపంయుద్ధం - ఉదీచ్యాం ప్రాణహానిం - ఈశాన్యాం స్వల్పభయమితి క్రమాద్వదంతీతి - కాకమిథునం కాకమైథునం తు పశ్యతాం జనానామితి శేషః రోగార్తికృత్ రోగజన్యపీడాకారిభవేత్... ......

అ॥ ప్రయాణవిషయమై కాలదిగ్భేదముల చేత కాకిస్వరకృతఫలములు జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ తూర్పు మొదలీశాన్యమువరకు నెనిమిదిక్కులయందు కాకిబలు సూర్యోదయము మొదలస్తమానము వరకు నొక్కొక్కదిక్కుయందు ౩౪గడియ చొప్పున గుంపుగూడి కూయుచున్నదై ప్రయాణములకు వెళ్లెడి వారికి నిక్కాలానురూపఫలములగలుగ జేసునని సూర్యోదయానంతరం ౩౪గడియ వరకు తూర్పున నుండిన వేని ప్రయాణకర్తకు లాభమును ౩౪గడియ

కుపిశ్చ్యుటవియుగడియువరకు నాగ్నేయంబున నుండిన వేనిశత్రునాశనమును దక్షిణంబుననుండి వేనిబంధులాభముగ నైఋతి దిక్కుననుండిన వేనిధనము ను-పశ్చిమంబునవచ్చనును- వాయవ్యమ ననధనముసు- ఉదగ్దిక్కుననుం డినవేని ప్రాణహానిని- ఈశాన్యంబుననుండిన వేని అల్పభయమునసు-నిశ్ర మంబునఫలములనిచ్చునవియు- ఇతి మైథునదర్శనము యనేనితప్పక వ్యా ధికరంబగుననియును తాత్పర్యము॥

౧౧౨॥అ॥ ప్రయాణేశుభశకునాంతరాణ్యాహ॥

మూ॥లక్ష్మీలక్షణలక్షితక్షితిపతిః క్షీరేయుతం దేవతాం ఛత్రిస్స్వామిహస్తచామరా తపక్షికులకోదండ త్రిశూలాయుధ తత్పక్షికిపాలకోపకరణం ద్యుత్దేవయుగ్మేక్షణాంతః ప్రయాణసమయే యాతు సు తేత్రిదం॥ వ్యా॥లక్ష్మీతి॥లక్ష్మీలక్షణలక్షితక్షితిపతిః క్షీరేయుతం దేవతాం లక్ష్మీలక్షణలక్షిత లక్ష్మీలక్ష్మీ నిహితా సువర్ణ మౌక్తికాభిః- లక్షి తంయుక్తం-సాలిఖితశంఖచక్రాదిచిహ్నం- అథవా లక్ష్మీలక్షణానిఛత్రచామ రదీ-తైలక్షితఃప్రకాశితో యః క్షితిపతిః రాజా- క్షీరేయుతం-ధ్యుయుదం డాః తేషామీక్షణందర్శనం- పక్షిస్స్వామి హస్తచామరాతపక్షికులకోదండ త్రిశూలాయుధం పక్షిస్స్వామీగరుడః- వృషభః- పక్షికులకం కో షాంచిత్పక్షిణాంప సంఘః-కోదండంధనుః-త్రిశూల- పాలేక్షుత్రసంఘః-అ తతాఃరక్తపీతాన్యతతాః తేషాం ద్వీక్షణం- ద్యుత్దత్పక్షిపాలకోపక రణద్యు దేవయుగ్మేక్షణంతు ద్యుతౌ ప్రసిద్ధా-క్షితిపాలకానాం రాజ్ఞా ముపకరణాని ఛత్రచామరాందోళికాదిని-ద్యు దేవాబ్రాహ్మణౌతపనాః యుగ్మంప తేషామీక్షణంచ- ప్రయాణసమయే-శ్రీప్రథమంతే శుభకరంకించ యాత తః సుతే త్రిదంభూలాభదంచభవేదితి శేషః॥

అ॥ ముఖలశుభశకునములజెప్పుచున్నాడు॥ వా॥ లక్ష్మీదిహ్నాంబులగుఛ త్రచామరాందోళికాదులచే ప్రకాశించుచున్న భూపాలుడు - పాలు-పెరు గుగడలు-గరుడపక్షి-వృషభము-పక్షులసంఘము-తేనె-తెల్లని పుష్పములు ఛత్రచామరాందోళికాదులు- ఇష్టగుబ్రాహ్మణులు-పిట్లయొక్క దర్శన ము ప్రయాణసమయంబున గలిగెనేని ప్రయాణకర్తకు శుభమున్ను భూ లాభమున్ను గలుగుననియును తాత్పర్యము॥

౧౧౩॥అ॥ ప్రయాణేశుభశకునాంతరాణ్యాహ॥

మూ॥ వేశ్యాశంఖగజఘోషవాద్యసుచ్ఛత్రప్రదీప్తానలస్త్రిధ్వానాంబు

జరత్నశుభ్రవసన స్త్రీమద్యభాండధ్వజాః। గోవేదధ్వనిలాజపూర్ణకల
శశ్రోత్రానుకూలస్వనద్రవ్యాజ్యాంబుచరాః ప్రయాణసమయే దృష్టాస్సుఖా
ర్థాన్నదాః॥ వ్యా॥ వేశ్యేతి॥ వేశ్యా వారస్త్రీ - మంగళఘోషాః మృదంగా
దిధ్వనయః - వాక్యాని మంగళవాక్యాని - కుసుమాని సుగంధపుష్పాణి - ఛత్ర
మాతపత్రం - ప్రదీప్తానలః జ్వలద్వహ్నిః - స్నిగ్ధాన్నం - శాల్యన్నం - అంబు
జాని పద్మాని - రత్నాని ముక్తాకప్రవాళాదీని - శుభ్రవసనాని ధౌతవస్త్రాణి -
స్త్రీ సువాసినీ స్త్రీ మద్యభాండః సురాఘటః ధ్వజాః పతాకాః - కించ గౌః ధే
నుః - అనడ్వాన్వా - వేదధ్వనిః - వేదఘోషః - లాజాః - పూర్ణకలశాః ప్రసి
ద్ధాః - శ్రోత్రానుకూలస్వనః వీణాదిధ్వనిః శివకథాదిర్వా - ద్రవ్యాణి యాని
కానిచిన్మంగళద్రవ్యాణి - ఆజ్యం - అంబుచరా మత్స్యాద్యాః - ఏతే ప్రయాణ
సమయే దృష్టాస్సంతః సుఖార్థాన్నదాః సుఖదా అర్థదా అన్నదాశ్చ భవం
తి యాత్రురితి శేషః గమ్యమానార్థత్వాన్న ప్రయోగః॥

॥ తా॥ వేశ్యాస్త్రీ - మద్దెళ మొదలగు వాటివలన గలిగెడు ధ్వనులు
మంగళవాక్యశ్రవణము - సువాసనగలపుష్పములు - గొడుగు - అగ్నిజ్వాల
లు - సన్నబియ్యపన్నము - కమలములు - ముత్యములు - ప్రవాళములు - శుభ్ర
ముగా నుతకబడిన వస్త్రములు - ముత్తైదువ - సారాయికుండలు - టెక్కె
ములు - పశువులు - వేదఘోష - పేలాలు - పూర్ణకలశములు - శ్రోత్రా
నందకరంబగు ధ్వనులనగా శివప్రతిపాదక కథలు - మంగళద్రవ్యములు - నే
య్యి - మత్స్యములు - ఇవి మొదలైన వాటియొక్క దర్శనము ప్రయాణ
కాలమందాయెనేని సుఖమున్ను - ధనమున్ను ఇష్టాన్నమున్ను - గలుగును॥

౨౧౪ ॥ మూ॥ పుణ్యస్త్రీపురుషాన్వితా స్వపురతః పుత్రాన్వితా వాగ
తాశ్చైవం గోమృగభృంగవానరరురుశ్వాశ్వాండజా భోగదాః। యస్య
ద్వాహాగతిః ప్రయాణే సుఖకృత్పత్నీసుపుత్రార్థదా సర్వం వస్తు సితం శు
భం యది భవేత్కృష్ణం తు న ప్రాయశః॥ వ్యా॥ పుణ్యస్త్రీతి॥ పుణ్యస్త్రీ
సువాసినీ - పురుషాన్వితా స్వపతినా సహితా - అథవా పుత్రాన్వితా సతీ - స్వ
పురతః ప్రయాతురగ్రతః - ఆగతా యది వా - ఏవం గోమృగౌ గవయః - మృ
గా ద్విరేఫాః - వానరః కపిః - రురుః మృగవిశేషః - శ్వా శునకః - అశ్వస్తురం
గః - అండజాః ప్రసిద్ధాః - పక్షిణశ్చ స్వపురతః ఆగతా యది - భోగదాః సుఖ
దా భవంతి - ఏవము ద్వాహాగతిః వివాహార్థం యే గచ్ఛంతి తేషాం [illegible]

ముఖ్యగతిర్వా - సాగతిః పత్నీసుపుత్రార్థదాపత్నీసుపుత్రార్థ అర్థంచద
దాతీతితథోక్తా - స్యాత్రింబహూనేత్యాశయే శాహ - సర్వంయద్వస్తువా
సితంశ్వేతంయది - శుభం- ప్రయాణసమయే శ్వేతవస్తుమాత్రంశుభకరం
కృష్ణవస్తుతు ప్రాయశఃనశుభకరంకదాచిన్నేష్టమిత్యర్థః*************

తా॥ ముత్తైదువతనపెనిమిటితోగానిపుత్రులతోగానికూడుకొని ప్ర
యాణముబోయ్యేవారికెదురుగవచ్చినను - గవయమనుమృగవిశేషము -
తుమ్మెదలు - కోతులు-రురువనేమృగము-శునకము-అశ్వము-పక్షులు - ఇవి
యెదురువచ్చినను - సుఖకరంబనియు-వివాహమునకువెళ్లునారైవచ్చుచు
న్నజనులెవరైరేనిపత్నీసుపుత్రధనప్రదులగుదురనియును ముఖ్యం బే
మనినన్నైపెనముబోవువేళ తెల్లటివస్తువగుపడెనేని శుభకరమనియు నల్లటివ
స్తువశుభకరంబనియును తాత్పర్యము॥ ***************************

౨౧౫॥ అ॥ అథాశుభశకునాన్యాహ॥ ***************************

మూ॥ జంతూనాంశ్రుతితాడనేసతితయోర్యుద్ధే క్షుతేరోదనే క్రోధేపాద
విషాణపుచ్ఛదశనే దంతక్షుతే మైథునే। ప్రస్రావేపిచబంధనే స్వపురతోద్రు
ష్టేచకోలాహలే ప్రాణత్యాగనిరోధనాతిసమయే హానిఃప్రయాతుర్భవే
త్॥ వ్యా॥ జంతూనామితి॥ జంతూనాంయేషాంకేషాంచిజ్జంతూనాంశ్రుతితా
డనే శ్రోత్రతాడనేసతి-తయోర్జంతోర్యుద్ధేసతిచ - క్షుతేయస్యకస్యచి
జ్జంతోఃక్షుతేపి-రోదనేసతిక్రోధేచపాదవిషాణపుచ్ఛదశనేపాదాశ్చవిషా
ణానిశృంగాణిచపుచ్ఛా వాలాదయశ్చ పాదవిషాణపుచ్ఛం-ప్రాణ్యంగ
త్వాదేకవద్భావః ఏతేషాందశనే భ్రంశేసతిచ-దంతక్షుతేయస్యకస్యచి
జ్జంతోర్దంతభ్రంశేసతి - తథామైథునేసతిచ - ప్రస్రావే
మూత్రోత్సర్జనకాలే॥ ని॥ మూత్రంప్రస్రావఉచ్చార ఇత్యమరః బంధనే
నిబంధనసమయేచ- స్వపురతఃప్రయాతురగ్రతః- కోలాహలేదృష్టేసతి
చ-ప్రాణత్యాగనిరోధనాతిసమయేప్రాణత్యాగకాలేనిర్బంధనకాలేపీ
డాకాలేచ-ప్రయాతుఃహానిర్భవేత్ కస్యచిజ్జంతోరితిసర్వత్రాధ్యాహారః

అ॥ అశుభశకునముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ గమనకాలమందేజంతువు
లుగానిచెవులుతాటించినను - రెండుజంతువులకుపరస్పరకలహముగలిగి
యుండినను-ఏజంతువులయొక్కగానికొమ్ములుగానిపాదములుగానిపుచ్ఛ
ములుగాని-దంతములుగానివిరిగిపడిపోవుచున్నను-మైధునముగాని-ఏజం
తువులయొక్కమూత్రపురీషోత్సర్జనముగాని-ఒకానొకజంతువుయొక్క

నిర్బంధముగాని ప్రయాణముఁబోవు జనులకెదుటఁగలిగెనేని యాజనులకుహా
నిగలుగుననియుఁ దాత్పర్యము॥ ****************************

౨౧౬॥అ॥అశుభశకునాంతరాణ్యాహ ॥మూ॥ వస్త్రాదిస్ఖలనే దురుక్తి
సమయే గర్తాదిపాతే భయే స్తంభాద్యైరభిఘాతనే కృశతనౌ రోగాన్వితో
వా తదా। భుక్త్వా హే జనగమ్యతామితి జనైర్నిర్బంధహస్తగ్రహే ప్రత్యా
హ్వానవిధౌ ప్రయాణసమయే రోగః ప్రయాతుర్భవేత్ ॥ వ్యా॥ వస్త్రాదీతి॥
వస్త్రాదిస్ఖలనే ప్రమాదాద్వస్త్రపుస్తకాదీనాం పాతే - ఆదిశబ్దేన స్వకీయం
యత్కించిద్వస్తుగమ్యతే- దురుక్తిసమయే దుర్వాక్యోచ్చారణకాలే గర్తా
దిపాతే స్వయం గర్తాదిషు పతితే సతి ఆదిశబ్దేన నిమ్నోన్నభూమిః గృహ్య
తే- భయే భయహేతువస్తుదర్శనే - స్తంభాద్యైరభిఘాతనే - ప్రహరణే
వా- కృశతనౌ శరీరే బలరహితే సతీత్యర్థః రోగాన్వితః రోగయుక్తో వా-
యదా తదాపి హే జన త్వయా భుక్త్వా గమ్యతామితి జనైర్నిర్బంధహ
స్తగ్రహే నిర్బంధేన బలాత్కారేణ హస్తగ్రహే సతి వా- ప్రయాణసమ
యే- ప్రత్యాహ్వానవిధౌ హే జన పునరాగమ్య వాక్యం శ్రుత్వా గమ్యతామి
త్యాహ్వాయమానే సతి వా- ప్రయాతుః రోగో భవేత్ ॥****************

తా॥ గమనేచ్ఛగలపురుషులకు - ప్రమాదముచే స్వకీయములగు వస్త్రపు
స్తకములు మొదలయిన వస్తువులు జారిపడిపోవడము- దుర్వాక్యోచ్చారణకా
లము- గోతులుపల్లములందు జారిపడడము స్తంభములు మొదలైన వాటిచే కొట్ట
బడడము శరీరము మిక్కిలి కృశించియుండడము రోగవంతులై యుండడము ఓజ
నుడా భోజనము జేసి వెళ్లుమాయని నిర్బంధము చేయడము ఓజనుడా వకమా
టవినిపోవలెనని పిలుచుటయు ఇటువంటి దుష్ట శకునములు గలుగుచుండగా
ప్రయాణము వెళ్లిరేని రోగవంతులగుదురనియును తాత్పర్యము॥ ********

౨౧౭॥అ॥పునశ్చాశుభశకునాంతరాణ్యాహ॥మూ॥ఉన్మత్తాంధవిరూప
పంగుజటిలవ్యాధ్యన్వితాభ్యంగయుక్ ఖంజైకద్విజముక్తకేశవిధవానగ్న
క్షుధాపీడితాః। పాఖండాప్రియషండముండజడవాక్ప్రచండాయు
ధాః ప్రాయః ప్రాణహరాః ప్రయాణసమయే సందృష్టమాత్రాః పథి॥ వ్యా॥
ఉన్మత్తేతి॥ఉన్మత్తాః భ్రాంతాః- అంధాః అంధకజనాః- విరూపాః విరుద్ధరూపాః
పంగుర్వక్రపాదః- జటిలో జటాధారీ- వ్యాధ్యన్వితో రోగీ- అభ్యంగయుక్
అభ్యంగం కృత్వా అస్నాతజనః- ఖంజః ఖోడః అసమర్థపాద ఇత్యర్థః ఏక

ద్విజః - విముక్తకేశః విలులితశిరోరుహః - విధవా మృతభర్తృకా స్త్రీ - న
గ్నో దిగంబరః - క్షుధాపీడితాః యే జనా స్తే చ - పాఖండాః పాంతీతి పాః వే
దోక్తాః ధర్మాః తాన్ ఖండయంతీతి పాఖండాః తే చ - అప్రియాః శత్రవః
షండాః నపుంసకాః - ముండాః తక్షాలకృతవపనాః - జడవాచః అస్ఫుటవ
చనాః - కుండాః జారస్త్రీసుతాః ॥ ని ॥ అమృతే జారజః కుండో మృతే భర్తరి
గోళక ఇత్యమరః - ప్రచండాయుధాః తీక్ష్ణాయుధధారిణః - ఏతే ప్రయాణస
మయే - పథిమార్గే దృష్టమాత్రా యది ప్రాయః అత్యంతం ప్రాణహరాః - ఏతే
షాం దర్శనం గమనకాలే మృత్యుప్రదమిత్యాశయః ॥ ****************

తా॥ నుత్తుకు - అంధకుడు - విరుద్ధస్వరూపముగలజనుడు - కుంటికాలుగల
వాడు - జడలుధరియించినవాడు - రోగియు - నూనెనొంటికిరాచుకొనిస్నాన
ము జేయనివాడు - వక్రాంగుడు - ఒంటిబ్రాహ్మణుడు - వెంట్రుకలువిరియబో
సుకున్నజనుడు - విధవాస్త్రీ - దిగంబరుడు - దప్పికొన్నమనుష్యుడు - పాషండు
లు - శత్రువులు - తక్షాలమందుక్షౌరము జేసుకున్నపురుషుడు - నపుంసకుడు -
నత్తివాడు - తండ్రియుండగా జారునివలన పుట్టినవాడు - తీక్ష్ణాయుధములధ
రించినవారు - ఈచెప్పబడినవారియొక్క దర్శనములు ప్రయాణసమయ
మునగలిగెనేని మృత్యుప్రదములనియును తాత్పర్యము ॥ ****************

౧౮ ॥ అ॥ పునరప్యశుభశకునాంతరాణ్యాహ । మూ॥ చర్మాంగార
తృణాస్థిపంకలవణవ్యాధేక్షణం భీతిదం గోధాసర్పబిడాలకుబ్జశశకవ్యా
ఘ్రేక్షణం మృత్యుదం । వంధ్యాసూకరతైలతక్రయతిరాడ్భస్మేక్షణం హాని
దం కార్పాసేంధనరిక్తభాండతుషకాన్ పశ్యన్న యాత్రాం వ్రజేత్ ॥ వ్యా॥
చర్మేతి ॥ చర్మ అజినం అంగారాః ఇంగాలాని తృణాని అస్థి ప్రసిద్ధం - పంకః క
ర్దమః - లవణః వ్యాధః కిరాతః ఏతేషామీక్షణం - భీతిదం భయంకరం - గో
ధా గోధికా - సర్పః - బిడాలో మార్జాలః - కుబ్జః హ్రస్వాంగో జనః - శశకః
ప్రసిద్ధః - వ్యాఘ్రః శార్దూలః - ఏతేషామీక్షణం మృత్యుదం మరణప్రదం - వం
ధ్యా నిస్సంతానస్త్రీ - సూకరః వరాహః తైలం తక్రంచ - ప్రసిద్ధం యతిరా
ట్ యతీశ్వరః - భస్మ విభూతిః - ఏతేషామీక్షణం హానిదం - అనిష్టప్రదం కార్పా
సః ప్రసిద్ధః ఇంధనాని శుష్కసమిధః - రిక్తభాండో నిర్జలఘటః - తుషకో
ధాన్యత్వక్ ఏతత్సర్వం పశ్యన్ యాత్రాం న వ్రజేత్ న గచ్ఛేత్ ॥ ******

తా॥ చర్మము - బొగ్గు - తృణము - యెముకలు - అడుసు - లవణము - ఒకా
నొకకిరాతుడు - వీరియొక్కదర్శనము - ప్రయాణవిషయమై భయంకర

మనియును-ఉడుము-సర్పము-బిడాలము- కుబ్జుడు-కుందేలు- పెద్దపులి - వీట్ల
యొక్క-దర్శనములు మృత్యుప్రదములనియును-గొడ్డురాలు-వరాహము-
నూనె-మజ్జిగ-యతీశ్వరుడు-విభూతి - వీటియొక్క-దర్శనము నిష్టప్రదమని
యును- కార్పాసము-ఎండుకట్టెలు-రిక్తభాండములు-ఊక- మొదలగు దుష్ట
వస్తువులజూచుచు పైనము బోగూడదనియు నభిప్రాయము॥ *********

౨౧౯॥ మూ॥ భల్లూకద్విజరాజవానరరుతం తద్దర్శనం వాశుభం తే
షాం కీర్తనమాత్రకృచ్ఛ్రగమనే దుష్టస్మృతిర్భీతిదా। యాతుర్మృత్యుక
రం కపోతవచనం ప్రోక్తం వివాహే చ యద్వర్జ్యం తత్సకలం త్విహైవ గమనే
చాకాలవృష్ట్యాదికం॥ వ్యా॥ భల్లూక ఇతి॥ భల్లూకః ప్రసిద్ధః - ద్విజరాజో గరు
త్మాన్ - వానరః-కపిః- తేషాం రుతం - ఆర్తవాక్యం- తద్దర్శనం వా తయోః
వానరభల్లూకయోర్దర్శనం చ అశుభం అశుభకరం - పక్షిస్వామినో హో
తు పక్షికులక ఇత్యాదౌ గరుడదర్శనే శుభఫలస్యోక్తత్వాత్ తద్దర్శనమి
త్యత్ర తయోః దర్శనమితి ద్వివచనగ్రహణం అత్ర వా శబ్దస్సముచ్చయా
ర్థకః॥ ని॥ వాస్యాద్వికల్పోపమయోరేవార్థే చ సముచ్చయ ఇత్యమరః
తేషాం కీర్తనం నామోచ్చారణం గమనే ఆర్తికృత్ కించ - దుష్టస్మృతిః స
ర్పాదిదుష్టజంతుస్మరణం భీతిదా భయప్రదా మనసాపి సర్పశశకాదిస్మరణం
న కర్తవ్యమిత్యాశయః- కపోతవచనం తు యాతుః మృత్యుకరం వివాహే అ
కాలవృష్ట్యాదికం అదిశబ్దేన అభ్రభ్రమణాభ్రఘోషపరిధిదిగ్దాహాదయో
గ్రాహ్యాః ఇత్యాదియచ్చ ప్రోక్తం నిషిద్ధత్వేనాభిహితం తత్సకలం సర్వం
తు ఇహైవ గమనేపి జ్ఞేయం॥ ******************************

తా॥ వెలిగొడ్డు-గరుడపక్షి-కోతి-వీటియొక్క-ధ్వనిన్ని భల్లూకవానర
ములదర్శనమున్ను స్మరణమున్ను దాకరమనియు దుష్టస్మరణమనగా సర్పా
దులస్మరణము భయప్రదమనియు - పావురాయియనె పక్షికూత మృత్యుప్ర
దమనియు- మఱియు వివాహవిషయమై నిషేధింపబడిన అకాలవృష్ట్యాదిక
ములీ ప్రయాణమందును నిషిద్ధంబులనియును తాత్పర్యము.. ....

౨౨౦॥ అ॥ శకునస్వరూపం నిగమయతి॥ మూ॥ ప్రాగుక్తాంస్సకలైకవింశ
తిమహాదోషాన్విసృజ్యాన్యతోయల్లగ్నం చ గుణాధికం యది భవేద్గ్రాహ్యం
న దోషాధికమ్। నోక్తావిస్తరభీతితశ్చ బహవో దోషా గుణాస్సంతి తేకించి
ద్వస్తు నిరూపితం చ గమనే శాస్త్రేషు సారాత్మకమ్॥ వ్యా॥ ప్రాగితి॥ ప్రాగు
క్తాన్ వివాహప్రకరణోక్తాన్ సకలైకవింశతిమహాదోషాన్-విసృజ్య విహా

య - అన్యతః అన్యలగ్నాత్ యల్లగ్నంవా - గుణాధికం అనేకగుణయుక్తం భవేద్యది - తల్లగ్నంగ్రాహ్యం - దోషాధికంతున గ్రాహ్యం - విచార్యనూ నేబహవః అనేకాః దోషాః గుణాశ్చసంతి - తేగుణదోషాః విస్తరభీతితః విస్తరభయాన్నోక్తాః కింతుశాస్త్రేషు సారాత్మకం సారభూతం కించిద్వస్తుగమనే ప్రయాణవిషయే నిరూపితం ప్రతిపాదితం మయేతి శేషః ఇదంక వేర్వాక్యం

అ॥ శకునస్వరూపమును నిశ్చయింపుచున్నాడు॥ తా॥ వివాహప్రకరణమందు జెప్పబడియున్న ఏకవింశతిమహాదోషములను విడిచి ప్రయాణవిషయమైలగ్నవిమర్శ జేయునెడల నేలగ్నముగుణాధికముగా నుండునో అట్టిలగ్నము గ్రాహ్యమనియు-దోషాధిలగ్నము గ్రాహ్యముకానియు విమర్శ జేయునెడలగుణములుదోషములునేకములుగా నుండుటవలన గ్రంథవిస్తరభీతిచే నవియన్నియు జెప్పబడలేదనియు - ప్రయాణవిషయమై శాస్త్రములయందు సారభూతమగుకించిద్వస్తువు నాచేతననగా కాలామృతకారులచేత ప్రతిపాదింపబడినదనియు నతాత్పర్యము.............................

౨౨౧ ॥ అ॥ ప్రయాణస్యశుభలగ్నాదికంనిరూప్యేదానీంనిగమయతి ॥

మూ॥ విప్రాదిశ్శయనాన్నపానవిభవాంత్సంపూర్ణలక్ష్మీంమహీంరత్న స్త్రీపశుధాన్యయానవిజయాల్లబ్ధ్వాస్వధామాప్నుయాత్ । ఏతేషామధికా ప్రయాతృమనసః శుద్ధిః ప్రయాణేస్తిచేత్సర్వేషామధికైవయానసమయే శ్రీవేంకటేశస్మృతిః ॥ వ్యా॥ విప్రాదిరితి॥ శుభలగ్నేగమనంసంభవతిచేద్యది-విప్రాదిః బ్రాహ్మణక్షత్రియవిట్ఛూద్రాః శయనాన్నపానవిభవాన్-సంపూర్ణలక్ష్మీం - మహీంభూలాభం - రత్నస్త్రీపశుధాన్యయానవిజయాల్లబ్ధ్వాసంప్రాప్య - స్వధామస్వగృహంపునరాప్నుయాత్ ఏతేషాంశుభలగ్నాదీనాంమధ్యే - ప్రయాణేప్రయాణసమయే - ప్రయాతృమనసః శుద్ధిః ఏతత్కాలగమనంశుభదమితినిశ్చయమనస్సితా-అస్తిచేదధికోత్తమామాండవ్యమతమవలంబ్యోక్తమిదం - యానసమయేప్రయాణకాలేశ్రీవేంకటేశస్మృతిరస్తిచేత్సర్వేషాంశుభలగ్నశకునాదీనామప్యధికైవ వేంకటేశస్మృతిరిత్యుపలక్షణంఇష్టదేవతాస్మరణమాత్రమితిఫలితోర్థః॥

అ॥ బలయుక్తములగు లగ్నాదులయందు పైనముబోయినవారికిఫలముల జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూద్రులకుపూర్వోక్తక్రమంబుగ పైనముబోవుటకుశుభముహూర్తముసంభవించి పైనము వెళ్లిరేని - శయనాన్నపానములను- అఖండైశ్వర్యమును- భూలాభమును - ర

త్నముక్తామణిప్రవాళాదులను - స్త్రీపశుధాన్యవాహనములను పొందియ
త్యంతసౌఖ్యంబుతో మరలస్వగృహమును బొందునని యు-శుభలగ్నము
మొదలగునన్నిటికంటె పైనము బోయ్యెడివారికి నెప్పుడు శుభముహూర్త
మనినిశ్చయమనస్సు కలుగునో అట్టి ముహూర్తమధికంబని మాండవ్య మ
హర్షిమతమునవలంబించి గ్రంథకర్తచే జెప్పబడినదనియు నుకారియము
ఖ్యముగ నిష్టదేవతాస్మరణము జేసి ప్రయాణము వెళ్లిరేని సమస్త కార్యములు
నెర వేరుననియును తాత్పర్యము.****************************

౨౨౨॥ అ॥ శుభలగ్నే ప్రయాతస్య రాజ్ఞః ఆశీర్వాదరూపేణాపి శేషఫల
మాహ॥ మూ॥ ఏవంసత్సమయే వ్రజన్నరపతిస్సంత్యక్తకేశాంబరప్రాణ
స్యందనశస్త్రనాగతురగాన్కృత్వా తృణాస్యానరీన్। కృత్వేచ్ఛాంనకులాం
గనాసు విజయీ దత్వాభయం ప్రాణినాం దగ్ధ్వా శత్రుపురాణి శత్రుకమ
లాం హృత్వా పురీం స్వాం విశేత్ ॥ వ్యా॥ ఏవమితి॥ ఏవం పూర్వోక్తరీత్యా
సత్సమయే శుభలగ్నే - నరపతిః రాజా - వ్రజన్ గచ్ఛన్ సన్ అరీన్ శత్రూన్
సంత్యక్తకేశాంబరప్రాణస్యందనశస్త్రనాగతురగాన్ సంత్యక్తాః కేశాః
శిరోరుహాః-అంబరాణి వస్త్రాణి- ప్రాణాః - స్యందనాని రథాః - శస్త్రాణ్యా
యుధాని-నాగాః గజాః-తురగా అశ్వాశ్చ యైస్తథోక్తాః తాన్ తృణాస్యాన్
సందష్టతృణముఖాంశ్చ - కృత్వా కులాంగనాసు శత్రూణాం పతివ్రతాస్త్రీ
షు విజయీ అనిచ్ఛాం న కృత్వా తాః అపరిగృహ్యేత్యర్థః పరస్త్రీపరిగ్రహణే
మహాదోషస్మరణాదితి భావః - ప్రాణినాం శత్రుదేశస్థజనానాం భయం చ
దత్వా-శత్రుపురాణి దగ్ధ్వా భస్మీకృత్వా- శత్రుకమలాం శత్రులక్ష్మీం హృ
త్వా-స్వాధీనం కృత్వేత్యర్థః పునః స్వాం స్వకీయాం పురీం నగరం ప్రవిశేత్ ॥

అ॥ శుభలగ్నమందు ప్రయాణము బోయిన రాజుకాశీర్వాదరూపము
చేసి శేషఫలమును జెప్పుచున్నారు॥ తా॥ పూర్వోక్తక్రమంబుగ శుభలగ్న
మందు పైనము బోయిన ప్రభువు తన శత్రువులను విడవబడిన తలవెంట్రుకలు
వస్త్రములు-ప్రాణములు - రథములు- శస్త్రములు-గజములు- గుఱ్ఱములు గ
లవారలు గానున్ను - కరవబడిన తృణముఖములు గలవారలు గానున్ననగా
శరణాగతులనుగా జేసి శత్రురాజస్త్రీలయందాసక్తి యుంచక నచ్చటి యుం
డే ప్రాణులకభయము జేసి శత్రుపట్టణములదహించి శత్రులక్ష్మినియపహ
రించి అత్యంతానందభరితుడై మరలతనపట్టణము జేరుననియు ననుట.****

౨౨౩॥ అ॥ అథ ప్రతిప్రయాణాదినియమమాహ॥ మూ॥ యాత్రాల

గ్నగతేబ్దపవరవిజే సూర్యే తదర్ధం దినం శీతాంశౌ త్రిదినం కుజే శశిసుతే మాసద్వయం వాక్పతౌ । మాసం దైత్యగురౌ చ పక్షమథవాద్యష్టౌ విలగ్నే గ్రహైః సంఖ్యాయాః పరతస్స మేష్యతి పునస్స్వస్థానమార్తోథవా ॥ వ్యా॥ యాత్రేతి॥ రవిజే శనౌ - యాత్రాలగ్నగతే సతి అబ్దః సంవత్సరపర్యంతం - సూర్యే లగ్నగతే సతి తదర్ధం తస్య సంవత్సరస్యార్ధం షణ్మాసా ఇత్యర్థః - శీతాంశౌ చంద్రే తు దినం ఏకదివసః - కుజే త్రిదినం - శశిసుతే బుధే మాసద్వయం - వాక్పతౌ బృహస్పతౌ మాసః - దైత్యగురౌ శుక్రే పక్షః అథవా విలగ్నే యాత్రాలగ్నే - గ్రహైః శన్యాదిగ్రహైః దృష్టే సతి తు - సంఖ్యాయాః ఉక్తాబ్దాదిసంఖ్యాయాః - పరతః ప్రయాతా ప్రయాణకర్తా - ఆర్తోథవా ప్రాప్తార్థలాభస్సన్ పునః స్వస్థానం సమేష్యతి***************************

అ॥ ఉక్తలగ్నమందు వెళ్లిన ప్రయాణకర్తమఱలవచ్చుటకు కాలనిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ శనైశ్చరుడు ప్రయాణలగ్నగతుడై యుండెనేని ప్రయాణకర్త యొకసంవత్సరమునకు పిమ్మట మఱలస్వస్థానము జేరుననియు సూర్యుడులగ్నగతుడై యుండెనేని యారుమాసములకుపిమ్మట చంద్రుడుండెనేని యొకదివసమునకుపిమ్మటను అంగారకుడులగ్నగతుడై యుండెనేని మూడుదివసములకుపిమ్మటను బుధుండెనేని రెండుమాసములకుపిమ్మటను బృహస్పతియుండెనేని మాసానంతరమందును శుక్రుడుండెనేని యొకపక్షమనగా ౧౫దివసములకుపిమ్మట ప్రయాణకర్త ఇష్టసిద్ధిబొందినవాడై స్వస్థానమును జేరుననియును ఈచెప్పబడిన శన్యాదిగ్రహములచే ప్రయాణలగ్నము చూడబడుచుండినను ఉక్తక్రమంబుననే వాటికిఫలంబులనే ఉంగవలయుననియును తాత్పర్యము.************************......**********

౨౨౮॥ అ॥ అత్రైవ విశేషమాహ॥ మూ॥ మందాదిగ్రహకాలపవనగదితో యాత్రాదిలగ్నే క్రమాదేకద్విత్రిగుణశ్చరస్థిరగృహే స్యాద్విస్వభావాభిధే । యాత్రాలగ్నచరాదిభాగసహితే తేష్వర్థ్యనిశ్శేషు వా స్యాదేవం ప్రతియానముక్తగమనం నిశ్చిత్య యాత్రాం వ్రజేత్ ॥ వ్యా॥ మందాదీతి॥ యాత్రాదిలగ్నే చరే స్థిరే ద్విస్వభావాభిధే సతి వాగదితః పూర్వశ్లోకోక్తః - మందాదిగ్రహకాలపవక్రమాదేకద్విత్రిగుణస్స్యాత్ - అనేనాయమర్థస్సంపన్నః శనిస్థితయాత్రాలగ్నే చరే వత్సరః స్థిరే సతి వత్సరద్వయం ద్విస్వభావే సతి వత్సరత్రయం - సూర్యస్థితయాత్రాలగ్నే చరే సతి షణ్మాసాః - స్థిరే ద్వాదశమాసాః - ద్విస్వభావే ష్టాదశమాసాః ఏవముత్తర। తాపూర్వ్యాహ్యాం

అగ్న్యాదిఖేటేషు శన్యాదిగ్రహేషు యాత్రాలగ్నచరాదిభాగసహితేషు యాత్రాలగ్నేయే చరస్థిరద్విస్వభావాంశాః తైస్సహితేషు చ తదా ప్రాగుక్తకాలః స్యాత్ - ప్రతియానముక్తగమనం ప్రతిప్రయాణముక్తగమనం ఏవ ముక్తరీత్యా నిశ్చిత్య యాత్రాం వ్రజేత్.

అ॥ ఈశ్లోకముచే నొక్క విశేషమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రయాణ లగ్నము చరము స్థిరము ద్విస్వభావము నేను త్రివిధనామాన్వితము గానుండె నేని పూర్వశ్లోకమందు జెప్పబడియున్న క్రమంబుగ శన్యాదిగ్రహములయొక్క కాలనిర్ణయము పకద్విత్రిగుణంబగునన గా ప్రయాణలగ్నము చరమై యుండి అట్టిలగ్నమందు శనైశ్చరుడుండెనేని ప్రయాణకర్త ను అలవచ్చుటకు నొకసంవత్సరమవధియగు స్థిరమైయుండెనేని రెండుసంవత్సరములవధి యనియు - ద్విస్వభావలగ్నమై యుండెనేని మూడుసంవత్సరములవధి యనియు శేషించిన గ్రహములకు కాలనిర్ణయమిత్తెరంగుననే నెరుంగ దగినదనియు నిదియునుం గాక యీచెప్పబడిన శన్యాదిగ్రహములు ప్రయాణలగ్నస్థములగుచు చరస్థిరద్విస్వభావాంశలపొంది యుండినను ప్రయాణకర్త స్వస్థానమునకు మఱలవచ్చుటకు కాలనిర్ణయమును పూర్వోక్తక్రమముననే తెలుసుకొని పైనముబోవలయునని తాత్పర్యము,*****************

౨౨౬ ॥ అ ॥ యోగాంతరమాహ॥ మూ ॥ యాత్రాలగ్నగతో గ్రహః ప్రథమతః పశ్చాత్పవక్రీభవేత్తల్లగ్నేశ్వర ఏవ వాగమనదిక్ఖేటోపి వక్రీయది। యాతుర్జన్మవిలగ్నరాశ్యధిపతిర్వక్రంగతస్తద్దశాధీశో వాబలయుక్తవాన్ స్వభవనం భూయః ప్రయాతైష్యతి॥ వ్యా॥ యాత్రేతి॥ యః యాత్రాలగ్నగతః సగ్రహః ప్రథమతః ప్రయాణకాలే - ఋజుగతిస్సన్నితి శేషః పశ్చాద్వక్రీభవేద్యది- తదా ప్రయాతా భూయః పునః - స్వభవనం స్వగృహం ఎష్యతి యద్వా- తల్లగ్నేశ్వరో వా ప్రయాణలగ్నాధిపతిర్వా- యదా వక్రీభవతి తదా పునరాగమిష్యతి- అథ వాగమనదిక్ఖేటోపి-స్వయం యద్దిశం ప్రతి గమిష్యతి తద్దిక్పతిర్వా యదా వక్రీభవతి తదా నా అథ వా యాతుః ప్రయాణకర్తుః జన్మవిలగ్నరాశ్యధిపతిః జన్మలగ్నాధిపతిర్వా యదా వక్రంగతో భవతి తదా వా- అథ వా తద్దశాధీశః తస్య యాతుః యద్దశా తస్యాః అధీశః సః బలయుక్తవాన్ స్థానాదిషడ్బలయుక్తవాన్ సన్ యదా వక్రీ భవతి తదా వా ప్రయాతా- భూయస్స మేష్యతీతి- వక్తవ్యం దైవజ్ఞేనేతి పదద్వయమధ్యాహర్తవ్యం,

అ॥ యోగాంతరములను జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ నవగ్రహములలో నేగ్రహము గానియుండు ప్రయాణలగ్నమునకు బలయుక్తుడై యుండి ప్రయాణకర్తపైనముబోయిన పిమ్మట వక్రించినను - లేక ప్రయాణలగ్నాధిపతి వక్రగతుడైనను - లేక తాను యేదిక్కును గూర్చి పైనముబోవదలచియున్నాడో యాదిగధిపతి వక్రగతుడై యుండినను - ప్రయాణకర్త యొక్క జన్మలగ్నాధిపతి వక్రగతుడైనను - లేక ప్రయాణకర్తయొక్క దశాధిపతి స్థానాదిపక్షులయుక్తుడై యుండి యెప్పుడు వక్రగతుడగుచున్నాడో ఆ ప్రకారముగానే పైనము బోయినవాడును అలస్యగృహమును బొందునని జ్యోతిశ్శాస్త్రాభిజ్ఞుని చేతనే ఫలము జెప్పదగినదని యును తాత్పర్యము **************************

౨౭ ॥ అ॥ పునర్యోగాంతరమాహ॥ మూ॥ యాత్రాలగ్నగతోదయాంశభవనాద్యాత్రోడుపాదాంత్యగా యాత్రాకర్తృజభపాదతస్స్వకరథవా యాత్రేందుభాంశాంత్యగాః । తావంత్యో హి వినాడికాశ్చ ఘటికాహాః పక్షమాసాస్తథో ర్యావన్మధ్య నవాంశకాగతివశాత్సైద్ధ్యాశ్చ కాలావధిః ॥ వ్యా॥ యాత్రేతి॥ యాత్రాలగ్నగతోదయాంశభవనాత్ యాత్రాలగ్నగతోయః ఉదయాంశః ఉదయనవాంశః సఏవ భవనం తస్మాత్ తదారభ్య - యాత్రోడుపాదాంత్యగాః ప్రయాణనక్షత్రపాదాంత్యగతాః - అథవా యాత్రాకర్తృజభపాదతః యాత్రాకర్తుః యజ్జన్మనక్షత్రం - తస్య పాదతః తదారభ్య యాత్రేందుభాంశాంత్యగాః యాత్రానక్షత్రపాదాంత్యగాః తయోః యాత్రృజన్మనక్షత్రపాదప్రయాణనక్షత్రపాదయోశ్చ యావన్మధ్యనవాంశకాః యావత్సంఖ్యాకాః మధ్యనవాంశకాః - తావంత్యోహి నాడికాః ఘటికాః అహాని పక్షాః మాసాశ్చ గతివశాత్ యాత్రృకాలావధిస్స్యాత్ ***************************

అ॥ మఱలయోగాంతరముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఉక్తక్రమంబున ప్రయాణము వెళ్లినవారికి మరలవచ్చెడి నిర్ణయకాల మెద్దియనిన - ప్రయాణలగ్నస్థనవాంశము మొదలు ప్రయాణనక్షత్రపాదనవాంశమువరకు గాని లేక ప్రయాణకర్త యొక్క జన్మనక్షత్రపాదనవాంశము మొదలు ప్రయాణనక్షత్రాంశము వరకు గాని లెక్కపెట్టగా యెన్ని నవాంశములగుచున్నవో అన్ని విఘడియలు - అన్ని ఘడియలు - అన్ని దినములు - అన్ని పక్షములు - అన్ని మాసములు - కూడా చేరిన నెంత కాలమవునో అంత కాలమునకు పిమ్మట వత్తురని తాత్పర్యము ********************************

౨౨౮॥ పునర్యోగాంతరమప్యాహ॥ మూ॥ యాత్రాలగ్ననవాంశపో స్తనిలయే స్వాంశేశ్వరో వా యదా వక్రీ సప్తమరాశిపోపి నవమాధీశోపి యాత్రాలయాత్ । తద్రేక్కాణపతిః స్వకాలబలవాన్ తద్వారలగ్నేశ్వరో యాతుస్స్వేష్వపునరాగమస్స్వభవనం వారేశ్వరో వా తదా॥ వ్యా॥ యాత్రాలగ్నేతి॥ యాత్రాలగ్ననవాంశపః ప్రయాణలగ్ననవమాంశాధిపః యదా వక్రీ భవతి-అథవా అస్తనిలయే యాత్రాలగ్నాత్సప్తమలగ్నే - స్వాంశేశ్వరగః లగ్నే యావత్సంఖ్యాకో నవాంశః సప్తమలగ్నేపి తావత్సంఖ్యాకో నవాంశః తదధిపో వా - తదా వక్రీ భవతి - యద్వా యాత్రాలయాత్ । యాత్రాలగ్నాత్ సప్తమరాశిపః సప్తమరాశ్యధిపతిర్వా - నవమాధిపోపి యాత్రాలగ్నాత్ నవమరాశ్యధిపతిర్వా-యదా వక్రీభవతి తదా వా - అథవా తద్రేక్కాణపతిః యాత్రాలగ్నద్రేక్కాణపతిర్వా-స్వకాలబలవాన్ స్వకాలే యాత్రాకాలే బలవాన్ స్థానాదిషడ్బలయుక్తస్సన్ యదా వక్రీభవతి - యద్వా తద్వారలగ్నేశ్వరః తద్వారేశ్వరో యాత్రావారాధిపతిః లగ్నేశ్వరో యాత్రాలగ్నాధిపతిర్వా-స్వకాలబలయుక్తస్సన్ యదా వక్రీభవతి వారేశ్వరో యాతృజన్మవారాధిపతిర్వా జన్మరాశ్యధిపతిర్వా యదా వక్రీ భవతి-తదా తత్కాలే యాతుస్స్వభవనం ప్రతి - పునరాగమః ప్రతిప్రయాణంస్యాదితి వదేదితి శేషః.

అ॥ మఱలవచ్చుటకు యోగాంతరముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రయాణలగ్ననవాంశాధిపతిగాని - ప్రయాణలగ్నమునకు సప్తమలగ్ననవాంశాధిపతిగాని - సప్తమలగ్నాధిపతిగాని - ప్రయాణసమయమున బుుజుగతుడై యుండి యెప్పుడు వక్రగతుడగునో అప్పుడును లేక ప్రయాణలగ్న ద్రేక్కాణాధిపతి - ప్రయాణకాలమందు స్థానాదిషడ్బలయుక్తుడై యుండి పిమ్మట వక్రించినను - ప్రయాణవారాధిపతియు - లగ్నాధిపతియును - తత్కాలమందు స్థానాదిషడ్బలయుక్తులై యుండి యెప్పుడు వక్రగతులగుదురో అప్పుడును - ప్రయాణకర్త యొక్క జన్మవారాధిపతిగాని - జన్మలగ్నాధిపతిగాని తత్కాలమందు బలయుక్తులై యుండి యెప్పుడు వక్రగతులగుదురో అప్పుడును - ప్రయాణకర్త శీఘ్రముగ స్వస్థానమును జేరునని తాత్పర్యము.*****************

౨౨౯॥ మూ॥ భూత్వా నాగమనే ప్రవేశశకునం పశ్చాత్సమీపే పునః ప్రస్థానం శకునం భవేద్యది మహాలాభః ప్రయాతుస్సదా। ప్రోక్తం యత్సకలం ప్రయాణశకునం వ్యస్తం ప్రవేశే శుభం క్షీరాఖ్యం విహగం విహాయ నగరగ్రామప్రవేశాదిషు॥ వ్యా॥ భూత్వేతి॥ గమనే ప్రయాణే - ఆదౌ ప్ర

శుభతః - ప్రవేశశకునంప్రవేశకాలోక్తశకునం-భూత్వాపశ్చాత్స్వప్నస్సఫ
ఫే-ప్రస్థానంశకునం ప్రయాణశకునంభవేద్యదితదాప్రయాతుఃమహా
లాభఃస్యాత్ యద్యచ్ఛకునంప్రయాణేప్రోక్తంతత్సర్వంశకునం ప్రవేశేన్య
స్తంవిపరీతంసత్ నగరగ్రామప్రవేశాదిషుశుభం। భారద్వాజమయూరచా
షనకులానాంప్రదక్షిణగతిః ప్రయాణేశుభా ప్రవేశేతువామాగతిఃశుభాగ
రుడకుక్కుటశునకాదీనాం వామాగతిఃప్రయాణేశుభఃఫలదా -ప్రవేశేతుప్ర
దక్షిణగతిర్థదేఽపివేకః-క్షీరాఖ్యంక్షీరనామకం-విహాగంపక్షిణంవిహాయ
క్షీరపక్షిగతిస్తూభయత్రాపి వామగతిరేవశుభదేత్యర్థః***************

తా॥ ప్రయాణసమయమునముందుగా-ప్రవేశమునకు జెప్పబడియుం
న్నశకునములైపిమ్మట ప్రయాణశకునములాయెనేని ప్రయాణకర్తకువి
శేషలాభమును- పాలపక్షిదప్ప ప్రయాణమునకు జెప్పబడి యున్నశకున
ములునగరాది ప్రవేశాదులయందువ్యస్తముగానాయెనేని- ముఖ్యముల
గునసగా ప్రయాణములకు శ్రేష్ఠములని జెప్పబడి యున్నభారద్వాజ - మ
యూరాదిపక్షులయొక్క ప్రదక్షిణగమనము ప్రవేశమునకు నశుభకరంబని
యు వామగమనము శ్రేష్ఠమనియు - ప్రయాణమునకు శుభకరంబని జెప్పబ
డియున్నగరుడకుక్కుటాదులయొక్క వామగమనము ప్రవేశమందశుభ
కరంబనియు- ప్రదక్షిణ గమనము శుభకరంబనియు పాలపక్షి గమనముప్ర
యాణప్రవేశములయందు వామగమనమే శ్రేష్ఠమని తాత్పర్యము॥****

౨౨౯॥అ॥ ప్రయాణేవిప్రాదీనాంనియతఫలాన్యాహ॥ మూ॥ యాత్రా
ధిష్ణ్యగుణైర్ద్విజస్యఫలదాసిద్ధిఃక్షణైర్లగ్నజైర్రాజ్ఞాన్నామయోగగతైర్నృ
పస్యతువిశాంసిద్ధిర్దినోత్థైర్గుణైః।శూద్రాణాంశకునైశ్శుభైశ్శుభఫలం
యాత్రానుకూలాభవేదన్యేషాంతుముహూర్తశక్తిబలతస్స్యాత్కార్య
సిద్ధిస్సదా॥ వ్యా॥ యాత్రేతి। యాత్రా-ద్విజస్యబ్రాహ్మణస్య-ధిష్ణ్యగుణైః
నక్షత్రగుణైఃఫలదా-నృపస్యరాజ్ఞస్తు-లగ్నజైర్నామయోగగతైశ్చగు
ణైస్సిద్ధిఃయాత్రాసిద్ధిర్భవేత్ - విశాంవైశ్యానాందినోత్థైర్గుణైస్సిద్ధిః-
శూద్రాణాంసుభైఃశకునైశ్శుభఫలంభవేత్-అన్యేషాంసంకరాణాంతుము
హూర్తశక్తిబలతః ముహూర్తబలాత్ యాత్రానుకూలాంకార్యసిద్ధిస్స
దాస్యాత్॥**********************************

అ॥ ప్రయాణవిషయమై బ్రాహ్మణాదులకు నియతఫలమును జెప్పుచు

న్నాడు॥ తా॥ ప్రయాణసమయమున బ్రాహ్మణులకు గుణయుక్తనక్షత్రము
లుగా నుండెనేని శుభప్రదమనియు- రాజులకు లగ్నయోగాదులు శ్రేష్ఠము
లుగా నుండెనేని యిష్టసిద్ధిప్రదమనియు- వైశ్యులకు దినశుద్ధి చక్కగా నుండె
నేని శుభప్రదమనియు- శూద్రులకు ప్రయాణకాలమందు శుభశకునములా
యెనేని శ్రేయస్కరమనియు - శేషించిన జనులకు ముహూర్తబలము చక్క
గా నుండెనేని కార్యసిద్ధిగలుగునని యును తాత్పర్యము ॥*************

౨౩౦॥ అ॥ అథగమనదినే వర్జ్యాన్యాహ॥ మూ॥ క్షౌరం వాక్కలహం
సుదీర్ఘగమనం దైన్యం భయం వేపథుం శోకం దుష్టసహాయమేకగమనం వి
ప్రత్రయం వక్రతాం। అభ్యంగం సముపోషణం చ కుటిలం త్యక్త్వాదిమే హ్ని
వ్రజేత్పూర్వాదృష్టవశాత్ప్రయాణశకునం యాతుశ్శుభం వాశుభం॥ **
వ్యా॥ క్షౌరమితి॥ క్షౌరం క్షురకర్మ - వాక్కలహం భార్యాదినా వాక్కల
హం సుదీర్ఘగమనం అత్యంతాధికగమనం- దైన్యం యాచ్ఞాదిదైన్యం- భ
యం- వేపథుం- శరీరకంపం- శోకం- వ్యసనం - దుష్టసహాయం - దుర్జనసహా
యం- ఏకగమనం అసహాయగమనం- విప్రత్రయం - వక్రతాం మార్గవక్ర
తాం- అథ వా కించిద్దూరం గత్వా పునఃనివృత్తిం వా - అభ్యంగం తైలాభ్యంజ
నం- సముపోషణం ఉపోష్యం- కుటిలం మనోవైకల్యం చ- ఆదిమే హ్ని ప్రథమ
దివసే- వర్జయిత్వా వ్రజేత్ గచ్ఛేత్ - ఏవం గతే సతి పూర్వాదృష్టవశాత్
జన్మాంతరపుణ్యపాపకర్మవశాత్ - యాతుః- ప్రయాణశకునం- శుభమ
శుభంచ స్యాత్ - పూర్వాదృష్టం శుభంచేచ్ఛుభశకునం- అశుభం చేదశకు
నమితి వివేకః॥ **

అ॥ పైనముబోవు దివసమందు విడవదగిన కార్యముల జెప్పుచున్నాడు॥
తా॥ ప్రయాణదివసమందు క్షౌరము- భార్య మొదలగువారితో కలహము- దీ
ర్ఘమార్గగమనము- యాచ్ఞాదులచే ప్రాప్తమగు దైన్యము- భయము- శ
రీరకంపము- వ్యసనము- దుర్జనుల సహాయము - ఏకాకిగా బయలు దేరుట
బ్రాహ్మణత్రయము బయలు వెళ్లడము - మార్గమందు వక్రముగ నడవడ
ము- అభ్యంగస్నానము ఉపోష్యము- చిత్తవైకల్యము- ఇవి మొదలగు దుష్టకా
ర్యములత్యజించి ప్రయాణము వెళ్లి రేని జన్మాంతరపుణ్యపాపవిశేషమువల
న శకునములగునన గా పూర్వాదృష్టము శుభమై యుండెనేని శుభశకునము
లు అశుభమై యుండెనేని అశుభశకునములునగునని తాత్పర్యము॥*******

౨౩౧॥ అ॥ ద్వితీయదివసే గర్హితమాహ॥ మూ॥ ద్వితీయేదివసేపి

యానశకునం సంపృచ్ఛ్య వేచ్ఛోభనం వ్యాళం వా శశకం వినా వా శకునం దైవాత్తదన్యద్భవేత్। పూర్వస్మిన్ దివసేపి యత్ర శకునం తత్రైవ గత్వా పునస్తార్తీయే దివసే వ్రజేత్పునరపి స్యాదేవ యాతుస్సుఖం ॥ వ్యా॥ దైతీయ ఇతి॥ దైతీయే ॥ సూ ॥ ద్వేస్తీయ ఇతి తీయప్రత్యయః తతః స్వార్థే అణ్ ద్వితీయ ఏవ దైతీయః తస్మిన్ దైతీయే దివసే - ద్వితీయదివసే - యానశకునం సంపృచ్ఛ్య వేద్యది - తదా శోభనం మంగళం స్యాత్ - దైవాత్ విధివశాత్ - వ్యాళం సర్పం - శశకం చ వినా - అన్యద్వ శకునం భవేద్యది - తదా పూర్వస్మిన్ దివసే యత్ర శకునం శుభశకునం జాతం తత్రైవ పునర్గత్వా - తద్దివసం - తత్రైవ నీత్వా - తార్తీయే సూ॥ త్రేస్సంప్రసారణం చేతి తీయప్రత్యయః తృతీయః తతస్స్వార్థే అణి ఆదివృద్ధిః తార్తీయే తృతీయదివసే - పునః వ్రజేత్ - ఏవం చ సతి - యాతుస్సుఖం స్యాదేవ॥ *************

॥అ॥ ప్రయాణదివసమునకు రెండవదివసమందు గతిలక్షణమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ రెండవదివసమందు ప్రయాణశకునములు చక్కగానాయెనేని శుభకరంబనియు - లేక దైవాధీనమువలన సర్పము - కుందేలు ఈరెంటిని వినాఖుగానేమి యన్యశకునములైనను పూర్వదివసమందే ప్రదేశమున శుభశకునములాయెనో ఆ ప్రదేశమును బొంది యాదినము చటనేయుండి మూడవదివసమందు ప్రయాణము బోయినేని సుఖవంతులగుదురనుట***

యజ్వనా వేంకటాఖ్యేన రచితాయాం సతాం ముదే।
కాలామృతస్య టీకాయాం బిందుః పంచమకో గమత్॥
ఇతి యాత్రాప్రకరణం సమాప్తం

కాలామృతతాత్పర్యస్వరూపంబగు బాలావబోధిక యను గ్రంథంబున
పంచమప్రకరణము * సమాప్తమాయెను॥

కాలామృతే సవ్యాఖ్యానే.

* వాస్తుప్రకరణప్రారంభః *

౨౩౭॥ అ॥ యాత్రాప్రకరణముక్త్వేదానీం వాస్తుప్రకరణం నిర్వక్తుం తన్మూలభూతం గృహనిర్మాణయోగ్యప్రదేశమాహ॥

మూ॥ క్షేత్రాణాం వసతిశ్శుభా కలియుగే శ్రీ వేంకటేశాజ్ఞయా వింధ్యాఖ్యాచలదక్షిణావనితటే శ్రీ గౌతమీసన్నిధౌ। సంపూర్ణాధ్వరవేదశాస్త్రసహితే స్వర్గాదిభోగప్రదే బ్రహ్మజ్ఞానిభిరన్వితే తిశుభదే ముక్తిప్రదే స్థాయినాం॥ వ్యా॥ క్షేత్రాణామితి॥ క్షేత్రాణాం కాశ్యాదీనాం మధ్య ఇతి శేషః సంపూర్ణాధ్వరవేదశాస్త్రసహితే - సంపూర్ణాః యే అధ్వరాః యాగాః వేదాః ఋగాదిశ్రుతయః యాని శాస్త్రాణి తర్కవ్యాకరణాదీని - తైస్సహితే యుక్తే - స్వర్గాదిభోగప్రదే - స్వర్గాదయో యే పుణ్యలోకాః - తేషు యో భోగః - తత్ప్రదే దాతరి - బ్రహ్మవిద్భిః మహాత్మభిః అన్వితే సహితే - స్థాయినాం వసతాం జనానామితి శేషః - అతిశుభదే అత్యంతకల్యాణప్రదే ముక్తిప్రదే మోక్షదాయిని - వింధ్యాఖ్యాచలదక్షిణావనితటే - వింధ్యాఖ్యో యోచలః పర్వతః తస్య దక్షిణావనితటే దక్షిణభూప్రదేశే - గౌతమీసన్నిధౌ గౌతమీనదీసమీపే చ - శ్రీ వేంకటేశాజ్ఞయా - కలియుగే పతనామనే యుగే వసతిః గృహం శుభా మంగళప్రదేత్యర్థః.********************

అ॥ జనులు వాసము జేయుటకు ప్రదేశమును నిర్ణయించుచున్నాడు॥

తా॥ కలియుగమున వాసము జేయువారలకు ముక్తిప్రదంబును శుభకరంబును నగు వింధ్యపర్వతమునకు దక్షిణభూభాగమును - వేదశాస్త్రేతిహాసపురాణపారంగతులగు బ్రాహ్మణోత్తములు నివసించియున్న గౌతమీనదీసమీపభూములును జనులకు వాసయోగ్యంబని శ్రీ వేంకటేశ్వరాజ్ఞాకరులగు గ్రంథకారులచే జెప్పబడినదని యభిప్రాయము.*******************

౨౩౩ ॥ అ॥ అథవాస్తుస్వరూపం నిర్వక్తుం ప్రసంగసంగత్యా రాజభృత్యావర్గణమాహ॥ మూ॥ సేవాయాం ప్రభునామభాదిగణయేద్భృత్యాఖ్యధిష్ణ్యాంతకం తత్సంఖ్యాం చతురాహతాం ప్రవిభజేత్సప్తైః ఫలం శిష్టకం। తత్పూర్వాపరయోగతస్త్రిణం జ్ఞేయం మహారాజసేవం దంభృత్యస్య సైవ వశుభృత్యభాదిగణయేదర్థాదికో రాజ్యకృత్ ॥ వ్యా॥ సేవాయామితి॥ సేవాయాం విషయే ప్రభునామభాది ప్రభునామనక్షత్రమారభ్య - భృత్యాఖ్యధిష్ణ్యాంతకం తతః భృత్యనామనక్షత్రపర్యంతం - గణయేత్ తదంకం - చతుర్గుణం కృత్వా చతుర్భిః సంగుణ్య - శైలైః సప్తసంఖ్యాకైః ప్రవిభజేత్ - పంచసప్తియుచ్ఛిష్టం తద్ధనమితి జ్ఞేయం - తత్పూర్వాపరవిపర్యయాగతం ఋణం - భృత్యనామనక్షత్రమారభ్య - ప్రభునామనక్షత్రపర్యంతం గణయే

త్ - తద్గుణితంచకుర్యాదితిశేషః స్యాత్ప్రభోః స్యాత్తం సత్ యచ్ఛిష్టంతదృణమితివే
దితవ్యం- ఇదంరాజ్ఞః రాజభృత్యాన్వేషణం- భృత్యస్య స్వభృత్యారాజాన్వేషణం
తు - భృత్యస్య భాజభృత్యస్యనక్షత్రమారభ్య ప్రభునామ నక్షత్ర పర్యంతంగణ
యేదిత్యర్థః- అన్యత్సర్వం పూర్వవదేవ ప్రోక్తవ్యం ఏవంచ సతిశిష్టాధికోధనమ
ధికంచేత్ రాజ్ఞః కృత్స్నవేత్ - ఋణమధికంచేన్నశుభమిత్యాహుల్లభ్యలె,**
అ॥ పిమ్మటవాస్తున్న రూపమును దెలుపువాడై ప్రసంగసంగతిచేరాజభృ
త్యాన్వేషణమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ సేవకుని విషయమై యన్వేషణముజూ
చునపుడు ప్రభునామనక్షత్రము మొదలు సేవకుని నామనక్షత్రముపరకుగ
ణనజేసియాలెక్కను - 8 - చే హెచ్చుగుణించి 12 - చే భాగహరించగా
రాశియందు శేషముండెనేనినది ధనమగును - అట్టిధనసంఖ్యను నొకచోట
నుంచిమ ఋల సేవకునినామనక్షత్రము మొదలు ప్రభునామనక్షత్రమువర
కును క్రమంబునగుణించి భాగహరించగా శేషముఋణమగును ఇట్లేపర
రచబడినధనఋణములలోధనసంఖ్యయధికముగనుండెనేని ప్రభువునకులా
భకరమగు- సేవకుడు ప్రభువిషయమై అన్వేషణముజూచునపుడు సేవకనామ
నక్షత్రము మొదలు ప్రభునామనక్షత్రమువరకుగణనజేసినక్కిచే నవాటిని
నుక్తక్రమంబుగజూచిఫలమును నెఱుంగవలయునని తాత్పర్యము.********

౨౩౭ ॥ అ ॥ అథ గ్రామాన్వేషణలక్షణమాహ ॥ మూ ॥ సాధ్యాఖ్యాప్ర
థమాక్షరోక్తగణనాం సంలిఖ్య తత్స్యాత్ తత్సద్వత్సాధకనామచ ప్రవిభ
జేన్నాగైశ్చశిష్టంధనం। తాదృక్స్వర్వవిపర్యయాగతమృణం ద్రవ్యాధి
కంభోగదం సామ్యం చేత్సముతాన్యదన్యరహితం హ్యాఖ్యాతా మాత్రికృత్ ॥

వ్యా ॥ సాధ్యాఖ్యాప్రథమాక్షరోక్తగణనాం సాధ్యో గ్రామాదిః-తస్య
ఆఖ్యానామ- తస్యాః యః ప్రథమాక్షరః తస్యోక్తగణనాం అకారాదిక్రమా
త్ సాధ్యనామాద్యక్షరపర్యంతం- గణనయాయావత్సంఖ్యాభవతి - తావ
త్సంఖ్యాం- భూమౌసంలిఖ్య- తద్వామతః తస్యాస్సంఖ్యాయాః - వామతః
వామభాగే- సార్వవిభక్తికస్తసిః సాధకనామసాధకోదేవదత్తః - తస్యనా
మాద్యక్షరంచ - తద్వత్ అకారాదిగణనయాయావత్సంఖ్యా - తావత్సం
ఖ్యాం సంలిఖ్య తత్సర్వం - నాగైః అష్టభిః - ప్రవిభజేత్ శిష్టంధనం-లబ్ధేన ప్ర
యోజనంనాస్తి- తాదృక్స్వరోక్తసదృశం పూర్వవిపర్యయాగతం- పూర్వ
స్మాద్విపర్యయేణాగతం ఋణం భవతియథా సాధకనామాక్షరసంఖ్యాం
నిక్షిప్య- తద్వామభాగే సాధ్యనామాద్యక్షరోక్తసంఖ్యాంచ సంలిఖ్య - స

ర్వం నాగైః ప్రవిభజేత్ శిష్టం ఋణం భవేదిత్యభిప్రాయః - ఏవం చ సతి ద్ర
వ్యాధికం ధనాధికం చేత్ భోగదం సుఖప్రదం - సామ్యం చేత్ ధనర్ణే సమా
నే చేదిత్యర్థః - సమం నా - అన్యత్ ఋణాధికం చేత్ - అన్నరహితం దారి
ద్ర్యం కుర్యాత్ - కించ వైరాఖ్య ధామశ ద్రుస్థానం - అతఏవాతీత్కృత్ అ
త్ర బాలబోధార్థం ఉదాహృత్య కించిదుదాహ్రియతే - కుడిననగరం నామక
శ్చిద్గ్రామః తస్య ఆద్యక్షరః క కారః - అవర్ణాదారభ్య క కారపర్యం
తం - గణనయా సప్తదశ సంఖ్యా భవతి - తామేవ సంఖ్యాం క్వచిద్భాగహారాని క్షి
ప్య - తద్గ్రామాధిపః ఈశ్వరో నామకశ్చిద్ద్విజః - అవర్ణాదారభ్య ఈకార
పర్యంతం గణనయా చతుస్సంఖ్యా భవతి తత్సర్వం సప్తదశోత్తర చతుశ్శతం
భవతి - తదష్టభిర్హృతం సత్ ఏకం భవతి శిష్టం - తద్ధనం - ఏతదేవ వ్యస్తం స
త్ చతుస్సప్తత్యుత్తర శతం - తదష్టభిర్హృతం సత్ షట్ శిష్టం భవతి - తదృణం
ధనాదృణమధికం - ఏవం బుద్ధిమతా సర్వత్రాప్యూహ్యం కేచిదకారాది వర్గ
గణనయా కార్యమితి.

అ॥ గ్రామార్పణమునకు లక్షణమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అకారము మొద
లు గ్రామనామధేయ ప్రథమాక్షరము వరకు గణన చేయగా వచ్చిన సంఖ్యను
నొకచోట నుంచి - మరల అకారము మొదలు గృహము గట్టుటకు నిశ్చయించి
డి పురుషుని నామ ప్రథమాక్షరము వరకు లెక్క పెట్టి యా సంఖ్యను మొదట గ
ణన జేసి యుంచియున్న లెక్కకు కుడి పక్క నునిచి వెరశి రాశిని - ౮ - టభాగ
హరించగా శేషము ధనము - మఱల అకారము మొదలు గ్రామాధిపతి నామ
ధేయ ప్రథమాక్షరము వరకు లెక్క పెట్టి ఆ సంఖ్యను నొకచోట వ్రాసియుం
చి - అకారము మొదలు గ్రామనామధేయ ప్రథమాక్షరము వరకు గణన జేసి
యా గుణకమును తోడంటి లెక్కకు కుడి భాగమున నునిచి వెరశి రాశిని - ౮ ట
భాగహరించగా శేషము ఋణము - ఇట్లేర్పరచబడిన ధన ఋణ సంఖ్య
లలో నే గ్రామమున ధనసంఖ్య ఎచ్చుగా నుండునో అట్టి గ్రామము వాసయో
గ్యంబని తాత్పర్యము.*********************************

౧౩౪ ॥ అ॥ అథ క్షేత్రాన్యర్ణమాహ॥ మూ॥ క్షేత్రస్యాక చటాః క్ర
మాత్తపయశావర్గాస్స్యురష్టౌ స్థితాః ప్రాగాద్యాఖగరాడ్బిడాలమృగరా
ట్శ్వానాహ్యాఖునాగాశ్శశః। స్యాద్వర్గాద్యది పంచమో రిరథ నిర్వగే మ
యోనిస్త్వియం ద్వౌ ద్వావితి యువిదితః చైకముఖం మేషాదిపూర్వాదితః॥
వ్యా॥ క్షేత్రస్యేతి॥ అకచటతపయశా ఇతి క్షేత్రస్యాష్టౌ వర్గాః స్థితాః ప్రా

గాదౌ ప్రాగాద్యష్టదిక్షు - క్రమాత్ - ఖగరాట్ గరుడః - బిడాలో మార్జా
రః - మృగరాట్ సింహః - శ్వా శునకః - అహిః సర్పః ఆఖుః మూషకః - నాగో గ
జః - శశః ప్రసిద్ధః పతే - అవర్గాదీనామధిపాస్స్యుః - స్వాత్ స్వకీయాద్వర్గాత్
పంచమః - పంచమవర్గో యది అరిః శత్రుః యస్య నామ్నః తురో మధ్యవర్గః - తః
స్యాత్పంచమవర్గః శత్రురిత్యర్థః - స్వావర్గాత్పంచమవర్గ ఇత్యనే
న శేషాత్సుఖా ఇత్యర్థాల్లభ్యతే - పక్షాంతరమాహ ॥ అథవేతి॥ దిగ్వర్గాష్ట
యం మోనిరిత్యుచ్యతే పూర్వాద్యాదితః ప్రాచీమారభ్య - అఖిలం మేషాదిద్వా
దశ రాశయః - దిక్షు చతుర్దిక్షు - ద్వౌద్వౌ రాశీ - విదిక్షు ఆగ్నేయాదిషు చ
తృషు ప్రత్యేకం యోజనమేదినీ శేషః॥...... ....***

అ॥ శ్లో ప్రాగ్వర్ణమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పంచాశద్వర్ణముల లోనుండే
అ-క-చ-ట-త-ప-య-శ - ముల నెడి ఎనిమిది వర్గములకు ప్రాగాదిగా నెనిమి
దిదిక్కులు స్థానంబులగు - అట్టి వర్గములకు - ప్రాగాదిగా - గరుడ బిడాల -
సింహ శునక - సర్ప - మూషక - గజ - శశకములధిపతులనియును - పురుషుని
యొక్క నామ ప్రథమాక్షరము యేవర్గమునందున్నదో ఆవర్గమునకు పం
చమ వర్గము శత్రువర్గముగాన నావర్గమునకు స్థానంబగు దిక్కునం
దు గృహనిర్మాణము కూడదనియును - పక్షాంతరమున - ప్రాగాదీశాన్యమువ
రకు మేషాది ద్వాదశ రాసులను - దిక్కులయందు నొక్కొక రాశియు విదిక్కుల
యందు రెండేసి గాను నిచి రేని - ఇది యొదిగ్వర్గలయందు మోక్షయని జెప్పబ
డుననుట॥ ***************************************

౨౩౯॥ అ॥ పూర్వోక్త రాశిచక్రస్య నామరాశి మారభ్య ఫలమాహ॥

మూ॥ ఏకస్మిన్ యది పంచమే చ నవమే స్యాద్బంధుసంరక్షకో నాశస్స్యాద్ద్వి
తయే చ షష్ఠదశమే చేన్నామరాశ్యాదితః। తార్తీయేయది సప్తమే పరజనైః
పోష్యస్తథైకాదశే చాతుర్థే చ సఘాతుకో గృహపతిః స్థాయ్యష్టమే ద్వాద
శే॥ వ్యా॥ ఏకస్మిన్నితి॥ నామరాశ్యాదితః - యో గృహపతిః తస్య నామరాశి
మారభ్య ఏకస్మిన్ - నవమే పంచమే చ స్థాయీ యది బంధుసంరక్షకః బంధుజ
నపోషకస్స్యాత్ ద్వితీయే షష్ఠే దశమే చ స్థాయీ యది నాశః స్యాత్ స్వస్యైవ
వహానిః - తార్తీయే తృతీయస్థానే - సప్తమే - ఏకాదశే చ - స్థాయీ యది పరజ
నైః పోష్యః పరాధీనవృత్తిస్స్యాదిత్యర్థః - చతుర్థే చాతుర్థే చాస్మిన్ అష్ట
మే ద్వాదశే చ స్థానే - స్థాయీ యది ఘాతుకః స్యాత్ పరప్రాణాపహా

ర్తాభవేత - నామరాశ్యాదిఫలసర్వత్రానుషంగః

అ॥ పూర్వశ్లోకోక్తంబగురాశి చక్రమునకు నామరాశి మొదలుఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥గృహపతి తన నామరాశి మొదలుపంచమ-నవమరాశి స్థానములైనదిక్కులవాసముచేసినబంధుపోషకుడగును రెంటనారింటపదిం టవాసముచేసిననాశమునొందును - మూటనేనిమిదింటపదనొక్కంటనుం డిననితరులచేపోషితుడగును - నాలుగింటనేనిమి దింటపండ్రెండింటనుం డిననొరునికిహానిగలుగజేయుచుండునని తాత్పర్యము॥***************

౨౩౭॥అ॥అథనామరాశేర్దౌకర్తవ్యాన్యాహ॥మూ॥ సంగ్రామవ్యవహారధామనగరగ్రామేషు మంత్రార్వణేజ్ఞాతేసత్యపిజన్మభేచసతతం నామర్క్షజంస్యాత్ఫలం। అజ్ఞాతంజననోడుయస్యఫలదంస్యాన్నామభంతస్యతుత్రింశద్వత్సరతఃపరంఫలదమిత్యాహుఃపరేనామభం॥ వ్యా॥సంగ్రామే తి॥సంగ్రామవ్యవహారధామనగరగ్రామేషుసంగ్రామోయుద్ధం- వ్యవహారఃక్రయవిక్రయాదివ్యవహారః-ధామక్షేత్రార్పణం-నగరంపట్టణార్పణం గ్రామః॥గ్రామార్పణం-ఏతేషువిషయే-మంత్రార్వణేవిషయేచజన్మభేజన్మనక్షత్రేజ్ఞాతేసత్యపి-నామర్క్షజమేవఫలంస్యాత్ - నామర్క్షమారభ్యైవ-సర్వార్పణంద్రష్టవ్యమిత్యర్థః- యస్యజనస్యజననోడుజన్మనక్షత్రమజ్ఞాతం-తస్యజనస్యనామభంనామనక్షత్రమేవఫలదంస్యాత్ అర్పణాతిరిక్తకార్యేష్విత్యధ్యాహారఃపరేతుజన్మనక్షత్రేజ్ఞాతేపి-త్రింశద్వత్సరతఃపరం త్రింశద్వర్షాదూర్ధ్వం-నామభంఫలదమిత్యాహుః-తన్నసంగచ్ఛతేమూనాభావాత్॥***

అ॥నామనక్షత్రాదులయందుచేయవలయుదానిజెప్పుచున్నాడు॥తా॥ యుద్ధము-వర్తకము-గృహము-పురము-గ్రామము- మంత్రము-వీటికినర్పణముజూచునపుడు- నామనక్షత్రమేఫలప్రదమగును- అర్పణేతరవిషయమందుముప్పదివత్సరములకుపైననామనక్షత్రముఫలప్రదమనికొన్నిగ్రంథములయందుజెప్పబడియుండినను ప్రమాణములేమినదిఫలప్రదముగానేరదని గ్రంథకర్తయభిప్రాయము।*************************.*********

౨౩౮॥అ॥ అథగృహమేరున్నతగంధరూపరసానాంఫలమాహ॥మూ॥ ఈశత్పశ్చిమదక్షిణోన్నతమహీలక్ష్మీప్రదానేతరాసమ్యగ్గంధసమన్వితాకనకదానుగంధయుక్తాతిదా। క్షేత్రంశ్వేతమథాల్పరక్తమఖిలంపీతంచకృష్ణంక్రమాద్విప్రాదేర్మధురంభవేచ్చకటుకంతిక్తంకషాయం

శుభం॥ వ్యా॥ ఈషదితి॥ ఈషత్పశ్చిమ దక్షిణోన్నతమహీ ఈషదిత్యంచిన్మా
త్రంపశ్చిమదక్షిణయోర్భాగ ఉన్నతామహీభూమిః - లక్ష్మీప్రదా ఐశ్వర్య
ప్రదా - నేతరాప్రాగుత్తరోన్నతాపశ్చిమదక్షిణభాగేనిమ్నాచమహీ అల
క్ష్మీప్రదా- సమ్యగ్గంధసమన్వితా సుగంధయుక్తామహీ - కనకదాస్వర్ణప్ర
దాదుర్గంధయుక్తాతు అతిదాపీడాకరీ - విప్రస్య శ్వేతం క్షేత్రం-క్షత్రి
యస్యాల్పరక్తం ఈషద్రక్తం- వైశ్యస్యాభిపీతం అత్యంతపీతవర్ణం క్షే
త్రం శూద్రస్య కృష్ణం క్షేత్రం శుభం శుభఫలదం- భవతి-క్రమాద్విప్రా
దేః క్షేత్రం మధురంతత్రస్థితమృద్భక్షణేన మధురం భవేద్యది-విప్రస్య-కటు
కం యదిక్షత్రియస్య-తిక్తం వైశ్యస్య - కషాయం లవణసమం- యదిశూద్ర
స్య-శుభం భవేత్ ॥**************......

ఆ॥ గృహోన్నతరూపగంధరసములకు ఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥
గృహముగట్టెడుభూమి పశ్చిమదక్షిణభాగములందించుక మిట్టయియుండిన
గృహపతికి భాగ్యముగలుగజేయును అట్లుగాకున్న దరిద్రునగును మంచివా
సనతో గూడియుండ నస్వర్ణమునిచ్చు దుర్వాసనాయుక్తమయిన పీడాకర
మగు- తెలుపువర్ణముగల్గితియ్యనయియున్న-బ్రాహ్మణులకును- ఇంచుక
యెఱ్ఱనైకారముగలదయియున్న రాజులకును - పచ్చనివర్ణముగలిగి చేద
యియున్న వైశ్యులకును-నల్లనివర్ణముగలిగియుప్పగానున్న శూద్రులకును
శుభప్రదమగును॥**

౨౩౯॥ అ॥ అథ గర్తేమృజ్జలపూరణయోఃఫలమాహ॥ మూ॥ ఖాత్వాగర్తంకర
త్నిమాత్రమథతాంమృత్స్నం పునఃపూరయేన్న్యూనాహానికరాసమా
తుసమదావృద్ధిస్తువృద్ధిప్రదా। తోయంరాత్రిముఖేప్రపూర్య ఖననేతత్రై
వహిత్వామృదంతత్రాప్తతస్సుఖదంజలంత్వనశనంపంకోరజోమృత్యుకృత్
వ్యా॥ ఖాత్వేతి॥ అరత్నిమాత్రంచతుర్వింశత్యంగులిమానంగర్తం ఖాత్వాఖని
త్వా-ఖనేరుదిత్వాత్ క్త్వాప్రత్యయస్య ఇడ్వికల్పేన ఇత్వం- తామేవ-మృ
త్స్నాంమృత్తికాం - పునఃపూరయేత్ ఏవంపూరితా యాసత్యాంసామృ
త్తికాన్యూనా అసంపూర్ణా చేత్ హానికరా - సమాతుల్యా చేత్సమదాసమ
ఫలదా - వృద్ధిస్తుగర్తస్యాధికా చేత్ - వృద్ధిదా - కించతత్రైవఖనన నేగర్తే
మృదంమృత్తికాం - హిత్వా అపసార్య-అథరాత్రిముఖేసాయంకాలే- తో
యంజలంప్రపూర్య-ప్రజ్జలంప్రాతర్ద్రష్టవ్యంజలమస్తిచేత్సుఖదం- పంకో
యదినిరశనందారిద్ర్యం-కుర్యాత్ - రజఃధూళిశ్చేత్ మృత్యుకృద్భవేత్ గృ

హపతేరితి శేషః **

అ॥ పల్లమునకు జలములనింపుటకు ఫలమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ పిడితక్కువమూరెడుపల్లమును త్రవ్వియాపల్లమును దానిమట్టిచే పూడ్చిన మన్నుతక్కువయ్యేనేని కీడుగలుగజేయును- సరియైన -సమఫలమునిచ్చును- అధికమయ్యేనేని వృద్ధిగలుగజేయును- ఆపల్లమున నేమియు నాటిసాయంకాలమున జలముబోసి మరుదినమున జూడగా- ఉదకముండెనేని సుఖప్రదమగు- అడుసుగానుండిన నన్నము బెల్లముగజేయు - దుమ్ముగానుండిన మృత్యుప్రదమగు ననుట. **

౨౮౦ ॥ అ॥ జలగతికూపఖననయోర్నిర్ణయమాహ॥ మూ॥ అన్యక్షేత్రజలస్య ధామగమనం హానిశ్చ కోలాహలః ప్రాగీశానకుబేరదేశగళితం స్వక్షేత్రతోయం శుభం సౌమ్యప్రాగ్జలధీశకూపఖననం కర్తుశ్చ లక్ష్మీప్రదం పాషాణాదిల భేదనే చ ఖననే స్యాదస్థిలాభో మృతిః॥ వ్యా॥ అన్యక్షేత్రేతి॥ అన్యక్షేత్ర జలం పరగృహోదకం - స్వధామగమనం స్వగృహాగమనం- భవేద్యది - హానిః కోలాహలో యుద్ధం చ స్యాత్ - స్వక్షేత్రతోయం స్వగృహోదకం - ప్రాగీశానకుబేరదేశ గళితం ప్రాచీశానోదీచీషు గళితం చేచ్ఛుభం- అన్యత్ర గళితం చేదశుభమిత్యర్థాల్లభ్యతే సౌమ్యప్రాగ్జలధీశకూపఖననం సౌమ్యముదీచీ - ప్రాక్ పూర్వా - జలధీశః ప్రతీచీ దిక్ ఏతాసు దిక్షు కూపఖననం చేత్ కర్తుః గృహపతేః లక్ష్మీప్రదం- చకారః పాదపూరణార్థకః ఖనే నేకూపఖననే సతి- పాషాణాదిలభేద్యది శుభం - అస్థిలాభో యది మృత్యుర్భవేత్. **

అ॥ ఉదకము బైటబోవుటకును బావిత్రోవ్వుటకును దిఙ్నిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు॥ **

తా॥ ఇతరుల యింటియుదకము తమయింటికివచ్చునట్లుండెనేని హానియుం గలహమును గలుగును- తమయింటినీళ్లు ప్రాగీశాన్యకుబేరదిక్కులబోవుట శుభకరమగును- తనయింటికి ప్రాక్పశ్చిమోత్తరదిక్కులయందు బావి త్రవ్వితేని గృహపతికి లక్ష్మీకరంబగు- అట్లుత్రవ్వబడిన బావియందు పాషాణములు లభ్యమాయెనేని శుభమగు ఎముకలుండెనేని మృత్యుప్రదమగును

౨౮౧ ॥ అ॥ గృహకర్ణికాచక్రలక్షణమాహ॥ మూ॥ చక్రం స్యాద్గృహకర్ణికాహ్వయమిదం సంలిఖ్య లింగత్రయం రేఖాస్తత్ర చతస్రపవపిని క్షేత్రిగ్యక్షపక్షస్తాదితః । ఏకైకస్య హి తారకానవ నవ ప్రాగ్లింగవామాధరా

దూర్ధ్వగాస్థా అపిచోర్ధ్వగాశ్శుభఫలానింద్యాస్త్వధోదేశగాః॥ వ్యా॥ చ
క్రమితి॥ లింగత్రయం లింగాకారరేఖాత్రయం సంలిఖ్య తత్ర లింగత్రయప
వచత స్రో రేఖా స్తిర్యగ్వి లిఖేద్యది ఇదనెవ గృహకణికాహ్వయం గృహ
కణికాచక్రం భవతి - చక్రస్య ఫలం దర్శయతి ప్రాక్పృష్ఠమాతః- లింగవా
మాధరాత్ - లింగస్య యద్వామో వామభాగః- తస్యాధరమధోభాగః - త
స్మాత్తదారభ్య ప్రకైకస్య లింగస్య - దస్రాదితః అశ్విన్యాదితః - నవనవతా
రకాః లిఖితా ఏవం లిఖితే - యూర్ధ్వగాస్థా లింగత్రయోపరిస్థాః ఊర్ధ్వగా
అపి చ మూర్ధ్నోర్ధ్వగతాశ్చ తాస్తాశ్చ తారకాః- శుభఫలదాః కణ్ఠః శుభఫ
లదా భవంతి- అధోదేశగాస్తు లింగత్రయస్యాధః ప్రదేశగతాస్తు- నింద్యాః
అశుభఫలదాః.

అ॥ గృహకణికాచక్రలక్షణమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ నిడుపుగ
మూడు లింగాకారరేఖలు వ్రాసి దానిపై నాలుగడ్డగీట్లుగీచి అందు యెడమప
క్కనున్న లింగమునకెడమపార్శ్వమున నున్న క్రిందియడ్డగీటు మొదలుగా
కొక్కొకగీతకు నశ్విని మొదలుకొని నక్షత్రములను వ్రాయవలయును. అనగా
లింగమునకు నెడమప్రక్క ౪-నక్షత్రములు శిరస్సున ౧- కుడిప్రక్క ౪ నక్ష
త్రములు గూర్తిరుగ ప్రతిలింగమునకు వ్రాయగ నన్ని లింగముల శిరంబున నున్న
నక్షత్రములు యెడమపక్కనున్న ౪- నక్షత్రములు స్తంభప్రతిష్ఠ మొద
లగు కార్యముల విషయమై శుభకరంబులగు - లింగమునకు కుడిపక్కనున్న
నక్షత్రములు శుభకరంబులగునని అట- అశ్విన్యాది నక్షత్రములలో నీ చక్రమం
దు శ్రేష్ఠములుగా నేర్పడెడు నక్షత్రముల దెలుసుకొనుటకై వ్రాయాన నక్షత్ర
జ్ఞాపకంబులగు సంఖ్యలు వ్రాయబడియున్నవి - ౧ - ౨-౩-౪ - ౫-౧౦-౧౧-
౧౨-౧౩-౧౪-౧౯ - ౨౦- ౨౧- ౨౨- ౨౩- ఈ సంఖ్యగల నక్షత్రములు శుభక
రంబులని ముఖ్యాశీ ప్రాయము.

౨౪ ౨॥ అ॥ గృహకణ్ణికాచక్రే - సకటిర్యగ్రేఖాగతగ్రహయుక్తచంద్రఫల
మాహ॥ మూ॥ రేఖాయాంచ శశిస్థిత్రిగృహిణః స్తంభప్రతిష్ఠాగమే సూ
ర్యేణాగ్ని భయంకుజేనసహితో మృత్యుంబుధేనామయం। దౌర్భాగ్యంగు
రుణాసితేనకలహంశుంకేన చోరాగమం దారిద్ర్యంతమసాధ్వజేనచలనం
కుర్యాచ్ఛశీ తద్గృహే॥ వ్యా॥ రేఖాయామితి॥ శశీ చంద్రః- స్తంభప్రతిష్ఠాగ
మే యద్గృహస్తంభప్రతిష్ఠాకాలే - తిరశ్చి రేఖాయాం సూర్యేణ సహితో
యది- తద్గృహే- విస్మయానస్య గృహిణో యజమానస్య- తత్రతదా- అగ్నిభ

యం - కుజేనసహితోయదిమృత్యుంమరణభయం - బుధేనజీయమానంరోగం
గురుణాదౌర్భాగ్యం - సితేనశుక్రేణకలహం-మందేనచోరాగమం-తమసా
రాహుణాదారిద్ర్యం॥ని॥ తమస్తురాహుస్స్వర్భానురిత్యమరః - ధ్వజేనకే
తునాచలనంస్థానచలనంస్యాత్ ***************************

అ॥ స్తంభప్రతిష్ఠాకాలమునగృహకర్తకాచక్రమునందుచంద్రు
డున్ననక్షత్రమునకగ్రేఖయందుజేరియానక్షత్రమునసూర్యుడుమొద
లగుగ్రహంబులుండినవేనివానికిఫలమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ చంద్రుని
తోడ-సూర్యుడు-కుజుడు-బుధుడు-గురువు-శుక్రుడు-శని- రాహువు - కేతు
వు-వీరలుజేరిరేనివరుసగ-అగ్ని - మృత్యు - రోగ-దారిద్ర్య - కలహ-చోర-
దారిద్ర్య-స్థానచలన- భయంబులుగలుగుగానచంద్రునితోనేగ్రహంబును
జేరియుండగూడదనితాత్పర్యము.***************************

౨౮౩॥ అ॥ క్షేత్రస్యనవవర్గగణితక్రమమాహ॥మూ॥ఆయామేనవి
శాలమేవగుణయేత్ క్షేత్రీకృతంయత్పరం నాగాంకైఃస్వహృతంభవేత్త్రి
కరిభిర్వాగోంకశైలైర్వసం। షట్త్రింశేనభమష్టభిర్నవగజైర్గాయోంకఖా
కైర్వ్యయస్త్వంశష్షన్నవభిస్తదేవవిభజేదాయుర్గజైర్దిక్పతిః॥ వ్యా॥ ఆ
యామేనేతి॥ ఆయామేనగృహభూమేర్దైర్ఘ్యేణ-విశాలంగృహభూమేర్విస్తారం
గుణయేత్-ఇత్థంసంగుణ్యయత్ క్షేత్రీకృతంభవతి-తత్పదంక్షేత్రీకృతపద
మేవనాగాంకైఃనాగైరష్టభిరుణీకాః - అంకైఃద్వాదశభిర్విభక్తేసతియ
చ్ఛిష్టం-తత్-స్వంధనంభవతి-పునస్తత్పదమేవత్రికరిభిః త్రిభిఃసంగుణ్య - క
రిభిఃఅష్టభిర్విభక్తేసతిశిష్టంఋణంభవతి - పునస్తత్పదమేవ- అంకశైలైః
నవభిఃసంగుణ్యసప్తభిఃహృతేసతిశిష్టంవారోభవతి - పునస్తత్పదమేవష
ట్త్రింశేనషడ్భిఃసంగుణ్యత్రింశత్సంఖ్యయాహృతేసతిశిష్టందినందివసోభవ
తి - పునస్తత్పదమేవఅష్టభిఃఅష్టభిస్సంగుణ్యభైఃసప్తవింశతిభిఃహృతేసతిశి
ష్టంభంనక్షత్రంభవతి - పునస్తత్పదమేవనవగజైఃనవభిఃసంగుణ్య - గజైఃఅ
ష్టభిఃహృతేసతిశిష్టంఆయః - తత్పదంఅంకఖాకైఃఅంకైర్నవభిఃసంగుణ్య -
ఖాకైఃవింశత్యుత్తరశతేనహృతేసతిశిష్టవయో భవతి - తత్పదమేవషణ్ణవ
భిఃషడ్భిస్సంగుణ్యనవభిఃహృతేసతిశిష్టంసంఖ్యాదేవపూర్వాగతమేవా
యుఃగజైరష్టభిర్విభజేద్యదిదిక్పతిరింద్రాదిదిగీశోభవతి.

అ॥ గృహముగట్టుస్థలములకు-ధనము- ఋణము-వారము-దినము-నక్ష
త్రము-తియము-ఆయుస్సు-అంశము-దిక్పతులనెడునవవర్గగణితక్రమము

ను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ గృహముగట్టు ప్రదేశముయొక్క నిడుపును కొలిచి
పర్వడిన సంఖ్యచే వెడల్పు సంఖ్య నుగుణించ నాసంఖ్యకు క్షేత్రీకృతపదమ
ను నామంబగు- అట్టి క్షేత్రీకృతపదసంఖ్య నుముందు వ్రాయగలసంఖ్యలచే
తొమ్మిదిమారులుగుణించి తొమ్మిదిమారులు భాగహరించగమిగతసంఖ్యలు
ముందు జెప్పిన ధనఋణాదినవవర్గులగు- అట్లువర్గజ్ఞాపకములకై పైన వ్రా
యబోయ్యే సంఖ్యలం మొదటియంకెగుణకమనియు - రెండవయంకెహా
రణమనియు దెలుసుకొని గుణించి రేని నవవర్గగణితమేర్పడును- గుణ-౮-హార
౧౨-ధనం-౩-౮-ఋ-౯ ౭-వార-౬ - ౩౦-ది-౮ - ౨౭-న-౯-౮-ఆ-౯-౧౨౦-
వయస్సు-౬ - ౯-అంశము-౫ అబవయస్సంఖ్య ను-౮-ట భాగహరించగ శేష
మువిక్రతియనియొసంగవలయు ననుట.

౨౪౪॥ అ॥ పూర్వోక్తధనాదీనాం ప్రత్యేకఫలాన్యాహ॥ మూ॥ క్షేత్రే
పూర్వపదం పునశ్చ గుణయేన్నాగాది వాక్యాద్యయా తద్వాక్యాంతిమసం
ఖ్యయైవ విభజేద్ద్రవ్యాది శేషైర్లభేత్। కథుణశ్చేదధికం ధనం శుభమృ
ణాద్యద్యల్పమర్థోశుభం యద్యాయో విషమశ్శుభశ్శుభఫలా వారాశ్శు
భానాం యది॥ వ్యా॥ క్షేత్ర ఇతి॥ క్షేత్రే గృహభూమా పూర్వపదం ఆయా
మేనవిశాలగుణితం పదం నాగాది వాక్యాద్యయా నాగాది వాక్యే ఆద్యయా
ప్రథమసంఖ్యయా పునశ్చ గుణయేత్ తద్వాక్యాంతిమసంఖ్యయా నాగాది
వాక్యే అంతిమసంఖ్యయైవ విభజేత్ అయమర్థః పూర్వపదమష్టభిః సంగు
ణ్య ద్వాదశభిర్విభజేత్ ఏవం సర్వత్రాప్యూహ్యం తథా చ సతి శేషైః ద్ర
వ్యాదిధనఋణాదికం లభేత్ ధనమృణాత్ అధికం చేత్ - తదా గృహపతేః శు
భం ఋణాదర్థః అల్పం యది అశుభం ఆయః విషమశ్చేచ్ఛుభః సమశ్చేదశు
భ ఇత్యర్థః అల్పభ్యతె శుభానాం శుభగ్రహాణాం సంబంధినో వారాశ్శుభఫలా
శ్శుభఫలదా భవంతి.......................................

అ॥ పూర్వశ్లోకమున జెప్పిన ధనఋణాదులకు ఫలమును జెప్పుచున్నా
డు॥ తా॥ ఉక్తక్రమంబుగ గుణకభాగహారములు చూడగ ధనసంఖ్య - ఋణ
సంఖ్యకంటె యెక్కువాయెనేని గృహపతికి శుభమగు- తక్కువాయెనేనియ
శుభమగు - ఆయ సంఖ్య బేసిగనున్న శుభమగు - శుభగ్రహవారములు
శుభకరంబులగునని తాత్పర్యము,.......................................

౨౪౫॥ అ॥ క్రమప్రాప్తస్యగణితాగతనక్షత్రస్య ఫలమాహ,,****
మూ॥ ఆత్మర్క్షాద్గృహభాంత మేవ గణయేద్వ్యద్విచ్ఛ తారాబలంచా

త్మర్క్షాంగృహభంయదేకమశుభంతార్తీయబంధ్వష్టయోః।దుఃఖంస్యాద్య
దిపంచమంనిధనదంకర్తుర్భవేత్సప్తమం।త్వేతే పుత్రకరాస్సదాగృహ
పతేరేవేతరాస్తారకాః॥ వ్యా॥ ఆత్మర్క్షాదితి॥ తారాబలంయద్వత్ తారాబ
లేయథా ఆత్మర్క్షమారభ్యనిశ్యనక్షత్రపర్యంతం గణయేత్ - తద్వదాత్మ
ర్క్షాత్ స్వజన్మనక్షత్రమారభ్యగృహభాంతంగణితాగతగృహనక్షత్రప
ర్యంతంగణయేత్ - ఏవంచసతి ఆత్మర్క్షాంగృహభంగృహనక్షత్రంచఏకం
యదిగృహపతేరశుభంతార్తీయభంఆత్మర్క్షాద్గృహనక్షత్రంతృతీయంయ
దిస్వాష్టయోః-స్వస్యగృహపతేఃతయోఃనాశఃస్యాత్ - పంచమంయదిదుఃఖం
స్యాత్ సప్తమంచేత్ కర్తుఃనిధనదంమరణప్రదంస్యాత్ ఇతరాఃతృతీయపంచ
మసప్తమాతిరిక్తాస్తారకాస్తుతే గృహభాన్యవాగృహపతేఃపుత్రకరాః
సంతానకరాభవంతి*****************************

అ॥ ఉక్తగణితక్రమంబునవచ్చినగృహనక్షత్ర ఫలమును జెప్పుచున్నా
డు॥ తా॥ తనజన్మనక్షత్రము మొదలుగృహనక్షత్ర మువరకు లెక్కబెట్టియాతా
సంఖ్య నుతొమ్మిదిచే భాగహరించ గతననక్షత్రముగృహనక్షత్ర శేషమా
మొనేనియశుభకరంబనియు - జన్మనక్షత్ర మునకుగృహనక్షత్రము మూడ
వది- అయిదవది - ఏడవది - యాయెనేనివరుస నాశము- దుఃఖము- మరణ
ముగలుగును - నాలుగు - ఆరు- ఎనిమిది-తొమ్మిదిసంఖ్యలగలదైనశుభప్రక
రంబులనియును తాత్పర్యము.

౨౮౬ ॥ అ॥ రాశ్యంతగణఫలమాహ॥ మూ॥ రాశ్యంతంగణయేద్గృహ
స్యగృహిణోరాశ్యాదితత్తత్ఫలంనిస్సంతానకరంత్రికోణనిలయంద్విద్వా
దశోనర్థకృత్ । షష్ఠాష్టాఖ్యగృహంసదాకలహదంచాన్యే శుభా రాశయో
దంపత్యోరపియత్ఫలంపరిణయేకర్తుర్గృహేతత్ఫలమ్ ॥ వ్యా॥ రాశ్యంత
మితి॥ గృహిణోయజమానస్య- రాశ్యాదిజన్మ రాశిమారభ్య- గృహస్యరా
శ్యంతంగణయేత్ ఏవంచసతి త్రికోణనిలయంగృహిణః రాశేఃపంచమం - న
వమంచేత్ - నిస్సంతానకరం-ద్విద్వాదశఃగృహిణోరాశేఃద్వితీయద్వా
దశశ్చ అనర్థకృత్ - షష్ఠాష్టాఖ్యగృహంషష్ఠగృహమష్టమగృహంచకలహ
దం - అన్యేఉక్తాతిరిక్తాఃరాశయః-శుభాఃకింబహునా - పరిణయేవివాహే-
దంపత్యోర్యద్యత్ఫలముక్తంతత్ఫలంతత్తత్ఫలం-కర్తుఃయజమానస్యగృహే-
గృహవిషయేపి ద్రష్టవ్యమిత్యర్థః.

అ॥ గృహరాశ్యంతగణనకుఫలముం జెప్పుచున్నాడు **************

తా॥ యజమానునియొక్క జన్మరాశి మొదలు గ్రహరాశివరకు గణన జేయగ గ్రహపతి రాశికి గ్రహరాశి అయినవది - తొమ్మిదవదిగానున్న నిష్ఫంతానకరంబును - ౨ - వది - ౧౨ - వదిగానున్న పీడాకరంబును - ౬ - వది - ౮ - వదిగానున్న కలహప్రదమగు శేషంబులు శుభకరంబులను - నీ తిథియు నివాహవిషయమైనంప తులకు జెప్పబడి యున్న ఫలంబు లన్నియు నిచట గ్రహపివయమైయుహ్యాంబులనియును తాత్పర్యము. ********************

౨౮౭॥ అ॥ గణితాగతదివసాంశానాం క్రమాత్ఫలాన్యాహ॥ మూ॥ రిక్తా శూన్యకరా అమా నిధనదా మాసాదిరార్తిప్రదా తచ్ఛేషాస్తిథయశ్శుభా గృహపతేరంశస్య చేదం ఫలం। నాశో వృద్ధికరశ్శుభశ్చ నిలయో దాహో మృతిస్తస్కరః పుత్రో గోధనమిష్టపుష్టిరనిశం గేహే నవాంశక్రమాత్॥ వ్యా॥ రిక్తా ఇతి॥ రిక్తా రిక్తతిథయః గృహపతేః శూన్యకరా నాశప్రదా భవంతి - అమా అమావాస్యా - నిధనదా మరణప్రదా - మాసాదిః శుక్లప్రతిపత్ - ఆర్తిప్రదా పీడాకరీ - తచ్ఛేషాః ఉక్తారిక్తా స్తిథయః శుభాః - గృహపతేః అంశస్య - ఇదం వక్ష్యమాణం ఫలం జ్ఞాతవ్యం గేహే గృహవిషయే ప్రథమనవాంశో నాశః నాశకరః - ద్వితీయో వృద్ధికరః తృతీయశ్శుభో లక్ష్మీప్రదః - చతుర్థో దాహః దహనదః - పంచమో మృతిః మృతికరః - షష్ఠస్తస్కరః చోరభయదః - సప్తమః పుత్రః పుత్రప్రదః - అష్టమో గోధనం పశుధనకరః - నవమః - ఇష్టపుష్టిః మనోరథసిద్ధికరః - నవాంశక్రమాత్ - ఉక్తరీత్యా అనిశం సతతం - నిలయో గృహే ఉక్తఫలదా భవంతీత్యర్థః॥ **

అ॥ పూర్వోక్తగణితక్రమమున నేర్పడిన దివసమునకు నంశమునకు నుఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ గణితము జేయగ శుక్లపాడ్యమియయిన గృహపతికి నాశము - రిక్తతిథులయిన మరణము అమావాస్యయయిన పీడయుగలుగుననియు - మరియు గ్రహపతి నవాంశమునకు గృహ నవాంశము - ౧వదిగానున్న యశుభంబును - రెండవదిగానున్న వృద్ధియు - మూడవదిగానున్న సంపదయు - నాలవదిగానున్న గృహదహనము - ౫ - వదిగానున్న మరణము - ౬ - వది చోరభయదము - ౭ - వది పుత్రప్రదము ౮ - వది పశుధనప్రదము ౯ - వది యిష్టసిద్ధికరంబునగునని తాత్పర్యము. **

౨౮౮॥ అ॥ గణితాగతాయుషః దిక్పతీనాం చ ఫలమాహ॥ మూ॥ ఆయు షష్ట్యధికం శుభం గృహపతేర్హీనం తు హానిప్రదం సౌభాగ్యం సురరాడ్గృహస్య దహనం వహ్నిర్యమో మంగళం। రక్షశ్శత్రుభయం పశుం జలపతిః కు

ర్యాన్మరుచ్చంచలం ధాన్యం యక్షపతిశ్శివశ్శివమిదం స్యాద్దిక్పతీనాం ఫలం ॥
వ్యా ॥ఆయురితి॥ ఆయుః గణితాగతాయుః షష్ట్యధికం చేత్ గృహపతేర్యజ
మానస్య శుభం భవేత్ హీనం షష్టిసంఖ్యాన్యూనం చేత్ హానిప్రదమితి అథ ది
క్పతీనాం ఫలం- సురరాట్ ఇంద్రశ్చేత్ గృహపతేస్సౌభాగ్యం - వహ్నిశ్చే
ద్గృహస్య దహనం-యమస్తు అమంగళం-రక్షః నిర్ ఋతిః॥ని॥ నైరృతో
యాతురక్షసీ ఇత్యమరః శత్రుభయం-జలపతిర్వరుణః॥ని॥ యాదసాంపతిర
ప్పతిరిత్యమరః-పశుం గోలాభం-మరుద్వాయుః- చంచలం స్థానచలనం- య
క్షపతిః కుబేరో ధాన్యం శివః ఈశానః శివం మంగళం కుర్యాత్ ॥ని॥ శ్వశ్శ్రే
యసం శివం భద్రం కల్యాణం మంగళం శుభమిత్యమరః- ఇదమేవ దిక్పతీనాం ఫ
లం స్యాత్. ************************************

అ ॥ ఆయుర్దిక్పతులకు ఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ గణితము జేయ
నేర్పడిన-ఆయువుయొక్క-సంఖ్య-౬౦-యింటికి యెచ్చుగానుండెనేని గృహ
పతికి శుభకరంబగును ౬౦-యింటికి తక్కువగానుండెనేని హానికరంబగు-గణిత
మువలన నేర్పడిన యింద్రాద్యష్టదిక్పతులు వరుసగ సౌభాగ్యము- గృహదహ
నము-అశుభము-శత్రుభయము- పశులాభము- స్థానచలనము- ధాన్యము-
శుభము ఈ యెనిమిది విధ ఫలములగలుగజేయుదురని తాత్పర్యము.*** ***

౨౪౯ ॥ అ ॥ అథ చైత్రాదిమాసానాం క్రమాత్ ఫలమాహ ॥మూ॥ చై
త్రాద్యాః క్రమశశ్శుభం బహుధనం మృత్యుం చ గోనాశనం గోలాభం సు
తనాశనం త్వనశనం సంపూర్ణసౌఖ్యం సదా। ధాన్యం వహ్నిభయం జయం
బహుసుఖం స్తంభప్రతిష్ఠాగమే కుర్యుస్తద్గృహిణశ్శుభోప్యశుభకృన్మాసో
మలాఖ్యో యది ॥వ్యా ॥చైత్రాద్యా ఇతి॥ చైత్రాద్యాః- చైత్రాది ద్వా
దశమాసాః - స్తంభప్రతిష్ఠాగమే స్తంభప్రతిష్ఠాకాలే క్రమశః తత్ఫలాని
కుర్యురితి సంబంధః- యథా చైత్రమాసశ్శుభం వైశాఖో బహుధనం - జ్యే
ష్ఠో మృత్యుం- ఆషాఢో గోనాశనం- శ్రావణో గోలాభం- భాద్రపదస్సుత
నాశనం- ఆశ్వయుజః అనశనమన్నాభావం - కార్తికస్సంపూర్ణసౌఖ్యం
మార్గశీర్షో ధాన్యం పౌషః వహ్నిభయం-మాఘో జయం- ఫాల్గునో బహు
సుఖమితి శుభోపి మలాఖ్యో మాసః-అధికమాసో యది తద్గృహిణః తద్గృహ
పతేరశుభకృద్భవతి,

అ ॥ చైత్రాది ద్వాదశమాసములకు ఫలముల జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ చై
త్రమాసము మొదలు ఫాల్గునమాసమువరకు-౧౨-మాసములలో గృహమున

కు స్తంభప్రతిష్ఠ జేసినేని క్రమముగ-శుభము-అధికధనము - మరణము-పశు
నాశము- పశులాభము-పుత్రనాశము- అశనాభావము· సంపూర్ణసుఖ
ము-ధాన్యము-అగ్నిభయము-జయము-బహుసౌఖ్యము-ఈద్వాదశవిధఫల
ములుగలుగుననియు- ఈమాసములలో శుభకరంబైనమాస మధికమాస
ముగానుండెనేనినదియునశుభకరంబని తాత్పర్యము॥***************

౨౫౦॥శ్లో॥చరరాశ్యాదిగతసూర్యఫలమాహ॥మూ॥ తిగ్మాంశుశ్చరరా
శిగః స్థిరగతో వాప్యర్థకృత్సర్వదా మృత్యుస్స్యాద్ద్విశరీరగో గృహపతేః
స్తంభప్రతిష్ఠాగమే। వారా వార్కదినేశయోరనలదౌ క్షీణశ్శశీ శోకకృత్పూర్ణః
పుత్రకృదర్థదౌ గురుభృగూ జ్ఞః స్థైర్యకృద్భానుజః ॥వ్యా॥తిగ్మాంశురితి॥
తిగ్మాంశుః సూర్యః చరరాశిగో వా-స్థిరరాశిగతః స్థిరరాశిగో వా-సర్వదా అ
ర్థకృద్భవతి- స్తంభప్రతిష్ఠాగమే స్తంభప్రతిష్ఠాకాలే - సూర్యో ద్విశరీరగః
ద్విస్వభావరాశిగతశ్చేత్ -గృహపతేః మృత్యుః స్యాత్ _అథ వారఫలమాహ
అర్కదినేశయోః అర్కోంగారకః దినేశః సూర్యః తయోర్వారౌ కుజభానువా
సరౌ-అనలదౌ - ఏతద్వారద్వయే స్తంభప్రతిష్ఠా చేత్ తద్గృహం దగ్ధం భవేది
త్యర్థః- క్షీణః శశీ క్షీణేందు వార ఇత్యర్థః శోకకృత్ - పూర్ణః చంద్రః పూర్ణేం
దు వాసరః - పుత్రకృత్ గురుభృగూ గురుశుక్రవారౌ అర్థదౌ సంపత్కారౌ జ్ఞః
బుధవాసరః భానుజః శనివాసరశ్చ స్థైర్యకృత్ -చిరకాలస్థితికారిణావిత్యర్థః

౨౫౦॥ అ ॥ చరరాశ్యాదిగతసూర్యఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥గృ
హమునకు స్తంభప్రతిష్ఠ జేయుసమయమున సూర్యుడు చరస్థిర నామాంకిత
ములగులగ్నములయందున్న ధనప్రదుడగు - ద్విస్వభావలగ్నగతుండైయు
న్న గృహపతికి మృత్యుకరుడగు - భాన్వంగారక వారములయందు స్తంభప్ర
తిష్ఠ చేయబడినగృహమగ్నిదగ్ధమగు - క్షీణచంద్ర వారము దుఃఖప్రదమగు-
పూర్ణేందు వారము పుత్రప్రదమగు - గురుభృగు వారములు సంపత్కరం
బులగు- బుధశని వారములుస్థిరకరంబులగుననుట.

౨౫౧ ॥ అ ॥ అథలగ్నఫలాన్యాహ॥మూ॥ సూర్యాంగారకలగ్నవర్గర
హితం సర్వం స్థిరం శోభనం లగ్నం వా ద్విశరీరమత్ర గృహిణో లగ్నం చరం చం
చలం। సూర్యాంగారకలగ్నమప్యథ శుభం సౌమ్యగ్రహైస్సంయుతం సౌ
మ్యైర్గ్రాయదివీక్షితం సుఖిభిః క్రూరాస్త్రిషష్ఠాయగాః॥ వ్యా॥సూర్యే
తి॥ సూర్యాంగారకలగ్నవర్గరహితం సూర్యాంగారకయోః లగ్నే సింహా

వృశ్చికే-తయోర్వర్గంషడ్వర్గంచ తాభ్యాంరహితం - సర్వంస్థిరంశోభనం - కించద్విశరీరంద్విస్వభావమపి - లగ్నంగృహిణఃఅత్ర స్తంభప్రతిష్ఠాయాం శుభం - చరంచరలగ్నంచేత్ చంచలంచలనప్రదంభవేత్ అథవాసూర్యాంగారకలగ్నంసింహంవృశ్చికమపిసౌమ్యగ్రహైస్సంయుతంయుక్తంచేచ్ఛుభం-అథవాసుబలిభిఃఅధికబలయుక్తైస్సౌమ్యైఃశుభగ్రహైఃవీక్షితందృష్టం వాయదిశుభం-అథవాక్రూరాఃపాపగ్రహాఃత్రిషష్ఠాయుగాఃలగ్నాత్ త్రిషష్ఠైకాదశస్థానగతాయది-తదావాసూర్యాంగారకలగ్నంశుభంభవతి ॥

అ॥ లగ్నఫలములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సింహ-వృశ్చికలగ్నములును వానిషడ్వర్గలుంగాకతక్కినస్థిరలగ్నములును- ద్విస్వభావలగ్నంబులును- స్తంభప్రతిష్ఠకుశుభకరంబులగును - చరలగ్నముచాంచల్యమునిచ్చు-మఱియునిషిద్ధములయినసింహ - వృశ్చికములుశుభగ్రహయుక్తములైయున్నను-అధికబలయుక్తములగుశుభగ్రహములచేజూడబడుచున్నను- పాపగ్రహములు - ౩-౬-౧౧- ఈస్థానములయందుండినపుడీలగ్నములుశుభకరంబులగుననితాత్పర్యము.

౨౫-౨ ॥ అ॥అథనక్షత్రాణాంతిర్యగధోర్ధ్వముఖత్వందర్శయన్ తేషాంతత్ర ప్రతిపాదియోగమాహ॥మూ॥పౌష్ణాదిత్యకరత్రయార్యశశభృన్మిత్రద్వయాఖ్యాశ్శుభాస్స్యుః స్తిర్యఙ్ముఖతారకాగృహవిధౌముఖ్యాస్తవాధోముఖాః। మూపాదౌతుపితృద్విదైవదనుజాహ్యాగ్నిత్రిపూర్వాంతకాశ్శేషాస్తూర్ధ్వముఖాభిధానవశతోభావృక్షాదిసంస్థాపనే॥ వ్యా॥ పౌష్ణేతి॥పౌష్ణాదిత్యకరత్రయార్యశశభృన్మిత్రద్వయాఖ్యాః రేవతీపునర్వసూహస్తచిత్రాస్వాత్యశ్వినీమృగశీర్షానూరాధాజ్యేష్ఠాఖ్యాః - నవతిర్యఙ్ముఖతారకాః - గృహవిధౌస్తంభప్రతిష్ఠాయాంశుభాస్స్యుః - పితృద్విదైవదనుజాహ్యాగ్నిత్రిపూర్వాంతకాః మఘావిశాఖామూలాశ్లేషాకృత్తికాపూర్వఫల్గునీపూర్వాషాఢాపూర్వాభాద్రాభరణ్యః నవాధోముఖాస్తారకాః మూపాదౌకూపవాపీతటాకాదిఖననకర్మణిముఖ్యాః- శేషాస్తుపుష్యార్ద్రాశ్రవణోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రాశతభిషగ్రోహిణీధనిష్ఠాః- నవోర్ధ్వముఖాభిధాస్తారకాఃవృక్షాదిసంస్థాపనేశుభాః॥

అ॥ నక్షత్రములకుతిర్యఙ్ముఖాధోముఖోర్ధ్వముఖత్వములను వానికి ఫలములనుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అశ్వినిమొదలు రేవతివరకునిరువదియేడు నక్షత్రములదెలుసుకొనుటకీక్రిందవ్రాయబడియున్ననక్షత్రజ్ఞాపకంబుల

గుసంఖ్య లచేత నాసంఖ్యావాచ్యనక్షత్రములదెలుసుకొనవలయు - నక్ష
త్రజ్ఞాపకంబులగు సంఖ్యలు-౧-౫-౭-౧౩-౧౪-౧౫-౧౭-౧౯ - ౨౭ - ఈసం
ఖ్యా వాచ్యంబులగుతిర్యఙ్ముఖనక్షత్రములు స్తంభప్రతిష్ఠకుశుభకరంబు
లనియు - ౨-౩-౯-౧౦-౧౧-౧౬ - ౧౮ - ౨౦ - ౨౫ - ఈసంఖ్యావాచ్యంబు
లగునధోముఖనక్షత్రములు-బావులు-గుంటలు- చెరువులు మొదలయినవా
టినిత్రొవ్వుటకు శ్రేష్ఠములనియు౪-౬-౮-౧౨- ౨౧- ౨౨- ౨౩- ౨౪- ౨౬ -
ఈసంఖ్యావాచ్యంబులగునూర్ధ్వముఖనక్షత్రములు - ౯ - దిన్నెవనము
లు సైర్లుమొదలయినవాటినిస్థాపించేయెడలశుభకరంబులగుననుట

౨౫౩॥ అ॥పూర్వంసామాన్యేన స్తంభప్రతిష్ఠానక్షత్రాణ్యుక్త్వాఇదా
నీంవిశేషేణనిరూపయతి॥మూ॥నాసత్యాదితిరేవతీకరగురుశ్రోణత్రయేం
దూత్తరామిత్రత్వష్టృవిధాతృభేష్వసుతదాస్తంభప్రతిష్ఠార్థదా। యన్ని
ర్మాణగృహేశదేశవివరేస్తంభప్రతిష్ఠాంశుభాంకృత్వాతద్గృహసంయు
తాన్యభవనంకార్యంతథాతద్యుతం॥ వ్యా॥ నాసత్యేతి॥నాసత్యః అశ్వినీ -
అదితిఃపునర్వసూ - రేవతీప్రసిద్ధా - కరోహస్తః - గురుఃపుష్యః - శ్రోణత్ర
యంశ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజః-ఇందుఃమృగశీర్షం - ఉత్తరాత్రయం-మిత్రను
నూరాధా - త్వష్టాచిత్రా- విధాతారోహిణీ - ఏతేషుపంచదశనక్షత్రేషు
స్తంభప్రతిష్ఠా-సుతదాపుత్రదా - అర్థదాసంపత్కరా-చ-యన్నిర్మాణగృ
హేశదేశవివరే- యత్ నిర్మాణగృహంతస్య ఈశదేశః ఈశాన్యదిక్ - త
స్యాందిశి-వివరేగర్తే-శుభాం స్తంభప్రతిష్ఠాంకృత్వా- తదనంతరం-తద్గృహ
సంయుతాన్యభవనంతద్గృహేణసంయుతంయుక్తం - అన్యభవనంగృహాం
తరంకార్యం -నిర్మాతవ్యంతథాతద్యుతంగృహాంతరమపికార్యం - ప్రథమ
గృహస్తంభప్రతిష్ఠాయామేవముఖ్యనక్షత్రాదివిశేషవిచారః - నతుప్రతి
గృహస్యాపీత్యాశయః,

అ॥పూర్వశ్లోకమందుసామాన్యముగా స్తంభప్రతిష్ఠకునక్షత్రముల
జెప్పి శాలలవిశేషనక్షత్రముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥అశ్వి - పున-రే-హ-పు
ష్య - శ్ర-ధని-శత-మృ-ఉత్త-ఉషా-ఉభా-అనూ-చి-రో-ఈ౧౫-నక్షత్రము
లుపుత్రకరంబులునుసంపత్కరంబులుననియు-ఆస్తంభమును తానుకట్టబో
వ్యుడిగృహమునకీశాన్యదిక్కుననొకపల్లము త్రవ్వి అందుప్రతిష్ఠజేసిపిమ్మ
టగృహనిర్మాణము జేయవలయుననియు - ఇట్లునిర్మితమైనగృహమునతోను
ఒం నెన్నిగృహములుగానినిర్మాణముజేయునెడలలగ్నాదివిచారములనా

వశ్యకములనియు నుతాత్పర్యము.

౨౫౪ ॥ అ॥ వాస్తుపురుషస్థితి క్రమమాహ॥మూ॥మాసేషు క్రమశ త్రి

షు త్రిషు సదా ప్రాచీనభస్యాదితః స్వో పాదేయమహీషు వాస్తుపురుష స్త

ద్వామాశాయీ భవేత్। త్యక్త్వా తచ్చరణేక్షణాస్యకకుభాం తత్పృష్ఠమూర్ధస్వది

క్కోణేషు స్వేన నిక్షిపే త్తదుదరే శంకుం యథోక్తం సుధీః॥ వ్యా॥మాసేష్వితి॥

వాస్తుపురుషః క్రమశో వక్ష్యమాణ ప్రకారేణ ప్రాచీనభస్యాదితః ప్రాచీ

నారభ్య మాసేషు భాద్రపదమారభ్య త్రిష్వితి - త్రిషు త్రిషు మాసేషు సదా

తిష్ఠతి - అయమేవాశయః - ప్రాచ్యాం భాద్రపదాశ్వయుజకార్తికేషు - త

తః దక్షిణస్యాం మార్గశీర్షపౌష మాఘేషు - ప్రతీచ్యాం - ఫాల్గునచైత్రవైశాఖే

షు - ఉదీచ్యాం జ్యేష్ఠాషాఢశ్రావణేష్వితి స్వోపాదేయమహీషు స్వో

పాదేయాః యాసు తాసు వామశాయీ వామభాగశాయీ భవేత్ -

తచ్చరణేక్షణాస్యకకుభాం తస్య వాస్తుపురుషస్య చరణేక్షణ స్థితమేకకుభాది

శా తే ॥ ని॥ దిశస్తు కకుభః కాష్ఠా ఇత్యమరః - త్యక్త్వా విహాయ తత్పృష్ఠమూ

ర్ధస్వదిక్కోణాసు - తస్య వాస్తుపురుషస్య పృష్ఠమూర్ధో స్వీయేదిశౌ స్యాతాం త

యోః యాః కోణాగ్ర హాః తాస్వివ తదుదరే తన్మధ్య భాగపవ - సుధీర్వి

ద్వాన్ - యథోక్తం శాస్త్రోక్తరీత్యా శంకుం వినిక్షిపేత్ స్థాపయేత్ ॥****

అ॥ వాస్తుపురుషుడుండెడి క్రమమును దానికిఫలమును జెప్పుచున్నాడు

॥తా॥ వాస్తుపురుషుడు భాద్రపదము మొదలు -౩- మాసములు తూర్పుతల

గానున్న - మార్గశీర్షము మొదలు -౩- మాసములు దక్షిణశిరస్సుగాను

న్న - ఫాల్గునము మొదలు -౩- మాసములు పడమటిశిరస్సుగానున్న - జ్యేష్ఠ

మాసము మొదలు-౩-మాసముల వరకు ఉత్తరశిరస్సుగానున్న - యెడమప

క్కగా పండ్లియుండి యుంచున్నా డని గానవానిపాదములున్న దిక్కును

న్ను నేత్రములచూపున్న దిక్కును న్ను నడవి ముఖశిరస్సు నావీపున్నది

క్కులయందు తాగపైడు పృష్ఠమున మధ్య భాగమున శాస్త్రప్రకారము

గశంకుస్థాపన జేయవలయునని తాత్పర్యము।************************

౨౫౫ ॥ అ ॥ శంకులక్షణమాహ॥మూ॥ తచ్ఛంకుం త్రివిధం విభజ్య సమ

శశోచ్ఛ్రాయాన్ దిభాగత్ర యెప్యష్టాశ్రం చతురశ్రమవ్రణ మృజుం చానశ్ర

మేవం విధం। సర్వేషాం చవితస్తిమాత్ర మవధిః స్వకరాదిరత్నాన్వితం గం

ధాద్యైరభిపూజితం శుభదినే శంకుం న్యసేన్మంగళైః॥వ్యా॥ తదితి॥ సర్వే

షాం సర్వవర్ణానాం వితస్తిమాత్రం ద్వాదశాంగుళమాత్ర మవధిః ప్రమా

౫౦॥ టీ॥ వితస్తి స్స్యాద్ దశాంగుళమిత్యమరః తచ్ఛంకుంస్యాద్దశాంగుళపరిమితశంకుంసశంకుః అన్యూనాధికంయథాతథా త్రివిధంవిభజ్య - ఊర్ధ్వాదిభాగత్రయేఊర్ధ్వమధ్యమాధోభాగేషు - ఊర్ధ్వభాగే- అష్టాశ్రం- అష్టౌ అశ్రయః కోణానియస్య తం- మధ్యమభాగేచతురశ్రం - అధోభాగే అనశ్రం నిష్కోణంవర్తులాకారమిత్యర్థః- కించఅవ్రణంకోటరాదిరహితం - ఋజుం అవక్రం - ఏవంవిధం ఉక్తలక్షణసంపన్నం శంకుంగంధాద్యైఃగంధపుష్పాక్షతైరభిపూజితంకృత్వా - స్వర్ణాదిరత్నాన్వితే సువర్ణప్రవాళముక్తాదిసమన్వితేగర్తే ఇతి శేషః- మంగళైఃమంగళతూర్యఘోషైః శుభదినేపూర్వోక్తలక్షణసంపన్నే శుభదివసే న్యసేత్ నిక్షిపేత్,

అ॥ శంకులక్షణమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ బ్రాహ్మణాదివర్ణంబులవారును- తొఱ్ఱ- ముడి-వంపు లేకయుండెడు ప్రమాణునజానెడుపొడవు నొక మేకు నేర్పరచియా మేకునుసమాంశములుగా -౩- భాగములుచేసి అందు మొదటి భాగమును గుండుగనున్ను -మధ్యమ భాగమును-౪- మూలలు గలదిగానున్ను - కొన నెనిమిది మూలలుగలుగునట్లు జెక్కి దానిస్వర్ణరత్నాదులతోనున్నపల్లమునశుభనక్షత్రలగ్నయుక్తమగుదివసంబునమంగళవాద్యఘోషలతోడనాటవలయునని తాత్పర్యము,

౫౧॥ అ॥ శంకుప్రక్షేపణస్థానాన్యాహ॥ మూ॥ వాపీకూపతటాకసేతుపరిఖాస్వేతాసుభిత్తేరధోభిత్తీనామపిబాహ్యదేశనికటేసర్వత్రదేవాలయే। భిత్తీనామపిచాంతరేచనిలయేనృణాంపశూనాంసదా తావత్తావల్లగృహస్థితిగృహపతేర్యావచ్ఛశంకుస్థితిః॥ వ్యా॥ వాపీతి॥ వాపీకూపతటాకసేతుపరిఖాసు-ఏతాసు-భిత్తేఃకుడ్యస్య॥ ని॥ భిత్తిస్త్రీకుడ్యమేడూకమిత్యమరః- అధఃఅధోభాగే- సర్వత్ర దేవాలయే సకలదేవతామందిరేషు-భిత్తీనాంబాహ్యదేశనికటే బాహ్యదేశసమీపే- నృణాంమనుష్యాణాంపశూనాంనిలయేచభిత్తీనామంతరేమధ్యదేశఏవ-శంకుంనిక్షిపేదితిశేషః - శంకుస్థాపనఫలమాహ- శంకుస్థితిఃయావత్ గృహపతేర్యజమానస్య తావత్కాలగృహస్థితిః- తావాన్కాలోయస్యాస్సాతావత్కాలాగృహస్థితిః చిరకాలస్థాయినంశంకుంనిక్షిపేదిత్యాశయః.

అ॥ శంకువునుస్థాపించుటకుస్థళముసు జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ బావి-చెరువు- కుంటలు - నేర్పరచెడిసమయమునపాటికట్టులక్రిందను దేవాలయములుగట్టెడుసమయమున ప్రాకారమునకు వెలపటసమీపప్రదేశమునమన్ను

పశువులకొట్టముగృహనిర్మాణము జేయునెడల తామేర్పరచుకొనియున్న ఆయామునకు మధ్యప్రదేశమందును శంకుస్థాపన జేయవలయుననియును - మఱియు శంకువు యెంత కాలమువరకునుండునో అంత కాలమా గృహపతి సౌఖ్యముగనుండును గాన బహు కాలముండదగిన మ్రాకుచే శంకువు నేర్పరచవలయునని తాత్పర్యము.

౨౫౭ ॥ అ ॥ అథశంకుగృహదారూణాం శుభాశుభవృక్షనిర్ణయమాహ ॥ మూ ॥ కారంజార్జునసాలనీపకుటజాఃపారాదమందారకాబిల్వస్సైణవయుగ్మపత్రఖదిరావృక్షౌశుభాస్సద్మసు । త్యాజ్యాదగ్ధవిభీతకాస్స్నుహీవటానింబాశ్చమేకంటకాఅశ్వత్థామ్రకపిత్థతాళవకుళప్లక్షాఅగస్త్యాదయః ॥ వ్యా ॥ కారంజేతి ॥ కారంజాఃనక్తమాలా ఆంధ్రభాషాయాంకానుగ- అర్జునాఃకకుభాఃఆంధ్రభాషాయాంమద్ది- సాలాఃసర్జకాఃఆంధ్రభాషాయాంపెసెనీపాఃకదంబా. ఆంధ్రభాషాయాంకడప- కుటజాఃఆంధ్రభాషాయాంకొడిశపాల- పారాదాఃశాలవిశేషాః - మందారాఃపారిభద్రకాః వేణవపన-వైణవాఃవంశాఃయుగ్మపత్రాఃకోవిదారకాఃఆంధ్రభాషాయాం దేవకాంచనము- ఖదిరాఃప్రసిద్ధాఃపతేవృక్షాస్సద్మసుగృహేషుశుభాః - అథాశుభవృక్షానాహ ॥ త్యాజ్యాఇతి ॥ దగ్ధాః దగ్ధవృక్షాః విభీతకాఃభూతావాసాః - స్నుహయః - ఆంధ్రభాషాయాం- జెముడు -వటః - నింబాః - పిచుమందాః మేకంటకాఃకంటకినోవృక్షాస్తేచ అశ్వత్థాఃప్రసిద్ధాఃఆమ్రాశ్చూతాః-కపిత్థాఃతాళాఃతాళవృక్షాః- వకుళాః కేసరాఃప్లక్షాః ప్రసిద్ధాః-అగస్త్యాఃఆంధ్రభాషాయాం అవిశ ఇత్యాదయోవృక్షాగృహేషుత్యాజ్యాః అశుభాఇత్యర్థః.**************************

అ ॥ శంకువునుస్థాపించుటకును-గృహముకట్టుటకును-శుభాశుభవృక్షములజెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ కానుగ - మద్ది-మోపెకడప-కొడిశపాల-శ్రీతాళము పారిజాతము-వెదురు-దేవకాంచనము-చండ్ర-ఇవిశుభకరంబులనియు కాలినచెట్లు-తాండ్ర-జెముడు-అత్తి-అశ్వత్థము-మామిడి-వెలగ-ముండ్లుగలచెట్లు- తాటిచెట్టు-అశోకము- వేపచెట్టు- జువ్వి-అగిశ-ఈచెట్లు అశుభకరంబులనియును తాత్పర్యము,

౨౫౮ ॥ అ ॥ అథగృహాణాందిఙ్నిర్ణయమాహ ॥ మూ ॥ ప్రాచ్యాంస్నానగృహంచపాకసదనంవహ్నౌతుసుప్త్యాలయోయామ్యాయామథశస్త్రసద్మదనుజేభుక్త్యాలయఃపశ్చిమే । వాయవ్యాంపశుమందిరంశుభకరంభం

డారవేశ్మోత్తరే శైవే దేవగృహం ప్రశస్తమఖిలం స్వస్వాయకార్యం సదా॥
వ్యా॥ ప్రాచ్యామితి॥ ప్రాచ్యాం దిశి స్నానగృహం-వహ్నౌ ఆగ్నేయ్యాం పాక
సదనం పాకశాలా-యామ్యాయాం దక్షిణస్యాం సుప్త్యాలయః శయనగృ
హం-దనుజే నైరృత్యాం-శస్త్రసద్మ-ఆయుధగృహం-పశ్చిమే ప్రతీ
చ్యాం భుక్త్యాలయః భోజనగృహం-వాయవ్యాం పశుమందిరం పశుగృహం
ఉత్తరే భండార వేశ్మ ధనధాన్యాదిగృహం శైవే ఈశాన్యదిశి దేవగృహం గృ
హదేవతామందిరం నిర్మితం చేచ్ఛుభకరం అఖిలం స్నానాది సర్వ గృహం-
స్వస్వాయం యథా తథా కార్యం చేత్-ప్రశస్తం-యస్యాం దిశి యదాయ ఉ
క్తః-తస్యాం దిశి తదాయేన కార్యమితి భావః॥ **********************

అ॥ గృహములకు దిఙ్నిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ తూర్పున స్నాన
గృహమును- ఆగ్నేయమున వంటయిల్లును-దక్షిణంబున పడకటియిల్లును-నిరృ
ఋతిదిక్కున నాయుధగృహమును - పశ్చిమంబున భోజనగృహమును-వా
యవ్యమున పశువులగృహమును - ఉత్తరంబున బొక్కసగృహమును--ఈశా
న్యభాగమున పూజాగృహమును - నీవరుసన గట్టిరేని మంగళకరంబులగునని
యున్నాయాగృహములశిల్ప శాస్త్రానుసారముగనాయము దప్పక గట్టవల
యునని యును తాత్పర్యము॥ ******************************

౨౦౯॥ అ॥ అథ శ్లోకద్వయేన రాజ్ఞాం నైమిత్తికగృహస్థానవివేకమాహ
మూ॥ ఇంద్రాగ్న్యోరథ మంథనస్య సదనం ఘాతం యమాగ్న్యోర్గృహం దై
తేయాంతకయోః పురీషసదనం విద్యాగృహం మధ్యమే। రక్షోవారుణయో
శ్చ రోదనగృహం తోయేశ వాయవ్యయోర్మధ్యే కామగృహం కుబేరమరు
తోః కుర్యాత్సదా భూపతిః॥ వ్యా॥ ఇంద్రాగ్న్యోరితి॥ ఇంద్రాగ్న్యోః ప్రాగా
గ్నేయదేశయోర్మధ్యే - మంథనస్య సదనం దధిమంథనశాలాం-యమా
గ్న్యోః దక్షిణాగ్నేయయోరంతరాళే ఘాతం-వ్రీహ్యాదిహననగృహం-దై
తేయాంతకయోః నైరృతిదక్షిణయోర్మధ్యే-పురీషసదనం-మూత్ర
పురీషోత్సర్గగృహం - రక్షోవారుణయోః నైరృతిపశ్చిమయోర్మ
ధ్యే విద్యాగృహం-తోయేశ వాయవ్యయోః పశ్చిమ వాయవ్యయోర్మధ్యే
రోదనగృహం-కుబేరమరుతోః ఉదగ్వాయవ్యయోర్మధ్యే కామగృహం
క్రీడాగృహం-ఏవం భూపతిః రాజా సదా కుర్యాత్॥ ******************

౨౧౦॥ మూ॥ కౌబేరీశ్వరయోశ్చ వైద్యభవనం శాక్రేశయోః సూతికం
జ్యేష్ఠభ్రాతృపితృవ్యమాతృభవనం స్వస్మాద్యమే పశ్చిమే। శాలానాముపరి

స్థితస్తు భవనే ష్వేవం విచింత్యం బుధైరత్యుచ్ఛ్రం నహీనాతినీచ మథవా సా
మ్యం గృహం కారయేత్ ॥ వ్యా॥ కౌబేరీతి ॥ కౌబేరీశ్వరయోః ఉదగీశానయో
ర్మధ్యే - వైశ్యభవనం డోషధగృహం - శాక్రేశయోః ప్రాగీశాన్యయోర్మ
ధ్యే సౌతికం స్త్రీణాం ప్రసూతిగృహం - స్వస్మాద్గృహాత్ - యమే దక్షిణ
స్యాం పశ్చిమే చ జ్యేష్ఠభ్రాతృపితృవ్యమాతృణాం గృహం స్యాత్ - శా
లానాం గృహాణాం ఉపరిస్థితేషు భవనేష్వపి ఏవముక్తరీత్యా ఆయాదికం బు
ధైః జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞైః విచింత్యం పి శేషేణాలోచనీయం అత్యుచ్ఛ్రం - అ
త్యంతోన్నతం - అతిహీనం అత్యంతహ్రస్వ మపి గృహం న కారయేత్ - కింతు
సామ్యం అనతిహ్రస్వం అనత్యుచ్ఛ్రం చ గృహం కారయేత్ ॥************

అ॥ రెండు శ్లోకముల చేత రాజులకైన మిత్తిక గృహములకు స్థానములఁ జెప్పు
చున్నాడు॥ తా॥ ప్రాగాగ్నేయ దిక్కులకు మధ్యభాగంబున పెరుగు జిలుకుటకు
ను - దక్షిణాగ్నేయ మధ్యభాగంబున ధాన్యము దంపుటకును - నిరృతి దక్షిణ
ములకు మధ్యభాగంబున మూత్రాద్యుత్సర్జనమునకును - నైరృతి పశ్చి
మంబులకు మధ్యంబున విద్యాభ్యాసమునకును - పశ్చిమ వాయవ్యములకు మ
ధ్యంబున దుఃఖించుటకును - ఉత్తర వాయవ్యములకు మధ్యంబున క్రీడించుట
కును - ఈశాన్యోత్తరములకు మధ్యంబున నైద్యము జేయుటకును - ప్రాగీశా
న్యములకు మధ్యంబున ప్రసూతికిని - గృహముల నేర్పరచవలయుననియు - తన
యింటికి దక్షిణంబున నైన పశ్చిమంబున నైనను - తనయన్న - పెత్తండ్రి - పిన
తండ్రి - తల్లి వీరలకు గృహముల నేర్పరచవలయుననియు పై మిద్దె కట్టించు నెడ
లక్షి గృహములకు జెప్పబడిన క్రమంబుననే ఆయము మొదలగు లక్షణముల
నాలోచింపవలయుననియు - మిక్కిలి పొట్టి పొడవు లేక సమముగా నుండున
టుల గృహములు గట్టవలయుననియు నభిప్రాయము॥ ****************

౨౬౧॥ అ॥ అథ ధ్వజాద్యాయానాం క్రమాత్ఫలమాహ ॥ మూ॥ ఆయా
స్స్యుర్ధ్వజధూమసింహశునకా ఉక్షా ఖరాఖ్యో గజః కాకో ష్టౌహి కృతా
ర్థః తాంచ మరణం శత్రుజ్ఞయం చామయః। రాజ్యం దుఃఖకరం సదాశుభకరం
తన్నిష్ఫలంచ క్రమాత్ ప్రాగాదిష్వపి సంయుతా గృహపతేర్నిత్యధ్వ
జాద్యాః ఫలం॥ వ్యా॥ ఆయా ఇతి॥ ధ్వజధూమసింహశునకాశ్చత్వారః ఉక్షా
వృషభాఖ్యః ఖరః ఖరాఖ్యః గజః కాక ఇతిచ త్వారః ఏతే మిళిత్వా అష్టౌ నా
యాస్స్యుః ధ్వజాద్యాః ధ్వజాద్యష్టాయాః క్రమాత్ ప్రాగాదిషు ప్రాగా

ధ్వజాదయస్సంయుతాఃయుక్తాస్సంతః గృహపతేర్యజమానస్య ఫలంతత్తదనురూపంఫలంగమ్యః-యథా-ధ్వజాయః ప్రాచ్యాందిశి - కృతార్థతాంమనోరథసిద్ధిం-ధూమ్రః ఆగ్నేయ్యాంమరణం సింహోదక్షిణస్యాం-శశ్వత్సర్వదాజయం శునకానైరృత్యాంఆమయంరోగం - ఉక్షాపశ్చిమే రాజ్యం-ఖరో వాయవ్యాందుఃఖం-గజఉదీచ్యాంసదాశుభం - కాకాయః ఈశాన్యాంతన్నిష్ఫలంతస్యయజమానస్యనిష్ఫలంఫలాభావంకుర్యాత్ -ఏతే ధ్వజాద్యాస్స్వస్థానాతిరిక్తస్థానసహితా అపి ఉక్తఫలదాభవంతి-స్వస్థానేతు సర్వేసత్ఫలదా ఏవేత్యవధేయం-స్వదిక్షు స్వార్థదాః ఇతివక్ష్యమాణత్వాత్ - స్వస్వాయకార్యంసదేత ప్రాగుక్తత్వాచ్చేతిదిక్॥ *******************

అ॥ ధ్వజాయము మొదలగు వెనిమిదింటికి ఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ధ్వజాయము-ధూమ్రాయము-సింహాయము-శునకాయము-వృషభాయము-ఖరాయము గజాయము- కాకాయము-ఇవితూర్పు మొదలుగనీశాన్యదిక్కు-వరకువరుసప్రకారముండెనేనిగృహపతికి సత్ఫలంబులనిచ్చు-వరుసదప్పెనేని క్రమంబుగ-ఇష్టసిద్ధి-మరణము-జయము-రోగము-రాజ్యము-దుఃఖము-శుభము ఫలాభావము- ఈఫలంబులగలుగజేయునన్నుట॥ **********

౨౬-౭॥ ధ్వజాదీనాంస్వరూపంనిరూపయతి ॥మూ॥ పాదాధిక్యసమో ధ్వజోయుగజః పాదేనహీనస్సమః పాదోనోవిషమో హరిస్తువిషమస్సాంఘ్రిర్వృషాయోభవేత్ । ధ్వాంక్షాయస్తుభవేచ్చ కేవలసమస్సార్ధోనసమాయః ఖరః శ్వాయః స్యాద్విషమస్తు సార్ధసమమో ధూమ్రః స్వదిక్ష్వర్థదాః॥

వ్యా॥ పాదాధిక్యేతి॥ పాదాధిక్యసమః పాదేన ఆధిక్యః సచాసౌసమశ్చ పాదాధిక్యసమః-సమసంఖ్యాకః ఆయామః పాదాధిక్యో యది-ధ్వజః ధ్వజాయః స్యాత్ -పాదేనహీనః ఏకపాదన్యూనః సమః సమాయః-గజః గజాయస్స్యాత్ విషమో విషమసంఖ్యాకః పాదోనః పాదన్యూనశ్చేత్ హరిః సింహాయః విషమః విషమసంఖ్యాయామః అంఘ్రిణాసహితస్సాంఘ్రిః- తేనసహితతుల్యాయోగ ఇతిబహువ్రీహిః- పాదాధికోయం వృషాయో వృషభాయస్స్యాత్ ॥ని॥ పాదః పదంఘ్రిశ్చరణోస్త్రియామిత్యమరః కేవలసమః కేవలశబ్దేన పాదాద్యన్యూనాతిరిక్తశ్చేత్ -ధ్వాంక్షాయః కాకాయోభవేత్ -అసమాయో విషమాయస్సార్ధశ్చేత్ ఖరః ఖరాయోభవేత్ విషమస్తు కేవలవిషమస్తుశ్వాయః శ్వానకాయః స్యాత్ -సార్ధసమః అర్ధాధికసమాయః-ధూమ్రో ధూమ్రాయః స్యాత్ -విశాలస్తుసర్వత్ర చతుస్సంఖ్యాకఏవబోధ్యః ఏతే ఆయాస్స్వదిక్షు స్వస్వోక్తదిక్షు అర్థదా భవంతి-ఏతేనాన్యదిక్షు అనర్థ

దాయిత్యర్థాల్లభ్యతే॥ ******************************

అ॥ ధ్వజాద్యాయములస్వరూపమును దెలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥ గృహముగట్టుటకై యేర్పరచినప్రదేశమునందా యింటికినిడివి గొలువగా నాపరిమాణము పాతికయధికముగా సమసంఖ్యగలదైయున్న ధ్వజాయముగు - పాతికతక్కువగా సమసంఖ్యగలదై యున్నగజాయముగు - పాతికతక్కువగ బేసిసంఖ్యగలదై యున్నసింహాయముగు- పాతికయెచ్చుగా బేసిసంఖ్యగలదై యున్నవృషభాయముగు-యెచ్చుతగ్గులు లేక సమసంఖ్యగలదైయున్నకాకాయముగు - అర్ధమధికముగ విషమసంఖ్యగలదై యున్నఖరాయముగు - కేవలవిషమసంఖ్యగలదైయున్నశునకాయముగు - అర్ధహీనయంబుగ సమసంఖ్యగలదైయున్నధూమాయముగు- నీచెప్పబడినధ్వజాద్యాయములకన్నిటికిని వెడల్పుచునస్సంఖ్యాసమైయుండవలయు - ఈఆయములు ముందుజెప్పియున్న తెరంగున తత్తద్దిక్కులయందున్న శుభకరంబులగును - వ్యత్యాసముగానున్న నశుభకరంబులగునని తాత్పర్యము ....

౨౬౩ ॥ అ॥ అథోష్ట్రగజాదిశాలానామాయవివేకమాహ ॥ మూ॥ ఉష్ట్రాణామపిదంతినాంచ భవనం కార్యంధ్వజే వాగజే హ్యశ్వానాం సదనం ధ్వజేచవృషభేయద్వా పశూనామపి। స్త్రీశయ్యాసనయంత్రకర్మభవనంసింహేధ్వజేవావృషే సర్వేషామపిసర్వకర్మసు సదా కార్యోధ్వజాయోర్థదః॥ వ్యా॥ ఉష్ట్రాణామితి॥ ఉష్ట్రాణాం - దంతినాంగజానామపి- భవనంశాలా-ధ్వజేధ్వజాయేగజేగజాయేవాధ్వజాయేనగజాయేన వేత్యర్థః కార్యంనిర్మాతవ్యం-అశ్వానాం- పశూనాంచ- సదనంగృహం- ధ్వజేధ్వజాయేయద్వావృషభేవృషభాయేవా కార్యం స్త్రీశయ్యాసనయంత్రకర్మభవనం స్త్రీణాంశయ్యాభవనం- ఆసనభవనంఆస్థానమంటపం- యంత్రకర్మ అభిచారికకర్మతస్యభవనం- సింహేధ్వజేవృషేవా కార్యంయద్వాసర్వేషాముష్ట్రాదీనాంసర్వకర్మసుధ్వజాయస్సర్వదాఅర్థదఃసంపత్కరోభవతి.*

అ॥ గజతురంగాదిశాలలుగట్టుటకుఆయములనిర్ణయించుచున్నాడు.**

తా॥ ఒంటెలకును ఏనుగులకును ధ్వజగజాయములలోనొకటిచేతను- గుఱ్ఱములకును - పశువులకును ధ్వజవృషభాయములలో నొకటిచేతను స్త్రీలుశయనించుటకును - ఆస్థానమునకును- యంత్రకర్మలకును సింహధ్వజవృషభాయములలోనొకటిచేతను - గృహములుగట్టిరేని శుభముగలుగు - ఇది ము

సుంగాక నీచెప్పబడినయన్నియు శ్లోకసుధ్వజాయము శుభకరంబగు ననుట.

౨౬౪॥ అ॥ అథద్వాభ్యాం శ్లోకాభ్యాం గృహనిర్మాణనిషిద్ధకాలమాహ॥

మూ॥ అర్కే పావకధిష్ణ్యగే చ భరణీధిష్ణ్యోత్తరాషాఢాన్వితే బ్రహ్మర్క్షాది
కపాదగేపి యది వా చంద్రేగ్నిధిష్ణ్యాన్వితే। భౌమే చాగ్నిమఘాంత్యభా
గ్యసవితృక్రవ్యాదపుష్యాన్వితే స్యాద్దుఃఖం బహుశస్త్యాతే చ భవనం స్తంభ
ప్రతిష్ఠాగమే॥ వ్యా॥ అర్క ఇతి॥ స్తంభప్రతిష్ఠాగమే- స్తంభప్రతిష్ఠాకాలేఽ
ర్కే- సూర్యే పావకధిష్ణ్యగే కృత్తికానక్షత్రగే సతి- భరణీధిష్ణ్యోత్తరాషా
ఢాన్వితే భరణీనక్షత్రస్య ఉత్తరాషాఢగతే వా- బ్రహ్మర్క్షాదికపాదగే రోహిణీ
నక్షత్రస్య ప్రథమపాదగే సతి వా- చంద్రే వా- వాశబ్దః సముచ్చయార్థకః
॥ని॥ వాస్యాద్వికల్పే పక్షాంతరే వార్థే చ సముచ్చయ ఇతి కేశవః- అగ్నిధి
ష్ణ్యాన్వితే కృత్తికానక్షత్రగే సతి చ- భౌమే- అంగారకే అగ్నిమఘాంత్యభా
గ్యసవితృక్రవ్యాదపుష్యాన్వితే కృత్తికామఘారేవత్యుత్తరఫల్గునీహస్తమూ
లపుష్యేషు నక్షత్రేషు స్థితే స[illegible] బహుశో దుఃఖం స్యాత్ - గృహ
పతేరితి శేషః- కించ భవనం దగ్ధ[illegible] భవిష్యతి*************

అ॥ రెండు శ్లోకముల చే[illegible] ని కాల[illegible] చెప్పుచున్నా
డు॥ తా॥ స్తంభప్రతిష్ఠ జేయునవసరంబున సూర్యుడు కృత్తికానక్షత్రమందైన
నను - భరణీనక్షత్రోత్తరాషాఢయందైనను- రోహిణీనక్షత్ర ప్రథమపాద
మందైనను - చంద్రుడు- కృత్తికయందైనను- అంగారకుడు- కృత్తిక- మఘ-
రేవతి - ఉత్తరఫల్గుని - హస్త మూల- పుష్యము ఈనక్షత్రములయందైనను
ఈరీతిగనుండి రేని గృహపతికి బహుదుఃఖము గలుగుటయేగాక గృహము
దగ్ధమగునని యును తాత్పర్యము****************************

౨౬౫॥ మూ॥ మిత్రేంద్రానిలభాజపాద్ద్వయయమేష్వేతేషు సం
స్థే శనౌ తత్సద్మాసు నిగృహ్యతే సుబలిభిర్దైతేయయక్షాదిభిః। ఏకశ్చేత్త్ర
గృహస్థితో దశమగో ద్యూనస్థితో వా గ్రహస్తద్గేహం పరహస్తగం ఖలు భవే
న్నిర్మాణలగ్నాబలాత్॥ వ్యా॥ మిత్రేతి॥ మిత్రేంద్రానిలభాజపాద్ద్వ
యయమేషు అనూరాధాజ్యేష్ఠాస్వాతీపూర్వాభాద్రోత్తరాభాద్రాభరణీ
షు- ఏతేషు షట్సు- శనౌ స్థితే సతి యద్భవనం క్రియతే తత్సద్మ తద్గృహం ఆశు
శీఘ్రమేవ సుబలిభిరత్యంతబలవద్భిః- దైతేయయక్షాదిభిః దైతేయాః బ్ర
హ్మరాక్షసాః యక్షాః భూతపిశాచాదయః తైః నిగృహ్యతే- ఏకో గ్రహశ్చే

భః పాపో వా శత్రుగృహస్థితః శత్రుక్షేత్రగతస్సన్ దశమగః స్తంభప్రతిష్ఠా లగ్నాత్ దశమగతో వా కూర్యాస్థితస్స స్తంభలగ్నగతో వా యది తద్గృహం పరహస్తగం పరాధీనం భవేత్ అలు- ఖల్వితి నిశ్చయే- నిర్యాణలగ్నాబలాత్ నిర్యాణలగ్నస్య అబలాత్ బలహీనత్వాదితి సర్వత్రాపి హేతురపగంతవ్యః, *****

తా॥ శనైశ్చరుడు-అనూరాధ-జ్యేష్ఠ-స్వాతి-పూర్వాభాద్ర - ఉత్తరాభాద్ర- భరణి- ఈ౬-నక్షత్రములయందుండగ గట్టినగృహము - పిశాచ-బ్రహ్మరాక్షసుల కాలయంబగును- నొకశుభగ్రహముగాని పాపగ్రహముగాని స్వశత్రుక్షేత్రగతమై స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నమునకు-౧౦-౪-టనుండగ గట్టినగృహము న్యాక్రాంతమగునని తాత్పర్యము,

౨౨౬॥ అ॥ గృహనిర్మాణే ముఖ్యకాలమాహ॥ మూ॥ చిత్రాద్యార్యమహస్తవంత్రవిశాఖాష్టాంయాం బుధః శ్రీప్రదో బ్రహ్మైంద్వహివైష్ణవోత్తరజలేష్వస్యస్థితః పుత్రదః॥ రుద్రాదిత్యవసుద్విదైవజలరాట్చిత్రాస్థితో ధాన్యదస్శుక్రస్స్వతపవ చేద్గృహగతః స్తంభప్రతిష్ఠాగమే॥ వా॥ చిత్రేతి॥ స్తంభప్రతిష్ఠాగమే స్తంభప్రతిష్ఠాకాలే- చిత్రాద్యార్యమహస్తచంద్రవిధిషు చిత్రాశ్విన్యుత్తరఫల్గునీహస్తమృగశీర్షరోహిణీషు షట్సు బుధః స్థాయీ స్థితశ్చేత్ గృహపతేర్యజమానస్య శ్రీప్రదః ఐశ్వర్యప్రదో భవేత్ -బ్రహ్మైంద్వహివైష్ణవోత్తరజలేషు రోహిణీపుష్యమృగశీర్షాశ్లేషాశ్రవణోత్తరాత్రయపూర్వాషాఢాసు ఇజ్యో గురుః స్థితశ్చేత్ పుత్రప్రదో భవేత్ - శుక్రః రుద్రాదిత్యవసుద్విదైవజలరాట్చిత్రాస్థితః ఆర్ద్రాపునర్వసూధనిష్ఠావిశాఖాశతభిషక్చిత్రాసు స్థితశ్చేత్ ధాన్యదః- అథవా శుక్రస్స్వతపవ చేత్ స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నాత్ స్వతపలగ్నగతో వా గృహగతః స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నగతోపి వా ధాన్యదో భవేత్ - గృహపతేరితి సర్వత్రానుషంగః. *************

అ॥ గృహనిర్మాణమునకు ముఖ్యకాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ స్తంభప్రతిష్ఠాకాలమందు-చి- అశ్వి-ఉఫ హ-మృ-రో- ఈ౬- నక్షత్రములయందు బుధుడుండిన గృహపతికైశ్వర్యప్రదుండగును-రో-పుష్య-మృ- ఆశ్లే -శ్ర-ఉఫ-ఉషా-ఉభా-పూషా- ఈ౯ - నక్షత్రములయందు బృహస్పతియుండిన- పుత్రప్రదుండగును-ఆర్ద్ర-పున-ధ-వి-శ-చి- ఈ౬ - నక్షత్రములయందైనను - స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నమందైనను-లగ్నమునకు-౭-టనైనను శుక్రుడుండిన ధాన్యప్రదుండగునని తాత్పర్యము*****************************

౨౨౭॥ అ॥ అథ స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నస్య గ్రహస్థితిఫలమాహ॥ మూ॥ పాపేషు

త్రిభవారిగేషు బలిషు స్తంభప్రతిష్ఠాలయాత్కేంద్రద్విత్రిభవత్రికోణస
హితేష్వార్యజ్ఞకావ్యేందుషు। స్వోచ్చస్వాలయమిత్రరాశిసహితేష్వర్కా
దిషు ద్రవ్యదం కార్యం సద్మ గురౌ భృగౌ రిపుగతే నీచస్థితే వార్తిదం॥ వ్యా॥ పా
పేష్వితి॥ బలిషు స్థానాదిబలయుక్తేషు పాపేషు క్రూరగ్రహేషు - స్తంభ
ప్రతిష్ఠాలయాత్ స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నాత్ త్రిభవారిగేషు తృతీయైకాదశష
ష్ఠస్థానగతేషు సత్సు - ఆర్యజ్ఞకావ్యేందుషు గురుబుధశుక్రచంద్రేషు - స్తం
భప్రతిష్ఠాలయాత్ కేంద్రద్విత్రిభవత్రికోణసహితేషు కేంద్రద్వితీయతృ
తీయైకాదశనవమపంచమైస్సహితేషు సత్సు వా - అర్కాదిష్వపి తేషు పాపే
షు శుభేషు చ స్వోచ్చస్వాలయమిత్రరాశిసహితేషు - స్వోచ్చాని స్వకీయో
చ్చస్థానాని - స్వాలయాః స్వక్షేత్రాణి మిత్రరాశయః మిత్రస్థానాని - తై
స్సహితేషు - తేషు స్థితేషు సత్సు ఇత్యర్థః - సద్మ గృహం కార్యం నిర్మితం చేత్ -
ద్రవ్యదం సంపత్కరం భవేత్ గురౌ భృగౌ చ - రిపుగతే శత్రుక్షేత్రగతే వా
నీచక్షేత్రగతే వా సతి - గురౌ మకరగతే శుక్రే కన్యాగతే సతి వా కార్యం చే
త్ - ఆర్తిదం పీడాకరం భవేత్ ******************************

అ॥ స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నమునకు గ్రహస్థితిని జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ బలయు
క్తములైన పాపగ్రహములు లగ్నమునకు - ౩- ౬ - ౧౧- ఈ స్థానములయం
దును - గురుబుధశుక్రచంద్రులు-౧-౨-౩-౪-౫-౭-౯-౧౦-౧౧- ఈ స్థానము
లయందును - సూర్యాదిసమస్తగ్రహంబులును - తమతమ యుచ్చస్థానముల
యందును స్వక్షేత్రములయందును మిత్రక్షేత్రములయందునుండగా గట్టిన
యిల్లు సంపత్ప్రదంబగును - బృహస్పతి - తనకు శత్రుక్షేత్రమగు మకరరాశి
గతుండై యుండగాను - శుక్రుడు తనకు నీచక్షేత్రముగు కన్యారాశిగతుడై
యుండగాను గట్టినయిల్లు పీడాకరంబగునని తాత్పర్యము **************

౨౬౮ ॥ అ॥ స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నస్య రాజయోగానాహ॥ మూ॥ లగ్నే క
ర్కటకే యదా గురుదినే జీవేందుసంస్థే గవా నిర్మాణే భవనే పి జాతపురు
షో రాజా భవేత్సర్వదా। లగ్నే చాపగృహే ఝషే గురుదినే శుక్రార్యసంస్థి
తదా నిర్మాణే భవనే పి జాతపురుషో భూపో థవా తస్య హి॥ వ్యా॥ లగ్న ఇతి॥ గు
రుదినే గురువాసరే - యదా జీవేందుసంస్థే గురుచంద్రాధిష్ఠితే - కర్కట
కే లగ్నే నిర్మాణే నిర్మితే భవనే గృహే జాతపురుషః ఉత్పన్నపురుషః సర్వ
దా యావజ్జీవం రాజా నృపతిః శ్రీశో భవేత్ గురుదినే శుక్రార్యసంస్థితా చాపగృ
హే ధనుర్లగ్నే వా - ఝషే మీనలగ్నే వా - శుక్రార్యసంస్థితే అపి శేషంపూ

ర్త్యాపృష్ఠ్యాం-నిర్మాణే భవనేతుజాతపురుషః-భూపః ప్రథివీశ్వరో భవేత్-అథ వా తత్సమో రాజసమో వా భవేత్.************** ********

అ॥ స్తంభ ప్రతిష్ఠాలగ్నమునకు రాజయోగములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ గురువారమున గురుచంద్రులుండెడి కటకలగ్నమునందుగట్టినయింటబుట్టిన పురుషుడు భూలోకిన సామ్రాజ్యసుసంపదాధిపుడై యుండును- ఆగురువారమున నే గురుశుక్రులుండెడి మీనలగ్నములయందుగట్టినయింటబుట్టిననరుడు నరాధిపుడైనను-నరాధిపసమానుండైననగునని తాత్పర్యము.... ....*

౨౧౯ ॥ అ ॥ తల్లగ్నస్థితగ్రహవశాద్గృహాణామాయుర్నిర్ణయమాహ ॥ మూ॥ తయుష్యంశతవర్షమిజ్యసహితే తతద్వచ్ఛుక్రాన్వితే తస్యార్థంబుధసంయుతేసుబలిభిస్సౌమ్యైస్త్రిభిస్సంయుతే। లగ్నే నిర్మితసద్మనస్తుబహవస్సంవత్సరాస్స్యుశ్శుభాస్తద్గేహావసతో నరస్య బహవో భోగా భవేయుస్సదా॥ వ్యా॥ ఆయుష్యమితి॥ ఇజ్యసహితే గురుస్థితలగ్నే-నిర్మితసద్మనః-కల్పితగృహస్య శతవర్షం శతసంవత్సరపరిమితమాయుష్యం - శుక్రాన్వితే లగ్నే నిర్మితసద్మనశ్చ తద్వత్ శతవర్షమేవాయుష్యమిత్యర్థః - బుధసంయుతే లగ్నే తస్యార్థం పంచాశద్వత్సరాః సుబలిభిస్స్థానాదిబలవద్భిః త్రిభిస్సౌమ్యైశ్శుభగ్రహైస్సంయుతే లగ్నే నిర్మితసద్మని స్తు ఆయుష్యం బహవో వత్సరాః శతాధికాస్సంవత్సరాః- న కేవలమేతావత్ -తద్గృహే వసతః ప్రవర్తమానస్య నరస్య సర్వదా సర్వకాలేషు శుభాః బహవో భోగాశ్చ భవేయుః

అ ॥ లగ్నమందుండెడి గ్రహములబలము వలన నిండ్లకు నాయువును నిర్ణయించుచున్నాడు॥ తా॥ గురు శుక్రులు లగ్నమందుండ గట్టినయిల్లు నూరు సంవత్సరంబులును- బుధుడు లగ్నమందుండ గట్టిన గృహము-౫౦-సంవత్సరములును-స్థానాదిబలయుక్తంబగు నీశుభగ్రహత్రయము తోగూడియున్న లగ్నమందుగట్టినయిల్లు నూటికి నతిశయించిన సంవత్సరంబులు చిరంబుగ నుండుటయే గాక యాయింట నున్న నరునకత్యంత మంగళ భోగంబులు గలుగుచుండును

౨౨౦ ॥ అ ॥ క్షణికవాస్తుస్వరూపం నిరూపయతి॥ మూ॥ ఏకద్విత్రిచతుష్టయేష్వనుదినం యామేషు సూర్యోదయాత్ప్రాగ్యామపశ్చిమేషు దివసే తద్వత్త్రయామేష్వపి। వాస్తోష్పతి శోభువి సంవిశేత్ ప్రథమతో యద్వచ్చతద్వత్త్రిమాద్విజ్ఞేయం క్షణవాస్తునామతదిదం స్తంభప్రతిష్ఠాగమే॥ వ్యా॥ ఏకేతి॥ వాస్తోష్పతి వాస్తుపురుషః- అనుదినం ప్రత్యహం దివసే దివాభాగే,-ఏకద్విత్రిచతుష్టయేషు యామేషు సూర్యోదయాత్ సూర్యోదయమారభ్య

భ్యసౌమ్య ప్రాగ్యమపశ్చిమేషూదక్ప్రాగ్దక్షిణప్రతీచీషు చతుర్ద్విత్రిషు - భువి
క్రమేణసంవిశేత్ తుపాయాంరాత్రావపితథైవచతుర్ష్వేమేషూదీచీమా
రభ్యసంవిశేదిత్యర్థః - ప్రథమతోమాసేష్వక్రమశ ఇత్యస్మిన్ శ్లోకేయద్వ
త్ - తద్వదత్రాపివిజ్ఞేయం - అయమర్థః - వాస్తుర్వశః ప్రాగుదక్శిరా భ
వతితస్మాత్తచ్చరణౌదక్షిణస్థితే దక్షిణప్రాచీదిశౌవర్జయేత్ - ఉదక్పశ్చిమే
తుతత్పృష్ఠమూర్ధ్నోః స్థితత్వాచ్ఛుభేపవంప్రాచ్యాంస్థితే సతిచరణేకుణ
స్థితదిశౌపిహాయఅన్యేగ్రాహ్యేఇతిదిక్ - ఇదమేవతుణవాస్తునాపస్తంభప్ర
తిష్ఠాగమేవిజ్ఞేయం - పూర్వంమాసభేదేనవాస్తుపురుషస్థితిరుక్తా - ఇదానీం
తుయామభేదేనేతి - ఇయానేవభేదః శేషంసమానం॥ ****************

అ॥ క్షణికవాస్తుస్వరూపమును దెలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥ వాస్తు
పురుషుడు ప్రతిదినంబును ప్రాతఃకాలము మొదలుగ నొక్కొక యామమునం
దుత్తరదిక్కు మొదలుగ నొక్కొకదిక్కు వరుసన రాత్రించబవలు నెనిమిదిజా
ములయందును క్రమంబున నుత్తరప్రాగ్దక్షిణపశ్చిమంబుల రెండుమారులు
వరుండుచుండుగాన ముందు జెప్పియున్న తెరంగున నతని పాదములును దృ
ష్టియునున్నదిక్కులబరిత్యజించి తక్కినదిక్కుల గ్రహింపవలయుననుట॥
౨౭౧॥ అ॥ అథగృహప్రవేశవిధిమాహ ॥మూ॥ కృత్వావాస్తుమహోత్సవం
చవిధినా పూజాంసహోమాంసురానభ్యర్చ్యస్వపితౄన్ గణప
తిందత్వాబలింభోజనం। తద్గేహంసుకవాటగోపనయుతంభిత్త్యన్వితంస
విశేద్వాదిత్రధ్వజమంగళైశ్శుభదినే పుణ్యాంగనాభిర్ద్విజైః ॥వ్యా॥ కృ
త్వేతి॥ వాస్తు - గృహంకృత్వానిర్మాయ॥ ధిష్ణ్యమోకోనివసనంస్థానావస
థవాస్తుచేత్యమరశేషః - తతః మహాత్మనాం సత్పురుషాణాం - సహో
మాంహోమసహితాం - తేనసహేతితుల్యయోగ ఇతిబహువ్రీహిః - పూ
జాంచకృత్వా - విధితఃశాస్త్రోక్తక్రమేణసురాన్ ఇష్టదేవతాః స్వపితౄ
న్ స్వపితరో నాందీముఖాః గ్రహాస్సూర్యాదయః తాన్ - గణపతింఅభ్య
ర్చ్య సంపూజ్య - బలింగృహబలిం భోజనంబ్రాహ్మణానామితి శేషః - దత్వా
సుకవాటగోపనయుతంధృఢకవాటచ్ఛాదనసహితంభిత్త్యన్వితంప్రాకారా
దిమధ్యసంయుక్తం - తద్గేహంనూతనగృహం వాదిత్రధ్వజమంగళైః వాది
త్రాణితూర్యాణిధ్వజాః పతాకాః మంగళానిఅన్యానియానిమంగళద్ర
వ్యాణితైస్సహ - పుణ్యాంగనాభిస్సువాసినీభిః స్త్రీభిః - ద్విజైర్వేదశాస్త్ర

సంపన్నైర్బ్రాహ్మణైశ్చ సహ శుభదినే పంచాంగశుద్ధిదివసే సంవిశేత్ స
వ్యాక్రమ్య విశేత్ ॥**

అ॥ గృహప్రవేశవిధానమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ పూర్వోక్తక్రమం
బున నిల్లుగట్టి శుభదినమందు శాస్త్రోక్తప్రకారంబుగ నాయింట జపహోమా
దికృత్యముల నెరవేర్చి సద్గురువుల నిష్టదేవతలం బితృదేవతలన్నవగ్రహ
ములన్ వాస్తుపతిం బూజించి - గృహబలి బ్రాహ్మణభోజనాదులం గావించి - యభే
ద్యములగు కవాటప్రాకారభిత్త్యాదికములతో గూడియున్న నూతనగృహము
ను - బహువిధమంగళవాద్యముల మ్రోయింపుచుండ - ధ్వజాదులగు బిరుదుల
తో - మంగళద్రవ్య సహితలగు సువాసినులతో - వేదశాస్త్రసంపన్నులగు
బ్రాహ్మణులతో బ్రవేశించవలయుననుట॥ **********************

౨౭౨॥ అ॥ గృహప్రవేశే మాసఫలమాహ ॥ మూ॥ వైశాఖే బహుపుత్రదశ్చ
శుభదో జ్యేష్ఠేర్థదః ఫాల్గునే మాఘే ధాన్యసుఖప్రదో గృహపతేర్మాసే
ప్రవేశో భవేత్ । ఆదిత్యే మకరాదిషట్కసహితే కుంభాఖ్య మాసం వినా స
ర్వాభీష్టద ఇత్యథాహురపరే శేషేష్వయం దుఃఖదః॥ వ్యా॥ వైశాఖ ఇతి॥ వై
శాఖే మాసే ప్రవేశో గృహప్రవేశః గృహపతేః బహుపుత్రదః జ్యేష్ఠే శుభ
దః ఫాల్గునే అర్థసంపత్కరః మాఘే ధాన్యసుఖప్రదో ధాన్యప్రదస్సుఖప్ర
దశ్చ భవేత్ - ఆదిత్యే మకరాదిషట్కసహితే ఉత్తరాయణకాలే - కుంభాఖ్య
మాసం వినా మకరాదిషణ్మాసేషు కుంభమాసం విహాయేత్యర్థః - పంచసు మా
సేషు గృహప్రవేశస్సర్వాభీష్టద ఇతి - అపరే - వదంతి - శేషేషు కటకాదిష
ణ్మాసేషు అయం గృహప్రవేశః దుఃఖదః॥ ** ** ** ** ** ** ** ** *****

అ॥ గృహప్రవేశమునకు మాసఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ గృహప్ర
వేశవిషయమై వైశాఖమాసము గృహపతికి బహుపుత్రప్రదంబగు - జ్యేష్ఠ
ము శుభప్రదంబగు - ఫాల్గునము సంపత్కరంబగు - మాఘము ధాన్యసుఖప్రదం
బగు - కొందరి యభిప్రాయానుసారంబుగ నుత్తరాయణమందు కుంభేతరమా
సములన్నియు సర్వాభీష్టసిద్ధిప్రదంబులగు - తక్కిన మాసములు దుఃఖకరంబు
లగునని తాత్పర్యము॥

౨౭౩॥ అ॥ ప్రవేశే వారఫలమాహ ॥ మూ॥ వారేర్కస్య సుదుఃఖదః కల
హదః క్షీణేందువారేర్థదః పూర్ణేందౌ కుజవాసరే దహనదస్సౌమ్యేతు
ధాన్యప్రదః । జీవాహ్నే పశుపుత్రదో భృగుదినే కల్యాణసౌఖ్యప్రదో మందా
హ్నే స్థిరదశ్చ చోరభయదో వేశ్మప్రవేశో భవేత్ ॥ వ్యా॥ వార ఇతి॥ అర్కస్య

వాతే వేశ్మప్రవేశో గృహప్రవేశః సుఖదః అత్యంతసుఖదః- గృహపతేరి
త్యధ్యాహారః - క్షీణేందువాసరే కలహదః - పూర్ణేందౌ పూర్ణేందువా
సరే అర్థదః కుజవాసరే దహనదః- సౌమ్యే బుధవాసరే తు ధాన్యప్రదః-జీవా
హ్వే గురువాసరే పశుపుత్రదః- భృగుదినే శుక్రవాసరే కళ్యాణసౌఖ్యప్ర
దః మందాహ్వే శనివాసరే స్థిరదః స్థైర్యప్రదశ్చోరభయదశ్చ భవేత్ - వేశ్మ
ప్రవేశ ఇతి సర్వత్ర-కర్తా బోధ్యః॥

అ॥ వారఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఆదివారమత్యంతదుఃఖమును-
క్షీణేందువారము కలహమును-పూర్ణేందువారము సంపదను- కుజవారము
అగ్నిభయమును-బుధవారము ధాన్యమును గురువారము పశుపుత్రులను శుక్ర
వారము శుభసౌఖ్యంబులను శనివారము స్థైర్యముం జోరభయము నిచ్చును

౨౭౪॥ అ॥ ప్రవేశే వర్జ్యకాలమాహ॥ మూ॥ రిక్తాం దగ్ధతిథించ విష్టిమవ
మం షష్ఠీంచ కృష్ణాష్టమీం మాసాంతే దినపంచకం ప్రతిపదం శుక్లాం ప్రదో
షానపి। షడ్వర్గంచ కుజస్య భానుశశినోర్దృష్టిం శశిస్థాలయం త్యక్త్వా ద
క్షిణసమ్ముఖస్థితమినం శుక్రంచ గేహం విశేత్॥ వ్యా॥ రిక్తామితి॥ రిక్తాం రిక్త
తిథిరిత్యర్థః-దగ్ధతిథిం దగ్ధతిథిరపి-విష్టిం భద్రకరణం-అవమం దినత్రయం ష
ష్ఠీం షష్ఠీద్వయగతాం కృష్ణాష్టమీం-మాసాంతే దినపంచకం కృష్ణపక్షాంత్య
పంచకం-శుక్లాం ప్రతిపదం - ఉభయత్రాపి క్షీణచంద్రత్వాదితి భావః- ప్ర
దోషాన్ ప్రసిద్ధాన్-కుజస్య షడ్వర్గం భానుశశినోస్సూర్యాచంద్రమసోః
దృష్టిం-శశిస్థాలయం చంద్రస్థితరాశిం దక్షిణసమ్ముఖే దక్షిణంచ సమ్ముఖంచే
తి ద్వంద్వైకవద్భావః - తస్మిన్ దక్షిణసమ్ముఖస్థితం-దక్షిణాయనగతం ఇనం
సూర్యం-అభిముఖగతం శుక్రంచ- త్యక్త్వా గేహం నూతనగృహం విశేత్ -
ప్రవిశేత్ -శుభదిన ఇతి శేషః॥

అ॥ గృహప్రవేశ విషయమై వర్జింపదగిన కాలముల జెప్పుచున్నాడు॥
తా॥ రిక్తతిథులను-దగ్ధతిథులను-భద్రకరణమును- తిథిత్రయస్పృక్కుగల ది
నంబును - షష్ఠీద్వయంబును-కృష్ణాష్టమిని-బహుళైకాదశి మొదలు శుక్లప్ర
తిపత్తువరకును-ప్రదోషములను-అంగారకషడ్వర్గను-సూర్యచంద్రుల
చూపును-చంద్రుడున్న రాశిని-దక్షిణాయనగత సూర్యుని- తన కెదుటనున్న
శుక్రుని-వీనిం బరిత్యజించి శుభకరంబగు దివసమందు నూతనగృహమును బ్ర
వేశింపవలయునని తాత్పర్యము॥

౨౭౫॥ అ॥ గృహప్రవేశనక్షత్రఫలాన్యాహ॥ మూ॥ చిత్రామిత్రవ

సూత్తరాంత్యవరుణబ్రహ్మేందుతారాదశ్రేష్ఠాస్స్యుర్నిలయప్రవేశఉడు
షుస్స్యాన్మధ్యమంపుష్యభం। తద్గేహంపరహస్తయాతమదితిస్వాత్యర్కద
స్రాచ్యుతేరుద్రాగ్నిజ్వలనప్రదౌచగృహిణశ్శేషాస్తుదుఃఖప్రదాః॥ వ్యా॥
చిత్రేతి॥ చిత్రామిత్రవసూత్తరాంత్యవరుణబ్రహ్మేందుతారాః చిత్రా
నూరాధాధనిష్ఠోత్తరాత్రయరేవతీశతభిషగ్రోహిణీమృగశీర్షాణిఏతత్తా
రాః నిలయప్రవేశే శ్రేష్ఠాః ముఖ్యతరాః - పుష్యభంపుష్యనక్షత్రం - ఉడు
షునక్షత్రేషుమధ్యే-మధ్యమం అనుత్తమంస్యాత్ -అదితిస్వాత్యర్కదస్రా
చ్యుతేపునర్వసూస్వాతీహస్తాశ్వినీశ్రవణేషు-యద్గేహం ప్రవిశ్యతే-తద్గృ
హం - పరహస్తయాతంపరాధీనంస్యాత్ -రుద్రాగ్నిఆర్ద్రాకృత్తికేతు
జ్వలనప్రదౌఅగ్నిభయదావిత్యర్థః - శేషాఃఉక్తాతిరిక్తాస్తారాః - గృహిణో
యజమానస్య-దుఃఖప్రదాభవంతి.****************************

అ॥ గృహప్రవేశమునకునక్షత్రములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ చి- అనూ-
ధని-ఉఫ-ఉషా-ఉభా-రే-శత-రో-మృ - ఈ ౧౦ - నక్షత్రములుమిక్కిలిము
ఖ్యంబులనియు-పుష్యముమధ్యమంబనియు-పున-స్వా-హ-అశ్వి-శ్ర-ఈ౫
నక్షత్రములయందుప్రవేశింపబడినగృహమన్యాక్రాంతమగుననియు- ఆ
ర్ద్రా-కృత్తి-ఇవిఅగ్నిభయప్రదములనియు-తక్కిననక్షత్రములుగృహపతి
కిదుఃఖకరంబులనియునభిప్రాయము***************************

౨౭౮॥ అ॥ దేవనరపశుశాలానాంద్వారనిర్ణయమాహ॥ మూ॥ కృత్వా
దౌనవధాస్వనిర్మితగృహక్షేత్రంనవస్వవతద్భాగేష్వర్కముఖాన్నవ
ప్రతిదిశంసంస్థాప్యతత్సద్మసు। మర్త్యామర్త్యచతుష్పదాంకవిగురుజ్ఞాం
శేషుకుర్యాత్క్రమాద్ద్వారాణీశ్వరవహ్నిరాక్షసమరుత్కోణాదిరవ్యాదిషు॥
వ్యా॥ కృత్వేతి॥ ఆదౌప్రథమతః-స్వనిర్మితగృహక్షేత్రం స్వేననిర్మితంయ
ద్గృహక్షేత్రంగృహభూమిః-తత్ ప్రతిదిశంచతుర్దిక్షునవధా కృత్వా
నవస్వేవతద్భాగేషు అర్కముఖాన్ సూర్యాదినవగ్రహాన్సంస్థాప్యనిక్షి
ప్య - తత్సద్మసుతద్గృహేషు-మర్త్యాఃమనుష్యాః॥ని॥ మనుష్యామానుషామ
ర్త్యాఇత్యమరః - అమర్త్యాఃదేవతాః॥ని॥ అమర్త్యాఅమృతాంధసఇత్యమ
రః - చతుష్పదోగజాశ్వపశ్వాదయః- తేషాంక్రమాత్ -కవిగురుజ్ఞాంశేషు
శుక్రాంశేమనుష్యాణాం-గుర్వంశేదేవానాం - బుధాంశేపశ్వాదీనాం- ఈ
శ్వరవహ్నిరాక్షసమరుత్కోణాది - అయమర్థః - పశ్చిమగృహస్య ఈశా
న్యాద్యాగ్నేయపర్యంతం- ఉదగ్గృహస్యఆగ్నేయాదినైరృతిపర్యంతం

ప్రాగ్గృహస్య నైరృత్యాది వాయవ్యపర్యంతం - దక్షిణగృహస్య వాయవ్యాదీశాన్యపర్యంతం-గవ్యాదిషు సూర్యాది భాగేషు ద్వారాణికుర్యుః

అ॥ దేవమనుష్యపశుగృహంబులకు వాకిళ్లను నిర్ణయించుచున్నాడు ॥

తా॥ తానేర్పరచియున్న యింటినిడివిని-౯ భాగములు చేసియా భాగములయందు పడమటింటికీశాన్యము మొదలుకొని యాగ్నేయమువరకును - ఉత్తరపింటికాగ్నేయము మొదలు నైరృతివరకును- తూర్పింటికి నైరృతి మొదలు కొని వాయవ్యమువరకును - దక్షిణపింటికి వాయవ్యము మొదలీశాన్యమువరకును - సూర్యాదినవగ్రహంబులనుంచగా నేర్పడిన శుక్రుని భాగంబున మనుష్యగృహంబునకును - బృహస్పతి భాగమున దేవతాగృహంబునకును - బుధుని భాగమున గజపశుతురంగాది శాలలకును వాకిళ్లు నేర్పరచవలయును

౨౭౭ ॥ అ॥ ద్వారవిషయే పక్షాంతరాణ్యాహ॥ మూ॥ సర్వేషామథవా యథారుచిగృహద్వారాణికుర్యుః కవేరాచార్యస్య బుధస్యవా ప్రతిదిశం భాగేసమస్తాలయే। అష్టస్వష్టసు వా త్రిషు త్రిషు గృహకార్యేషు భాగేషు తన్మధ్యే వాధికధామభాగసహితం వామేకవాటాన్వితం॥ వ్యా॥ సర్వేషామితి॥ అథవా సర్వేషాం మనుష్యదేవచతుష్పదాంచ - యథారుచిరుచిమనతిక్రమ్య- యథేష్టమిత్యర్థః - సమస్తాలయే సర్వగృహేషు-కవేశ్శుక్రస్యఆచార్యస్య బృహస్పతేర్వా - బుధస్యవా- భాగే ద్వారాణికుర్యుః-మనుష్యాణాం శుక్రభాగపవేశనియమోనాస్తీతి - ఇయానేవ పూర్వస్మాద్భేదః - శేషం తుల్యమేవ - యద్వా-అష్టస్వష్టసు వా ప్రతిదిశ్యష్టభాగేషు పూర్వవత్తేషు వ్యతిరిక్తసూర్యాద్యష్టగ్రహాన్ సంస్థాప్య- శుక్రగురుబుధ భాగేషు ద్వారాణికుర్యుః- అథవా ప్రతిదిశం త్రేధావిభజ్య కార్యేషు-త్రిషు త్రిషు భాగేషు - తన్మధ్యే తేషాం మధ్యభాగే- అధికధామభాగసహితం ధామ్నోగృహస్య భాగః - అధికశ్చాసౌ ధామభాగశ్చేతి సమానాధికరణసమాసః- తేనసహితం యథాతథా వామే అధికగృహభాగం విహాయేత్యర్థః- అస్మిన్పక్షేగ్రహనియమోనాస్తి-కవాటాన్వితం ద్వారం కార్యం॰****************

అ ॥ పక్షాంతరమువలననిళ్లకు ద్వారములనిర్ణయించుచున్నాడు ॥

తా॥ ఉక్తక్రమంబున నేర్పరచబడిన -౯- భాగములయందును మనుష్యాదులగృహములకు శుక్రాది భాగములలో నేర్పరచవలయుననునియమమును వదలి - మనుష్య దేవపశ్వాదులసకలదిగ్గతగృహములకును-శుక్రగురుబుధుల భాగములలోనొక భాగమునందు ద్వారము నేర్పరచవలయుననియు-మఱి

యొకపక్షమున-గృహాయామము నెనిమిదిభాగములుచేసి సూర్యాదిగ్రహపర్యంతమా భాగములవిభజించిశుక్ర బుధగురు భాగములలో నేర్పరచవలయుననియు - నింకొకపక్షమందింటినిడివిని మూడుభాగములుచేసియందుమధ్యభాగమున నేడవ ప్రక్కకొంచమధికముండునటుల ప్రదేశమును వదలితలుపుతోగూడునటుల ద్వారము నేర్పరచవలయుననుట॥

౨౭౯ ॥అ॥ అథ రాశిభేదేనబహిర్ద్వారంనిర్ణయమాహ ॥మూ॥ ప్రాగ్ద్వారంఝషకర్కటాళిగృహిణాంద్వారంతుయామ్యంశుభంయుగ్మస్త్రీమృగసద్మనాం ఘటతులాగోవేశ్మనాంపశ్చిమం। ద్వారంతూత్తరమర్థదంహరిధనుర్మేషాలయానాంనృణాంయద్వైకైకమజాదిచప్రతిదిశం ప్రాగాదితద్గేహినాం ॥వ్యా॥ ప్రాగ్ద్వారమితి ॥ ఝషకర్కటాళిగృహిణాం మీనకర్కటవృశ్చికరాశిజాతానాం- నృణాంప్రాగ్ద్వారంశుభం - యుగ్మస్త్రీమృగసద్మనాంమిథునకన్యామకరరాశిజాతానాంయామ్యంద్వారం దక్షిణద్వారంశుభం - ఘటతులాగోవేశ్మనాంకుంభతులావృషభరాశిజాతానాంపశ్చిమంద్వారంశుభంహరిధనుర్మేషాలయానాం సింహధనుర్మేషరాశిజాతానాంనృణాం మర్త్యానాంఉత్తరంద్వారం తుఅర్థప్రదంఐశ్వర్యకరంభవతి-యద్వాఅజాదిమేషాద్యైకైకంరాశిం - ప్రాగాదిప్రాచీమారభ్య-ప్రతిదిశంనిక్షిప్య-తద్గేహినాంతత్రరాశిజాతపురుషాణాం - యస్యాందిశి యస్యరాశిర్వర్తతే తద్దిశి తస్యపుంసః ద్వారంకార్యంప్రాచ్యాం మేషసింహధనూరాశిజాతానాం - దక్షిణస్యాంవృషభ కన్యామకరరాశి జాతానాం-పశ్చిమేమిథునతులాకుంభజాతానాం-ఉదీచ్యాంకర్కటవృశ్చికమీనరాశిజాతానామితితత్త్వం॥

అ॥ రాశిభేదముచేతదలవాకిలి నేర్పరించుటకుదిక్కులనిర్ణయించుచున్నాడు ॥తా॥ మీనకర్కటవృశ్చికరాసులయందుబుట్టిననరులుపూర్వ ననుమిథునకన్యామకర రాసులయందుబుట్టిననరులుదక్షిణంబునను-కుంభతులావృషభ రాసులయందుబుట్టిననరులుపశ్చిమంబునను-సింహధనుమేష రాసులయందుబుట్టిననరులుత్తరంబుననుతమతముయిండ్లకుతలవాకిళ్లనేర్పరచిరేనిశుభసంపదలుగలుగు-మఱియొకపక్షమున మేషాదిరాసులంబ్రాగాదిదిక్కులయందుమూడావర్తులుగణనచేయగా గృహపతిరాశి యేదిక్కునకువచ్చునో-ఆదిక్కునదలవాకిలి నేర్పరచవలయుననుట. ***********************

౨౮౦ ॥అ॥ కర్తృజన్మరాశిలగ్నాదిషుగృహప్రవేశఫలమాహ ॥మూ॥

సంవేశశ్శుభదస్స్వజన్మనిగృహేలగ్నే చతుర్థాలయే తాభ్యాంచోపచయే
క్రమాత్ఫలమిదంకర్తుస్స్వజన్మాదిషు। నిర్వ్యాధించదరిద్రకీర్తిసుహృ
ద్దోనిష్పుత్రనిశ్శత్రుతాంనిర్జాయంనిధనామయస్థిరధనద్వేష్యత్వం ప్రద
ద్యాత్సదా॥ వ్యా॥ సంవేశ ఇతి॥ స్వజన్మనిగృహేస్వస్యజన్మరాశౌ-లగ్నేస్వజ
న్మలగ్నేచ- చతుర్థాలయేస్వజన్మలగ్నజన్మరాశ్యోశ్చతుర్థలగ్నేచ - కించ
తాభ్యాంజన్మలగ్నజన్మరాశిభ్యాముపచయేతృతీయషష్ఠదశమైకాదశేషు
చ-సంవేశఃనూతనగృహప్రవేశః-శుభః- అథవాకర్తుఃస్వజన్మాదిషుజన్మ
లగ్నాదిషుజన్మరాశ్యాదిషువా -క్రమాదిదంవక్ష్యమాణంఫలంభవతి - య
థాజన్మనినిర్వ్యాధింనీరోగతాం- ద్వితీయేదారిద్ర్యం- తృతీయేకీర్తిం - చ
తుర్థేసుహృదం-పంచమేనిష్పుత్రతాంనిస్సంతానత్వం-షష్ఠేనిశ్శత్రుతాం
శత్రుశూన్యత్వం-సప్తమేనిర్జాయంభార్యాశూన్యత్వంఅష్టమేనిధనంమ
రణం - నవమేఆమయంరోగం- దశమేస్థిరంచిరకాలస్థితం - ఏకాదశేధనం-
ద్వాదశేద్వేష్యంశత్రుత్వంచసదాదద్యాత్ - సర్వత్రజన్మరాశితోజన్మ
లగ్నాద్వేతిబోధ్యం.****** ******* ******* ******* *******

అ॥ జన్మరాశిలగ్నములయందుగృహప్రవేశముజేయగలిగెడిఫలములజెప్పు
చున్నాడు॥ తా॥ జన్మరాశియందును-జన్మలగ్నమునందును- జన్మరాశిలగ్న
ములకు- ౩-౬-౧౦-౧౧- ఈలగ్నములయందునుగృహప్రవేశముశుభక
రంబగు-మఱియొకపక్షంబునతనజన్మాదిద్వాదశరాశిలగ్నములయందును
గృహప్రవేశము - క్రమంబున-ఆరోగ్య-దారిద్ర్య-కీర్తి-స్నేహ-నిస్సంతా
న-నిశ్శత్రు- భార్యాభావ-మరణ- రోగ-స్థైర్య- ధన-శత్రుత్వములగలుగ
జేయుననితాత్పర్యము,******************************

౨౮౦ ॥ అ ॥ ప్రవేశేపాపాష్టమచంద్రదోషావాహ॥ మూ॥ పాపఃపా
పయుతేక్షితోష్టమగతఃపాపాలయస్థోథవావర్గాచ్చేచ్ఛుభవీక్షితోష్టగుణి
తోహన్యాద్గృహస్వామినం। క్షీణేందుశ్చవడష్టరిష్ఫగృహగశ్చేత్సన్నివే
శాలయాద్ధన్యాత్కర్తృకళత్రమాతునివిశేల్లగ్నేవిశుద్ధేష్టమే॥ వ్యా॥ పాప
ఇతి॥ పాపఃయఃకశ్చనక్రూరగ్రహః - పాపయుతేక్షితఃపాపగ్రహేణయు
తోవా - ఈక్షితోదృష్టోవా-అష్టమగతఃప్రవేశలగ్నాదష్టమగతోవా- అథ
వాపాపాలయస్థఃపాపగ్రహరాశిగతస్సన్ అష్టమగోవాయది - తదా
గృహస్వామినంయజమానంవర్షాత్సంవత్సరానంతరం- హన్యాత్ - పాప

గ్రహాపవశుభవీక్షితః శుభగ్రహాదృష్టస్సన్ అష్టమగతశ్చేత్ - అష్టగుణితః
అష్టవర్షానంతరం - హన్యాత్ - క్షీణేందుః క్షీణచంద్రశ్చ సన్నివేశాలయాత్
గృహప్రవేశలగ్నాత్ షడష్టరిష్ఫగృహగశ్చేత్ షష్ఠాష్టమద్వాదశస్థానగ
తశ్చేత్ కర్తృకళత్రం యజమానభార్యాం - ఆశుః శీఘ్రమేవ హన్యాత్ - త
స్మాత్కారణాత్ అష్టమే లగ్నే విశుద్ధే గ్రహవర్జితే సతి నివిశేత్

అ॥ గృహప్రవేశవిషయమైన పాపాష్టమదోషచంద్రదోషముల జెప్పు
చున్నాడు॥ తా॥ ఒకానొక పాపగ్రహము - మఱియొక పాపగ్రహము చేజూ
డబడుచునైనను - పాపగ్రహముతో గూడినైనను - పాపగ్రహరాశిని బొం
దినదైనను౦డి - ప్రవేశలగ్నమునకు - ౮ - ట నుండెనేని యొక సంవత్సరమున
కు పిదప నా గృహపతి భార్య వైధవ్యము నొందును - పాపగ్రహము శుభగ్ర
హము చేజూడబడుచు - ౮ - ట నున్న నెనిమిది సంవత్సరములకు పిదప ముందు జె
ప్పినదుష్ఫలము గలుగును - క్షీణచంద్రుడు - ౬ - ౮ - ౧౨ - ఈ స్థానములయందు
న్న - గృహపతియు పత్నియు డగును - కావున - ౮ - ట నే గ్రహంబునుండవలదనుట

౨౮౧॥ శ్లో॥ గ్రహాణాం దృష్టినిర్ణయమాహ॥ మూ॥ పాదాఖ్యా దశమే తృతీయ
భవనే దృష్టిర్ద్వితీయా పాదాభిధా ఖేటాద్యా నవమే చ పంచమగృహే రాశౌ చ
తుర్థే-ష్టమే। దృష్టిస్స్యాత్ త్రిపదాథ సప్తమగృహే సంపూర్ణదృష్టిః క్రమా
దేకద్విత్రిచతుష్పదేషు బలినో మందార్యభౌమాః పరే ॥ వ్యా॥ పాదేతి॥ ఖే
టాద్యాత్ ఖేటః ఆదిర్యస్యాస్సా తథోక్తా గ్రహాదికా దృష్టిః దశమే తృతీయభ
వనే తృతీయలగ్నే చ పాదాఖ్యా పాదసంజ్ఞికా భవతి - గ్రహాణామితి శేషః -
నవమే పంచమగృహే చ ద్విపదాభిధా - చతుర్థే అష్టమే చ రాశౌ త్రిపదా
అథ సప్తమగృహే సంపూర్ణదృష్టిః - మందార్యభౌమాః శనిగుర్వంగారకాః
పరేచ క్రమాత్ - ఏకద్విత్రిచతుష్పదేషు బలినః - శనిః పాదదృష్టిస్సన్ బల
వాన్ గురురర్ధదృష్టిస్సన్ బలవాన్ కుజః త్రిపాదదృష్టిస్సన్ బలవాన్ - ప
రే సూర్యచంద్రబుధశుక్రాః పూర్ణదృష్టిమంతో బలవంత ఇత్యనేన సంపూ
ర్ణదృష్టిమంత ఇత్యవగంతవ్యం॥

అ॥ గ్రహముల దృష్టినిర్ణయమును దెలుపుచున్నాడు॥ తా॥ గ్రహముల
కున్న రాశి మొదలుకొని - ౩ - ౧౦ - ఈ రాసులయందు పాదదృష్టియు - ౫ - ౯ -
ఈ రాసులయందర్ధదృష్టియు - ౪ - ౮ - ఈ రాసులయందు త్రిపాదదృష్టియు
- ౭ - వ రాశియందు పూర్ణదృష్టియు గలిగియుండును - అందు పాదదృష్టి చే శ
నియు అర్ధదృష్టి చే గురుడును - త్రిపాద దృష్టి చే కుజుండును - పూర్ణదృ

ష్టిచేసూర్యచంద్రబుధశుక్రులునధికవీక్షణముగలవారలనితాత్పర్యము.*

౨౮-౨॥అ॥ ప్రవేశలగ్నస్య గ్రహస్థితఫలమాహ ॥మూ॥పకశ్చేత్పరభాగగో దశమగో జాయాస్థితో వా గ్రహస్తద్గేహం పరహస్తయాతమథవాతత్సద్మ వేశాలయాత్ ।క్రూరాలాభరిపుత్రిగాశ్శుభఫలాః కేంద్రత్రికోణస్థితాఃసౌమ్యాస్సౌమ్యనిరీక్షితే స్థిరగృహే రాత్రౌదివావావిశేత్ ॥వ్యా॥ పకఇతి॥పకశ్శుభో వా పాపో వా గ్రహః పరభాగగఃశత్రుభాగగతస్సన్ వేశాలయాత్ ప్రవేశలగ్నాత్-దశమగః- జాయాస్థితస్సప్తమరాశిగతో వా యది-తద్గేహం పరహస్తయాతం పరాయత్తం స్యాత్-అథ వా ప్రవేశలగ్నాత్ క్రూరాః పాపగ్రహాః-లాభరిపుత్రిగాః ఏకాదశషష్ఠతృతీయస్థానగతాస్సంతఃశుభఫలాః-శుభఫలదా భవంతి- సౌమ్యాశ్శుభగ్రహాస్తు కేంద్రత్రికోణస్థితాః శుభఫలాః-సౌమ్యనిరీక్షితే శుభగ్రహదృష్టే స్థిరగృహే స్థిరలగ్నే-రాత్రౌ వా దివా వా దివా భాగే వా తత్సద్మ నూతనగృహం విశేత్ ప్రవిశేత్-॥*

అ॥గృహప్రవేశలగ్నమునకు గ్రహస్థితిని జెప్పుచున్నాడు॥తా॥ఒక గ్రహము శత్రువు యొక్క అంశమును బొందియుండి లగ్నమునకు-౭-౧౦-ఈస్థానములయందుండెనేని యాగృహము పరాధీనమగును-పాపగ్రహములు-౩-౬-౧౧-ఈస్థానములయందును - శుభగ్రహములు కేంద్రత్రికోణస్థానములయందునుండగ శుభగ్రహముల చేజూడబడుచున్న స్థిరలగ్నమునందు నూతనగృహమును బ్రవేశించిన శుభఫలంబులుగలుగుననుట॥*************

౨౮-౩॥అ॥తత్తద్రాశిజాతానాం తత్తద్దిగీశగృహప్రవేశనిషేధమాహ॥ మూ॥అష్టౌ మేషకుళీరచాపధటగోకుంభాళిమీనాః క్రమాత్ జ్ఞేయాయామ్యాదిగాదయః ప్రతిదిశం త్వేకైకరాశిర్భవేత్ ।తత్తద్రాశిభవస్యతద్దిశిగృహే మృత్యుప్రదం నో విశేత్ బ్రహ్మస్థానగృహం తు కేసరిమృగస్త్రీయుగ్మజానాం తథా॥వ్యా॥అష్టావితి॥ మేషకుళీరచాపధటగోకుంభాళిమీనాః మేషకర్కటధనుస్తులావృషభకుంభవృశ్చికమీనా ఇత్యష్టౌ రాశయః యామ్యాదిగాదయశ్చక్రమాత్ జ్ఞేయాః - తథా చ ప్రతిదిశమేకైకరాశిః ప్రతిదిశం ప్రత్యేకశో భవేత్-తత్తస్మాత్ తద్రాశిభవస్య పుంసః-తద్దిశిగృహేతద్రాశిదిశిగృహే-ప్రవేశనం మృత్యుప్రదం - తస్మాత్తస్మిన్నో విశేత్ న ప్రవిశేత్ యోయద్రాశిభవస్తద్రాశిదిశిగృహే తల్లగ్నే న ప్రవిశేదితి భావః- యథా మేషః దక్షిణ దిగీశః అతః మేషరాశిజాతః మేషరాశౌ దక్షిణదిశి గృహం న ప్రవిశేత్ - కర్కటో నైరృతిదిగీశః అతః కర్కటరాశిజాతః కర్కటరాశౌ నైరృతి దిశి

గృహంనప్రవిశేత్-ఏవంసర్వత్రయోజ్యం బృహస్థానగృహంమధ్యగృ
హంను-కేసరిమృగస్త్రీయుగ్మజానాంసింహమకరకన్యామిథునరాశిషు
జాతానాంనృణాం-ఏతద్రాశిషుతథా-మృత్యుప్రదత్వాన్నప్రవిశేత్-॥

అ॥ జన్మరాశియందుగృహప్రవేశమునకుకోరగానివిషయమును జెప్పు
చున్నాడు॥ తా॥ మేష-కర్కాట-ధనుః- తులా-వృషభ-కుంభ-వృశ్చిక-మీన-
రాసులుక్రమంబుదక్షిణదిక్కు-మొదలుగనైనదిక్కులకధిపతులు
గానగృహపతిజన్మరాశి యేదిక్కు కధిపతియైయుండునో యాదిక్కుయం
దుండెడిగృహమును- జన్మరాశిలగ్నమునందును- మధ్యమగృహమును-సిం
హ-మకర-కన్యా-మిథున-రాసులయందు బుట్టినవరుకు-ఈలగ్నములయం
దును- ప్రవేశించిరేనిమరణముగలుగునని తాత్పర్యము॥ ***************

౨౫౪॥ అ॥ అథద్వాభ్యాంగృహప్రవేశవిషయే వృషభచక్రగతనక్షత్రా
ణాంఫలమాహ ॥మూ॥ యస్మిన్ భేఽర్కయుతస్తదాదిగణయేచ్చంద్రాన్విత
ఋక్షాంతతఃకుర్యాన్మృత్యుముడుత్రయంశిరసిచప్రాక్పాదయోరుద్వా
సం।చత్వార్యేవతుపశ్చిమాంఘ్రియుగళేస్థైర్యంచ చత్వారితత్పుచ్ఛేతు
భ్రమణంత్రయంచతురథోవామేతుపార్శ్వేఽర్థకృత్ ॥ వ్యా ॥ యస్మిన్ని
తి॥ వృషభాకారంచక్రంవిలిఖ్యతస్యావయవేషువక్ష్యమాణక్రమేణన
క్షత్రాణివిన్యసేత్ ఏవంచసతియస్మిన్ భేయన్నక్షత్రేఽర్కయుతఃసూ
న్నక్షత్రేసూర్యస్తిష్ఠతీత్యర్థః- తదాదితన్నక్షత్రమారభ్యచంద్రాన్విత
ఋక్షాంతతఃనిత్యానక్షత్రసఖ్యాంగణయేత్ - ఏవంచసతివృషభశిరసిస్థిత
ముడుత్రయంనక్షత్రత్రయంమృత్యుంకుర్యాత్-గృహపతేరితిశేషః-ప్రా
క్పాదయోరగ్రపాదయోః - చత్వారినక్షత్రచతుష్టయం-ఉద్వాసంకు
ర్యాత్-పశ్చిమాంఘ్రియుగళేచరమపాదద్వంద్వేస్థితానిచత్వారినక్షత్ర
చతుష్టయం-స్థైర్యంస్థిరకాలస్థితిం - తత్పుచ్ఛేవృషభలాంగూలేస్థితంత్ర
యంనక్షత్రత్రయంభ్రమణంకుర్యాత్ -అథోవామపార్శ్వేచత్వారిన
క్షత్రచతుష్టయం-అర్థకృత్ సంపత్కరంస్యాత్ ॥౨౫౫॥ మూ ॥ ధాన్యంద
క్షిణపార్శ్వకేచతురథోపృష్ఠేత్రయంరాజసంవక్త్రేభత్రితయంపమూన్ప్ర
కురుతేచక్రంవృషాఖ్యంత్విదం। ద్వంద్వంద్వాక్ష్యోగ్నిభయానికేచనృపతేర్వా
ద్రాణిన్యృత్యౌఘనస్సంవేశేచవిధిస్వనిమిత్తగృహేసర్వంవిచింత్యంబుధైః॥
ధాన్యమితి॥ దక్షిణపార్శ్వకేస్థితాఅభిజిత్సహితనక్షత్రచతుష్టయంధాన్యం

ప్రకురుతే అథో అనంతరం - పృష్ఠేచరణాగ్రే త్రయం నక్షత్రత్రితయం సం
పదం ప్రకురుతే వక్త్రే ఆసనే భత్రితయం నక్షత్రత్రితయం పశూన్ ప్రకురుతే
ఇదమేవ వృషాఖ్యం చక్రం వృషభచక్రమిత్యుచ్యతే - ఇదం చక్రం ద్వంద్వా
ఖ్యే ద్వంద్వయుద్ధే - అగ్నిభయాదికేచ - నృపతేః రాజ్ఞః - యాత్రానివృత్తౌ
ప్రతిప్రయాణే - పునస్సంవేశే రాజ్ఞాం యాత్రానివృత్తానాం పునస్స్వగృహ
ప్రవేశేచ - స్వనిర్మితగృహే నూతనగృహప్రవేశేచ - అముం విధిః పర్యా
లోచనీయః - బుధైః పండితైః సర్వం పూర్వోక్తం విచింత్యం సమ్యగ్విచార్యం॥

అ॥ రెండు శ్లోకముల చే గృహప్రవేశవిషయమై వృషభచక్రగతి నక్ష
త్రముల యొక్క ఫలముల చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వృషభాకారముగు చక్రమును వ్రా
సి దాని శిరస్సు మొదలగు నవయవంబులయందు చెప్పఁబోయ్యెడి తెరంగున సూ
ర్యుఁడున్న నక్షత్రము మొదలుగ వ్రాసి యది మొదలు నిత్యనక్షత్రము వరకు
గణన చేయఁగా నా నక్షత్రము చక్రరూపమైన వృషభము యొక్క - శిరస్థానము
లను - ౩-నక్షత్రములలో నున్న మృత్యువును ముందరికాళ్లలో నున్న - ౪ - న
క్షత్రములైన దురవస్థను - వెనకటికాళ్లయందున్న - ౪-నక్షత్రములు చిర కా
లముండుటను - తోకయందున్న - ౩-నక్షత్రములు దేశభ్రమణమును - ఎడ
మ పార్శ్వమందున్న - ౪-నక్షత్రములు ధనమును - కుడిపక్కనున్న - ౪-న
క్షత్రములు ధాన్యమును - పృష్ఠభాగమందున్న - ౩-నక్షత్రములు సంపదను -
ముఖమందున్న - ౩-నక్షత్రములు పశువులనుం గలుగఁ జేయునని యు - ఇది వృ
షభచక్రమనియు - నీచక్రము - ద్వంద్వయుద్ధము జేయునపుడును - రాజులు
యాత్రబోవునపుడును - మరలవచ్చునపుడును - నూతన గృహప్రవేశ కా
లమందును - ఇత్యాది కార్యములయందు పండితుల చే జూడదగినదనియు ననుట॥

౨౮౬॥ ౨౮౭॥ అ॥ అథ ద్వాభ్యాం కలశచక్రస్వరూపం నిరూపయన్ తత్
ద్గతనక్షత్రాణాం గృహప్రవేశవిషయే ఫలమాహ॥ మూ॥ చక్రం స్యాత్క
లశస్వరూపమథ తత్సంలిఖ్య మూర్ధ్న్యేకభం ప్రాగాద్యాసు చతుశ్చతుః
ప్రతిదిశం చత్వారి తన్మధ్యమే। కంఠే త్రీణి గుదే త్రయం చ పరిశేషాద్భానాం
క్రమాత్తత్ఫలం వచ్మ్యర్కాన్వితభాదితశ్చ గణయేత్సంవేశధిష్ణ్యాంతతః॥
శిరచ్ఛేదమథ ప్రవాసముభయం ధాన్యం తతో నిర్ధనం గర్భస్రావమథ త్రి
యం గృహపతేర్దద్యాచ్చిరాయుస్సదా। సంగ్రామాఖిలదుర్గశైలనగర
ప్రాసాద దేవాలయేషు గ్రామగృహప్రవేశసమయే జ్ఞేయం హి చక్ర
ద్వయం॥ వ్యా॥ చక్రమితి॥ శిరచ్ఛేదమితి చ॥ కలశస్వరూపం ఘటాకారం చ
క్రం యథా స్యాత్తథా సంలిఖ్య - అథ చక్రలేఖనానంతరం - అర్కాన్వితభాది

తతః సూర్యాధిష్ఠితనక్షత్ర మారభ్య సంవేశధిష్ణ్యాంతతః గృహప్రవేశనక్ష
త్రపర్యంతం గణయేత్ - అథమూర్ధ్ని కలశశింసిపక భంపకనక్షత్రం ప్రా
గాద్యాసు ప్రాచీప్రభృతిచతుర్దిక్షు - ప్రతిదిశంచతుశ్చతుర్నక్షత్రాణి-
తన్మధ్యే చత్వారికం రేత్రీణి గుదే త్రయంచాభిజిన్వర్జం లిఖేత్ - భానాం
మూర్ధాదిగతనక్షత్రాణాం క్రమాత్ఫలం వక్ష్యే - యథా-శిరోగతనక్షత్రే
ప్రవేశశ్చేద్గృహపతేశ్శిరశ్ఛేదనం - కలశస్య ప్రాగ్భాగస్థితనక్షత్ర చతు
ష్టయం ప్రవాసం సర్వదా దేశాంతరగమనం - దక్షిణభాగస్థితనక్షత్ర చతు
ష్టయం అభయం భయాభావం పశ్చిమభాగగతనక్షత్ర చతుష్టయం ధాన్యం
ఉదగ్భాగగతనక్షత్రచతుష్టయం నిర్ధనం దారిద్ర్యం - మధ్యమగతనక్ష
త్రచతుష్టయం - గర్భస్రావం-యజమానభార్యాయా ఇతి వేద్యం - కంఠగ
తనక్షత్రత్రయం - శ్రియం సంపదం - గుదస్థితనక్షత్రత్రయం శాశ్వతాయుర్ద
ద్యాత్ - సంగ్రామాఖిలదుర్గశైలనగరప్రాసాదదేవాలయక్షేత్రారా
మగృహప్రవేశసమయే-యుద్ధదుర్గపర్వతపురప్రాసాదదేవాలయకృ
షిభూమ్యుద్యాననవగృహప్రవేశకాలేచ క్రద్వయం వృషభకలశచక్ర
యోర్ద్వయం జ్ఞేయం విచింత్యం హి****************************

అ॥ రెండుశ్లోకములచే కలశచక్రమునొందిననక్షత్రములకు ఫలముల
జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ కలశాకారంబగు నొకచక్రము వ్రాసి యందు సీ చెప్ప
బోయ్యెడి క్రమంబున సూర్యుడున్న నక్షత్రము మొదలుగా - ౨౭-నక్షత్ర
ములను వ్రాసి మది మొదలు గృహప్రవేశనక్షత్రమువరకు నెంచగా నా ప్ర
వేశనక్షత్రము కలశశిరస్థలంబగునొక నక్షత్రమైయున్న గృహపతికి శిరశ్ఛే
దంబును - కలశమునకు ప్రాగ్భాగమందున్న - ౪- నక్షత్రములలో నొకటి
యైన నెల్లకాలము పరదేశగమనమును - దక్షిణభాగమందున్న - ౪ - లో నొ
కటియైన నిర్భయమును - పశ్చిమంబున నున్న -౪-లో నొకటియైన ధాన్యము
ను-ఉత్తరంబున నున్న - ౪-లో నొకటియైన దారిద్ర్యమును-మధ్యభాగమున
నున్న - ౪-లో నొకటియైన గృహపతి భార్యకు గర్భస్రావంబును - కంఠస్థాన
మందున్న - ౩-లో నొకటియైన సంపదయు-అధఃప్రదేశమందున్న - ౩-లో
నొకటియైన పూర్ణాయువుంగలుగును- ఈ చెప్పబడిన వృషభకలశచక్రము
లు రెండును - యుద్ధ-దుర్గ-పర్వత-పుర-సౌధ-దేవతాలయ- కృషిభూమి
ఉద్యానవన-నూతనగృహముల బ్రవేశించునపుడు జూడవలయు ననుట ***

యజ్వనా వేంకటాఖ్యేన రచితాయాం సతాం ముదే।
కాలామృతస్య టీకాయాం షష్ఠోయం బిందురభ్యభూత్॥

కాలామృతే సవ్యాఖ్యానే.

॥ సప్తమ బిందు ప్రారంభః ॥

౨౮౭ ॥ అ ॥ అథసకలదేవతాప్రతిష్ఠాకాలమాహ ॥ మూ ॥ వారేష్వేవ కవిజ్ఞజీవశశినాం శ్రోణత్రయే చోత్తరామైత్రాదిత్యకరద్వయాంత్యశశభృత్స్వప్ర జేశోడుషు। భద్రాపూర్ణజయాసు చోదగయనే శుక్రేజ్యయోర్వ్యక్తయోః కుర్యాత్ త్యక్తమదినం వా యచ కుహూం దేవప్రతిష్ఠాం శుభాం ॥ వ్యా ॥ వారేష్వితి ॥ కవిజ్ఞజీవశశినాం శుక్రబుధగురుచంద్రాణాం వారేషు- శ్రోణత్రయే శ్రవణధనిష్ఠాశతభిషక్త్రయే ఉత్తరామైత్రాదిత్యకరద్వయాంత్యశశభృత్స్వప్రజేశోడుషు ఉత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రానూరాధాపునర్వసూహస్తచిత్రారేవతీమృగశీర్షాశ్వినీరోహిణీనక్షత్రేషు- భద్రాపూర్ణజయాసు- భద్రతిథయః పూర్ణతిథయో జయాతిథయశ్చ తాసు - ఉదగయనే ఉత్తరాయణే- శుక్రేజ్యయోః శుక్రబృహస్పత్యోః వ్యక్తయోః అనస్తంగతయోః సతోః - గురుశుక్రమౌఢ్యరహితే సతి త్యక్తరిక్తజయతిథిషు కాముదినం త్రయోదశీం- పూర్ణతిథిషు కుహూం అమావాస్యాం చ త్యక్త్వా- పూర్వోక్తశుభదివసేషు శుభాం దేవప్రతిష్ఠాం కుర్యాత్, *****

అ ॥ సకలదేవతాప్రతిష్ఠలకు కాలమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ ఉత్తరాయణమందు గురుశుక్రుల స్తమించకయుండగా- శుక్ర-బుధ-గురు-సోమ వారములును-శ్ర-ధ-శ-ఉఫ-ఉషా-ఉభా-అనూ-పున-హ-చి-రే-మృ-అశ్వి-రో-ఈనక్షత్రములును-భద్రతిథులును-అమావాస్యావ్యతిరిక్తపూర్ణతిథులును-త్రయోదశీవ్యతిరిక్తజయతిథులును- ఇవిసకలదేవతాప్రతిష్ఠలకు ప్రశస్తములనుట. **

౨౮౮ ॥ అ ॥ అథపశుబంధనకాలమాహ ॥ మూ ॥ ఆర్ద్రాజైకపదాంత్యమూలశశభృత్తోయాగ్నిభేష్వథ సంశస్తం స్యాత్పశుబంధనం గురుభృగుబ్రధ్నాఖ్యవారేష్వపి। త్యక్త్వాష్టప్రజనాదనోత్తరగపిత్రీ స్వర్గంకలించాష్టమీం చాంద్రం వా పశుజన్మవారమపి తచ్ఛేషా తిథిశ్శోభనా ॥ వ్యా ॥ ఆర్ద్రేతి ॥ ఆర్ద్రాజైకపదాంత్యమూలశశభృత్తోయాగ్నిభేషు- ఆర్ద్రాపూర్వాభాద్రారేవతీమూలామృగశీర్షపూర్వాషాఢాకృత్తికాసుప తేషు సప్తనక్షత్రేషు గురుభృగుబ్రధ్నాఖ్యవారేషు గురుశుక్రాదిత్యవారేషు- పశుబంధనం అర్థదం సంపత్కరం శస్తం ముఖ్యం స్యాత్ - బంధనమితి గోష్ఠప్రవేశాదీనాముపలక్ష

లక్షణంత్వష్టప్రజాకాదర్శనోత్తరపిష్టాచిత్రాశ్రవణోత్తరాత్రయరోహిణీ-మృగమఘాహస్త్యాంకలించతుర్దశీం- అష్టమీంచ - కించ శాంగ్రంసోమవాసరం చపశుజన్మవాసరంచత్యక్త్వా-తచ్ఛేషాణుక్తాతిరిక్తాతిథిః శోభనాశుభకరా-తిథిరిత్యుక్తాతిరిక్తవాసరగ్రహాదీనాముప్యుపలక్షణం**********

అ॥ పశుబంధనకాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఆర్ద్ర-పూ-భా-రే-మూ-మృ-పూషా-కృ- ఈ- ౭-నక్షత్రములు-గురుశుక్ర భానువారములును -పశుబంధనగోష్ఠప్రవేశాదులకుముఖ్యంబులనియు-చి-శ్ర-ఉఫ - ఉషా ఉభా రోహిణీ- ఈనక్షత్రములును- అమావాస్య- చతుర్దశీ-అష్టమి-సోమవారము పశుజన్మవారము-ఇవినిషిద్ధంబులనియు - తక్కిన తిథివారాదులుశుభకరములనియు నభిప్రాయము-(గోష్ఠమన గాపశువులదొడ్డి.)**********

౭౯౦ ॥ అ ॥ అథ పైతృకప్రసంగంవివక్షుస్తావత్తిథినిర్ణయమాహ॥ మూ ॥ యావంత్యోఘటికాదినేవిఘటికాస్సర్వాశ్చకుర్యాత్సమంకాలం పంచవిధంక్రమాచ్ఛగణనా ప్రాతస్తతస్సంగమః । మధ్యాహ్నోప్యపరాహ్ణ ఇత్యథభవేత్సాయంతనీచాసకేదర్శే చాబ్దిక పవవాసుతిథిస్సా సర్వకాలాయని॥ వ్యా॥ యావంత్య ఇతి ॥ దినే అహోభాగే ఘటికాః ఘటికాశ్చ యావంత్యః యాః సంఖ్యాకా భవంతి - తాస్సర్వా దిన ప్రమాణ ఘటికాః విఘటికాశ్చ - సమః అన్యూనానతిరిక్తం యథాతథాగణయేత్ కాలంపంచవిధంసర్యాత్ - సకాలః క్రమాత్ ప్రాతః సంగమః మధ్యాహ్నః అపరాహ్ణః అథానంతరం సాయంతనీ చేతి పంచవిధోభవతి - యాతిథిస్సర్వకాలోక్త పంచవిధకాలవ్యాప్తా సాతిథిః మాసికేదర్శే అబ్దికే సాంవత్సరికేచ యోగ్యా భవేదితి సామాన్యోక్తిః**********

అ ॥ పితృక్రియావిధానమును దెలుపువాడై ముందుగ తిథినిర్ణయము ను సామాన్యముగా దెలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥ అహఃప్రమాణఘటికలవిఘటికలతోగూడ సమంబుగ నైదు భాగములు జేయగా నవిక్రమంబున ప్రాతస్సంగమమధ్యాహ్నాపరాహ్ణసాయంకాలములనంబడును - ఈ ౫- విధముల గుకాలములయందును వ్యాపించియున్నతిథి - అబ్దికాదిపితృక్రియలకుయోగ్యంబులని తాత్పర్యము.

౭౯౧ ॥ అ ॥ అథమాసికాదీనాం విశేషకాలమాహ॥ మూ॥ కార్యాసా ద్వ్యపరాహ్ణయోస్సమధికా సామ్యే కుపూర్వా ద్వయోః పూర్వాసా ఘటి దివసద్వయోరక్షపరాప్రాగస్తకాలాద్రవేః । సానోచేత్త్రిముహూర్తగా పి

తృతిథిస్సాయంతనీచేద్ద్వయోస్స్యాత్సైవాత్ర ప్రాబ్దికే తిథిరయం దర్శే చ వా మాసికే॥ వ్యా॥ కార్త్స్న్యేతి॥ ద్వయోరపరాహ్ణయోః ద్వయోరపరాహ్ణయోర్మధ్యే యా సమాధికా యత్రాపరాహ్ణే అధిక కాలవ్యాపినీ సా తిథిః - కార్త్స్న్య శ్రాద్ధే కార్త్స్న్యాద్ద్వయోరపరాహ్ణయోస్సామ్యాంశవ్యాపినీ తు పూర్వా పూర్వతిథిః - అత్రాయం విశేషః - తిథిక్షయే తు పూర్వా - వృద్ధౌ సామ్యేపి పరేతి - తథా చోక్తం సుమంతునా॥ శ్లో॥ క్షీయమాణే తు పూర్వైవ వర్ధమానే తు సైవ పరా । సమత్వేపి తథైవాసావపరాహ్ణద్వయే యదీతి॥ సా పితృతిథిః - యది న ద్వయోః ద్వయోరపరాహ్ణయోః న వ్యాపినీ యది - తదా రవేరస్తకాలాత్ ప్రాక్ సూర్యాస్తమయాత్పూర్వం తిథిః త్రిముహూర్తగా ముహూర్తత్రయవ్యాపినీ చేత్తదాపి - పూర్వైవ నో చేత్ రవేరస్తమయాత్ప్రాక్ త్రిముహూర్తగా న యది - తదా పరా కార్త్స్న్యేన తిథేరపరాహ్ణవ్యాపిత్వాభావేపి కుతపకాలవ్యాపిత్వాత్ - పితృతిథిః ద్వయోస్తిథ్యోః సాయంతనీ సాయంతనవ్యాపినీ స్యాద్యది - అత్రాపి పక్షే పరా - ఆబ్దికే ప్రతిసాంవత్సరికే దర్శే అమావాస్యాయాం మాసికే చ సర్వవర్ణానాం అయం విధి గ్రాహ్యః

అ॥ రెండుదినములయందొకతిథివ్యాపించియుండుటవలనగలిగెడితిథి సందేహమును నివర్తింపజేయుచున్నాడు॥ తా॥ ఒకతిథి రెండుదినములయపరాహ్ణములయందు వ్యాపించియున్నప్పుడెది యపరాహ్ణమందధికముగనుండునో - ఆతిథియందును - రెండపరాహ్ణములయందును సమముగానుండెనేని పూర్వతిథియందును - ఒకయపరాహ్ణమందైనను వ్యాపించక పూర్వదినంబున సూర్యాస్తమయమునకు ముందు -౬-గడియలు వ్యాపించియుండెనేనియు పూర్వతిథియందును - అట్లు లేకయున్నప్పుడును - రెండుసాయంకాలములయందొకతిథి వ్యాపించియున్నప్పుడు నుపరతిథియందును - ప్రతిసాంవత్సరిక దర్శశ్రాద్ధమాసికములు జేయవలయు - రెండపరాహ్ణములయందుసమముగానున్నయెడల తిథిక్షయకాలమందు పూర్వతిథియు - వృద్ధిసామ్యకాలములయందు పరతిథియు గ్రాహ్యంబులు ************************

౨౯౭॥ అ॥ అథ పంభిశ్శ్లోకైర్మహాలయనిర్ణయమాహ॥ మూ॥ కుర్యాద్భాద్రపదే ప్రమీతపితృకస్తత్కృష్ణపక్షాదితః పక్షశ్రాద్ధమథాశ్వినప్రతిపదాయుక్తం చ పక్షాదితః। పక్షాదౌ యది నో తదా దినసహితస్పంచమీ వాష్టమీ యద్వా స్యాద్దశమీ తదాదిషు సదా తత్పక్షశేషేషు వా॥ వ్యా॥ కుర్యాదితి॥ ప్రమీతపితృకో మృతపితృకః పుమాన్ భాద్రపదే మాసే కృష్ణపక్షా

దినః కృష్ణపక్ష ప్రభృతి ఆశ్విన ప్రతిపదా యుక్తం - మహాలయానాం షోడశ
త్వాదితి భావః - అత్ర ప్రసిద్ధం పక్షశ్రాద్ధం - అత్ర తచ్ఛబ్దస్య ప్రసిద్ధార్థకత్వా
న్న యచ్ఛబ్దాపేక్షా - ఉక్తంచ దండినా - ప్రక్రాంత ప్రసిద్ధానుభూతార్థ వి
షయ తచ్ఛబ్దో యచ్ఛబ్దం నాపేక్షత ఇతి - కుర్యాత్ పక్షాదౌ భాద్రపద కృష్ణ
పక్షాదౌ - సూతకాది సహితః సూతకాదినా యుక్తో యది ఆదిశబ్దేన పత్నీరజో
దర్శనాదికం గృహ్యతే - తదా తత్పంచమీ అష్టమీ వా యద్వా తద్దశమీ వా
తదాదిషు పంచమ్యష్టమీ దశమ్యాదిషు తత్పక్ష శేషేషు కృష్ణపక్ష శేష దివ
సేషు వా - పక్షశ్రాద్ధం సదా కుర్యాత్ - సదేత్యనేన పక్షశ్రాద్ధమత్యావశ్యక
మితి గమ్యతే॥ ********************************

అ॥ ౨ శ్లోకముల చేత మహాలయ కాలమును నిర్ణయించు చున్నాడు॥ తా॥
మృతపితృకుడగు నరుడు భాద్రపద బ౧. మొదలాశ్వయుజ శుక్ల ౧ - తో జేరి
న ౧౬ - దినములును నిత్యశ్రాద్ధము జేయవలయు - నొక వేళ యాపక్ష ప్రథమ
దివసమందు జేయుటకు - ఆశౌచము - పత్నీరజోదర్శనము - ఇత్యాదులగు న
భ్యంతరములు సంభవించేనేని యాపక్షమందు - పంచమి - అష్టమి - దశమి - వీటి
లోనేదైనమైననొకటిగ నాపక్ష శేషదినములయందు మహాలయంబావశ్య
కముగ జేయవలయునని తాత్పర్యము॥ ************************

శ్లో ౩॥ అ॥ సకృన్మహాలయ కాలమాహ॥ మూ॥ పంచమ్యాదిషు చేచ్ఛ్రేష్ఠే
ష్వదివసేష్వేవ ప్రకుర్యాత్సదా ద్వాదశ్యాం యతిపైతృకం కలిదినే శస్త్ర
హతానాం పునః॥ వర్జ్యేత్కామది నేపి పైతృభయతే హస్తార్క్షతే భాస్క
రేస్యాత్సంకల్పవిధిశ్చ పార్వణవిధిర్ద్వ్యాపి తృప్రీతిదః॥ వ్యా॥ పంచమ్యాది
ష్వితి॥ శుభేషు పంచాంగశుద్ధి దివసేషు పంచమ్యాదిషు దివసేష్వేవ సకృన్మ
హాలయం కుర్యాత్ - ఏవకారేణ న పంచమ్యాః పూర్వదివసేష్విత్యర్థో ల
భ్యతే - యతిపైతృకం యతి మహాలయంతు ద్వాదశ్యాం కుర్యాత్ - శస్త్ర
హతానాం పునశ్శస్త్రహతానాం మహాలయం కలిదినే చతుర్దశ్యాం కు
ర్యాత్ - పునరిత్యనేన యస్మిన్ కస్మింశ్చిద్దివసే పార్వణవిధానేన శ్రాద్ధం
కృత్వా - పునశ్చతుర్దశ్యామేకోద్దిష్టవిధానేన కార్యమితి గమ్యతే - ఉక్తం
చ మాధవీయే॥ శ్లో॥ సముత్పన్నాగతస్యాపి విషశస్త్రహతస్య చ। ఏకోద్దిష్టం
సుతైః కార్యం చతుర్దశ్యాం మహాలయ ఇతి - వర్జ్యేత్ అపి మహాలయ నిషిద్ధేపి
కామది నే త్రయోదశీ దినే - పైతృభయతే హస్తనక్షత్రయుక్తే సతి భాస్క

రేహ స్త్రాన్వా తేహ స్తనక్షత్రగతేసతిచ - సంకల్పవిధిఃసంకల్ప శ్రాద్ధంయ
ద్వా పార్వణవిధిఃపార్వణశ్రాద్ధంవాపితృప్రీతిద స్స్యాత్ - ఏతద్వ్యోగే
సత్యేవత్రయోదశ్యాంకార్యంనత్వన్యథా- ఇయమేవగజచ్ఛాయేత్యుచ్య
తే-తదుక్తం॥శ్లో॥యదేందుఃపితృదైవత్యేహంసశ్చైవకరేస్థితః। యావాతి
థిర్భవేత్సాహిగజచ్ఛాయాప్రకీర్తితా॥ అత్రేయంవ్యవస్థా క్రష్టవ్యా-
యజమానఃపుత్రవాంశ్చేత్ - మఘాయుక్తత్రయోదశ్యాంసంకల్పశ్రాద్ధం
నోచేత్పార్వణ శ్రాద్ధమేవకుర్యాత్- తథాచోక్తం॥శ్లో॥మఘాయుగాద్యో
శ్చ్యామ్యేచశ్రాద్ధంకుర్యాత్ప్రయత్నతః। పిండదానంనకుర్వీత యదీచ్ఛేజ్జీ
వినస్సుతాన్॥ **

అ॥౨-శ్లోకముల చేత సకృన్మహాలయమునకు కాలమును జెప్పుచున్నాడు
తా॥పంచాంగశుద్ధిగలకృష్ణపక్షపంచమి మొదలగు దినములయందే-సకృన్మ
హాలయము జేయవలయునని యు - యతికి ద్వాదశియందు జేయవలయు నని
యు-విషశస్త్రాదులచే మృతులైనవారలకి తరదినములయందుపార్వణశ్రా
ద్ధము చేసినను చతుర్దశినాడేకోద్దిష్టవిధిచే జేయవలయుననియు - సూర్యు
డుహస్తనక్షత్రమందుండినను-చంద్రుడు మఖయందుండినప్పుడు మహాల
యనిషిద్ధమైన త్రయోదశియందును మహాలయము సంకల్పవిధిచేతనైన
పార్వణవిధిచేతనైనం జేసినపితృప్రీతికరంబనియు - మఘానక్షత్రముతో
గూడినదినమునందును-యుగాదియందును - భరణీనక్షత్రమందును ఆవశ్య
కంబుగ జేయదగిన శ్రాద్ధమును శ్రాద్ధకర్తపుత్రవంతుడై యుండెనేని సం
కల్పవిధిగానే జేయవలయుననియు నభిప్రాయము॥ ******************

౨౯౪॥మూ॥కారుణ్యాన్వితపైతృకంశుభదనేతత్పక్షపవాచరేత్కన్యా
యాంయదిభాస్కరేప్యగతికఃకన్యాదిమాసద్వయే। యావద్వృశ్చికదర్శ
నాత్స్మృతిబలాదేకంచవాపైతృకంకార్యంత్వాచ్చసకృన్మహాలయదినం
శుద్ధ్యాయుతంచేచ్ఛుభం॥ వ్యా॥కారుణ్యాన్వితేతి॥ భాస్కరేసూర్యే-క
న్యాయాంయదికన్యారాశిగతేసతి- తత్పక్షపవభాద్రపదకృష్ణపక్షఏవశు
భదినేకస్మింశ్చిద్దినే- కారుణ్యాన్వితపైతృకంకారుణ్యప్రయుక్తశ్రాద్ధం
ఆచరేత్కుర్యాత్-పక్షశ్రాద్ధాశక్తౌ తేపి కారుణ్యశ్రాద్ధమావశ్యకమిత్యాశ
యః-అగతికోయదిదరిద్రశ్చేత్ భాస్కరేకన్యాదిమాసద్వయేకన్యాయాం
తులాయాంచస్థితేసతివా-యావద్వృశ్చికదర్శనాత్ - వృశ్చికప్రవేశా
త్పూర్వమేవేత్యర్థః-స్మృతిబలాత్ - ॥ శ్లో॥ వృశ్చికాదర్శనాద్యాంతినిరా

నాః పితరోగతాఇతి- ఏకంచవాపైతృకంశ్రాద్ధంకుర్యాత్- అసమర్థస్యాపిఏకంకామ్యశ్రాద్ధంకార్యమిత్యావశ్యకపిణః- సకృన్మహాలయదినంతుశ్రాద్ధత్రయయుతంవక్ష్యమాణప్రకారేణపంచాంగశుద్ధియుక్తంచేచ్ఛుభంభవేత్-అత్ర హేతుమాహ- సకృన్మహాలయస్యకామ్యత్వాదితిపక్షశ్రాద్ధస్యనిత్యత్వాన్నాయంనియమః॥ ******************************

తా॥పితృపక్షమునందన్నిదినములయందునునిత్యశ్రాద్ధముజేసినను-ఒకదినమునసకృన్మహాలయముబహుళమైదైవత్యముగజేయవలయుననియు ఆ కామ్యశ్రాద్ధము కామ్యమగుటచేతనాదినంబుపంచాంగశుద్ధిగలదై యుండవలయుననియు-ఆపక్షమునజేయుటకుదారిద్ర్యముచేతనైనను-అనుపపత్తిచేతనైనను-సందర్భించకపోయినేనితులామాసముతుదవరకు శుద్ధిగలదినమునజేయవచ్చుననియును తాత్పర్యము॥ ****************************

౨౯౨॥అ॥సకృన్మహాలయేవర్జ్యాన్యాహ॥మూ॥వర్జ్యాన్యేకమహాలయేజననభం నందాశ్చకామః కలిః శుక్రార్కార్క్యదినాని సూతకదినం పత్నీరజోదూషితం। తారాస్సప్తదశస్యురేవశుభదాః విష్ణుత్రయార్కత్రయాహ్యార్ద్రామిత్రచతుష్టయాద్యశశభృద్భాగ్యార్యమాంత్యాభిదాః॥వ్యా॥ వర్జ్యానీతి॥ఏకమహాలయేసకృన్మహాలయేజననభంజన్మనక్షత్రం- నందాః నందతిథయః ప్రాగుక్తాః-కామస్త్రయోదశీ- కలిశ్చతుర్దశీచ-శుక్రార్కార్క్యదినానిశుక్రభానుగురువాసరాః సూతకదినం- పత్నీ రజోదూషితంస్వభార్యారజోదూషితదినంచఏతానివర్జ్యానిఏతేషుసకృన్మహాలయంనకుర్యాదిత్యర్థః-సకృన్మహాలయేయోగ్యనక్షత్రాణ్యాహ-విష్ణుత్రయంశ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజఃఅర్కత్రయంహస్తచిత్రాస్వాత్యః- అహిరాశ్రేషా-ఆర్ద్రాప్రసిద్ధా- మిత్రచతుష్టయం అనూరాధాజ్యేష్ఠామూలాపూర్వాషాఢాఃఆద్యఃఅశ్వినీ-శశభృత్ మృగశీర్షం-భాగ్యంఉత్తరఫల్గునీ-ఆర్యఃపుష్యః యామ్యంభరణీ-ఇత్యభిధాఃఏతత్సంజ్ఞికాఃసప్తదశతారాఃసకృన్మహాలయే శుభదాస్స్యుః- ఏవంకారేణాన్యానిదశనక్షత్రాణిత్యాజ్యానీతిస్ఫుటమవగంతవ్యం-ఏతచ్ఛ్లోకోక్తంప్రథమోపక్రమణవిషయం॥ **********

అ॥నూతనముగ సకృన్మహాలయము నారంభింప నయోగ్యతిథివారనక్షత్రములఁజెప్పుచున్నాఁడు॥తా॥నందతిథులు-త్రయోదశి - చతుర్దశి- ఈతిథులును శుక్రభానుగురు వారములును-సూతకదినంబులును-భార్యబహిష్ఠయైయున్నదినంబులును-జననక్షత్రము-కృ-రో-పున-మ-పూ-ఫ-హి-ఉషా

పూ.భా-ఉ.భా-శే-షా-౧౦- నక్షత్రములను-నిషిద్ధములనియు-తక్కిన నక్ష
త్రములు ముఖ్యంబులనియు నభిప్రాయము॥ ****************

శ్లో ౬॥ అ॥ మహాలయాకరణేదోషంకరణే ఫలంచదర్శయతి॥ మూ॥ నో
కుర్యాద్యదిపక్షమేకదివసం వానల్పమల్పంచ వా దారిద్ర్యంబహు దుఃఖ
మత్రచ పరే దౌర్గత్యమేవాత్మనః। దాతుః పుత్రధనంభవేదిహపరే స్వర్గాది
పశ్చాద్ధ్రువేదిత్యుక్త్వా స్వస్వగృహం విసృజ్య పితరస్స్వంస్వంవిశేయుః పదం॥ **
వ్యా॥ నోకుర్యా॥ పక్షంపక్ష శ్రాద్ధం వా ఏకదివసం సకృన్మహాలయం అనల్పం అ
ధికం వా సమగ్రశ్చేదితి భావః - అల్పం వా-దరిద్రశ్చేదితి భావః - నోకుర్యా
ద్యది - తదా ఆత్మనః దారిద్ర్యం బహుదుఃఖం దౌర్గత్యం దుర్గతిత్వంచ స్యాత్
దాతుః సమహాలయప్రదాతుః - ఇహ అస్మిన్ భూలోకే పుత్రధనం - పరే పర
లోకే స్వర్గాదిచ - భవేదిత్యుక్త్వా పశ్చాత్పితరః - స్వగృహం విసృజ్య స్వం స్వం ప
దం స్వస్వస్థానం పితృలోకం విశేయుః. ****************

అ॥ పితృపక్షమున నిత్యశ్రాద్ధసకృచ్ఛ్రాద్ధములు జేసినగలిగెడి ఫలమును
జేయకపోవుటవలన గలిగెడి దోషమును దెలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥ పక్ష
శ్రాద్ధము నైనను సకృన్మహాలయము నైనను జేసిన కర్తకు ఇహంబున పుత్రధ
నాదిసంపదలును - పరంబున స్వర్గాదిలోకభోగంబులుం గలుగును జేయని వా
నికి హంబున పుత్రధననాశదుఃఖములును - పరంబున నరకాదులుం గలుగును న
ట్లు వాని పితృదేవతలు శపింతురని తాత్పర్యము,

శ్లో ౭॥ అ॥ అథషణ్ణవతి స్వరూపమాహ॥ మూ॥ మన్వాద్యాశ్చమహాల
యా యుగదినాన్యాదిత్యసంక్రాంతయో దర్శాశ్చవ్యతిపాతవైధృతిదినా
న్యన్వష్టకాః పైతృకే। కాలాష్షణ్ణవతిస్మృతాశ్చసతతం దాతుస్సుపుత్రా
ర్థదా వాయంతోయవనేరిపూరిపుబకాలోకారిపుస్త్రక్రమాత్॥ వ్యా॥ మ
న్వాద్యా ఇతి॥ మన్వాద్యాః వాయం అక్షరసంఖ్యయా చతుర్దశ - మహాల
యాః తోయం షోడశ - యుగదినాని యుగాదయః వనం చత్వారి - ఆదిత్యసం
క్రాంతయః రిపుః ద్వాదశ - దర్శాః రిపుః ద్వాదశ - వ్యతీపాతవైధృతిదినాని -
వ్యతీపాతదినాని బకాః త్రయోదశ - వైధృతిదినానిచ లోకాః త్రయోదశ -
అన్వష్టకాః తిస్రోష్టకాః రిపుః ద్వాదశ - ఏతేమిళిత్వా షణ్ణవతిస్మృతాః షణ్ణ
వతిశబ్దప్రతిపాదితాః కాలాః - పైతృకే పితృకర్మణి క్రమాత్ క్రమాత్ దా
తుః సుపుత్రార్థదా భవంతి. ********************************

అ॥ షణ్ణవతి శ్రాద్ధస్వరూపమును దెలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥ మన్వా

దులు౧౪ - మహాలయములు-౧౬యుగాదులు-౪-సంక్రాంతులు-౧౨అమా
వాస్యలు - ౧౨- వ్యతీపాతదినములు-౧౩-వైధృతిదినములు-౧౩-అన్వష్టక
దినములు - ౧౨ - ఈ౯౬దినములయందు శ్రాద్ధముజేయువారలకు పుత్ర
పౌత్రధనాభివృద్ధిగలుగునని తాత్పర్యము.

౨౯౮॥ ౨౯౯॥ అ॥ శ్లోకద్వయేనపూర్వోక్తషణ్ణవతీనాం మధ్యే ప్రథ
మోపదిష్టయోర్మన్వాదియుగాద్యోః కాలనిర్ణయమాహ॥ మూ॥ కృష్ణాభా
ద్రపదేష్టమీ యుదినభోదర్శశ్చ శేషాస్సితా ఆషాఢే దశమీ త్విషే చ నవమీ సా
కార్తికే ద్వాదశీ। జ్యేష్ఠే ఫాల్గున చైత్రయోరపి శుచావ్యూర్జే తిథిః పూర్ణిమా
మామాఘే మాస్యథ సప్తమీ శుభఫలాః పౌషే సితైకాదశీ॥ చైత్రే భాద్రపదే
చ మాసయుగళే జ్ఞేయా స్తృతీయా తిథిర్మన్వాద్యాశ్చ చతుర్దశైవ తిథయః
పుణ్యా యుగాద్యాశ్చతుః। శుక్లోర్జే నవమీ సితైవ శుభదా రాధే తృతీయా తిథి
ర్మాఘే దర్శతిథిర్నభస్యబహుళే కామః కృతాద్యా ఇమాః॥ వ్యా॥ కృ, షే, సి॥
చైత్ర ఇతి చ॥ భాద్రపదే మాసి కృష్ణాష్టమీ-నభోదర్శశ్చ శ్రావణబహుళా
మావాస్యా చ ఏతే ద్వే కృష్ణపక్షగతే - శేషా వక్ష్యమాణాస్సితాశ్శుక్లపక్ష
గతాః ఆషాఢే దశమీ శుక్లపక్ష దశమీ ఇషే తు ఆశ్వయుజే నవమీ శుక్లపక్ష నవమీ
చ - కార్తికే మాసే సా ద్వాదశీ శుక్లద్వాదశీ జ్యేష్ఠే ఫాల్గున చైత్రయోః- శు
చౌ ఆషాఢే - ఊర్జే కార్తికే చ - పూర్ణిమా తిథిః అథ మాఘే మాస సప్తమీ పౌషే
మాసి సితైకాదశీ శుక్లైకాదశీ- చైత్రే భాద్రపద ఇతి మాసయుగళే చ తృతీయా
తిథిః శుక్లతృతీయా చ - సర్వే మిళిత్వా చతుర్దశ తిథయః మన్వాద్యాః మన్వా
దిసంజ్ఞకాః - శుభఫలాః శుభఫలదాః- జ్ఞేయాః - శ్రాద్ధకర్తురితి శేషః - ఊర్జే
కార్తికే మాసి శుక్లా నవమీ - రాధే వైశాఖే మాసి- సితైవ తృతీయా శుక్లతృ
తీయా తిథిః - మాఘే దర్శతిథిః-నభస్యబహుళే భాద్రబహుళపక్షే కామః త్ర
యోదశీ - ఇమాశ్చతస్రస్తిథయః క్రమేణ కృతాద్యాః కృతత్రేతాద్వాపర
కలియుగాదయః పుణ్యాః జ్ఞేయా ఇతి పూర్వేణాన్వయః**************

అ॥ రెండుశ్లోకములచేత మన్వాదియుగాదుల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥
భాద్రపదబహుళ - ౮ - శ్రావణబ-౩౦-ఆషాఢశుద్ధ-౧౦- ఆశ్వయుజశుద్ధ-
౯ - కార్తికశు-౧౨- చైత్ర జ్యేష్ఠాషాఢ కార్తికఫాల్గునమాసములయందు
పూర్ణిమ-మాఘశు-౭-పుష్యశు-౧౧-చైత్రభాద్రపదశు- ౩- ఈ౧౪దినంబు
లును మన్వాదులనంబడును - కార్తికశు-౯-వైశాఖశు-౩-మాఘబ- ౩౦-భా

ద్రపదబ-౧౩-ఇవినాలుగును క్రమంబున-కృత-త్రేతా-ద్వాపర - కలియుగాదులనంబడునుగాననీమన్వాదియుగాదులయందు శ్రాద్ధముజేయువానికిశుభంబులుగలుగునని తాత్పర్యము.

౩౦౦ ॥ అ॥ అష్టకాశ్రాద్ధతిథినిర్ణయమాహ॥మూ॥ పౌషఫాల్గునసౌమ్యయోరపి తథామాఘేంత్యపక్షేషు చేత్సప్తమ్యత్రతథాష్టమీచనవమీతి ప్రోక్తాష్టకాద్వాదశ। షష్ఠీమాసిమహాలయాంతరగతాస్తిస్రోష్టకాస్తాహినోదర్శాద్యాస్తనుప్రసిద్ధదివసాః శ్రాద్ధేపితృప్రీతిదాః॥వ్యా॥ పౌషఇతి॥ పౌషమాసిఫాల్గునసౌమ్యయోః ఫాల్గునమార్గశీర్షయోః తథామాఘే- ఏతేషుచతుర్షుమాసేషు- అంత్యపక్షేషుకృష్ణపక్షేషు చేత్ - సప్తమీఅష్టమీనవమీచమిళిత్వాద్వాదశతిస్రోష్టకాభవంతి - యద్యపిషష్ఠీమాసేభాద్రపదమాసేతిస్రోష్టకాః మహాలయాంతరగతాభవంతి- తర్హితాస్త్యాజ్యా రణాత్ - నో-తస్మాసిత్రోష్టకానసంతీత్యర్థః-జ్యేష్ఠమాసమాత్రేతి స్రోష్టకాఇతిస్మృత్యంతరేవిద్యమానత్వాత్ -భాద్రపదేపితత్ప్రసక్తౌ- తన్నివారణార్థంమహాలయాంతరగతా ఇత్యుక్తమిత్యనుసంధేయం తదనుతతః - దర్శాద్యాఃఅమావాస్యసంక్రాంతివ్యతీపాతవైధృతయోగాద్యేప్రసిద్ధదివసాః తేచఏతత్శ్లోకచతుష్టయోక్తాష్షణ్ణవతయః శ్రాద్ధేపితృప్రీతిదాః పితృసంతోషప్రదాభవంతి॥ ***************************************

అ॥ అష్టకశ్రాద్ధములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ మార్గశీర్షపుష్యమాఘఫాల్గునమాసకృష్ణపక్షములయందు - సప్తమి-అష్టమి- నవమి- ఈతిథులు-౧౨ను - తి స్రోష్టకలనంబడుననియు - మన్వాద్యయను శ్లోకము మొదలీనాలుగుశ్లోకములయందును జెప్పబడిన-౯౬- దినములయందును శ్రాద్ధముజేసిన పితృదేవతలుప్రీతినొందుదురనియునభిప్రాయము ***************

౩౦౧ ॥ అ ॥ గయాశ్రాద్ధఫలమాహ॥మూ॥ పిత్రాదేర్బహుదానకర్మఫలదంతృప్తిప్రదంస్వర్గదంసాయుజ్యప్రదమేవ వాతదపియత్కించిద్గయాపార్వణం। సాయాత్రాప్యథవామహాసుఖకరీతద్వాచ్యకస్తుత్స్మృతిః స్యాద్యత్రైవహిముక్తిదైవసహితత్వాత్రేపితౄణాంభవేత్ ॥ వ్యా॥ పిత్రాదేరితి ॥ యత్కించిదీషన్మాత్రమపి-గయాపార్వణంగయాయాంపిండప్రదానం - పిత్రాదేఃపితౄణాం - బహుదానకర్మఫలదంబహుదానకర్మాణిషోడశమహాదానాదికర్మాణి తేభ్యోయత్ఫలంతత్ఫలదం - కించతృప్తిప్రదం - స్వర్గదంచ-సాయుజ్యప్రదంమోక్షప్రదంచభవతికించ సాయాత్రాన

యాముద్దిశ్య యాం యాత్రా సాపి - మహాసుఖకరీ - అథవా దైవాత్ దైవవశాత్ - కర్తుః గయాప్రయాణకర్తుః - మృతిర్మరణం స్యాద్యది - సా యాత్రా తత్క— [illegible] గయా శ్రాద్ధకర్తా సహపితౄణాం ముక్తిదా భవే దేవ - గయాముద్దిశ్య ప్రయాతస్య గయాశ్రాద్ధాత్పూర్వమేవ దైవవశాన్మృతిర్యది తదాపి గయాశ్రాద్ధఫలం భవేదిత్యర్థః.

అ॥ గయాశ్రాద్ధఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ గయయందు స్వల్పముగనైన పిండప్రదానము జేసినవాని పితృదేవతలకు షోడశ మహాదానాది కర్మలవలన గలిగెడి ఫలమును - సంతుష్టియు - స్వర్గంబును - మోక్షంబును గలుగుననియు - గయాయాత్రయ పారమగు నానందము గలుగ జేయుననియు దైవవశమువలన గయకు బోవుచుండగ మార్గమధ్యంబున దేహత్యాగము సంభవించినను గయయందు పిండదానము జేసిన ఫలము గలుగుననియు నర్థము.

౩౦-౨॥ అ॥ నిత్యశ్రాద్ధసాంవత్సరికయోర్నిర్ణయమాహ॥ మూ॥ నిత్యశ్రాద్ధవిధిస్స్వకాలబలవానేకం వినా సూతకం కుర్యాత్సూతకనిర్గమే దివసే కార్యం తథైవాబ్దికం। తారాచంద్రబలం వినాపి యది వా పత్నీరజోదూషితా యద్వా దుష్టతిథిశ్చ సాపి మృతతిథిః కార్యైవ నిత్యా యది॥ వ్యా॥ నిత్యశ్రాద్ధేతి॥ ఏకం సూతకం జాతకం మృతకమపి వినా నిత్యశ్రాద్ధవిధిః ప్రతిదివసకర్తవ్యశ్రాద్ధవిధిః స్వకాలబలవాన్ ప్రత్యహం బలవత్తరః ఆశౌచదినమాత్రం విహాయ ప్రత్యహం నిత్యశ్రాద్ధం కుర్యాదిత్యర్థః - సూతకే ప్రాప్తే గతిమాహ - సూతకనిర్గమే - సూతకే సమాప్తే సతి - అథ దివసే ఽనంతర దివస ఏవ కుర్యాత్ అథ సాంవత్సరికనియమమాహ॥ కార్యమితి॥ ఆబ్దికం ప్రతిసాంవత్సరికమపి తథైవ సూతకే ప్రాప్తే తన్నిర్గమనదివసే తారాచంద్రబలం వినాపి కార్యం - కించ సూతకనిర్గమనదివసే - పత్నీ యజమానభార్యా - రజోదూషితాపి - యద్వా అనంతరతిథిః దుష్టతిథిః పంచాంగశుద్ధిరహితా యద్యపి - నిత్యా సాపి మృతతిథిః కార్యైవ - స్వకాలే సూతకే ప్రాప్తే తన్నివృత్త్యనంతరతిథిః చంద్రతారాబలాదిగుణైరయుక్తాపి కార్యేత్యర్థః నిత్యత్వాత్ - నిత్యకర్మణామకరణే ప్రత్యవాయశ్రవణాచ్చేతి భావః*****

అ॥ నిత్యశ్రాద్ధ ప్రతిసాంవత్సరికముల నిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు॥* తా॥ ఆశౌచదినముల బరిత్యజించి తక్కిన సకలదినంబులయందును నిత్యశ్రాద్ధము జేయవలయుననియు - ఆశౌచము సంభవించినపుడా యాశౌచము సమాప్తమైన మరునాడావశ్యకముగ జేయవలయుననియు ప్రత్యాబ్దికము సూతకము సంభవించిన యెడల తత్సమాప్త్యనంతరదినంబుననే - జేయవలయు

శాకత్వకైనయే హేతువు సంభవించిన సభ్యంతరము జేయకయా మృతతిథియందు శ్రాద్ధము జేయవలయుననియును తాత్పర్యము.*******************

౩౦౩॥ అ॥ ఏకాదశాహవిధిమాహ॥ మూ॥ ఆద్యం షోడశసంయుతం మృతతిథే రేకాదశాహే తథా దాహాదేరథ యజ్వనాంత్వనుగత స్త్రీణాంతు భర్తృక్షయాత్। కుర్యాద్రుద్రగణాన్వితం వృషపరిత్యాగానుయుక్తం క్రమాన్నగ్నశ్రాద్ధమథాదిమేహ్ని విషమే శుద్ధే ద్వితీయేథవా॥ వ్యా॥ ఆద్యమితి॥ మృతతిథేః మృతదినానంతరం ఏకాదశాహే ఏకాదశదినే-షోడశసంయుతం రుద్రగణాన్వితం వృషపరిత్యాగానుయుక్తం వృషోత్సర్జనసహితం- ఆద్యం ఆద్యశ్రాద్ధం కుర్యాత్ అనాహితాగ్నీనామితి శేషః-ఆహితాగ్నేర్విశేషమాహ-దాహాదేరితి॥ యజ్వనాం ఆహితాగ్నీనాంతు-దాహాదేః దహనదినమారభ్య ఏకాదశాహే ఆద్యం కుర్యాత్ - దాహాదేరిత్యనేన అంతర్దశాహే వా బహిర్దశాహే వా-విధిపూర్వక దాహదినాదారభ్య- ఏకాదశాహ ఇతి వక్తవ్యం-నతులౌకికాగ్నిదహనదినాదారభ్యేతి-అనుగత స్త్రీణాంతు-భర్తృక్షయాత్-భర్తృమరణాదారభ్య ఏకాదశాహే-భర్తృమృతదినాతిరిక్తదివసే మృతిర్యది తదాపి భర్తృమరణాదారభ్యైవేత్యర్థః-నగ్నశ్రాద్ధం తు ఆదిమేహ్ని దహనదివస ఏవ-అథవా-విషమే తృతీయపంచమసప్తమనవమానామన్యతమే వా కుర్యాత్ - అథవా శుద్ధే పంచాంగశుద్ధే ద్వితీయేదినే వా-నగ్నప్రచ్ఛాదనశ్రాద్ధం కుర్యాత్,*************************

అ॥ ఏకాదశాహవిధిని జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ యజ్ఞము జేయక మృతులైన వారలకు మరణదినము మొదలుగను - ఆహితాగ్నులకు విధియుక్తదహనదినము మొదలుగను-సహగమనము జేసిన స్త్రీలకు భర్తృమరణదినము మొదలుగను-౧౧-వ-దినంబున-షోడశము-రుద్రగణము-వృషోత్సర్జనము-వీటితోడ ఆద్యశ్రాద్ధము జేయవలయుననియు - నగ్నశ్రాద్ధము ప్రథమదినమున జేయవలయుననియు-ఆదినము దప్పెనేని-౯-దినములలో నొక బేసి దినంబునైనను-పంచాంగశుద్ధియుక్తంబగు ద్వితీయదినంబునైనను జేయవలయుననియభిప్రాయము.********************************

౩౦౪॥ అ॥ నవశ్రాద్ధసంఖ్యామస్థిసంచయనకాలంచ దర్శయతి॥ ***

మూ॥ షట్కృత్వోర్విషమేష్వహస్సు విహితాని నవశ్రాద్ధాని చైకైకశస్సర్వాణ్యేకదినేప్యశక్తవిషయే పంచైవ కేషాంచిత్। అస్థ్నాం సంచయనం భవేన్మృతిదినాదాద్యే ద్వితీయే దినే కుర్యాద్వా [illegible] చతుర్థే

ప్రేతం। వ్యా॥ షడితి॥ షణ్మేషు షట్సు దివసేషు ప్రత్యేకశః నవశ్రాద్ధాని షట్
సంఖ్యాః-ప్రత్యేకం షణ్మేదినే ఏకైకం నవశ్రాద్ధం కుర్యాదిత్యర్థః-అశక్తవిష
యేతు-షడపి నవశ్రాద్ధాని ఏకదినే కుర్యాత్ - కేషాంచిత్తు ఆశ్వలాయనా
నాం తు పంచైవ-ఉక్తంచ శివస్వామినా ॥ శ్లో ॥ నవశ్రాద్ధాని పంచాహురా
శ్వలాయనశాఖినాం। ఆపస్తంబాస్తు షట్కుర్యుర్యథావదితరేషు హీతి-క్ష
త్రియాణాం-సప్త-వైశ్యానాం నవ॥ శ్లో॥ నవసప్తవిశాం రాజ్ఞాం నవశ్రాద్ధా
న్యనుక్రమాత్। అద్యంతయోర్ద్వయోస్తు షడిత్యాహుర్మహర్షయ ఇతి భ
విష్యోక్తేః - ఆద్యేదినే దహనదినే - అథవా దహనదినాద్ద్వితీయేహ్ని వా అ
స్థ్నాం సంచయనం భవేత్ - యదివా యద్వా శుభే పంచాంగశుద్ధివిషమే ఏక
స్మింశ్చిద్విషమేహ్ని వా కుర్యాత్ - చతుర్థే కృతదినాచ్చతుర్థేహ్ని సంచయ
నం కేషాంచిన్మతం అస్మిన్పక్షే దినశుద్ధిర్నవిచార్యా-తథా చాపరకస్మృతౌ
శ్లో॥ చతుర్థే దివసే చైవ అస్థిసంచయనం యది। తిథివారాదిదోషాణామన
పేక్షేతి గౌతమ ఇతి వచనాత్

అ॥ నవశ్రాద్ధసంఖ్యను అస్థిసంచయనకాలమునుం జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥
మృతదినము మొదలు -౧౧- వదివసము వరకు బేసిదినముల యందొక్కొక
శ్రాద్ధము వచ్చునని శ్రాద్ధములాపస్తంబసూత్రవంతులును -౬- వదిన
మువరకునైదు శ్రాద్ధములాశ్వలాయనసూత్రవంతులును - జేయవలయు
ననియు అశక్తవిషయమున నన్నింటిని యొక్కదినంబున జేయవచ్చుననియు - అ
స్థిసంచయనము దహనదినముననైనను -౨- వదినముననైన జేయవలయునని
యు అట్లుగాకున్న పంచాంగశుద్ధిగల బేసిదినముననైనను - కొందరిమతాను
సారముగ పంచాంగశుద్ధివిచారము జేయక -౪- వదినంబుననైనను జేయవచ్చునని
యును తాత్పర్యము ************************************

౩౦౫॥ అ॥ వపనవిధిమాహ ॥ మూ॥ కర్తైవ ప్రథమేహ్ని తేన సహ వా
సంవాపయేత్సప్తమాదర్వాక్చేద్దశమే ప్రమీతపితృకో జ్ఞాతిః కనిష్ఠో యది।
పూర్వాహ్ణే సకలామదాన మథవా మధ్యాహ్నకాలే భవేదన్నశ్రాద్ధమ
థాదిమేహ్ని తు నవశ్రాద్ధం వినా స్తాదదః॥ వ్యా॥ కర్తేతి॥ కర్తైవ నపితృమే
ధికకర్తైవ ప్రథమేహ్ని దహనదినే సంవాపయేత్ క్షౌరం కారయేత్ - ప్ర
థమేహ్ని నాన్య ఇత్యేవకారార్థః - సప్తమాదర్వాక్ సప్తమపురుషాత్ప్రా
గ్వా ప్రమీతపితృకో జ్ఞాతిః సపిండః-కనిష్ఠో యది మృతస్యకనిష్ఠో యది- సోపి తే
న కర్త్రా సహ దశమదినే-సంవాపయేత్ । కనిష్ఠ ఇత్యనేన జ్యేష్ఠస్యానలభ్యా

తే-యదిజ్యేష్ఠోగ్నిదః-తస్యైవవపనమావశ్యకమేవ-కనైఙ్ఞాంప్రథమేఽహ్నీతిసా
మాన్యోక్తేః॥ అథామద్యానాన్నశ్రాద్ధయోః కాలనిర్ణయమాహ॥ సకలా
మదానంసకలనవశ్రాద్ధానినగ్నశ్రచ్ఛాదనంచపూర్వాహ్ణే కుర్యాత్
అథవామధ్యాహ్నకాలేవాభవేత్ -ఆదిమేహ్నిఅన్నశ్రాద్ధస్యాదిమేహ్ని
ఏకాదశదినఇతియావత్ అష్టాదదఃఅపరాహ్ణే అన్నశ్రాద్ధంభవేత్ - నవ
శ్రాద్ధంవినాఏకాదశేహ్నినవశ్రాద్ధస్య ఆర్త్వేనయోగ్యత్వే పిఆమద్రవ్యే
ణైవనవశ్రాద్ధంనత్వన్నేన-తత్సపిపూర్వాహ్ణేఏవ॥

అ॥ వపనవిధానంబును-ఆమశ్రాద్ధాన్నశ్రాద్ధకాలంబునుం జెప్పుచున్నా
డు॥ తా॥ దహనదినమునందు గాక యితరకులకువపనము కూడదనియు-సప్త
మపురుషునకులోబడినజ్ఞాతులలోవయస్సునమృతునికంటెచిన్నవాండ్రై
నమృతపితృకులుకర్తతోగూడ -౧౦- వ - దినమునక్షౌరముజేసుకొనవల
యుననియు-ఒకవేళనామృతునికిజ్యేష్ఠుడగ్ని ప్రదానముజేసె నేనియుకర్తం
డునుదహనదినదశమదినములయందుజేసుకొనవలయుననియు - ఆమము
తోజేయవలసిననవశ్రాద్ధనగ్నశ్రాద్ధములు పూర్వాహ్ణమందు జేయవల
యుననియుఅట్లుగాకున్నమధ్యాహ్నమువరకుజేయవచ్చుననియుఆద్యశ్రా
ద్ధముమొదలగునన్నశ్రాద్ధముపరాహ్ణమందుజేయవలయుననియుననుట॥

౩౦౬ ॥అ॥ తిలోదకవాసోదకయోర్నిర్ణయమాహ॥ మూ॥ కర్తాఽశో
చ్యోదకాంజలీంస్తిలయుతాంస్త్రీన్దద్యాదాద్యేదినేచైకైకోత్తరవృద్ధిచా
దశదినాత్తృప్త్యైశిలాయాంపితుః॥ స్నాత్వాసనత్రితయంభవేత్ప్రతిదినం
వస్త్రోదకానాంత్రయంపిండస్త్వేకఇహైకకృతంయదిపితుర్దద్యుర్దశాహేఖి
లం॥ వ్యా॥ కర్తారఇతి॥ కర్తారః స్వపుత్రాః పితుస్తృప్త్యై- శిలాయాంతిల
యుతాంస్త్రీనుదకాంజలీనాద్యేదినేదద్యుః- తతఃఆదశదినాత్ దశదినమ
భివ్యాప్యఏకోత్తరవృద్ధియథాతథా- ద్వితీయేదినేచతురః-తృతీయేపంచ-
ఇత్థంపంచసప్తతితిలోదకాని-విప్రాణాందద్యుః-క్షత్రియాదీనాంతు॥ శ్లో॥ చతు
ష్షష్టిఃపంచషష్టిర్నవతిఃపంచసప్తతిః॥ క్షత్రవిట్ఛూద్రవిప్రాణాంవర్ణానాం
తుతిలోదకం - క్షత్రియాణాంప్రత్యహంపంచ-ద్వాదశేహ్నినవ- వైశ్యా
నాంప్రత్యహంచత్వారిచదశాహేనవ- శూద్రాణాంప్రత్యహంత్రీణి- పం
చదశాహపఞ్చషట్ తిలోదకాని - సర్వవర్ణానాంప్రతిదినంమృత్స్నాన
త్రితయంమృత్తికాస్నానత్రయం- వస్త్రోదకానాంత్రయంచ- ఆశౌచసమా
ప్తేర్భవేత్ -పిండస్త్వేకఏవప్రత్యహమేకైకఏవసర్వవర్ణానాం-ఇహదశా

హానుర్దేయ-అకృతంతిలోదకాంకం నక్షత్రంయది - అఖిలతిలోదకాదికంద
శాహేవాకుర్యాత్ ॥టీ॥ తిలోదకవాసోదకాదులవిధానమును జెప్పుచున్నా
డు॥ తా॥ బ్రాహ్మణులకు పుత్రులుదరును పిత్రాదికొరకు శిలయందు తిలో
దకము ప్రథమదినంబు నుండి మూరురు - అది మొదలుకొని ప్రతిదినంబున నొ
క్కొక్కటి యధికముగ విడువగ-౧౦-దినములవరకును వియన్నియు - ౫౫-అగు
ననియు - క్షత్రియులకు మరణదినమునమొదలు ప్రతిదినంబును-౫- పాస్లను-
౧౨-వ-దినంబున-౯-పాస్లను విడువగ నవియన్నియు-౬౪ - అగుననియు- వై
శ్యులకు ప్రతిదినంబును-౪-పాస్లను-౧౫-వ దినంబున-౬- పాస్లను విడువ
గనవి-౬౫-అగుననియు-శూద్రులకు ప్రతిదినంబును-౩-పరుసన-౩౦-దినము
లైన ౯౦-వరుసన ౧౫-దినములైనను విడువగ-౯౦- అగుననియు-సకలవర్ణ
ములును - ఆశౌచనివృత్తివరకు ప్రతిదినంబున-౩- మృత్తికాస్నానములును-
౩-వాసోదకములును-౧-పిండదానముం జేయవలయుననియు-నివియా యా
దినంబుల జేయకున్న నాశౌచాంత్యదినంబున జేయవలయునని తాత్పర్యము

౩౦౭ ॥ అ॥ తిలోదకాదీనాం నిషిద్ధకాలమాహ॥ మూ॥ దర్శశ్రావణశా
హాపుర్యాదివసే యద్యాపతేత్సంక్రమో ప్యన్యేషాంతు సమాప్య పిండమున
కం దేయం పితృభ్యాంవినా । పిత్రోస్త్వేవ సమాపయేత్త్రిదివత స్సాన్నేచ్ఛే
త్పరంతద్ద్వయం పూర్వంచేన్న సమాపయేత్త్రిదిత స్నాన్నహత్తా స మాత్రం
సదా॥ వ్యా॥ దర్శ ఇతి॥ శావదశాహాంతద్యదివసే స్మృతాశౌచమధ్యదినే- ద
ర్శస్సంక్రమోవా - ఆపతేన్యది ప్రాప్తస్స్యాత్ - తదాపితృభ్యాంవినా పిత్రు
భ్యాం వినా-అన్యేషాంతు పిండం- ఉదకం తిలోదకం - వాసోదకంచ సమాప్య
ఉత్తరదినస్యాపర్వ సంస్పృష్ట-దేయం దాతవ్యం మాతాపిత్రోస్తు- యు
థాప్రాప్తేనపి-డముదకంచ దాతవ్య మిత్యర్థః - త్రిదినతఃపరం త్రిదినా
నంతరం - దర్శస్య సంక్రాంతిద్వయంస్యాద్యది - తదాపిత్రో పిపిం
డాదికంనసమాపయేత్ సంగ్రహ్య ప్రగద్యాకే-ఇదమునౌరసపుత్రవిషయం
ఔరసస్యపత్యాహం కుర్యాత్ - తదుక్తం యల్లాజీయే॥ శ్లో॥ దశాహామధ్యేద
ర్శశ్చేద్పిండదానంతిలోదకం । ఔరసః ప్రత్యహం దద్యాన్న చ దర్శే సమాప
యేత్ ॥ తస్మాదుత్తరదినే ష్వకింకర్తవ్యమిత్యత ఆహ॥ స్నానమాత్రమేవస
దాస్యాత్ శిలాస్నానమేవకుర్యాత్ - త్రిదినతఃపూర్వంతద్ద్వయంచేన్న స
మాపయేత్ - కింతు యథాక్రమమేవ దేయమిత్యర్థః ॥అ॥ తిలోదకాదులకు ని
షిద్ధకాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ తల్లిదండ్రులు గాక తక్కిన వారలకు గ
ర్మ జేయునపుడు - దశదినాశౌచమధ్యమున నమావాస్యయైనను సంక్రాంతి

మైననుసంభవించె నేనియాపిమ్మట జేయదగిన సకల తిలోదక వాసోదక పిం
డదానములను తత్పూర్వదినంబున జెప్పి చేయవలయుననియు-౩- దినములై
నపిమ్మట నావర్శసంక్రాంతులు సంభవించె నేనిన త్తప శ్రాద్ధములు జేయునప్పు
డు తల్లిదండ్రులకును బూర్వోక్తక్రమంబున జేయవలయుననియు- ఔ సపు
త్రులు యథాక్రమంబున జేయవచ్చుననియు- ఆసంగ్రహించి చేయనపుడు సహ
డుచుక్కినదినములయందు శిరస్స్నానమాత్రము జేయవలయునని తాత్పర్యము

౩౦ల్లో॥ అ॥ ఏకాదశాహే త్వ్రకస్నాతక ప్రా స్నాగనిమాహ॥ మూ॥ త్వ
క్త్వా బాంధవమాత కేసుసకలం చాద్యాదిప ప్ప దప్ప కై ర్యంతత్ప్సమసూ
తకే హితంచాద్యాదియద్యాదిరం। సాపిండ్యార్థముథాప్యప్యక్త ఖిలం
శ్రాద్ధంపరిత్య జ్యత త్సా పిండ్యా ద్విహితోద కుంభ మథవా పూర్వా నంచ స
మాప్య చ్చరేత్॥ వ్యా॥ వ్యక్తే బాంధవ మాత కే సమానజ్ఞాతి మృత సూత
కే ప్రాప్తే సతి - దశాహోప కాదశాహే వేతి శేషః-సకలమాద్యాదిమద్యమా
సికాంతాషోడశశ్రాద్ధాని- త్యక్త్వా పరిత్య జ్య - పశ్చాద్బాంధవ సూతకనివృ
త్త్యనంతరం చరేత్ మరణాత్ ప్రభృతి ॥శ్లో॥ ఆద్య శ్రాద్ధమశుద్ధోపికు
ర్యాదేకాదశేహని। కర్తుస్తాత్కాలికీశుద్ధిరశుద్ధః పునరేవ స ఇతిమాధవోక్తే
లఘుసూతకే బాంధవత్రిరాత్రాశౌచాదికే ప్రాప్తేపి- విహితమావశ్య
కం ఆద్యాదియత్ - ఉచితముక్తం తత్ కార్యం- గురుకాలఘోరాశౌచాదితి
భావః సాపిండ్యార్థం ద్వాదశేహని సపిండీకరణార్థమిచ్చేచ్చేత్ - విహి
తోదకుంభం ద్వాదశేహని విహితోదకుంభం పరిత్యజ్య - అపకృష్య సంగ్రా
హ్యం-అఖిల మాసిక్యాఖిలంతత్ శ్రాద్ధం-ఆద్యమాసికేన సహానుష్ఠాయ-అ
థ వా ఊనమపూర్వా నమాసికాదీన్యపి సాపిండ్యాత్ప్రాక్ సపిండీకరణానంత
రం-తత్తత్కాలేష్వపునరపికుర్యాదిత్యర్థః ఉదకుంభానపి పశ్చాచ్చరేత్॥ అ॥

ఏకాదశాహమునకుముందు- జ్ఞాత్యాశౌచము సంభవించిన జేయదగినవిధి
ని జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ౧౦-వ-దినమునసైన- ౧౧-వ-దినమునసైనను జ్ఞాతి
సంబంధమైన దశరాత్రాశౌచము సంభవించె నేని - ౧౧ - వ- దినంబున ఆద్య
మాసికమనగా నేకాహశ్రాద్ధము జేసి ఆశౌచము నివృత్తమైనపిమ్మట తత్కా
లకృత్యములజేయవలయుననియు-త్రిరాత్రాశౌచము సంభవించె నేని- ఆ
ద్యైకాహశ్రాద్ధముతోడనప్పుడు జేయదగిన యన్ని శ్రాద్ధములు జేయవచ్చు
ననియు-౧౨- వదినంబున సపిండీకరణము జేయనిచ్చగలపురుషుడాదినంబు
న జేయదగిన సోదకుంభశ్రాద్ధమును వదిలి తక్కిన- ౧౨-వ ఏకోద్దిష్ట శ్రాద్ధము

లం జేర్చి-౧౧- వదినంబున జేసి-సపిండీకరణంబై సపిణ్మటసురలనాయాకా
లములయందూనాదిమాస శ్రాద్ధములను-తక్కిన సోదకుంభ శ్రాద్ధములను
జేయవలయునని యును తాత్పర్యము.

౩౦౯॥అ॥సాపిండ్యత్రైపక్షికయోః కాలనిర్ణయమాహ॥మూ॥ త్రిష్వా
ద్యాదిషు చ త్రిపక్షవిషయే మాసే త్రిమాసేథ వాషాణ్మాసే నవమాఖ్యమాస
విషయే ఏకాదశే వత్సరే। కార్యం తత్ర సపిండనం దశసుతత్కాలేషు శుద్ధిదినే
స్యాత్ త్రైపక్షికకర్మ పంచసుదినేష్వేవ త్రిపక్షాదిషు॥

వ్యా॥ త్రిష్వితి॥ఆద్యాదిషు ఏకాదశ ద్వాదశ త్రయోదశేషు త్రిషు దివసే
షు త్రిపక్షవిషయే తృతీయే పక్షే మాసే ప్రథమమాసే - త్రిమాసే తృతీయ
మాసే అథవా షాణ్మాసే షష్ఠమాసేవా - నవమాఖ్య మాసవిషయే న
వమమాసే-ఏకాదశే మాసి-అథవా వత్సరే సంవత్సరాంతే వా ఏతేషు దశసు
కాలేషు శుద్ధిదినే యస్మిన్ కస్మింశ్చిచ్ఛుభదినే సపిండనం సపిండీకరణం- కా
ర్యం కర్తవ్యం- త్రైపక్షికకాలమాహ॥స్యాదితి॥త్రిపక్షాదిషు త్రిపక్షః తృతీ
యపక్షః ఆదిర్యేషాం తేషు పంచసుదినేషు తృతీయపక్షాంత్యేషు పంచసుదినే
ష్విత్యర్థః-చత్వారింశద్దినాదూర్ధ్వమితి వచనాత్ త్రైపక్షికకర్మ స్యాత్ కు
ర్యాదిత్యర్థః-తృతీయపక్షవిహితం కర్మ త్రైపక్షికమిత్యన్వర్థసంజ్ఞైవ॥అ॥ స
పిండీకరణ త్రైపక్షిక శ్రాద్ధములకు కాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ మృతా
హస్సు మొదలు-౧౧-౧౨-౧౩- ఈదినములలోనైనను-౩-వ-పక్షంబుననైన
ను-౧-౩-౬-౯-౧౧-౧౨- ఈమాసములలోనైననొక పంచాంగశుద్ధియుక్తది
నంబున సపిండీకరణము జేయవలయునని యు-౩-వ-పక్షంబునవాదియందు-
౧౦-దినములకుపిమ్మట ౫- దినములలోనొక దినంబున త్రైపక్షిక శ్రాద్ధము
జేయవలయునని యును తాత్పర్యము.

౩౧౦॥అ॥అథోనత్రయకాలనిర్ణయమాహ॥మూ॥ నిత్యం ద్వాదశ వాస
రే మృతదినాదూనం తు సర్వస్య తన్మాసే చేన్మాసతృతీయభాగ విషమే శుద్ధే
హ్ని కార్యం పునః।ఊనం మధ్యమపంచకే శుభదినే పక్షే తథా ద్వాదశే పూర్వ
సంచారంతిమపంచకే న్యూనపితత్పక్షే చతుర్వింశకే॥ వ్యా॥నిత్యమితి॥ మృతది
నాత్ ద్వాదశ వాసరే ద్వాదశదినే సర్వస్య సర్వశాఖినామిత్యర్థః ఊనమూన
మాసికం తు- నిత్యం ఆవశ్యకమిత్యర్థః తదూనం నో చేత్ ద్వాదశే హానినసం
భవేద్యది మాసతృతీయ భాగవిషమే - మాసస్య ప్రథమమాసస్య యస్తృతీ

యోభాగః తత్ర కస్మింశ్చిద్దినవశే - ఆద్యమాసేవింశతిదినానంతరగవిషమది నఇత్యర్థః సుద్ధేహ్ని - పునర్దైవత్యేన - సపిండీకరణానంతరం కార్యం - ఏకాదశేహ్ని ప్రేతత్వేనకర్తవ్యమిత్యుక్తత్వాత్ - ఏవరిత్యుక్తం - ద్వాదశేహ్నితు - శుభదినాదికం నవిచార్యం - ద్వాదశేపక్షే - తదినాత్ ద్వాదశేపక్షే మధ్యగాః పంచకేద్వితీయపంచకే కస్మింశ్చిచ్ఛుభదినే ఊనమాసషాణ్మాసికం కుర్యాత్ - తథాచతుర్వింశకేపక్షే అంతిమపంచకే శుభదినే అన్యదవ్యూనమూనాబ్దికం కుర్యాత్ ॥************************************

అ॥ ఊనత్రయకాలమును జెప్పుచున్నాఁడు॥ తా॥ మృతదినమునకు ౧౨-వ దినంబున - ఊనమాసికమవశ్యముగ జేయవలయుననియు - ఆదినమున జేయుటకనుపపత్తిసంభవించెనేని - ౨౦ - దినములకుపైన - ౧౮ - దినములలో శుద్ధిగల యొకవేసిదినంబున జేయవచ్చుననియు - ౬ - వ - మాసమున - ౨౦ - వ - దినము మొదలు - ౨౫ - వ - దినమునకులోగా శుద్ధిగలయొకదినంబున ఊనషాణ్మాసికంబును - ౧౨ - వ - మాసంబున - ౨౫ - దినములకుపైనొక శుద్ధియుక్తదినంబున - ఊనాబ్దికమాసికంబునుం జేయవలయునని తాత్పర్యము ॥౩౧౧॥ అ॥ ఊనత్రయవర్జ్యకాలమాహ॥ మూ॥ నందాదర్శచతుర్దశీభృగుశనిష్వగ్ని త్రిపూర్వాసు రేమూనాన్యేవనహి త్రిపుష్కరదినే వ్యేష్వపి జైత్రషుపి కుర్యాదుత్తరమాసికేనసహతత్ప్రాజ్మాసికం చాకృతంనత్రైపక్షికమూనకర్మచతథాపశ్చాచ్ఛ రేదేవతత్ ॥ వ్యా॥ నందేతి ॥ నందాః నందః తయః - దర్శోమావాస్యా - చతుర్దశీపక్షద్వయగతా - భృగుశనీ శుక్రశనివాసరౌ - ఏతేషుచ - అగ్నిః కృత్తికా - త్రిపూర్వాపూర్వఫల్గునీపూర్వాషాఢాపూర్వాభాద్రాః - ఆసురం మూలం - ఏతేషుచ తథాత్రిపుష్కరదినానివర్జ్యమానాని - ఏతేషు - అన్యేషూక్తవ్యతిరిక్తేషువర్జ్యేషు - ద్విపాత్త్రిపాన్నక్షత్రేషుచ - ఊనాన్యేవన కార్యాణి - మాసికాదీనామయంనియమో నాస్తీత్యేవకారార్థః మాసికానామంతరితత్వమాహ॥ ప్రాజ్మాసికమితి॥ ప్రాఙ్మాసికం అకృతం చేత్ తత్ అంతరితంమాసికం ఉత్తరమాసికేన సహ కుర్యాత్ - త్రైపక్షికం ఊనకర్మచ అతీతంయదిపశ్చాత్ నచరేత్ నకర్తవ్యం ॥ అ॥ ఊనత్రయమునకునిషిద్ధకాలమును జెప్పుచున్నాఁడు॥ తా॥ నందతిథులును - అమావాస్యయు - ఉభయపక్షచతుర్దశీతిథులును - శుక్రశనివారంబులును - కృ - పూ ఫ - పూ షా - పూ భా - మూ - ద్విపాత్త్రిపాన్నక్షత్రంబులును - చెప్పబోయ్యెడి త్రిపుష్కరదినంబులును ఇవి ఊనమాసికములకునిషిద్ధంబులనియు - అనుపపత్తిచేతనిలిచియున్నమా

సికములు నాపై మాసికములకొ జెప్పి చేయవలెనని యు-ఊన త్రైపక్షికమాసి
కములన్నియు చేయునికూడ దనియును తాత్పర్యము॥********************
౩౧౧.శ్లో॥ అథసంక్రాంతిపుణ్యకాలనిర్ణయమాహ ॥మూ॥ త్రింశత్కర్కటకే
తుపూర్వమయనే నాడ్యః పరే వింశతిర్ద్వైత్యార్యం షిష్ఠునాడికాస్సునిమి
తామేషేతులాయాం దశ। షష్టిశ్చాపరేషుపుణ్యఫలదాః స్నానంచదా
నంపితౄశ్రాద్ధంకార్యమినాబ్జయోర్గ్రహణయోస్తద్వత్పితౄప్రీతిదం॥ వ్యా॥
త్రింశదితి॥ కర్కటకే కర్కటసంక్రాంతౌ-పూర్వం సంక్రమణాత్పూర్వం త్రిం
శన్నాడికాః-అయనే మకరతు-పరే సంక్రమణానంతరం వింశతిర్నాడ్యః పు
ణ్యఫలదాః-దివాసంక్రమణవిషయమేతత్ - రాత్రౌ తు చ సార్ధరింశ ... టి
కాఃపుణ్యాః-తదుక్తంహేమాద్రౌ॥శ్లో॥ త్రింశత్కర్కటకే నాడ్యో మకరే తు
దశాధికాః। తాపవదక్షిణే పూర్వమతీతే ... గా ... స్యాత్సంక్ర
మేనక్రేత దనహఃపుణ్యమాచరేత్। ప్రదోషే వా ... రాత్రౌ వా స్నానం దానం
పరేహనీతి-ద్వైత్యార్యం షిఫుమిష్వు పదపుణ్యకాలేష్వు పమి తాః షోడశ నా
డికాః పూర్వాః మేషేతులాయాంచ దశ-పూర్వం పరంచ- ఉత్తరే చ దనా
డ్యః- పరేషు మిథునకన్యాధనుర్మీనేషు షడశీతిముఖేషు - షష్టిర్నాడికాః
పూర్వోత్తరయోరితి వివేకః- పతేషు స్నానం దానం పితౄశ్రాద్ధంచ కార్యంక
ర్తవ్యం ఇనాబ్జయోః సూర్యాచంద్రమసో గ్రహణయోస్తద్వత్-శ్రాద్ధా
దికంపితౄప్రీతిదంభవతి॥ అ॥ సంక్రాంతిపుణ్యకాలనిర్ణయమును జెప్పుచున్నా
డు॥ తా॥ కటకసంక్రమణమునకు పూర్వమున -౩౦- గడియలును మకరసం
క్రమణము పగటియందైనచో దనంతరంబున -౨౦- గడియలును- రాత్రియం
దైన-౪౦-గడియలును-వృషభ- సింహ - వృశ్చిక-కుంభ సంక్రాంతులనెడివి
ష్ణుపదపుణ్యకాలములకు పూర్వంబున-౧౬- గడియలును- మేషతులాసంక్ర
మణములకు పూర్వంబున-౫-గడియలును పరంబున-౫-గడియలును- మిథున
కన్యాధనుర్మీనములనెడి షడశీతిపుణ్యకాలములకు పూర్వంబున - ౩౦ - గడి
యలును-పరంబున-౩౦-గడియలును-పుణ్యఫలప్రదంబులుగాన యీపుణ్యకా
లములయందును-సూర్యచంద్రగ్రహణకాలములయందును-స్నానదానపి
తౄశ్రాద్ధాదులావశ్యకంబుగ జేయవలయునని తాత్పర్యము॥ **********
౩౧౩॥ శ్లో॥ అఖండతిథినక్షత్రనిర్ణయమాహ ॥మూ॥ సంపూర్ణా యది తార
కాశ్చతిథయస్స్యుస్తా అఖండాభిధా అప్యర్కోదయసంయుతా న శుభదా
స్సర్వవ్రతానామపి। యద్యర్కోదయగా ఇనాస్తసహితాస్తా అప్యఖం

డాః పరేత్వాహుర్యాని సఖండసంజ్ఞకాతిగతాస్తా అప్యఖండా ఇతి ॥ వ్యా॥ సం
పూర్ణా ఇతి॥ యాః కాస్తిథయశ్శ్వయాన్సంపూర్ణాః సూర్యోదయమారభ్య పరే
హని సూర్యోదయపర్యంతం వ్యాప్నువంతి తాస్తారకా స్తిథయశ్చ అఖండాభి
ధాః- ఖండసంజ్ఞికాః అర్కోదయసంయుతా అపి- సూర్యోదయకాలమాత్రమ
భివ్యాప్యాపర కాలానభివ్యాప్తా యది- తాస్తు సర్వవ్రతానామపి నశుభదాః
ఖండతిథిషు తేషు వ్రతారంభం వ్రతోద్యాపనం చ నకుర్యాదిత్యర్థః- తథా
చ హైవజ్ఞవిలాసే సత్యవ్రతః॥ శ్లో॥ ఉదయస్థా తిథిర్యాహి నభవేద్దినమధ్యగా
సా ఖండా న ప్రధానా స్యాద్వ్రతారంభే సమాపనే ఇతి- యద్వా అర్కోదయ
గాః సూర్యోదయగతాస్సత్యః ఇనాస్తసహితా. సూర్యాస్తమయయుక్తాః-
సూర్యోదయ ప్రభృతిసూర్యాస్తమయపర్యంతం యాః ప్రవర్తంతే తా ఇత్య
ర్థః తా అప్యఖండా భవంతి- యా దినఖండం దినస్యపూర్వార్ధం-అతిగతాః అ
తిక్రాంతాస్తా అప్యఖండా ఇతి పరే ప్రాహుః కేచిద్వదంతి అఖండ తిథినక్షత్రే
ష్వేవ వ్రతారంభం వ్రతోద్యాపనం చ కర్తవ్యమిత్యాశయః ప్రశస్తాం తేషు
నాయం నియమః- స్వకాలే బలవత్త్వాత్ ॥ ౨ ॥ అఖండతిథినక్షత్ర నిర్ణయమును
జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సూర్యోదయము మొదలు మఱునాఁటి సూర్యోదయ
మువరకు వ్యాపించియున్న తిథినక్షత్రంబులును- సూర్యోదయము మొదలస్త
మయమువరకు వ్యాపించియున్న తిథినక్షత్రంబులును కొందరిమతంబున సూ
ర్యోదయము మొదలు మధ్యాహ్నకాలమువరకు నున్న తిథినక్షత్రంబులును అ
ఖండంబులనియు- నివి వ్రతారంభ వ్రతోద్యాపనములకు యోగ్యంబులని
యు- సూర్యోదయమందుమాత్రమున్న తిథినక్షత్రములు - సర్వవ్రతముల
కును యోగ్యంబులు గావనియు- వ్రతసమాప్తికినీనియమము పనిలేదని యనుట ॥

౩౧౮॥ అ॥ అఖండతిథినక్షత్రేషు కర్తవ్యాని విశేషవ్రతాన్యాహ॥ మూ॥ శుక్లే
భాద్రపదే చతుర్థదివసే భూపుత్రవారాన్వితే చిత్రాధిష్ణ్యయుతే ప్యఖండ
తిథిభే సిద్ధేశపుత్రవ్రతం। కుర్యాద్భాద్రపదేసితే కలిదినే నంతవ్రతం శ్రీ
ప్రదం భాద్రే పంచదశేష్యఖండదివసే కుర్యాదుమేశవ్రతం॥ వ్యా॥ శుక్ల ఇతి॥
భాద్రపదమాసె శుక్లేశుక్లపక్షే భూపుత్రవారాన్వితే చిత్రాధిష్ణ్యయు
తే చిత్రానక్షత్రయుక్తేపి అఖండతిథిభే- అఖండతిథినక్షత్రేపి తే శుక్లపక్షే- కలి
దినే చతుర్దశ్యాం - అఖండదివసే శ్రీప్రదమైశ్వర్యప్రదమనంతవ్రతం కు
ర్యాత్- భాద్రే భాద్రపదే - పంచదశే పౌర్ణమాస్యాం- అఖండదివసేపి అ
ఖండదివసేపి వడమేశ వ్రతముమామహేశ్వరవ్రతం కుర్యాదారభేత్ ॥ ***

అ॥ అఖండతిథినక్షత్రముల యందారంభింపదగినవ్రతముల జెప్పుచున్నాఁడు॥
తా॥ భాద్రపదశుద్ధంబున - కుజవారచిత్రానక్షత్రములతోఁ గూడి నయఖండ
చతుర్థీతిథియందుసిద్ధివినాయకవ్రతంబును - ఆపక్షముననఖండంబగుచతు
ర్దశియందనంతవ్రతంబును అట్టిఫాల్గుణీ-మయందుమహామహేశ్వరవ్రతంబు
నారంభింపవలయునని తాత్పర్యము॥

౩౧౫॥ అ॥ అభ్యంగనిషేధకాలమాహ॥ మూ॥ శ్రీశార్ద్రాదిమశక్రభే
ష్వనిశి చేత్పాతేష్టమీద్వాదశినందాపర్వచతుర్దశీవ్రత పితృశ్రాద్ధేష్వదీక్షా
స్వపి। యాత్రాహేమృతసూతకేకుజకవిబ్రధ్నార్యవారేషు నాభ్యం
గంశిశువృద్ధరోగిష్వయదిద్రవ్యాంతరస్థంశుభం॥ వ్యా॥ శ్రీశేతి॥ శ్రీశార్ద్రా
దిమశక్రభేషు శ్రవణార్ద్రాశ్వినీజ్యేష్ఠానక్షత్రేషు నిశిరాత్రౌ - పాతేవ్య
తీపాతమహాపాతదినేచ - అష్టమీశుక్లాష్టమీ - ద్వాదశీపక్షద్వయగతానం
దాః పూర్ణోక్తతిథయః - పర్వాణిపంచపర్వాణి - చతుర్దశీశుక్లచతుర్దశీ - వ్ర
తానివ్రతదినాని - పితృశ్రాద్ధానిదినాని - ఏతేష్వదీక్షాసుదీక్షాతిథిష్వపి - కిం
చయాత్రాహేప్రయాణదినే - మృతసూతకేమృతాశౌచమధ్యే - కుజకవి
బ్రధ్నార్యవారేషు నాఅంగారకశుక్రాదిత్యగురువాసరేష్వపి - అభ్యంగం
తైలాభ్యంగం - నకుర్యాత్ - శిశువృద్ధరోగిష్వవిషయేతు - ద్రవ్యాంతరస్థం
యదిదూర్వాదిద్రవ్యాంతరయుతంచేత్తైలంశుభంశుభప్రదంభవేత్॥ శ్లో॥
రవౌదూర్వాంగురౌపుష్పంభృగౌగోమయమేవచ। భౌమేచ యోజయే
న్మృత్స్నాం తైలదోషాపనుత్తయ ఇతివచనాత్ - శేషేష్వశోభనమితిశ్రద్ధా
ల్లభ్యతే॥ అ॥ అభ్యంగనిషేధకాలము జెప్పుచున్నాఁడు॥ తా॥ శ్ర-ఆ-శ్ర-
అశ్వి-జ్యే- ఈనక్షత్రములును - రాత్రియు - వ్యతీపాతమహాపాతలతోఁ జే
రినదినంబులును - శుక్లాష్టమియు - పక్షద్వయగతద్వాదశియు - నందతిథులును -
పంచపర్వంబులును శుక్లచతుర్దశియు - వ్రతదినంబులును - స్వకీయశ్రా
ద్ధదినంబులును - దీక్షామధ్యదినంబులును - ప్రయాణదినంబును మృతాశౌ
చమధ్యదినంబులును - కుజశుక్రభానుగురువారంబులును - వీఁ యందభ్యం
గము జేయఁగూడదనియు - బాలవృద్ధరోగులకు భానువారమున దూర్వయు - గు
రువారమున పుష్పంబును - శుక్రవారమున గోమయంబును - కుజవారము
న మృత్తికయుం దైలముతోఁ జేర్చియభ్యంగము జేయ దోషంబు లేదనియు - నీ
చెప్పినదినములు గాక తక్కిన దినంబులు శ్రేష్ఠములనియును తాత్పర్యము. ..

౩౧౬॥ నిషిద్ధదివసేష్వభ్యంగవిధిమాహ॥ మూ॥ అభ్యంగంశుభమత్ర

దస్రసహమేష్వాశ్వంకరయోరాద్యాశుభేస్వాతీయుక్తదినేత్వేషచబహుళే
త్రిష్వేషుకరాదిషు । పూర్వప్రస్థిదివసేనవాష్టగయుతేహ్యాశౌచ
పూర్ణేఽదినేవర్షాదౌభృగువాసరోత్తరదళేచేన్నర్ధకామీభవేత్ ॥ ******
వ్యా॥అభ్యంగమితి॥ శుభవివాహోపనయనకాలే - శుభకర్మణివివరే -
ఆశ్వంగరయోర్వినయోర్వా - ఇషేఆశ్వయుజమాసేబహుళేకృష్ణపక్షే -
స్వాతీయుక్తదినేస్వాతీనక్షత్రయుక్తదివసే - భూరాదిషు చతుర్దశ్యాది
షుత్రిష్వేవ-నవాహస్యగయుతేమకరసంక్రమణాత్- పూర్వస్మిన్దివసేపి
ఆశౌచపూర్ణదివసేచ-వర్షాదౌచైత్రశుక్లప్రతిపదికష్టసంవత్సరాదిషువాస
రతిథినక్షత్రేషునా-శుభంకరం ప్రవరాభ్యంగంకుర్యాత్ - భృగువాసరో
త్తరదళేపిర్ధపిభృగువాసరేఉత్తరదళేచేన్నోత్తరార్ధే-అర్ధకామీభవేద్య
ది-అభ్యంగంకుర్యాత్ ॥అ॥నిషేధదినములయందభ్యంగము జేయవలసిన వి
ధిని జెప్పుచున్నాడు. తా॥వివాహాదిశుభకాలముల యొక్క-ఆశ్వంగదినము
లను-ఆశ్వయుజబహుళంబున స్వాతీనక్షత్రముతోఁగూడినదినమునగా - దీ
పావళియు-మకరసంక్రమణమునకు తొలిదినమునగా-భోగిపండుగయు- జా
తాశౌచపూర్ణదినంబును - సంవత్సరాదియు ఈదినములు పూర్వశ్లోకోక్తని
షిద్ధదినములలోఁ జేరియుండినను - ఈకాలములయందు- మంగళకరంబగున
భ్యంగమావశ్యకముగ జేయువలయుననియు - ధనకాముఁడగునరుఁడు-శుక్ర
వారమందుమధ్యాహ్నానంతరంబున నభ్యంగము జేయవలయునని యనుట
అ॥యుద్ధేనక్షత్రవారలగ్ననిర్ణయమాహ॥మూ॥అర్ద్రాగ్నేయమఘాసురేం
ద్రభరణీపూర్వాంబునాధోరగస్వాతీత్వాష్ట్రహయేషుకృష్ణవిజయారిక్తా
సుషిష్టాశ్చాపి । మాహేయామరపూజ్యమందదినకృద్వారేషులగ్నాంశ
కేయుఃకుర్యాత్సమరంనజైత్రవిభవఃస్యాద్వీరకస్మాచిరం॥వ్యా॥ఆర్ద్రేతి॥
ఆర్ద్రాగ్నేయమఘాసురేంద్రభరణీపూర్వాంబునాధోరగస్వాతీత్వాష్ట్ర
హయేషుఆర్ద్రాకృత్తికామఘామూలాజ్యేష్ఠాభరణీపూర్వాత్రయశత
తారాశ్లేషాస్వాతీచిత్రాశ్వినీషుచతుర్దశనక్షత్రేషుకృష్ణవిజయాఃకృ
ష్ణపక్షజయతిథయః - రిక్తాఃప్రసిద్ధాః - ఏతాసు చవిష్టీయుక్తభద్రాకరణేపి-
మాహేయామరపూజ్యమందదినకృద్వారేషు-లగ్నాంశకే కుజగురుశ
న్యాదిత్యవాసరేషు-ఏతత్సంబంధిషు ఋక్షేషు మేషవృశ్చికధనుర్మీన
మకరకుంభసింహరాశిషుపతితేషుచంద్రాధిష్ఠితేషు- లగ్నేషుపతదంశేషు
చ-సమరంయుద్ధం-యఃపుమాన్కుర్యాత్ -సజైత్రవిభవఃజయశీలపరాక్ర

మాః పంచమిత కాలం వీరకర్మాచ స్మృతమ్ ॥అ॥ యుద్ధమునకు తిథి వారనక్షత్రలగ్నా
ములనిర్ణయించుచున్నాడు॥ తా॥ ఆర్ద్రా-కృ-హ-మూ-జ్యే-భ-పూ.ఫ-పూ.షా-
పూ.భా-శ-ఆశ్రే-స్వా-వి-అశ్వి-ఈ౧౨-నక్షత్రంబులయందును-కృష్ణపక్ష
జయతిథులయందును-రిక్తతిథులయందును-భద్రకరణమునందును- కుజగు
రుశని భాను వారములయందును- వీనిసంబంధులగు- మేష-వృశ్చిక ధనుర్మీన
మకర-కుంభ-సింహ - రాసులలోచంద్రుడుండగనీలగ్నములయందును-వీని
అంశములయందును-యుద్ధమునకుబోయినపురుషుడు-జయశీలపరాక్రమ
వంతుడును-స్థిరతరంబగుశౌర్యముగలవాడునగుననుట *************

౩౧౭॥అ॥ యమకంటకగుళికార్ధప్రహారస్వరూపమాహ ॥మూ॥ భానౌ బాణ
నగాబ్ధయశ్శశిదినే తోయర్తుశైలాః కుజే రామేష్వక్షిబుధే ఋషిసాగరశరాజీ
వేక్షిత్రయ్యష్టమాః॥శుక్రే శైలదృగగ్నయశ్శనిదినే త్వష్టైకషట్సాః క్రమా
ద్యామార్ధం యమకంటకాఖ్యగుళికాఖ్యార్ధప్రహారాభిధాః ॥వ్యా॥ భానావి
తి॥ భానౌంవివాసరే-బాణనగాబ్ధయః పంచమసప్తమచతుర్థాః - యామార్థ
మార్ధయామాః-యామార్ధమితిసర్వత్రానుషంగః - శశిదినే సోమవాసరే - తో
యర్తుశైలాః చతుర్ధషష్ఠసప్తమార్ధయామాః కుజే భౌమవాసరే రామేష్వక్షి
తృతీయపంచమద్వితీయార్ధయామాః- బుధే-ఋషిసాగరశరాః ద్వితీయ చతు
ర్థ పంచమార్ధయామాః-జీవే గురువాసరే - క్షిత్రయ్యష్టమాః ప్రథమతృతీ
యాష్టమార్ధయామాః- శుక్రే శుక్రవాసరే-శైలదృగగ్నయః సప్తమద్వితీ
యతృతీయార్ధయామాః శనిదినేతు-అష్టైకషట్సాః అష్టమప్రథమషష్ఠార్ధయా
మాః-క్రమాత్-యమకంటకాఖ్యాః గుళికాఖ్యా అర్ధప్రహారాభిధాశ్చభవే
యుః-ఏతే శుభకర్మణా సువర్జ్యా ఇతి శేషః॥అ॥ యమకంటకగుళికార్ధప్రహార
ములస్వరూపమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అహః ప్రమాణఘటికలనెనిమిది
భాగములు జేసిన నా భాగములలో-ఆదివారంబున-౫-వ భాగము యమకంట
కంబును ౭వ-భాగము గుళికయు-౪వ - భాగమర్ధప్రహరంబును ఈరీతిన సో
మవారంబున-౪-౬-౭-కుజవారమున-౩-౫-౨-బుధవారమున-౨-౪-౫-గు
రువారమున-౧-౩-౮-శుక్రవారమున-౭-౨-౩-శనివారమున-౮-౧-౬-ఈ
భాగములకువచ్చెడి యర్ధయామకాలము-క్రమంబున - యమకంటకగుళి
కార్ధప్రహరములనంబడును గాననివి శుభకర్మలకయోగ్యంబులగుననుట॥

౩౧౮॥అ॥ అవమత్రిద్యుస్పృక్తిథిదనవమీస్వరూపమాహ॥మూ॥ ఏకస్మి
న్నపి వారఏవతిథయో వ్యాప్తాస్త్రయస్సావమా త్రిద్యుస్పృక్తిథి వాస

రేషుచతిథిశ్శస్తాతిసిం ద్యాశుభే । ప్రత్యక్షానవమీప్రయాణనవమీకా
స్యేషుపర్వేషు వాయాంత్రాధిష్ణ్యపునః ప్రవేశనవమీతిప్రశ్చభూత్యప్రదాః
వ్యా॥ ఏకస్మిన్నితి॥ త్రయస్తిథయః - ఏకస్మిన్ వారేవాసరే ఏవ- వ్యాప్తాస్సం
క్రాంతాశ్చేత్ -తదా- సాతిథిరవమాఅవమానంజ్ఞకాప కాతిథిః క్రమువాసరే
షుచవ్యాప్తాయదితా త్రిద్యుస్పృక్ -ఏసూత్రిద్యుస్పృక్ - సాఅవమాచ- శు
భేసుభకర్మణి-అపిసిందద్యాఅతిమస్తాస్యాత్ - సర్వేషుసకలేషుకార్యేషు-
ప్రత్యక్షానవమీప్రయాణనవమీచ-యాత్రాధిష్ణ్యపునఃప్రవేశనవమీయా
త్రానిష్క్రాన్నవమనక్షత్రేనవమదినేనివాపునః ప్రవేశః ప్రవేశనవమీ-ఏ
తాస్తిస్రప్రశ్చభూత్యప్రదాస్యుః॥ అ। అవమా త్రిద్యుస్పృక్తిథిదనవమీస్వ
రూపము ను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఒకవారమున-౩-తిథులు వ్యాపించియుం
న్ననదిఅవమయనియు--౩- వారములయందొకతిథి వ్యాపించియున్ననది త్రి
ద్యుస్పృక్కనియుననంబడుం గాననీ రెంపుతిథులునుశుభ కర్మములకత్యం
తాయోగ్యంబులనియు- ప్రత్యక్షనవమియు - ప్రయాణనవమియు- ప్రవేశ
నవమియు-నీమూడునుసకలకార్యములకునతినిష్యంబులనియు నుట॥*****

౩౨౦ ॥ అ॥ పాదచ్ఛాయాఘటికా ప్రమాణమాహ॥ మూ॥ యావంత్య
శ్చరణప్రభాః ప్రతిదినం మేషాదిషట్స్వవమవ్యో జ్యాశ్చైవతులాదికషట్సు
జలధిత్రిద్విక్షితిరామాబ్ధయః। అర్ధీకృత్యదినప్రమాణఘటికాస్సప్తాహ
తానాడికాస్తావంత్యోపరపూర్వయోస్థితగతాయత్పూర్వసంఖ్యాభిధాః॥
వ్యా॥ యావంత్యఇతి॥ ప్రతిదినం ప్రత్యహంచరణప్రభాః పాదచ్ఛాయాః
యావంత్యో యావత్సంఖ్యాకాః- తాసు మేషాదిషట్సు మేషాదిషట్సంక్రాం
తిషు - క్రమాత్ -జలధిత్రిద్విక్షితిరామాబ్ధయః-జలధయశ్చత్వారః - త్రయః
త్రయం-ద్వేద్వయం అక్షితిర్ద్వే- రామాస్త్రయః - అబ్ధయశ్చత్వారః- ఇతి
టపట్సంఖ్యాఏవయోజ్యాః - తులాదిషట్సు తులాదిషట్సంక్రాంతిషుచక్ర
మాత్ -ఏతాషట్సంఖ్యాఏవ - యోజ్యాః- తాః పృథక్ స్థాపనీయాః- తతఃదిన
ప్రమాణఘటికాః అర్ధీకృత్య-సప్తాహతాస్సప్తభిర్గుణితాః తాస్తాః జలధిత్రి
ద్విక్షితిరామాబ్ధిసంఖ్యాయుతాభిః పాదచ్ఛాయాభిః విభజేదితి శేషః- తేన
యత్పూర్వసంఖ్యాభిధాః పూర్వంయావత్సంఖ్యా కానాడికాః తావంత్యో
నాడికాఘటికాః అపరపూర్వయోః దినాపరార్ధపూర్వార్ధయోః స్థితగతాః
స్థితాశ్చగతాశ్చక్రమేణభవేయుః - దినాపరార్ధేస్థితాః - పూర్వార్ధే
గతాఇత్యర్థః.**

అ॥ పాదచ్ఛాయవలనఘటికాప్రమాణమును దెలుసుకొనువిధమును జెప్పు
చున్నాడు॥ తా॥ తననీడ పదఅడుగులచే గొలిచి-ఆఅడుగులసంఖ్యతోడ- మేష
కన్యా - తులా- మీన- మాసములయందు-౭-ను-వృష-సింహ-వృశ్చిక-కుంభ-
మాసములయందు- ౩- ను-మిథున-కర్కాట-ధనుర్మకర-మాసములయందు -
౨ - ను- జేర్చి-అహఃప్రమాణఘటికల- ౨-భాగములు చేసి- యందొక భాగ
ము నేడింటగుణించి - పూర్వోక్తంబగునధికసంఖ్యతో జేరినపాదచ్ఛాయల
సంఖ్యచే భాగించగ నేర్పడినన్నిగడియలప్రొద్దు - మధ్యాహ్నమునకు ముం
దుగనైన జరిగినదనియు - మధ్యాహ్నమునకుపిమ్మటనైననున్న దనియు నె
రుంగవలయునని తాత్పర్యము.******************************

౩౨౧॥ అ॥ పూర్వశ్లోకే పాదచ్ఛాయయా దివాభాగే ఘటికానిర్ణయ
ముక్త్వా ఇదానీం రాత్రౌ ఘటికానిర్ణయమాహ॥ మూ॥ త్యక్త్వార్కాక్రాంత
భాదిసప్త నిశి చేద్యావంతి యద్వ్యోమ్నిభాన్యేకైకస్య తు నాడికాద్వయమిహ గం
చోర్ధ్వాంఘ్రియుక్తిక్రమాత్। లగ్నానామపిషట్కమేవనియతం సూర్యో
దయాద్వాలయాత్సూర్యస్యాస్తమయాదిచేన్నిశి తథా లగ్నాని షట్ప్రక్ర
మాత్॥ వ్యా॥ త్యక్త్వేతి॥ నిశి రాత్రౌ చేత్ -అర్కాక్రాంతభాది సూర్యాధిష్ఠిత
నక్షత్రప్రభృతి యద్వ్యోమ్ని భాని యావంతి నభోమధ్యాగతనక్షత్రపర్యంతం
గణనయా యావత్సంఖ్యాకాని నక్షత్రాణి భవంతీత్యర్థః - తేషు సప్త భాని -
త్యక్త్వా విహాయ- అవశిష్టాని యాని - తేష్వేకైకస్య నక్షత్రస్య నాడికాద్వ
యం-క్రమంచ - ఊర్ధ్వాంఘ్రియుక్తిక్రమాత్ -సూర్యాధిష్ఠితనక్షత్రమార
భ్య- వక్ష్యమాణాః పాదా యావంతః తేషామేకైకస్య అర్ధఘటికానిమే
నజ్ఞేయా ఇతి భావః॥ నిర్ణయాంతరమాహ॥ సూర్యోదయాద్వాలయాత్ -
సూర్యాధిష్ఠిత రాశిమారభ్య లగ్నానామపిషట్కమేవనియతం దివసస్యప్ర
మాణం - నిశి రాత్రౌ చేత్ -సూర్యాస్తమయాదియథా తథా పునస్సూర్యో
దయపర్యంతం-తథా క్రమాత్ లగ్నాని షడేవ నియతాని భవేయుః॥ అ॥ రా
త్రియందు ప్రొద్దు దెలుసుకొనుటకు సాధకమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రతి
దినమందును సూర్యుడున్న నక్షత్రము మొదలు చూపట్టు నక్షత్రము వరకు గణ
న జేసి-అందు-౭-నక్షత్రములు విడిచి తక్కిన నక్షత్రములకు నొక్కొక నక్షత్ర
మునకు రెండేసి గడియలు చొప్పున నున్న - సూర్యుడు తానున్న నక్షత్రమం
దెన్నవ పాదమందుండెనో - ఆ పాదము మొదలు తక్కిన పాదములలో నొ
క్కొక పాదమునకు అరగడియ చొప్పున నున్న గణన జేయుగా నేర్పడిన మొత్త

మెప్పటికిగతించినగడియలనియు-సూర్యుడున్నరాశిమొదలుసూర్యాస్తమ
యమువరకు-౬-గాను-నియు-అస్తమయముమొదలుమరునాడుసూర్యో
దయమువరకు-౬-గాను-నియునక్షత్రాయుము.************************

౩-౨౨॥ అ॥విష్టిదినా న్యాహ॥ మూ॥ రాకాపూర్వార్ధ శేషేష్టమీ దినే యో
ర్విష్టిస్సితే కృష్ణ కాదశ్యాం పిత్ర్యం కృష్ణే రదశేషే విష్టిః తిథీనాం
యోః॥ సప్తమ్యా త్రిచతుర్దశీ దినే యో ర్భాతు పూర్వార్ధే యో ర్విష్టిః స్యా
ద్దశమీతయోః పంచ దశ్యో కృష్ణే ... ॥ వ్యా॥ రాకేతి॥ సితే శుక్లపక్షే
రాకాపూర్ణిమా - అష్టమీ ప్రసిద్ధా ఇతి ద్వయో ర్దినయోః - రాకాష్టమ్యోః
పూర్వార్ధే - విష్టిః భద్రకరణం స్యాత్ - ... కాదశీ భద్రే
అస్య శుక్లపక్షస్య సంబంధినోః కాదశీ చతుర్దశ్యో రాత్ర్యర్ధ యోరపి - పరిన
శేషే త్తరార్ధే - విష్టిః స్యాత్ - కృష్ణే బహుళపక్షే-సప్తమీ చతుర్దశీ దినయో
స్తృతీ ... పూర్వార్ధే వ్యాపినీ తా స్యాత్ - ... ఏదవిరా
తృతీయే తిదినయోరపరదళే ఉత్తరార్ధే - ... స్యాత్ ...
... కేత్ - శుభ కర్మస్విలి ... ॥ అ॥ భద్రకరణదినములచెప్పుచున్నా
డు॥ తా॥ శుక్లపక్షమందు పూర్ణిమ ... కృష్ణపక్షమందు పూర్వా
ర్ధ ... చతుర్దశీ కృష్ణదశమీ ... యు
త్తరార్ధమందును - భద్రకరణముసంభవించుచున్నదిగాన ఆదిశుభకర్మలవి
షయమై ... ప్రదమని తాత్పర్యము.****************************

౩-౨౩॥ అ॥ హాలచక్రమాహ॥ మూ॥ స్యాచ్చ్ఛక్రం హాలనామకం సహుచ...
లంలిఖేచ్చేత్ క్రమాదీశాన్యాం ... ఫలం...
... లితి ఫలంభూమి ప్రవేశే కృషే॥ వ్యా॥ స్యాదితి॥ సమచతుష్కోణ ...
తురశ్రంచక్రం-విలిఖేచ్చేత్ హాల ... లాంగల ... చక్రం స్యాత్ - అ
త్ర ఈశాన్యాం ఈశాన ... భ్యాదిసూర్యవిస్పష్ట నక్షత్రప్రభృతి ... అత
రసంఖ్యయా-గం త్రీణి-గా త్రీణి-... పంచ-గ త్రీణి-మా పంచ - గు త్రీణి-...
పవంధ ... లిఖేచ్చేత్ - ... భూమిప్రా...
దక్షిణపశ్చిమోత్తరాసు ... దిక్షు ... కృషౌకృషి
కర్మణి విషయే-భూమి ప్రవేశే ... పూర్ణలాభం-... దిక్షు
యం - ... విశిష

లంఘనాభావం చద్యాదితిజ్ఞేయం - దైవజ్ఞైరితి శేషః॥ అ॥ హలచక్రమును జె
ప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సమచతుష్కోణముగు హలచక్రమును వ్రాసి- అందుత
న్నాలుగు సూర్యుడుండిన దినిలి నక్షత్రము మొదలుగనీశాన్యాద్యష్టదిక్కు
లయందు క్రమంబున-౩-౩-౩-౨-౩-౨-౩ - ౧ - ఈసంఖ్యల ప్రకారముగ
౨౭ - నక్షత్రముల వ్రాయగా- ప్రాగ్దక్షిణపశ్చిమోత్తరదిసల నున్ననక్షత్ర
ములయందు-కృషిజేయుటకుభూమిని ప్రవేశించినసంపూర్ణఫలంబును- ఈ
శాన్యాదివిదిక్కులయందున్న నక్షత్రములలో కృషిభూమిం ప్రవేశించినని
ష్ఫలముంగలుగునని తాత్పర్యము. ******************************

౩-౨౭ ॥ అ॥ శుభమిశ్రవే శేతిథి వారనక్షత్రాణ్యాహ॥ మూ॥ మైత్రా
ర్కత్రయరోహిణీవసుమఘాస్రోత్తరాంత్యాసు రేష్వార్ద్రాఋక్షక ర్కినే
ష్వసుభనోమధ్యస్తు చాంద్రే దినే। త్యక్త్వా రిక్తదినాదిదగ్ధదివసాన్ దర్శావ
మాం వైధృతివ్యాఘాతవ్యతిపాతవిష్టిదివసాన్ శేషాః కృషౌ శోభనాః॥ వ్యా
ఖ్యా॥ మైత్రార్కత్రయరోహిణీవసుమఘావస్రోత్తరాంత్యాసు రేషు
అనూరాధాహస్తచిత్రాస్వాతీరోహిణీధనిష్ఠామఘాశ్విన్యుత్తరాత్రయ
రేవతీమూలేషు-ఏతేషు త్రయోదశనక్షత్రేషు ఆర్ద్రాఋక్షకవేః గురుశుక్రబు
ధసుక్రాణామిత్యర్థః- దినేషు వారేషు శుభదః శుభఫలదః కృషిప్రారంభ ఇ
తి శేషః- చాంద్రేదినే సోమవారేతు- మధ్యోమధ్యఫలప్రదః- రిక్తదినాదిద
గ్ధదివసాన్-రిక్తాః ప్రసిద్ధాః-దినాదిః ప్రతిపత్-దగ్ధదివసాః దగ్ధతిథయశ్చ - ద
ర్శాన్ దర్శోమావాస్యా అవమాం పూర్వోక్తాం వైధృతి వ్యాఘాతవ్యతిపాతాః
ప్రసిద్ధాః - విష్టిర్భద్రకరణం- ఏతాన్ దివసాన్ త్యక్త్వా విహాయ - శేషాస్తి
థయః - కృషౌ కృషికర్మణి-శోభనాః ఫలప్రదాః॥ అ॥ కృషిభూమిని ప్రవేశిం
చుటకు శుభవారనక్షత్రముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అనూ-హ-చి-స్వా-రో-
ధ-మ-అశ్వి-ఉఫ-ఉషా-ఉభా- రే-మూ-ఈ౧౩ - నక్షత్రములును-భౌమబు
ధగురుశుక్రవారంబులును - కృషిప్రారంభమునకు శుభకరములనియు -
సోమవారము మధ్యమనియు-రిక్తతిథులును-దగ్ధదులును - ప్రతిపత్తును-
అమావాస్యయు - పూర్వోక్తమైన అవమయు - వైధృతివ్యాఘాతవ్యతీపా
తనామయోగములును-భద్రకరణమును - వీనింబరిత్యజించితక్కిన దినము
లు కృషికి యోగ్యములనియును తాత్పర్యము,**********************

౩-౨౮॥ అ॥ బీజఫణిచక్రమాహ ॥ మూ ॥ బిందూనామపి సప్తవింశతిమ

ణాంసంలిఖ్య బిందుష్వగ్రతో రేఖాభిస్తిసృభిః పునఃపునరధశ్చోర్ధ్వంచ తస్మాల
తః। తస్యాగ్రే తులిఖేద్విలోమతఇహ స్వర్క్షానుభాద్గణ్యతేనతు। తేష్వపి
నిత్యచక్రచలనాద్రాహోర్గతర్క్షాదివా॥ వ్యా॥ బిందూనామితి॥ ఋజుగు
వక్రాంబిందూనాం సప్తవింశతింసంలిఖ్య బిందుష్వగ్రతః ప్రథమద్వితీయతృతీ
యబిందుష్వగ్రమారభ్యేత్యర్థః-తిసృభి రేఖాభిః రేఖాత్రయేణ- అధఃఅధోభాగె
చ షడ్వర్గ బిందుం పరిత్యజ్య సప్తమ బిందుపర్యంతం- పరివేష్టయేదితి శేషః- త
స్మాలతః పూర్వం యస్మిన్ బిందౌ రేఖాసమాప్తిః తస్య మూలమారభ్య - ఊ
ర్ధ్వమూర్ధ్వభాగె బిందుత్రయం-సంవేష్టయేత్ -అష్టమ బిందుం విహాయ ఏ
కాదశ బిందుపర్యంతమితి శేషః - ఏవం పునఃపునః రేఖాసమాప్తిబిందుమార
భ్య అధో భాగే ఊర్ధ్వభాగేచ-ద్వాదశషోడశ వింశతిచతుర్వింశతిబిందూన్
వేష్టయేత్ -బిందుపరిత్యాగః కుతోలభ్యత ఇతిచేత్ -వక్ష్యమాణశ్లోకే-బహి
స్తుషడపీత్యుక్తత్వాత్ -తస్య బీజఫణిచక్రస్య అగ్రేప్రథమ బిందౌ లిఖేత్ - రా
హ్వాధిష్ఠితనక్షత్రమితి శేషః-తతః స్వర్క్షానుభాత్ - రాహ్వాధిష్ఠితనక్షత్ర
మారభ్య-నక్షత్రేషు చక్రగతనక్షత్రేషు మధ్యే-నిత్యచక్రచలనాన్నిత్యన
క్షత్ర పర్యంతం- విలోమతః గణ్యతే-నక్షత్రజాతమితి శేషః - యద్వా రా
హోః రాహుసంబంధి-గతర్క్షాది వా ముక్తనక్షత్రప్రభృతి వా గణ్యతే.**

అ॥ బీజఫణిచక్రస్వరూపమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఒకవరుసగ- ౨౭ -
బిందువులనగా-౦-ఇట్టిచిహ్నములు వ్రాసి-అందు మొదటనున్న మూడుబిం
దువులయందు మూడు రేఖల ప్రారంభించి- ౭-వ- బిందువును వదిలి-ముందు
వ్రాసియున్న రేఖల-౫-౬ - ౭-ఈ బిందువులతో గలిపి మరల-౮వ-బిందువు
నుబరిత్యజించి- ఈరీతిన- ౩ బిందువులకొక్కొక బిందువును బరిత్యజిం
పుచు తక్కిన బిందువులలోను వక్రముంబున రేఖల వ్రాయగా బీజఫణిచ
క్రమగును-ఆ చక్రంబున మొదటిబిందువునందు రాహువున్న నక్షత్రమునై
నను-తత్కాలమున రాహువు వదిలిన నక్షత్రమునైనను-వ్రాసి- అవి మొ
దలు తల క్రిందుగ నన్ని నక్షత్రములను-౨౭-బిందువులయందును వ్రాయవల
యునని తాత్పర్యము.************************************

౩౬౬॥ అ॥ చక్రఫలమాహ॥ మూ॥ చక్రే బీజఫణింవిలిఖ్య ఫణిభాత్తస్మా
ద్ధినాంశంత్రయం కంఠే త్రీణ్యపి కుక్షిలంచ ఉతరె ఖానిక్రమాద్ద్వాదశ।దద్యా
త్పాన్న సమృద్ధిషు త్రకృషితోనిస్తుంబలత్వం త్రయం పుచ్ఛేత్వతిభయంబ
హిస్తుషడపి ప్రాగ్బీజసంస్థాపనే॥ వ్యా॥ చక్రమితి॥ బీజఫణింపూర్వోక్తం -

చక్రం-విభిన్న-ఫణిభావ్య [illegible] తత్ప్రభృతి-తనమ్యార్ధి [illegible] త్రి
[illegible] కంటే [illegible] త్రీణినక్షత్రాణి [illegible]
[illegible] మిన్మార్ధః-ఐత రేఉదరే- ద్వాదశభాని [illegible]
[illegible] త్రయం త్రీణినక్ష [illegible] కృషి
[illegible] భావం-బహిర్బాహ్యే [illegible]
[illegible] శిభయం [illegible] క్రమాత్ [illegible]
[illegible] నక్షత్రసంబంధః॥టీ॥ చక్ర ఫలము
[illegible] నక్షత్రములు [illegible] గా
చక్రనేమి [illegible] -3-నక్షత్రములు బీజావాపవిషయ [illegible]
కంఠ [illegible] - 3 - నక్షత్రములు-కృష్ణధాన్యమును-కు [illegible]
నక్షత్రములు [illegible] - 3 - నక్షత్రములు తండులా
భావము [illegible] జేశివించువులనడు [illegible] జింపబడియున్న [illegible]
లోనున్న నక్షత్రములు [illegible] మొదలైన యీతిబాధలం గలుగ
జేయునని తాత్పర్యము. ***********************

౨౨౭॥అ॥ బీజావాపనమంత్రవిధిమాహ॥మూ॥ జ్యేష్ఠా [illegible] మూల భేషు
[illegible] సంప్రా [illegible] కృషిబువం సంప్రశస్త
సర్వం [illegible] ఓం [illegible] తేన [illegible] భగవతీ [illegible] సస్యం త్రి [illegible]
వన [illegible] ఫల [illegible] ॥వ్యా॥ జ్యేష్ఠా [illegible] మితి॥ జ్యే
ష్ఠా [illegible] జ్యేష్ఠానక్షత్రే -అథవా మూల భేమూలానక్షత్రే- శుభగ్ర హాన్ [illegible]
[illegible] లగ్నే-అష్ట [illegible] లగ్నే బీజావాపలగ్నాదష్టమలగ్నే -విశు
ద్ధే గ్రహరహితే [illegible] దేవతాగణపత్యాదిసకలదేవతాః- సంపూజ్య [illegible]
[illegible] ఓం [illegible] భగవతి- [illegible] త్రిణ- స
స్యం త్రి [illegible] కృషిఫలం [illegible] -సర్వం [illegible]
ద్యాది [illegible] సంస్తు [illegible] బీజావాపనం-సు [illegible]
[illegible] ॥అ॥ బీజావాప [illegible] జెప్పుచు
న్నాడు॥తా॥ [illegible] జ్యేష్ఠా [illegible] లనక్షత్రములయందైనను
[illegible] నక్షత్రములయందైనను- అష్టమస్థానమందు గల శుభగ్రహసంబంధ లగ్నము
నందు-స [illegible] బూజించి* ఓం [illegible] భగవతి* అని [illegible]
[illegible] చే [illegible] బడిన కృషి [illegible] వాక్యములతో డస్ప్రు
శించి ప్రథమబీజావాపము జేయవలయునని తాత్పర్యము. *************

౩౭౮॥ అ॥ బీజావాపే తిథివారనక్షత్రాణ్యాహ॥ మూ॥ రిక్తాపర్వాః షష్ప్ర
దోషరహితే వారే శుభానాం గృహే క్షిప్రస్వాతిమృదుధ్రువాసురమఘావి
ష్ణుత్రయాఖ్యోడుషు। బీజావాపనమాద్యమేవ ఫలదం స్యాత్పూర్వస్యాప
రేయద్వర్ణగ్రహావాసరేషు యది వా తద్వర్ణబీజం వపేత్॥ వ్యా॥ రిక్తాః ప్ర
సిద్ధాః పర్వాణి పంచపర్వాణి - షష్ఠాః విషఘటికాః - ప్రదోషః ప్రదోషకాలః
ఏతైః రహితే తిథౌ - శుభానాం శుభగ్రహాణాం - వారే వాసరే - గృహే శుభా
నాం లగ్నే - క్షిప్రస్వాతిమృదుధ్రువాసురమఘావిష్ణుత్రయాఖ్యోడుషు -
క్షిప్రాణి - అశ్వినీహస్తపుష్యాణి - స్వాతీ ప్రసిద్ధా - మృదూని - చిత్రారేవతీమృ
గశీర్షానూరాధాః - ధ్రువాణి - రోహిణ్యుత్తరాత్రయం - అసురం మూలం -
మఘా ప్రసిద్ధా - విష్ణుత్రయం శ్రవణధనిష్ఠాశతతారాః - ఏతదాఖ్యేషు ఏత
త్సంజ్ఞికేషు - ఉడుషు నక్షత్రేషు చ - పూర్వస్య - అపరస్య వా - ఆద్యం ప్ర
థమం బీజావాపనం ఫలదమేవ స్యాత్ యది వా యద్వా యద్వర్ణగ్రహావాస
రేషు - యాదృశో వర్ణో యోః గ్రహః - తద్వాసరేషు - తద్వర్ణబీజం వపేత్ - భా
నుకుజవారయోః రక్తబీజాని - సోమశుక్రవాసరయోః - శ్వేతబీజాని - బుధ
గురువాసరయోః - పీతబీజాని - శనివాసరే తు కృష్ణబీజాని - వపేదితి భావః॥ **

అ॥ విత్తనము జల్లుటకు తిథివారనక్షత్రముల జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ రిక్త
తిథులును - పంచపర్వంబులును - త్యాజ్యఘటికలును - ప్రదోషకాలంబును -
వీనింబరిత్యజించిన తక్కిన దినములయందును - శుభగ్రహసంబంధులగు - వార -
లగ్నములయందును - క్షిప్రసంజ్ఞికంబు లగు నశ్వినీహస్తపుష్యనక్షత్రముల
యందును - మృదుసంజ్ఞిక చిత్రారేవతీమృగశీర్షానూరాధలయందును - స్థిరసం
జ్ఞికంబులగు - రోహిణ్యుత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రలయందును - స్వాతి -
మూల - మఖ - శ్రవణము - ధనిష్ఠ - శతభిషక్కు - ఈ నక్షత్రములయందును - వి
త్తనము జల్లిన ఫలప్రదంబగుననియు - నొక పక్షంబున నేవన్నెగల విత్తనము
జల్లుటకావన్నెగల గ్రహముల వారములు శుభకరంబు లనియు ననుట॥ ***

౩౭౯॥ అ॥ బీజావాప్తౌ లగ్నఫలాన్యాహ॥ మూ॥ మేషే చేత్పశునాశనం బ
హుఫలం చేత్కర్కటే చేద్ఘటే కుర్యాత్ ప్రాణహృతిం [illegible]స్య హతం లగ్నే
మృగే సర్వదా। సింహే చోరభయం ఘటే బహుభయం బజాప్తిరాద్యాః
శుభాకన్యాగోఝషయుగ్మవృశ్చికధనుష్వేతేషు ధాన్యప్రదా॥ వ్యా॥ మే
ష ఇతి॥ ఆద్యా ప్రథమా - బజాప్తిర్బీజావాపః - మేషే మేషలగ్నే చేత్ పశునా

శనం ధనవ్యయం నాశనం స్యాత్ - కర్కటే చేత్ బహుఫలసాధికలాభం తులే తు
లాయాం ప్రాణహృతిం ప్రాణనాశనం - మృగే లగ్నే మకరలగ్నే సస్యబాధా - స
స్యహరణం - సింహే సింహలగ్నే చోరభయం - ఘటే కుంభలగ్నే బహుభయ
మధికభీతిం స్యాదితి సర్వత్ర సంబంధః - కన్యాగోయుగ్మవృశ్చికధను
ర్ఝషగతేషు లగ్నేషు బీజాప్తిః సుభాసుభప్రదా ధాన్యప్రదా చ స్యాదితి శేషః॥

అ॥ విత్తనముజల్లనారంభించుటకు లగ్నఫలము చెప్పుచున్నాడు॥

తా॥ మేషలగ్నమునందు విత్తనముజల్లుట కారంభించిన పశునాశనంబును కటకమునందు బహుఫలంబును - తులయందు ప్రాణహానియు - మకరమునందు సస్యహానియు - సింహమునందు చోరభయంబును - కుంభమునందధికభీతియు కన్యావృషభమిథున వృశ్చికధనుర్మీనములయందు శుభసస్యవృద్ధియుం ధాన్యసమృద్ధియుంగలుగునని తాత్పర్యము॥ ***********

యజ్వనా వేంకటాఖ్యేన రచితాయాం సతాం ముదే
కాలామృతస్య టీకాయాం సప్తమోబిందురుద్భూత్

కాలామృత తాత్పర్యస్వరూపంబగు బాలావబోధయను
గ్రంథమునందు సప్తమబిందువు సమాప్తము

అనేకదేశములనుండి మేము తెప్పించిన యనేకప్రతులవలన యుండుగల
కాలామృతశ్లోకములు సంపూర్ణమాయెను

